ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
1-2
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
JEUDI
1-2 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10827 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.827

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՏԱՊՆԴԻԼ ԱՆՎՀԱՏ

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը անցեալ տարի Մարտ 17-ին Նիւ Եորքի մէջ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղարութեան Քաղաքական Գրասենեակի պետին յանձնած էր Մեծ Եղեռնի 8րդ նամակին առթիւ իր խմբագրած յուշագիրը, որով, յանուն հայ ժողովուրդին, կը պահանջուի արդար լուծում մը տանել Հայկական Դատին :

Այս առթիւ տեղի ունեցած մամլոյ ասուլիսին ներկայ էին եղած հեռագրական գործակալութեանց եւ օտար թերթերու թղթակիցները, որոնք այս մասին տեղեկութիւններ հաղորդած էին իրենց թերթերուն : Ի մէջ այլոց կը Մոնտ 20-21 Մարտ եւ Ֆիկարօ 19-20 Մարտ 1966 արձագանգ եղած էին Ցուշագրի յանձնուած :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարութիւնը նամակով կը հաղորդէր Հ. Հ. Պատուիրակութեան՝ Ցուշագրին ստացումը, միաժամանակ բացատրելով թէ ինչո՞ւ կրնայ չէր միջազգային արիսպագոսի Ընդհ. Ժողովի օրակարգին վրայ դնել Հայկական Հարցը :

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը իր Ցուշագրէն — ֆրանսերէն եւ անգլերէն — օրինակներ ղրկած կամ անձամբ յանձնած է ՄԱԿի անդամ մեծ ու փոքր բոլոր պետութեանց թագաւորներուն, նախագահներուն, վարչապետներուն, արտաքին նախարարներուն, Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարի պատուիրակներուն եւ քաղաքական ու մտաւորական օտար ծանօթ դէմքերու :

Բազմաթիւ համակրական ու քաջալերական պատասխաններ ստացուած են զանազան պաշտօնական անձերէ՝ դրաւոր եւ բերանացի : Բոլորն ալ ծանօթ են մեր Դատին, արդար կը գտնեն զայն եւ կը թելադրեն չարունակել մեր ձիմումները, առանց վհատելու :

Ցուշագիրը կը չարունակէ ղրկուիլ տակաւին միջազգային մամուլը :

Թրիպիւն տը ժրնեւ իր 20 Յունուար 1967ի թիւին մէջ համառօտ դիտերով կու տայ Ցուշագրին բովանդակութիւնը եւ եղրակացութիւնը :

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը կարելիու-թեանց սահմաններուն մէջ կը չարունակէ հետապնդել Հայկական Դատը եւ վառ ու կենդանի պահել զայն՝ ցնցելու համար քաղաքական աշխարհի խիղճը, մինչեւ որ արդարութիւնը յաղթանակէ :

Մեր ընթերցողները տեղեկացան, որ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը Յունուար 5ին ՄԱԿի «Փոխրամասնութեանց Իրաւունքի եւ Խտրականութեան դէմ Արգելքի Յանձնախումբ»ին ներկայացուցած է երեք էջնոց նոր Ցուշագիր մը, (Յառաջ, 19, 25, 27 եւ 31 Յունուար) :

Այս յանձնախումբը ՄԱԿի կողմէ ըստեղծուած էր քանի տարի առաջ եւ իր նոր նստաշրջանի ժողովներըկը դումարէր Յունուարի սկիզբէն մինչեւ 23 եւ իր օրակարգին վրայ ունէր նաեւ «Ցեղասպանութեան» քննութիւնը :

Այս առթիւն օգտուելով է, որ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը ներկայացուցած է իր նոր Ցուշագիրը, որուն մէջ կը յիշեցնուի 1915ին հայ ժողովուրդին հանդէպ կատարուած ցեղասպանութիւնը, որ նախաքայլն էր վերջին պատերազմի ընթացքին Հրեաներու դէմ կատարուածին : Իրենց վաստ ներկայացուած է Հիթլերի նշանաւոր յայտարարութիւնը 1939ին՝ «Ո՞վ կը խօսի այսօր հայկական ջարդերու մասին» :

Ցուշագիրը դիտել կուտայ թէ ՄԱԿի անդամ բազմաթիւ երկիրներ տակաւին չեն ստորագրած ցեղասպանութիւնը դատապարտող համաձայնագիրը, որ կը նախատեսէ կազմել Միջազգային Դատարան մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլար պատժել ոճրագործները : Այս Ատեանը չէ կազմուած դեռ, հակառակ Ճրդ յօդուածի տրամադրութեան :

Ցուշագրի ներկայացման առթիւ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը օգտագործած է միջազգային մամուլը, ամերիկեան, ֆրանսական եւ անգլիական հեռագրական գործակալութիւնները, որոնք հրատարակած են երկար հաղորդագրութիւն մը :

Իրրեւ չարունակութիւն առնուած այս քայլին, Նիւ Եորքի մէջ ՄԱԿի պալատին առջեւ ցուցատախտակներով մեծ ցոյցեր կատարուած են յունուար 21ին, մասնակցութեամբ հազարաւոր Հայերու : Մամուլի, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի ներկայացուցիչները հետեւած են հայկական այս ցոյցին եւ հեռագրական գործակալութիւնները լուրը փոխանցած են իրենց բոլոր մասնաճիւղերուն :

ՄԱԿի արաբական չորնանկները իրենց համակրութիւնը յայտնած են հայկական դիմումին առթիւ եւ խոստացած են պահանջել Ցեղասպանութեան Միջազգային Դատական Ատեանի կազմութիւնը :

Պիտի չարունակենք հետապնդել Հայկական Դատը անվհատ՝ մինչեւ արդարութեան յաղթանակը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՅՑ ՄԸ

ՊՈԴԳՈՐՆԻ ՊԱՊԻՆ ՄՕՏ

Առաջին անգամէ էր որ Պապը կ'ընդունէր Խորհրդային Միութեան պետ մը։ Արդարեւ նախապէս ընդունած էր Ազուպէյը երբ այս վերջինը «Իզվեստիայի» խմբագրապետ էր անհերհօրը փառքի օրերուն, աւելի ուշ՝ Կրոմիքօն, Արտաքին նախարար, բայց առաջին անգամն էր որ խորհրդային թիւ 1 դեկավարը Վատիկան կը մտնէր : Տեսակցութեան ներկայ եղաւ Կարդինալ Զիքոնիանի : Պապը եւ Պոդգորնի խօսեցան մասնաւորաբար Խորհ. Միութիւն գտնուող կաթոլիկներու մասին : Ապա Պոդգորնի այցելած է Սիքստինեան մատուռը, Ս. Պետրոսի առաճարը : Խորհրդային նախագահը երկար դիտած է Միքէլ – Անճելոյի փիէթան, Վատիկանի Թանգարանը, Պորճիաներու բնակարանը եւն. եւն. :

Ինչ կը վերաբերի Պոդգորնիի Իտալիա այցելութեան տուած արդիւնքներուն, երկար զեկոյց մը հրատարակուած է այս առընչութեամբ, ուր կան նաեւ բոլոր մանրամասնութիւնները Ֆիաթ գործատան մը կառուցման Խորհ. Միութեան մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը բոլոր ուժերով աջակցած է Ֆրանսայէն դուրս Խորհրդային Միութեան պետ մը ընդունելութեան տրամադրելու համար Փարիզ։ Այդ յօսքով որեւէ Ֆրանսաբնակ ասկէ առաջ կրնայ ուղածին չափ դրամ կամ ոսկի փոխադրել արտասահման, դրամական հաշիւ բանալ, տուն կամ կալուած գնել եւն. :

ՄԱՏՐԻՏի մէջ աւելի քան հինգ ժամ բախումներ պատահած են ոստիկանութեան եւ ուսանողներուն միջեւ :

ԱԹԷՆՔի մէջ կը չարունակուի Ասփի – տայի դատավարութիւնը բայց յօրդ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՓԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլով, Թուրքերու ցեղասպանութիւնը դարձաւ դատական հետապնդման առարկայ, ինչպէս կը ղրեն ամերիկեան թերթերը : Ցունուար 9ին, Փալիֆորնիոյ Մոնթեպելլօ քաղաքի քաղաքապետարանը լեցուած էին երկու հարիւրի մօտ Հայեր եւ 25ի մօտ Թուրքեր : Առեանը կը բաղկանար քաղաքապետէն եւ իր չորս խորհրդականներէն : Հրապարակային դատավարութեան նիւթն էր քաղաքապետական արտօնութիւն՝ ցեղասպանութեան նուիրուած յուշարձանի մը, զոր հայ գաղութը կ'ուզէ կանգնել Մոնթեպելլոյի մէկ ծովեզերեայ հանրային պարտէզին մէջ :

Ինչպէս սովորութիւն է Փալիֆորնիոյ մէջ, քաղաքապետութիւնը լսեց յուշարձանի մը կանգնելու գայթաղարին թեր ու դէմ արտայայտուղները եւ արձակեց իր վճիռը :

Ցուշարձանի յանձնախումբին կողմէ թեր արտայայտուեցան Միհրթար Մինասեան, Վաղդէն Մինասեան (փաստաբան), Րիչըրտ Յովհաննէսեան եւ Ճիւան Թապլեան (պատմաբան – բանախօսներ՝ Լոս Անճելըսի համալսարաններուն մէջ) :

Դէմ արտայայտուեցան քանի մը Ամերիկացիներ, Փալիֆորնիոյ Թրքական ընդհանուր հիւպատոսը, որ եկած էր Սան Ֆրանսիսքոյէն, եւ որոշ թիւով Թուրքեր, ասոնց նենգամիտ արտայայտութիւնները դարձան հեղնանքի ու ծիծաղի առարկայ՝ հայ ներկայացուցիչներուն պաղարիւն ու ճչգրիտ մօտեցումով :

Հանդարտութիւն մը կը տիրէր հայ խօսողներուն եւ ներկաներուն մօտ, կրկնապէս զնահատելի, երբ կը լսուէր Թուրք մը, որ բարձրախօսէն կը պոռար. «Թող փորձեն կանգնել եւ թող չմոռնան, որ դեռ Հայեր կան Թուրքիոյ մէջ եւ յետոյ մեզի կը պայթեցնենք այդ ատելութեան արձանը »։

Քաղաքապետը, իր կարգին, կարգաց Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութենէն իրեն ուղղուած նամակ մը, որ կը թելադրէր ղգուշութիւն, խոհեմութիւն եւ չրջահայեացութիւն :

Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, քաղաքապետութիւնը արտայայտուեցաւ ի նպաստ Ցուշարձանի կառուցման :

ԵԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Հիմիէք Պիլ կը գրէ Երի կաղէթքէի մէջ այս առթիւ .—

Պոլսոյ մէջ կ'ապրի հայ հայրենակից – ներու փոքրամասնութիւն մը, հազ չէ թէ ցանցառ թիւով : Անոնց վիճակը չատ բարւոր է, լաւ կը չահին, երբեմն Թուրքերու նախանձը չարժելու ատիճան : Մեր այս հայրենակիցները կ'օգտուին Պոլսոյ եւ ամբողջ Թուրքիոյ բարիքներէն, Թուրքերէն ալ աւելի : Իրենց խառնուող, միջամտող չկայ : Կ'ընտրեն իրենց պատրիարքը, կրօնական պաշտամունքը կ'ընեն : Հիմա ի՞նչ եղեր է որ Պէյրութէն դրդուիչներ կ'արձագանգեն մինչեւ Փալիֆորնիա, եւ կը պահանջեն որ Մոնթեպելլոյի մէջ Թրքութեան դէմ յուշարձան մը կանգնուի : Կը հարցնեմ իրենց, եթէ այդպիսի բան մը ըլլայ, Պոլսոյ Հայերը արդեօք կրնա՞ն հանդիստ նստիլ իրենց տեղերը : Կը պատասխամ իրենց. — Մի՛ ընէք, հանդիստ ձգեցէք սա համակրելի աշխատասէր եւ անվնաս Թուրք հայրենակիցները, դանոնք ալ Պոլսոյ Ցոյներուն վիճակին մի՛ մատնէք :

Մեր դարուն, ցեղասպանութիւնը առաջուան պէս չըլլար, ոչ մէկը կրնայ դիւրաւ ջարդել միւսը, բայց եթէ անչրնչելի մթնոլորտ մը ստեղծուի, այն ատեն է որ մէկ Հայ իսկ չի մնար Պոլսոյ մէջ : Անոնց համար միայն ճամբայ մը կայ.— Հայրենիքի այս վերջին կայքէն կծկիլ ու երթալ :

ԻՆՁՊԷՍ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Անդարայէն եւս կը հաղորդուի թէ արտաքին գործակարութիւնը անհրաժեշտ քննութեան ճեռնարկած է նկատելով որ ամերիկեան կառավարական իշխանութիւնները օժանդակ հանդիսացած են Հայերուն ցոյց տուած գործունէութեան, Փալիֆորնիոյ մէկ քաղաքին մէջ Թուրքիոյ դէմ յուշարձան կանգնելու մասին :

Արտաքին գործակարութեան բանբերը այս առթիւ յայտնած է թէ հրահանգ տրուած է Ուաշինկթընի Թուրք դեսպան – Նատան եւ ըսած .—

«Շատ բնականաբար դիւրազգածու – թեամբ կանգ պիտի առնենք այս խնդրին վրայ : Մեր դեսպանատան խորհրդակով կատարել պիտի տանք ամբողջ քննութիւնը» :

Միւս կողմէ ռումբի տպաւորութիւն գործեց այն իրողութիւնը որ բարեկամ եւ դաշնակից» ամերիկեան կառավարութիւնը համամտութիւն յայտնած է այս պիտի որոշումի մը եւ եթէ յետ քննութեան տտուղուի որ յուշարձանը կանգնուած է, Թուրքիա ծանուցագիր մը պիտի տայ Ամերիկայի :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջորեքշաբթի օրուան ելեկտրականութեան գործադուլը անկարելի կը դարձնէ «Ցառաջ»ի հրատարակութիւնը : Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ, Փետր. 3 :

Ջորեքշաբթիէն սկսեալ թղթատարականութեան գործադուլի շարժումները նոր աճականութիւններ պիտի ստեղծեն թերթերու ցրումին մէջ : Մեր կամքէն անկախ այս յապաղումներուն համար, կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները ներողամիտ գտնուին :

«ՆՈՐԷՆ Կ'ԱՆՏԵՍՈՒԻՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ»

ԽՄԲ.— Օրաթերթեր ունինք, որոնց դերն է Հ· Յ· Դաշնակցութեան ··· քե– րանը ճայիլ: Երբ Դաշնակցական թերթ մը ըսէ թէ «այսօր Երեքշաբթի է», ծա– ւօթ թերթերը անմիջապէս կը պատաս– խանեն ·— Ո՛չ, այսօր Հինգշաբթի է: Վա՛յ թէ Դաշնակցական թերթ մը դժգո– հութիւն յայտնէ Խորհ· Միութեան մէկ դեկրետին մասին, կամ Խորհ· Հայաստա– նի սովորական թմբկահարութեանց մա– սին, կարկուտի պէս մեր վրայ կը տեղան « ազգացաւ, հայրենադաւ » եւ այլ նման բառեր:

Ահա, վերջապէս, ռամկավար օրաթերթ մը, *Զարթօնք*, (28 Դեկտ· 1966), որ, ա– ռաջին անգամ ըլլալով, կը գրէ այն բա– ները, զորս մենք կ'ըսենք յաճախ: (կու– տանք անփոփոխ, եւ ուրիշ նմոյշ մըն ալ յաջորդով).—

Սով· Միութեան ներկայ դեկավարնե– րուն քաղաքական իմաստութիւնը կը թե– ւի թէ կը կայանայ, ի միջի այլոց, հայ ժողովուրդի հողային զառն ու իրաւունք– ները անտեսելու եւ նոյն առեն ամէն ջի– նով Թուրքիան սիրաշահելու փորձ կա– տարելու մէջ: Դժուար է այս տպաւո– րութեան տակ չմնալ՝ երբ աչքի առջեւ կուգայ սովետութուրք վերջին եռամեայ յարաբերութեանց պատկերը, ուր սովե– տական նախարարներ ու պաշտօնաթեր– թեր իրարու եռեւէ տաղտկալի միօրինա– կութեամբ կը կրկնեն, թէ Թուրքիոյ հետ սահմանային որեւէ վէճ չունին, անկէ հողային որեւէ պահանջ չունին, այլ ընդ– հակառակն՝ պատրաստ են յարգելու « Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւ– նը» ··· :

Երբ Թուրքիոյ արտաքին գործերու նա– խարարը Մոսկուա այցելեց, սովետական ղեկավարները նպատակայարմար զտան, — Մեծ Եղեռնի յիսնամեակի նախօրէին, — չեշտելու իրենց այս վարքագիծը: Երբ Թուրքիոյ վարչապետը այցի գնաց, նոյն յանկերգը խմացանք, ու նաեւ՝ «Իզվես – տիա»ի աւազէլի ուրացումները: Երբ Փոտկորնի Անդրա եկաւ, զարմեալ նոյն յանկերգը: Եւ հիմա, Սովետական Միու– թեան վարչապետ Կոսիկինի Թուրքիա այ– ցելութեան առթիւ, միշտ նոյն յանկեր– գը, — հողային կամ սահմանային վէճ չկա՛յ, — դիտակցաբար անտեսելով այն անժխտելի իրողութիւնը, թէ Ջարդարար Թուրքիան բռնագրաւած է ամբողջ Արեւ– մըտեան Հայաստանը: Արդարեւ, Կոսի– գին Անդրա հասած օրն իսկ յայտարա– րեց.— « Սովետական կառավարութիւնը որոշած է չարունակել իր բարեկամական քաղաքականութիւնը Թուրքիոյ հանդէպ: ՄԵՐ ԵՐԿՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ ՀՈՂԱՑԻՆ ՈՐԵՒԷ ՎԷՃ ԳՈՑՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԻ, ՈՐԵՒԷ ՀՆԴԻՐ ՉԿԱՑ: Հետեւա– բար, ոչ մէկ արդելք կայ իրական բարի դրացնութեան եւ իրական բարեկամու– թեան հիման վրայ յարաբերութիւններ մշակելու համար »: (Ընդգծումը մեզ – մէ՝ Զ·):

Թէ ինչո՛ւ սովետական ղեկավարները անընդհատ կարիքը կը զգան անդրադառ– նալու հողային հարցին եւ կրկնելու թէ « հողային որեւէ վէճ գոյութիւն չունի», դժուար չէ կռահել ատոր պատճառը: Տարակոյս չկայ թէ Անդարան է, որ յատկապէս կը պահանջէ Մոսկուայէն, որ մէյ մը կրկնուի հողային պահանջէ հրա– ժարելու որոշումը, որովհետեւ ···«զոր՝ սիրտը զոր» : Եւ Թուրքիոյ կեցուածքը հասկնալի է, բայց անըմբռնելի է Մոս– կուայի դաշնակցային իշխանութեանց վե– րաբերումը: Սթալինի մահէն նուազ քան երեք ամիս ետք, 1953ի Մայիսին, Մոս– կուայի նոր ղեկավարները պաշտօնապէս յայտարարեցին թէ՝ Վրաստան ու Հա– յաստան, յանուն բարի – դրացնութեան ու խաղաղ համակեցութեան, կը հրա– ժարէին Թուրքիայէն ունեցած իրենց հո– ղային պահանջներէն: Եւ հարցը ժամա– նակաւորապէս փակուած նկատուեցաւ: Անկէ ետք որեւէ սովետական ղեկավար կամ նախարար, որեւէ վրացի կամ հայ պետական դէմք հողային հարց չարծար– ծեց: Ոչ մէկ կարիք կար ուրեմն՝ նոր յայտարարութեամբ նորէն հրաժարելու արդէն իսկ թողլքուած զատ մը հետա– պնդելէ: Ոչ մէկ կարիք՝ բայի Թուրքե– րու մտավախութենէն, եւ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակին առիթով Հայոց հողային արդար պահանջներուն հակազդելու ա– նոնց նենգամտութենէն:

Սովետական ղեկավարները կրնային ի– րաւացիօրէն ըսել Անդարայի տէրերուն, թէ 1953ի յայտարարութիւնը պէտք էր բաւարարութիւն տար իրենց, եւ թէ որ– եւէ նոր պատճառ չկայ վերարծարծելու այդ հարցը: Եւ ոչ միայն տրամաբանա– կան էր այդպիսի պատճառաբանութիւն մը, այլեւ անով խնայուած կ'ըլլային հայ ժողովուրդին զգացումները՝ պատմու– թեան ամենասոսկալի եւ ամենավայրագ ցեղասպանութեան յիսնամեակի օրերուն: Բայց Մոսկուայի ղեկավարները նախընտ– րեցին ողոքել ցեղասպանները այդ առ– թիւ քան թէ յարդել սուգն ու վիշտը հայ ժողովուրդին, որուն պետութիւնը Սովե– տական Միութեան տանեւէհնդ հանրա– պետութիւններէն մէկն է:

Կեղծաւոր պիտի ըլլայինք՝ եթէ չշեշ– տէինք զարմեալ թէ ընդվզեցուցիչ է սո– վետական կեդրոնական իշխանութեանց այս վերաբերումը հայ ժողովուրդին հանդէպ: Բոլորին համար բաղձալի է բարի – դրացնութիւնը, ըմբռնելի է որ ամէն օր հողային պահանջ չներկայաց– ուի, եւ ցանկալի է անշուշտ խաղաղ պո– յակցութիւնը, բայց չենք հասկցած եւ չենք հասկնար թէ ո՛ւր է իմաստութիւնը Հայոց անառարկելի իրաւունքները ոտ– նակոխ ընելու մէջ, եւ ինչո՛ւ հայ ժողո– վուրդի կոտացող վէրքին վրայ պղպեղ քսելու այս անփափկանկատութիւնը ···

Երբ Փեքինի համայնավար ղեկավար– ները Ռուսիոյ պատկանող ատած ու կէս ամայի Սիպերիային հող կը պահանջեն, Մոսկուայի դաշնակցային իշխանութիւն– ները կ'ընդվզին, եւ ի միջի այլոց այդ պատճառով կը յառաջանայ չինական – սովետական տաղնապ: Իսկ երբ կարդը կուգայ մէկուկէս միլիոն Հայ բնաջնջած եւ հայապատկան հողեր բռնագրաւած Թուրքիոյ, նոյն դաշնակցային իշխանու– թիւնները ոչ միայն չեն ընդվզիր ու չեն հետապնդեր հայ ժողովուրդին արդարա– դոյն դատը, այլեւ կը ճառեն «Թուրքիոյ հողային ամբողջականութենէն», հայե– ցի Թուրք անիրաւութեան սահմանը կը հրո– չակեն սովետութուրք «բարեկամութեա՛ն սահման», եւ ի վերայ այսր ամենայնի, կը խոստանան հարիւր միլիոնաւոր ռուբ– լիի օգնութիւն, (որուն քանի մը միլիոնը անշուշտ հայկական զոհողութիւն պիտի ըլլայ ··· մինչ Թուրքը արդէն իսկ կլլած է միլիոնաւոր ռուբլի արժողութեամբ հայկական հարստութիւն ու կարուկ կեր– պով կը մերժէ մէկ կոպեկ իսկ հատու– ցում ընել ···):

Ինչո՞ւ այս երկու չափ ու երկու կշի– ռը: Առտու իրիկուն՝ փոքր ազգերու ու ժողովուրդներու իրաւունքները պաշտ– պանելու սկզբունքէն ճառող սովետական իշխանութիւնները երբ բացայայտօրէն կ'անտեսեն հայ ժողովուրդին իրաւունք– ները, երբ մոռացութեան կուտան իրենց պետութեան իսկ մաս կազմող փոքր ժո– ղովուրդի մը սրբազան գատը, եւ երբ չեն յարգեր անոր զգացումները, այլ ի՛նչպէս կարելի է խանդավառուիլ սկզբունքի կա– տաղուածէն: Երբ խօսքն ու գործը զի– րար չեն ամբողջացներ եւ զիրար կը հա– կասեն՝ զարմանալի՞ է որ խօսքը իր ուժը կորսնցնէ եւ հիասթափութիւն պատճառէ:

Զերկարենք սակայն, այլ պոհանանք դարձեալ չեշտելով թէ ոչ Կոսիգին եւ ոչ ալ որեւէ ուրիշ անձ կամ իշխանութիւն իրաւունք ունին թրքական բռնագրաւում– ները կատարուած իրողութիւն նկատելու եւ մոռացութեան տալու մեր հողային գատը: Կոսիգինի եւ իր պաշտօնակիցնե– րուն պարտականութիւնն է պաշտպանել Հայկական Հանրապետութեան իրաւունք– ները, եւ ոչ թէ ողոքել ցեղասպան Թուր– քիան, — մանաւանդ երբ ապարդի՛ւն եւ անիմա՛ստ են ամերիկեան կիսազարդուե– զարճած այդ երկիրը սիրաշահելու բոլոր փորձերը, ինչ որ ալ ըսեն Կոսիգին, Պոտգորնի, Կրոմիքօ եւ ուրիշներ:

Հայոց հողային պահանջը Թուրքիայէն կա՛յ ու կը մնայ: Եւ պիտի մնայ՝ մին – չեւ որ արդար լուծում գտնէ հարցը:

ԾԱՌԱՋ.— Պռաւո՛:

ԵՂԻԱ Ե. ՄԷԼԷՔԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՒԹԻԻ)

ԽՄԲ.— Յաճախ թղթատարական աճ– կանոնութեանց հետեւանքով չենք կրնար ստանալ օրը օրին գաղութներէն տխուր կամ ուրախ լուրեր: Ահա այսպէս նոր է որ կ'իմանանք բանաստեղծ Եղիա Ե· Մէլէքեանի մահը, այդ գոյժը՝ Համաստեղի ստորագրութեամբ:

Զեմ գիտեր ո՞վ հաշիւ ըրած է, որ մի– այն Ամերիկայի մէջ ունինք աւելի քան երեք հարիւր համալսարանի ուսուցիչներ եւ գիտնականներ: Զենք գիտեր թէ ո՞ր են անոնք, որ այնքան հեռացած են հայ – կական մշակոյթէն եւ կեանքէն: Հաս – կընալի է, որ նիւթականը, ապրելու պայ– մանները կարեւոր դեր կը կատարեն այդ հեռացումին մէջ, երբ մանաւանդ կոր – ստած է Հայկականը: Այլ խօսքով՝ ա – րիւնն ու հողականը: Ու մենք արեան եւ հողեկան միամտութիւնն ունինք ակնկա – լելու, որ որոշ կամ դէթ անորոշ հետա – քրքրութիւն ցոյց տան դէպի հայ կեանքն ու հայ մշակոյթը: Եթէ զարմանք ցըր – ուած է եւ գուցէ չեն հանդիպիր Հայերու կամ խապար չեն Սփիւռքի մշակութային ճիպերուն, կայ Հայաստանը, որ այժմ մշակութային կարեւոր թափ մը առած է, ըլլայ դրական թէ դիտական մարզին մէջ, եւ այդ բոլորը՝ պայքարով ու զոհաբե – րութիւնով ճեռք բերուած:

Երբ պատահաբար կը հանդիպիս այս – տեղ կորսուած մտաւորականին, քեզի հետ իր ծննդքին լեզուով կը խօսի կամ Սփիւռքէն եկած, հայկական դպրոցի կրթութիւնով: Աւարտած է երկրորդա – կան հայ վարժարան եւ կամ fոլէն, բայց չկան մէկտեղը դէթ փոքր չափով մը ի – րենց հետաքրքրութիւնն ու բաժինը բե – րելու Սփիւռքի մշակութային կարիքնե – րուն կամ Հայաստանին:

Այդ բոլորին մէջ կարեւոր բացառու – թիւններէն մէկը եղաւ նորագ հանգուց – եալ Եղիա Երուանդ Մէլէքեանը, որ մին – չեւ իր վերջին չունչը կապուեցաւ հայկա– կան մշակոյթին՝ առաւելապէս գրակա – նութեան: Եկած է Ամերիկա 22 տարե – կանին: Շատ երիտասարդ՝ Ամերիկայի ծով ալիքներէն տարուելու:

1914ի սկիզբները երբ ես Ամերիկա է – կայ, Եղիա Երուանդ Մէլէքեան արդէն կարեւոր աշխատակիցն էր «Հայրենիք» օրաթերթին, յետոյ « Փիւնիկ » ամսա – դիրին: Տուաւ իր կարեւոր աշխատանք – ները, — լիմաստասիրական, բանասիրա– կան եւ մանաւանդ բանաստեղծական: Մէլէքեան մնաց նոյն խոհուն, բարի եւ մելամաղձոտ բանաստեղծը, որուն տաղե– րուն մէջ կար անգլիական բանաստեղծ – ներու յաւուրմ ծանրութիւն մը եւ երբեք չէիքացաւ նոր չեզումներու: Նոյն ճաշա– կաւոր ընտրանին էր իր թարգմանութիւն– ներուն մէջ: Ամերիկայի մէջ ունեցաւ ան– հատական ցուցահանդէսներ, ուր ներկա– յացուց իր նկարները, որոնք ցոյց կուտան որ ան ունէր նաեւ գեղանկարչական տա– ղանդ:

Մէլէքեան ունէր նաեւ ուրիշ տաղան– դներ ալ: Ան կրնար ըլլալ լաւ դերասան, ինչպէս ցոյց տուաւ Ամերիկայի մէջ ներ– կայացած մի քանի ներկայացումներու մէջ: Ան կրնար ըլլալ նաեւ լաւ երաժիշտ, ինչպէս ցոյց տուաւ Ամերիկայի մէջ ներ– կայացած մի քանի ներկայացումներու մէջ: Ան կրնար ըլլալ նաեւ լաւ երաժիշտ, ինչպէս ցոյց տուաւ Ամերիկայի մէջ ներ– կայացած մի քանի համերգներու մէջ:

Մէլէքեան ունէր նաեւ ուրիշ տաղան– դներ ալ: Ան կրնար ըլլալ լաւ դերասան, ինչպէս ցոյց տուաւ Ամերիկայի մէջ ներ– կայացած մի քանի ներկայացումներու մէջ: Ան կրնար ըլլալ նաեւ լաւ երաժիշտ, ինչպէս ցոյց տուաւ Ամերիկայի մէջ ներ– կայացած մի քանի համերգներու մէջ:

Մէլէքեան մնաց նոյն խոհուն, բարի եւ մելամաղձոտ բանաստեղծը, որուն տաղե– րուն մէջ կար անգլիական բանաստեղծ – ներու յաւուրմ ծանրութիւն մը եւ երբեք չէիքացաւ նոր չեզումներու: Նոյն ճաշա– կաւոր ընտրանին էր իր թարգմանութիւն– ներուն մէջ: Ամերիկայի մէջ ունեցաւ ան– հատական ցուցահանդէսներ, ուր ներկա– յացուց իր նկարները, որոնք ցոյց կուտան որ ան ունէր նաեւ գեղանկարչական տա– ղանդ:

ՁՈՐՍ ԱՆՁՆԱԶՈՀ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ

(ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ)

Թէ նաւակի փախցնելը, թէ Դանիէլ վարդապետի ճարպիկ փախուստը չփո – թուեցան էր մատնել հրամանատար սպա– յին ու զինուորներին:

ԾՈՎԱՊԱՇԱՐՈՒՄԻ ԵՒ ԿՈՒԻ ԵՐԵՔ ՕՐԵՐԸ

Մեր չորս անձնազոհ պատանիները՝ Յակոբ Գուլոյեան, Տիգրան Մաքսուտեան, Տիգրան Շահպազ եւ Աբշալոր (պա– զանուն չեմ յիշեր) նաւակը նետ – կղզին հասցնելով՝ պատմում են Սարգսին իրենց մատնուելը եւ պաշարման ենթարկուելը: Ինչպէս յետոյ իմացայ, խումբը որոշում է սպասել դուրէ մի նաւահանդստից մի նաւ հասնի կղզին իրենց օգնութեան, մեր ընկերների դուրսի ջանքերով: Այդ չիրա– կանանալու պարագային՝ նոր միայն փոր– ձեն փոքր նաւակով հեռանալ կղզուց զինուած խմբով միասին, առանց պա – տանիները հետերնին վերցնելու, որովհե– տեւ մակոյկը այնքան փոքր էր որ նոյն – իսկ չատ դժուարութեամբ կը վերցնէր եօթը զինուածները իրենց զինական մի – ջոցներով: Սա մի դժուարին ընտրութիւն էր որ պիտի կատարուէր՝ ապէտների մէջ փոքրաթոյնի ընտրութեան ապաւինելով, երբ ուրիշ ելք անհնար էր:

ԱՒԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Այդ օրը Վանի Աւանց նաւահանդստակից դէպի Աղթամար յառաջացան ութ առա – գաստանաւեր, որոնցից հինգը մնացին ծովու բացերում, չըշալայելով կղզին հիւսիս արեւմուտքից, եւ ի վերջոյ երեքը եկան խարսխեցին Ոստանայ կապանի եւ կղզու միջեւ գտնուող Մանահճիր հրուան– դանի խորշում, որ ցամաքամասի ամե – նամօտիկ կէտն է Աղթամարից: Նաւային այս պաշարողական չարժումը վարում էր Վանի նահանգի զինուորական իշխանու – թիւնը, որ ճամբայ հանած առագաստա – նաւերի մէջ տեղաւորած էր փոքրաքանակ զինուորներ իրենց պատրաստութեամբ, պարէնով եւայլն:

Նոյն օրը Բոխրարերդ հայ գիւղի նաւա– հանգիստը եւ այնտեղ գտնուող նաւերն ու նաւակները, ենթարկուեցան հսկողու – թեան, վերցուեցան նաւերի բոլոր զեկե – րը: Ինչպէս Աղթամարայ 1904 թուի ա – ռաջին կռուի միջոցին, երբ Սասունից նահանջող հայդուկային մի զօրաւոր ու ամուր խումբ Անդրանիկի զեկավարու – թեամբ Դատուանից ապաստանեց կըղ – զին, կառավարութիւնը իւր զինուորական զործողութեանց համար խարխոխ տեղ – ծեց Ռշտունիքի Մանահճիր հրուանդանը զրաւելու կղզին, ահա այս անգամ եւս նոյն վայրում համախմբեց իր կառնաւոր զինական ուժերը, լեռնային թնդանօթ – ներով միասին:

Այս պատրաստութեամբ նոյն օրը, վեր– ջալոյսից բաւական առաջ, առաջին փորձ կատարեց երեք նաւերը՝ զինուորներով մօտենալու կղզուն: Այս առաջին փորձը ցոյց տուաւ որ չիրաւի Փէտայական խումբ կայ կղզու վրայ:

Քանի որ յառաջացող նաւերը, երբ ա – րոչ հեռաւորութեան վրայ մօտենում էին Աղթամարին, ներսի կողմից: Անմիջա – պէս առագաստանաւերը սկսեցին յետ վե– րադառնալ իրենց կայանը, առանց լուրջ կռուի բռնուելու: Մենք այս բոլորը դի– տում էինք դպրոցի վերի յարկի լուսա – մուտից երկարող դիտակի միջոցով, առանց նկատելի դարձնելու մեզ: Այդ դիչերը անցուցինք խոր մտահոգութեանց մէջ, համարեայ արթուն, սկանջի եւ ու– շադրութեան լարուածութեամբ դէպի դրսի ամէն ձայն կամ չչուկը:

ԱՒԱԳ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Այս օրը սկսեց լուրջ կռիւ: Նաւերի վրայ պատրաստել էին աւազով լեցուած պարկերից պատնէշներ, որոնց եաւելը դիրք էին մտել կանոնաւոր զինուորները: Լեռնային երկու թնդանօթներն էլ դետ – ղած էին նաւերի մէջ: Սպայական կազմի զեկավարութեամբ նաւերը յառաջանալ սկսեցին, կէս առագաստները պարզած, որոշ հեռաւորութիւնից սկսեցին գործել լեռնային հրանօթները, որոց գնդակները երբեմն հասնում էին կղզուն, այնտեղ պայթում, բարձրացնելով փոշոտ եւ ծուխի ամպ, որ պարզ նկատում էինք: Թնդանօթների որոտի հետ լսելի էին բա – ւական բառն հրացանային կրակոցները, անշուշտ երկու կողմերից փոխադարձող: Կրակոցները եւ ռումբի որոտները մերթ ուժեղանում էին, մերթ թուլանում, դադրում:

Թուրք զինուորական զեկավարութիւնը սպասում էր որ ամենազօր Թնդանօթի գնդակների պայթումով պիտի բնաջրն – ջուէին ներսում կուռդ փոքրաթիւ ֆէ – տայիները, այդ կերպ իրենք պիտի յա – ջողէին մանել կղզին: Զուր յոյսեր եւ ջանքեր, որովհետեւ ներսինները իրենց դիպուկ նշանառութեամբ անկարելի կը կացուցանէին առագաստաւոր նաւերին չատ մօտենալ կղզուն:

ՀԱՅԿԱԿ ԿՈՍՈՑԵԱՆ

(9 Շար·)

կով ըրած է Թարգմանութիւնները ամե– րիկեան եւ անգլիական բանաստեղծու– Թիւններէն : «Հայրենիք » օրաթերթին եւ «Փիւնիկ»էն զատ, իր աշխատակցու– Թիւնը տարած է «Հայրենիք» Ամսագի– րին, «Բազմավէպ»ին , « Նաւասարդ »ին եւ «Կոչնակ»ին :

Ուսանողութեան , յետոյ պաշտօնի բե– րումով , ապրած է հայ չրջանակէն բոլո– րովին հեռու ՊԷՔըլ Քրիճ, Միշիկըն նա– հանգը եւ դասախօսած տեղւոյն համալը– սարանին մէջ :

Մէլէքեան, որպէս ուսանող, կը հետե– ւի Ա.յովակի համալսարանին, ուրկէ կը ստանայ իր «Մագիստրոս Արուեստից »ը եւ «Տոքթոր Փիլիսոփայութեան » աստի– ճանները, ուսանելով փիլիսոփայութիւն , հոգեբանութիւն եւ ընկերաբանութիւն : Իր ընտրած ուղղութիւնը ցոյց կուտայ զտարիւն մտաւորականը եւ մինչեւ վերջն ալ պահեց այդ բիւրեղ հոգին, չաղտած իր մտածումներուն հետ : Այլ խօսքով, իր մտածումներուն մէջ միչտ ալ պահեց իր հոգեկանն ու բանաստեղծականը : Ի– բարու հետ անձամբ տեսնուելու առիթը ունեցած չենք : Վերջին մի քանի տարի– ները երբեմն կը թղթակցէինք , իր գրա– կան աչխատանքներէն եւ նամակներէն դէմք մը դծած եմ իմ մէջ,— խոհուն դէմքով, բարի աչքերով ու հանդարտ խօսող մէկը : ւր նամակներուն մէջ մա– նաւանդ իր մարդկային մտածողութեանը հետ մեծ չափերով խառնուած էր ազգա– յինը, թէեւ ոչ մէկ օր մտանակցեցաւ ազ– գային եւ կուսակցական պայքարներուն :

Մէլէքեանի եղբայրը, Տիթրոյթէն, Ա– մէնՄէլէքեան, ինձի զրկեց մի քանի կեն– սագրական դծերը իր եղբօր՝ առնուած Արշակ Ալպօյաճեանի «Պատմութիւն Հայ կեսարիոյ » գրքէն :

Եղիա Երուանդ Մէլէքեան ծնած է Կի– րիկ (Կեսարիոյ գաւառ) 1888 Յունուար 17ին : Որդին է կարապետ քահանայ Մէ– լէքեանի եւ երէցկին Շամիրամին : Հայրը եղած է ուսումնական քահանաներէն մէ– կը : Եղիա, Տարօնի Ս. Պօղոս գիւղը ա– ւարտելէ ետք, մեկնած է Ամերիկա , 1910ին :

Համալսարանի ընթացքը աւարտելէ ետք , դասախօս կը կարդուի Պէթըլ Քը– րիճ, Միչիկըն համալսարանին մէջ : Ունի բազմաթիւ գրուած աչխատանքներ , հայ օրաթերթերու եւ ամսագիրներուն մէջ : Առանձին հատորով հրատարակած է «Մո– խիրներ եւ կայծեր» խորագրով բանաս– տեղծութենէ հատոր մը : Հրատարակու– թեան համար պատրաստ է «Երգեր Ալ– պիոնի Քնարէն» բանաստեղծութիւնները , անգլերէնի թարգմանուած : Ունի հատոր մըն ալ՝ «Գերմարդը, Նիցչէի փիլիսոփա– յութեան մէջ», նաեւ «Դիպերումներ» հա– տորը, իր գրական քննադատութիւննե– րէն :

Իրեն համար չատ է յատկանչական իր հրատարակած բանաստեղծութիւններու

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՒՈՑԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

—o—

Առաջին դասակարգի ախոյեանութիւն.— Երեւանի «Արարատ»ը 36 մրցում, 14 պարտութիւն, տասը հաւասարութիւն , 12 յաղթանակ, 34 կէտ, ԺԳ. դասաւոր– ուեցաւ :

Կը մասնակցէին երկու վրացական խումբ՝ Թիֆլիսի Տինամօն եւ Քութայիսի Թորփէտօն: ինչպէս նաեւ Պաքուի Նեֆ– թանիքը :

Հայ – վրացական մրցումները հաւա– սարութեամբ վերջացան, երբէք մրցմանց ընթացքին Արարատ յաղթեց Թիֆլիսի Տինամոյին 1–0, եւ Քութայիսի Թորփէ –

հատորը « Մոխիրներ եւ կայծեր » : Նոյն– քան յատկանչական է իր խօսքերէն՝ հե– տեւեալ մէկբերումը , նոյնպէս առնուած Ալպօյաճեանի «Պատմութիւն Հայ Կեսա– րիոյ» գրքէն .— « Ինձի համար տանջանք մըն է մտածել , որ պարապաններու դէմ – բախտ չարաչարումը արդիլեր է ինձ, մինչեւ հիմա, հայ գրականութեան եւ մը– չակոյթին նուիրուելու բուռն փափաք իրագործել : Իմ բոլոր կարողութիւննե– րըս , եթէ ունիմ, նուիրեր եմ օտար մշա– կոյթի, օտար աստղերու տակ. մինչ իմ փափաքս էր հայ հաստատութեան մը մէջ ըլլալ, հայ մտքերը հրաւիրել դիտու– թեան եւ խմաստասիրութեան ապրիւրին եւ հայ գրականութեան ամբողջական նը– իւթումով : Հայ գրականութիւնը չի վը– ճարեր , ինչպէս ամէն ոք գիտէ : Հետե– ւաբար, իմ ժամանակիս փշրանքները մի– այն ինձ կը մնայ յատկացնել հայ գրա – կանութեան » :

Մէլէքեան, իր այդ վերջին խօսքերով մեր գրականութեան , մեր ազգային տան խեղճ կացութեան է որ կը մօտե– նայ :

Վերջերս , «Մոխիրներ եւ կայծեր » քա– ւասստեղծութեան երկրորդ հատորը ըլը– կած է Պէյրութ , Համազգային տպարա– նին՝ հրատարակութեան համար : Ուզե– ղի կաթուածով , հիւանդանոցին մէջ, կը մտահոգուի ձեռագիրներուն մասին, թէ արդեօ՞ք ապահով հասած են տպարան : « Եւ ատիկա եղաւ Եղիայի վերջին մտա– հոգութիւնը, զոր իր հետ գերեզման տա– րաւ», կը գրէ եղբայրը :

Կը յուսանք որ, օր մը, իր կարգին կը հրատարակուին Մէլէքեանի ձգած բոլոր ձեռագիրները : Ան իր ժամանակի փըչ – րանքէն աւելին տուաւ Հայ Գրականու– թեան եւ մշակոյթին, բան մը, որ ինք հոգեպէս ապրեցաւ, աղնիւ մտահոգու– թիւններով եւ իր եռեւ ձգեց որպէս կը– տակ :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

տոյին 1–0, դարձի մրցումները վերջացան ի նպաստ վրացական խումբերուն :

Արարատ երթի մրցմանց ընթացքին հաւասար մնաց Պաքուի Նեֆթանիքին հետ 0–0, դարձի մրցումը վերջացաւ Ա– րարատի յաղթանակով 2–0: Արարատ յաղթած է նաեւ Մինաքի Տինամոյին եր – կու անգամ 3–1 եւ 2–0, Օտեսայի բանա– կայիններուն 3–0, Լենինկրատի Զենիթին 2–0, Մոսկուայի Սպարտակին (1965ին Ա. Մխուեեան բաժակախաղի յաղթական) 1–0, Մոսկուայի Թորփէտոյին (1965ին Ա. Մխուեեան ախոյեան) 2–1, Մոսկուա– յի Լոքոմոթիվին 2–0, Տոնէցքի Շախտիո– րին 2–0: Հաւասար մնացած է նաեւ Քրի– լիա Սովետովի հետ երկու անգամ 0–0 , մէկական անգամ հետեւեալ խումբերուն դէմ՝ Մոսկուայի Թորփէտօ 1–1, Մոս – կուայի Սպարտակ 0–0, Օտեսայի Չէրնո – մորէց 0–0 Թաչքէնտի Պախտակոր 0–0, Մոսկուայի Տինամօ 0–0, Օտեսայի բա – նակայիններ 0–0, Ալմա Աթայի կայրաթ 0–0 :

Իր «լաւագոյն խաղացողը » Ա. Սըժո– մին եւ բերդապահ Ա. Աբրահամեան ըս – տացած են «Մմենա» ամսաթերթի կողմէ՝ «Ա. դասակարգի լաւագոյն նորեկներուն տահմանուած մրցանակը » :

Այս տարի Ա. խումբի մէջ օդտագոր – ծուած են նաեւ յետսպահներ՝ Սերոբ– եան, Աւետիսեան, Յովհաննիսեան, Ալեքսանեան, Պողոսեան, Գրիգորեան, Մեսրոպեան , յառաջապահներ՝ Ֆ. Աբրահամեան, Գա – լուստեան, Վըլոյեան, Սաֆարեան, Հովիւ– եան, Եղիազարեան, Զիրոյեան, Ղազար– եան, Յունանեան, Ատամալեան, Սիմոն – եան, Զանազանեան :

Արարատի պահեստի խումբը՝ երթի մրցմանց ընթացքին դիւաւորած է ա – ռաջնութիւնը :

Ա. դասակարգի Բ. ենթախումբին մէջ՝ Լենինականի Շիրակը, համեստ դասաւո– րումով մը գոհացած է :

Բ. դասակարգի ախոյեանութիւն.— Ղա– փանի Լեռնագործը իր ենթախումբին մէջ Բ. հանդիսացած է :

Իսկ Կիրովականի Լոռի, Հոկտեմբերեա– նի Սեւան եւ Երեւանի Արաքս՝ համեստ դասաւորումներով գոհացած են :

Քիւվի Տինամօն այս տարի չհետեւա– ծ. Մխուեեան «բաժակախաղը» եւ «Ա. դասակարգի ախոյեանութիւնը » երկու հայ խաղացողներով Ա. Մուստեան (յետա – պահ) եւ Վալերի Պարխուեան (յառաջա – պահ) : Այս վերջինը այս տարի Լոնտոնի մէջ՝ «Աչխարհի բաժակախաղի՝ ընթաց – քին՝ «լաւագոյն կոլ նչանակողներու դա – սաւորման» մէջ միջազգային դեղնի վրայ չորս կոլով Գ. հանդիսացաւ, իսկ Ծ. Մխ– ուեեան յառաջապահներէն ամէնէն չատ կոլ նչանակողը եղաւ :

Մարզարով որ մասնակցած էր նաեւ «Աչխարհի բաժակախաղի», եւ Ծ. Մխու– եեան դրաչը աւելի առաջ պաչտպանած էր Ֆրանսայի դէմ, իր ասպարէզը կը չա– րունակէ Պաքուի Նեֆթանիքին մէջ, Արա–

րատ – Նեֆթանիք մրցմանց ընթացքին՝ Հայաստանի յետսպահները եւ միջնա – պահները յաջողած են զայն չեզոքացնել :

Արարատի շրջապտոյտը Իրանի մէջ· — Արարատ չորս մրցում կա – տարեց Թեհրանի մէջ , 25·000է աւելի հանդիսականներու ներկայութեան, կրելով մէկ պարտութիւն Շահինէ (1965– ին Իրանի ախոյեան) 2–0, հաւասար մնա– ցած է Դարայի հետ 2 – 2, երկու անգամ յաղթական հանդիսացած է Թեհրանի հա– ւաքականին 1–0 եւ Թաճի դէմ 3–1 :

Հայաստանեան եւ Իրանական խումբեր ցարդ 18 անգամ մրցած են, մէկ մրցում վերջացած է Իրանցիներուն ի նպաստ, հինգ մրցում հաւասար վերջացած են , Հայաստանի Ֆութպոլիստները 12 յաղ – թանակ տարած են :

Հայաստանի եւ Իրանի կուփամարտիկ – ները եւ ծանրաբարձները չամախաղէպ կերպով կը մրցին իրարու դէմ :

1958ին Հայաստանի կուփամարտիկները 6 – 3 յաղթեցին Իրանի: Իրանի խումբին մէջ կային չորս Հայ, կարապետ Քուչար եւ Լեւոն Ծաչտուրեան յաղթական հան– դիսացան, իսկ Վաղիկ Ղազարեան, Սու– րէն Բիւրիջանեան, ինչպէս նաեւ հայախօս Ասորի մը, Իզալիա Իլխանով, պարտուե– ցան , Վաղիկ Ղազարեանի հակառակոր – դը Վլատիմիր Ենգիպարեանն էր, որ կէ – տերով յաղթեց :

Գալով ծանրաբարձներուն, այս տարի Իրան կարող է յաղթել չատ մեծ ապա– րու : 1966ին Հայաստանի ծանրաբարձ – ները մրցեցան Իրանի դէմ , Վլատիմիր Կիզոլեան (միջին ծանրութիւն) եւ Ռո – պէռ Գալոյեան (կէս ծանրութիւն) յաղ – թական հանդիսացան :

Երեւանի Շահումեան թաղամասին պա– տանեկան Անի (հիմնուած 1963ին) փութ– պոլի խումբին յաջողութիւնը .— «Պիո – ներսքայա Պրավդա» թերթը կը կազմա – կերպէ «Կաչուէ գնդակ» կոչուած պատա– նեկական տարեկան մրցաչարք մը, որուն կը մասնակցին երեք միլիոն պատանի ֆութպոլիստներ, բաժնուած չրջանային ենթախումբերու, որոնց յաղթականները՝ այս տարի Խարքովի մէջ մասնակցեցան եղրափակիչ մրցումներուն :

Անի յաղթելով Մինսքի «Ոսխոտ» 4–0 , Ա.չխապատի «Վաթման» 1–0, Վինոգրատի (Լեթոնիա) «Վէնտա» 2–0, Թիֆլիսի «Թա– լիս» (0–0 որոչեալ ժամանակամիջոցին, 8 մեթրէ քաչուած , կօլի փոխակերպուած բէնալթիներու թիւով), իսկ վերջին մրց– ման Քամինեց-Ուրալսքի «Զարիա » 2–1՝ խումբերուն, չահեցաւ «Կաչուէ – գնդակ » մրցաչարքը, երեւան բերելով բաժակը եւ 15 ոսկիէ մէտալ, տրուած 11 խաղացողի եւ չորս լաւագոյն փոխարի – նողներու :

Անիի կազմ·— Լեւոն Գրբաչեան, Ռ. Յովակիմեան, Մ. Քուրկեան, Ա. Կարա – պետեան, Ա. Գրբաչեան, Մ. Նորտիք – եան, Տ. Քուչիքեան, Վարդգէս Ասլան – եան, Յովհաննէս Սարգսեան, Ա. Մել – քոմեան , Ա. Գուրչեան, Մ. Դուրգար – եան, Յովհաննէս Կարամիչեան: Մարգիչ Բարունակ Գրբաչեան, որ այս յաջողու – թեան հետեւանօք ստացաւ «Վաստակա – ւոր մարզիչի» պատուաբեր կոչում :

Կանացի հէնտպոլ.— Երեւանի մէջ տե – ղի ունեցան «Կովկասեան բաժակի» մըր –ցումները :

Մեծահասակներու մրցաչարքը վերջա – ցաւ Տօնի – Ռոստովի կանացի խումբին յաղթանակով :

Պատանեկան դասակարգին մէջ՝ Երե – ւանի աղջիկները յաղթելով Տոնի – Ռոս – տովի 13 – 10, Պաքուի 14 – 10 եւ Կրաս– նոտարի 14 – 6, չահեցան «Կովկասեան բաժակը »:

Երեւանի խումբին կազմ· — Օրիորդ – ներ՝ Սվետլանա Նազարեան, Բոլինա Եալչոյեան, Զինայիդա Սարգիսեան, Սուզաննա Աթոյեան, Սիրվարդ Տոպին – եան, Լատմիլլա Պետրոսեան, Ամալիա Մեսրոպեան, Գոհար Բամպուքճեան, Էլի– զավէտա Սահակեան, Անահիտ Վար – դանեան, Էլենա Ալէքսանեան: Մարգիչ – ներ Տիգրան Թէրզեան եւ Արսէն Գրի – գորեան :

Հայկական խումբին ամէնէն աւելի վը– ստանդաւոր մրցակցուհին հանդիսացած է Ռոստովցի Օր· Լ· Շմիտ :

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Ան յանդիմանութիւններ կը բովանդա – կէր եւ սակայն անմիջական պատասխան չէր պահանջեր, որով այս անգամ դնդէ խնայուած էր ինձ այն ձանձրոյթը որ այնքան անդամներ առանձնած էի «Սիլ – լի»էն եկած նամակներուն, ի բացակա – յութեան իր օգոստափառ ամուսնոյն, ղրկելու կարճ ու սառյօղ հեռագիրներ պանոնք ստորագրելով .— Գահաժառանգ ՎԻԼՀԵԼՄ :

Իրապէս կայսերական սիրոյս հետ ծունկ ծունկի կը նայէի եւ ինքնայատուկ մտերմութիւն մը ունէի անոր հետ : Եր– բեմն, իր ամէնէն զաղանի մտածումները կը վստահէր ինծի եւ երբեմն ալ յանկարծ խիստ կսկածով կը վարուէր ինծի հետ : Վստահ էի նաեւ թէ վայելչասէր Ջօն Չօրչիլլ Գահաժառանգին բոլոր չար – ժումներուն իրապէս էր, եւ որոշ էր թէ հրաման ստացած էր բան մը չըսել ինծի :

Ցաչորդ եւ վաղայաչորդ օրերը, ի զուր սպասեցի Գահաժառանգէն տեղեկութիւն մը ստանալու համար : Քնոֆը Հարց ղըր– կեցի զրած պատասխաններս նամակատան յանձնելու համար եւ ընելիք դործ մը չունենալով պարապելու զայն Լոնտոնի փողոցներուն մէջ :

Երրորդ օրը ճերմին Սթրիդ վերադար– ձիս հոն դտայ Հէնքէլ անունով այն խոչոր Գերմանացին որ մեր լրտեսական ճիւղին դործակալներէն էր, բայց երեւոյթները փրկելու համար Քէնսինկթընի Հայ Սթրիթին մէջ սափրիչի խանութ մը կը բանեցնէր :

Գահաժառանգին այցելութեան տեղեակ հազուագիւտ անձերէն մէկն էր ան, ո – րովհետեւ ամէն անդամ Լոնտոն եկած ա– տեններս , անոր կը դիմէինք խիստ զաղտ– նի խնդիրներու համար :

— Հոլցէմէն հեռագիր մը ստացայ, ը– սաւ նեղս մտնելով եւ երկարեց խնդրոյ առարկայ հեռագիրը :

Քանի մը վայրկեան ուսումնասիրեցի դայն, որովհետեւ թէեւ պարզ լեզուով մը դրուած էր, եւ սակայն ծածուկ իմաստ մը կը բովանդակէր . յանկարծ սարսա – փով տեսայ թէ խիստ կարեւոր հրաման մըն էր ան որ ուղղուած էր «Վիլհէլմի – կին» կայսեր կողմէ, որ այն առեն Քօր – ֆու կը գտնուէր :

Հեռագիրը ստացած էր զրագիրս Քոխ, զոր Հոլցէմ թողած էի : Մեզի ծանօթ լեզուով մը ստորագրած էր ան եւ Հէնքէ– լի զրկած էր, որպէս զի ինծի յանձնէ : Մեր կողմէ ձեռք առնուած կանխազգու – շութիւն մըն էր, որովհետեւ երբ Գահա – ժառանգին հետ ծպտուած արտասահման կը մեկնէինք յաճախ անուն կը փոխէինք : Այդպիսով Քարիզի մէջ Պէհմ անունով մեկը եւ Լոնտոնի մէջ ալ Հէնքէլը երբ միջնորդ գործածելով միչտ վստահ էինք թէ ոեւէ կարեւոր հրաման կը հասնէր մեր ձեռքը :

Երբ Հէնքէլ լրտեսը հեռացաւ, վայր – կեան մը մտացիր կերպով պատուհանէն ճերմին Սթրիդը դիտեցի, մտահոգուելով թէ ինչպէս պէտք է գործին մէջէն ելլել : Հրամանը խիստ մեծ կարեւորութիւն ու– նէր, եւ եթէ անմիջապէս չպատասխանէի, կայսրը պիտի կասկածէր ու բացատրու – թիւն պիտի պահանջէր , մտածելով թէ իր տգան ապահովաբար գործեալ մեկնած է ի խնդիրս իր խնդիր չուայտութիւննե – րուն :

Առաջին տաքիս իսկ պատասխան մը դրելով դրկել ուղեցի Քոխին, որպէս զի Նորին Վեհափառութեան յանձնէ , բայց անդրադարձայ թէ ճշմարտութիւնը պէտք էր ըսել այն առեն : Ոչ, ատիկա անկա – րելի էր : Մեկ լուծում կար միայն. ամէն դինով դտնել Նորին Բարձրութիւնը :

ՈՒԻԼԵԼՄ ԼՐ ՔԻՕ

(Շար·)

Պ. Մելքիսեդեկ Զոքոլոզեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Զոքոլոզեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Զոքոլոզեան, Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Զոքոլոզեան, Օր. Օր. Էլմաս եւ Տիքրանուհի Ունանեան, Տէր եւ Տիկին Գիկիրեան, Սիրվարդ Գիկիրեան, Տէր եւ Տիկին Կոստանեան յաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՍԻՐԱՆՈՒՇ ԶՈՔՈԼՈԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ունանեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 30ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Փետր. 2) առաւօտ ժամը 10·45ին Ալֆորվիլի Աւետարանական եկեղեցին՝ 34 Փլաս տը լ'Էօրոփ : Ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն կերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հրանդ Խարբութեան, Այրի Տիկին Էլմոնէ Խարբութեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չընորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա-նոնց որոնք անձամբ, ղրկուր, ծաղկե-պսակով կամ փոխան ծաղիկի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, զաւկին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԽԱՐԲՈՒԹԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Յ. Գարագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Առաքէլեան եւ զաւակները, Պ. Ա. Առաքէլեան, Օր. Օր. Նոյեմի, Մարի – Լուիզ եւ Մատլէն Առաքէլեան, Այրի Տիկին Վառվառ Պառաւեան, ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրկուր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր, զաւկին եւ ազգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿ. ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԷԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Զապէլ Պառաւեան)

մահուան առթիւ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կիրակոս Ղազարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի, Սերոբ Քէչեայեան տասը ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Մարանկոզեանէ յիսուն ֆր. Օգն. նպատակին համար, իրենց նահատակ նըպաստակին համար, իրենց նահատակ նըկատի ունենալով :

×

Սէն Թեոմի թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նըւէրները փոխան ծաղկեպսակի Մարզար Կարապետեանի մահուան առթիւ :

Նօթրը Տամ Քոնսոլասիոնի թաղեցիներէն ըրէն յիսուն ֆր., Ժ. Յովհաննէսեան 25, Կ. Ճանիկեան, Թ. Գրիգորեան եւ Ս. Ճանիկեան քառնական, Գ. Էլմաեան, եւ Հ. Խէրոյեան տասնական եկեղեցւոյ :

Գէորգ Տէր-Ղաչէլեան եւ Գ. Էլմաեան տասնական դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Հ. Խէրոյեան տասը թաղիս աղքատներուն, Նօթրը Տամ Քոնսոլասիոնի թաղեցիներէն քսան Կապ. Խաչին : Կ. Ճանիկեան, Թ. Գրիգորեան եւ Ս. Ճանիկեան 30ական, Ժ. Յովհաննէսեան 25 Ազգ. Առաջնորդարանին :Այրի Տիկին Սարայտարեան մահուանի Կ. Թէքնէեան 25, Վ. Նահապետեան քսան, Ա. Զալաքեան, Ա. Թէքնէ-եան, Յ. Սիմոնեան, Ս. Ահարոնեան, Ն. Կիւրիւլիեան, Թ. Սէֆիլեան, Բաստըր-մաճեան, Այնաճեան, Գ. Մէսճիեան եւ Ս. Պէրպէրեան, Սարգիսեան տասնական, եկեղեցւոյ : Նաեւ Մառէգիլ (նպարավա-ճառ) տասը, կը նուիրէ, Փ. Քէսէրեան հինգ եկեղեցւոյ : Ա. Թէքնէեան եւ Ս. Մազիեան տասը ֆր., Փ. Քէսէրեան 5 ֆր. կը նուիրեն Առաջնորդարանին : Ս. Քէմէճեան 15 ֆր. Թաղիս աղքատներուն :

Յաւակցութիւններ ննջեցեալի պարագաներուն :

ՆՈՒԷՐ

Ղազարեան ընտանիքը իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր հոգեհանգստեան առթիւ 25 ֆր. կը նուիրէ «Հայաստան»ին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

×

Այրի Տիկին Պերճուհի Մազլումեան կը նուիրէ չիսուն ֆր., ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի Օգափ. կայանին իր ողբացեալ ամուսնոյն Միհրան Մազլումեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ :

CONFERENCE - DEBAT

ԵՒՐՈՊԱՑՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին
Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ Նիւթ.— Հայ երիտասարդութեան ու-սումը Ֆրանսայի մէջ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ ժամերգութեանց :

Այս Հինգշաբթի, ոտն է Սրբոց Վարդանանց Զօրավարացն Մերոց հազար եւ-րեսուն եւ վեց վկայիցն որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին : Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին : Այսօր Փարիզի եւ չրջակայից հայկական դպրոցներու աշա-կերտութիւնը ներկայ կ'ըլլայ պատարա-գին եւ յաւարտ պատարագի կը կատար-ուի Վարդանանց յիշատակին նուիրուած հանդէս :

ԿԻՐԱԿԻ (5 Փետրուար).— Բուն Բա-րեկենդան : Սկիզբ Մեծ Պահքի : Այս կի-րակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ եւ փակ պատարագ կը մա-տուցուի ժամը 10ին :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (9 Փետրուար).— Երե-կոյեան ժամը 5·30ին տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն : Նոյն այս ժա-մանակացոյցը Մեծ Պահքի ամբողջ Հինգ-շաբթի օրերուն համար :

12 Փետրուար, Արտաքսման Կիրակի, Ս. Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագին եւթ կը կատարուի հոգեհանգիստ, որմէ եւթ Արեւագալի արարողութիւն :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 Փետրուար.— Երե-կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօ-նակ եւ Անդաստան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 Փետրուար.— Տեառ-նընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ դալըստ-եանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 20 եւ 21, Շաբաթ եւ Կիրակի

վերապահուած

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

ՓԱՐԻԶ.— Փետրուար 18ի 46րդ տարե-դարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին, կի-րակի կէսօրէ եւթ ժամը 16էն 22, Ֆրան-fo–Սուիս սրահին մէջ : Մանրամասնու-թիւնները յետագային :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան-դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փա-լէ տէ Ֆոնկրէ սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ֆ. կապ. Խաչի Պանեէօ–Քաշանի մաս-նաճիւղի ճաշը Փետրուար 11ին :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կո-չին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին կողմէ
Շաբաթ, Փետրուար 4, ժամը 21էն
մինչեւ լոյս :

Casino de Charbonnèires

ATTRACTIONS — VARIETES

avec la participation du couple de danseurs espagnols

ROSITA Y GERARDO

BUFFET — BOISSONS DIVERSES
COTILLONS

Սեղանները ապահովել 52–81–38

SOIRÉE COSTUMÉE

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue, Paris (9e)

Մշակոյթի Տան մէջ
Այս Շաբաթ, ժամը 19ին :

Պաղեէօ – Քաշանի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ :
Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հո-գաբարձութեան նախաձեռնութեամբ, Բարեկենդանի առթիւ ցերեկոյթ – խըն-ջոյք մը կազմակերպուած է, Կիրակի (Փե-տրուար 5) կէսօրէ եւթ ժամը 3ին, Քլօ Ֆրէտի, Ռուտ տը Լիոն սրահին մէջ :

Հայկական երգեր, նուագ, պար, հա-ճելի մթնոլորտ :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի դիներով :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԻՆԵՁՕՆ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբը կազմակերպած է ընկերական պա-հնեճոն մը (5 Փետրուար) Կիրակի կէսօրէ եւթ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ չրջանի երէց եւ երիտասարդ բոլոր ընկերները :

Գեղարուեստական բաժին, հաճելի ա-նակնկալներ երիտասարդ ընկերներու կողմէ :

Հ. Յ. Դ.

ՏԻՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Կոմիտէի անդամ. ընդհ. ժողովը կիրակի (5 Փետրուար), կէսօրէ եւթ ժամը 3ին : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բո-լոր խումբերը այս Շաբաթ (Փետր. 4), ժամը 21ին Ազգ. Ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առնուին :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ (Փետր. 4) երեկոյ ժամը 9ին, սովորա-կան հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները :

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի եւ չրջականերու Հայ Ազգ. Մի-ութեան նստաչրջանը վերջացած ըլլալով, յառաջիկայ տարուան Ա. եռամսեակին նոր ընտրութիւններ տեղի պիտի ունե-նան : Նոր պատրաստուած կանոնագրի տրամադրութիւններուն համաձայն Ռօնի նահանգը բնակող 21 տարեկանէն վեր Առաքելական – Լուսաւորչական – եկե-ղեցւոյ պատկանող բոլոր Հայերը, Հոկ-տեմբեր 15էն սկսեալ, կը հրաւիրուին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ դիւանատու-նը, իրրեւ անդամ արձանագրուելու եւ ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունք տուող պարտաւորիչ անդամաքարտը ը-տանալու համար :

Արձանագրութիւնները պիտի տեւեն մինչեւ Յունուար 31 : Այդ թուականէն եթ եկողները չեն կրնար մասնակցիլ 1967ի ընտրութիւններուն :

Արձանագրուելու համար դիւանատուն այցելել հետեւեալ ժամերուն . — Բացի Հինգշաբթիէն ամէն օր, ժամը 16էն 19 : Կիրակի օրեր ժամը 10էն մինչեւ 12 :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Փետրուար 5, ժամը 16–24 *ԱՄՊԱՍԱՏԻՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ*
Métros : Concorde, Champs-Elysées

ORCHESTRE BORIS VANIA

Պար՝ Հայկական եւ Եւրոպական երաժշտութիւնով

ELECTION MISS CROIX - ROUGE

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ : Տոմսերու գինն է 10 ֆրանք, ուսանող – ներու կէս գին

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով 359 – 67 – 03

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈՂԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél. : TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՈՒՐԲԱԹ
3
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
3 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10828 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — N° 10.828

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՈԳԻՆ

Հակառակ հայաշխարհի ենթարկուած դժնդակ պայմաններուն, հինգերորդ դարը պիտի դառնար Հայուն Ոսկեդարը :

Արեւելեան Հայաստանի մէջ, Արշակունի վառամշապուհ իմաստուն թագաւորի օրով, պիտի ծաղկէր հայկական մշակոյթը եւ մեր ժողովուրդը պիտի ձերբազատուէր օտար ու խորթ լեզուներու՝ յունարէնի եւ ասորերէնի տիրապետութենէն :

Ս. Սահակ, Ս. Մեսրոպ եւ իրենց մեծ գրչեղբայրները — «թարգմանիչ» համեստ անունով ծանօթ — պիտի կերտէին Հայուն մշակութային անկախութիւնը : Գրերու գիւտը՝ Մեսրոպ Մաշտոցի կողմէ՝ կը զուգադիպէր քաղաքական այդ խառնակ օրերուն : Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը մեր ոսկեղինիկ լեզուով դարձակէտ մը կը կազմէր մեր քաղաքակրթական պատմութեան մէջ :

Հայկական զարթօնքի, վերածնունդի պատմական օրեր կ'ապրէր հայ ժողովուրդը :

Անկախութեան խորտակումէն (428) եօք վերստին աղատութեան տիրանալու տենչանքը հայրենասիրութեան կրակը կ'արծարծէր հոգիներու մէջ :

Ո՛րքան անգութ ու դժնդակ եղան Պարսից հալածանքները Հայոց կրօնքին դէմ՝ ա՛յնքան աւելի կռանուեցաւ հայրենասէրներու դիմադրական կորովն ու ինքնապաշտպանութեան ոգին :

Ղեւոնդ Երէց իր չուրջ կը համախմբէր հաւատացեալներու բազմութիւնը եւ կ'ոգեւորէր զանոնք իր հոգեչունչ քարոզնե-րով : Պարսիկ մոգերը ժողովուրդի տարբերային, անապատելի դիմադրութեան հանդիպելով պիտի ընկրկէին :

Յոյսերնին կտրած Բիւզանդիոնէն, Վարդան Մամիկոնեան, Վասակ Սիւնի եւ միւս նախարարները Տիզբոն գացին՝ կացութեան ճար մը դտնելու համար, Յազկերտ Բ.ի յամառ ընդդիմութիւնը տակաւին պէտք էր հաշուի առնէին ամէն քայլափոխի :

Սակայն երկար չտեւեց կեղծիքը : Հայաստանի հողին վրայ նախարարները զանան յանուն հայրենեաց ու կրօնքի տարաւ-տութեան զոհուելու պատրաստակամ բազմութիւնները :

Վճիռը տրուած էր :

« Մա՛հ կամ ազատութիւն » նշանաբանով ռազմադաշտ նետուեցան սպարապետ Քաջն Վարդան Մամիկոնեան եւ իրեն հաւատարիմ նախարարները, որոնք զօրաչարժի ենթարկեցին 66 հազար կորիճներ, ճակատելու համար քառապատիկ ուժեղ, սպառազէն ու փիղերով պաշտպանուած բանակի մը դէմ :

Վարդան եւ ընկերները չվարանեցան ասպարէզ կարդալու ամենազօր Յազկերտ Բ.ի դէմ : Քաջաբար կռուեցան՝ սարսափի մատնելով Պարսից ահարկու բանակը :

Հազար երեսունեւեվեց հայրենասէրներ, ազատատենչ ու քաջամարտիկ դիւցազներ — ամբողջ օրը կռուեցան, «զարկին, զարկուան, ինկան քաջ քաջ » : Վարդան Մամիկոնեան իր նժոյգով Տիմաւս գետի միւս ափն անցաւ եւ թշնամիին դէմ դիւցազնաբար կռուելով նահատակուեցաւ :

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին իր սուրբերու կարգն է դասած Քաջ Վարդանն ու 1036 նահատակները, որոնք իրենց սուրբ արիւնով ներկեցին Աւարայրի դաշտը :

Մարզպան Վասակ Սիւնին փառամոլութենէ տարուած՝ կռիւի տաք պահուն անցած էր թշնամիին կողմը : Ու ի վերջոյ դաւաւ իր արժանի պատիժը՝ իրրեւ դաւաճան : Պատմութիւնը «մատնիչ»ի, «դրուժան»ի համանիշ դարձուց իր անունը :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՅՑ ՓԵՔԻՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի չին ուսանողներու եղած արգելքը — յոյց կատարելու խորհրդային դեսպանատան առջեւ — պատրուակ ծառայած է որ բուռն յոյցեր կատարուին Փեքինի մէջ, Ֆրանսայի դէմ : « Ձգմենք այս չան գլուխը » պոռալով, կատղած երիտասարդներ սկսած են հայհոյել սը կոլին : Այլ լուտանքներէ չզոհանալով, երիտասարդները չրջապատած են Ֆրանսական դեսպանատան առեւտրական կցորդը եւ կինը, որոնք եօթը ժամ կատաղի ամբոխի մը ձեռքը մնացած են : Դեսպանը չէ յաջողած ոստիկանները համոզել որ դիւանագէտն ու կինը դեսպանատուն մտնեն եւ միայն ծածկոց դրկած է, որ ցուրտէն պաշտպանուին : Յուցարարները հաւաքուած Ֆրանսացիներու չուրջ կը պոռային « չրջապատած ենք Ֆրանսայի եր-կու կաճսքերները » կամ « Չարդեցէք Ֆրանսայի այս խողերը» եւն. : Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնը չատ բուռն բողոք մը ներկայացուցած է Փեքինի կառավարութեան :

Գալով Ռուսերուն, որոշած են մաս մաս եւ կանչել Փեքինի իրենց դեսպանատան անձնակազմը եւ մանաւանդ Չինաստան դտնուող բոլոր ընտանիքները, ընդհանրապէս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺԻՒԿԻՆ, 336րդ եւ վերջին մառեշալը Ֆրանսայի, ծանրաչուք յուղարկաւորութենէ մը եօք իր վերջին հանդիստը գտաւ Էնվալիտ, Ֆրանսայի հերոսներու դաղթին : Յուղարկաւորու-

Նահատակ Սպարապետի եղբօրորդին՝ Վահան Մամիկոնեան վեր առաւ Աւարայրի մէջ ինկած իր հօրեղբօր սուրը եւ տարի – ներով անդադար կռիւ մղեց Պարսիկներուն դէմ՝ Հայաստանի լեռներուն ու քարայրներուն ապաւինած :

Մեռած էին Ցազկերտն ու Պերոզը :

Աւարայրէն 33 տարի ետք, 484ին Պարսից Վաղարշ Թագաւորը պարտաւորուեր – ցաւ դաշնագիրը կնքել Վահան Մամիկոնեան հետ՝ Նուարսակի մէջ, Խոյի մօտ :

Աւարայրի ճակատամարտին պատկառելի եղաւ Նուարսակը : Հայերը ինքնավարութիւն ստացան : Վահան Մամիկոնեան նշանակուեցաւ ցմահ մարզպան Հայոց – տանի եւ հանդիստաւոր մուտք գործեց մայրաքաղաքը՝ Դուինն, դիմաւորուելով մեծ բազմութեան եւ կաթողիկոս Ցովհան Մանդակունիի կողմէ, որ հայրենաշունչ ճառով մը ոգեւորեց ժողովուրդը :

Աւարայրի դիւցազնամարտը ներչնչման անսպառ աղբիւր մը եղաւ հայ ազատատենչ ժողովուրդին համար իր դարաւոր պատմութեան ամէնէն դժբախտ օրերուն :

Վարդանանք ճամբայ ցոյց տուին յաղորդ սերունդներուն, յորդոց որդի, հասնելով մինչեւ մեր օրերը :

ԺԹ. դարու հայ ազատագրական չարժումները, Մեծ Եղեռնէն ետք Կովկասի ճակատին վրայ մղուած օրհասական կռիւները իրենց ներչնչումը կը առնային Աւարայրէն :

Վարդանանց ոգին վառ ու կենդանի է հայրենիքի ու սփիւռքի Հայութեան հոգիին մէջ :

Այդ ոգին է, որ պիտի առաջնորդէ մեզ դէպի վերջնական յաղթանակ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄՈՆԹԵՊԵԼԼՈՅԻ ՀԱՅԿ. ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ են թրքական կառավարութիւնը եւ սպառնալիքները, որոնց պատճառ դարձած է Եղեռնի յուշարձանը՝ դոր ընդունած է կանգնել Մոնթեպելլոյի քաղաքապետարանը քաղաքին ճեմապարտէզին մէջ (Քալիֆորնիա) :

Պոլսոյ թրքական թերթերը լեցուն են կատաղութեան փրփուրով :

Այս առթիւ, Պոլսոյ հայերէն թերթերուն մէջ կը կարդանք . —

Կը տեղեկանանք թէ Հայոց Պատրիարքը Քալիֆորնիոյ Հայոց կողմէ վերջերս Մոնթեպելլոյի մէջ կանգնելի «Նահատակաց Յուշարձան»ին առընչութեամբ հեռագրաւ դիմած է տեղւոյն Առաջնորդ եղիչէ Եպիսկոպոս Սիմոնեանի, յանձնարարելով, որպէսզի առաջքը առնէ նման վնասակար ձեռնարկներու : Այդ հեռագրէն զատ, Պատրիարքը ոչ մէկ դիր յղած է որեւէ մէկուն կամ հաստատութեան :

ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Այս լուրերը եւս կը քաղենք Պոլսոյ թրքական թերթերէն, որոնք արձագանգ կուտան եղեռնի Յուշարձան մը կանգնելու որոշման :

թիւնը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր – Տաքի Մայր Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան նախագահ սը կոլի, կառավարութեան անդամներուն, զինուորականներու, դիւանագիտական մարմնի եւ նոյնիսկ Զօր. Քլարքի, որ յատկապէս իր ներկայութեամբ ուզած էր յոյց տալ այն յարգանքը զոր Ժիւէն կը վայելէր զաշնակիցներուն մօտ : Նոյեմբեր Տաքի մէջ կարճ դամբանական մը խօսեցաւ Փարիզի նախկին արքեպիսկոպոսը՝ կարդինալ Ֆելթէն, իսկ Էնվալիտի Եպիսկոպոսարանին վրայ Բանակներու նախագահը՝ Մեհմէտ ներկայացուց մեծ պինուտրը, մեծ Ֆրանսային, մէկ խօսքով այն բացառիկ դէմքը որ էր Ժիւէն, Ֆրանսայի մառեշալ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ. ժողովուրդին պիտի խօսի Փետրուար 9ին, եւ հաւանաբար այդ առթիւ ծանրանայ ընտրութեանց վրայ : Այս ճառին լուրը կը հաղորդուէր Զորեքշաբթի օրուան Նախարարաց Խորհուրդէն եօք, մինչ նախորդ օրը « Ե. Հանրապետութեան » թեկնածուները ընտրական հանրաժողով մը կը կազմակերպէին ուր Փոմպիտու եւ Մալրօ չատ ծանրը խօսքերով կ'արտայայտուէին հեր-ձուած կոլիսաններու մասին : Այս առթիւ իւ էն էՌՆ բաժնետէրները, որոնց անունէն է « Ե. Հանրապետութեան Ազդ. կեդրոն» բուռն պատասխան մը տուած են ուր կը չեչտեն .— « Փոմպիտու կ'ուզէ արդարացնել մաքրագործումները զոր կը պատրաստէ վարչակարգի մը մէջ զոր իր չահուն համար կ'ուզէ դրաւել : Փոմպիտու կը պայքարի իշխանութեան համար ինչպէս Ֆրանքօ մը, կամ Սալազար մը» :

ՊԱՍՔԻԵՆ Ռեփիւպլիք քանի մը տասնեակ հազար բանուորներ, անտիքաներու հրաւէրով բողոքի ցոյց մը ըրին, փետրուար մէկին, իրենց պահանջները ներկայացնող ցուցատախտակներով : Գործադուլը խանգարեց քաղաքին կեանքը թէեւ երկաթուղին եւ մեթրօն կը բանէին մասամբ, մինչ էլեկտրական հոսանքը կը կտրուեր ըստ թաղերու :

« Մոնթեպելլոյի մամուլին մէջ մեծ անդրադարձներու ծնունդ տուաւ այն լրոզութիւնը որ հայ համայնքին ճնշումին վրայ թաղապետ. ժողովը ընդունած է Մոնթեպելլո քաղաքին ճեմապարտէզին մէջ յուշարձան մը կանգնել ի յիշատակ այն Հայերուն, որոնց համար կը պնդուի թէ ջարդուած են Թուրքիոյ մէջ 1915 տարիներուն :

Ծրագրին կատարելապէս հակառակ « Մոնթեպելլո Ուսթ լուք» թերթը ցուցուցած է երկարաչունչ յօդուած մը, ուր ընդգծելով որ նմանօրինակ յուշարձաններ ազգերու միջեւ դժուարութիւն սեր – մանելէ տարբեր բանի չեն ծառայեր, կ'ըսէ. « Անհատի մը, խմբակի մը կամ յուշարձանի մը ազդութեան պիտակ փակցնել Ամերիկան Ամերիկա ընդգ դպիրանոցներուն դաւաճանութիւնը պիտի ըլլայ իրենց ազգերուն » :

Նկատելով որ նախօրօք որոշուած էր յուշարձանը կանգնել, թաղապետական ժողովին վիճաբանութիւնները առաւելապէս դարձած են այն եղանակին չուրջ, որով դրի առնուի յուշարձանին յառաջկոմը գետեղելի « փլաքէթ»ը :

Դեռ զգացումով չարժող կարգ մը ազդեցիկ Հայեր առաջարկած են « փլաքէթ»ին վրայ գետեղել հետեւեալ պարբերութիւնը . « Օսմանեան կառավարութեան գեղասպանութեան արարքով չարդուած 1·500·000 Հայերուն յիշատակին ... » :

Մոնթեպելլոյի ծանօթ գործի մարդոց – մէն Նայք վարտէզ այս առաջարկին դէմ խօսք առնելով ըսաւ . « Այս յուշարձանը պիտի չկարողանայ վերադարձնել կեանքը» ու տապէս խօսեցաւ .

« Մոնթեպելլոյի մէջ ապրող Հայերը այս հաւաքականութեան անցեալը հրամբերելէ աւելի օգտակար բաներ կրնան բերել : Ոչ թէ քինախնդրութիւն, այլ սէր տածեցէք ... » :

Երբ Վալտէզի այս խօսքերը ունկնդիրներու կալըրիին մէջ մեծ ծափողջոյններու ծնունդ տուաւ, քաղաքապետ Շէֆըրմա հաւանական միջադէպէ մը վախնալով՝ երկու ոստիկան ժողովասրահ հրաւիրեց եւ հրահանգ տուաւ այս կարգի « ցոյցերու » առաջքը առնել :

« Թէր Մոնթեպելլո Աւթլուք» թերթը Քալիֆորնիոյ մէջ Թուրքիոյ պատուաւոր աւագ հիւպատոս Մայրընկոլտամիթի նիստին ընթացքին արտասանած ճառը « օրի – նակելի ուղերձ մը » յորջորջեց :

Կոլտամիթ խնդրոյ առարկայ ճառին մէջ ընդգծեց որ Ամերիկահպատակ դարձած անձեր իրենց նախահայրերէն ժառանգ մնացած քինախնդրութեան սերմերը « պէտք չէ պատուաստեն այս հողերուն վրայ ապրող միւս Ամերիկացիներուն » :

Էլհամպրացի Էրճիւմէնտ Աչքն անուն անձ մըն ալ, որ տարիներ առաջ Թուրքիայէ Ամերիկա գաղթելով ամերիկահպատակ դարձած է, առաջարկին դէմ չատ բուռն եւ դառն ուղերձ մը արտասանեց : Մոնթեպելլոյի Հայերը հրաւիրեց « անց – եալը մոռնալով Ամերիկայի օգտակար դործեր տեսնել» եւ պահ մը բարկացած դոչեց . « Եթէ կ'ուզեն թող կանգնեն յուշարձանը, խնդրոյ օգը կը հանեմ » :

Թաղապետական ժողովը առաջարկը քուէի դնելով ընդունեցաւ դայն : « Փլաքէթ»ին խմբագրութեան եղանակը խորհուրդին յետագայ նիստին ընթացքին պիտի ճշդուի :

« Թէր Մոնթեպելլո Նիուզ» թերթն ալ, լուրը « Թաղապետական ժողովին մէջ ցասկոտ վիճաբանութիւններ » խորագրին տակ, առաջին էջին վրայ տալով՝ կ'ըսէ – դունի թէ չրջանին մէջ անհանդարտութեան ծնունդ պիտի տայ յուշարձանը, որ եօթանասունըհինգ հազար տոլար պիտի արժէ :

ՎԱՍԱԿԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ՀՄԲ. — Վարդանանց պատերազմը մեր ազգային պատմութեան ամէնէն ժողո – վըրդական դրուագներէն մին է, շնորհիւ եկեղեցիին եւ եղիշէին: Այս պատերազ – մին նուիրուած են ուսումնասիրութիւն – ներ, վէպեր, թատերախաղեր, երգեր եւ ... վիճաբանութիւններ : Ժամանակ առ ժամանակ կը դատապարտուի եւ... կը պաշտպանուի Վասակի բաղաճականու – թիւնը:

Վարդանանց տօնակատարութեան առ – թիւ՝ կը հրատարակենք հրապարակային վիճաբանական դատաստան մը, որ կա – տարուած է 17 տարի առաջ, Հալէպի մէջ.—

Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահները եւ յա – րակից սենեակները դրաւած էր հոծ բազ – մութիւն մը: Երբեք այսքան խուռն եւ ընտիր հասարակութիւն չէինք ունեցած Հինդշաբթի օրուան դատավարութեան համար: Նիւթը հետաքրքրական էր եւ ընդդիմախօսները անուշադիր ոեւէ սեղ – ծէին ելեկտրական մթնոլորտ մը:

Հ. Վահան Յովհաննէսեան, Տեսուչ Մխիթարեան վարժարանի, պիտի ամ – բաստանէր Վասակը՝ մատնիչ ազգին ու կրօնքին: Պ. Փերուզ Խանդամեան պիտի պաշտպաներ Սիւնեցի մարզպանը : Հան – դէսին կը նախագահէր Պ. Տիգրան Զրա – ճեան, իր չուրջն ունենալով կաթողիկէ եւ լուսաւորչական քահանաներ: Դատա – տորներն էին Պարոններ Ներսոյեան, Պո – ղարեան, Պետեան, Պապայեան եւ Շեւ – րողլեան :

Երեկոյեան ժամը ութին սկսաւ դատա – վարութիւնը : Հ. Վահան Յովհաննէսեան խօսք առնելով ըսաւ .

— *Աւելորդ կը դանեմ վերստին քննել Վասակի դաւը, քանի որ 1500 տարի է պատմութիւնը կամ Հայ Ազգը դայն դա – տապարտած է իբրեւ դաւաճան իր ազգին եւ խարանած է անոր ճակատը մատնիչ մակդիրով : Պ. Խանդամեան կորսուած դաւի մը փաստաբանը պիտի ըլլայ :*

Հ. Վահան Յովհաննէսեան հմտալից ու խնամուած կերպով պարզեց 451ի կրօնա – կան, քաղաքական եւ տնտեսական պայ – մանները, Պարսիկներու համիրանացման ծրագիրը՝ Հայերը կրօնքով եւ ազգու – թեամբ ճուլելու իրենց մէջ: Նոյն ատեն ծրագիրն է որ ունեցան Թուրքերը , ըսաւ 1914 – 18ին, կամ ճուլելու ուրացու – թեամբ կամ բնաջնջելու հայ ժողովուր – դը իրենց համաթուրանական ծրագրին համար: Երկու պարագային ալ Հայը իր Ոչը ըսաւ: Այնուհետեւ Հ. Վահան պար – զեց Պարսիկներու մէջ տիրող կրօնական մոլութիւնը , անոնց քաղաքական ձգ – տումը Հայ Եկեղեցին ջնջելու, ինչպէս ջնջած էին Աղշկունիներու իշխանու – թիւնը, երկու հիմնական սիւներ մեր ազ – գին դոյութեան : Աւարայրի պատերազմը ամբողջ Հայութեան ըմբոստացող պոթ – կումն էր իրանական բռնութեան դէմ , եւ այս դերազոյն վայրկեանին՝ ուր մահու եւ կենաց հարց կար , Վասակ Սիւնին, դաւաճանելով իր ազգին, դրժելով իր քր – իստոնէութեան, խաբելով հայ ժող – ովուրդը, ջլատեց հայ բանակը իր նենգա – միտ, խորամանկ, սողացող քաղաքակա – նութեամբ եւ պատերազմի ժամանակ , ինքը Հայաստանի մարզպանը , դերազոյն տէրը, անցաւ Թշնամի բանակը՝ իր հետ տանելով հազարաւոր կորիճ պատերազ – միկներ :

Աւարայրի պատերազմը խոշոր անկիւ – նադարձ մը եղաւ Հայութեան համար : Մենք ստացանք մեր կրօնքի պաշտպա – նութեան մէջ դիմադրական կորով, ունե – ցանք դարերու ընթացքին մէջ ազգային ուրոյն նկարագիր, դէմք եւ դիտակցու – թիւն : Մենք ունեցանք մեր Բագրատու – նիներու փառաւոր Թագաւորութիւնը , հրաշակերտ Անին, կիլիկեան հերոսական օրերը : Մենք ազգ եղանք եւ ապրեցանք մեր դրականութեամբ, մեր հանճարեղ դաւակներով՝ մեծ ազգերու կողքին : Ա – պա թէ ոչ՝ այսօր Քիւրտիստանի կամ Հայաստանի լեռներուն վրայ խաչնարած աշիրէթ մը կամ անանուն Քիւրտեր եւ եզիտի եղած պիտի ըլլայինք :

Կէս ժամ չափ տեւեց այս հմտալից պատմական եւ փաստացի ամբաստանու – թիւնը մատնիչ Վասակի դէմ եւ պանծա – ցումը Աւարայրի փառաւոր յաղթանակին իր կարմիր Վարդանով :

Պ. Փերուզ Խանդամեան սկսաւ կարդալ իր պաշտպանողականը :

Ան սկսաւ ամենահին դարերէն վերլու – ծումի ենթարկել Հայոց պատմութիւնը : Առանց որեւէ փաստի, անհիմն վկայածնե – րով, դէպքերու իւրայատուկ մեկնու – թիւններով վարկաբեկեց հայ կղերը եւ ազնուականութիւնը՝ դիտական, ընկերա – յին նոր հայեցակէտով մը դիտուած : Ի – րեն համար քրիստոնէութիւնը Հայաստա – նի մէջ Հռոմէական քաղաքականութեան արդիւնք էր: Լուսաւորիչը «կապիտալիստ Հռոմի զօրավար» էր, որ բանակներով ջարդեց ընչազուրկ հայ դիւղացին, տիրա – ցու Հայաստանի 15 նահանգներուն: Փա – ռասէր կաթողիկոսներն եղան Հայաստա – նի միահեծան տէրերը եւ ուղեցին ջնջել նոյնիսկ Արշակունիները, մատնելով Տի – րան Թագաւորը Պարսիկներուն, հակառա – կելով Արշակ Թագաւորին: Արշակաւանը, այդ ստրուկ դիւղացիին ապաստանարա – նը, կեղեքող կղերականներու դէմ ըմբոս – տացող ստրուկներու միջնաբերդը, ազ – նուականներ եւ կաթողիկոսներ արիւնի մէջ խեղդեցին :

Ցետ երկարաեւ թափառումներու՝ փաստաբանը հասաւ Վարդանանց օրե – րուն, իրեն համար այդ պատերազմը ժո – ղովրդական բնոյթ չունէր, նա Մամիկոն – եաններու հարստահարիչ եւ բռնակալ քա – ղաքականութեան պատերազմն էր՝ պաշտպանելու համար իրենց անբաւ հա – րըստութիւնը, տիրելու համար ամբողջ Հայաստանին, քանի որ արդէն Ս. Սահա – կի մահով ժառանգած էին նաեւ Լուսա – ւորչի տան կալուածները :

Վասակը ներկայացուց ընչազուրկներու պաշտպան, որ եկաւ կղերի ձեռքէն ազա – տելու հայ դիւղացին , եւ դոչեց. «Ձակա – տը համբուրեմ այդպիսի Վասակներու»:

Ուղեց ձախաւեր մեկնութիւն մըն ալ տալ անոր տնտեսական կողմին, ներկա – յացնելով լեռնային աղքատ եւ հովուա – կան տնտեսութիւնը պայքարի մէջ դաշ – տային հարուստ տնտեսութեան հետ, ո – րուն բռնակալ տէրերը Մամիկոնեաններն էին դաշնակից՝ կայսերապաշտ Հռոմի : Փաստ կ'ուզէ՞ք, ահաւասիկ .— 14 տա – րեկան մանուկ մը կաթոլիկոս դրուած Հայաստանի մէջ, որ կը յանդգնի Տիրան Թագաւորը եկեղեցիէն դուրս վտարել եւ երբ Տիրանը մատնեցին Պարսիկներու , աչքերը փորեցին, ոչ ոք դէմ ունեցաւ : Փա՞ստ կ'ուզէք, ահաւասիկ,— Մուշեղ Պարսից Թագաւորին կանանոցը կը բռնէ եւ պատիւով կ'արձակէ :

Պ. Փերուզ Խանդամեան փառաբանեց Հայասէր Արարները, որոնք Թագաւորու – թիւն տուին Աչոտի , համբուրեց ուրացող Մլեհի ճակատը, համբուրեց Ռիչըրտէսի ճակատը, այդ կղերականին՝ որ կաթողի – կէ կրօնական մը ըլլալով հանդերձ օգնեց բողոքականներուն , հակառակ Սպանիոյ կաթոլիկէ Թագաւորին : Այս ընթացքով նա հասաւ էջմիածին, առարկայ՝ Սովետ – ներու դուրդուրանքին :

Հ. Վահան Յովհաննէսեան սակայն Թոյլ չտուաւ որ պարոնը իր պատրանքներովը պատճառ ըլլայ անդիտակիցներու մոլո – րանքին , եւ պատասխանեց .

— *Կը մերժեմ ձեր բոլոր վարկածները: Նախ ոչ մէկ կապ ունին մեր նիւթին հետ, երկրորդ՝ դուք մէկ նպատակ հե – տապնդեցիք, վարկաբեկել հայ կղերա – կանութիւնը իր դարաւոր ու փառաւոր անցեալով եւ համայնավարութիւն քարո – զել: Սխալ է թէ քրիստոնէութիւնը հռո – մէական կայսերապաշտութեան արդիւն – քըն էր Հայաստանի մէջ, — հռոմէական տէրութիւնը տակաւին հեթանոս էր այդ ժամանակ : Սուտ է թէ Լուսաւորիչ եւ իր յաջորդները կեղեքող, ընչապաշտ էին եւ Հայաստանի խեղճ դիւղացիութիւնը ճըն – չեցին, դուք ձրի զրպարտող էք եւ կը մոռնաք թէ Ս. Ներսէս Պարթեւ մը 2000 աղքատանոցներ, հիւանդանոցներ, պա – տըսպարաններ չինեց բովանդակ Հայաս – տանի մէջ :*

Ժողովուրդը խելայեղ կը ծափահարէր Մխիթարեան վարժարանի Տեսուչը , երբ Պ. Խանդամեան դլխիկոր ջղայնոտ իր առջեւի թուղթերը կը ճմլէր: Վարդա – պետը մէկիկ մէկիկ մերկացուց փաստա – բանին դիտումնաւոր խաթարումները : Աբշակաւանը կենաթողներու , մարդաս – պաններու, դողերու ապաստանարան էր , ոչ դիւղացիին միջնաբերդը : Աբշակ Սիւնեաց հետ ազգական եղաւ սպաննելով Ուխտ ես կ'երթամ

ԴԷՊԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

—o—

13 Սեպտեմբեր.— *Մէկ կողմէ պատ – բաստութիւնները յառաջ կը տարուին , ես ալ պարապ ժամերս արժեւորելու հա – մար կը ջրկիմ :*

Մուշի «Ուլու Ձամի»ի բակին մէջ, դի – տինը պահած քարէ սիւներու կը հան – դիպիմ : 0,60 – 2,60 մ. չափով այս սիւ – ները դարերով Ս. Կարապետի կամար – ները իրենց ուսերուն վրայ կրելէ յող – նելէ եւ յափշտակելով անոր կինը : Ի՞նչ, կ'ուզէիք որ Մուշեղ տիկ հանէր խեղճ կիները, ա՞յս է ձեր ըմբռնումը հե – ռանկարու մասին: Դաչտային եւ լեռնային Հայաստանի տնտեսական պայքարը ձեր երեւակայութեան մէջ է միայն : Սուտ է թէ Աւարայրի պատերազմին հայ դիւղա – ցին բռնի դնաց, փաստերը հոս են, եղի – շէի եւ Փարպեցիի մէջ :

— Պարոն փաստաբան, դոչեց Վարդա – պետը, փաստ պէտք է բերել, ձրի խօս – քերը հովը կը տանի : 451 թուին հայ ժո – ղովուրդն էր որ ըմբոստացաւ եւ քարե – րով ու փայտերով ջարդեց մոգերու բա – նակը : Պատերազմը հայ ժողովուրդն ու – ղեց եւ Վարդան սուխպուեցաւ անոր ա – ռաջնորդն ըլլալ, իսկ ձեր համբուրած Վասակը իր ազգին եւ կրօնքին դէմ ելաւ: Դուք կը պաշտպանէք Ջարդարար Ափչին մը եւ Բուղա մը: Դուք կը համբուրէք ուրացեալ Մլեհի մը ճակատը , որ Կիլի – կիոյ հայ աղջիկները, տղաքը իբրեւ ըս – պրուկ կը ծախէր մահմետականներուն : Դուք ուարառու , կեղեքիչ կ'անուանէք հայ վանականը՝ որ նոտած մուխ սեն – եակներու մէջ, աղօտ լոյսի մը տակ հա – զարաւոր մատեաններ, ձեռագիրներ դրած եւ օրինակած է եւ այսօր անոնցմով կը պարծիք օտարներու առջեւ. դուք առանց այդ վանականներուն՝ այսօր անդրադէտ մը պիտի ըլլայիք :

Ցետ քանի մը ջախջախիչ փաստերով ըմբերանելու Վասակի պաշտպանը , որ յանդգնեցաւ մեր նուիրական սուրբերը անարդելու, ուրանալով Մեսրոպներու , Սահակներու, Նարեկացիներու, Շնոր – հալիներու լուսապսակ դէմքերը, Հ. Վա – հան վերջացուց իր խօսքը , որովհետեւ ժամանակը արդէն ուշ էր եւ Պ. Խանդամ – եան իր մէկ ու կէս ժամ դժուարացնող ընթերցումով ձանձրացուցեր էր հասա – րակութիւնը :

Երբ յետ կէս ժամ խորհրդակցութեան , դատաւորները յաղթական հոչակեցին Հ. Վահանը՝ դատապարտելով Վասակը , սրահը չդնդալից ծափերով դղրդաց :

Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ԶՈՐՍ ԱՆՋՆԱՋՈՀ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ

—o—

(ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ)

Այլ ձեւով նաւերը ենթակայ պիտի լի – նէին ջրամոյն լինելու վտանգին, չունե – նալով ծակող դնդակներից պաշտպանուե – լու միջոցներ :

Կռուի այս արարուածը տեւեց մի քանի ժամ, որի ընթացքին նաւերը հնարաւո – րութիւն չունեցան մօտիկ մերձենալու կղզու ափերին : Նախատեսուած ռմբակո – ծութիւնը չտուաւ սպասուած արդիւնքը : Հայ ֆէտայու մօտին հրացանի գնդակը ազդարար նշան էր Թուրքերին, որ կղզու ափին հասած անդամ կարող են ծովամոյն լինել ու անհնար է կղզին բարձրանալը : Եղած միջոցները չէին ծառայում կղզին գրաւելու նպատակին կամ ջնջելու հայ մարտիկներին :

Սկսուած նաւարչաւը ձախողանք եղաւ այդ օրը: Զինամթերքի սպառումից բա – ցի, մարդկային կորուստ չունենալով՝ դանդաղօրէն նաւերը յետ վերադարձան իրենց կայանը եւ Մանահճիր լեզուակի առաջ խարսխեցին : Այս եւս պիտի ա – նենք, որ կղզու մէջ կռուող մեր ֆէտայի աղայք նաւերը գնդակով վնասելու եւ աս – քեարների խրելու մտադրութեամբ նչա – նառութիւն չէին անում, այլ միայն աղ – դարար կրակոցով հասկացնում, որ աւելի չփորձեն մօտենալ կղզուն, այլապէս ֆէ – տայու գնդակին մատաղ պիտի դառնային անվրէպ :

ԱՒԱԴ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Նոյն կռուի փորձը, մի ատիճան աւե – լի խիստ հրացանաձգութեամբ ու սաստ – կացած ռմբակոծութեամբ կատարուեցաւ Զորեքշաբթի կէսօրին : Դրական ու չո – չափելի արդիւնք չունեցաւ թուրք զինուո – րական հրամանատարութիւնը : Եւ թը – ւում էր թէ նա ուզում էր այս ձեւի պա – շարմուռի եւ կռուի չարունակականու – թեամբ ահաբեկման ու սովամահութեան ենթարկել ֆէտայիներին, նրանց մղելու որ անձնատուր լինին :

Նոյն օրը առաջին մութը բռնելուն պէս, խումբը կը զործադրէ իր որոշումը : Այլ – եւս զուր էր սպասել օդնութեան եկող նաւի, պէտք էր թողուլ կղզին, իրենց ա – զատ դուրս զալու բախտը կապելով չորս անձնազոհ պատանիների բերած փրկարար մակոյկին , թէեւ տարողութեամբ զրեթէ անբաւարար, վերցնելու հօթը հայդուկ – ներն՝ իրենց զէնքերի ծանրութեամբ մի – ասին :

Ուրիշ ճար եւ միջոց զոյութիւն չունէր :

Երկար յամեցումը կարող էր անցանկա – լի բարդութիւնների եւ վտանգաւոր անա – կընկալների առաջ դնել զաւառաբնակ մե – րազնիից կեանքի ապահովութիւնը :

Գիշերային մթութեան մէջ Սարգիսը եւ իր զինակիցները ողջազուրանքով, ծանր , չատ ծանր ապրումով բաժանւում են կղ – զու բնակիչներից , յատկապէս ծերունի Հայր Պօղոսից եւ չորս պատանիներից :

— Բարով խէրով զուք ապատուէք այս չաւից , — ասել էր Հայր Պօղոսը — մեր բանը խէր է, Աստուած մեզ պահեց Անդրանիկի կռուից (ակնարկը 1904ի Ապ – թամարի Ա. կռիւն է), էս անդամն էլ Տէրը մեզ կը փրկէ :

— Մենք ուրախ ենք լինելու, երբ բոլորդ ազատուէք : Ցեղափոխական ֆէդայու պատիւը թող փրկուի, մենք մեր արածը արինք — ասել էր պատանիներից Յակորը:

Օդտուելով դիշերային թանձր խաւա – րից, խումբը նաւակի թիերը չարժելով յառաջանում է Առաէր կղզու ուղղու – թեամբ դէպի բաց ծովը, ապա թեքւում կրմբակ աւերակ վանքի ծովափը , որ դանւում էր Մոխրաբերդի եւ Գանձակ – Վառենց դիւղերի միջեւ : Անվանդ , առանց արդելքի անցնում են նաւապա – չարման դծից : Դուրս գալով ծովափը , նաւակի յատակին բանում անցք, մի քա – նի մեծ քարեր տեղաւորելով մէջը , սուզ – ւում է նաւակը ջրի յատակը, այսպէս հետքը կորսւում :

Ծումբը այնտեղից բարձրանում է Գրու – լական անունով լեռնազագաթին, այնտե – ղից դիտակներով հետեւում թէ ինչպէս պինուորները նաւերով պիտի մանէին կղ – զին :

ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄՈՒՏՔԸ ԿՂԶԻՆ : ՊԱՏԱՆԻ ՅԱԿՈԲԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հետեւեալ օրը, Աւագ Հինդշաբթի , Հայր Պօղոսը կղզու վրայ երկու տեղ բարձր ձողի ծայրին պարզում է ճերմակ դրօշակ, որն անչուշտ աննկատ չէր կարող մնալ մերձակայ ծովափից պինուորական դործողութիւնները վարող սպաների ու – շադրութիւնից :

Որոշուած ժամին Մանահճերի ծովա – փից չարժւում են նաւակները դէպի Աղ – թամար, առանց կրակ բանալու : Առա – ջին նաւը կարզադրութիւն է ստանում յառաջանալով աւելի մօտենալ կղզուն, պարզ երեւում են ճերմակ դրօշակները : Նաւին թուրք ասքեարները բաց են անում մի քանի համազարկեր, փոխադարձում չտեսնելով՝ առաջին նաւը մտնում է նա – ւահանգիստ , միւսները հետեւում նրան հեռուից՝ կռուի պատրաստ վիճակում : Կղզին դուրս եկած սպան եւ պինուորները սկսում են աչ ձախ հրացան արձակել ու բարձրանալով մօտենալ վանքի ու միա – բանութեան չէնքին :

ՀԱՅԿԱԿ ՀՈՍՈՓԵԱՆ

(10 Շար.)

նած, հիմա կը հանդստանան .. բայց, անոնք խունկ ու աղօթքով օծուն ուխտաւորներու համբոյրներուն կարօտը կը քաշեն ...։

Հողով ծածկուած երեսները չոյելով, իրենց նախկին հայրենիքը ողջոյններ տալու խոստումներով. Ու ես կ'երթամ ։

Մեր վանք հասած վայրկեանին իսկ, առանց ժամանակ կորսնցնելու, պեղումները սկսինք ։ Պեղումը կիսատ մնացած հորը նորէն կը սկսինք փորել ։

Հորին մէջ, երկու մեթր խորութեամբ, կրաշիւսով հիւսուած կամար մը կը յայտնուի ։ Մեր հետաքրքրութիւնը ալ աւելի կը սաստկանայ ։

Ագիւսները այնքան երկար տաեն հողին մէջ մնացեր են, որ այլեւս կաւի պէս կազուցեր են ։ Եւ սակայն, սեւ հողին մէջ կարմիր երիզի մը նման՝ զարեր առաջ չինուած կամարի մը դոյութիւնը ցոյց կուտան ։

Աշխատանքները վայրկեան մը իսկ չենք դադրեցներ ։ Ամէն վայրկեան մեծ անակնկալի մը յայտնութեանը կը սպասենք ։ Գիշերներն ալ կարգով պահակ կը կենք, որ չըլլայ թէ խորամանկներ մեզմէ գաղտնի գործ մը փորձուին տեսնել ։

Գիշերը, ես վերի բաղէկ կ'ինձնեմ, Քիւրտերու ազան Նէճաթի պէյին տունը գիշերելու համար ։ Միեւնոյն տաեն անկէ ծանօթութիւններ առնել, եւ թէ անոր մօտ գտնուող ձեռագիր գիրքերը տեսնել կ'ուզեմ ... բայց աւաղ, պատահար մը իմ նպատակիս հասնելու արգելք կ'ըլլայ ։

Երկրաշարժի պատճառով, վրաններու տակ կը մնանք ։ Վրանի մը մէջ լամբարի լոյսով նստած կը խօսակցինք ։ Դուրսը չուները անդադար կը հաչեն ։ Այս պարագան ինծի կասկած կը ներշնչէ ։ Արդեօք ցեղախումբ մը յարձակումի՞ կը պատրաստուի ... այս մտածումը միտքս կը տանջէ ...։

— Ազա, կենդանիները ինչո՞ւ այսքան կը հաչեն, կը հարցնեմ ։

Ազան ինծի կը յանձնարարէ կարեւորութիւն չտալ ատոր ։ Բայց կենդանինե րու ձայները ալ աւելի կը բարձրանան ։ Ես ալ վրդովումս մարդուն զգացնելու համար, կը կրկնեմ .

— Ազա, չուները գիս օտա՞ր տեսնելով է որ այսքան երկար կը հաչեն ...։

Ազան իմ կասկածս փարատելու համար, տղոց կը հրամայէ .

— Տղաք, անգամ մը դուրսը նայեցէք ու եկէք ։

Դուրսը իրարանցումը կը չատնայ ։ Զինքը առնողը դուրս կը վազէ ... ես ալ այլեւս խուճապի կը մատնուիմ ... եւ նոյնպէս զինքս առնելով դուրս կը խոյանամ, որպէս զի մութին մէջ ինքզինքս պաշտպանելու առիթը ունենամ ։

Զինքերը կը պայթին, հոս ու հոն կը վազվզեն ։ Ես ալ թաքստոցի մը մէջ դիրք բռնած, չարժումներուն կը հետեւիմ ։ Յօսակցութիւններէն յայտնի կ'ըլլայ, թէ դէպքը թշնամիի գործ չէ, այլ զաւեչտական բան մը ...։

Մեծակակ արջ մը եկեր եւ գոմին տանիքը ծակելու աշխատեր է, որպէսզի պատնուկ մը գողնայ ։

Գող արջը մեզի յուզումնալի պահեր ապրեցուց, ժամեր ամբողջ, վերջն ալ արջու պատմութիւններ պատմելով, մութ գիշերին հին օրերու յիշատակներու վիրը կը մրափեցինք ։

14 Սեպտեմբեր.— Առաւօտուն արեւու առաջին ճառագայթներուն դիմացը, վրանին առջեւ ձեռքիս յուշկին կոթնած, կը խորհրդածեմ ...

Կենդանիները գոմերէն դուրս կ'ելլեն ։ Ամէն ոք իր պարտականութեան գլուխը կ'աշխատի ։ Տեսարանները, զանազան ու զարմանազան, չարան – չարան կը տո – դանգեն ... ես ալ աղբիւրը լուացուելու կ'երթամ ։ Սպիտակ մարմարէ քար մը գիս կ'ողջունէ ...

« Յիշատակ է կափարիչս Մշեցի Մահտեսի Կիրակոսի որդի պարոն Յովսէփին թուին 1294 Յուլիսի 3ին» ...։

Պատենական յիշատակներով չրջա – պատուած, դիւղական կեանքին սիրա – հար. Ու ես կ'երթամ .

15 Սեպտեմբեր. — Հորին պեղումը կը չարունակենք ։ Կարմիր խաւին թանձրութիւնը մէկ մեթրի կը հասնի ։ Եւ ապա նորէն սեւ հողի խաւը կը սկսի ։ Հինգ մեթր խորութենէ ետք՝ ժայռի խաւ մը կը յայտնուի ։ Մեր բոլոր յոյսերը ի դե – րեւ կ'ելլեն եւ առեղծուածի մը առջեւ կանգ կ'առնենք ։ Ո՞վ պիտի լուծէ այս հնադարեան հորին առեղծուածը ։ Անձնապէս երանի կուտամ անոր ...

16 Սեպտեմբեր.— Ս. կարապետի դե – րեզմանին հիւսիսային կողմի պատին վրայ, հին կամարի մը հետքերը յայտնի են ։ Անոր եաին զաղանիք մը պահուած ըլլալու յոյսով, կ'ուզեմ պատմութիւնը ծածկող վարագոյրը բանալ ... եւ իսկապէս այդ հին կամարին եաին պարապութիւն մը կը գտնեմ ։

17 Սեպտեմբեր.— Օր մը ամբողջ աշխատելէ ետք՝ երեւան կուգայ կամարները կգած սեւնակ մը ։

Պարապութիւնը չարունակուելով, կը հասնի մայր խորանին տակ ։ Անկէ ալ անդունդի աստիճաններով աւելի վար ճամբայ մը կ'իջնէ ։ Մինչեւ նախկին չէնքին հիմերը կ'իջնենք փորելով ու փորե – լով ։

18 Սեպտեմբեր.— Հիմին տակը չատ մեծ քար մը կը գտնենք ։ Հակառակ երկար աշխատանքներու, կարելի չըլլար զայն տեղէն չրջել ու տեղափոխել ։

Օրն է կիրակի ։ Պաշտօնակիցներս եկեղեցիները մէջ կը պատարագեն ... մինչ ես, Մշոյ Սուլթան Սուրբ կարապետի սրահներուն մէջ կը չրջիմ ... Անոնք քը – րիստոնեայ ... ես՝ հեթանոս ։ Անոնք քահանայ, ես՝ քուրմ ... Պապերուս լեզուով աղօթելու . Ու ես կ'երթամ ...։

ՇԱՒԱՐՇ ԲՀՆՑ . ՊԱԼԼՄԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ

ԳԷՈՐԳ ՄԵԼԻՏԻՆԵՑիի ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿի ԴԱՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄի

1966 Յունուար ամսուն, հայ մամուլին մէջ լոյս տեսած հաղորդագրութեամբ մը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դիւանը կը յայտնէր հասյն Հայութեան, թէ Ամերիկաբնակ ծանօթ ազգային Գէ – որգ Թոփալեան , զրական ունունով Գ. Մելիտինեցի, եւ իր կինը, Տիկին Նար – դուհի Թոփալեան , խորապէս հաւատալով հայ մշակոյթի կենսական արժէքին եւ զերին՝ հայ ժողովուրդին կեանքին եւ առաքելութեան մէջ, իշխանական նուի – րատուութեամբ մը Գրական մրցանակ մը կը հաստատէին , տրամադրելով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան յիսուն հազար (50,– 000) տոլարի Հիմնադրամ մը , որուն է – կամուտները պիտի յատկացուէին մրցա – նակի արժանացած գործին եւ անոր հրատարակութեան ։

Անցնող տարուան ընթացքին , Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի Դատական կազմին զրկուեցան տասնեւհինգ գործեր, զանազան երկիրներէ ։

Գրական Մրցանակի Դատական կազմը վեց ժողովական նիստերու ընթացքին , ընդ նախագահութեամբ Նորին Ս. Օծու – թիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի , խորհրդակցական քննարկութեան ենթարկեց ներկայացուած բոլոր գործերը ։ Ա – ռաջին ընտրութեամբ մը, Դատական կազմը կեդրոնացաւ տասնեւմէկ գործե – րու վրայ , որոնց եօթը՝ զրական, չորսը՝ պատմագիտական։ Մանրակրկիտ քննու – թենէն — Դատակազմին անդամներուն կողմէ առանձին ընթերցումներէ եւ իւ – րաքանչիւր գործի մասին տեղեկագիրներու ներկայացումէ — ետք, Դատական կազմը իր սեղանին վրայ պահեց չորս գործեր միայն , երկուքը՝ զրական, եր – կուքը՝ ուսումնասիրական ։

Ջատած այս չորս գործերու վերաբերեալ քննութիւնը Դատակազմը բերաւ հետեւեալ եզրակացութիւններուն՝

Ա.— Ներկայացուած գործերուն մէջ մրցանակին պայմաններն ու պահանջները ամբողջականօրէն լրացնող գործ մը կայ – ըելի չեղաւ գտնել ։ Ուստի, որոշուեցաւ 1966 տարուան համար մրցանակ չտալ ։

Բ.— Ներկայացուած գործերէն երեքը, զրական տարբեր կալուածներու պատկանող (բանաստեղծութիւն, պատմական ուսումնասիրութիւն , ժողովրդական ա – ւանդավէպ) մասնաւորապէս գնահատուեցան եւ որոշուեցաւ զանոնք հրատա – րակել Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի նիւթական միջոցներով ։

Այդ գործերն են .—

— Մուշեղ Իշխանի «ՏԱՌԱՊԱՆՔ» քերթուածներու հատորը ։

— Տիկին Սոնա Զէյթլեանի «ՀԱՅ ԿԻՆԸ ՀԱՅ ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունուար 20ին, Հայաստանի նախա – րարներու Խորհուրդի նախագահը՝ Բ. Մուրատեան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վազգէն Ա.ի հետ ։ Տեսակցութեան ներ – կայ էին Հայկազուն Աբգ. Աբրահամեան եւ Կ. Դալլաքեան, Հայաստանի նախա – րարներու խորհուրդին առընթեր հայ եկեղեցիի գործերու խորհուրդին նախա – գահը ։

×

Իջեւանի լեռներէն մէկուն մէջ գտնուեցաւ գաղտնի անցք մը, որ ըստ երեւոյթին ծառայած է չրջանի բնակիչներուն ։ Մոտերկրեայ անցքը ունի 1,5 մեթր լայնք, նոյնքան բարձրութիւն եւ 150 մեթրը երկարութիւն ,

ՀԱՅ ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԷՋ »

ուսումնասիրական աշխատութիւնը ։

— Հայկ Յովսէփեանի «ՀԱՐՍԻՆ ԿՈՆԴԸ» ժողովրդական աւանդավէպը ։

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի Դատական կազմը, կ'ուզէ ընել հետեւեալ ճշդումները .—

Ա.—Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակը մրցում մը չէ ներկայացուած գործերուն միջեւ՝ լաւագոյնը ընտրելու եւ պարգեւատրելու համար ։

Բ.— Մրցանակ կը տրուի այն գործին, որ այս կամ այն կալուածին մէջ (զրական — տեղեկագործական — ուսումնասիրական, եւայլն) կը բերէ կարեւոր եւ չջնջելի նպաստ մը Հայ Մշակոյթին , եւ յատկապէս բարձր արժէքով մը կը հրըստացնէ զայն ։

Գ.— Կրնայ պատահիլ որ տարուան մը ընթացքին մրցանակ չտրուի , երբ Դատական կազմը ներկայացուած գործերուն մէջ չգտնէ Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի համապատասխան հեղինակութիւն մը ։

Դ.— Կրնայ պատահիլ, որ մրցանակ տրուի մէկէ աւելի գործերու, երբ անոնք կը լրացնեն Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի պայմանները ։

Ե.— Կրնայ պատահիլ, որ կարգ մը գործեր որոնք որոչ արժէքներ կը բերեն իրենց յատուկ կալուածներուն մէջ, գնահատուին հրատարակութեան համար ։ Այդ պարագային հրատարակութեան ծախքերը կը հոգացուին Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի նիւթական միջոցներով ։

ԴԻՒԱՆ
ԳԷՈՐԳ ՄԵԼԻՏԻՆԵՑիի
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿի

19 Յունուար 1967
Անթիլիաս – Լիբանան

«ԾԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Իսկոյն Քօլուրկ պանդոկը գայլ եւ բախան ունեցայ հոն գտնելու կոմս Ֆօն Հօխպէրկը որ նախ մեթժեց տեղեկացնել ինծի իր բարեկամին պահուած տեղը ։

Բայց երբ հետազիրը գոյց տուի եւ ըզգացուցի թէ ստիպողաբար պէտք է պատասխան տալ, որպէսզի կայսրը անտեղեակ մնայ իրականութեան , հասկցաւ թէ անկարելի էր այլեւս ծածկել ։

— Լաւ ուրեմն, Հէյդէնտօրֆ, յայտնեց վերջապէս դժուարութեամբ, այս պահուս կեսար կը գտնուի Սկովոիոյ Սէնթ – Ֆիլանս կոչուած անձնաւոր տեղ մը ։

— Գիտեմ, աղաղակեցի, աշխուժիւ ։ Լօչ Իրնի ծայրը կը գտնուի ։ Երկու տարի առաջ օր մը զացած ենք հոն ինքնաշարժով ։ Իսկոյն հոն կը մեկնիմ ։

— Բայց կրնաք հետազրել առարկեց կոմսը ։

— Ինչ հասցէի ։

— Ա՛հ, կը տեսնէ՞ք, չեմ գիտեր։ Սա միայն գիտեմ թէ Սէնթ – Ֆիլանս կը գտնուի ։ Երէկ նամակ մը ստացայ իրմէ ։

Ամբողջ գիշերը Փիրթի եւ Կլէնիլլսի գծին վրայ ճամբորդելէ ետք, յաջորդ օրը գիտցուածին վաստահելով սկսայ պտըտիլ այդ նկարագրեղ գիւղին մէջ, որ քնքուշօրէն կծկուած է սկովտիական լճին մէկ ծայրը աշնանային արեւով ոսկեզօծուած խոշոր ծառերու չէկ թաւուտներուն տակ ։

Այդ տեղի պանդոկին մէջ, ոչ ոք լսած էր Պ. Վհհհհարտի մը մասին խօսուիլը , որով կէս օրէն առաջուան փնտռտուքս բանի մը չծառայեց եւ չկրցայ Նորին Բարձրութեան հետքը գտնել ։ Յայտնի էր թէ Իշխանը ոչ մէկ նշան ձգած էր իր գերմանացի ըլլալը մատնող եւ այդ բանը չատ գիւրին էր, որովհետեւ հիանալի անգլիերէն կը խօսէր, որով հաւանական էր Անգլիացիի մը անունը առած ըլլալը ։

Ամառարանքով ըրի նախաճաշս այն պանդոկին մէջ, որ Պէն Վոիրլիչի բարձունքին հակած Լոչի կը նայի եւ դարձեալ սկսայ բախտին վստահած պտոյտս ։

Շատ տեղեր մանրամասն նկարագրուեցան եւ ես ամէն մէկուն մօտ կը հարցնէի թէ արդեօք ասոնցմէ մէկուն մէջ կրնայ ըլլալ Նորին Բարձրութիւնը ։ Ամէն տեղ ուրախութեամբ կը ցուցնէին ինծի ամենագեղեցիկ տեղերը , բայց ոչ ոք տեսած էր զայն ։

Ինքնաշարժ մը վարձեցի ու եօթը մղոն արագութեամբ ուղղուեցայ Լոչի միւս ծայրը գտնուող Լօչիրնհեատ կոչուած գիւղը ։ Հոն ալ պարապ տեղը գացի պանդոկ եւ ուրիշ տեղեր ու վերջապէս խուզարկութիւններս չարունակեցի մինչեւ գիշերի քիտակէր , բայց ի գուր ։

Վերջապէս ժամը վեցը անցած էր երբ յոգնաբեկ որոշեցի Սէնթ – Ֆիլանս վերադառնալ համոզումով թէ Նորին Բարձրութիւնը խարած էր իր բարեկամ «Մխայէլիկ»ն ալ եւ պարապ տեղը այս յոգնեցուցիչ փնտռտուքը ու երկար ճամբորդութիւնն ըրած էի ։ Ոչ ոք տեսած էր քիչ կամ չատ «Վիլհէլմիկ»ին նմանող մէկը ։

Պանդոկին մէջ դարձեալ աճապարանքով ճաշ մը ըրի եւ վերջալոյսը սկսած էր երբ հակառակ ուղղութեամբ ձեռք առի Քօմրի տանող սիրուն ճամբան ։ Մութը արագ – օրէն կ'իջնէր, բայց հրաշալի լուսին մը կար եւ չուրջս դիւղը կը նիրհէր հեշտաւէտ խաղաղութեամբ մը ։

Գրեթէ երեք մղոն քալած էի եւ հատնաբար մոլորած էի , որովհետեւ մեծ ճամբուն վրայ չէի գտնուեր այլեւս, երբ ճամբէն մեկուսացած լաւ երեւոյթով տուն մը տեսայ, որուն պատուհանները լուսաւորուած էին ։ Տունը կը գտնուէր ծաղկաւէտ ու լաւ յարդարուած պարտէզի մը եաեւ ։ Ճամբուն երկու քովերը ան – տառներ կային, որով եզրակացուցի թէ որսապանի մը բնակարանն էր ան ։ Առ – ջեւէն անցած ատենս ձայներ մը լսեցի եւ պարտէզին դրան առջեւ կեցած կնոջ մը եւ մարդու մը դէմքը նշմարեցի, որոնք մտերիմ խօսակցութեան մը բռնուած էին ։

Անմիջապէս ճանչցայ մարդուն ձայնը ։ Գահաժառանգն էր ։ Իսկոյն խոտերուն վրայէն քալել սկսայ որպէսզի ոտքիս ձայնը լսելի չըլլայ անոնց ։ Ճամբուն հանդիպակաց ցանկապատի մը չուքին մէջ պահուըտած , կարելի եղածին չափ անչշուկ , մօտեցայ այնքան որ անակին բայ դուռնէն յորդող լոյսին մէջ կրցայ տեսնել կնոջ դէմքը ։ Հոժկու եւ տարիքոտ կին մըն էր, հաւանաբար պահապանին տատուսին էր ։

Թէ անակնկալի եկած եւ թէ հետաքրքրուած , հոն կեցայ լրտեսելու համար անցած զարճածը ։ Նախ զանոնք պարտէզին դուռը տեսնելով կարծած էի թէ իշխանն ու իր խօսակիցը կինը պիտի բաժնուին ։

Բայց չուտով համոզուեցայ թէ սխալած էի ։ Կ'երեւի թէ մէկու մը կը սպասէին, որովհետեւ քիչ հեռը երկուքն ալ անակ մտան ։

Բայց զրեթէ իսկոյն, «Վիլհէլմիկ» մի – նակ դուրս ելաւ ։ Գլխարկը գլուխն էր եւ գաւազան մը ունէր իր ձեռքը ։ Եաեւէն դոցեց պարտէզին դուռը եւ հեռացաւ սուլելով վալսի գուարթ եղանակ մը, որուն սիրահարն էր ։

(Շար.) ՈՒԻԼԵԼՄ ԼԸ ՔԷՕ

Այրի Տիկին Մինաս Շահրիկեան եւ ազ–ջիկը՝ Տիկին Քլօտին Շահրիկեան եւ ա – ւակները , ինչպէս նաեւ ընտանեկան բո – լոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծա – նուցանեն

ՄԻՆԱՍ ՇԱՀՐԻԿԵԱՆի
(կիրասունցի)

մահը , որ պատահեցաւ իր բնակարանին մէջ , Յունուար 30ին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ օր (Փետր · 3) ժամը 15·45ին Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցին , ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Փէռ – Լաչէզի վերերմանատունը , ամփոփուե – լու համար ընտանեկան դամբարանը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մերանկիւլեան , Տէր եւ Տիկին Շաւէն Ինճէեան , կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար–ուի իրենց մօր՝

ՓԵՆՈՎԱԲԻ ՍԱՐԵԱՆի

մահուան տասներորդ տարեդարձին առ – թիւ , ինչպէս նաեւ Սարեան եւ Մերան – կիւլեանընտանիքներու համայն ննջեցեալոց յիշատակին , այս կիրակի առաւօտ Փա – րիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ովաննա Պետրոսեան , զաւակները , թոռները եւ ընտանեկան հա–մայն պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց , որոնք անձամբ , ղրկուր , ծաղիկով ցաւակցութիւն յայտ – նեցին իրենց մահուանցն , հօր եւ մեծ հօր՝

ԹԱԳՒՈՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի

մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Նշանեան , Թաղուր Պետրոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի երեսուն ֆրանք կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ին :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկերը Մանուկ Քաչանեան կարապետ կուչեանի մահուան առթիւ փոխան ծա – ղիկի 15 ֆրանք կը նուիրէ Շաւարշ Մի – սաքեան սրահին : (Մտանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ · Կ · Խաչի Պանեէօ Քաչանի մասնա – ճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Զուարթ Մելքոնեանէ իր եղ–բօր Պ · Էպէհանի մահուան առթիւ ծաղ – կեպահէ աւելցած դումարին մէկ մասը՝ 80 ֆրանք :

×

Կապ · Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չը–նորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Մալվինէ Անտոնեանէ եւ զաւակներէն 50 ֆրանք , իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Մանուկ Անտոնեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ , ի նպաստ դպրոցի :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱՆԱՆԱՄԻ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆ · ցանկ

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան կողմէ Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մանուածոյ դումարէն հե – տեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւնները յատկացուած են 1966ի ընթացքին :

Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդ – րանքներ եւ յետ քննութեան վեց անձերու յատկացուած է 1·150 ֆրանքի օժանդա–կութիւնը հետեւեալ վայրերու մէջ՝ Փա – րիզէն երեք անձերու որոնցմէ երկուքին 200ական ֆրանք , երրորդին 150 ֆրանք , Փարիզի չրջակայքէն երեք անձեր 200ա–կան ֆրանք :

Ա · Բ · Գ · Դ · Ե · Զ · է · Ը · Թ · ցանկե–րու ընդհ · դումար 16·517·07 :
Ներկայս 1·150 :
Ընդհ · դումար՝ 17·667·07 :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր · Աբրահամեան մէկ տարեկան «Յա – ռաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին Պ · Արմե – նակ Միլեանի (Ամերիկա) :

CONFERENCE - DEBAT

ԵՒՐՈՊԱՑՒԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂ · ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Որ տեղի պիտ ունենար այս Ուրբաթ , ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՓԵՏՐ · 17ԻՆ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ մայր եկե–ղեցւոյ ժամերգութեանց :

ԿԻՐԱԿԻ (5 Փետրուար) ·— Բուն Բա – րեկենդան : Սկիզբ Մեծ Պահքի : Այս կի–րակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ եւ փակ պատարագ կը մա – տուցուի ժամը 10ին :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (9 Փետրուար) ·— Երե – կոյեան ժամը 5·30ին տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄի արարողութիւն : Նոյն այս ժա–մանակացոյցը Մեծ Պահքի ամբողջ Հինգ–շաբթի օրերուն համար :

12 Փետրուար , Աւտաքման կիրակի , Ս · Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն առ կը կատարուի Հոգեհանգիստ , որմէ առ Աւետաւալի արարողութիւն :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 Փետրուար ·— Երե – կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի Հանդիսաւոր Նախատօ – նակ եւ Աղաստան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 Փետրուար ·— Տեառ – նընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ Գալըստ–եանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս · Պատարագ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ազգ · վարչութեան նախա – ձեռնութեամբ ·—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) Վարդանանցի տօնակատարութիւն :

Կիրակի , Մարտ 19 , ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23 , Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ Կիրակի

Վերապահուած

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

ՓԱՐԻԶ ·— Փետրուար 18ի 46րդ տարե–դարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին , Կի – րակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն 22 , Ֆրան–fo–Սուիս սրահին մէջ : Մանրամասնու – թիւնները յետագային :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան – դէսը Մարտ 11ին , Շաբաթ երեկոյ , Փա–լէ ոէ Ռոնկրէ սրահին մէջ :
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ֆ · Կապ · Խաչի Պանեէօ– Քաչանի մաս–նաճիւղի ճաշը Փետրուար 11ին :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան ցերեկոյթը , Կիրակի Մարտ 5ին կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին :
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

Փարիզի Ս · Յովհ · Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի դե – ղարուեստական ցերեկոյթով մը Կիրակի , Ապրիլ 2ին Սալ Ժան Կուժոն :

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն
Արմենուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին , Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

×

Հայ Բարեգ · Ընդհ · Միութեան տարե–կան մեծ պարահանդէսը , այս տարի եւս տեղի կ'ունենայ Ժօրժ Ե · ի շքեղ սրահնե – րուն մէջ , Փետր · 19ին Կիրակի :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

կազմակերպուած Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Լիոնի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին կողմէ
Շաբաթ , Փետրուար 4 , ժամը 21էն
մինչեւ լոյս :

Casino de Charbonnèires

ATTRACTIONS — VARIETES

avec la participation du couple de dan-seurs espagnols

ROSITA Y GERARDO

BUFFET — BOISSONS DIVERSES
COTILLONS

Սեղանները ապահովել 52–81–38

SOIRÉE COSTUMÉE

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue, Paris (9e)

Մշակոյթի Տան մէջ
Այս Շաբաթ , ժամը 19ին :

Պանեէօ – Քաչանի Հ · Յ · Դ · Նոր Սե – րունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ :
Ճոխ պիւֆէ , անակնկալներ :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս · Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հո–գաբարձութեան նախաձեռնութեամբ , Բարեկենդանի առթիւ ցերեկոյթ – խըն – ջոյք մը կազմակերպուած է , կիրակի (Փե–տրուար 5) կէսօրէ ետք ժամը 3ին , Քլօ Ֆրէտի , Ռուտ տը Լիոն սրահին մէջ :
Հայկական երգեր , նուագ , պար , հա – ճելի մթնոլորտ :

Ճոխ պիւֆէ , զիւրամատչելի գիներով :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԳԻՆԵՁՕՆ

ՓԱՐԻԶ ·— Հ · Յ · Դ · «Ս · Թէհլիրեան» խումբը կազմակերպած ընկերական պի–նեաձոնը (5 Փետրուար) կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS
Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կո–չին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս · ՂԱԶԱՐԻ :

Հ. Յ. Դ.

ՏԷՍԻՆ ·— Հ · Յ · Դ · Կոմիտէի անդամ. ընդհ · ժողովը կիրակի (5 Փետրուար), կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ · Յ · Դ · Շրջ · Կոմիտէն ընկ · ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բո–լոր խումբերը այս Շաբաթ (Փետր · 4) , ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առնուին :

ՇԱՒԻԼ ·— Հ · Յ · Դ · «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ (Փետր · 4) երեկոյ ժամը 9ին , սովորա – կան հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ · Կ · Ի եւ Շրջ · Կ · Ի ներկայացուցիչները :

ՎԱԼԱՆՍ ·— Հ · Յ · Դ · Քրիստափոր Կո–միտէն ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ իր բո–լոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին , սովորական վայրը : Կարե – ւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ · Յ · Դ · «Քրիստափոր» խումբի ընկ · ժողովը այս Շաբաթ (4 Փե–տրուար) , ժամը 20ին , Մշակոյթի Տան մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի , Փետրուար 5 , ժամը 16–24 *ԱՄՊԱՍԱՏԻՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ*
Métros : Concorde, Champs-Elysées

ORCHESTRE BORIS VANIA

Պար՝ Հայկական եւ Եւրոպական երաժշտութիւնով

ELECTION MISS CROIX - ROUGE

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ : Տոմսերու գինն է 10 ֆրանք , ուսանող – ներու կէս գին

Ապահովել սեղանները հետաձայնելով 359 – 67 – 03

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ
Նախագահութեամբ՝ Ե · ՀԻՒՍԻՍԵԱՆի
(Բարերար անդամ Հ · Բ · Ը · Միութեան եւ Նախագահ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ · ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար , ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե · ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈՒԼԱ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Ինամուած պիւֆէ սովորական դիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30

ՇԱԲԱԹ
4
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
4 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10829 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — Nº 10.829

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԻԱՐԱՅՐԻ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

—o—

Հազար հինգ հարիւր տասնեւվեց տարի առաջ, 451 Մայիս 26ի Շաբաթ օրը Աւարայրի դաշտին մէջ, Արտազ գաւառի Տղմուտ գետի ափին, յանուն հայրենիքի ու խղճի ազատութեան մղուած դիւցազնամարտը անջնջելի, ոսկի տառերով արձանագրուած է հայ ազատատենչ ու հեթանոսական ժողովուրդի զարաւոր ու փառաւոր պատմութեան էջերուն մէջ :

Վարդանա՛նք :

Այս մէկ բառը իր մէջ կը բովանդակէ ամբողջ խտացում մը, ազգի մը ազատ ու անկախ ապրելու կամքը, օտարին դէմ ընդվզելու, բռնակալութեան լուծը թօթափելու վճռականութիւն, իր կրօնքն ու հաւատքը, սրբութիւններն ու աւանդութիւնները արեան գնով պահպանելու եւ պաշտպանելու երդում :

Զորրորդ դարու վերջերը Հայաստան կառավարեր կը դառնար իր երկու հզօր հարեւաններուն միջեւ, — Արեւելքէն Սասանեան Պարսկաստան, Արեւմուտքէն բիւզանդական կայսրութիւն :

Մինչ առաջինը կ'ուզէր մաղթակից նուիլիւնը, զրադաշտական կրօնքը պար տադրել Հայերուն, Բիւզանդիոն կը ձըգտէր օրթոտոքս դարձնել զանոնք : Երկու կողմերն ալ կ'ուզէին բռնանալ Հայոց խղճին վրայ եւ զանոնք զօրթիք դարձնել իրենց աշխարհակալական նպատակներուն :

Հայ նախարարական տուներն ալ հաշտ չէին իրարու հետ : Պարսկասէրներուն դէմ կային բիւզանդասէրներ :

Հայու յաւիտենակա՛ն ճակատագիր :

Աչքի առջեւ բերէք մեր երկրի պատմութեան զանազան չրջանները եւ բաղդատեցէ՛ք այսօրուան վիճակին հետ :

Երկու թագաւորներ ունէինք 380ական թուականներուն : Արեւելեան Հայաստանի մէջ Խոսրով Դ· (386 – 389), արեւմտեանին մէջ՝ Արշակ Դ· (377–386) :

Մեր երկու հզօր հարեւանները ի վերջոյ որոշեցին իրարու միջեւ բաժնել Հայաստանը : 387ին Բիւզանդիոնի կայսր Թէոդոս Մեծ եւ Սասանեան թագաւոր Շապուհ Գ· Պարսից մայրաքաղաք Տիզբոնի մէջ կնքեցին համաձայնագիր մը : Առիւծի բաժինը ստացան Պարսիկները, Բիւզանդիացիներուն ձգելով հայկական հողամասերու մէկ քառորդը, ըստ ամենայն մէկ հինգերորդը միայն :

Երկու տարի ետք, 389ին, Արշակ Գ·ի հրաժարումով բիւզանդական բաժնին մէջ վերջ կը գտնէ Արշակունեաց թագաւորութիւնը : Թէոդոս Մեծ պարզապէս բիւզանդական նահանգ մը կը դարձնէ արեւմտեան Հայաստանը :

Արեւելեան Հայաստանի մէջ Հայոց թագաւորները իշխանութեան գլուխ մնացին մինչեւ 428, երբ Արտաշէս Դ· թագաւորի պահպանումով այնտեղ ալ վերջ դրաւ Արշակունեաց թագաւորութիւնը եւ Հայաստան դարձաւ պարսկական նահանգ մը, պարսիկ մարզպանի մը իշխանութեան տակ :

Սասանեան վոամ Ե· Հայաստանի մարզպան նշանակած էր Վահմիհրշապուհը, որուն օրով մեր երկիրը բոլորեց խաղաղ շրջան մը :

Կայսրութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ, երբ գահ բարձրացաւ Յուստինիանոս Բ· (440 – 457), որուն կարգած նոր մարզպանը՝ Միհրներսէհ՝ նենգ միջոցներով եւ բռնութեամբ ուղեց Հայերուն պարտադրել ա – րեւելեան կրօնքի պաշտամունքը :

Սակայն անսասանելի կացութեան դարման մը գտնելու համար Հայոց նախարարները պատգամաւորութիւն մը ղրկեցին Բիւզանդիոն՝ Մարկիանոս կայսեր մօտ, անոր օգնութիւնը խնդրելու համար

ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԱՊՐԻԼ 23 ԻՆ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՓՐՓՐԱԾ ԲԵՐԱՆԸ ԱՅՍ ԱՆԴԱՄ··· ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԴԷՄ

Թուրքերը, շարունակելով իրենց ապառնալիքները եղեռնի յուշարձանին ուղղուի, կը գրեն·—

Մոնթեվելլոյի մէջ Հայերու ծրագրած յուշարձանին հիմնարկէքը պիտի կատարուի Ապրիլ 23ին, եթէ երբեք տեղւոյն քաղաքապետական ժողովը ընդունի ծրագիրը : Հայերը կը շարունակեն իրենց հակաթուրք գործունէութիւնը, եւ 1915 Ապրիլ 23ը կը նկատեն Թրքահայերու դէմ գործուած «պատմութեան առաջին ցեղասպանութիւնը», եւ իրը այդ որոշած են որ այդ յուշարձանին հիմնարկէքը կատարուի այդ ցեղասպանութեան 52րդ տարեդարձին : Միքէ Մինասեան, որ նախագահն է «Հայկական յուշարձանի» չինու թեան յանձնախումբին, յայտարարեր է թէ Ապրիլ 23ին կրօնական հանդիսու թիւններ տեղի պիտի ունենան, եթէ երբեք իրենց առաջարկները ընդունուին տեղւոյն քաղաքապետական ժողովին կողմէ : Յուշարձանին ճարտարապետա կան յատակագիծը պատրաստուած է Կիպրացի Հայու մը, Պրանա Ազպապեանի կողմէ, որ ըսած է թէ ամբան կը լրանայ չինութիւնը :

Ամերիկացիք, որ հակառակ են այս ծրագրին, դատարանի պիտի դիմեն, քաղաքապետական ժողովի այս որոշման դէմ : Անոնք կ'առարկեն թէ Սահմանադրութեան հակառակ է վաւերացնել յատակագիծը, առանց հանրութեան կարծիքը առնելու : Արդէն այն փարքը, ուր պիտի կանգնեն յուշարձանը, հանրու թեան պատկանող փարք մըն է· Միայն թէ Հայերն ալ պատրաստուած են այս մասին, եւ եթէ նահանգային դատարանը արգելիչ որոշում մը տայ, խնդիրը իս կոյն պիտի տանին Միացեալ Նահանգներու Բարձրագոյն Ատեանին :

Մոնթեվելլոյի ողջմիտ բնակիչները 19 հարցումներէ բաղկացած յուշագիր մը տուած են տեղւոյս Քաղաքապետական ժողովին, ընդդէմ «Քէնի յուշարձանին» : Հետեւեալ այդ 19 հարցումները·

1·— Որո՞նք են անձերը, որոնք կը դիրքերը Հայերը, ցեղասպանութեան յուշար ձան մը կանգնելու համար :

2·— Միւս ազգային խմբակցութիւններ ի՞նչո՞ւ տեղեակ չեն պահուած այս ծրագրէն :

3·— Առաջարկը Քաղաքապետական ժողովին ներկայացուելէ առաջ, ինչո՞ւ հանրութեան դնահատանքին չէ յանձնուած :

4·— Հայ համայնքը ինչո՞ւ Մոնթեվելեօն ընտրած է, իրը յուշարձանի չինու թեան վայր :

5·— Ուրիշ քաղաքներու մէջ այսպիսի ծրագիր մը մերժուա՞ծ է :

6·— Պիքնէլի փարքը դերեզմանատա՞ն

Պարսից դէմ մղուելիք պատերազմի մը պարագային : Պատգամաւորները ձեռնուհաս վերադարձան :

Կայսեր մերժումը աւելի ծանրացուց կացութիւնը :

Մարզպանը ելեկտրականացած էր : Լինել չլինելու խնդիր դրուած էր օրական – դի վրայ :

Ճակատագրական այդ օրերուն, չմանեցաւ ազատատենչ Հայութիւնը : Վճռեց ինքնապաշտպանութեան, Ազգա պահպանման կռիւ մղել բռնակալ հզօր պետութեան դէմ :

Ու կերտեց Աւարայրի յաղթապանծ դիւցազնամարտը : Փրկեց ազգութիւն եւ կրօնք : Ոսկետառ էջ մը դրոշմեց մեր պատմագրքին մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Նախքան մամուլի ասուլիսը, այն կարծիքը կը տիրէր թէ Ճոնսընն կարեւոր նորութիւններ պիտի ըսէ Վիէթնամի մասին : Պարզուեցաւ սակայն թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը մասնաւոր յայտնութիւն մը չունէր ընելիք, բայց յայտարարեց ·— «Կ'ընդունինք թէ փոխադարձ զիջողութիւններ անհրաժեշտ են» : Ճոնսըն չըսաեց նաեւ թէ կառավարութեան ներկայացուցիչները հրահանգուած են, որ ամէն օր, ամէն ժամ բոլոր կարելիութիւնները փնտռեն միջին ճամբայ մը գտնելու համար, աւելցնելով· — « Պատրաստ ենք, կը կրկնեմ, ինչ կը վերաբերի մեղի ճամբուն կէսէն աւելին ընելու» :

Նկատելի է սակայն թէ ոչ մէկ առեն Միացեալ Նահանգներու նախագահը այսքան չափ թափած էր նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծելու համար : Ճոնսընի այս յայտարարութիւնները կուգան նաեւ հաստատել Պոլ Քենըտիի ըրած յայտարարութիւնները Փարիզի մէջ, Վիէթնամի հարցին մօտակայ կարգադրութեան մը համար :

Փեթրիի ֆրանսական դեսպանատան դէմ ցոյցերը կը շարունակուին : Զինուցիները ահագին աղմուկ ստեղծած են այն «սարսափելի յարձակումներու» մասին որոնց զոհ գացած են, իբրեւ թէ, չին ուսանողները Փարիզի մէջ :

մը վերածել կ'ուզէք :

7·— Քաղաքապետական ժողովը ինչո՞ւ նկատի չէ առած Յուշարձաններու վերաբերեալ օրէնքը :

8·— Քաղաքապետական տարբեր ժողովներ ինչո՞ւ սրտանց փարած չեն այս ծրագրին :

9·— Ի՞նչ լուր Հիրոչիմայէն :

10·— Պիքնէլի փարքը կ'ուզէք լայն պատ մը ընել :

11·— Ո՞վ պիտի հոգայ յուշարձանին մաքրութեան ծախքերը :

12·— Քաղաքապետական ժողովը ի՞նչ պատճառներով փարքը կը տրամադրէ ցեղային խմբակի մը օգտագործումին :

13·— Ինչո՞ւ ատելութեան սերմեր կը ցանէք :

14·— Հայերը ինչո՞ւ չեն ուզեր օգտակար գործ մը կատարել Ամերիկայի մէջ :

15·— Ցեղասպանութեան մը առթիւ ինչո՞ւ միակողմանի տեղեկութիւններ կը տրուին :

16·— Ցեղասպանութեան համաձայնագիրը ինչո՞ւ իր ամբողջական պատճէնով չի հրատարակուիր :

17·— Քաղաքապետական ժողովի անդամներէն կա՞յ մէկը, որ կարդացած ըլլայ ցեղասպանութեան համաձայնագիրը :

18·— Նկատի ունեցա՞ք թէ այս յարձանը ի՞նչպիսի ազդեցութիւն մը պիտի գործէ Մոնթեվելեօցիներու վրայ, որոնք Հայեր չեն :

19·— Ի՞նչ օգուտ կ'ակնկալէք քինա խնդրութիւնները ամերիկեան հողերու վրայ վերարծարծելէն :

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Ընկ· Վահէ Քարեկաթեան, Պէյրութէն, որ կը պաշտօնավարէ ՄԱԿի անտեսական եւ ընկերային ճիւղին մէջ : Փարիզ եկած էր պաշտօնով, Լիբանանի երկաթեկնուղներէն մէկն ըլլալով Համաշխարհային Դրամատան :

IL Y A 10 ANS MOURAIT Schavarch MISSAKIAN

Fondateur du journal « HARATCH »

—o—

N.D.L.R. — Notre confrère Marseillais a son tour, et sous la signature de son jeune collaborateur J. Kéhayan, a consacré les lignes suivantes à l'anniversaire du décès de Sch. Missakian.

Nous remercions « Le Provençal » et son jeune collaborateur pour cette émouvante attention.

Il y a dix ans, Schavarch Missakian mourait. Pour les Arméniens du monde entier il était l'une des figures de proue des défenseurs de la langue et de la civilisation arméniennes. Fondateur et directeur du seul quotidien arménien en Europe, « Haratch » (En Avant), Schavarch Missakian était un grand habitué des journaux.

En 1908 il avait créé un hebdomadaire littéraire et une librairie. En 1911 il est rédacteur en chef de *Haratch* à Erzeroum. On le remarque en France dans ses éditoriaux sur les anniversaires de la mort de Jaurès dont il était un disciple. Il vit dans la clandestinité pendant le massacre de son peuple et en 1916 il tente de passer en Bulgarie, mais vendu par un espion il est arrêté. Il restera pendant deux ans à la prison centrale de Constantinople.

En 1918 les Alliés le libèrent, il se rend alors en Europe et écrit des éditoriaux cinglants dans « Djagadamard » (Combat).

C'est en 1925 que Schavarch Missakian arrive à Paris et fonde « Haratch ». En 1927, devant l'intérêt suscité par sa publication, lue dans tous les pays d'Europe et aux Etats-Unis, il se consacre tout entier à son métier qui le passionne.

Il meurt le 26 Janvier 1957 à sa table de travail. Le peuple arménien perdait alors un grand défenseur et ami.

Sa fille prend immédiatement la relève et la publication du quotidien n'est pas interrompue.

Pour la jeunesse arménienne, l'image de Schavarch Missakian est pour toujours celle de la résistance à l'envahisseur.

JEAN KEHAYAN.

HENRI MASSOT REELU PRESIDENT DE LA PRESSE PARISIENNE

—o—

Le Syndicat de la Presse parisienne, réuni mardi en assemblée générale, a approuvé le rapport moral, présenté par M. Henri Massot que l'assistance a réélu président à l'unanimité.

M. Thominet a pris sa retraite de trésorier et a été remplacé à ce poste par M. Bassinet (Cote Desfossés) avec comme adjoint M. Lemoine (Les Echos).

Ont été réélus :

Président d'honneur : Claude Bellanger (Parisien Libéré) ; vice-présidents : Henri Masson-Forestier (Figaro), Francine Lazurick (L'Aurore), Henri Smadja (Combat) ; secrétaire général : Roger Nahon (Le Populaire) ; secrétaire général adjoint : Désiré Goddyn (France-Soir).

ՄԱԿԱՐԴԱԿ...

Ապրիլի քան տասը տարի առաջ, 1956ի սկիզբը եւ յաջորդ տարիներուն, դրեթէ մինչեւ մեր օրերը, անսանձ ու աննախընթաց պայքար մը բացուեցաւ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան դէմ :

Այս պայքարին մէջ միակ թեր կողմը Դաշնակցութիւնն էր իր համակիրներով : Դէմ կողմը կը ղեկաւարէին Մայր Աթոռը, երկրի իշխանութիւնները, բարեգործականը, հայ եկեղեցականներու ստուար մեծամասնութիւնը եւ ինչ որ կը մնար ծանօթ «կուսակցութեան » աւերակոյտէն :

Ի՞նչէն էր պատճառը այս համատարած եւ աննախընթացօրէն բուռն պայքարին : Ամէն բան լսած կ'ըլլանք, եթէ քով – քովի բերենք սա երկու բառերը .— Ազգե – ցութեան դեմ :

Մէկը պէտք է նսեմէր Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական գահուն վրայ : Կիլիկեան Թեմերու Պատգամաւորական ժողովը իր քուէներով ԸՆՏՐԵՑ այդ Մէկը : Դէմերը իրենց կարգին ՆՇԱՆԱԿԵՑԻՆ ուրիշ մը :

Մեր հարիւրամեայ Սահմանադրութիւնը(*) կը դաղրէր գոյութեան իրաւունք ունենալէ, եթէ թեկնածուն չըլլար, այլ նշանակուէր միայն : Ի վերջոյ Սահմանադրութիւնը յաղթեց : Յաղթեցին Օտեաններըը, Պալեաններըը, Սեր – վիչէններըը, Թուսիներըը : Պարտուեցան հակասահմանադրականներըը, այսինքն՝ ծանօթ անծանօթներըը :

Այս իրողութիւնը — Սահմանադրութեան յաղթանակը — պէտք է բաւական ըլլար, որ սուրերը պատեանը դրուէին եւ պայքարը վերջ գտնէր, ինչպէս վայել է օրէնք եւ կանոնագիր ունեցող ժողո – վուրդներուն :

Սակայն պայքարը չարունակուեցաւ եւ կը չարունակուի դեռ : Մենք նպատակ չունինք վերաքաղը ընելու տասը տար – ուան ընթացքին կատարուած դէպքերուն : Ըսենք միայն, որ ամէն ինչ փորձուեցաւ Կիլիկեան կաթողիկոսութիւնը մոխիրի վրայ նստեցնելու համար : Ընդհանուր ապատրութիւնը այն էր, որ կաթողիկոս, կաթողիկոսարան եւ կաթողիկոսութիւն խարխոխ մը պիտի չունենային, չենարան պիտի չունենային, կողմնացոյց պիտի չունենային եւ այս դարաւոր Հաստատութիւնը պարզապէս ծովմոյն պիտի ըլլար :

Դէմերուն այս դժպհի ակնկալութիւն – ները չիրականացան : Երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. իր բարոյական վարկով, այժմու Գահակալը Խորէն Ա. իր չինարար ոգիով ոչ միայն փրկեցին նաւը, այլեւ փրկեցին նաւորդներն ալ :

Նուիրապետական մեր բոլոր Աթոռներուն մէջ, կրնանք ըսել՝ նիւթապէս ամէնէն ապահովը Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնն է : Այս «ապահովութեան » մէջ, դէմերը ո՛չ սանթիմ մը ունին, ոչ ալ կոթիլ մը քրտինք :

Տասը տարուան մէջ, քանի մը միլիոն ոսկիի հասնող նուիրատուութիւններ են – ղան՝ ի պայծառութիւն Անթիլիասի եւ իրեն ենթակայ ազգային ու կրթական հաստատութիւններուն : Յիշատակենք, անցողակի, Զաքարեպաշեան, Խանամիր – եան, Թահան, Մարտիկեան, Սոֆիա Յա – կոբեան, Սարաֆեան բարերարները եւ բազում ուրիշներ, որոնք իրենց իշխա – նական նուէրներով եւ ամիրայական ա – ռատաձեռնութեամբ «միւսներ»ուն բացա – կայութիւնը ներկայութիւն դարձուցին, անոնց խօսքը դարձուցին եւ անոնց բացասականը դրականի վերածեցին :

1956ին, կրկնենք անգամ մը եւս՝ աւելի պարզ ու աւելի յստակ, իրենք դիրենք էջմիածնական կոչող, բայց էջմիածնա – կանութեան ոգիին դէմ գործող այս կեղծ, տիկնիկային «հայրենասէր»ները կը նախատեսէին Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկո – սութեան վերադումը, բայց տեսանք ու կը տեսնենք ահաւասիկ, որ աննախընթաց բարգաւաճումի շրջան մը կը բոլորէ է ան հիմա :

Կրնանք վստահեցնել, որ այս վերելքը պիտի չարունակուի, մինչ արդէն վայրէջ – քի մէջ են միւսները :

Ի տես այս վերելքին, Հայոց աչխարհի բոլոր լոթիները, Պարոյր Սեւակի բառով՝ բոլոր լաչառները, ուրիչ բան չըրին, ու ուրիչ բան չկրցան ընել, այլ միայնապարապ փամփուշտներ արձակել եւ օդին մէջ կը – րակել : Կարծեցին, թէ լոթիավայել, հա – սարակ կաւոջներուն միայն ներելի կայ – կանձներ փչելով, — այո, փչելով, — պիտի պայթացնեն, դղրուեցնեն կամ յողնե – ցընեն մեզ : Մեր արժանապատուութեան դէմ ճօճելով իրենց բութ նիպակները, ուզեցին հաճոյանալ ատոր – անոր, ծա – նօթին եւ անծանօթին : Մոնկոլատիպ Խո – րէն կոչելով Տանն Կիլիկիոյ Գահակալը կամ Զըրվըճեան արեղայ անուանելով լուսամիտ եւ լուսապայծառ Թրթըռեան եպիսկոպոսը, — եւ այս կարգի բայա – դանքներ թխելով ամէն օր, — պարզա – պէս լրջեցին հայ լեզուն, բարոյականը, բարեկրթութիւնը եւ տարրական քաղա – քավարութեան կանոնները : Իրը թէ Հա – յաստանեայց Եկեղեցիի բարձրաստիճան այս իշխանները պարզ ժամկոչ կամ սար – կաւագ մը եղած ըլլային :

Արդիւնքը այն եղաւ, որ հայ լրագրու – թեան մակարդակը շատ վարերը իջաւ, անվերականգնելի տեղութեան ասպիճա – նին հասաւ : Լոթիութեան եւ լաչառու – թեան բոլոր մրցանիշները կոտրող այս բերութիւնը հեթերէնի հետ», եւ ստացած է «դոկտոր » ախտրոսը :

1927ին Զեխոսլովաքիոյ կրթ. նախա – րարութիւնը դինք կարգած է Փրակայի չեխ համալսարանին դասախօս, երբ միա – ժամանակ հետեւած է Փրոֆ. Հրաղնիի պատմագիտական եւ հեթանոսական դա – դախօսութեանց եւ դառնալով անոր օգ – նականը :

1935ին, Նշան Մարտիրոսեան կը մեկնի Գահիրէ, փոքրիկ ժառանգական դատ մը հետապնդելու համար : Այնտեղ կը ծանօ – թանայ Օր. Արուսեակի հետ եւ կ'ամուս – նանայ : Երկու զաւակ կ'ունենայ : Փոք – րիկ աղջիկը հիւանդութեան հետեւանքով Փրակայի մէջ կը մահանայ, իսկ տղան Հայկ 31 տարեկան է այժմ, լաւ դիտէ իր մայրենի լեզուն, շրջանաւարտ է Փրակա – յի համալսարանի փիլիսոփայական կա – ճառէն եւ հետեւած է չարժապատկերի մասնագիտութեան, ներկայիս կը գործէ իբրեւ բեմադրիչ՝ Փրակայի մէջ : 1965ին իր Փիլմը, «Ծուկա սեւ առեղնաշարի վը – րայ», Ցրանսայի միջազգային Փիլմի Փեսթիվալին՝ առաջին մրցանակը շահե – ցաւ :

Նշան Մարտիրոսեան փոքրակազմ, հանդարտ մարդ մըն էր, քիչ խօսող, կը սիրէր մինակութիւնը եւ իր մեծագոյն ժամերը պարտէզի մէջ կ'անցընէր, հողը շատ կը սիրէր որովհետեւ դիւղացիի զա – ւակ էր : Վերջին տարիներուն տակաւ կը մտնէր մը ունեցաւ, չաքարախտ ունէր, եւ անցեալ տարի Յուլիս ամսու 16ին, ստացած էր սրտահարները, ժողվեցին ինչ որ պտան փողոցին մէջ եւ անով զարդարեցին իրենց աղքատիկ խուղերը :

Այդ բոլորը, — ինչպէս պիտի ըսէր ա – լեւոր դրագէտը՝ Յակոբ Օշական, — մեր տան սեմին իսկ չեն հասած, բայց յամե – նայն դէպս, ծառայեցին ցոյց տալու, թէ մինչեւ ուր կրնայ հասնիլ հայ լրագրու – թեան մակարդակը : Էջմիածնի հովա – նին տակ մակաղելով, այս սովորական լոթիները կարծեցին, թէ բան մըն՝ աւել – ցընեն Մայր Աթոռի վարկին ու հմայքին վրայ, մինչ իրողութիւնն այն է, որ բան մը պակսեցուցին անոր թէ վարկէն եւ թէ հմայքէն :

Կը յայտարարենք ահաւասիկ, որ իրա – կան էջմիածնականները մենք ենք, մինչ իւրատիպ մուրացկաններ են Հայաստանն ու էջմիածինը դրօշ դարձնող այս չնչին դասալիքները :

Էջմիածինը եւ Անթիլիասը իրարմով կանգուն են եւ իրարմով զօրաւոր : Մէկը քանդելով՝ միւսը պայծառացուցած չենք ըլլար : Մէկը վարկաբեկելով՝ միւսը բարձրացուցած չենք ըլլար :

«ՅՈՒՍԱՐԵՐ»

ՆՇԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

(1894 – 1966)

Նշան Մարտիրոսեան ծնած էր 1894ին, Խուռնավիլ գիւղը : Ցաճախած է իրենց գիւղին նախակրթարանը : 13 տարեկա – նին մեկնած է Պոլիս, ճամբան չարունա – կելու նպատակով դէպի Եւրոպա, իր մեծ հօրը մօտ : Անցպղրի դժուարութեան պատճառաւ՝ մէկուկէս տարի ծառայած է Եղիչէ Արք. Դուրեանին տունը մինչեւ իր անցպղրին ստանալը : 1910ին մեկնած է մեծ հօրը մօտ, որ կ'ապրէր Ռոնոպէրկ քաղաքը (Աւստրիա) եւ Կոմս Ռիխարտ Կուտենհովի կալուածներուն վերահսկո – չը էր : Քիչ մը զերմաներէն սորվելէ ետք մտած է զերմանական միջնակարգ վար – ժարան, զոր աւարտած է 1918ին : Նոյն տարին վերադարձած է Պոլիս իր հարա – պատները գտնելու համար, բայց միայն հայրը գտած է ողջ, որ նոյնպէս Դուր – եանները տունը կ'աշխատէր :

1920ին, դարձեալ Եւրոպա կ'անցնի եւ կ'արձանագրուի Փրակայի համալսարա – նին փիլիսոփայական կաճառը եւ կը հե – տեւի արեւելագիտութեան (Սամերերէն, ակկատերէն, ասորերէն, հեթերէն) եւ Փոքր Ասիոյ հնագոյն պատմութեան : Պե – տական քննութիւնները անցընելէ ետք տարի մը եւս չարունակած է ուսումը եւ դրած է քննաճառ մը «Հայերէնի յարա –

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍԻ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆՐԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Աղթամարի սոյն կուսից յետոյ, մի անգամ երբ Հայր Պօղոսը դասւում էր Ա – խավանքում, զրոյց ունեցայ իր հետ կը – դում կատարուած անցուդարձերի շուրջ : Նա պատմեց թէ ինչպէս իրեն ենթարկե – ցին քննութեան եւ ինքը ինչպէս պատաս – խաններ տուած է քննիչ սպային, առաջին օրն իսկ :

ՀԱՐՑ.— Ի՞նչ եղան ֆէտայիները, Գա – բրապաշ էֆէնտի :

ՊԱՏ.— Գացին, ինչպէս որ եկել էին :

Հ.— Քանի՞ հոգի էին :

Պ.— Վեց կամ եօթը հոգի էին :

Հ.— Ձիւղ չես ասում, աւելի շատ լի – նելու են :

Պ.— Բոլորովի՛ ճիշդ եմ ասում, հար – ցըրէք վանքի մեր պատասներին էլ :

Հ.— Անունները ի՞նչ էին : Գլխաւորին ի՞նչ անուն էին տալիս :

Պ.— Ոչ մէկի անունը չգիտեմ : Գլխաւոր չկար, բոլորն էլ մէկ էին :

Հ.— Ո՞րտեղացի էին :

Պ.— Այտուած պիտէ :

Հ.— Ի՞նչ տեսակ զէնքեր ունէին :

Պ.— Պէյ լսի, ես զէնքի մասին պատա – ւիր չունիմ, վարդապետ մարդ եմ :

Հ.— Պոմպա կա՞ր հետերնին :

Պ.— կեանքիս մէջ պոմպա տեսած չու – նիմ :

Հ.— Ե՞րբ եկան կղզին, եւ ինչո՞ւ տեղ տուիք :

Պ.— Մի գիշեր ժամանակ էր, երբ և – կան վանքը եւ բոլորին բանտարկեցին մի տեղ, Թոյլ չէին տալիս դուրս գալ : Տեղ չտալը մեր ձեռքին չէր, եթէ պետու – թիւնը սահմանից թոյլ է տուել էս հողը մտնեն, էս տեղ էլ կըլան, ամէն տեղ էլ կ'երթան :

Հ.— Ինչո՞ւ համար եկել էին կղզին :

Պ.— Մի բան չեմ իմանում, որ կարո – ղանամ ասել :

Հ.— Ուրիշ ժամանակներն էլ ֆեատա – յիները եկե՞լ են կղզին :

Պ.— Առաջին անգամ լինելով, ֆէտայի նոր տեսայ :

Հ.— Ո՞ր կողմ գնացին :

Պ.— Նրանց գնալը մենք չիմացանք :

Հ.— Կղզում թաքստոց, պահեստ կա՞յ :

Պ.— Այդ տեսակ պատանի տեղեր չկան կղզում, եթէ չէք հաւատում՝ ձեր ձեռքն է, ինչքան կ'ուզէք խուզարկեցէք :

Նոյն ձեւի հարցաքննութեան ենթար – կել էին Յովսէփ եպ. Ռշտունուն, (որ 80 տարեկանի մօտ հասակում էր), ապա եղնիկ վարդապետ Ներկարարեանին : Յովսէփ եպ. շատ կարուկ կերպով հրա – ժարուել էր հարցաքննութեան ենթար – կուել, ասելով որ ինքը ոչինչով ծանօ – թութիւն եւ տեղեկութիւն չունի եւ դուր տեղ նեղութիւն չպատճառեն իրեն : Իսկ եղնիկ Հայր սուրբը մտածուած պատաս – խաններով ընդառաջել էր հարցաքննու – թեան, միշտ պնդելով որ թէ կաթողիկո – սարանը, թէ վանքը Օսմ. կառավարու – թեան հանդէպ հաւատարիմ դերի մէջ են : Կառարուածները իրենց կամեցողութիւ – նից դուրս են :

Զինուորական ուժերը երեք օր Աղթա – մարում մնալուց յետոյ ամբողջովին պարպեցին եւ հեռացան : Մեր գպրանոցը ունեցաւ պատանի վառուռն Յակոբի կո – րուստը, որ մինչեւ այժմ էլ յիշում եմ, ինչպէս երէկ ...

Կրկնապատիկ կիրակի օրը ուսուցչական խումբով իր գասարանի աշակերտների հետ այցի գնացինք Աղթամար կղզու նը – չենու աստուերախիտ ծառի հովանու ներ – քոյ հանդչող անձնազոհ Յակոբի թարմ հողակոյտին, որի վրայից քառասուն եր – կու տարիներ անց՝ այսօր էլ չոյլով անցնում են վանայ ծովու եւ Ռշտունեաց աչխարհի հովերը :

Հայրենի կղզու գրկում հաղչող պատա – նի մարտիրոս, պատիւ քո հերոսութեան, պատիւ քո յիշատակին :

Թեհրան, 1949

ՀԱՅԿԱԿ ԿՈՍՈՑԵԱՆ

(11 եւ վերջ)

ՄԱԿԱՐԴԱԿ...

(Աղթամարի Դպրոցի Աշակերտական կեանքից)

Այս չիսթ վիճակն ստեղծուած պահուն վանքի սպասաւորներից յայտնի եղովբոս, սարսափի մատնուած, անտեսանից դուրս լաղում ցած ծովեզերքը, աննորմալ չար – ժումներով ու իրեն նետում, ծովի մէջ լողալով ղէպի հանդիպակաց նաւերը : Զորս պատանիներից Մխիթարի Յակոբ Գուլոյեանը, որն ամէնից կրտսերն էր, ինքն էլ անդիտակցական մղումով կը հե – տեւի եղովբոսի օրինակին, ծով կը նետէ ինքզինքը : Ահա այս պարագային ծո – վու վրայ գտնուող զինուորները կրակ կը բանան երկու ապարախաների վրայ, ա – ոաջին խոլ գնդակից կը սպանուի պա – տանի Յակոբը, իսկ եղովբոսը կը մնայ անվտանգ, փրկուելով ստոյգ մահից :

Պատանու սպանութիւնը ուժգին կ'ապ – դէ Պօղոս վարդապետի վրայ : Այս ալե – ւոր վանականը ինքնիրմէ ելած կը յառա – ջանայ դէպի զինուորները եւ սպան՝ պո – չելով .

— Ես եմ վանքի տէր և պատասխանա – տուն, ինչ գործ ունիք այս մանուկների հետ, որոնք ահուսարսափի մատնուած ձեր կրակոցից փախան ընկան ծովը : Ձէ – գայի չկայ, մարդ չկայ, վարուեցէք ինձ հետ ինչպէս կ'ուզէք, անմեղներին մի խփէք, մի սպաննէք, կրակելու կարիք էլ չկայ ...

Ալեւոր վարդապետի այս խիզախութիւ – նը, թերեւս տարիքը եւ սքեմը, կ'ապդէ սպայի վրայ, որ կը հրամայէ կրակը դադրեցնել :

Հայր Պօղոսը կ'առնուի հսկողութեան տակ, վանքի ծառայողներին, նրանց հետ նաեւ նաւակ փախցնող մեր պատանիներին կը համախմբեն երկու սենեակի մէջ, պա – հակների հսկողութեան տակ :

Շուտով կղզին կ'իջնեն միւս նաւերից դինուորներ, սպաներ եւ աւելի բարձրա – տիճան մի զինուորական հաղորդակցութիւն, որի ցուցմունքով մանրամասն խուզար – կութեան կ'ենթարկեն բոլոր չէնքերը, խուցերը, մառանները, ապա յետ այնու կղզու գանազան մասերը : Ի վերջոյ Ս. Խաչ վանքը, ընդհակառակ Պօղոս վարդապետին :

Հայր Պօղոսի հարցաքննութիւնը եւ նրա պատասխանը

Աղթամարի սոյն կռուից յետոյ, մի անգամ երբ Հայր Պօղոսը գտնուում էր Ա – խավանքում, զրոյց ունեցայ իր հետ կը – դում կատարուած անցուդարձերի շուրջ : Նա պատմեց թէ ինչպէս իրեն ենթարկե – ցին քննութեան եւ ինքը ինչպէս պատաս – խաններ տուած է քննիչ սպային, առաջին օրն իսկ :

ՀԱՐՑ.— Ի՞նչ եղան ֆէտայիները, Գա – բրապաշ էֆէնտի :

ՊԱՏ.— Գացին, ինչպէս որ եկել էին :

Հ.— Քանի՞ հոգի էին :

Պ.— Վեց կամ եօթը հոգի էին :

Հ.— Ձիւղ չես ասում, աւելի շատ լի –

Փրակայի մէջ, յանկարծամահ եղաւ :

Իր մահէն երկու տարի առաջ ծանօթացայ Փրակայի մէջ Նշան Մարտիրոսեանի :

1926 – 1927ին, Զեխոսլովաքիոյ կրթ. նախարարութիւնը Փրակայի համալսարանի մէջ հայերէնի ուսման մնայուն դասընթացք մը հաստատեց , եւ դասախօսի պաշտօնին կոչուած էին Փրոֆ. Հրաղնիի հետ, Եղիկեան, Փրոֆ. Պարէչ եւ Նշան Մարտիրոսեան, իսկ այժմ կը դասախօսէ հայագէտ Լիւդմիլա Մոռալովան :

Հայագիտութեան հիմնադիրը եղած է վերմանացի լեզուաբան եւ հայագէտ Հայնրիխ Հիւբշմանը, որ հաստատած է թէ հայերէնը կը պատկանի հնդեւրոպական լեզուներու ճիւղին, մինչ Փրոֆ. Փեթը ենէն աստրաբան եւ հայագէտ իր « Հիթիթներն ու Հայերը» գիրքին մէջ կը պաշտպանէր թէ հիթիթ եւ հայ անուն – ները նոյն ծագումն ունին եւ Հայերը Հիթիթներու ուղղակի ժառանգորդներն են : Շնորհիւ Փրոֆ. Հրաղնիին՝ Փրակայի համալսարանին մէջ հեթանոսութեան հիմը կը դրուի :

1917ին առաջին անգամ ըլլալով Հրաղնի դաւ Այասլա երկրանունը, 15րդ եւ 14– րդ դարէն մնացած հեթանոսական սեպագրու – թեանց մէջ :

Նշան Մարտիրոսեանը իր ուսանողու – թեան ընթացքին Այասլա երկրանունը համեմատած է մեր Հայ, Հայք ազգանուն – ին հետ , եւ հրատարակած է «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ (1924, Թիւ 10, էջ 443), թէ Այասլա երկրի ժողովուրդը Հայոց նախնիքն են :

Նշան Մարտիրոսեան իր «Այբբերդի չրջանները» գիրքին մէջ, էջ 48, կը յիշէ թէ մեր Այ կամ Հայ ազգանունը լեզ – ուաբաններուն կողմէ տարբեր կերպերով մեկնաբանուած է : Գերմանացի Փեթը ենէն եւս, որ մեր պատմահօր՝ Մովսէս Խորենացիի մօտ յիշատակուած փոքրա – սիական պատկերագրերը հայերէնով մեկ– նել ուզեց, փորձեց Հայ բառը Խատի կամ Կատի ձեւէն՝ Խատիներու եւ Հէթ – թացիներու ազգանունէն հանել : Հ. Պէ – ղէտեան, իր կարգին, ընդունած է ենէնի այս նոյնացումը : Հ. Աճառեան իր «Ար– մատական բառարան»ին մէջ (էջ 88 եւ 92) կը յիշատակէ Հայ եւ Հայկ անունները, «Հսկայ, հսկայք» նշանակութեամբ (ըստ Բառ. Երեմ. էջ 175), բայց իր կողմէն բան մը չէ աւելցուցած : «Անշուշտ մեր ազգի եւ մեր նախահօր անունն է, բայց թէ որ տեղից է առնում այս խմաստները՝ յայտնի չէ», կը գրէ :

1957ին, Օգոստոսին, երբ Հրաղնիի այ – ցելեցի, ուզեցի իր հեղինակաւոր կարծի– քը իմանալ Այասլա եւ Հայ անուններու ազգակցութեան մասին, իրեն յայտնելով թէ իր պաշտօնակիցը եւ բարեկամը՝ ու – սուցչապետ Կրէչմէրն ալ նոյն եզրակա – ցութեան յանգած է հեթանական սեպագրու– թեանց մէջ յաճախ յիշատակուած Այա– չա անունին մասին, որ եւս ժամանակին համեմատած էի մեր Այ կամ Հայ ազ – գանունին հետ, պատասխանեց. «Այսօր եւս ալ համոզուած եմ որ Այասլա երկիրը հայկական լեռնաշխարհը կը դանուէր եւ Այասլա երկրին բնակիչները Հայերուն նախնիքներն էին, որով Այասլա – Հայ (Այ) նոյնացումը, որ ըրիր ուսանող ե– զած առենդ, ճիշդ ելաւ, կը պատմէ Նը– շան Մարտիրոսեան : Վերջապէս Նշան Մարտիրոսեանն էր, որ 1946ին, առաջին անգամ, Աւետիք Իսահակեանի «Արու Լա– լա Մահարի» հռչակաւոր պոէմը թարգ – մանած է հայերէնէ չեխերէն՝ Փրակայի մէջ , եւ նոյն տարին եւս հրատարակած է, քառասուն էջերէ բաղկացած վոքրիկ գրքոյկով մը :

1963ին, Հայկական Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը, հրա – տարակեց «Գիլգամէշ»ի արեւմտահայերէն արձակ թարգմանութիւնը, գոր կատա – րած է Նշան Մարտիրոսեան՝ օտար չարք մը թարգմանութեանց լայն օգտագործ – մամբ :

Գիլգամէշի դիւցազնավէպին մեծագոյն մասը գտնուած է Ասորեստանի թագաւոր Աշուրբանիպալի (668 – 628) մայրաքա – ղաքին Նինուէի արքունի դիւանատան հա– րուստ բեւեռագրական հաւաքածոյին մէջ, ասկէ մօտաւորապէս յիսուն տարի առաջ : Գիլգամէշը առաջին մարդն է աշ – խարհի մէջ, որ նուիրուելով արդարու – թեան ու ճշմարտութեան, չխնայելով ոչ մէկ աստուածի առջեւ, մերժելով նոյնիսկ սիրոյ եւ արդասաւորութեան դի– ցուհին Իշտարի սիրոյ առաջարկը, կը փորձէ հեղինակել կեանքի եւ մահուան » առտուածային դրախտի եւ դժոխքի դաղտնիքներուն յայտնագործումը : Այդ երկու երրորդով Աստուած եւ միայն մէկ երրորդով մարդ Գիլգամէշը , հակառակ աիտանական պայքարին, չհասաւ իր նը – պատակին, չկրցաւ գտնել յաւերժական կեանքի ու անմահութեան դաղտնիքը եւ վերջապէս համակերպեցաւ մահկանացու– ներու ճակատագրին :

Նշան Մարտիրոսեան 1957ին լոյս ընծա– յած է «Այբբերդի չրջանները Հայոց հնա– դոյն օրրանը» 90 էջերէ բաղկացած գիրքը Փրակայի մէջ: Ասկէ դատ թարգմանած է չեխերէնի՝ Թումանեանի, Իսահակեանի , Սիամանթոյի, Դ. Վարուժանի, Գ. Զօհ – րապի, Մեծարենցի եւ ուրիշներու բա – նաստեղծութիւնները եւ պատմուածքնե – րը, որոնք լոյս տեսած են չեխական թեր– թերու եւ դրական ամսագիրներուն մէջ : Անտիպ կը մնայ Ս. կապուտիկեանի բա – նաստեղծութիւններու ժողովածուն : Վեր– ջին տարիները կ'աշխատէր հեթերէն – հայերէն առուդաբանական բառարան մը կազմել, բայց իր նպատակին չհասաւ , եւ բառարանը կէս մնացած է :

Դոկտ. Նշան Մարտիրոսեան աշխա – տակցած է բազմաթիւ հայ թերթերու եւ ամսագրերու, «Հանդէս Ամսօրեայ », « Պատմա – բանասիրական հանդէս» (Ե – րեւան), «Մարմարա» եւն. :

ՎԱՌՈՁԵԱՆ

Պերլին

ՕՐԻՈՐԴ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ «ՔԱՐՄԷՆ»Ը

Ժամը ութին քանի կայ եւ ես, բախ – տաւոր մարդ, արդէն նստած եմ թիկնա – թոռս մէջ «Կոդովկին» ճիշդ մէջը, «նը – ւէր» մեր երդուհիէն : Առաջինը չեմ, վա– րը Օրքէսթրը, տաղին անդին, քանի մը դոյդեր, ցրուած : Ճիշդ քովս՝ երկու քոյ– րեր եւ տղայ մը : Կը խօսակցին : Մայրը կ'ըսէ դաւկին.—

« Զեղուշը տղէկ մը դիտէ, երբ դեռ ժամանակ է : Հրաչակերտ մըն է նոր դպ– րոցին՝ Շահալին գործն է, որ նուէր ըրաւ դինքը հիւրընկալած երկրին » : Բայց մօ – րաքոյրը կ'ընդմիջէ .— «Ա՛ս ինչ տղեղ է, ես կը նախընտրէի հինը» :

Նուագողները իրենց «Փոսին» մէջ են եւ խօսակցութիւնները նուագողներուն հետ խառնուելով, ազմուկը անտանելի կը դառնայ : Ժամը ճիշդ 8, սրահը լեցուած է : Երիտասարդ նուագապետ մը, խոնար– հելով ժողովուրդին, ծափահարութեանց վայրկեանին՝ առաջին չափերը կուտայ բացման եւ վարագոյրը կը բարձրանայ :

Սէվիլ Ենք, Ֆէոիայի եղանակին տաք օրերուն .

Հրապարակին այն՝
Ամէն տեսակ մարդիկ
Կուգան ու կ'երթան ,
Կամ լուրջ կամ չլթիկ :

Մինք պահենք ամբողջ ներկայացման տաեն որ Քառմէն դնչուհիի մը դաւակն է, աղքատ, դրեթէ ցնցոտիներով, որ կը դը– բաւէ բեմը : Վերջին արարուածին սեւ եւ ոսկի հագուած, նստած աչ կողմը իր նոր սիրահարին : Կառքէն վար կ'իջնէ : Այդ միջոցին՝ իր հին տարփածուն դաչոյը ձեռքին մէջ պահած, վերջին փորձը կ'ը – նէ, տաքարիւն , պարզուկ այլ ջերմ կինը իրեն վերադառնայ : Իզուր, եւ մէկ հար– ուածով խեղճը կը գլտորի դետին ան – չունչ :

Օփերան որեւէ խնայողութիւն չէ ըրած սպանական տեղացի երանդները տալու համար խաղին : Բեմին վրայ ամէնէն քիչ հարիւր յիսուն հոգի , պարող, երգիչ , մեծ եւ պզտիկ անասուններ, եւն. եւն. : Ռեմոն Ռուլօ իր խելքը եւ ջանքը թափած է բեմադրութեան համար : Քառմէնէն զատ՝ գլխաւոր դերերուն տէրերը առաջ– նակարգ դերասաններ են, եւ դեռատի Միքայէլեան գրեթէ աւելի ծափահարու – թիւններ խլեց քան մեր սովրանօն :

Պէտք է երկու խօսք ընել Օրիորդ Տի – բատուրեանի մասին : Ինծի չեյնար նա – տաղութիւնը ընել անոր : Հարկաւ մաս– նակցէ քննադատները պիտի խօսին իր մասին : Ձգենք կեսարին՝ ինչ որ կը պատ– կանի կեսարին : Անձնապէս կ'ըսեմ, իր կատարածը եղաւ մեծաչուք յաղթանակ մը. :

ՎԱՀԱՆ ԷՄՄԷՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԵՐՄՈՒԿ

Բնութեան հրաչալիքներէն է Ջերմու – կը, առանորակ ջուրեր, մաքուր օդ, ան – տառապատ լեռներ, ձորեր, հովիտներ, մեծ ու փոքր ջրվէժներ, ջինջ երկինք եւ ջերմ արեւ ...

Թերեւս միայն այդքանն ալ բաւական ըլլար, որպէսզի մարդոց հայեացքները ուղղուէին դէպի Ջերմուկ : Սակայն բը – նութիւնը եղած է չռայլ՝ առեղծած է 60– 70 աստիճան Ջերմութիւն ունեցող բուժիչ ջուրը, որուն հետ կարելի է համեմատել միայն աշխարհահռչակ Կարլովի – Վարի ջուրը : Ջերմուկը հագուստաւորուած է իր քի– միական բաղադրութեամբ, բուժիչ յատ– կութիւններով :

Քիչ մը պատմութիւն , առաջին դրա – ւոր տեղեկութիւնները Ջերմուկի հանքա– յին ջուրերու մասին Ժգ. դարուն կը պատկանին : Մաթէոս Օրբէլեանի դրչին : Հաւանաբար դեռ այդ օրերուն արդէն յայտնի էին Ջերմուկին բուժիչ յատկու – թիւնները :

1830ին Դարալագեազ այցելեց երկրա – բան Գ. Վոսկոբոյնիկով՝ դրաղելու չոր – ջանի հանքերու հետաղօտութեամբ : Ան է, որ առաջին անգամ տեղեկութիւններ տը – ւած է չրջանին մասին եւ դիտական կեր– պով նկարագրած է Ջերմուկին հանքա– յին ջուրերը : 1925ին Փրոֆ. Լ. Ցովհան– նիսեանի , ճարտարապետ Ս. Այվազեա – նի, քիմիագէտ Գ. Մեղնիկեանի մասնակ– ցութեամբ յատուկ յանձնաժողովը հետա– զօտելով չրջանի հանքային ջուրը , կը հաստատէ, որ ատոնք իրրեւ բուժիչ ջու – րեր բացառիկ արժէք ունին եւ փայլուն հեռանկարներ : Ցետագային նոյն կար – ծիքը կը յայտնեն երկրաբաններ Կ. Կա – րապետեան, Փահենհոլց եւ ուրիշներ : 1938ին առողջարանի հիմնադիրներէն մէ– կը՝ Փրոֆ. Ա. Մելիք – Ադամեանի դըլ– խաւորած յանձնախումբը կ'ուսումնասիրէ հանքային ջուրերուն ազդեցութիւնը հի – ւանդներու առողջութեան վրայ : Այդ թուականէն սկսեալ կազմակերպուեցաւ բժչկական հսկողութիւնը հիւանդներուն վրայ :

1936ին սկսաւ առաջին առողջարանին կառուցումը, իսկ 1938ին՝ լոգանքներու չէնքինը Արտյի կիրճին մէջ : Այժմ կը դործեն չորս մեծ առողջարաններ , մէկ էլիճիկ, որ չահադործման յանձնուեցաւ անցեալ տարի եւ ուր լոգանքներ կրնան առնել 800էն 900 հոգի : Այս ճարտարա – պետական կոթողներուն մէջ իր դեղեց – կութեամբ աչքի կը գարնէ արուեստական լիճով համեմատած լմպելասրահը, ուր հանքային ջուրը կարելի է ճաչակել ոտ – քի վրայ :

Եւ այսպէս , ծաւալ ստացաւ Ջերմու – կին չինարարութիւնը : Նախկին 36 բնա – կան հանքագրիւրներէն զատ, երկրաբան– ները Արփայի գետ ափերուն դտան եւ բացին նոր աղբիւրներ :

Ջերմուկ – առողջարանը կը բուժէ բազմաթիւ հիւանդութիւններ՝ ջղային դրութեան խանգարում , յօդացաւ, ատա– մոքս – աղիքի ,սիկրային, միանային, ե– րիկամունքի, կանացի հիւանդութիւններ, չաքարախտ եւայլն :

Ս. Ն.

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բանասիրական դիտութիւններու Դոկ – տորի գիտական աստիճան ստացաւ Սեր – գէյ Աբրահամեան իր պատրաստած «Զթեբուտ խօսքի մասերը և նրանց բա– ոական ու քերականական յատկանիշների փոխյարաբերութիւնը հայերէնում » մե – նագրութեան համար :

×

« Հայրենարարձ հնչիւններ»ու աւան – դական երեկոն տեղի ունեցաւ Յունուար 23ին : Նուագուհեան Սփիւռքի հայ երգա– հաններու գործերէն : Յ. Բրուտեան խո – սեցաւ այս անգամ կիպրոսարնակ երգա – հան Սեպուհ Աբգարեանի մասին :

×

Անցեալ տարի տասը հազարէ աւելի դիւտեր, բարեփոխումներ եւ առաջարկ – ներ ներկայացուեցան, որոնց չնորհիւ կարելի եղաւ խնայողութիւն կատարել , գործը յառաջացնել կամ աշխատանքի պայմանները բարելաւել գործարաններու մէջ եւայլն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Ինքնիբենս կը խնդայի այն դիւրութեան վրայ· որով կրցած էի թափանցել իր խորհրդաւոր չարժումներուն· որոնցմէ ամէն մէկը ինծի համար ուրիշ նշանակութիւն ունէր : Ամէն մէկ շարժումի մէջ ինծի համար ուրիշ գաղտնիք մը կար : Ամէն մէկ շարժումի մէջ ինծի համար ուրիշ հրճուանք մը կար : Ամէն մէկ շարժումի մէջ ինծի համար ուրիշ ցաւ մը կար :

Ինծի համար ամէն մէկ շարժումի մէջ ինծի համար ուրիշ ոճ մը կար : Ամէն մէկ շարժումի մէջ ինծի համար ուրիշ ոճ մը կար : Ամէն մէկ շարժումի մէջ ինծի համար ուրիշ ոճ

ՆՈՒԷՐ

Պետրոս Տաքէսեան իր նահատակ ծնո – ղաց յիշատակին 25 ֆրանք կը նուիրէ Ս· Ղազարին: (Տառանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՐՈԴՈՒԹԻԻՆ ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ԵԿԵՂԵՑՒՈՑ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին ցանկին դումարը	189·907
Պ· Տուզակեան	5·000
Պ· Տոքթէօր Ա· Պէօյլիքեան իր կնոջ յիշատակին	2·000
Տէր եւ Տիկին Տոքթէօր Գ· Կիւլպէնկեան	1·000
Պ· Տէմիր	500
Տիկին Հայկուհի Մուրթաֆեան, Այրի Տիկին Գալուստեան մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի	200
Տիկին Թամարա Պարպէրօֆ	200
Տէր եւ Տիկին Յովհ· Մինէլեան	200

Պ· Աւտուրեան 100, Տիկ· Շահվարէ Թաթարեան 100, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սիւրմէլի Գալուստեան Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան առթիւ փ· ծաղկեպսակի 100, Տիկին Ալճեան, Պ· Մերուժ Աւտուրեան, Պ· Յովհ· Խնուեց, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թաքօեան, Այրի Տիկին Վերժին Տէրտէրեան, Տիկին Ընդապետեան 50ա – կան , Պ· Կիրակոսեան Տիկին Մաքրուհի Պէօյլիքեանի մահուան առթիւ յիսուն , Տէր եւ Տիկին Սահակ Տէրտէրեան Քնա – րիկ Գուլումճեանի մահուան առթիւ փո – խան ծաղկեպսակի յիսուն, Պ· Լեւոն Գուլումճեան Քնարիկ Գուլումճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50 , Տէր եւ Տիկին Տօլմաճեան երեսուն , Տիկին Ազատուհի Պէյլիքեան, Մաքրուհի Պէօ – յլիքեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղ – կեպսակի քառասուն , Պ· Ս· Սերոբեան քսան, Տիկին Կիւլապեարոսեան, Տիկին Մարթա Ոսկանեան քառնական, Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Մալխասեան քսան, Տէր եւ Տիկին Ապուհարաքեան 30, Տիկին Արմենուհի Անդրէասեան 10 ֆր· :

Ընդհանուր դումար 200·147 ֆրանք :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

կազմակերպուած Հ·Յ·Դ· Նոր Սերունդի Լիոնի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբին կողմէ Շաբաթ, Փետրուար 4, ժամը 21էն միւնչեւ լոյս:

Casino de Charbonnières

ATTRACTIONS — VARIETES

avec la participation du couple de danseurs espagnols

ROSITA Y GERARDO

BUFFET — BOISSONS DIVERSES
COTILLONS

Սեղանները ապահովել 52–81–38

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ , Բարեկենդանի առթիւ յերեկոյթ – խըն – ջոյք մը կազմակերպուած է, կիրակի (Փետրուար 5) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Քլօ Ֆրէտի, Ռուբ տը Լիոն սրահին մէջ :

Հայկական երգեր, նուագ, պար, հա – ճելի մթնոլորտ :

Ճոխ պիւֆէ , դիւրամատչելի գիներով :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS
Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս· ՂԱԶԱՐԻ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

SOIRÉE COSTUMÉE

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue, Paris (9e)

Մշակոյթի Տան մէջ
Այս Շաբաթ, ժամը 19ին:

Պանեէօ – Քաշանի Հ· Յ· Դ· Նոր Սե – րունդի «Մուրատ» խումբին կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ, անակնկալներ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Ազի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի :

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ· Ա· ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ· ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ ժամերգութեանց :

ԿԻՐԱԿԻ (5 *Փետրուար*)·— *Բուն Բա – րեկենդան : Սկիզբ Մեծ Պահքի : Այս կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ եւ փակ պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին :*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (9 *Փետրուար*)·— *Երե – կոյեան ժամը 5·30ին տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄԻ արարողութիւն : Նոյն այս ժամանակացոյցը Մեծ Պահքի ամբողջ Հինգշաբթի օրերուն համար :*

12 *Փետրուար, Աւտաքսման կիրակի , Ս· Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագին ետք կը կատարուի Հոգեհանգիստ, որմէ ետք Աբեւադալի արարողութիւն* :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 *Փետրուար*·— *Երե – կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի Հանդիսաւոր Նախատօնակ եւ Աղեսատան* :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 *Փետրուար*·— *Տեառնընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ Յիսուսանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս· Պատարագ* :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ազգ· վարչութեան նախա – ձեռնութեամբ ·—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) վարդանանցի տօնակատարութիւն :

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ Կիրակի Վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԻՆՔԵԱՆ
Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈՓԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9-12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Փետրուար 5, ժամը 16–24 *ԱՄՊԱՍԱՏԻՕՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ*
Métros : Concorde, Champs-Elysées

ORCHESTRE BORIS VANIA
Պար՝ Հայկական եւ Եւրոպական երաժշտութիւնով
ELECTION MISS CROIX - ROUGE

Ինչպէս նաեւ հաճելի անակնկալներ : Տոմսերու գինն է 10 ֆրանք, ուսանող – ներու կէս գին

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով 359 – 67 – 03

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ
(94)
ձիշդ կեդրոնը
6, Rue Roger Mordrel
Փոքր *Ռեզիտանտիէլ* շէնքի մը մէջ
LOCAUX PROFESSIONNELS
OU COMMERCIAUX
(53 et 133 m2)
Prix 1.050 F. le m2 T.T.C.
LOCAUX D'HABITATION
— TOUT CONFORT —
St. à 4 pièces, possibilité 5 à 7 pièces — garage — parkings — garantie de bonne fin, prêt 2 à 14 ans.
Groupe Fin. SOVAC. Possibilité d'investissement du 1 % patronal à env. 85 %.
— PRIME — Livraison : été 1967
Renseignements :
Immobilière Alfortville Roger
Mordrel 6
19, Bd. Victor Hugo
NEUILLY/SEINE Tél. : 722-71-98
A. KANDJIAN, arch. DETP.
16, Rue Euler, PARIS (8e)

Հ. Յ. Դ.

ՏԷՍԻՆ ·— Հ· Յ· Դ· Կոմիտէի անդամ ընկ· Ժողովը կիրակի (5 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէի ընկ· ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը այս Շաբաթ (Փետր· 4) ժամը 21ին Ա.Հարոնեան սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առնուին :

ՇԱՒԻԼ ·— Հ· Յ· Դ· «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ (Փետր· 4) երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ· Կ·ի եւ Շրջ· Կ·ի ներկայացուցիչները :

ՎԱԼԱՆՍ ·— Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր Կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, սովորական վայրը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ· Յ· Դ· «Քրիստափոր» խումբի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ (4 Փետրուար) , ժամը 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԳԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ
ԼԱԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՈՒ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Առաջին ճամբորդութիւն՝
ՁԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
Մեկնում Մարտ 22ին (երքուդարձ օդանաւ)
Այս բացառիկ ճամբորդութեան գինն է միայն 1800 ֆրանք:
ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՏ 22, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԱՊՐԻԼ 5
Երկրորդ ճամբորդութիւն՝ Յուլիս 30ին (երքուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 30 ՅՈՒԼԻՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ: ԳԻՆ 1950 ՖՐԱՆՔ
Երրորդ ճամբորդութիւն՝ Օգոստոս 4ին (երքուդարձ օդանաւով):
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ: ԳԻՆ՝ 1950 ՖՐԱՆՔ
Չորրորդ ճամբորդութիւն՝ Սեպտեմբեր 2ին (երքուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ: ԳԻՆ 1950 ՖՐԱՆՔ
Եւ բացառիկ հինգերորդ ճամբորդութիւն մը, Մարսէյլէն – Մարսէյլ երքուդարձ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԲՕՍԱՆԱՒՈՎ ՄԸ
Մեկնում 1 Օգոստոսին, 8 Օգոստոսին՝ Օտեսա, նոյն օրը մեկնում Երեւան: 14 Օգոստոսին՝ Երեւան – Սոչի : 22 Օգոստոսին՝ Մարսէյլ :
TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.
Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18
Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆԻ անուան, վերոյիշեալ հասցէով :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ

ԷԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ԷԷԼՎԱ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ–ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ԿԻՐԱԿԻ
5
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
5 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10830 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — N° 10.830

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐՈԶԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Մեր ղաղութի մշակութային, երիտա – սարդական եւ ազգային բոլոր կազմակեր– պութիւններն ալ իրենց Ծրագիրներուն մէջ իրբեւ գլխաւոր եւ առաջնակարգ նը– պատակ արձանագրած են՝ «Հայութիւնն ու հայ մշակոյթը ճանչցնել Ֆրանսացի – ներուն եւ փոխադարձաբար Ֆրանսան ու անոր մշակոյթը ծանօթացնել Հայերուն»։

Շատ գեղեցիկ ու գովելի գաղափար է այս։ Քանի որ կ'ապրինք այս հիւրընկալ երկրին մէջ, անհրաժեշտ է, որ մօտէն ճանչնանք Ֆրանսական ազգը, անոր պատմութիւնն ու ղրականութիւնը, մշա– կոյթն ու քաղաքակրթական արժէքները։

Նոյնքան եւ աւելի եւս կարեւոր է Ֆը– րանսացիներուն ծանօթացնել հայ ազգը, անոր անցեալ պատմութիւնը, ղարաւոր մշակոյթը, համաշխարհային քաղաքա – կրթութեան իր բերած նպաստը, գաշնա– կիցներու դատին համար իր թափած ա – րիւնն ու կատարած զոհողութիւնները, իր արուեստն ու ղրականութիւնը, իրեն դէմ գործուած անարդարութիւնը, ինչպէս նաեւ իր ազգային բաղձանքները, եւն.։

Սակայն հարց է դիտնալ թէ մեր վերա– յիշեալ կազմակերպութիւնները ո՞ր աս – տիճան աշխատանք տարած են աւելի քան չորս տասնեակ տարիներէ ի վեր եւ կը տանին ներկայիս իրականացնելու համար իրենց Ծրագրի առաջին նպատակը։

Մեր հարցումը Ֆրանսան Հայերուն ծանօթացնելու մասին չէ։ Մենք բոլորս ալ ամէն հնարաւորութիւն ունինք մօտէն ճանչնալու այս երկիրը, անոր անցեալ պատմութիւնը, մշակոյթն ու մտաւորա – կան արժէքները, հետաքրքրութեամբ կը հետեւինք իր կեանքին, մասնակից ենք իր ուրախութեանց ու ցաւերուն։

Մեր հայրենակիցները դրեթէ հարիւրին ութսուն համեմատութեամբ Ֆրանս. քա– ղաքացի դարձած են եւ այս երկրին մէջ ծնած ու սնած երկու սերունդ ունինք ար– դէն, — նորն ու նորագոյնը։

Խնդիրը Հայութիւնը Ֆրանսացիներուն ծանօթացնելու մասին է։

Կենսական հարց է այս, որուն չուրջ կը կարծենք թէ ո՛չ մէկ տարակարծութիւն կայ զանազան դաւանանքներու պատկա – նող մեր հայրենակիցներուն միջեւ։

Քարոզչական աշխատանք։

Ներկայ դարուս քաղաքակիրթ բոլոր երկիրներու մէջ առաջնակարգ կարեւո – րութիւն կը տրուի քարոզչութեան։ Ու այս ո՛չ միայն առեւտրական ձեռնարկնե– րու մէջ՝ ապրանք ծախելու նպատակով, այլեւ՝ դաղափարներ, վարդապետութիւն– ներ, հաւատալիքներ տարածելու նկա – տումներով։

Մեր պարագային կենսական է Հայու– թիւնը ճանչցնել Ֆրանսացիներուն, որոնց հետ կ'ապրինք տարիներէ ի վեր եւ պիտի չարունակենք ապրիլ, քանի որ այս եր – կիրը դարձած է մեր երկրորդ հայրենի – քը։

Քանիցս այս սիւնակներէն կոչ ուղղած ենք մեր նոր սերունդի տղոց ու աղջիկ – ներուն, որ օգտուելով Ֆրանսական չորս – ջանակներու հետ իրենց մօտիկ չարաբե – րութիւններէն ու ծանօթութիւններէն քա– րոզչական աշխատանք տանին Հայութիւ– նը ճանչցնելու համար տեղացիներուն։

Դժբախտաբար ցարդ այս ուղղութեամբ արդիւնաւէտ գործ կատարուած չէ։

Փարիզի մէջ Հայկ. Ուսմանց Կեդրոնը Ապրիլեան եղեռնի առթիւ որոշ գործու – նէութիւն ունեցաւ՝ դրքոյկ մը հրատա – րակելով եւ Փլէյէլի մէջ հանդէս սարքե – լով։ Իր անդամներէն երկու հոգի ճայ – նասիրուէն պատահական կարճ ելոյթ մը ունեցան։ Տեւական ու հետեւողական աշխատանք պէտք է տանիլ։

Լիոնի մէջ քանի մը հայրենակիցներ Դանիէլ Վարուժանի յիշատակը ոգեկոչե– ցին տեղական ճայնասփիւռէն, զեղար – ուեստական բաժինով մը։ Սակայն չէա – րունակեցին սկսուած այդ գեղեցիկ ձեռ – նարկը։

Հայոց պատմութիւնը, ղրականութիւ – նը, մշակոյթը, արուեստը — երաժշտու – թիւն, ճարտարապետութիւն, մանրանը – կարչութիւն ,— սփիւռքի զանազան հայ դաղութներու ներկայ կեանքը, եւայլն անսպառ նիւթ կրնան հայթայթել մեզ ծանօթացնելու համար ո՛չ միայն Ֆրան – սայի, այլ նաեւ Պելճիքայի, Զուիցե – րիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէնպուրկի եւայլ երկիրներուն բնակիչներուն։ Ու ասիկա՝ չնորհիւ ճայնասփիւռին ու հեռատեսիլին, քարոզչութեան ամէնէն արդիական ու արդիւնաւէտ գործիքներուն, որոնք լսելի ու տեսանելի են այդ հարեւան երկիրնե – րուն մէջ։

Ատոր փորձը գործնապէս տեսանք ա– կէ առաջ։

Ժամանակին հայկական պատարագը կը լսէինք ճայնասփիւռէն կամ հեռատես – լէն, տարուան մէկ որոշ կիրակիներու։

Այդ պատեհութենէն զրկուած ենք տա– րիներէ ի վեր Ֆրանսայի մէջ։

Սակայն այդ պակասը որոշ չափով դարմանուեցաւ վերջերս, երբ Ֆրանս – Քիւլթիւրի ճայնասփիւռի կայանն ու հե– ռատեսիլը «Օրթոտոքսութիւն եւ քրիստո– նէութիւն» անուան տակ տրուած յայտա– դիրներուն մէջ որոշ տեղ յատկացուցին նաեւ հայկական արուեստին, ղրականու– թեան եւ հայ դաղութներուն կեանքին,— Հարաւային Ամերիկա, Լիբան, Պարսկաս – տան եւայլն։

Փարիզէն վերջ Մարսիլիոյ չրջանին մէջ եւս անցեալ ամիս կարեւի եղած էր ար – ուեստի ճանաչում ստանալ պարբերաբար հայ – կական յայտագիր մը տալու համար։

Կը թուի թէ վերջին պահուն ծագած են կարգ մը դժուարութիւններ, զորս կարելի պիտի ըլլայ հարթել, պայմանաւ որ մեր հայրենակիցները որոշ աշխատանք տանին այդ ուղղութեամբ։

Ինչպէս ղրած ենք ասկէ առաջ եւ ինչ – պէս կը լսեն ու կը տեսնեն ճայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի հեռեուղները, հայկական յայտագրի պատասխանատուութիւնը ըս – տանձնած է Պ. Ժերար Սթեֆանեսքու, տարիներէ ի վեր, մինակը։

Իրեն ալեակցելու համար վերջերս կազ– մուած է Ցանճնախումբ մը, հայ ծանօթ անձնաւորութիւններէ, նախապահու – թեամբ Գերապայծառ Ռուսիի։ Ցանճնա – խումբի պարտականութիւնը պիտի ըլլայ բարոյական ու նիւթական օգնութիւն ըն– ձեռել իրեն։

Բարոյական՝ ճայնասփիւռի եւ հեռա – տեսիլի համար մշակել կամ հայթայ – թել յարմար նիւթեր։ Նիւթական՝ դրամ ճարել քարտուղարական դրասենեակ մը բանալու, տոֆիւմանթասիոն հաւաքելու եւ երթեւեկի անհրաժեշտ ծախքերը հո – գալու համար։

Ժամանակին ողբացեալ Արչակ Զօպան – եան թարգմանութիւններով եւ լինքնագիր հրատարակութիւններով արդիւնաւէտ աշխատանք կատարած է հայ ղրականու – թիւնը ծանօթացնելու համար Ֆրանսա – յի ընթերցուն։

Դարը փոխուած է հիմա։ Գիրք կար – դացողներու թիւը նուազած է։ Մարդիկ աւելի դիւրին ու հաճելի կը գտնեն օր – ուան լուրերն ու կարեւոր դէպքերը ճայ– նասփիւռէն լսել կամ հեռատեսիլէն տես – նել։

Այս երկու միջոցները կ'օգտագործուին դերազանցապէս մանաւանդ քարոզչու – թեան համար։ Օրինակ, Ֆրանսայի ներ– կայ ընտրական պայքարին առթիւ կու – սակցութիւնները առաւելաբար անոնց կը դիմեն իրենց պրոպագանդին համար։

Երբ մեր զանազան կազմակերպութիւն–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՔԻՆԻ ՅՈՅՑԵՐԸ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

Արեւմտեան դիւանագէտներու կիներն ու զաւակները արդէն Փեքին – Մոսկուա ճամբան բռնած են, մինչ հակաֆրանսա– կան ցոյցերը կը չարունակուին Փեքինի մէջ եւ դեսպանատան պատերը լեցուն են թշնամական սլոկաններով։ Յուցարար – ները կը ցուցադրեն արիւնոտ լաթեր, ո – րոնք իբրեւ թէ կը պատկանին այն ու – սանողներուն որոնք Փարիզի մէջ չարձա– կումի ենթարկուած են ոստիկաններու կողմէ եւ զոհ զացած են «Փոչիտանէ – րուն»։ Վերջին ցուցարարները երախաներ էին, որոնք փողոցէ փողոց եւ մանաւանդ Ֆրանսայի դեսպանին պատուհանին տակ, կը ճաղկէին «Ֆրանսական աչխարհակա – լութիւնը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ փաստաբանական կաճա – ռի ծանօթ դէմքերէն՝ մեթր Փիէր Սթիփ, յանկարծամահ եղաւ Ամիէնի Դատական Առեանին մէջ, երբ կը պաչտպանէր Մեհաուին։ Ողբացեալ փաստաբանը ծը– նած էր 1912ին եւ ծանօթ էր նաեւ իր քաղաքական համոզումներով, քանիցս եղած է էֆ էլ էնի փաստաբանը, իսկ Պէն Պարքայի դատին մէջ, դատախազ կողմին փաստաբան էր։ Փիէր Սթիփ, փայլուն ուսանող, իրաւաբանութեան լի– սանսիէ, ունէր նաեւ տոքթորայի երկու վկայական։

ԻՍՐԱՑԷԼԻ եւ Լիբանանի սահմանին վրայ ութսուն պաղեստինցի աքթիվեսթ – ներ ձերբակալուած են։

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Ատլնաուըր Փարիզ պիտի զայ Փետրուար 20ին, ի պատասխան տը Կոլի հրաւէրին։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Քիսինկըր յայտարարեց թէ ժամանակը չէ եկած չորսերու ժողովի մը Գերմանիոյ չուրջ։

ԱՆԳԼԻՈՅ պաչտպանութեան նախարա – րը յայտարարեց երեսփոխանական ժողո – վին մէջ «Մալթան այլեւս անհրաժեշտ չէ Մեծն Բրիտանիոյ իբրեւ զինուորական խարիսխ»։

ՖՐԱՆՍԱԳԻՆԵՐը կրնան մինչեւ Մարտ 23 յայտարարել իրենց եկամուտները։ Նախապէս պայմանաժամը՝ Փետրուար 28 էր, բայց ելմտական նախարարը յե – տաձգեց ընտրութեանց պատճառաւ։

ՊՈՊ ՔԵՆԸՏԻ որ կը չարունակէ եւրո– պական իր չրջապտոյտը, Շաբաթ օր, ըն– դունուեցաւ Պապին կողմէ, որու հետ խո– սեցան Վիէթնամի կացութեան մասին։

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԻՆ կը հաղորդեն թէ ռե – բակուատական Ֆըլպրայթ յայտարարած է թէ կամուրջի տեղ լաւ է որ ամերիկեան օդուժը հիւսիսային Վիէթնամի հեծա – նիւները ռմբակոծէ։ Այս թելադրութիւնը իրբեւ հետեւանք «Նիւ Եորք Թայմզ»ի խմբագրին յայտարարութեան, ըստ ո – րուն առանց հեծանիւի, հիւսիսային Վիէթնամցիները կը դադրեցնեն կռիւնե – րը։

ները չեն կրնար տեւական արդիւնաւէտ դործ կատարել քարոզչութեան մարդին մէջ, կը կարծենք թէ մեր հայրենակից – ները պարտականութիւն պիտի համարին օժանդակել Ցանճնախումբին, դրապէս պատասխանելով անոր կոչին։ Եւ հայրե– նասիրական դործ մը կատարած ըլլալու դոհունակութիւնը պիտի ունենան։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԱՊՐԻԼ 23ԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՓՐՓՐԱԾ ԲԵՐԱՆԸ ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ... ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԴԷՄ

Ենի Խաթանպուլ կը գրէ այս առթիւ ։— Օրերէ ի վեր կարգ մը թրքատեաց Հա– յեր քարոզութիւններ կ'ընեն Թուրքիոյ դէմ ։ Այս երեւոյթին առջեւ Թուրքիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը ինչո՞ւ լուռ կը մնայ եւ ձեռնարկներ չի կատարեր, յաւ կը զղանք որ լուրջ միջոցներու չեն դիմեր այս խնդրին չուրջ ։

— Կ'ըսուի թէ այս գրգռութեանց մէջ դեր ունի Նուպար Կիւլպէնկեան, այն մի– լիարատէր Հայը, որ ծանօթ է իբր «Մր. Հինգ առ հարիւր»։ Կիւլպէնկեան ամենա– դոյդն օդուտ մը չունի Թուրքիոյ, եւ սակայն մենք զայն պատուակալ խորհըր– դական կարգած ենք, դիւանագիտական աստիճան տուած։ Ասոնք կը պահանջենք որ Արտաքին Նախարարութիւնը չարժման անցնի անմիջապէս եւ արդելք ըլլայ մեր ազգային արժանապատուութիւնը վիրա – ւորել ուզողներուն։ Հետաքրքիր ենք դիտնալ թէ ե՞րբ պիտի ընէ այդ բանը։

ՈՐՈ՞ՆՔ ԿԸ ԴՐԴԵՆ ՀԱՑԵՐԸ

Ենի Խաթանպուլի մէջ ճէնկիզ Էօզկիւր կը գրէ ։—

Հայոց քարոզութիւնները կը չարունակ– ուին Թուրքիոյ դէմ, Լիբանանէն սկսեալ մինչեւ Ամերիկայի հեռաւոր քաղաքները։ Անոնք «աւետութեան յուչարճաններ» կը կանդնեն Թուրքիոյ դէմ, աչխարհի դա – տաստանին առջեւ մեզ ամէն օր վարկա – բեկող հրատարակութիւններով։ Քար – ւեղներ կը հրատարակեն, եւ իբր «Հայ – կական հողեր» ցոյց կուտան մեր Հարա – ւային Անատոլուն, մեր վանայ նահանգն ալ իբր կեդրոն ցոյց տալով։ Հայերը ա– մէն տեսակ ձեռնարկ կը կատարեն թըր – քութեան դէմ։

Շատ ազէկ, ո՞վ ուժ կուտայ Հայերուն։

Ա.— Հայոց համայնքային վազքֆները։

Բ.— Մեծահարուստ Հայերը եւ Կիւլ– պէնկեան։

ՀԱՑՈՑ ՎԱԳՔՖՆԵՐԸ

Թուրքիոյ Հայ համայնքի վազքֆներուն հասոյթները Թուրքիոյ դէմ կ'օգտագոր – ծուին, հակառակ մեր պարկեչտ եւ բարե– միտ հայ հայրենակիցներու ընդդիմու – թեան։ Այլեւս առենը եկած է որ մեր ներքին իշխանութիւնը չարժման անցնի այս երեւոյթին առջեւ։

ՀԱՑ ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ԵՒ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կիւլպէնկեան, որ նիւթական եւ բարո – յական մեծ հեղինակութիւն ունի աչխար– հի հայ համայնքներուն վրայ, մինչեւ այ– սօր չէ ուղած արդելք ըլլալ հակաթուրք քարոզութիւններուն։ Իր նիւթական մի – ջոցներով ուժ տուած է հայ համայնքնե– րուն, եւ վարագոյրի ետին վարած է հա– կաթուրք փրոփականտները՝ իր օրը նը– ման։

Ի՞նչ ըրած է մեր Արտաքին նախարա – րութիւնը այս ամսեղուկ թշնամիին դէմ, որ «քինախնդրութեան յուչարճաններ» կանդնել կուտայ։ Գիտէ՞ք թէ ի՛նչ ըրած է։ Զայն պատուակալ խորհրդական կար – գած է Լոնտոնի Թուրք դեսպանատան։ Թուրքի թշնամի մը ի՞նչպէս խորհրդա – կան կ'ըլլայ Թուրք դեսպանատան։ Կիւլ – պէնկեան ո՛չ Թուրքիան կը ճանչնայ, ո՛չ Թրքական պատմութիւնը, ոչ ալ Թուրք ազգային դիտակցութիւնը։

Ցարդելի՛ Արտաքին նախարար, ինչո՞ւ այսպիսի պատիւներ կ'ընծայէք Թուրք ազգի թշնամիներուն, ինչո՞ւ կը վար – ձատրէք զանոնք։

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐՍ՝ ԿԷՍ ԴԱՐ ԵՏՔԸ

—o—

Ա.

Պոլիս գացի այս ամառ :

Երբ ոտք կոխեցի մեր կեանքին ու ըը – րակառուցեան հետ չաղկապուած այդ քաղաքը, ընաւ մտքէս չէր անցներ թէ ծննդավայրս ալ պիտի տեսնէի : Զէս հիւրընկալող զարմուհիիս՝ Տիկին Իսկուհի Տիլանեանի (Քիւչիւկ Յակոբեան) որդին երկրորդ օրն իսկ հարց տուաւ.

— Սիվրի – Հիսար կ'երթա՞ք :

Նախ կատակ կարծեցի, բայց իր վճռականն չեշտը ու կեցուածքը փարատեցին չուտով ամէն կասկած : Այս հաճոյակատար եւ սքանչելի տղան, թէեւ միայն մօրը կողմէն էր Սիվրի – Հիսարցի, կ'ուզէր բացառիկ վայելք մը ընծայել ինծի եւ իր մօր : Ճիշդ է, բարձրաճայն չէի խորհած ընաւ Սիվրի – Հիսար այցելելու մասին, բայց հոգիիս հեռաւոր խորութեանց մէջ այդ փափաքը կար ան – չուշտ, իրրեւ ցաւոտ ու տարտամ երազ : Ո՞ր Հայուն սիրտը չի թրթռար իր հեռաւոր ու կորսուած ծննդավայրը տեսնելու կարօտով : Նորայր , զարմուհիիս որդին, կ'ուզէր երազը իրականութեան վերածել :

Հապճեպ պատրաստութենէ մը ետք ճամբայ կ'ելլենք ճիշդ հինգշաբթի առաւօտեան : Օդը ամպոտ է եւ մինչեւ իսկ թէթեւ անձրեւ մը կը տեղայ : Տարօրինակ յուզում մը կը զգամ կուրծքիս տակ : Ուրախութե՞ն թէ տրամութեան զգացում է ասիկա՝ չեմ կրնար որոշել : Կ'երթամ տեսնելու այն քաղաքը, որու մասին այնքա՜ն լսած եմ մայրիկէս եւ ուր ծնած եմ ես, ուր ծնած եւ ապրած են իմ դերդաստանիս անդամներն, ուր թաղուած են նաեւ անոնց մէկ մասին ոսկորները : Անհաւատալի կը թուի ասիկա եւ սակայն ինքնաշարժը կը սուրայ անընդհատ Նորայրի վարպետ ղեկավարութեամբ :

Քանի կը հեռանանք Պոլսոյ ասիական ափերէն, այնքան երկինքը կը պայծառանայ : Կպրապատ ճամբան հարթ է եւ չի – տակ : Պիտի դառնանք Իզմիթի ծոցը եւ այնուհետեւ բռնենք Իսկիշէհիրի ուղղութիւնը : Ինքնաշարժին ղեկը տիրականօ – րէն ձեռքերուն մէջ բռնած՝ Նորայր սի – րահար է արագութեան : Ցալորդական ձեւով մեր եաին կը ձգենք կղմինարէ կարմիր տանիքներով չէնքեր ու աւան – ներ, յաճախ կանանչութեան մէջ կորսըւած : Կ'արտասանուին տեղանուններ , ո – րոնց մեծ մասը ինծի բան մը չեն խօսիր : Կը մտնենք Իզմիթ, ուր չէն գաղութ մը ունեցած ենք, եկեղեցի ու դպրոց : Կ'անցնինք Սապանճայի լճակին մօտիկէն եւ մեր փոքրիկ ինքնաշարժը հետզհետէ աւելի արագ կը սկսի սուրալ : Անհամբեր է կարծես վայրկեան առաջ Սիվրի – Հիսար մտնելու :

— Սիվրի – Հիսարն ալ տե՞ղ կը հաշ – ուէք, քարտէսին վրայ հազիւ նշմարելի է : Մարդ եթէ պիտի ծնի, առնուազն Ռո – տոսթօ ծնելու է, — կը կատակէ Նորայր, որուն հայրը Ռոտոսթոցի է, ղեղատրծ կարապետ Տիլանեան :

— Սիվրի – Հիսարի պէս քաղաք աշ – խարհիս երեսին գոյութիւն չունի , կը փոխադարձեմ իսկոյն, անոր ժայռերն ու բերդերը միայն կը բաւէն, որպէսզի դա – րէ դար յիշուի պատմութեան մէջ :

— Մէկ հատ նշանաւոր մարդ չէք տը – ւած , կը պատասխանէ բարեկամս, պէն – դինէն վրայ քիչ մը աւելի կոխելով :

— Ի՞նչպէս թէ չենք տուած , ո՞ւր կը նետես Նասրէտտինն Հօճան, որ մեր ղիւ – ղացին է : Եթէ գիւղերը Նասրէտտինն Հօ – ճա ծնին, ալ կրնաս երեւակայել թէ քա – ղաքը ինչե՛ր ծնած է ...

Կէս Սիվրի – Հիսարցի Նորայրի եւ իմ վէճս կը չարունակուի զուարթ մթնոլորտի մէջ : Մայրը թէեւ օտար տեղ հարս գացած՝ բայց պահած է իր Սիվրիհիսարցիական հարազատութիւնը : Ծննդավայրի զերազասութեան եւ նախասիրութեան այս քաշքշուքը, որ ծանօթ է քիչ մը ա – մէն տարագիր Հայու, կը վակեմ վճռականն յայտարարութեամբ մը .

— Քիչ մըն ալ համբերեցէք, երբ Սիվ – րի – Հիսար մտնենք՝ անոր չքեղութեան առջեւ պիտի խոնարհէք ձեր ճակատները :

Մեր ճամբան կ'երկարի Սաքարիա գե – տի եզերքն ի վար, երբեմն չողեկառքի դէմն ղուգահեռ : Ճամբուն երկու կողմե – րը առատայորդ կանաչութիւն, ծառեր եւ պտղատու պարտէզներ : Թուրքիոյ ամէ – նէն բարեկարգ շրջաններէն ըլլալ կը թը – ւին այս վայրերը :

Կը հասնինք Պիլեճիք ու կանգ կ'առնենք պահ մը հանդստանալու համար : Գեղա – տեսիլ դիրք ունի այս քաղաքը, բլուրնե – րու կողին : Երբ կը հասնինք ճամբու ե – զերքին, սրճարանի մը խեղճուկ աթոռնե – րուն վրայ, ոչ ոք կը կասկածի անշուշտ թէ մենք Հայ ենք, եւ տեսակ մը ուխտա – ւորներ, հին ու կորսուած յիշատակները որոնելու համար ճամբայ ինկած : Աչքե – րըս յառած բլուրի կողերը զարդարող տնակներուն, երբ չրթներուս կը տանիմ թրքական սուրճի բաժակը, սուր ցաւ մը կը սողոսկի սրտէս ներս : Այս քաղաքն ալ ծաղկուն էր երբեմն Հայոց ստեղծարար աշխատանքով, հայ կեանքին երդով ու ա – ղօթքով : Այս ճամբէն անցան տարագիր բազմութեանց կարաւաններ ու զոհին դէպի մահ : Եւ հիմա, ո՞վ գիտէ քանի՛ քանի աշխարհացրիւ պիլէճիքցիներ պի – տի ուզէին իմ տեղս ըլլալ եւ այցի գալ իրենց նախնիքներու նուիրական հիրիմնե – րուն ...

Իրիկունը մութին հետ կը մտնենք Խ – կիչհիր :

Շատ լսած եմ այս քաղաքին մասին : Ոչ միայն լսած , այլեւ կեանքիս առաջին երեք անդիտակից տարիները անցուցած եմ այստեղ՝ 1915էն մինչեւ 1918 : Հայրս թաղուած է այս քաղաքին մէջ տեղ մը :

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ

—o—

Ձեռագիր մեծարժէք բառարան մըն է այս գործը, հեղինակը՝ Ստեփանոս Ռօշ – քա, ծանօթ նաեւ անուամբ Ստեփանոս Լեհացի, որ ծնած է Կամենից (Բոսնիա) 1670 Մարտ 28ին ու մեռած 1739 Հոկ – տեմբեր 31ին :

Նամակներէն կը քաղենք նոսր ծանօ – թութիւններ այս բառարանին համբաւքու – թեան, ինչպէս եւ իր կենսագրութեան մասին : 1733 Նոյեմբեր 24ին՝ Աբրահամ եպիսկոպոսի կը գրէ ոսանաւոր ուղերձ մը, որ կը վերջանայ այսպէս .

Ի Ստանիսլաւեան
Քաղաքիս անկեան ,
Տոդոս յօրինեցան ,
Յամի յորելեան ,
Քսաներեքեան
Երեսուն երկոքեան
Նոյեմբեր յամսեան
Քսանչորսեան
Ձեռամբ Ստեփանեան ,
Որ է Կամենցեան ,
Վեհիդ մշտական
Ծառայ անպիտան :

1730ին կը գրէ Պարոն Ստեփանին Շահրիմանենց . «Ահա գվաթսուն ամս չը – նորհիւ Տեառն ուսարտեալ սկսանիմ թու – լանալ, մանաւանդ ձեռքս ի գրելոյ, գիւղերդ իմ յայսմիկ ամառն յուսամբ Տերամբ ուսարտել, գմաչտոցն մեր, եւ գնոր Տօմարն, զոր Մաճառց Հայքն եւ մեք փափաքիմք ունիլ, առաքեմ ի տիպ առ ձեռս երկոցունց ամենապատիւ վար – դապետացդ Տեառն Ղաչատրոյ եւ Տեառն Աբբայ Չօրն» :

Յօսելով « Մաշտոցի » տպագրութեան մասին՝ Պետրոս Քէլեանի ուղղած նամա – կին մէջ, 1730ին, կը գրէ . « Զանամ գիւղերդքն յայս ամառն կատարել , զոր

Տարագրութեան ընթացքին, մեր շրջան – ներէն եկող եւ դէպի անապատները զա – ցող հայ կարաւաններու առաջին կեդրո – նատեղին է եղած՝ չողեկառքի իր տխուր – հռչակ կայարանով : Հայրենակիցներէ կազմուած բաւական կարեւոր գաղութ մը ապրած է միշտ հոն : Գրեթէ Սիվրի – Հի – սար ըսել է , անոր դուռը եւ անոր ճառա – գայթման կեդրոնը : Ու ես եկած եմ ա – հա, կէս գար ետք, անգամ մը եւս շնչե – լու անցեալի յուշերով հարուստ այս քա – ղաքին մէջ, որ հակառակ իր ճոխ լոյսե – րուն, իր նորակառոյց չէնքերուն, ինծի կը թուի յաւիտենապէս լսած եւ անկեն – դան :

Մ . ԽՇՄԱՆ

(Շար .)

երեսուն տարի է , բանի որ սկսեալ եմ, բայց միշտ չեմ գրել » :

1731 Օգոստոս 3ին, կը գրէ «Աբրամ » վարդապետի . «Ցուսալով Տերամբ եւ զբոլոր փիլիսոփայութիւնն գրել, յետ ա – ւարտելոյս զԲառարանն իմ, Գանձ Հայոց լեզուին մակագրեալ, գոր ի գալ Հոկտեմ – բերի ամսոյս յուսամ վճարել, դի պատ – րաստի ունիմ գամենայն բառս, եւ այժմ աւարտեմ զդիրն Տիւն : Բառասուն ամք են յորմէ հետէ սկսայ գրել զսա , բայց ոչ չարունակաբար , զի երբեմն իբր գինող ամս , երբեմն աւելի կամ պակաս , գոլով իմ այլովք պարապեալ , ի ձեռս ոչ առի : եւ ոչ զմի բառ թարգ վկայութեան դնեմ : Ընդառաջ ըստ իսկական նշանակութեանց եւ ստուգաբանութեան նոցին մեկնեմ , ա – ւարելով եւ զյատինականն վասն թարգ – մանութեան : Զգրեանս , զորս եւ ոչ ա – կանջօք մերովք լուեալ էաք , առ ձեռս առնուի , մինչեւ ի Գանձարանէն Սսոյ թագաւորացն մերոց ի վաղուց հետէ այսր բերեալս , այսպէս տրամադրելով Աստու – ծոյ նախախնամութեանն : Ոչ երկարեմ դուսան եւ զղեարդն , միայն ասեմ թէ ալ Տեառն արար զօրութիւն : Արդ ով ոք եւ իցէ , գովելի արդեօք , այն չէլսպի Մա – զաքիասն , որ ԺԸ . տարիս . ցայժմ ի վե – րայ Բառարանին իւրոյ մաշեաց , ասեմ, թէեւ զհատար զլուխս ունեցի ոչ կարէ կատարեալ Բառարանն չինել, եթէ ոչ հիմնաբար տեղեակ իցէ Ցունաց եւ Լա – տինացւոց լեզուին, եւ զբերայեցւոցն եւս մեկնութիւնն ունիցի , որոց ամենեցուն բազում բառք գտանին յԱստուածաշուն – չէն, եւ յայլ գրեանս Հայոց, բաց յայս – ցանէ պիտոյ է գիտել եւ զիւիսոփա – յութիւնն, եւ գաստուածաբանութիւն, եւ գայլ գիտութիւնս , ապա թէ ոչ գի՞ըղ կարասցէ մեկնել, գոր ինքն ոչ հասկա – նայ : Քանիք եղեն որք ի ձեռս առին զդործս զայս , բայց վասն պակասութեան գրեանցն Հայոց , եւ օտար լեզուացն ան – տեղեկութեան ի բաց թողին : Լեմ գայլ գայլ պատճառան բոլոր Աստուածաշչն – չոյն , եւ ի մէջ այլոց գՈսկան վարդապե – տըն , որ անհմուտ գոլով լատին լեզուին , յանհուսս սխալեցաւ ի թարգմանութեան իւրում (ԽՄԲ .— Միայն «Ցառաջ»ն էր որ քննադատական գրութիւն մը հրատարա – կեց , ուրիշներ դիւրին գովեստներ հիւ – սեցին իրարու հետեւելով) : Քաջ գիտեմ թէ Հայրութիւնդ վառեալ ի սէր իմոյս , բազձալոց է ունել զօրինակ մի նորին, բայց ասեմ թէ իմս մեծ գիրք է, զոր հա – գիւ ոք, թէպէտ արագագիր իցէ ընդ տա – րի մի օրինակել կարէ : Ունիմ ես միայն գմի գրագիր , բայց սա եւս գրագրոցն ու – սուցանելով հազիւ ընդ տարի մի գրելոյ է , մինչեւ գմիւսն մասն, որ է լատիներէն յառաջ, ապա՝ հայերէն , գրեցից , յորոյ գամ մի կամ պակաս աշխատելոյ եմ : Զյունականն ոչ գնեմ, թէպէտ տեղեակ եմ նորին, գի ոչ ոք այժմ ի Ցունաց ինչ թարգմանէ, եւ ոչ գայլ ոք գիտեմ համառ սոցա լեզուին : Զօրինակն յետոյ առաքե – ցից ի տիպ ի Վենետիկ, բայց առ տիպն

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

(Բ . Մաս)

Վարուժանի նուիրուած ասուլիսը , 1913 Ապրիլ 10ին, ոճնական օր մը եղաւ ինչպէս հայ գրականութեան , նոյնպէս հայ երիտասարդութեան համար : Վա – րուժանը իր պաշտամունքն ստեղծեր էր առաջին օրէն : Եթէ «Սարսուռները» խոս – տում մը միայն եղեր էին 1906ին , երեք տարի չանցած իր «Ցեղին սիրտով» ան արդէն կոթողուիլ կը սկսէր հայ գրակա – նութեան մէջ : « Հեթանոս երգերը» 1912 – ին , իր վերջնական նուիրագործումն է – ղան , ու իր պատուանդանը, որ աւելի պիտի ամրապնդուէր եւ չէտ մահու լոյս տեսնէր «Հացին երգը» 1921ին :

1909ին , երբ Կանտէն իր հայրենի տաւ – նը կը գտնար՝ պահ մը հազիւ կանգ էր առեւ Պոլիս : Բայց , երբ երեք տարի գա – ւառ մնալէ ետք ան կուգար հաստատուիլ տպագրական մայրաքաղաքը՝ համբաւն ալ կը բերէր մեկտեղ , եւ բոլորին սիրե – լին կը գտնար իսկոյն, եթէ դանոց ընենք ճիգ ուխտներու այն խումբը, որ սրտմտած էր անոր յայտնութենէն Պոլսոյ մէջ, երբ մտնաւանդ անոր կը յանձնուէր, հայ կա – թողիկէ համայնքին կողմէ , լուսաւորչա – կան քոչէին անօրէնութիւնը :

Պոլիս Վարուժանը վազուց կը ճանչնար ու կը սիրէր : Զայն առաջին անգամ մեզ ճանչցուցեր էր Վահրամ Փափազեան , 1908 Օգոստոսին, անոր «Զարդէն» հատ – ուած մը արտասանելով հայ նահատակնե – րու պահանդէսին, Շիշլիի ապ . վերեկ – մանատան մէջ : Ցետոյ ճանչցեր էինք դայն իր նամակներէն եւ քերթուածներէն, որոնք լոյս էին տեսեր «Ազդակ»ի եւ Թէո – դիկի տարեցոյցին մէջ անոր երկիր դատ – նալէն առաջ, ինչպէս եւ բանաստեղծու – թիւններէն, զոր գաւառէն կը ղրկէր Պոլ – սոյ թերթերուն :

Պոլսոյ մէջ իր առաջին հրապարակա – յին ելոյթը ունեցեր էր 1912ի ամռան, հազիւ ժամանած գաւառէն : Ինդրանքիս գոհացում տալով՝ խօսք էր առեր Էսայ – եան Սանուց Միութեան ամառնային գա – ալընթացքին մէջ, խօսելով գրական գըզ – րոցներու վրայ : Հիմա նոյն միութիւնն էր գարձեալ, որ Վարուժանը հանրու – թեան ներկայացնելու առիթ կը գտնար՝ անոր նուիրելով իր գրական երրորդ ա – ասուլիսը , 1913 Ապրիլ 16ին, անոր «Հե – թանոս երգերուն » առիթ , որ լոյս տե – սած էր տարի մը առաջ :

Վարուժանի ասուլիսին Զօհրապ պիտի նախագահէր , բայց չնախագահեց : Թիւ – րիմացութեան մէջ են հետեւաբար անոնք, որ Զօհրապի բերանը կը դնեն խօսքեր , գորս իբրեւ թէ արտասանած է ան նախա – գահի իր բեմէն :

Երբ որոշեցինք մեր երրորդ ասուլիսը նուիրել Վարուժանի «Հեթանոս երգե – րուն» 1913 Ապրիլ 16ին՝ Զօհրապին ան – ձամբ խնդրեցի , որ նախագահէ այդ ա – սուլիսին եւ բացման խօսք ընէ : Զօհրապ գրեթէ բառ առ բառ ըսաւ . «Պարկեշ – տութիւն պիտի չըլլայ իմ կողմէս խօսք առնել բանաստեղծի մը մասին, զոր դեռ չեմ ճանչնար լրիւ , հազիւ կրցած եմ աչ – քի անցընել իր «Հեթանոս երգերը » : Նե – րեցէք, ուրեմն, որ գրկուիմ ինձ առա – ջարկուած հաճոյքէն, ձեզ կը գրկեմ քանի մը տող բացման խօսքի տեղ » :

Զօհրապ ներկայ չէր , հետեւաբար , Վարուժանի նուիրուած ասուլիսին, որուն նախագահեց Ադէքսանդր Փանոսեան , իսկ բացման խօսքը ինձ վիճակեցաւ կար – գալ : Ասուլիսին խօսք առնողներն եղան Տիգրան Զէօկիւրեան, Եղուարդ Գոլան – ճեան, Դոկտ . Արմենակ Բարսեղեան, Ռուբէն Զարդարեան , առանց հաշուելու այն քանի մը խօսքը, գոր բանախօսու – թեանց սկիզբը ըրի ներկայացնելու հա – մար համառօտակի Վարուժանի կեանքն ու գործը : Ճառը գոր Ղանալանեան Զօհ – րապին կը վերագրէ իր մենագրութեան մէջ Եղ . Գոլանճեանինն է : Ան ամբողջու – թեամբ կ'երեւայ արդէն գրքոյկին մէջ , որ ասուլիսէն յետոյ լոյս տեսաւ :

Աւելցնեմ, որ եթէ Զօհրապ լրիւ չէր ճանչնար Վարուժանը գեռ, այն էր պատ – ճառը, որ այդ տարիներուն միմբռնած էր աղգային ու պետական կեանքի հրատապ խնդիրներուն մէջ, առիթ չունէր քայլ առ քայլ հետեւելու օրուան գրականութեան եւ մօտէն ճանչնալու նոր դէմքերը, ո – րոնք կը յայտնուէին հայ գրականութեան մէջ, թէեւ բոլորովին վար չէր գրած գը – րիչը : Այդ տարիներուն էր արդարեւ, որ ան գրեց «Էջեր ուղեւորի մը օրագրէն» – ները չարքը : Որքան ալ հիացումով ակ – նարկեց ինծի «Հեթանոս երգերու» ինչ – ինչ քերթուածներուն, գորս կարդալու ա – ռիթն ունեցած էր, բայց որեւէ տեղ եւ որեւէ տողով չէ արտայայտուած վարու – ժանի քերթողական արժէքին մասին, բացի ըսելէ իր բացման խօսքին մէջ, թէ՝ « Հեթանոս երգերու » երգիչը հայ քեր – թողներու նոր համաստեղութեան աստղե – րէն մէկն է :

Ինչպէս ըսի՝ դեռ չէինք թօթափած «գրական դատաւարութեան» դժբախտ փորձէն յամեցող մեր մոլորութիւնը, եւ թերուդեմ խօսող բանախօսներ կը հրա – ւիրէինք գրական ասուլիսներու առեն ալ :

Ց . Ճ . ՍԻՐՈՒՆԻ

(1 Շար .)

ՎՈՍՏՅՈՓ ԳՈՅՏՍԵՑԻ

ՆԱՏԱՏԱՑ

Նվիրատվություն տալուն, երախտապարտ ենք ընթերցողներին։

— Ես ի՞նչ եմ ասել, որ ինձ ծաղրում եք։ Ես ասացի, որ ինձ համար ոչ մի տարբերություն չկա, թե ինչպես եք ինձ կանչում՝ Ֆեդոսեյ, թե Ֆեդոսեյ Ֆեդոսեևիչ։

— Ներողություն, ես չեմ ծաղրում, ես ուղղում եմ ձեզ։ Ես ասում եմ, որ ինձ համար ոչ մի տարբերություն չկա, թե ինչպես եք ինձ կանչում՝ Ֆեդոսեյ, թե Ֆեդոսեյ Ֆեդոսեևիչ։

— Ես ի՞նչ գիտեմ, թե ինչպես պետք է ձեզ կանչեմ։ Ես ձեզ չեմ ճանաչում։

— Ես ձեզ ճանաչում եմ, թե չեք ճանաչում, ես ձեզ ճանաչում եմ, ես ձեզ ճանաչում եմ։

— Ես ձեզ չեմ ճանաչում, ես ձեզ չեմ ճանաչում, ես ձեզ չեմ ճանաչում։

— Ես ձեզ ճանաչում եմ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սարդիս Փափազեանի մահուան մասին ստացած հեռագրով իր այրին Տիկին Էլիզ Փափազեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն այն բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն որոնք հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ իրենց ներկայութեամբ բաժնեցին իրենց սուգը :

Ս. ՂԱԶԱՐԻՆ 6

Մխիթարչեան Անարէ Տէվոյեան հարիւր ֆրանք կը նուիրէ Ս. Ղազարի, ողողում– ներու պատճառած վնասներուն առթիւ :
(Տառնալ «Յառաջ»էն) :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կրընոպլէն Տիկին Մալվինէ Անտոնեան եւ զաւակները տասը ֆրանք կը նուիրեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախա– ձեռնութեամբ .—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) վարդաւաճցի տօնակատարութիւն :

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

Մայիս 20 եւ 21, Շաբաթ եւ Կիրակի
Վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

ՓԱՐԻԶ.— Փետրուար 18ի 46րդ տարե– դարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին, կի– րակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն 22, Ֆրան– fo–Սուիս սրահին մէջ: Մանրամասնու– թիւնները յետագային :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան– դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փա– լէ տէ Ֆոնկրէ սրահին մէջ:
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի դե– րասուհեական յերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Ժան Կուժոն :

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն
Արմենուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վը– րայ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿ

Գրասենեակը բաց է Շաբաթ օրերը ժա– մը 15էն 18 : Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (երրորդ յարկ, 17 բիս Պէօ, մեթրօ Քաստէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի :

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ :

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. ՀԱՅԿՈՒՒՆԻ ԹՈՒՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :
Ճոխ պուֆէ մատչելի գիներով :
Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկե– ղեցւոյ ժամերգութեանց :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (9 Փետրուար).— Երե– կոյեան ժամը 5.30ին տեղի կ'ունենայ ՀՄԿՈՒՄի արարողութիւն: Նոյն այս ժա– մանակացոյցը Մեծ Պահքի ամբողջ Հինգ– շաբթի օրերուն համար :

12 Փետրուար, Արտաքսման Կիրակի, Ս. Պատարագ ժամը 10ին: Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն ետք կը կատարուի հոգեհանդիստ, որմէ ետք Արեւագալի արարողութիւն :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 Փետրուար.— Երե– կոյեան ժամը 4.30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօ– նակ եւ Աղաւոտան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 Փետրուար.— Տեառ– նընդառաջ է: Տօն Քառասնօրեայ գալըստ– եանն Քրիստոսի ի Տաճարն: Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԳՈՀԱՐԵՂԷՆ ԿԸ ՓՆՏՌԷՔ

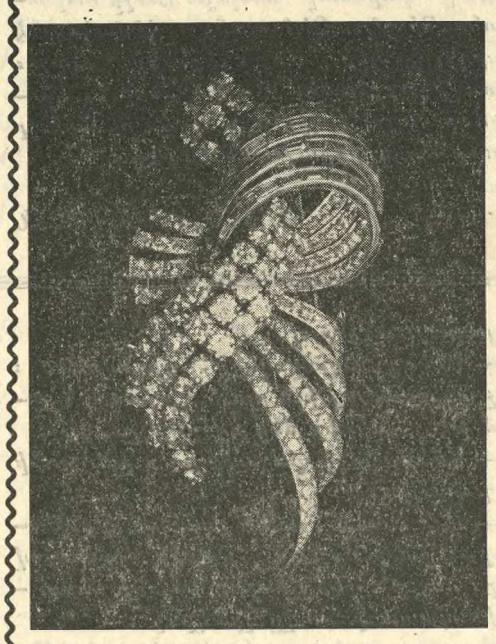
'Իմեցէք

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

ՎԱՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

Նախ քան որեւէ գնում, հարցուցէ'ք,

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14.30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides
Սկաուտական գունաւոր փիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր, սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ զայլիկներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաու– տական նուագախումբը, նոր երգեր եւ եղանակներ, մեծ պատրաստութեամբ :

Պուֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Ինամուած պուֆէ սովորական գիներով :

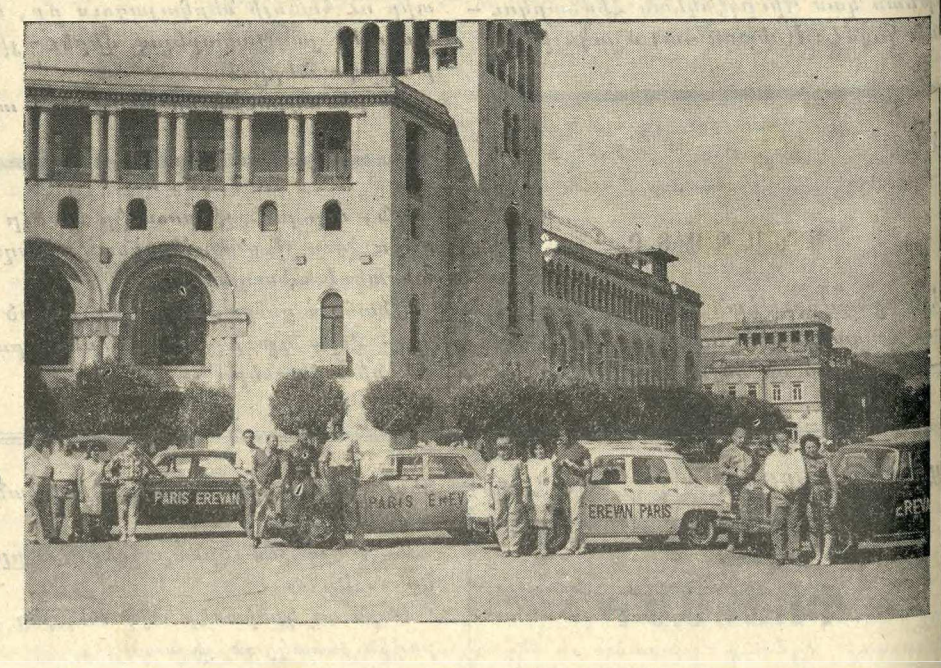
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Գոհացում տալու համար ֆրանսահայերու վախաքին եւ խնդրանքին, Միութիւնս կը կազմակերպէ հինգ երթուղարձ դէպի Ցոյսի եւ Լոյսի աշխարհ Հայոց մայրաքաղաք

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՁԱՏԿԻ ԱՒԹԻՒ

Մեկնում 21 Մարտ, 3 օր Մոսկուա եւ 14 օր Երեւան
Երթուդարձ միշտ օդանաւով

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՎ, ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ Վերադարձ Օգոստ. 23ին: Երթալ փափաքողները պէտք է դիմեն 2 ամիս առաջ: *Տեղերը սահմանափակ են եւ ձեւակերպութիւնները՝ երկար :*

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՕԳՈՍՏ. 10ԻՆ: ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ Շատ մեծ անակնկալ մը պիտի ըլլայ ճամբորդներուն :

Դ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ ՄՆԱԼՈՎ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ՄՆԱՑԵԱԼԸ ԵՐԵՒԱՆ

Ե. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Այս տարի 50րդ տարեդարձի առթիւ շատ մեծ պատրաս– տութիւններ կ'ըլլան ձմրան համար: Երթուդարձը օդանաւով, որպէսզի փա– փաքողները օգտուին արժանավայել մեծ հանդիսութիւններէ :

ՄԵԿՆՈՒՄ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ: 3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ 12 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Անոնք որ կը փափաքին բացառիկ ճամբորդութիւններ ընել, կրնան փոքր խում– բերով՝ երեւանէն Թիֆլիս, Սոչում, Սոչի եւ Հայաստանի գանազան քաղաքները, միայն ճամբու ծախքերու յաւելումով :

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել
ANDONIAN, 17 Avenue des Acacias, CLAMART — Téléphone : MIC. 58-39
MARSEILLE — ALEXANIAN, 18 Rue d'Aix, MARSEILLE — Tél. : 20-63-43

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՄԻՏԷ
LE DIMANCHE 12 FEVRIER A PARTIR DE 16 HEURES
SALLE DES FETES — 69, RUE HENRI-BARBUSSE

Նուագախումբ **ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ**

ՍԱՆՈՎԱ ԵՐԲԵԱԿԸ

Կը ներկայացուի «ԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

ՖՈԼԿԼՈՐԻԿ ՊԱՐԵՐ, ԱՔՐԱՔՈՒԻՈՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
7 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10831 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.831

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՔԻՆ-ՄՈՍԿՈՒԱ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կրեմլին ի վերջոյ խիստ ազդարարու – թիւն մը ըրաւ Ձինաստանի, որուան ըլ – լալով մանաւանդ որ հակախորհրդային միջադէպերու ծաւալը ժամէ ժամ կ'աւել – նայ: Արդարեւ Փեքինի օդակայանը տե – ղեկացուցած էր Մոսկուայի թէ չի կըր – նար ապահովութիւն տալ ինչ կը վերա – բերի խորհրդային ընտանիքներու վերա – դարձին օդային ճամբով : Այս խօսքով Փեքինի օդակայանը հրահանգ ստացած է որեւէ տեղեկութիւն չտալ խորհրդային յատուկ օդանաւին, որ այդ նպատակով պատրաստուած է :

Ամէն պարագայի մէջ, մինչ այս դէպ – քերը կը պատահէին Փեքինի մէջ, Մոս – կուա հետեւեալ բողոքագիրը կուտար Փեքինի. — « Խորհրդայիններու պաղա – բիւնը եւ համբերութիւնը անսահման չեն ... Խորհ. կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ ձեռք առնել բոլոր միջոցները զոր պէտք պայմանները պարտադրեն իր հպա – տակներուն ապահովութիւնը եւ իր օրի – նաւոր շահերը պաշտպանելու համար »:

Ոչ մէկ մանրամասնութիւն կայ ակ – նարկուած «միջոցներուն » բնոյթին մա – սին , բայց մի՛շտ կը խօսուի խորհրդային զօրքին համախմբման մասին չինական սահմանին վրայ :

Փեքինի մէջ, եօթը ժամ ցոյցերէ ետք է միայն, որ խորհրդային հպատակները կրցած են մեկնիլ: Այդ եօթը ժամերուն ընթացքին կատաղութիւնն եւ ատելու – թիւնը ամէն չափ անցած են : Ասոնց պա – յոյսականներուն վրայ, ամէն տեսակ հայ – հոյանք գրուած է, ոմանք չկրկնուելիք իսկ, բայց սովորականներուն մէջ, կարե – լի է յիշել « փտած հաւկիթ »ի նման բա – ներ :

« Նոր Ձինաստան» մամուլի գործակա – լութիւնը հաղորդած է .— « Ցեղափոխա – կան կոմիտէ մը, որ դիտցաւ իշխանու – թեան համար տարած պայքարին մէջ , « Մեծ վինակցութիւնը » պատրաստել ձեռք առաւ Թայկանի գործերու ղեկավա – րութիւնը: Նոր կոմիտէն կազմուած յե – ղափոխական բանուորներէ , զիւղացինե – րէ , ուսանողներէ եւ պաշտօնեաներէ յայ – տարարեց թէ ընդհանուր ընտրութիւն մը պիտի կատարուի քաղաքին մէջ ի մօտոյ, ըստ Փարիզի Կոմիւնին: Համոզուած ենք որ կառավարական նոր կառուցուածք մը, աւելի յարմար ընկերվարական տնտեսու – թեան մը եւ կապկուած Փարիզի Կոմիւ – նին վրայ , ծնունդ պիտի առնէ »:

Վերջին լուրերու համաձայն, մթնոլոր – տը այնքան լարուած է Մոսկուայի եւ Փեքինի միջեւ, որ դիւանագիտական յա – րաբերութեանց խզումը անկարելի չի թուիր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն սուրիացի պաշտօնական բանբեր մը յայտարարեց թէ Ծորդանանի Հիւսէյն թագաւորին անձնապէս պատ – րաստած մէկ դաւը երեւան եկած է : Ըստ սոյն աղբիւրին Հիւսէյնի «ծախուած » դործակալներ եւ խափանարարներ ձեր – բակալուած են :

ՓԱՐԻԶի փաստաբանական կաճառը Սթիպէն 24 ժամ ետք, երկրորդ մեծ կո – րուստ մը ունեցաւ, առջի օր, նոյն պայ – մաններուն մէջ : Փաստաբանապետ՝ Ռը – նէ – Ուիլիամ Թորփ զոհ գնաց սրտի տպղնապի մը երբ իրրեւ պաշտպան վարա – տարան կը խօսէր Փարիզ քաղաքային

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻ ՏՆՕՐԷՆՆԵՐԷՆ ՄԻՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ծանօթ հրապարակագիր Իլհամ Սէլ – չուք «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ սկսած է հը – րատարակել Ռուսիա այցելութեան տպա – ւորութիւնները «Հեռաւոր զրացի » խո – րագրին ներքեւ: Մտորեւ կուտանք յօդ – ուածաշարքէն չհրկեան մաս մը :

Երբ Մոսկուայի ձայնասփիւռի կայա – նը զայինք , ծանօթացանք Միջին Արե – ւելքի հրատարակութեանց ճիւղի տնօրէն Գրիգորեանի, Թուրքիոյ ճիւղին տնօրէն Օսկթթրոֆի, Թրթաիկիցներէն Մուհարրէմ – մոֆի, Վլատիմիր Սմաբոֆի, մեկնաբան Եուրի Պիոթնոգոլի :

առեանը : Մնած 1898ին, Թորփ մեծ դէմք մըն էր, ձախ հակում ունեցող : Ինք ալ Սթիպի նման դատախազ կոչմին փաս – տարանն էր Պեն Պարքայի դատին մէջ :

ԹԻՁԼԸՐ, Միացեալ Նահանգներու նախկին դեսպանը Սայկոնի մէջ, «Ռիս – փոնսիպիլիթի Ինտ Ռիփրընս» դրքի մը մէջ. որ լոյս տեսաւ Երկուշաբթի կը դրէ ի մէջ այլոց .— « Մ. Նահանգները չատ հազեցուով իրենց դինուորական օգնու – թիւնը բերին, 1964ին, հարաւային–Վի – էթնամցի կառավարութեան մը որ իր քա – ղաքական հաստունութեան փաստը չէր տը – ւած : Չենք կրնար մեր միջազգային վար – կը խնդրոյ առարկայ ընել կորսուած դա – տի մը կամ մեծ վտանգներ ներկայացնող հարցի մը համար : Այն իրաւունքիւնը որ Միացեալ Նահանգները չկրցան խոհեմու – թեան այս կանոնները յարդել Վիէթնամի մէջ, այդ երկրին մէջ ստեղծուած քաո – սին ծագում տուաւ » : Մինչ Ուոշինկթը – նի քաղաքական շրջանակներու մէջ, կ'ըսուի թէ չփումներ կան Հանոյի հետ , բանակցութեանց համար, միւս կողմէ կը հերքուի թէ Ծերակուտական Պոպ Քենըտի Վիէթքոնկի պատուիրակութեան մը հետ տեսնուած ըլլայ Փարիզի մէջ :

ՄԱՐԹԻՆ ՔԱՐՈԼ, չարժարուեստի ծանօթ դերասանուհին սրտի տպղնապի մը զոհ գացած է, երկուշաբթի առաւօտ Մոնթէ Քարլոյի իր բնակարանին բաղ . – նիքին մէջ: 45 տարեկան, ան որ ծանօթ էր մանաւանդ «Քարոլին Շեռնի» դերով, յոգնած հասած էր Մոնթէ Քարլօ, եւ ա – մուսինը զինքը մեռած գտած է երկու – շաբթի առաւօ : Առաջին կարծիքն այն է թէ զոհ գացած է սրտի սուր տպղնապի մը: Երրորդ անդամ ըլլալով ամուսնացած էր վերջերս, այս անգամ Անգլիացիի մը հետ :

ՊԵԼԿՐԱՏԻ մամուլի Թանիուկ դործա – կալութիւնը կը հաղորդէ որ մահեչալ Թիթօ փէչաչէն վերադարձած է Քաւա – րի հետ տեսնուելէն ետք : «Ինչպէս Խոր. Միւութեան, Հունդարիոյ մէջ ալ, երկ – կոմանի հարցերը եւ միջազգային խըն – դիրները խօսակցութեանց դլխաւոր նիւ – թը եղած են» կը չեշտէ մամուլի դոր – ծակալութիւնը :

ԳԱՀԻՐԷի մէջ կը չարունակուին Նասըի եւ Առէֆի քաղաքական խօսակցութիւն – ները: Իրաքի նախագահը հանդիսաւորա – պէս ընդունուած է ազգ. ժողովը: Այս առթիւ Նասը յայտարարած է . — « Ի – րաք հսկայ բնական հարստութիւններ ու – նի որոնց համար աշխարհակալները իրար կը սպաննեն մինչ այդ հարստութիւնները պարտադրաբար ժողովուրդին պէտք է ծառայեն »: Եղրակացնելով , Արար Մ. Հանրապետութեան նախագահը անդամ մը եւս ապահովութիւն տուած է որ Եգիպ – տոս առանց պայմանի եւ սահմանի իրաքի կողքին է :

Ըստ սովորութեան թէյ ու պիսքիւի հրամցուցին : Սեղանի մը չուրջ չարուե – ցանք : Խօսակցութիւնը բացուեցաւ :

Տնօրէն Գրիգորեան նախ «Բարի եկաք» ըսաւ : « Բարի տեսանք» ըսինք եւ յետոյ դանդաղիլ սկսանք : Գրիգորեան Թուր – քիա զոնուեր , մեր թերթերը կարդացեր դանազան անձերու հետ տեսակցեր է : Թուրքիոյ մէջ հակախորհրդային քարո – զութենէն զանդատեցաւ : Կարդ մը հան – դէս եւ թերթեր կը զրեն եղեր. «Ռուսիոյ մէջ ընտանիք չկայ, պատիւ չկայ , տը – ղաքը պետութիւնը կ'առնէ » :

Գրիգորեան իր խօսած անձերուն ըսեր է .

— Ճանըմ, ես կին ունիմ, ընտանիք ու – նիմ, չորս զաւակ ունիմ, ի՞նչպէս կը դրէք ասոնք :

Միջին Արեւելքի հրատարակութեանց տնօրէնին բարեկամական յարձակողակա – նին ներքեւ մեղադրանքները բաւական տեւեցին :

Ընդունեցանք որ մեր ժողովուրդին սուտ եւ սխալ տեղեկութիւններ կը տըր – ուին Խորհ. Միութեան մասին : Բացորոշ էր որ մեզ կ'անհանդստացնէին ձայնաս – փիւռի այն հրատարակութիւնները, որոնք մեր դէպի հողերը կ'երկարէին կարգ մը երկիրներէ ուր համայնավար կուսակցու – թիւններ իշխանութեան դլուխ կը դանը – ւին : Իպրահիմ Ջամլը ուղղակի մօտեցաւ խնդրին.

— Պիգիմ ռատիոյին ի՞նչ կ'ըսէք :

Գրիգորեան առարկեց .

— Այդ ռատիօն մեղի հետ ամենադոյդն կապ իսկ չունի : Ուր ըլլալն ալ չենք դի – տեր ,

Մենք ալ ըսինք .

— Համայնավար իշխանութեան մը մէջ պետութիւնը պատասխանատու է ձայ – նասփիւռի հրատարակութիւններուն : Դուք կրնա՞ք խորհիլ որ Չեխոսլովաքիոյ կամ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ զաղտնի ձայնասփիւռի կայան մը գտնուի եւ ա – նանց պետութեան արտօնութեան հրա – տարակութիւն ընէ : Բնականաբար մեր մտքէն չանցնիր այս պատճառաւ հաշիւ հարցնել Մոսկուայի ձայնասփիւռին: Բայց այսպիսի վերաբերումներ ձեղի հետ բարեկամանալ ուղղ բարեացակամ Թուրք ընկերներուն բարեացակամու – թիւնները կը ստուերոտեն :

Պ. Գրիգորեան.

— Մենք պատասխանատու չենք : Մենք Թուրքերուն հետ բարեկամութիւն կ'ու – զենք : Թուրքիոյ մէջ կարդ մը թերթեր մեր հասցէին անհեթեթ բաներ կ'ըսեն :

— Կարդ մը իրականութեանց վրայ հա – մաձայնելու ենք : Թուրքիոյ մէջ ամէն տեսակ դաղափարի տէր մարդիկ կան : Պետութիւնը ուղղակի չի կրնար հակա – կշռել թերթերը : Անհատներուն ձեռքը դնուող թերթերը իրենց խառնուածքին համաձայն հրատարակութիւն կ'ընեն : Բայց Թուրքիոյ պետական ձայնասփիւռէն Խորհ. Միութեան դէմ թշնամական հրա – տարակութիւն չէք կրնար լսել : Ի վերջոյ այսր ամենայնի Թուրքերուն դլխուն մէջ հարցանիչ մը կը կաղմէ Թուրքիոյ հա – մայնավար կուսակցութիւն անուն կոչ – մակերպութիւնը, որ ձեր համայնավար կուսակցութեան վերջին համաժողովին մասնակցեցաւ : Ձիշդ չէ ձեր կուսակցա – կան համաժողովին պաշտօնապէս մաս – նակցութիւնը ներկայացուցիչներուն հո – սանքի մը, որ ըստ թրքական օրէնքներուն արդիլուած է :

Խօսակցանիմ որ Գրիգորեան լայնախոհ մարդ մըն էր: Մեր ըսածները հասկացո – ղութեամբ ունկնդրելով չինարար պա – տասխաններ կուտար, եթէ նոյնիսկ պար – բերաբար ձգտումի հակամիտութիւն ցոյց տար, խնդրոյ կը կակուղնար :

— Մեր երկրին մէջ համայնավար կու – սակցութիւնը իշխանութեան դլուխ կը դտնուի : Երբ համաժողովը դումարուի , աշխարհի համայնավար կուսակցութիւն – ները իրրեւ հիւր կուգան այս համաժողո – վին : Թուրքիոյ համայնավար կուսակցու – թիւնն ալ դալ կ'ուզէ : Մի գ՞ոք ըսենք : կրնա՞նք ըսել :

— Այսինքն եթէ չորս հինդ հոգի հա – ւաքուելով համայնավար կուսակցութիւն մը հիմնեն, այսպիսի անհիմն կազմակեր – պութիւն մըն ալ կրնա՞յ ձեր համաժողո – վին մասնակցիլ :

— Ուժը չենք գիտեր որ :

— Բարեկամանալու համար դիրար լաւ ճանչնալու ենք : Մեր միջեւ իրրեւ պե – տութիւն, հաւաքականութիւն, քաղաքա – կան մտածելակերպ մեծ տարբերութիւն – ներ կան : Ստիպուած ենք ընդունիլ այս տարբերութիւնները : Թուրք ընկերվա – րականները Թուրքիոյ պայմաններուն հա – մաձայն Թուրք ընկերվարութիւնը հիմնել կ'ուզեն : Թուրքիոյ առաջին պայմանը ազդային անկախութիւն է »:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄԵՂՐ ՈՒ ՄԱՂՁ ԿԸ ԹԱՓԵՆ

Հիմմէթ Պիլ կը դրէ ենի կազէթի մէջ.

— Կար ատեն մը, երբ Հայերը Թուրքիոյ կողքին կ'ապրէին Օսմ. կայսրութեան ա – րեւելեան նահանգներուն մէջ: Անոնք դա – բերով ապրեցան բարւոք եւ հանդիստ կեանք մը , պահպանելով իրենց կրօնքն ու աւանդութիւնը : Հայերն ու Թուրքերը այնքան իրարու փարած էին որ, այսօր իսկ կը յիշուի այդ չրջանը : Այն Թուր – քերը, որոնք հեռաւոր տեղեր կ'երթային, հանդիստ սրտով իրենց զաւակները, նոյն – իսկ իրենց կիները կը ձդէին իրենց դրացի Հայերուն: Այս վստահութեան արժանա – նալու համար, Հայերն ալ հայերէնէ ա – ւելի Թուրքերէն կը խօսէին իրենց ընտա – նեկան կեանքին մէջ, կ'ախորժէին Թըր – քական երաժշտութենէ , եւ առատ դրամ կը չահէին վաճառականութենէ եւ ար – հեստներէ, զորս Թափուր Թողած էին Թուրքերը :

Եկաւ սակայն ատեն, ուր այդ հայկա – կան փոքրամասնութիւնը, որ հանդիստ եւ հանդարտ կեանք մը կը վարէր Անա – տոլուի մէջ, դրդռուեցաւ կարդ մը ար – կածախնդիրներու կողմէ: Այդ դրդռիչ – ներու նպատակն էր Օսմ. կայսրութիւնը բաժան բաժան ընել ներսէն եւ դուրսէն, եւ խեղճ Հայերը այդ դրդռիչ պետու – թիւններու ենթարկուեցան , ոչ հանդիստ ունեցան , ոչ ալ անդորրութիւն :

Մնացեալը ծանօթ է բոլորին :

Հիմա Հայոց մեծագոյն մասը կը բնա – կի Քալիֆորնիոյ Մոնթեպելլօ աւանին մէջ, կամ Պէյրութի Նէհիր կամ Զարչա – պուք անունը կրող քովնտի թաղերու մէջ:

Ցեղասպանութիւնը դիտական տեսակէ – տով կը նշանակէ միեւնոյն հողին վրայ ապրող երկու ցեղերէն մէկուն կողմէ միւսին փճացումը: Հիմա վտարանդի Հա – յերը ելեր են պնդել թէ կէս դար առաջ, Թուրքերը արեւելեան Անատոլուի մէջ ցեղասպանութեան ենթարկեր են Հայե – րը :

Գիտէ՞ք , խօսք մը կայ.— Քնացած մարդը օձն անգամ չի խայթեր : Մեր Անատոլուի Հայերը ինչո՞ւ կը բողոքէն ցեղասպանութեան մը դէմ : Արդեօք հան – դարտ ու խելօք իրենց տուներո՞ւն մէջ նստած էին, Թուրքերը իրենց զաւակներն ու կիները անոնց վստահած, եւ այս պատճառո՞վ Թուրքերը յանկարծ խրճե – ցան ջարդել եւ բնաջնջե՞լ այդ Հայերը :

Պէյրութի մէջ Հայ ծանօթ մը ունիմ : Ամէն անգամ որ Հայոց տարապրութենէն խօսք բանամ , ինձի հետեւեալը կ'ըսէ .— Իրաւունք ունիք, եղբայր , ես անգամ երկրէն դուրս կը վռնտեմ անոնք որոնք Ապտիւլ Համիտի կառքին ուժմ նետե – ցին (ԽՄԲ.— ???):

«ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԱՇԽԱՐՀԸ»

—o—

Երեւանի մատենադարանը լոյս ընծա-յեց Ասատուր Մնացականեանի «Աղուա-նից աշխարհի ազգականութեան հարցերի շուրջը» խորագիրը կրող արժէքաւոր մե-նագրութիւնը :

Հեղինակը յաջողած է հայագիտու-թեան եւ անդրկովկասագիտութեան հա-մար պատրաստել չհեղհեղան գործ մը՝ ու-սումնասիրելով Մատենադարանին հա-րուստ ձեռագրերը, յատկա-պէս արձանագրու-թիւնները եւ յուշարձանները :

Աղուանիոց պատմութեան, դիր ու դը-րականութեան հարցերուն նուիրուած գործեր լոյս տեսած են նաեւ անցեալին, այսօրհանդերձ, մինչեւ հիմա դեռ կան մութ մնացած կէտեր : Օրինակ, 387ի պարսկա – բիւզանդական համաձայնա-գրէն ետք, երբ Մեծ Հայաստանը բաժնը-ւեցաւ երկու բռնատիրութիւններու մէջ, որուն հետեւանքով հայկական քանի մը գաւառներ՝ Ուտիքը, Արցախը, Անդը-կուրեան Հայքը Պարսիկներու պահանջով միացուեցան Աղուանքին, ի՞նչ ճակատա-գիր ունեցաւ այդ վայրերու հայ բնակ-չութիւնը, պահպանե՞ց իր ներքին ինք-նավարութիւնը, լեզուն, կրօնքը, պետա-կան կարգը եւայլն, թէ ձուլուեցաւ Աղ-ուաններու եւ Պարսիկներու հետ : Չէ պարզուած , թէ Աղուանից դիր եւ դրա-կանութիւն ըսելով ի՞նչ պէտք է հասկը-նալ, արդեօք ան կապ ունի՞ հայ ժողո-վուրդին մշակոյթին հետ, թէ զուտ պե-ւականական եղած է : Ահա այս ձեւի բազ-մաթիւ հարցերու քննութեան նուիրուած է բազմավաստակ պիտնականին մենա-գրութիւնը :

Հեղինակը խօսելով Աղուաններու մա-սին՝ կը յանդի այն ճիշդ եզրակացութեան թէ անոնք Կովկասի հին բնակիչներէն է-ին, « որոնք, ժամանակի ընթացքում , տարբալուծուեցին չրջապատի մահմեդա-կան եւ քրիստոնեայ միջավայրում եւ ցե-ղակրական առումով մէկընդմիշտ հե-ռացան պատմութեան ասպարէզից » :

Մենագրութեան հեղինակը հարուստ փաստերով կը հերքէ այն հակապիտա-կան տեսակէտը թէ Բ. դարուն (Ք. Ա.) Հայոց թագաւոր Արտաշէս Ա. իբր թէ Աղուաններուն ձեռքէն խլած է Ուտիքը եւ Արցախը, որոնք առաջ կը պատկանէին Աղուաններուն եւ այդ վայրերու բնա-կիչները Աղուաններ էին : Իբր թէ 387ին « խլուած » այդ հողերն են, որ վերա-դարձուած են Աղուաններուն : Այս տեսա-կէտին հեղինակները կը հիմնուին Սարա-քոնի եւ Մովսէս Խորենացիի հաղորդած վկայութիւններուն վրայ : Ասատուր Մնա-ցականեան վճռապէս կը մերժէ այդ հա-կադիտական տեսակէտը : Գրելով , որ « մեր կատարած քննութիւնները, սա-կայն, ցոյց են տալիս, որ ոչ Սարաքոնի, ոչ Մովսէս Խորենացու եւ ոչ էլ մի ուրիշ հեղինակի մօտ որեւէ տեղեկութիւն չը-կայ : Ընդհակառակն, հէնց այդ հեղի-նակների եւ ուրիշների մօտ կան բաւարար վկայութիւններ այն մասին, որ Ուտիքն ու Արցախը պատմական Հայաստանի հին գաւառներից են՝ իրենց հայ բնակչու-եամբ » :

Ա. Մնացականեանի մենագրութեան արժէքներէն մէկն ալ այն է, որ ան վեր կը հանէ եւ չրջանառութեան մէջ կը դնէ բազմաթիւ նոր նիւթեր, որոնք կը վկայեն Աղուաններու եւ Հայերու համերաչխ համագործակցութիւնը թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ տնտեսական եւ մշակութային կեանքին մէջ :

Ան բազմաթիւ փաստերով ցոյց կուտայ թէ Հայաստանի արեւելքը եւ Աղուանքի մէջ յայտնաբերուած յուշարձանները ու արձանագրութիւնները պերճախօս կեր-պով կը վկայեն «Աղուանից աշխարհի Հա-յութեան թողած դրաւոր դպրութեան վը-կայութիւնների մի ամբողջ հատուածը , որի տունքները թաղուած են Մերձպարսկեան ժամանակների խորքում » : Այնուհետեւ հանգամանօրէն վերլուծած է Աղուանից աշխարհի հայ դաւանաբանական դրակա-նութեան պատմութիւնը, դեղարուեստա-կան դրականութեան վերաբերող հարցեր եւայլն :

Այսպիսով, հայկական այդ դաւանե-րը, Դ. դարէն սկսեալ, պատմական քաղաքական իրադարձութիւններու հե-տեւանքով, Պարսիկներու միւսումնասիր քաղաքականութեան պատճառով, կցուեր են Աղուանքին հետ, պահելով իրենց կրօ-նական, իրաւական, կենցաղային եւ մշա-կութային բոլոր կողմերը :

Մենագրութեան մէջ լայն տեղ տրուած է Աղուաններու դիր եւ դրականութեան մասին : Պատմաբաններէն ոմանք այն սը-խալ կարծիքը կը յայտնեն, թէ Աղուան-ները ունեցած են հարուստ դրականու-թիւն, իսկ Հայերը ոչնչացուցած են զայն :

Հեղինակը հանգամանօրէն կ'անդրա-դառնայ աղուանական դրականութեան հարցին եւ բազմաթիւ փաստերով կ'ա-պացուցանէ , որ Մեսրոպ Մաշտոց Աղ-ուանից աշխարհին մէջ «հիմնել է ոչ թէ մէկ դիր եւ մէկ դպրութիւն, այլ երկու դիր եւ երկու դպրութիւն » : Ցայտնի է թէ Մաշտոց Հայերուն կը յանձնէ իր կազմած այբուբենը , իսկ Աղուաններուն համար, Կորիւնի եւ Խորենացիի վկայու-թեամբ, կը ստեղծէ 52 տառերէ բաղկա-ցած նոր այբուբեն՝ աղուանական քան-եւվեց գեղերէն մէկի՝ Գուրգարների լեզ-ուի հիման վրայ : Այնուհետեւ «Աղուա-նից աշխարհի դրականութիւնը , չնայած հէնց սկզբից պիտի զարգանար երկու լեզ-ուով, բայց զարգացել է փաստօրէն մէ-կով՝ հայերէնով » :

Շատ արեւելագէտներ եւ հայագէտներ չուսումնասիրելով իրական պատմութիւ-նը, տեղեակ չըլլալով ժամանակակից մա-տենադիրներու տուեալներուն, կամայա-կան կերպով կը մեղադրէն պատմական ճշմարտութեան առջեւ եւ պատմութիւնը խեղաթիւրուած ձեւով :

*Ա. Մնացականեան ձեռագրական նիւ-թերու արձանագրութիւններու, ինչպէս նաեւ հայերէն եւ օտար լեզուներով հրա-պարակուած դրականութեան հիման վը-րայ, երեւան կը հանէ պատմական ճըշ-մարտութիւնը, ցոյց կուտայ հայկական դաւառներուն՝ Անդրկուրեան Հայքի, Կամբեճանի, Ուտիքի, Արցախի, պատ-մական Հայաստանի այդ հնագոյն գա-ւառներուն դերն ու տեղը՝ ինչպէս Աղ-ուանից աշխարհի, այնպէս ալ հայ ժողո-վուրդի քաղաքական եւ մշակութային կեանքի պատմութեան մէջ, միեւնոյն ա-տեն ցոյց տալով այդ դաւառներուն սերտ կապը Մեծ Հայաստանի հետ : Հեղինակը կը յանդի ճիշդ եզրակացութեան, երբ կը գրէ. « Իրօք Անդրկուրեան Հայքի , Ու-տիքի եւ Արցախի Հայութիւնն իր հին պատկերացումներով, կրօնական հաւա-տալիքներով, ինչպէս եւ քաղաքական դործունէութեամբ, մի կողմից փաստօր-կում է իր բնիկ լինելու պարագան , իսկ միւս կողմից ցոյց տալիս այն դերը, որ խաղացել է նա իր հին եւ նոր հայրենի-քում »,**

Ա. ԳԱԼՍՏԵԱՆ

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐՍ՝ ԿԷՍ ԴԱՐ ԵՏՔը

—o—

Բ.

Կը մտնենք բազմայարկ եւ չքեղ պան-դոկ մը եւ կը բարձրանանք վերելակով վեցերորդ յարկին վրայ մեզի յատկաց-ուած սենեակները : Պատչամ կ'ելլեմ իսկոյն՝ իմ մտածումներուս հետ առան-ձին մնալու եւ քաղաքի համայնապատ-կերը դիտելու համար : Սենեակիս պա-տուհանը կը նայի փողոցի եռուն կողմը : Վարչէն, ճիշդ պանդոկի տակէն կ'անցնի էսկիշէհիրի գետը : Քաղաքը մեծցած է անկասկած , քանի որ գետէն անդին, դէպի դաշտերն ու բլրակները տուներ ու թաղամասեր կը տարածուին : Առաջ ալ կայի՞ն արդեօք, չեմ գիտեր : Սլացիկ մի-նարէներ կ'երեւին ամէն կողմ, մութին մէջ կէս մը հալած եւ երկինքի դորշադոյն խորութեան հետ միաձուլուած :

Ո՞ւր էր Հայոց գերեզմանատունը , ո՞ր կողմը թաղեցին արդեօք տանջահար մար-մինը Հօրս, որ գինադադարի արշալոյսին սրտի կաթուածէ չնկաւ, դաղթականու-թեան բոլոր սարսափները ճաշակելէ ետք : Միամտութիւն պիտի ըլլար հայկական կեանքի հետք փնտռել այստեղ՝ ողջերու թէ մեռելներու աշխարհին : Գուցէ հոսի-ներ կան, անհանգիստ եւ անկայուն հո-գիներ, որ դեռ կը թափառին մթնոլորտին մէջ, կորսուած սիրելիներու եւ կորսը-ւած երդիքներու կարօտով : Գուցէ հօրս հոգին ալ ներկայ է :

Ընթրիքէն ետք դուրս կ'ելլենք փողոց-ները չրջելու : Կը քալենք դէպի դեպի ե-րեքդէն : Լուսաւոր ցուցափեղկեր, մեծ չէնքեր՝ հրապարակին չուրջ : Ցետոյ կը հասնինք դեպի ափին չինուած բացօթեայ սրճարաններու չարքի մը, ուրկէ ծովի հոտ կուգայ եւ թրքական շարքիններու հնչիւնները դուրս կը թռչին : Զբօսանքի եւ զուարճութեան փողոցն է ասիկա : Բազմութիւնը կը հոսի դանդաղ քայլե-րով : Գետին վրայ եղեկտրական լոյսերով պարտարուն կամրջակներ նետուած են : Մինչ կը քալենք մենք ալ ծոյլ – ծոյլ , ամբոխին հետ խառնուած , բարեկամս կը բացատրէ թէ էսկիշէհիրը, իբրեւ պին-ուորական կայան , վերջին չրջանին ամէ-նէն աւելի զարդացած քաղաքներէն մէ-կըն է :

Քունս չի տանիր : Գիշերը ուշ ատեն զարձեալ պատչամ կ'ելլեմ՝ աչխատելով որոշել տեղը չոդեկառքի կայարանին : Ինչեր չեմ լսած այդ չարաչուք հրէչի մասին : Քանի հազար Հայեր, այր ու կին, տղայ ու աղջիկ, մանուկ ու ծեր, այդ կայարանին բոլորտիքը սպասած են յու-սահատ , հովին ու սառնամանիքին, տպա-խարաղաններու հարուածին տակ թխմը-ւած կենդանի փոխադրող վագոններու մէջ՝ դէպի Սուրիոյ անապատները եւ դէ-պի մահ երթալու համար :

Էսկիշէհիր, ո՛վ ոճրագործ քաղաք , ի՞նչպէս կրնաս քնանալ այսպիսի խաղաղ քունով ...

Արեւը կը ծագի, պայծառ, ժպտուն եւ անտարբեր : Կարծես ոչինչ պատահած ըլլար կէս դար առաջ : Կարծես պատմու-թեան անիւը միշտ թաւալած ըլլար իր բնականոն ծիրէն, հարթ ու մաքուր ճամբաներու վրայ : Բայց ահա յանկարծ թեթեւ երկրաչարժ մը կը ցնցէ քաղաքը : Ժամանակի ուչացած խղճահարութեան ցնցո՞ւմ մը արդեօք ...

Նորայր կ'անցնի դեկին դլուխը՝ ինք-նավստահ եւ զուարթադէմ : Օն անդր ա-ռաջ, դէպի Սիվրի – Հիսար :

— Քա մեղա՛յ, չեմ հաւատար, իրա՞ւ Սիվրի – Հիսար կ'երթանք, կը բացագան-չէ մայրը՝ տիկին Իսկուհին :

Ես ալ իրեն պէս կը խորհիմ , բայց Նո-բայրին փիլիքը դլուխը առած կը սուրայ, ան մեր յուզումները չի բաժներ : Ան մե-ղի պէս կէս դար առաջ դոյութիւն չու-նէր : Նոր ժամանակներու ծնունդ է եւ նոր ոդիի տէր : Հին օրերուն, այս ճամբան ասֆալթապատ չէր ,այլ պարզ խճուղի մը, ճիաքարչ կառքեր կամ եզան սայլեր մի-այն կ'անցնէին անոր վրայէն եւ Իսկիչ-հիրէն մինչեւ Սիվրի – Հիսար երթալը խնդիր մըն էր, երկարատեւ ճամբորդու-թիւն :

— Մէկ ու կէս ժամէն կը հասնինք, կը վճռէ մեր վարիչը : Իզմի պէս սահուն ճամբան բաց է մեր առջեւ : Շատ քիչ ինքնաշարժներ կը խաչաձեւեն մեզ : Եր-թեւեկը ցանցառ է : Շրջակայ դաչտերուն մէջ ցորենի խուրձեր կան հաւաքուած եւ խոռվայոյզ հոգին ալ ներկայ է :

Ընթրիքէն ետք դուրս կ'ելլենք փողոց-ները չրջելու : Կը քալենք դէպի դեռի ե-րեքդէն : Լուսաւոր ցուցափեղկեր, մեծ չէնքեր՝ հրապարակին չուրջ : Ցետոյ կը հասնինք դեռի ափին չինուած բացօթեայ սրճարաններու չարքի մը, ուրկէ ծովի հոտ կուգայ եւ թրքական շարքիններու հնչիւնները դուրս կը թռչին : Զբօսանքի եւ զուարճութեան փողոցն է ասիկա : Բազմութիւնը կը հոսի դանդաղ քայլե-րով : Գետին վրայ եղեկտրական լոյսերով պարտարուն կամրջակներ նետուած են : Մինչ կը քալենք մենք ալ ծոյլ – ծոյլ , ամբոխին հետ խառնուած , բարեկամս կը բացատրէ թէ էսկիշէհիրը, իբրեւ պին-ուորական կայան , վերջին չրջանին ամէ-նէն աւելի զարդացած քաղաքներէն մէ-կըն է :

Քունս չի տանիր : Գիշերը ուշ ատեն զարձեալ պատչամ կ'ելլեմ՝ աչխատելով որոշել տեղը չոդեկառքի կայարանին : Ինչեր չեմ լսած այդ չարաչուք հրէչի մասին : Քանի հազար Հայեր, այր ու կին, տղայ ու աղջիկ, մանուկ ու ծեր, այդ կայարանին բոլորտիքը սպասած են յու-սահատ , հովին ու սառնամանիքին, տպա-խարաղաններու հարուածին տակ թխմը-ւած կենդանի փոխադրող վագոններու մէջ՝ դէպի Սուրիոյ անապատները եւ դէ-պի մահ երթալու համար :

Էսկիշէհիր, ո՛վ ոճրագործ քաղաք , ի՞նչպէս կրնաս քնանալ այսպիսի խաղաղ քունով ...

Արեւը կը ծագի, պայծառ, ժպտուն եւ անտարբեր : Կարծես ոչինչ պատահած ըլլար կէս դար առաջ : Կարծես պատմու-թեան անիւը միշտ թաւալած ըլլար իր բնականոն ծիրէն, հարթ ու մաքուր ճամբաներու վրայ : Բայց ահա յանկարծ թեթեւ երկրաչարժ մը կը ցնցէ քաղաքը : Ժամանակի ուչացած խղճահարութեան ցնցո՞ւմ մը արդեօք ...

Նորայր կ'անցնի դեկին դլուխը՝ ինք-նավստահ եւ զուարթադէմ : Օն անդր ա-ռաջ, դէպի Սիվրի – Հիսար :

— Քա մեղա՛յ, չեմ հաւատար, իրա՞ւ Սիվրի – Հիսար կ'երթանք, կը բացագան-չէ մայրը՝ տիկին Իսկուհին :

Ես ալ իրեն պէս կը խորհիմ , բայց Նո-բայրին փիլիքը դլուխը առած կը սուրայ, ան մեր յուզումները չի բաժներ : Ան մե-ղի պէս կէս դար առաջ դոյութիւն չու-նէր : Նոր ժամանակներու ծնունդ է եւ նոր ոդիի տէր : Հին օրերուն, այս ճամբան ասֆալթապատ չէր ,այլ պարզ խճուղի մը, ճիաքարչ կառքեր կամ եզան սայլեր մի-այն կ'անցնէին անոր վրայէն եւ Իսկիչ-հիրէն մինչեւ Սիվրի – Հիսար երթալը խնդիր մըն էր, երկարատեւ ճամբորդու-թիւն :

— Մէկ ու կէս ժամէն կը հասնինք, կը վճռէ մեր վարիչը : Իզմի պէս սահուն ճամբան բաց է մեր առջեւ : Շատ քիչ ինքնաշարժներ կը խաչաձեւեն մեզ : Եր-թեւեկը ցանցառ է : Շրջակայ դաչտերուն մէջ ցորենի խուրձեր կան հաւաքուած եւ

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Այդ ձեւն ընտրեցինք, վերջին անգամ ըլլալով, Վարուժանի ասուլիսին եւս : «Ի նպաստ խօսողներ» պիտի ըլլային Տիգրան Չէօկիւրեան եւ Եղուարդ Գոլանճեան , իսկ իրենց ընդդիմախօսը պիտի ըլլար Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեան :

Չէօկիւրեան ներկայացուց ճամբան , ուրկէ անցած է Վարուժանի քերթողու-թիւնը՝ «Սարսուռներէն» մինչեւ «Հեթա-նոս երգեր» ու դաւս, որ Վարուժանի քնարը հարուստ է, այլազան ձեւով եւ խորքով : Գեղեցկութեան եւ տառապան-քի բոլոր կարելի ապրիւրներէն կ'ըմպէ ան «Հեթանոս երգերուն » մէջ : Կեանքն ու երազը հոն են, անոնց մէջ կը մտնէ, կը մերճուի հեղինակը, կամ աւելի ճիշդ իր մէջն են, հարուստ, տարօրինակ ժառան-գութեամբ մը ափերացած է անոնց ու ար-տաքին ամէն տեսիլ կուգայ այս մեծա-տաղանդ, հանճարեղ հոգւոյն մէջ արթըն-ցընել բազմազան երեւակներն ու թաքուն ակերը՝ իր կարելիութեանց :

« ... Հեթանոս երգերուն», ինչպէս նախորդ դործերուն մէջ Վարուժան հզո-րապէս բնութեան ղդացողութեամբ լեց-ուած հոդի մըն է : Քիչ կան էջերը, ուր բնութիւնը իր չքեղ ամբողջութենէն մաս մը դրած չըլլայ բանաստեղծին դրչին տակ կամ չծառայէ իբր մտածումը կամ ղդացումը լուսաւորող սեմպոլ մը :

... Գալով Վարուժանի արուեստին՝ «Սարսուռներու» փոքր թարթափումէն ետք, «Ցեղին սիրտին» մէջ դրեթէ սիրա-յած է անոր , իսկ «Հեթանոս երգերու » մէջ արդէն իսկ տէրն է : Հաւատարապէս ոտանաւորի ամէն ձեւ իր այլազան մը-տածմանց իբր հագուստ կ'առնէ ու մա-նաւանդ իր լեզուին մէջ է իր արուեստը :

... Ան չի գոհանար աչխարհաբարի բառամթերքին ազքատութեամբ , դաս-կան մատենադրութենէն կը քաղէ բառե-րու ամբողջ հոյլ մը, ճոխերանդ , պո-դոտան, կարծես Հեփեստոսի ձուլարանէն նոր հանուած դրամներու քիչ մը վայրի վայելչութեամբ :

Իրաւունք ունի Վարուժան , կարելի չէ մերժել անցեալի դեղեցկութիւնները , մանաւանդ իրեն նման հոդի մը՝ արտա-յայտութեան նորանոր միջոցներու կը կարօտի :

... Վարուժանի արուեստին մաս կը կազմէ իր հմտութիւնը : Հեթանոսական կամ այլ կեանքի ներչնչմներուն մէջ չեչտուած վիտութիւն մը կայ հին բար-քերու , տեղական դոյներու , ասոնցմով մանաւանդ իր դործերուն մէջ ակրոլ ի – բաղաչտութիւնն ալ կը զօրանայ, Թէեւ չի դադրիր փոխն ի փոխ խորհրդապաշտ, նոյնիսկ ռոմանթիք ալ ըլլալէ :

... Վարուժան տակաւին քսանեւեօթը ձմեռներու դարունն է ողջունած, եւ ար-դէն անմահութեան դափնիները կը կրէ : Բանաստեղծ մը չապրիր իր մէջ, հապա բանաստեղծներ կ'ապրին, իր ներկայ դործը որքան հոյակապ՝ տակաւին նա – խաբանն է անոնց, որոնք պիտի դան հայ դրականութեան փառքերէն ըլլալ » :

Եղուարդ Գոլանճեան իր կարդին ջերմ բառերով ողջունեց նոր տաղանդի մը յայտնութիւնը հայ դրականութեան երկ – նակամարին վրայ, յայտնելով , որ «խո-րին եւ անկեղծ հաճոյքն ունի ներկայա-ցնելու երիտասարդ բանաստեղծ մը իր արուեստին մէջ այնքան դունագեղ ու այնքան հզօր, իր յղացման մէջ այնքան խիդախ , որքան ազնուական եւ իր ըղ – դացմանց մէջ իրապէս ազդային, բանաս-տեղծ մը, որ այնքան չէշտ ինքնատիպ անհատականութիւն մըն է , որքան իր ցեղին սրտին կատարեալ մէկ ցոլացու-մը » :

Բանախօսը, տալէ ետք Վարուժանի եր-կերուն եւ մանաւանդ «Հեթանոս երգե-րուն » ամփոփ մէկ վերլուծումը եւ անոր կրած ազդեցութիւնները Իտալիայէն մին-չեւ Պելժիա, այսինքն դասական դեղեց-կութիւններէն մինչեւ համամարդկային ղդացումներ, «որպիսին է ընկերվարու-թիւնը, որ այնքան պերճախօսներ ու դո-ծողներ, որքան բանաստեղծներ ստեղծած է այսօր ,— ամէնէն թարմ ու ամէնէն հզօր բանաստեղծութիւնը թեւեւս » :

« Իմաստասիրական տեսակէտով , ե-թէ կարելի ըլլար այժմէն իսկ վերջին բառը ըսել իր դործին ամբողջական ի-մաստին մասին,— ըսաւ բանախօսը , — դինքը կը դանենք դրեթէ միչտ բնապաչտ մը, իսկապէս լաւատես, որ կը հաւատայ լաւադոյն օրերու, եւ մեծ հաւատք ու յարդանք ունի կեանքին մասին : Կիսա-պաչտ մը, եթէ կ'ուղէք, բառին իմաս-տասիրական ազնուագոյն առումով, որ բոլոր բնապաչտական ճանչցուած բաները կեանքին մէջ միայն պարփակուած կը տեսնէ :

... Արուեստի տեսակէտով, կը դըտ-նենք Վարուժանի մէջ տանձարձակ երեւա-կայութիւն մը, վերացման ու վերլուծման հաւասարապէս ուժգին կարողութիւն ... արտայայտութեան հզօր կամք մը, որ ե-դդի պէս դիտէ ճիլել, եւ լեզուի մը ներ-դաչնակով, կուռ, հանդիսաւոր, առանց կրկնաբան ու երկարաբան ըլլալու » :

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(2 Շար.)

տեղ տեղ կալի աշխատանքներ՝ հնազարեան միջոցներով։ Գոմէշներ, եղներ, էշեր, հնձուած տարածութիւնները, աշխատաւոր գիւղացիներ՝ արտերուն մէջ, մեծ մասամբ կին։

Ժամանակը ի՞նչպէս կը թռչ, տարա – ծութիւնները ի՞նչպէս կը հալին, կը հասնին եւ կը նեղնան՝ չեմ գիտեր։ Եւ մէկկէն ի մէկ, հեռուն, հորիզոնին վրայ կը գծագրուին սրածայր ժայռեր, ղորչա – գոյն եւ ժայռանման լեռներ։

— Սիվրի – Հիսարի գայանեղն են, — կը բացագանչեմ ինքնաբեր պոռթկու – մով մը։

Եղած հերքումներէն եւ կասկածներէն չեմ ազդուիր, կը պնդեմ կարծիքիս վը – րայ, պատրաստ եմ դրութի գալու, այն – քան յստակ եւ հարազատ է այդ տեսա – րանը իմ հոգիիս։ Կը ճանչնա՞մ ծննդա – վայրս։ Ոչ ընթացիկ եւ դպրոցական ըմբռնումով։ Զորս տարեկանիս, ինձ – զաղարին, վերազարձեր ենք քաղաք, բայց Ցոյներուն պատերազմը եւ քեմալական չարժումը անդամ մը եւս տեղահան ըրած են 1915ի աղէտէն փրկուած Սիվրի – հիսարցիներուն մնացորդացը։ Զորս տարեկանի չիչտաւկները ի՞նչ կրնան ըլլալ, եթէ ոչ տարեցներու անվերջանալի պատմութիւններով ու ողեկոչումներով մխա – ռնուած տարատամ պատկեր, որուն դիծերն ու գոյները կէս իրական են, կէս երազային։ Երբեմն սակայն այսպիսի պատկերներ աւելի խոր դրոշմուած կ'ըլլան մարդկային հոգիին մէջ, քան կենդանի աչքերուն քաղած եւ դիտակցութեան պահած տպաւորութիւնները։

Իսկապէս ալ իմ հոգիս չէր սխալած։ Հեռուէն նչմարուող Սիվրի – Հիսարի լեռներն ու ժայռակուռ բերդը հետզհետէ աւելի կը մօտենան եւ աւելի ճանաչելի կը դառնան։ Քաղաքը դէպի մեզ կը վազէ եւ մենք դէպի քաղաքը, կարծես ոգի – ջաղուրմի կարօտով։ Կէս դարու բա – ժանում, խոստովանինք որ դիւրին բան չէ ի վերջոյ ...

Մեր ինքնաշարժը կանգ կ'առնէ Սիվրի Հիսարի մուտքին, հարաւային կողմէն ներս մտնող ասֆալթէ ճամբուն վրայ։ Վար կը ցատկենք բոլորս ալ։ Չեմ դիտեր թէ ուղեկիցներս ի՛նչ կը զգան, բայց իմ սիրտս սովորականէն աւելի արագ կը զարնէ։ Տարօրինակ բան մըն է ծննդավայրը։ Դիտեմ թէ անհիւրընկալ եւ կորսուած վայր մըն է դիմացս տա – բածուող քաղաքը, հայրենի աշխարհէն շատ հեռու, Հայոց անցեալին ու պատմութեան հետ ոչ մէկ ճեւով կապուած։ Այսուհանդերձ այս բոլորը, յուզուած եմ ահա։ Պիտի տեսնեմ հօրենական տունս, պիտի տեսնեմ Հայոց թաղը, պիտի տես – նեմ իմ նախնիքներուս թողած հետքե – րը ...։

Հեռուէն պարզ աչքով կը դատորոշեմ նախ եկեղեցին, որ լայնանիստ նստած է բլրակոպին եւ անկէ քիչ մը աւելի աջ, գրեթէ եկեղեցիին չարքին կը նչմարեմ մեր քաղաքի նչանաւոր ժամացոյցին աչ – տեղ տեղ կալի աշխատանքներ՝ հնազարեան միջոցներով։ Գոմէշներ, եղներ, էշեր, հնձուած տարածութիւնները, աշխատաւոր գիւղացիներ՝ արտերուն մէջ, մեծ մասամբ կին։

Ժամանակը ի՞նչպէս կը թռչ, տարա – ծութիւնները ի՞նչպէս կը հալին, կը հասնին եւ կը նեղնան՝ չեմ գիտեր։ Եւ մէկկէն ի մէկ, հեռուն, հորիզոնին վրայ կը գծագրուին սրածայր ժայռեր, ղորչա – գոյն եւ ժայռանման լեռներ։

— Սիվրի – Հիսարի գայանեղն են, — կը բացագանչեմ ինքնաբեր պոռթկու – մով մը։

Եղած հերքումներէն եւ կասկածներէն չեմ ազդուիր, կը պնդեմ կարծիքիս վը – րայ, պատրաստ եմ դրութի գալու, այն – քան յստակ եւ հարազատ է այդ տեսա – րանը իմ հոգիիս։ Կը ճանչնա՞մ ծննդա – վայրս։ Ոչ ընթացիկ եւ դպրոցական ըմբռնումով։ Զորս տարեկանիս, ինձ – զաղարին, վերազարձեր ենք քաղաք, բայց Ցոյներուն պատերազմը եւ քեմալական չարժումը անդամ մը եւս տեղահան ըրած են 1915ի աղէտէն փրկուած Սիվրի – հիսարցիներուն մնացորդացը։ Զորս տարեկանի չիչտաւկները ի՞նչ կրնան ըլլալ, եթէ ոչ տարեցներու անվերջանալի պատմութիւններով ու ողեկոչումներով մխա – ռնուած տարատամ պատկեր, որուն դիծերն ու գոյները կէս իրական են, կէս երազային։ Երբեմն սակայն այսպիսի պատկերներ աւելի խոր դրոշմուած կ'ըլլան մարդկային հոգիին մէջ, քան կենդանի աչքերուն քաղած եւ դիտակցութեան պահած տպաւորութիւնները։

Իսկապէս ալ իմ հոգիս չէր սխալած։ Հեռուէն նչմարուող Սիվրի – Հիսարի գայանեղն ու ժայռակուռ բերդը հետզհետէ աւելի կը մօտենան եւ աւելի ճանաչելի կը դառնան։ Քաղաքը դէպի մեզ կը վազէ եւ մենք դէպի քաղաքը, կարծես ոգի – ջաղուրմի կարօտով։ Կէս դարու բա – ժանում, խոստովանինք որ դիւրին բան չէ ի վերջոյ ...

Մեր ինքնաշարժը կանգ կ'առնէ Սիվրի Հիսարի մուտքին, հարաւային կողմէն ներս մտնող ասֆալթէ ճամբուն վրայ։ Վար կը ցատկենք բոլորս ալ։ Չեմ դիտեր թէ ուղեկիցներս ի՛նչ կը դգան, բայց իմ սիրտս սովորականէն աւելի արագ կը զարնէ։ Տարօրինակ բան մըն է ծննդավայրը։ Դիտեմ թէ անհիւրընկալ եւ կորսուած վայր մըն է դիմացս տա – բածուող քաղաքը, հայրենի աշխարհէն շատ հեռու, Հայոց անցեալին ու պատմութեան հետ ոչ մէկ ճեւով կապուած։ Այսուհանդերձ այս բոլորը, յուզուած եմ ահա։ Պիտի տեսնեմ հօրենական տունս, պիտի տեսնեմ Հայոց թաղը, պիտի տես – նեմ իմ նախնիքներուս թողած հետքե – րը ...։

Հեռուէն պարզ աչքով կը դատորոշեմ նախ եկեղեցին, որ լայնանիստ նստած է բլրակոպին եւ անկէ քիչ մը աւելի աջ, գրեթէ եկեղեցիին չարքին կը նչմարեմ մեր քաղաքի նչանաւոր ժամացոյցին աչ –

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԿՈՑ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—o—

ՊՈՒՏՈ.— Մեծանուն Հայուն եւ ան – զուզական խմբապրապետին մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ յար – դանքի եւ մեծարանքի երեկոյ մը կազմակերպուած էր մտերիմ եւ սեղմ չրջանակի մը մէջ, 29 Յունուար, Դանիէլի ճաշա – րանը։

Բեմը յարդարուած էր գոյգ Մասիսներով։ Ցրանսական եւ հայկական եռա – գոյներուն ներքեւ ողբացեալ Շ. Միսաք – եանի մեծադիր նկարը՝ բոցավառ Յա – ռաջի առաջին թիւին վրայ։ Անմիջապէս վարը՝ «Երգի վերածենք վէրքը», «Կարկը ձերն է, տղաք», ալ ու ձախ՝ «Տէր եղէք ձեր կոչումին» եւ «Հրահրեցէք Հայկա – զանց բոցը» վերտառութիւնները։

Նախագահի սեղանին վրայ սեւ ծածկոց մը, չատ սիրելի ողբացեալ Տիրուհի Մի – սաքեանի մեծ նկարը եւ իր կեանքի ընկե – րոջ Շ. Միսաքեանի նկարը, չրջանակներու մէջ։

Յուչի երեկոյին բացումը կատարուե – ցաւ «Կռունկ»ով։ Պ. Մ. Մառանչեան իր բացման քանի մը խօսքին մէջ նախ եւ ա – ռաջ ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգել երկու անզուգական մեծ Հայերու Շաւարչի եւ Տիրուհի Մի – սաքեանի յիչատակները։ Ապա չարունա – կելով իր խօսքը .— Ցարդելի հայրենա – կիցներ, այսօր հաւաքուած ենք ողբաց – եալ խմբապրապետ Շ. Միսաքեանի յիչա – տակը յարդելու տասներորդ տարեդարձին առթիւ։ Դաչնակցական ըլլալու հարկ չկայ, որպէսզի խօսինք մեծ Հայու մը մասին, որ հարազատօրէն կը հետեւէր հայ ժողովուրդի զարկերակին։ Պատիւ է խօսիլ Շ. Միսաքեանի մասին։ Ան մեծ հերոս մըն է, ոչ պինուորական ռազմա – ճակատին վրայ, այլ այն տարագիր բազ – մութիւններուն մէջ, որոնք ամէն օր բան

տարակը։ Տիկին Իսկուհի, հակառակ իր տկարացած առողջութեան, կը հաստատէ իմ մտահանգումները։ Այն տունն յաղ – թական ու հպարտ կը դառնամ թեբահա – ւատ Նորայրին .

— Տեա՞ր, ինչ գեղեցիկ ու չքեղ է մեր ծննդավայրը։

Նորայր կը ժպտի իր ներողամիտ ժպի – տով եւ կ'ըսէ .

— Քաղաքապետութիւնը եթէ լուր ու – նենար ձեղի պէս բարձրապատիւ Սիվրի – հիսարցիներու այցելութենէն, փողով ու թմբուկով կ'ընդունէր եւ մահուսր ըն – դունելութիւն մըն ալ կը սարքէր։

— Ինչի՞ն դիտես որ այդպէս պիտի չըլ – լայ, լուրը հասած է արդէն։

Մ. ԻՇԽԱՆ

(Շար.)

ԾԱՆՕԹԱՅՆԵՆՔ ՄԷՋ

Քրիստոնեայ եկեղեցիներու միացման չաբաթին առթիւ, Օուսկ քաղաքին Ֆը – րանսական կաթոլիկէ համայնքը եւս կազմակերպած էր հասարակաց աղօթքի հաւաքոյթ մը տեղւոյն հանդիսասրահին մէջ, Յունուար 27ին։

Կազմակերպիչ վարդապետը, Չ. Լուի Տէմասէ, դնահատելի զգաստութեան ունե – ցած էր սոյն երեկոյթով ներկայ հասա – րակութեան ծանօթացնել Հայաստանեայց եկեղեցին։ Այս առթիւ դիմում կատար – ուած էր Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոդաբարձութեան, որ իր կարգին հրաւիրած էր յայտնի ճարտասա – պետ պ. Ե. Իւթիւճեան, դասախօսելու

մը կը կորսնցնէին հայկականութենէն։ Ամէն օր «Իր Ժօսքը» ըսաւ հայ կեանքը յուզող ամէն հարցի մասին։ Արթուն պահակի նման կեցած պատնէշին վրայ՝ իր խուզարկու աչքէն ոչինչ կը վրիպէր։ Իր խօսքը թարմ էր եւ կենդանի, իր համբագրականները թրթռուն էին եւ տրո – փուն։ Ահա թէ ինչու համար Հայութիւնը կը սիրէր զինք, մինչեւ իսկ հայրենի – քի մէջ։ Ոչ ոք կը կասկածէր իր ուղղա – մտութեան եւ սրտցաւութեան վրայ։ Հայոց լեզուին կը մօտենար հպարտու – թեամբ եւ ակնածանքով։ Անխնայ կը քննադատէր անոր հարազատութեան դէմ եղած ոտնձգութիւնները։ Այժմ Շաւարչի հոդին կը խայտայ, տեսնելով մեր հայ – րենիքի մէջ օտար եւ խորթ բառերու ար – տաքսումը՝ մեր մայրենիքէն»։

Մէջ ընդ մէջ եղան պատշաճ արտասա – նութիւններ եւ մեներգներ։

Պ. Սահակ Ծանդէտեան ապրումով, կարդաց ողբացեալին բաբախուն մէկ դր – րութիւնը, «Ես տեսայ Եփրատը», ուր հեղինակը դրած է այդ արձակին մէջ հո – գեկան տուայտանքը այն սերունդին, որ խորտակուեցաւ իր յուզումներուն եւ մա – քառումներուն ամէնէն տենդոտ մէկ պա – հուն, դրեթէ կէս ձգած ամէն ինչ։

Ընկեր Կ. Տօնէրեան դրութիւն մը կարդաց «Յառաջ»ի անմահ խմբագրա – պետին կեանքին ու գործին մասին։ Թը – ւեց հանդուցեալին բազմաթիւ արժանիք – ները։ Անիկա լրագրական սեւ աշխա – տանքի մէջ մխրճուելով՝ իր ամբողջ երակները քամեց իր եռեւ ձգելով վաս – տակ մը արժանի արդար հպարտութեան։ «Հայ ժողովուրդին յաւիտենականութեան հաւատքէն ներչնչուելով, բոցավառ «Յա – ռաջ», յարատեւ հնչեցուցիր «Մեր Ժօս – քը», Հայութեան իղձն ու բաղձանքը, խիզախօրէն պաշտպանեցիր հայկական դատը եւ մեր արժէքները»։ Ուրախ ենք որ Յառաջ կը չարունակէ իր խօսքը, իր գործը։

Երեկոյթը վերջացաւ «Մայր Աթոռ – ա»ով։

ԶԱԼԿԱՐԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Մեղմօրէն զարկի փոքրիկ մասնասրա – հին մահոդենիկ դուռը եւ լսեցի որ կայ – բուհին խիստ ձայնը մտնելու արտօնու – թիւն կուտար ինծի։ Բացի եւ յարգալի խոնարհութիւն մը ընելէ ետք, մտայ հի – անալի զարդախուցը որ յարդարուած էր մետաքսահիւս ու ծաղկաւէտ սրսկապան – ներով եւ Լանքրէի, Ֆրակօնարտի եւ Վաթոյի նկարներով։ Սենեակին մէկ կողմը կը գտնուէր Պուէի զմայլելի կարա – սի մը եւ պատուհանին մօտ պզտիկ բոլո – բաձեւ սեղանի մը առջեւ նստած էր կայ – սերական ամռոը։

Կայսրուհին նամակ մը կարդալով զբա – ղած էր, բայց ներս մտած ատենս ինձ – զկերը ոտքի ելաւ։ Հագած էր զոբչ կեր – պաս զգեստ մը, զոր անտարակոյս եր – կար ատենէ ի վեր իր վրայ կը կրէր որով – հետեւ չատ հանդիսաւ երեւոյթ մը ունէր անոր մէջ. եւ սակայն այդ զգեստներով ոչ ոք տեսած էր զինքը, որովհետեւ աչ – խատասենեակ մտնելէ առաջ համազգեստ մը կը հագնէր միշտ։

— Գիտէ՞ք թէ ինչ կը պարունակէ Գա – հաժառանգէն բերած նամակինիդ, հարցուց ան խստութեամբ, եւ աչքերուն արտա – յայտութենէն հասկցայ թէ խիստ հետա – քրքրուած էր։

Ժխտական պատասխան տուի, եւ պատ – մեցի թէ Նորին Կայսերական Բարձրու – թեան հետ էի նախ Քիլի ու յետոյ Ալեք – նայի մէջ ուր Գահաժառանգուհին նոր ա – ւտոյանի մը բացման հանդէսին կը նախա – դահէր։

— Ո՞ւր կ'երթաք հիմա, հարցուց կայ – սրհն։ Կարծեմ թէ Իշխանը ուրիշ տեղ պիտի երթայ։

— Այո, Ձերդ Վեհափառութիւն։ Պիտի երթանք Թորն, ու Նորին Բարձրութիւնը Հինդշաբթի օր բանակը պիտի քննէ, յա – րեցի։

— Ահ, այո։ Ես ալ հոն երթալու մտա – դրութիւն ունէի բայց անկարելի պիտի ըլլայ։

Ցետոյ զաղարէ մը եռք, կայսրը չեչ – տակի աչքերուս մէջ նայելով, յանկարծ հարցուց .

— Հէյգէնսօրֆ, Մինքուից անունով մէկը կը ճանչնա՞ք։

Վայրկեան մը մտածեցի։

— Կը ճանչնամ կոմս Ֆօն Մինքուիցը որ Ամաքսոնիոյ Ալեքսանդրիդուքին պալա – տան իշխանն է, պատասխանեցի։

— Ոչ, անոր մասին չէ որ կը խօսիմ։ Ինդիրը ուրիշ Վիլհէլմ Մինքուիցի մը մասին է որ ինքզինքը երաժշտագէտ կ'ան – ուանէ։

Գլուխս չարժեցի տեղեկութիւն չունե – նալս յայտնելով։

— Կատարելապէս վստա՞հ էք թէ չէք լսած այդ անունը։ Ձեղ տեսնեմ, փորձե – ցէք յիշել թէ Գահաժառանգը երբեք չէ՞ խօսած ձեր առջեւ անոր մասին։

Ձիղ մը ըրի ջանալով յիշել թէ ինչ պարագաներու մէջ կրնայի լսած ըլլալ այս անունը, որովհետեւ հետզհետէ կը համոզուէի թէ առաջին անգամը չէ որ կը լսէի զայն։

— Ձեր վեհափառութիւնը թող ներէ ինձ, ըսի խոնարհելով, բայց սուր յիչո – ղութիւնս կը դատճառէ ինծի այս պա – հուս։

Կայսրը ջօնքերը պռատեց, կարծես թէ պատասխանս խիստ մեծ տհաճութիւն կը պատճառէր իրեն եւ արձակեց տեսակ մը մոլուռք որ իր ամբողջ դժգոհութիւնը կ'արտայայտէր։

— Փոցտամ մնացէք, որոշեց ան, իր սովորական ու տիրական չեչտովը։ Հե – ռագրեցէք Գահաժառանգին թէ կը հրա – մայեմ որ վերադառնայ, եւ Թորնի քըն – նութիւնը տեղի պիտի չունենայ։ Պէտք եղած հրամանները կուտամ այդ մասին։ Գահաժառանգին ըսէք նաեւ թէ այս իրի – կուն իր գործին տեսնել կ'ուզեմ դինքը։

Այն ատեն միայն դիտեցի թէ կայսրը ձեռքը բռնած էր թուղթ մը, որուն գոյ – նէն ճանչցայ թէ ուղղակի կայսեր համար գրուած գաղտնի գործակալներու տեղե – կագիրներէն մէկն էր։ Այդպիսի թուղ – թեր կը պատրաստուին, ինչպէս գիտէք, աչխարհի չորս կողմը ցրուած Գերմա – նիոյ միլիոնաւոր լրտեսներուն կողմէ։

Մենքուից։ Միտքս պահեցի այդ անու – նը, եւ առանց ուրիշ խօսքի, մեկնելու հը – րամանը ընդունելէս ետք, կայսեր մաս – նաւորժին պզտիկ սրահէն դուրս եկայ։ Մարմարէ պալատը վերազառնալուս պէս պալատին մատնաւոր հետպրագծով Ալ – թոնա «Վիլհէլմիկ»ին ուղղեցի երկար ու ստիպողական հեռագիր մը, կրկնելով նո – րին Վեհափառութեան հրամանը, որով անմիջապէս ետ կը կանչուէր։

Ազէկ գիտէի թէ միշտ Նորին Բարձրու – թիւնը իր գործած մէկ սխալին եւ կամ ուրիշ բանի մը համար իր հօրը բարկու – թենէն կը կասկածէր, ու երբեք հանդարտ խիղճ մը չունէր, որով անորոչ բոլան – դակութեամբ ու կարճ հեռագիր մը լուրջ մտահոգութեան պիտի մատնէր զինքը։ Բայց ոչ մէկ բացատրութիւն կրնայի տալ, որովհետեւ կատարելապէս կ'անգի – տանայի թէ ինչ պատճառով կայսրը հրա – ժարած էր Թորնի գինուորական քննու – թենէն։

ՈՒԻԼԵՐՄ ԼԸ ԿԷՕ

(Շար.)

Մուրատեան (Փրովիտէնս), Մուրատեան եւ Դաւիթեան (Պոսթօ), Տէրակը – եան (Տիթրօյթ), Սարգիսեան (Ռոան), Սարգիսեան (Սիանի), Մուրատեան (Պոսթոն) ընտանիքները եւ իրենց հա – մայն պարագաները ցաւով կը ծանուցա – նեն՝

ՊՕՂՈՍ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆԻ

մահը, որ պատահած է Փետրուար 4ին, Փրովիտէնս, 63 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Փետրուար 7, Փրովիտէնսի մէջ։

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Հոփսիմէ Զիլինկիրեան կը նուիրէ քսան Ֆր. «Յառաջ»ի բարգա – ւաճման իր քրոջ Իսկուհի Գասպարեանի (Պուլկարիա) մահուան առթիւ։

×

Պ. Թաթուլ Ինճէեան իր ծնողաց յի – շատակին հարիւր Ֆր. կը նուիրէ «Եան – ցի» կազմակերպութեան։ (Ստանալ «Յա – ռաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի 15 Յունուար Մանուկներու Օրուան նուիրա – տուութեանց անուանացանկը որոնք են, հետեւեալները.— Տիկին Մ. Քիւրքճեան 50 ֆրանք, Տիկին Ավաւեան, Տէր եւ Տի – կին Քիւրքճեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Ձեր – մակեան, Պ. Ա. Ժամկոչեան։ Փոքրիկ – ներ.— Ասաղիկ Անտոնեան, Քրիստին Արապեան, Վազգէն Փափազեան, Շանթալ Քիւրքճեան քսանական։ Պ. Խ. Անտո – նեան 19, Տէր եւ Տիկին Զարդարեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Մա – նուկեան, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան, Տիկիններ՝ Ստանպուլեան, Խոջէնչեան, Մ. Միքայէլեան, Մանուկեան, Ալիքեան, Յ. Գույումճեան, Ս. եւ Ա. Գույումճեան, Օր. Սեդա Սիսլեան, փոքրիկները.— Վ. Սանճեան, Փափազեան, Ս. Գա – պաքճեան, մի ոմն տասնական, Տիկիններ Ա. Քիւրազեան, Թ. Մանանեան, փոքրիկն Մարգարեան, Սեդա Օրհնիքեան 5ական։ Փոքրիկն Ստանպուլեան մէկ ֆրանք։

Ընդ. գումար 410 ֆրանք։

ՃՇԴՈՒՄ.—Կապոյտ Խաչի Լիոնի մաս – նաճիւղի թղթակցութեան մէջ (Յունուար 28) Հայկազեան վարժարանի յատկաց – ուած գումարը պէտք է ըլլայ 200 ֆրանք, (ոչ՝ 900)։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔՈՇԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Այս Շաբաթ օր ժամը 19ին Սալ Վօնէյի մէջ, 93 Ավընիւ Ալպէր Փըքի Պանեէօ։

Յուցադրութիւն փաստանկարներու,

Հայաստանի տեսարժան վայրերը Պ. Ինճէեանի կողմէ։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կո – չին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ։

ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. ՏԷՐ-ՄԵԼԿՈՆԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Գին՝ 5 Ֆրանք
Ստանալու համար դիմել՝
ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— ԺԵՐԱՐ ՍԹԵ – ՓԱՆԷՍՔոյի էմիսիոնը.–

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Փետրուար 19, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանեսեան սրահին մէջ։

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։
Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկե – ղեցւոյ ժամերգութեանց։

—o—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (9 Փետրուար).— Երե – կոյեան ժամը 5·30ին տեղի կ'ունենայ ՀՄԿՈՒՄի արարողութիւն։ Նոյն այս ժա – մանակացոյցը Մեծ Պահքի ամբողջ Հինգ – շաբթի օրերուն համար։

12 Փետրուար, Արտաքսման կիրակի, Ս. Պատարագ ժամը 10ին։ Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն ետք կը կատարուի հոգեհանգիստ, որմէ ետք Աբեւաղալի արարողութիւն։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 Փետրուար.— Երե – կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօ – նակ եւ Աղաւոտան։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 Փետրուար.— Տեառ – նընդառաջ է։ Տօն Քառասնօրեայ գալըստ – եանն Քրիստոսի ի Տաճարն։ Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախա – ձեռնութեամբ.—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) վարդանանցի տօնակատարութիւն։

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Ջատկուան առթիւ։

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս։

×

Մայիս 20 եւ 21, Շաբաթ եւ կիրակի
վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

ՓԱՐԻԶ.— Փետրուար 18ի 46րդ տարե – դարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին, կի – րակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն 22, Ֆրան – fo–Սուիս սրահին մէջ։ Մանրամասնու – թիւնները յետագային։

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան – դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փա – լէ տէ Քոնկրէ սրահին մէջ։
Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի պե – զարուեստական ցերեկոյթով մը կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Ժան Կուժոն։

×

Տարօնի երգերու ուսկզդրութիւն
Արմենուհի Գետոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյել)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 12 Փետրուար, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ (25 Ավը – ընիւ Վիէթոր Հիւկօ)։

Կը ներկայացուի

ՀԱՅ ԱՐԻՒՆԻ ՈՒԺԸ

Ողբերգութիւն հինգ արար, Հայ իշխանութիւններու պատերազմը, վարդանեան երկու դար ետք։

Երիտասարդները մեծ չանք թափած են այս թատերախաղը հայերէն լեզուով ներկայացնելու համար։

Մուտք 6 ֆրանք (*տասներկու տարեկանէն վեր*)

REPRESENTATION THEATRALE

La Puissance du Sang

Drame en 5 actes, se déroulant deux siècles après l'épopée de Vartan Mamigonian et relatant la guerre des princes Arméniens
Entrée 6 Francs (au-dessus de 12 ans)

Տոմսերու համար դիմել Պ. ՏԱՐԱԳՃԵԱՆԻ, 43 Ավընիւ տիւ Փրեզիտան Ռուզվելթ, Փլամառ, Հեռ. 642 05–07
կամ Պ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ, 33 Ավընիւ Վիէթոր Հիւկօ, Իսի, հեռ. 642 – 25 – 53

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

19 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ ետք, *ժամը* 3·30ին Լիոն, 6րդ Թաղապետարա – նի սրահը։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան։ *Բեմադրութիւն.*— Միհրան Ան – տոնեան։

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մար – գարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մոս – տիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաև վաստակաւոր դերասան
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ։

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ՇԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուընկը բացուի, ուչ մնացողները պիտի ըս – տիպուին Ա. արարին վերջանալուն սպասել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վար – չութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցիի սրահը, 295 Բիւ Պուալօ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրա – ժեշտ է։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վր – րայ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Գրասենեակը բաց է Շաբաթ օրերը ժա – մը 15էն 18։ Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (երրորդ յարկ, 17 բիւ Պէօ, մեթրօ Քատէ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՒՐՕՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
8 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10832 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.832

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՂ՝ ՍԻՐՏԸ ԴՈՂ

Մեծ եղեռնի յիսնամեակը դարձակէտ մը կազմեց Հայկական Դատի պատմու–թեան մէջ :

Ի սիւրտս աչխարհի ցրուած Հայերը , մէջն ըլլալով հայրենիքի մեր հարազատ–ները, օրակարգի առաջնակարգ հարց դարձուցին մեր ազգային արդար պա–հանջներու հետապնդումը :

Արծարծուեցաւ ու բոցավառեցաւ հայ–րենասիրութեան կրակը , որ անթեղուած էր հոգիներու մէջ տասնեակ տարիներէ ի վեր :

Ամէն կողմ տեղի ունեցան ազդանգէս–ներ , յիշատակի ոգեկոչումներ , խօս–ուեցան հայրենաշունչ ճառեր , դրուեցան փաստացի ու կորովի յօդուածներ հայ եւ օտար թերթերու մէջ , քուէարկուեցան յատակ բանաձեւեր , աչխարհի մեծերուն ղրկուեցան հեռագիրներ՝ արդարութիւն պահանջելու համար առաջին եղեռնա–նութեան զոհ հայ բազմաչարչար ազգին :

Տեղ տեղ օտարներ ալ մասնակցեցան մեր սուգին : Միջազգային մամուլը ըլ–բաղեցաւ մեր հարցով եւ համակրական տողեր նուիրեց ի նպաստ մեր դատին : Ուրուգուէյի մայրաքաղաքի նահանգա–յին ժողովը մասնաւոր նիստ մը յատկա–ցուց Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակին եւ հայանպաստ բանաձեւեր քուէարկեց : Քորտոպայի քաղաքապետութիւնը Անդ–րանիկի անունով , մկրտեց զլխաւոր փո–ղոցներէն մէկը : Օտար անձնաւորու–թիւններ խօսք առին մեր յիշատակի հան–դէսներուն մէջ՝ Մերճաւոր Արեւելքէն մինչեւ Ցունաստան եւ Ֆրանսա , մինչեւ ղոյդ Ամերիկանները :

Էջմիածնի եւ Սան Փաւլոյի մէջ յու–չարձաններ կանգնուեցան մեր մկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակին :

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը հրատարա–կեց Ցուշագիր մը, զոր ղրկեց ՄԱԿի ան–դամ բոլոր մեծ ու փոքր պետութեանց : Ցուշագրին ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղա–րութեան եւ Ուշինկթընի արտաքին նա–խարարութեան հանդիսաւոր յանձնումը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան միջազ–գային մամուլի եւ հեռագրական գործա–կալութեանց թղթակիցներուն :

Պէյրութի մէջ յիսուն հազար հոգի ներկայ եղան յիշատակի մեծ ցոյցին , ո–րուն մասնակցեցան նաեւ պետական դէմ–քեր :

Այս բոլորի մասին տեղեակ էին Թուր–քերէն Թերթերը , , որոնք, կեղծ դիւանա–գիտութեամբ կը չոյէին Թուրքիոյ մէջ ապրող հայ փոքրամասնութիւնը , ամ–բողջ յանցանքը բեռցնելով սփիւռքի Հա–յութեան վրայ :

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախա–գահը ձեմալ Կիւրսէլ իրեն ուղղուած հե–ռագրին անուղղակի պատասխան կու–տար՝ յայտարարելով, որ 1915ին հայ –կական ջարդ տեղի չէ ունեցած : Այլ պատերազմի ընթացքին ռազմագիտական նկատումներով ժողովուրդներու տեղա–փոխութիւն կատարուած է , սահմանա–մերձ հայ բնակիչները դէպի աւելի ապա–հով վայրեր փոխադրուած են ...

Նոյնմասն յայտարարութիւններ ըրաւ Թուրք վարչապետը Անգարայի խորհրդա–րանին մէջ : Ըրքան զթասիրտ ու հոգածու է եղեր Օսմ. կառավարութիւնը, որ ու–զեր է իր հայ հպատակներու կեանքը չվտանգել ռազմաճակատի մօտակայ չըր–ջաններուն մէջ ...

Հանդիսականերէն, ճառերէն ,յօդուածնե–րէն, հեռագիրներէն եւ յուշագիրներէն եւք այժմ Հայկական Դատը վառ կը պահուի ՄԱԿի պալատին առջեւ կատար–ուած ցոյցերով : Ցօսքն եւք գործ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԵՔԻՆԻ ՑՈՅՑԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԸ ԳԵՏԻՆ ՆԵՏԵՑԻՆ

Խորհրդային սպասարկութեանց վիճա–կը, Փեքինի մէջ, օրէ օր եւ ժամէ ժամ կը ծանրանայ : Վերջին պահուն կը հա–ղորդեն որ չին իշխանութիւնները հեռա–ձայնով տեղեկացուցած են խորհրդային դեսպանատան գործակալին որ այլեւս չեն կրնար երաշխաւորել խորհրդային դիւանագիտական մարմնի անդամներուն ապահովութիւնը : Արդէն մեկնող ըն–նիքներուն վերջին ժամերու կեանքը դը–ժոխային եղած է , ինչպէս կը պատմեն Մոսկուա հասած ընտանիքները : Նկարա–գրութիւնները սարսափելի են, նորածին մը ծեծած են «մարդի միտքերով», մինչ երիտասարդ մը յանկարծ կը քաշէր օդանաւ բարձրանալու սանդուխը եւ վար կ'իյնային կին մը ու իր զրկի երախան :

Օդակայանին մէջ օտար դիւանագիտա–կան մարմնի անդամներ որոնք կը փոր–ձէին պաշտպանել մեկնող խորհրդային ընտանիքները, դեահին նետուած են : Ա–սոնց կարգին՝ Ֆրանսայի դեսպանը , իր կինը, Դանիոյ դեսպանին կինը, Անգլիոյ դեսպանատան գործակալը : Օդակայանին տեսարանը սարսափ ազդած է բոլորին վրայ , մինչ ամբոխը կը թքնէր Ռուսե–րուն վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՍԻԳԻՆ Թնդանօթի 41 հարուածնե–րով ընդունուեցաւ Լոնտոն , ուր առաջին խօսակցութիւնը ունեցաւ Ուիլսընի հետ : Հինգշաբթի օր , խորհրդային վարչապե–տը պիտի խոնարհի Կարլ Մարքսի շիրի–մին վրայ , որ Հայիւէյթի գերեզմանատու–նը կը դտնուի , ընտանիքը երբեք արտօ–նած չըլլալով անոր «ներդաղթը» Արեւել–եան Գերմանիա :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Արտաքին նախարարը՝ Վիլի Պրանտ Ամերիկա մեկնած է , ուր կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունե–նայ Ճոնսընի , Տին Ռըսքի եւ Մք. Նամա–րայի հետ :

« ՀԱՅԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԲԱԺԱՆ ԲԱԺԱՆ ԸՆԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ ԱԴՐԲԷՋԱՆԸ »

եթէ իսթանպուլ կը զրէ :— Հայերը Սորհ. Ռուսիոյ օժանդակութիւնով կը պատրաստուին գործադրել իրենց հին ծը–րագիրը , Ադրբէջանը բաժան բաժան ը–նելու համար : Զեռնարկներ կը կատար–ուին, որպէսզի պատմական թուրք քաղա–քի մը, Ղարաբաղի կեդրոնը, Շուչին տրուի Հայերուն : Ցարական չըջանէն ի վեր, Հայերը միշտ ալ զրգռած են Ռուսե–րը, որպէսզի տարածուին դէպի Ադրբէ–ջան, ամէն տեսակ գրգռութիւն կատարե–լով Ազէրի թուրք ժողովուրդին դէմ : 1920ին, ռուսական բանակները անակընթ–կալ յարձակումով մը գրաւեցին եւ ա–ւարի տուին Ադրբէջանի ապստալին անկախ Հանրապետութիւնը, եւ այս գրաւումէն ամիս մը առաջ Ղարաբաղի մէջ Հայերը արիւնալի ըմբոստութիւն մը կազմակեր–պեցին : Ադրբէջանի ուժերը փութացին , եւ բնաջնջեցին հայ ժողովուրդը, որ տա–սը հազար հոգիէ կը բաղկանար , ըմ–բոստները ցիրուցան ըրին, Հայոց թաղե–րը այրեցին եւ մրկեցին : Յրաւեցէն նաեւ փոքրաթիւ հայ հրոսակները եւ խռովա–րարները, Հոն սպանուեցաւ նաեւ հայ զօրավար Տէլի Ղազար, իր ընկերներով միասին : Մտուզուեցաւ որ այս խռով–թիւնը կազմակերպուած էր Երեւանի մէջ : Թուրքերը Տէլի Ղազարի գլուխը կարեցին եւ կարդ մը փաստեր ձեռք ան–ցուցին : Տէլի Ղազարի գլուխը Շուչի բե–րին , ժողովուրդը երբ տեսաւ լայն, եր–գելով ու ցատկելով ցոյցեր ըրաւ : Ցետոյ

ՎԱՐՇԱՒԱՑԻ Ուխտին անդամ երկիրնե–րու Արտաքին նախարարներու ժողովը տեղի պիտի ունենայ ոչ թէ արեւելեան Պերլինի մէջ ինչպէս նախատեսուած էր այլ՝ Վարչաւայի :

ՄԱՐԹԻՆ ՔԱՐՈԼԻ յուղարկաւորու–թիւնը պիտի կատարուի Հինգշաբթի օր, Փարիզի մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ եւ խորհրդային այլ քա–ղաքներու մէջ, ցոյցեր եղած են Զինա–յիներուն դէմ : Մօտ երեք հազար հոգի , լուռ, տողանցած են Մոսկուայի չին դես–պանատան առջեւ : Բողոքի բազմաթիւ ցոյցեր կազմակերպուած են ամէն կողմ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՊԵՏՐՈՍ ՊԱԼԸՔՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ Կիրակի օր , իր բնակարանին մէջ յանկարծամահ եղած է Պետրոս Պալըքճեան :

Բնիկ Պոլսեցի , 81 տարեկան , ողբաց – եալը երկար տարիներ եղած է ազգային կազմակերպութեանց մէջ: Նախագահ Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի կեդր. Ցանձնաժո–ղովի 1946էն 1954ին, յետագային մնացած է զանճապահ: Եղած է նաեւ Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձու–թեան տեղապահ 1948էն 1954 : 6

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանի–քին :

Հայերը զործակցեցան կարմիր Խուաչ–րուն հետ, Անգարայէն Հալիլ փաչա ինք–նաթիւնը ծածկելով Բագու գնաց : Կար–միր բանակը իր դէմ ուժ մը չգտաւ եւ դիւրաւ գրաւեց եւ աւարի տուաւ Ադր–բէջանը :

ՄՈՆԹԵՊԵԼԼՈՑԻ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋ

Հետեւեալ լուրերը հաղուած են թրա–կան թերթերէ: Վաւերականութեան մա–սին վերապահ :

Կատարեալ փիյասքոյի յանգած են այն ձեռնարկները, զորս Լոս Անճելըսի մեր –ճակատ քառասունմեկ հազար բնակչու–թեամբ Մոնթեպելլօ աւանին Հայերը կա–տարած էին Թուրքիոյ դէմ : Ինչպէս յայտնի է կարդ մը Հայեր որոշած էին կանդնել յուշարձան մը այս աւանին մէջ ի յիշատակ իրենց ցեղակիցներուն, որոնք իրրեւ թէ 1915ին ջարդուած են Թուրք–րուն կողմէ եւ այս նպատակաւ դրամ հա–ւաքել սկսած : Ու թաղապետական ժո–ղովին դիմած էին ճշդելու համար այն պարբերութիւնը, որ զրի պիտի առնուէր յուշարձանին վրայ :

Մոնթեպելլօ պաշտօնով գրկուած գրօ–սաչրջիկային գործակալութեան Ուտ–չինկթընի մամլոյ խորհրդականէն Անգա–րայի գործակալութեան հասած տեղե–կութեանց համաձայն, Մոնթեպելլոյի թաղապետական ժողովին անդամները ի –րական կացութիւնը պարզուելէ եւ իրենց բացատրուելէ ետք, որ նպատակը անիրաւ քարոզութիւն մըն է, տուած են որոշում մը՝ որու հետեւանքով կատարեալ ֆի–յասքոյի յանգած է կարդ մը Հայերու այս արարքը :

Թաղապետական ժողովը մեղմ ած է այն չորս պարբերութիւնները, զորս նախա–ձեռնարկ եղողները առաջարկած էին գրի առնել կանդնելի յուշարձանին վրայ :

Թաղապետական ժողովը որոշեց որ յու–շարձանը կանգնուած պարապային անոր վրայ պետելի ցուցատախտակին վրայ միայն հետեւեալ պարբերութիւնը կարելի է գրի առնել . —

« Այս յուշարձանը կանգնուած է հայ –կական ծագումով Ամերիկացիներու նուի–մէ ի յիշատակ բոլոր այն մարդոց որոնք մարդկութեան դէմ ոճիրներու զոհ գա–ցած են » :

Ուշինկթընի Թրքական Սմամլոյ խոր–հըրդականը կ'աւելցնէ այս մասին .—

«Ցնորհիւ այս նախագասութեան՝ յանդ–րոյ առարկայ յուշարձանը ոչ մէկ պատրա–պիտի ունենայ Հայոց բարբանջանքներուն հետ եւ այս յուշարձանը պիտի ոգեկոչէ նաեւ յիշատակը այն Թուրքերուն՝ որոնք իննկան Կիպրոսի մէջ 1963ին» :

Թաղապետական ժողովին որոշումը մե–ծապէս հիասթափ ըրած է այս ձեռնար–կին հեղինակները: Ցուշարձանը պիտի արժէ յիսուն հազար տոլար : Դադրած են այս մասին նուիրատուութիւնները եւ ո –մանք ալ ետ ուղեծա են իրենց նուիրա –տուութիւնը » :

ԱԿԱՄԱՅ...

—o—

ՄՄԲ.— Պատմական պիտի դառնայ այս բառը: Հիւս· Ամերիկայի Ս· Դ· Հնչակեան կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «*Երիտասարդ Հայաստան*» անցեալ տարի՝ երկու խմբագրական նուիրած էր Հայաստանի պետական մեքենային մէջ կատարուած փոփոխութեանց առթիւ: Այս խմբագրականները ծանօթ «գիծէն» դուրս ելած էին, ճիշդ այն ձեւով որ ելած էր «Զարթօնք»ի խմբագրականը (տեսնել *Ծառայ*, 2 Փետրուար): Հիւս· Ամերիկայի «Հայ Ցառաջդիմականներու» (՛) օրգանը, «Լրաբեր», չէր կրնար անշուշտ ներել նման համարձակութեան մը, եւ յարձակեցաւ Ս· Դ· Հնչակեան կուսակցութեան առաջնորդներուն վրայ, որոնք պատասխանեցին ··· ակամայ, պաշտպանելով նաեւ «գիծէ» դուրս տեսակէտներ·· միշտ ակամայ:

Բոլոր անոնք՝ որոնք օրը օրին կը հետեւին Հայաստանի ժողովուրդի առօրեայ կեանքին, անոր ապրումներուն, ներչնչումներուն եւ կը զգան անոր սրտին զարկն ու հոգիին խռովքը, նկատած ըլլալու են, որ հայրենի ժողովուրդը վերջին տարիներու ընթացքին հոգեփոխութեան ենթարկուած է: Այս կը հաստատեն Հայաստան այցելող բոլոր ղբօսաշրջիկները, ստացուած նամակները, արտասահման եկող այցելուները:

Տասը տարի առաջ սկսած այս հոգեփոխութիւնը իր լրումին հասաւ Եղեռնի 3իսնամեակին առթիւ, երբ Հայաստանի ժողովուրդը, որպէս անբաժան մէկ մասնիկը ընդհանուրի, ահաւոր ցնցում մը կրեց ու, արհամարհելով ամէն սպառնալիք, սաստ կամ վտանգ, հարիւր հազարաւոր բազմութեամբ փողոց իջաւ իր մէկուկէս միլիոն ազգակիցներու յիշատակը ոգեկոչելու եւ մեր հողային Դատին համար արդար լուծում մը պահանջելու առաջադրանքով: Ժողովրդական զայրոյթը, ցասումը ստացաւ տեսակ մը ընդհանրական բնոյթ, որ վարակեց ու ոտքի հանեց Հայաստանի ամէնէն պաղարիւն խաւերը անգամ:

Այս մասին չատ դրուեցաւ ու խօսուեցաւ առենին: Սակայն ինչ որ չխօսուեցաւ կամ քիչ դրուեցաւ այն է թէ այդ օրերու հետքերը մնային ժողովուրդի միտքին ու սրտին մէջ, որոնք իրենց արտայայտութիւնը գտան Ս· Կաթողիկոսարանի ճաւին մէջ, ամէնէն ամբողջական ու յուզեցած կերպով:

Նիւ Եորքի Հայ Ցառաջդիմականներու Թերթը մեզի (երիտ· Հայաստանի խմբագրութեան) *կը վերագրէ Սով· Միութեան դէմ «ըմբոստութիւն» թելադրած կամ Սով· Միութենէն Հայաստանը զատուելու տրամադրութիւն ցոյց տուած ըլլալ:*

Քանիցս ուշի ուշով աչքէ անցուցինք մեր խնդրոյ առարկայ խմբագրականը եւ հոն ոչ մէկ նման միտք չգտանք: Ընդհակառակն, հոն գտանք հետեւեալ պարբերութիւնը, որ ինքնին չատ պերճախօս է·

— «Հայաստանի նման բացառիկ պայմաններու մէջ գտնուող երկիր մը իր բացառիկ պայմանները եւ բացառիկ օրէնքները պէտք է ունենար, մինչ մնալով Սով· Միութեան սահմաններուն մէջ»:

Ահիկա՞ է Սով· Միութենէն զատուելու միտքը, որ տարին մատծումով մը «Լրաբեր»ի պարոն խմբագիրը մէկտեղ կը նէ:

*Մենք մեր խմբագրականին մէջ չանք գտանքը գործած էինք ըսելու թէ՝ «Հայաստանի Համայնավար կուսակցութիւնը չատ աւելի պատճառներ ունի իր երկրի պայմաններուն, իր ժողովրդի զգացումներուն պատշաճեցնելու իր ազգային էութեան դաւանականութիւնը: Իսկ տարի համար ան պէտք է բիչ մը աւելի կորով, բիչ մը աւելի արիութիւն ցոյց տայ կեդրոնական իշխանութեան հանդէպ, *ինչպէս այդ է վայել* իրաւ դեմոկրատական վարչաձեւին»:*

Ցանցա՞նք ըրած ենք այսքանը ըսելնուս համար: Բայց մենք միանգամայն չենք, մեզի հետ է Հայաստանի ժողովուրդը, որ իր պատգամախօսին, կապուտիկեանի բերնով կը յայտարարէ· «Ընկերնե՛ր, բարձր հաւատարմութիւնը հոգու բարձր յատկութիւն է: Բարոյական եւ այլ կարգի ճնշումներով պէտք չէ հրահրել, որ այդ բարձր հաւատարմութիւնը, որպէս պին նուիրուածութիւնը փոխարկուի վախի, երեսպաշտութեան, կոյր ենթարկուածութեան»:

Ցանկալի պիտի ըլլար որ Նիւ Եորքի Ցառաջդիմական Թերթի պարոն խմբագիրը քիչ մը ուշադրութեամբ կարդար վերի տողերը, որոնք կընային իրեն եւ իրեն պէս մտածողներուն համար դաս մը ըլլալ:

Մեր խմբագրականին մէջ ըսած չէինք նաեւ թէ «Հայաստանի կոմկուսը կը ըղդուչանայ իր գործունէութեան վրայ աղդային չէզտ դնելէ, որովհետեւ Հայաստանի մէջ ալ տակաւին կան Սթալինեան չրջանէն մնացած թափթփուքներ, չնորհաղուրկներ, որոնք հաշտ աչքով չեն նայիր այն ազատական չարժումին, որ տեղի կ'ունենայ Հայաստանի մէջ վերջին տասը տարիներու ընթացքին»:

Մեղի կը ձայնակցի, զարմանալի ներ դաչնակութեամբ, Հայաստանի ժողովուրդը Սիլվայի միջոցով, յայտարարե լով·— «Աքթիվ տարրեր կան, որոնց հիմնական գրաղումնքն է անդադարօրէն գրգռտպարտադրեր հասցնել Մոսկուա եւ որքան կարելի է ծուռ հայելու մէջ ներկայացնել իրողութիւնները»:

Ցառաջդիմականներու Թերթի պարոն խմբագիրը ճիշդ նման ծուռ հայելիի մէջ կը տեսնէ նաեւ մեր արտայայտած գաղափարները՝ դնելով նեղաթիւրելով եւ փրովոճասիոնաներ ընելով մեղի դէմ:

Լրագրական պարկեշտութիւն ըսուած բան մը կայ, որ իրաւունք չի տար պարոն խմբագրին մտքեր պղտորել փրովոճասիոնաներով, ինչ – ինչ յետին նպատակներով, որքան ալ այդ խմբագիրը չատաջդիմական ըլլայ՝ իր տեսակէտներով եւ գաղափարներով: Ըրած որակումները, վերջին հաչիւով կ'երթան կապուտիկեանին եւ անոր միջոցով՝ Հայաստանի ժողովուրդին, որոնք ճիշդ ու ճիշդ մեր տեսակէտը կը բաժնեն:

*Անմտութիւն է խորհիլը թէ մենք մեր հողային Դատը Սով· Հայաստանէն անկախ կ'ուզենք հետապնդել: Ամէն անգամ երբ առիթը հանդիսացած է, մենք չեզ տած ենք թէ Հայաստանի կառավարութիւնը կը ճանչնանք որպէս Ամենայն Հայոց կառավարութիւն եւ կ'ուզենք որ ան իր ձեռքն առնէ մեր Դատը: Սակայն, ցաւով կը նկատենք, որ ան չի կրնար մեր սպասելիքները գոհացնել, *որովհետեւ կայ համա – սովետական չահը, համա – սովետական քաղաքականութիւնը*, որոնք պինք կը կաչկանդեն:*

Մենք չատ լաւ կ'ըմբռնենք կացութիւնը: Ցառաջդիմականներու եւ իրենց օրկանին համար Հայաստանի մէջ ոչ մէկ քննադատելի բան գոյութիւն ունի: Ամէն բան անթերի է այնտեղ: Հոն սխալներ եւ թերութիւններ չեն կրնար պատահիլ:

Տարբեր է սակայն մեր պարագան: Մեր կուսակցութիւնը ծնունդ առած է հայ ժողովուրդի տառապանքէն, եւ անցած է հուրի ու սուրի աւազանէն: Ան եթէ առաջին մէկ օրէն փարեցաւ Սով· Հայաստանին, պատճառն այն է, որ անոր մէջ գտաւ մեր ժողովուրդի փրկութիւնը, քիղքական եւ ոգեկան վերածնունդը: Մեր այդ յարումը եղաւ սրտագին, անվերապահ: Սակայն, երբ հարկը տեսած ենք այս կամ այն առթիւ յիշեցումներ ընել, բաղձանքներ բանաձեւել, երբեմն ալ դառնացած խօսքեր արտասանել, այդ ալ բխած է մեր ոգեկութեան գիտակցութենէն, ազգային հարցերու հանդէպ մեր ունեցած անչահախնդիր մտահոգութիւնէն, եւ Սովետ· Հայաստանի հանդէպ մեր անկեղծ նուիրումէն:

ՑԱՌԱՋ·— Ինչպէս կը տեսնուի, «ակամայ» կատարուած խոստովանութիւնները, «ակամայ» կատարուած բողոքները, «ակամայ» արտասանուած «դառնացած, խօսքերը» կը մատնեն որոշ թափանցում եւ ոռոգում ··· անջրդի անապատներու:

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐՍ՝ ԿԷՍ ԴԱՐ ԵՏՔը

—o—

Գ·

Լաւ մը ըմբռնելէ առ քաղաքին համայնապատկերը, կը նսեմնք մեր ինքնաչարժը եւ դանդաղ ու հանդիսաւոր դնացքով մուտք կը գործենք: Ոչ մէկ փող ու ոչ մէկ թմբուկ: Շուկայէն մեր անցքին, խանութներուն առջեւ նստող մեր նախկին հայրենակիցները անտարբեր կը դիտեն մեր կառքը: Եթէ դիտնային թէ ո՞վ են անոր մէջ նստողները, կը խորհէի ես ինծի:

— Քաղաքապետութեան սարքելիք հանդիսութիւնը վերագարձին տեղի պիտի ունենայ, իրրեւ հրաժեչտի ղաղէլ, կը կատակէ բարեկամս: Սիրտ չունիմ պատասխանելու: Մանուկի մը պէս յուզուած եմ: Կը նայիմ չորս կողմս ծարաւի աչքերով, բան մը ճանչնալու, հին յուչ մը վերականգնելու ճիդով: Անչուք գիւղաքաղաքի մը նոյնքան անչուք չուկան: Մեր կողմը, դէպի վերի փողոցները, եկեղեցին ուղղութեամբ կանդ կ'առնենք ադբիւրի մը քով: Ալ կասկած չկայ, Սիվրի – Հիսարի մէջ ենք:

Մեր առաջին գործը կ'ըլլայ, առանց աչ ու ձախ նայելու, նեղ փողոցէն վեր բարձրանալ եւ նախ եկեղեցին գտնել: Թրքուհիներ, աւանդական չալվարը վրանին, կէս մը քօղարկուած, գարմանքով մեր խումբը կը դիտեն: Թուրիստներ՝ արեւելքի յետնկած այս գիւղաքաղաքին մէջ... չատ անսովոր ու տարօրինակ կ'երեւի: Մոխրակոյտի նմանող հողակոյտերէն դժուար կ'առաջանան մեր քայլերը: Տիկին Իսկուհի ափիբերան մնացած՝ չուրջը կը գիտէ եւ բան չի հասկնար: Մօտ 15 տարեկան հասակին ամբողջ տարի մը ապրած է Սիվրի – Հիսար, բաւական լաւ կը ճանչնայ մեր ծննդավայրը: Բայց սա վայրկեանին գլուխը կորսնցուցած կը թուի ըլլալ եւ տեւաբար բարձրաձայն կը խորհրդածէ·

— Ա՛ս ի՞նչ եղեր են մեր թաղերը, ո՞ւր են Հայոց տուները, ո՞ւր է գպրոցը, մեզմէ Աստուծոյ, եկեղեցին մինակը մնացեր է ···

Այո, արդարեւ, եկեղեցին միս մինակ մնացած է բլուրի կոչին, երամէն անջատուած եւ թեւերը իր վերաւոր կողերուն ծալլած առաւպելական թռչունի մը պէս: Շուրջը կատարեալ ամայութիւն: Ոչ իսկ փայտակի հետքեր, այլ միայն ժայռ, հող ու մոխիր: Ի՞նչպէս եւ ինչո՞վ յաջողած են մոխրանման հողի վերածել հարիւրաւոր հայկական չէն օճախներ ... Գաղտնիք մը՝ որ անլուծելի մնաց մեզի համար:

Ծառն ոճով չինուած մեծակառոյց մեր եկեղեցին, տասը տարիներու հանրանուէր աչխատանքի եւ նուիրման կոթող, կը շարունակէ մնալ վկան Սիվրի – Հիսարի Հայոց գարաւոր կեանքին, երբ դաւադիր ձեռք մը աչխատած է խնամքով ջնջել այդ կեանքին աչխարհային բոլոր հետքերը:

Քանի կը մօտենանք մեր եկեղեցիին, այնքան կը չեչտուի մեքենայի մը խժլուր աղմուկը: Գլխաւոր մուտքին առբան մը կայ, որ իրաւունք չի տար պարոն խմբագրին մտքեր պղտորել փրովոճասիոնաներով, ինչ – ինչ յետին նպատակներով, որքան ալ այդ խմբագիրը չատաջդիմական ըլլայ՝ իր տեսակէտներով եւ գաղափարներով: Ըրած որակումները, վերջին հաչիւով կ'երթան կապուտիկեանին եւ անոր միջոցով՝ Հայաստանի ժողովուրդին, որոնք ճիշդ ու ճիշդ մեր տեսակէտը կը բաժնեն:

Անմտութիւն է խորհիլը թէ մենք մեր հողային Դատը Սով· Հայաստանէն անկախ կ'ուզենք հետապնդել: Ամէն անգամ երբ առիթը հանդիսացած է, մենք չեզտած ենք թէ Հայաստանի կառավարութիւնը կը ճանչնանք որպէս Ամենայն Հայոց կառավարութիւն եւ կ'ուզենք որ ան իր ձեռքն առնէ մեր Դատը: Սակայն, ցաւով կը նկատենք, որ ան չի կրնար մեր սպասելիքները գոհացնել, *որովհետեւ կայ համա – սովետական չահը, համա – սովետական քաղաքականութիւնը*, որոնք պինք կը կաչկանդեն:

Մենք չատ լաւ կ'ըմբռնենք կացութիւնը: Ցառաջդիմականներու եւ իրենց օրկանին համար Հայաստանի մէջ ոչ մէկ քննադատելի բան գոյութիւն ունի: Ամէն բան անթերի է այնտեղ: Հոն սխալներ եւ թերութիւններ չեն կրնար պատահիլ:

Տարբեր է սակայն մեր պարագան: Մեր կուսակցութիւնը ծնունդ առած է հայ ժողովուրդի տառապանքէն, եւ անցած է հուրի ու սուրի աւազանէն: Ան եթէ առաջին մէկ օրէն փարեցաւ Սով· Հայաստանին, պատճառն այն է, որ անոր մէջ գտաւ մեր ժողովուրդի փրկութիւնը, քիղքական եւ ոգեկան վերածնունդը: Մեր այդ յարումը եղաւ սրտագին, անվերապահ: Սակայն, երբ հարկը տեսած ենք այս կամ այն առթիւ յիշեցումներ ընել, բաղձանքներ բանաձեւել, երբեմն ալ դառնացած խօսքեր արտասանել, այդ ալ բխած է մեր ոգեկութեան գիտակցութենէն, ազգային հարցերու հանդէպ մեր ունեցած անչահախնդիր մտահոգութենէն, եւ Սովետ· Հայաստանի հանդէպ մեր անկեղծ նուիրումէն:

ՑԱՌԱՋ·— Ինչպէս կը տեսնուի, «ակամայ» կատարուած խոստովանութիւնները, «ակամայ» կատարուած բողոքները, «ակամայ» արտասանուած «դառնացած, խօսքերը» կը մատնեն որոշ թափանցում եւ ոռոգում ··· անջրդի անապատներու:

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ

1913-ԻՆ...

—o—

Բանախօսը այնուհետեւ քանի մը վերապահումներ կ'ընէ տաղաչափական դարձուածոց, աղքատ յանգերու, թարմատար վանկերու կամ անհարկի կրճատումներու մասին, որոնց տեղ – տեղ հանդիպած է Վարուժանի քերթողական երկին մէջ եւ, ի վերջոյ «Հեթանոս երգերու» հեղինակը կ'ողջունէ «իբրեւ հպօր բանաստեղծ մը»··· «Գլուխն ու լանջը բաց միջօրէին մեծ արեւին տակ, որուն միակ նախապաշարումը կեանքն է, արեւալիր կայծակնաչող պայքարը, լուսապինծ չարժումը, կամքը ուղիղ եւ այրատար պինդով, եւ որուն ակնարկին առջեւ բոլոր ճշմարտութիւնները կրնան յանդիլ չար – չարուած վսեմ գեղեցկութեանը մէջ այն ժողովուրդին, որուն հարազատ զաւակն է ինք, այն ժողովուրդին, որ բոլոր անցքերուն, բոլոր հեղեղներուն, բոլոր մրրիկներուն դիմակալեց կեանքին ու լոյսին հաւատքով եւ մռնչեց իբրեն պէս բոլոր հանրամիտ, մեղկ ու տկար անցորդնեբուն »:

*Դոկտ· Արմենակ Բարսեղեան, *ինչպէս* ըսինք, պաչտօն ունէր խոցելի մասերը ցոյց տալ «Հեթանոս երգերուն», եւ իր այդ պաչտօնը տեղ տեղ չատ լուրջի առաւ, չեչտելով հանդերձ, որ «Վարուժան իր կարծիքով բանաստեղծ է, եւ ան ալ տաղանդաւոր բանաստեղծ, որովհետեւ ան ունի բոլոր հիմնական յատկութիւնները, որ կը պահանջուին քերթողէ մը, – վառ երեւակայութիւն, պատկերներ յօրինելու եւ արտայայտելու կարողութիւն, բանաստեղծական թռիչք, նիւթեր ընտրելու եւ մչակելու ընդունակութիւն, ղգացումի ենթակայութիւն, գեղարուեստական ճաչակ եւայլն», այնուամենայնիւ նկատեց, որ Վարուժանին յոռի ծառայութիւն մատուցանել է «չտնալ ապացուցանել կամ առնուազն լռելեայն ընդունիլ, որ «Հեթանոս երգերը» ամէն տեսակէտով քննադատութենէ վեր ժողովածու մըն է» եւ չմատնանչել հետեւեալ բար անոր թերութիւնները:*

Անդրադառնալով, ուրեմն իր դատած թերութենէն՝ հինգ կէտերու մէջ կ'ամփոփէր զանոնք:

Ա·— Անպօրծածական բառեր, գրաբարի յատուկ զարձուածքներ ու ձեւեր, նահապետութեան մասերու անսովոր դասաւորում ու չափէն աւելի չրջումներ:

*Բ·— Դժուար ըմբռնելի եւ նոյնիսկ անբերեւականելի պատկերներ *ինչ – ինչ* քերթուածներու մէջ:*

Գ·— Շարք մը ճապաղ ու ձգձգուած քերթուածներ:

Դ·— Բանաստեղծութիւններէն ոմանց մէջ արհեստականօրէն ներմուծուած հատուածներ:

Ե·— Դէպի կինը արտայայտուող տգեղ վերաբերում:

Բանախօսը իր դիտողութիւնները կը համեմէր «Հեթանոս երգերէն» քաղուած մէջբերումներով:

Տոքթ· Բարսեղեանի ելոյթը սրահը իր դէմ տրամադրեց սակայն, ներկաներուն հաճելի չեզան ոչ քննադատութիւնները, ոչ ալ տեսակ մը բուռն չեչտը, որով կ'արտայայտուէին անոնք: Սրահին ցոյց տուած այս բացասական վերաբերումը իսկայական կուգար մանաւանդ բանախօսին մէջբերումներ կատարած պահուն, որոնք, ընդհակառակն ներկաներուն ծափերուն կ'արժանանային: Այս ծափահարութիւնները թելադրեց ցոյցի մը վերածուեցան, երբ ան կը կարդար հատուած մը Վարուժանի «Լքումը» խորագրով բանաստեղծութենէն, ուր քերթողը, կեանքէն յուսահատ, կ'ուզէ ջրհորը նետել իր խոնջ ու կարեւեր մարմինը ու կ'ըսէ·

Լրոութիւնն՝ իր պատրուած
Պատանիք վրաս պիտի հիւսէ վերստին
եւ Լուսընկան (որ պիտի փշրի անկումէս
Ծնունդ տալով հազարաւոր աստղերու)
Ցետոյ դարձեալ խաղաղիկ,
Պիտ' առնէ ձեւն իր նախկին, պիտ' ըլլայ
Չուրերուդ վրայ՝ իմ անձնասպան հոգիէս
Բողբոջած մեծ արիւնոտայ նուիրափառ
Մ'որուն արմատն ոչ ոք գիտէ թէ ո՛ւր է:

*Որոտընդոստ ծափեր կ'ողջունէին հատուածը զոր Տքթ· Բարսեղեան կը կարդար իբր «անբերեւականելի պատկերի» նմոյշ ···

Ասոնք առաջ նոյնպէս Ռուբէն Զարդարեան, որ համաձայն չեզաւ այն տեսակէտին, թէ բանաստեղծութեան լեզուն պէտք է անպայման պարզ ըլլայ եւ ժողովուրդին մատչելի: Ու յետոյ ըսաւ·

«Գալով Վարուժանի լեզուին, ան բազրատունիներու եւ Ալիշաններու չունչին տակ կազմուած, առաւօրէն կ'օգտուի զրաբարի ճոխութիւններէն, զոր զործածելու առեն երբեմն սայթաքում – ներ ունենալէ զերծ չէ սակայն բանաստեղծը»:

Զարդարեան դիտողութիւն ըրաւ նոյնպէս Վարուժանի չափէն աւելի իրապաշտ *ինչ – ինչ պատկերներուն* համար:

Վարուժան ոչ զովեստներէ յափրշտակուող էր եւ ոչ ալ խծբծանքներէ ազդուող:

Ց· Ճ· ՍԻՐՈՒՆԻ

(3 Շար·)

ՆՅԳԱՓԱԴՏՈՒԹ

ՎՈՅՏՍՁՍՓ

— Ա՛խ, ասում եմ ձեզ, որ ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է կատարվում իմ հոգում : Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է ինձ պետք : Ես ուզում եմ ապրել, ուզում եմ սիրել, ուզում եմ ինձ տալ ամբողջովին, ամբողջ հոգով, ամբողջ էությամբ, ամբողջ կրքով, ամբողջ մարմնով, ամբողջ արյունով, ամբողջ կյանքով, ամբողջ ինքնությամբ, ամբողջ անձնազոհությամբ, ամբողջ ինքնամոռացությամբ, ամբողջ ինքնամոռանալով

[redacted]

Այրի Տիկին Պետրոս Պալըքճեան , Տէր եւ Տիկին Ժան – Փիէր Պալըքճեան եւ զաւակը՝ Ֆրէտէրիք, Տէր եւ Տիկին Շախ – պէնաէրեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՊԱԼԸՔՃԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 5ին, 80 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Զորեքշաբթի (Փետր. 8) ժամը 15·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի , ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

[redacted]

Այրի Տիկին Քէօշկէրեան եւ զաւակները՝ Թերէզ եւ Աղնիւ Քէօշկէրեան կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 1ին , յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փետրուար 6ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Փանթէոնի դերեզմանատան իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ :

[redacted]

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մասնաւոր հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Գէորգ Քհնյ. Նիգամեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի, Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն ի հանգիստ , այս կիրակի առաւօտ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Առաքել Պէյազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Իշխանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաւիկ Ստեփանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թադէոր Թադէորեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ , գրաւոր ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր

ԱՑՐԻ ՏԻԿ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԷՅԱԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Արմենուհի Ոսկանեան)

մահուան առթիւ :

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէվրանի ընկերը – ընկերուհիները իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկերուհի Ագնիւ Քէօսէեանի ու բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեց – եալ մօր Այրի Տ. Կատարինէ Թորոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի
ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան 40 ֆրանք կը նուիրեն Շաւարշ Միսաքեանի յիշատա – կին :

Պ. Պայրամեան 40 ֆր. կը նուիրէ :

ՆՈՒԷՐ

Ց. Քէֆէլեան Շաւարշ Միսաքեանի մահուան տասնամեակին ի յիշատակ 30 ֆրանք կը նուիրէ Ալինճարի «Յառաջ» վարժարանին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի կրթ. Մարմինը չնորհակալութեամբ ստացած է 25ական ֆրանք : Պ. Աբշակ Մկրեանէ Թադէոր Պետրոսեանի եւ Արմենուհի Պէյազեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին·— Ժերար Սթե – ֆանէսքոյի էմիսիոնը :–

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ա՛նի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի :

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :
Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ ժամերգութեանց :

———o———

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ (9 *Փետրուար*) *.— Երե – կոյեան ժամը 5·30ին տեղի կ'ունենայ ՀՍԿՈՒՄի արարողութիւն : Նոյն այս ժամանակացոյցը Մեծ Պահքի ամբողջ Հինգշաբթի օրերուն համար :*

12 *Փետրուար, Արտաքսման կիրակի , Ս. Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն ետք կը կատարուի Հոգեհանգիստ, որմէ ետք Աւետաւորի արարողութիւն :*

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 *Փետրուար .— Երե – կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի Հանդիսաւոր Նախատօնակ եւ Աղտաստան :*

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 *Փետրուար .— Տեառ – նընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ Գալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ :*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ .—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) վարդանանցի տօնակատարութիւն :

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէս :

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ կիրակի
Վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

ՓԱՐԻԶ .— Փետրուար 18ի 46րդ տարեդարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն 22, Ֆրանֆօ–Սուիս սրահին մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փալէ տէ Ֆոնկրէ սրահին մէջ :
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի գեղարուեստական ցերեկոյթով մը կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ ժան Կուժոն :

×

Տարօնի երգերու ուսկսդրութիւն
Արմենուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե·ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈՂԱ

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ — Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի , Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides
Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն , հայկական պարեր , սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ զայլիկներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումներ , մարզանք , արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը , նոր երգեր եւ եղանակներ , մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ — Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՄԻՏԷ
LE DIMANCHE 12 FEVRIER A PARTIR DE 16 HEURES
SALLE DES FETES — 69, RUE HENRI-BARBUSSE

Նուագախումբ **ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ**

ՍԱՆՈՎԱ ԵՐԲԵԱԿԸ

Կը ներկայացուի «ԴՌՈՒ ՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »
ՖՈԼԻՖԼՈՐԻԿ ՊԱՐԵՐ , ԱԹՐԱՔՍԻՈՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Այս Շաբաթ օր ժամը 19ին Սալ Վօնէյլ մէջ , 93 Աւընիւ Ալպէր Փըթի Պաուէօ :

Յուշագրութիւն փաստաներկարներու ,

Հայաստանի տեսարժան վայրերը Պ. Ինճէեանի կողմէ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Մարտ 18ին
Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՁԵՐ ՁԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ
CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. ՏԷՐ–ՄԵԼԿՈՆԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Գինն՝ 5 Ֆրանք
Ստանալու համար դիմել՝
ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Ց. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէյլ , եւ Ռընժի բոլոր ընկերները, Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Զորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցւոյ սրահը, 29 Րիւ Պուալօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վրայ :

ԿԱ.Պ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵՆԵՆԱԿ

Գրասենեակը բաց է Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18 : Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (երրորդ յարկ, 17 րիւ Պէօ, մեթրօ Քատէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
9
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
9 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10833 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — No 10.833

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՇԱԳՐԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան կողմէ ՄԱԿի յատուկ Յանձնախումբին ներկայացուած վերջին Յուշագիրը իր արձագանգները ունեցաւ Ամերիկայի հայ համայնքին մէջ։

Զանազան քաղաքներէ հաղարաւոր Հայեր Յունուար 21ին ցուցատախտակներով ժամեր տեւող խաղաղ ցոյցեր կատարե – ցին՝ պահանջելով որ Միջազգային Ատեան մը կազմուի՝ դատելու համար ցե – ղասպանները։ Նպատակն էր դատապար – տել տալ Թուրքերը, իբրեւ մարդկութեան առաջին ցեղասպանները, որոնց ձեռքը ներկուած է մէկ մէկ միլիոնուկէս հայ նահատակներու արիւնով։

Յուշագիրը հայկական չրջանակներէն դուրս ալ հետաքրքրութիւն առեղծած է։ Մանաւանդ մեղի բախտակից Արաբ – ներու մօտ։ (Տե՛ս Յառաջ 25, 27 եւ 31 Յունուար)։

Նիւ Եորքի մէջ Պաղեստինի Ազատա – գրութեան կազմակերպութիւնը եւ Արաբ – եամերիկեան յանձնախումբը իրենց հա – մամտութիւնն են յայտնած հայկական Յուշագրի բովանդակութեան եւ խոստա – ցած՝ ՄԱԿի մօտ ուժ տալ Միջազգային Ատեանի կազմութեան պահանջին, ըստ Ցեղասպանութեան Համաձայնագրի 6րդ յօդուածին, որ մեռեալ տառ մնացած է ցարդ։

ՄԱԿի մարդկային Իրաւանց Պաշտպան Յանձնախումբը 1965ի Ապրիլին պատաս – խանելով Հ. Հ. Պատուիրակութեան կող – մէ ընդհանուր քարտուղար Ու Թանի ուղ – ղուած հեռագրին, կը յայտնէր թէ ինքը՝ այսինքն Մարդկային Իրաւանց Յանձնա – խումբը՝ իրաւասութիւն չունի զբաղելու մարդկային իրաւունքներու բռնաբարման դէմ կատարուած դանդաղներով։

Տարօրինակ եւ անհասկնալի էր այս պատասխանը։ Ինչո՞վ կը զբաղէր ուրեմն այդ Յանձնախումբը։ Ի՞նչպէս կ'արդա – րացնէր իր անունը, — Մարդկային Ի – րաւանց Պաշտպան ...։

Այդ Յանձնախումբը իրեն կից ունի 18 մասնագէտներէ բաղկացած ուրիշ մար – մին մը, որ կը կոչուի «Փոքրամասնու – թեանց Իրաւունքներու Պաշտպանութեան եւ խտրականութեան դէմ Արգելիչ Մի – ջոցներու Յատուկ Ենթայանձնախումբ»։

Այս մարմնին կ'անդամակցին արաբա – կան երկու պետութեանց ներկայացու – ցիչներ, — Մոհամմէտ Ապու Բաննաթ (Սուտան), որ փոխ – նախագահն է են – թայանձնախումբին եւ Մոհամմէտ Սուատ (Արաբ. Միաց. Հանրապետութիւն)։

Հ. Հ. Պատուիրակութեան ներկայա – ցուցիչները տեսակցած են փոխ – նա – խագահ Ապու Բաննաթի հետ, որուն, ինչպէս նաեւ մարմնի միւս անդամներուն պարզած են Հայութեան պահանջները՝ բանաւոր ու գրաւոր։

Արաբ պատուիրակները համակրանքով լսած են մեր ներկայացուցիչները եւ խոստացած՝ ընթացք տալ յուշագրի բո – վանդակութեան։

Միւս կողմէ Տոքթ. Իզզէթ Թունուս, Պաղեստինի Ազատագրութեան կազմա – կերպութեան Նիւ Եորքի գրասենեակի տը – նօրէնը, յայտարարած է ՄԱԿի Թղթակից – ներուն թէ դիմում պիտի կատարէ Ենթա – յանձնախումբին առաջարկելու համար, որ մանաւանդ մարմին մը կազմուի՝ քըն – նելու համար ցեղասպանական արարքները եւ դատապարտելու՝ յանցաւորները։

Տոքթ. Թանուս յիշած է այս առթիւ թէ սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերը առ – ջի տարի ոգեկոչած են յիշատակը մէկու – կէս միլիոն նահատակներու, որոնք 1915 – ին զոհուեցան Թուրքիոյ մէջ։ «Տարակոյս չկայ թէ, աւելցուցած է, ասիկա կը կազ – մէ մարդկային պատմութեան ամէնէն սեւ էջը եւ իբրեւ այդպիսին կը ներկայացնէ առաջին ցեղասպանութիւնը՝ այն իմաս – տով, որ այսօր կը հասկնանք »։

Տոքթորը խնդրած է Արաբական Լիկա – յէն, որ այս հարցը քննուի յաջորդ նըս – տաշրջանին եւ արաբ պետութիւնները միացեալ բանաձեւ մը քուէարկեն՝ ՄԱԿէն պահանջելու համար ցեղասպանութեան Միջազգային Ատեանին կազմութիւնը։

Այսպէս ուրեմն Հայկական Դատի հետապնդման առընչութեամբ քայլ մը եւս կ'առնուի, մեր պահանջներուն մասնակից դարձնելով բարեկամ արաբական քաղա – քական շրջանակները։

Հետապնդել անընդհատ։ Ա՛յս պէտք է ըլլայ օրակարգի մնայուն ու հրատապ հարցը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՓԵՔԻՆ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՊԱՂԱՐԻՒՆ ԿԸ ՄՆԱՆ

Ինչպէս գրած էինք Ռուսերն ալ լուռ ցոյց մը կազմակերպած էին Մոսկուայի մէջ եւ մանաւանդ չին դեսպանատան առ – ջեւ։ Այս ցոյցին առթիւ մէկ փոքր մի – ջադէպ, զոր Չինացիք հաւանաբար օդ – տագործեն։ Քանի մը երիտասարդ ցու – ցարարներ կը փորձէին բողոքագիր մը յանձնել չին դեսպանատան երդ անպա – սելի կերպով դուռ մը բացուած է, ներս առնելով ռուս ցուցարարները, մինչ ներ – սը, Չինացիք կազմ ու պատրաստ լու – սանկարչական գործիքները իրենց ձեռքը անմիջապէս նկար կը քաշէին։ Հաւանա – բար փաստելու համար յետագային թէ Ռուսերը բռնաբարած են չինական հողա – մասը ...։

Միւս կողմէ փեքինի խորհրդային դես – պանատան եւ անոր անձնակազմին վիճա – կը ողբալի է։ Ասոնք բանտարկուած են դեսպանատան մէջ, որ պաշարուած է։ Գրած էինք թէ Արտաքին նախարարու – թիւնը յայտնած է նաեւ իրենց թէ այլեւս երաշխաւորուած չէ անոնց ապահովու – թիւնը։ Արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը դիւանագէտներ, թշնամական ձայներու եւ յարձակումներու տակ, յայտնած են սակայն քովընտի դուռնէ մը ներս մտնել հայ տանելու համար պաշարուած Ռու – սերուն, որպէսզի 24 ժամ դիմանան։ Ի տես կացութեան ծանրութեան, արեւել – եան Եւրոպայի երկիրներու դիւանագի – տական մարմնի անդամներ ալ որոշած են իրենց ընտանիքները տուն ղրկել։

Իսկ Չինաստանի մէջ է որ Մաո – Ցէ – Թունկի կողմնակիցները զանգուա – ծային ցոյցեր կը կատարեն բողոքելու համար խորհրդայիններու «հակաչին փա – չիստ սարսափելի արարքներուն դէմ »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ մեռած է Անրի Մոր – կընթաու, 76 տարեկանին։ Եղած էր եւ – մրտական նախարար Բ. աշխարհամար – տին։ Իր անունը անբաժան պիտի մնայ ծրագրի մը որով կ'ուզէր երկրագործա – կան երկրի մը վերածել Գերմանիան։

Ա.ՖԻՆՔԻՆ հասած լուրերու համաձայն որոշուած է վերսկսիլ յոյն – Թրքական խօսակցութիւնները Կիպրոսի շուրջ, նա – խարարական աստիճանի վրայ։ Մակա – րիոս յայտարարած է սակայն թէ Թուր – քերը կրկին միջադէպեր պիտի ստեղծեն Կիպրոսի մէջ, ինչ որ ըսել է թէ ոչ մէկ վստահութիւն ունի Թուրքերուն վրայ։

ԱՄՄԱՆ հասած է եգիպտական առեւ – տրական օդանաւ մը, որու մէջ 22 ե – գիպտացի սպաներ կային։ Ասոնք, որոնց մէջ է տեղեկատուութեանց սպասարկու – թեանց նախկին պետը, քաղաքական ա – պաստան ուզած են Գորդանանէն։

ԼՈՆԴՈՆԻ մէջ Կոսիգին կը փորձէ հա – մոզել Անգլիոյ վարչապետը որ ճարտա – րապետական գործակցութեան համաձայ – նագիր մը ստորագրուի Ռուսաստանի եւ արեւմտեան Եւրոպայի միջեւ։

ՍՊԱՆԱԿԱՆ համալսարաններու ուսա – նողներու 24 ժամուան գործադուլը մա – սամբ ձախողած է։ Ասոնց գործադուլը բողոք մըն էր վարչանս կատարուած ձեր – բակալութեանց դէմ։

ՅՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ եւ Պարսկաստան պինուորական համաձայնագիր մը ստո – րագրած են, 90 միլիոն տոլարի։ Ցիշենք որ Պարսկաստան մաս կը կազմէ Սենթո – յի, (Նախկին Պաղտատի Ուխտ) որու մէջ են նաեւ Թուրքիա, Մեծն Բրիտանիա եւ Փաքիստան։ Պարսկաստան Արեւմտեան հակում ունեցող առաջին երկիրն է որ պինուորական օժանդակութիւն պիտի ըս – տանայ Յորհ. Միութենէն, մինչ Սենթոյի նպատակներէն կ'վախուորն է պաշտպանել Մերձին Արեւելքը համայնավարութեան տարածման դէմ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Դ. արքանեակը՝ Տիտաէմ արձակուեցաւ Զորեքշաբթի առաւօտ Համմակիրէն։

ՁԻՒՆԸ աւեր գործած է Նիւ Եորքի մէջ։ Դպրոցները փակ են եւ երթեւեկը դանդաղած։ Օդանաւերը չեն կրնար Նիւ Եորք իջնել։ Ամէնէն կատապի ձիւնի փո – թորիկն է հինգ տարիէ ի վեր։ Ջերմու – թիւնը զերոյէն վար 18ի իջած է, մինչ տեղ տեղ, ձիւնը քառասուն սանթիմեթր բարձրութիւն ունի։ Ֆրանսայի մէջ ալ պարնանային ձմեռէ մը եաք, օդը սկսած է պաղիլ։

ՎԱՏԻՔԻ ՌՈՇԻ, մամուլի ասուլիսով մը պարզեց համաձայնավարներու ոգիա – վարութիւնը ընտրութեանց Ա. եւ Բ. շրջ – ջանին։

ինչո՞ւ առաջուց իրենց հետ գրամ չեն ա – ռեր եւ երկիր վերադառնալէ եաք գրկեր են տոլարները։ Այդ առեւտրական ընկե – րութիւնը ի՞նչպէս կրնայ գործ ընել, երբ ապառիկ կուտայ։ Կարծեմ չհապրիլ ու – ղղները դիւրաւ պիտի չկրնան տալ այդ 3300 տոլարին բացատրութիւնը։ Թերե – ւոս տարբեր գումարներ գրկուած են, եւ ծածուկ մնացած են։ Պիւտճէի վիճա – բանութեանց ընթացքին տեղեկացանք թէ կառավարութիւնը տարին 150 հազար ոս – կիի օժանդակութիւն մը կ'ընէ Թուրք Ազգային Ուս. Միութեան։ Այս գումար – ներով ի՞նչ գործեր կը կատարուին։ Ա – տոր ալ խօսուն ապացոյցները տեսանք մամուլին մէջ։ Սեղաններու չենակները կոտրեր են եւ անոնցմով բիրեր չիներ են։ Տեսանք գէնքի մթերանոց մը, կռիւի հա – մար կազմուպատրաստ։ Եւ չիչեր ու չի – չեր, վերմութի չիչեր։ Մարդ երբ թէ Ռուսիայէն գրամ կ'ըստանայ, արդիւնքը այս կ'ըլլայ ահաւասիկ »։

Օրուան հրատապ խնդիրներուն եւ ու – սանողական բախումներուն առթիւ, Ուս. Միութեան ընդհ. նախագահ Էքրէմ Էօզէր մամուլի ասուլիս մը սարքեց եւ ըսաւ ի մէջ այլոց։

— « Աճոճ որոճ կախաղանի սպառ – նալիք կ'ըլնեն մեզի, այն մարդիկն են որ ուրացած են արդարութեան որոշումը եւ դժուարին կացութեան մատնած են Թուր – քիոյ դատական իշխանութիւնը։ Կը ճանչնանք Թուրք հրապարակագիրներ, որոնք քաջալերած են դատարանի վճիռ – ները ուրացող անձերը, որպէսզի անիշ – խանական մթնոլորտ մը ստեղծուի երկ – րին մէջ։ Պէտք է դիտնալ թէ 1960էն աս – դին, Հալքի եւ Թիփի նման կուսակցական կազմակերպութիւններ չանացած են ի – րենց մարդիկը ուսանողական կազմակեր – պութեանց ղլուխը բերել, և օգտուիլ ա – նոնցմէ։ Որոշած ենք դատարանի չանճնել Միութեան նախորդ վարիչները, հաշ – ուական խնդիրներու առթիւ։ Ճշդեցինք թէ քանի հազար ոսկիի ծախք մը հասա – րակ Թուղթերու վրայ արձանագրուած է միայն »։

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ

ՇՈՒՐՋ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Փետրուար 4ի Մարմարայի մէջ կը կարդանք։—

« Արտասահմանի Հայոց հակաթուրք դործունէութեան եւ զանազան թերթերու կատարած հրատարակութեանց առթիւ Ապահովութեան Տնօրէնութիւնը պէտք տեսաւ ոստիկանական պաշտպանութեան տակ առնել Գումգափուի Հայոց Պատ – րիարքարանը, որեւէ միջադէպի տեղի չտալու համար։ Երկու օրէ ի վեր, մեր պատրիարքարանը կը դտնուի Ապահովու – թեան ուժերու հսկողութեան տակ »։

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ

ՄՈՒՇԵՂԻ ԲԵՐԴԸ

Առաքելոց վանքէն երեկոյեան ուշ ժամերուն, յաղթանակէ վերադարձող յաղթականի մը դոհունակութիւնով Մուշ կը վերադառնանք :

Մեր ընկերները տակաւին պատրաստութիւնները չեն կրցած աւարտել : Ես նորէն ձրդաչէն թաղի մէջ Մուսթաֆա Ֆէյնաիի բնակարանը կը հիւրընկալուիմ :

Ամբողջ գիշերը Առաքելոց վանքի յիշատակները յիշողութեանս մատեանին մէջ կը տեղաւորեմ : Թարգմանիչներու ծուն – կերուն տակ նստած, դաս կը սերտեմ , տաղեր կ'ըսեմ : Ցօն է ինծի ... Թարգմանիչներու ոտնը ոտնելու· Ու ես կ'երթամ :

1966 Սեպտ· 12·— Առաւօտուն ցնծու – թեան մէջ կ'արթննամ : Այսօր ալ Մու – շեղի Բերդը պիտի երթամ : Երկու երի – տասարդներ ալ ինծի կ'ընկերանան, որ – պէսզի ուղեցոյց ըլլան :

Մուշի վերի թաղէն, Տաւրոսեան լեռ – ներու գիրկը առուակի մը քովն ի վեր , ձորերու խորերը կը մխրճուինք : Բլուր – ներ կ'անցնինք , ժայռեր կը մաղըլցինք, ձորեր կը մտնենք, սեղ դաղաթը մեր դէմը անչարժ կը կենայ :

Ժամեր կ'անցնին : Մենք հեւ ի հեւ յա – ռաջ կը նետուինք : Բայց ճամբան չի հատնիր : Մեր նայուածքը վեր սեւեռած՝ կը չտապենք : Միջոցը հեռու, վերելքը դժուար, եւ սակայն կարօտը սրտիս դէպի Մուշեղի բերդը· Ու ես կ'երթամ ... :

Վարը, օդը տաք էր : Մենք ալ բարակ դղեակներ հաղեր էինք : Քանի վեր կը բարձրանանք, օդը կը ցրտէ : Արեւ կայ, եւ սակայն լեռներու կատարները կը սկսինք դողալ : Մեր քայլերը կ'արագա – ցընենք, որպէսզի չմսինք, բայց վերելքը դժուար է : Այդ դժուարութիւններուն կուրծք տալով, դէպի արծուի բերդը կ'երթանք ... :

Սարերու կատարը, ժայռերու կոյտերը ահեղատեսիլ, բայց վեհապանծ, եկուր կ'ողջունեն : Քանի մը տեղեր կանգ առ – նելով կը հանդստանանք :

Ո՛հ, կայանները ամայի, եկող հիւրը հիւրընկալող տնեցիներ չկան : Կռնակս քարերուն տուած, ձեռքիս ցուպին կոթը – նած՝ կը սպասեմ : Հովերը կուգան քըր – տինքս կը սրբեն ու դիս կը մխիթարեն , բայց ես անօթի եմ, կտոր մը լաւաշ հա – ցի եւ աման մը թանի կարօտը իմ մէջ :

Հովերուն լեզուն ես լաւ կը հասկնամ : Անոնք կը խօսին, ես կ'ունկնդրեմ : Անոնք կ'երգեն, ես կը պարեմ : Եւ ապա մարտա – կոչի չեփորները սարերը կը դղրդացնեն : Ես ալ, կապարճս ուսս առած, պատե – րազմի կ'երթամ ... :

Պատերազմի դաշտէն յաղթական՝ պատ – կը ճակտիս ես տուն կը վերադառնամ : Վիմափոր սենեակները դարերու դրոհին դէմ, դեռ կանգուն են մնացեր : Աւե – րակներու մէջ հինաւուրց թռնիրը կը

ՈՂՋՈՒՅՆ

ՓԻՒՆԻԿԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Լիբանանի հեռաւոր լեռներուն կանան – չաւուն բարձունքներէն արձակուած արե – ւի կիզիչ ճառագայթներէն դժգոհ , մեր նաւը կը թուլցնէ իր դնացքը, դանելու համար պղպջալի արահետներով, իրեն յատկացուած նաւակայքի քարափը : Մեր առջեւ կը պարզուի իր պայծառափայլ կերպարանքով Պէյրութ քաղաքը : Խորտ ու բորտ ծալքերով զարդարուած տանիք – ները, կը աքան այրող մշուշի ողողում – ներուն տակ : Առաջին ակնարկով կարելի է ճշդել թէ կը դանուիմ արեւելքի սեմին առջեւ : Նաւահանգիստի երկայնքին՝ պպզուն գոյներով պճնուած ամբոխ մը : Բոլորին դէմքերուն վրայ անորոշ արտա – յայտութեամբ անձկութիւն մը : Ամէն մէկը դլխու չարժումով փնտռտուքի մէջ է, ողջադուրուելու պատրաստ, նաւէն իջնող բարմութեան մէկէն , ազգականի կամ բարեկամի մը սպասումով :

տեսնեմ : Անոր մէջ եւիած հացերով պա – պերս են կշտացեր :

Ախ, եթէ Մեծ Տիկինը հոս ըլլար, ինծի թռնիրի հաց կը հրամցնէր : Թռնիրը մա – րած, մառանը դատարկուած, դահլիճնե – րը աւերակ՝ հին պալատին մէջ կը չրջիմ :

Շուրջս կը նայիմ : Լեռներու դիրկը , ձորերով չրջապատուած սարաչուրի մը կատարին՝ արծիւի բոյնին մէջ հպարտ եմ :

Հեռուն՝ Շուշամերկը, Քղաչէնը, Դա – բեկը, Կերման ու Շէնիկը մեծ բերդին չուրջը բոլորուած, հնօրեայ փառքը կ'ա – ւաղեն :

Բերդին Արեւմտեան կողմի Աղկան Բը – լուրին դուռը բաց է : Մշեցիներ կը վը – կայեն , թէ անոր մէջ հոր մը կայ, որուն խորը վիմափոր սենեակներ կան: Այդ սենեակներուն մէկուն մէջ ոսքը չդիպա – յով կապուած մարդու կմախքներ տեսած են : Հաւանաբար հոդ ժամանակին բանտ եղած է: Այդ անդնդախոր սենեակները պարաններով կարելի է իջնել: Մեղք որ ես այդ կարելիութիւնը չունեցայ :

Մուշեղի Բերդին մէջ, աւերակ սենեակ – ներու պատերը չոյելով, վիմափոր սեղ – եակներու սանդուխները չափելով կ'անց – նիմ :

Լեռներու բարձունքը իսկապէս մարդ կը վերանայ եւ խորին խորհուրդներու մէջ՝ վեհանձն զգացումներով կը լեցուի : Պալատը կործանած է, բնակիչները չկան, բայց անոնց յիշատակը կանդուն կը մը – նայ :

Պատի մը վրայ արծիւի փետուրներ կը տեսնեմ : Անթերեւոյթ ձեռք մը դանոնք ին – ծի նուէր էր տուեր : Ես ալ ուրախ սըր – տով, արծուի բոյնէն արծուի փետուր մը յիշատակ առած· Ու ես կ'երթամ ... :

ՇԱԻԱՐՇ ՔՀՆՑ· ՊԱԼԸՄԵԱՆ

Նաւը լեցուած էր հայկական բնակչու – թեամբ : Հարիւրի մօտ Հայեր տիրապե – տող դիրքի մը վրայ կը դանուէին միւս ճամբորդներուն մէջ : Հայրենի լեզուի արձագանգը արաբերէն լեզուին մօտ, լը – սելի էր քիչ մը ամէն կողմ : Բոլորն ալ Ֆրանսայէն , ամառնային արձակուրդը Պէյրութի անցընելու եկած : Մեծագոյն մասը քառասնեակ տարիներու կարօտով վայրկեան մը առաջ նաւէն դուրս ելլելու ճիգին մէջ : Բայց խոր չփոթութիւն մը անոնց հայեացքները կ'այլափոխէ , նկա – ատի ունենալով որ բաժանումը եղած էր դեռատի հասակին մէջ : Այսօր ալեւոր եւ անճանաչելի :

Նոյն խորհրդածութեամբ , պայուսակը ձեռքիս , ես ալ կը խառնուիմ ամբոխա – րանքով յառաջացող բազմութեան : Հա – դիւ ոտքերս հողին վրայ դրած , ակնարկ – ներս կ'ուղղեմ չորս կողմը, փնտռելու համար քոյրս : Իրարմէ բաժնուած էինք 1922ին Կիլիկիոյ պարպումին ընթաց – քին : Տեսարան մը որ հայկական ճակա – տագիրի մէկ երեւոյթն է : Սպասող եւ իրար որոնող հայկական համախմբումնե – րը չուարուն կը դիմէին այս ու այն կողմ, մատի չարժումներով ցուցմունք – ներու մէջ ի զուր կը ճդնէին արդեօք ա՞յս է թէ ոչ , հարցումները ճշդելու համար սիրելի մը : Ով գարմանք, քոյրս դիմացս կանդնած է : Անկարողութեան մատնուած էի դինքը ճանչնալու, սպիտակ մազերու խուրձին տակ , խորչոմած դէմքին կնճիռներով, բացարձակապէս անծանօթ մըն էր ինծի համար : Ինքն ալ իր կարդին իր աչքերուն չէր հաւատար որ՝ քովը կանդնած ծերութեան սեմին վրայ դանուող անձը երբեմնի իր պատա – նի եղբայրն էր :

Ոչինչ այնքան յուղիչ ու սրտաճմլիկ էր, քան այս տաք ողջագուրումը մէա – խառնուած արտասուքի կաթիլներուն :

Պէյրութի քարափը ակնառու եղաւ երկար տարի Հայերու յատուկ այս յու – զիչ տեսարանին :

Հետեւեալ օրը արեւի ճնշիչ տաքու – թեան տակ, ճամբայ կ'ելլէի Պուրճ – Համ – մուտ հայկական թաղէն տեսնելու Պէյ – րութ քաղաքը : Առաջին դործս պիտի ըլ – լար ստիպողաբար բաժնուիլ այն բրդէ – դէններէն, որ փարիզեան յուրաքերէն պաշտպանուելու համար հագած էի : Լոյ – սի եւ տաքութեան ողողումին մէջ անի – մանալի հրճուանք մը կը զգայի : Հանդ – ճած էի առաջին օրերու ընտանեկան կա – րօտի զեղումներէն եւ տեսակցութեանց յաղնուութենէն :

Մաքուր օթօպիւս մը : Տոմսակավաճա – ռը նստած իր փոքրիկ յարկաբաժինը , ինչպէս Փարիզի մէջ, կը կնքէր մեքենա – յով ճամբորդներուն տոմսակները :

Հաւիւ կեղը· հրապարակը հասած, դէ – մըդ կը պարզուի արեւելեան ճոխութեամբ առեւտրական կեանք մը, մրջնային բազ – մութեամբ ժողովուրդ մը կ'ալեկոծի չուրջդ , առուծախի փոքրիկ վաճառա – տուներ չոայլօրէն կը ցուցադրեն ան – ցորդներուն եւրոպական եւ ամերիկեան ապրանքներ, եւ անոնց կողքին Արեւելքի բնական արտադրութիւնները : Մասնա – տորապէս ուշադրութիւնդ կը դրաւէ հրա – պարակի վրայ, լումայափոխներու խա – նութներու բազմութիւնը, որոնք պատ – բաստ են ամէն երկրի դրամ փոխանակե – լու : Ճամբորդը կը զդայ որ կը գտնուի բացարձակապէս ազատ երկրի մը մէջ: Ոչ մէկ հակասութիւն կարելի է նշել, երբ արեւելք բուրող հրապարակի կողքին՝ կը տեսնուին սքանչելի չէնքեր , բոլորովին արդիական կառուցումներով, եւ փառա – ւոր սինեմաներ, բազմայարկ եւ գեղեցիկ արտաքինով զարդարուն չէնքերու առ – ջեւ, համայնապատկերը ալ աւելի դրա – ւիչ դարձնող արմաւենիներու չարքը :

Քաղաքին այս չքեղ դիմագիծը, անկա – խութեան կարճ չրջանի մը ընթացքին տարուած յառաջդիմութիւնները արդեօք իրական պատուղը չէ՞ն երկու տարբեր կը – բօնքներու պատկանող հասարակութեան ներդաշնակ համակեցութեան : Եւրոպա – չէն հազարաւոր մղոններով հեռու կա – պուտակ Միջերկրականի ափին բազմած այս քաղաքը կատարելապէս Թօթոփած կ'երեւի հին օրերու Օսմանեան տիրապե – տութեան չրջանի խարխուլ վիճակը: Այ – սօր կարելի է առանց երկդիմութեան յայ – տարարել թէ Պէյրութ իր մէջ ամփոփած է եւրոպական բոլոր դեղեցկութիւնները եւ կրնայ մրցիլ եւրոպական որեւէ վա – ճառաշահ նաւահանգիստի մը հետ :

Պէյրութի օդակայանը, իր արդիական չքեղութեամբ, ոչինչով կը տարբերի Ֆրանսայի Օրլիի օդակայանէն :

Հակառակ ճնշող տաքութեան , կը չըր – չիմ աննպատակ, հիանալով եւրոպական եւ արեւելեան ճաշակի միախառնութեան վրայ, եւ ահա պատմական Ֆրանսական համալսարանն է որ կը ցցուի աչքիդ առ – ջեւ : Զայն դիտելով կը պարտաւորուիս մղուիլ դանագան խորհրդածութիւններու: Այս հաստատութեան բժշկական բաժինէն չրջանաւարտ երիտասարդ հայ բժիշկնե – րու փաղանգը ժամանակին եւ մինչեւ այ – սօր Փոքր Ասիոյ խաւարակուռ անկիւն – ները տարածած են դիտութեան բարիքը : Անկէ ոչ չատ հեռու բոլորովին արդիա – կան կառուցումներով ծննդաբերութեան հոյակապ չէնքը դեղեցիկ ծաղիկաստաննե – րու մէջ բազմած, իսկական պարծանք մըն է քաղաքին համար :

Ինծի ընկերացող Վարդանի ցուցմուն – քով, կանդ կ'առնենք արդիական կա – ռուցուածքով ամբողջ թաղամաս մը դրա – ւած ամերիկեան համալսարանին առջեւ , որ իր ծովահայեաց դիրքով կանանչա – զարդ պարտէզներով վեհաչուք տպաւո – րութիւն մը կը գործէ : Պէյրութը պէտք է հպարտ ղգայ ինքզինք այս երկու բար – ձրադոյն կրթական հաստատութիւննե – րով, որ կանդնած են փարոսի նման մի – ջերկրականի ափին, տարածելու համար մինչեւ Փոքր Ասիոյ խորերը դիտութեան եւ մշակոյթի լոյսը :

(1) Մ· ԽԱՊՐԻԿ

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Իր լեզուին մասին յայտնուած կար – ծիքներուն տեսակ մը անուղղակի պա – տասխան էին իր կարծիքները լեզուական հարցի մասին, զորս քիչ յետոյ պիտի պարդէր ան Սիամանթոյի ասուլիսին առ – թիւ իր արտասանած ճառին մէջ, աւելի յետոյ՝ Ցակոբ Գուրզէնի յօրելեանին օ – րը : Իսկ իր իրապաշտ էջերուն չուրջ յայտնուած խծբծանքներուն պատասխան տուած էր ան արդէն վաղուց այն քեր – թուածին մէջ, զոր դեռեղեր էր «Հէթա – նոս երկերու» իրր վերջաբան :

Խորհէ թէ միշտ ճնճղատուն է միաչեայ
Եւ ներբինի բարոյագէտը խոհեմ ...

×

Զարդարեանի նուիրուած մեր ասուլիսը դատարի փառաբանութեան նուիրուած ոճնի մը կերպարանքն առաւ : Ան տեղի ունեցաւ Մայիս 5ին, բայց այս անդամ « Զարդարեան գաւառացի սակաւաթիւ ղրագէտներէն էր, որ Թրքահայ ղրակա – նութեան չեղումներուն դէմ փորձեցին հակազդել , ներմուծելով պոլսական Թու – լամորթ եւ կեղծ ղրողներու արուեստին մէջ հայրենի երկրին կենդանի զոյնը , հէքեաթներու ղրաւիչ քաղցրութիւնը , դեղջկական հոդւոյն միամիտ ջերմու – թիւնը » :

Օրուան հեղինակին կեանքն ու գործը հակիրճ կերպով ներկայացնելու պաշտօ – նը զարձեալ վիճակուած էր ինձ :

Զապէլ Եսայեան , որ օրուան առաջին բանախօսն էր, ի վեր հանեց նախ բացա – ռիկ արժէքը ղրական սոյն համախմբում – ներուն , զորս կը սարքինք ահա չոր – րորդ անդամ է :

« Քիչ անդամ , ըսաւ ան, մեղի տուիթը ընծայուած է դուտ ղրական ձեռնարկի մը չուրջ հաւաքուիլ եւ քիչ անդամ նաեւ, դոնէ հաւաքաբար , յայդնած ենք մտա – հոգուելու ղրական եւ դեղարուեստական հոդերով : Գլխաւոր պատճառը անշուշտ մեր ընկերական եւ քաղաքական անկա – յուն, յուղումնալի , վշտագին եւ յաճախ ալ ապեռալի կեանքն է , որ կը սպառէ մեծ մասամբ մեր հոդևկան եւ մտաւորական ճիգը· բայց նաեւ հաւատացած եմ , որ աւելի հզօր, աւելի ներդաշնակ եւ աւելի պիտական կենսունակութեամբ լի մտաւո – րականութիւն մը պիտի յաղթահարէր դէպքերուն, պիտի կանդնէր ամէն բանէ վեր, պիտի սաւառնէր ամէն բանի վրայ, իրր անվախճան եւ անխոցելի ոգին, լու – սեղէն եւ անբռնաբարելի խէտլը մեր ցե – ղին հաւաքական հանճարին :

Եւ երբ ահա տուիթը կը ստեղծեն նայե – լու մեր ազդային այդ պերպոյն ինչքին, քննելու, դնահատելու, զայն բազկացեալ երեսները դարձնելու ժողովուրդին յուղ – ուած հետաքրքրութեան, թող չկարծուի երբեք, թէ անժամանակ պերճանք մըն է ասիկա մեղի համար : Ամէնէն կենսական, բարեխուն հարցերուն հաւասար կենսա – կան է դիտնալ, թէ դեղեցկագիտական ինչ արժէք կը ներկայացնենք, որովհետեւ այդ արժէքն է, անշուշտ, որ սահման – ուած է փրկելու մնացածը » :

Բանախօսը յետոյ երկար կանդ առաւ այն բացառիկ արժէքին վրայ, զոր պե – ղարուեստական ղրականութիւնը կը ներ – կայացնէ բոլոր ժողովուրդներու մէջ՝ ի հեճուկս սխալ ըմբռնուած օտարապաշտու – թեան մը վերապահումներուն եւ «այդ խաղալ անառարքերութեան վրայ, որով ճշմարիտ եւ դիտակից արուեստագէտները ամէն ժամանակի ամէն երկրի մէջ նայած են արուեստի օտար քննադատներու սահ – մանումներուն եւ դնահատութիւններուն վրայ » :

Ց· Ճ· ՍԻՐՈՒՆԻ

(4 Շար·)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԸ 1966 ԻՆ

ԳԷՈՐԳ ՄԱՋՄԱՆԵԱՆ.— Երեւանի բանակային «մինչեւ ծանրութիւն» , Ռիկայի մէջ «Քնճիպիսք Ցուշաոն»ի ընթացքին երկրորդ հանդիսացած (1965):

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՂԱՔԵԱՆ.— Լենինականի լաւագոյն կուիմամարտիկը, «մար – զական վարպետ», ամենաթեթեւագոյն քաշ (ճանճ ծանրութիւն):

1964 Հայաստանի ախոյեան: Ս. Մի – ութեան ախոյենութեանց զոհման մրցում– ներուն՝ յաղթական Թիֆլիսի մէջ: « Սպարտակ » Միութեան համամիութե – նական ախոյեան :

1965ին երրորդ Սորհ. Միութեան սեն– սիքաներու ախոյենութեանց մէջ: Երե – ւան – Ռոստով մրցման յաղթական իր ծանրութեան մէջ :

1966ին Երեւանի մէջ՝ Սորհ. Միութեան ախոյենութեանց զոհումի ընթացքին կէ – տերով կը յաղթուի Մոսկուայի ախոյեան Ամէէվի կողմէ, չհեղով Գ. ոաունտը, կորնդնելով առաջին երկու ոաունտնե – րը :

Սպարտակ Միութեան համամիութենա– կան փոխ – ախոյեան: Հայաստանի «Ր. Սպարտակիստաներու » յաղթական, պար– տութեան մատնելով Ա. Նէնէֆեանը :

Ա. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ.— «Տինամօ» Միու – թեան անդամ : 1965ին «աքլոր ծանրու – թեան » մէջ (թեթեւագոյն քաշ) Երեւան Ռոստով մրցման յաղթական :

1966ին Երեւանի մէջ Սորհ. Միութեան ախոյենութեանց զոհումի ընթացքին կը պարտուի Վրաստանի ախոյեան՝ հայազ – գի «մարզական վարպետ» Գ. Վարդանեա– նէ: Այս վերջինը նոյն մրցաշարքի «կի – սաթեթեւ քաշի » (փետուր ծանրութիւն) յաղթական հանդիսացաւ եղրափակիչ մրցման ընթացքին Ա. Շաչքովը պար – տութեան մատնելով :

Ա. Աստուրեան նոյն տարին «մարզա – կան վարպետ» հռչակուեցաւ :

Շ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ.— Տինամօ Միութեան անդամ , «փետուր ծանրութիւն»: 1965ին Երեւան – Ռոստով մրցման յաղթական: 1966ին Երեւանի մէջ՝ Սորհ. Միութեան ախոյենութեանց զոհումի ընթացքին Ռ. Մաթիֆաւրովի յաղթելէ ետք, կէտերու փոքր տարբերութեամբ մը կը պարտուի Ա. Շաչքովի կողմէ :

Վ. ԱԹԱՆԷՍԵԱՆ.— «Աչխատանք » Մի– ութեան անդամ , «առաջին կիսամիջին քաշ» (ըստ Ֆրանսացւոց «վերադոյն թե – թեւ ծանրութիւն) Վ. Կորտակովի կողմէ պարտուեցաւ վերոյիշեալ զոհման մրցում– ներու ընթացքին :

ՌՈՊԷՌ ՔԻՇԻՇԵԱՆ.— «Աչխատանքա – յին ռէզէրվները» Միութիւն, «Ա. միջին քաշ» (ըստ Ֆրանսացւոց «Սիւպէռ Վէյ – թէր» «վերադոյն կիսամիջին քաշ») Ս. Միութեան ախոյենութեանց զոհման մր – ցաշարքը չհեցաւ, յաղթելով Գ. Գա – լոչքինի, եւ եղրափակիչ մրցման ընթաց– քին իր հայրենակից Ա. Մխիթարեանի յաղթելով :

Ս. Միութեան թիմային ախոյենու – թեանց մէջ բանակային եւ միջազգային կուիմամարտիկ Վ. Տրէպուխովի կողմէ պարտուեցաւ , բայց յաղթեց «Ավան կարա » Միութեան ներկայացուցիչ «մարզական վարպետ» Վ. Մալէնու – կի :

ԿԱՄՕ ՍԱՐՈՑԵԱՆ.— «Ծանր ծանրու – թիւն» «Տինամօ» Միութեան «Ս. Միու – թեան հաւաքականին» անդամ :

1965ին Երեւան – Ռոստով մրցման մէջ «պատուոյ տեղ» կը գրաւէ: 1966ին կը յաղթէ Սորհ. Միութեան «պատանեկա – կան ախոյեան» վիքտոր Կորժունովի : Ս. Միութեան թիմային ախոյենութեանց մէջ յաղթանակը կը դիջի Վ. Սոմովի : 21 տարեկան է :

ԼԵՈՎԱ (ԼԵՒՈՆ) ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ.— կէս – միջին ծանրութիւն, «Աչխատանք» Միութեան անդամ : 1965ին «պատուոյ տեղ» կը գրաւէ Երեւան – Ռոստով մրց – ման մէջ: 1966ին Ս. Միութեան ախոյ – նութեանց զոհման մրցումներու ընթաց – քին, կը պարտուի Մոսկուայի հայազգի կուիմամարտիկ Վ. Թաթէոսեանի կողմէ (այս վերջի մրցաշարքին եղրափակիչ մրցման յաղթական՝ Ա. Բրվալովը պար – տութեան մատնելով) :

Բժարնուի մէջ «Բ. աչխարհամարտի գոհ Ռոման Քուռւրիի յիշատակին նը – ւիրուած» մրցաշարքին մէջ պրոնզէ մե – տալ կը ստանայ: Լեւոն Յովհաննէսեան զեղեցիկ «ժեստ» մը կ'ունենայ «Հայաս– տանի Ը. Սպարտակիատներու միջոցին», Մ. Յարութիւնեանի յաղթելէ ետք, նկա– տի ունենալով որ այս վերջնոյն ծննդեան տարեդարձն էր՝ անոր կը նուիրէ իր չա – հած ոսկի մետալը :

Լեւոն Յովհաննէսեան՝ «մարզական վարպետ » վրացի Օթարի Չերելաչվիլիի (1965ին համալսարանական ախոյեան) , վ. Վլատիմիր Ռոստովի (Լենինկրատցի՝ Ս. Միութեան սենսիքաներու ախոյեան) վաւերի Սերքենկայի եւ եղրափակիչ մրցման ընթացքին Պելոուսխոյ եւ Տինա– մօ Միութեան համամիութենական ախոյ– եան Գորիս Ռուսաքի յաղթելով, կը շահի «Ս. Միութեան համալսարանական ե. խաղերու ախոյենութիւնը »:

Զախլիկ կուիմամարտիկ (Ֆոս կարա), ձախ ձեռքը վնասուած , մէկ ձեռքով կը շահի վճռական վերջին մրցումը :

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՐՑՈՒՄԸ

« Սնած հաւի կաթով» :

Մէկ պատասխան միայն ստացանք : Դարձեալ Օրիորդ Սիմոն Պայրամեանն է, որ լուծած է լատինական այս ստացուած– քին դժուար նշանակութիւնը :

Իր տուած պատասխանը .

1.— «Հաւի կաթը» ամրոզոզ, քաղցրա – ցուցիչ, կակուղցնող ըմպելի մըն է, որ կ'աղդէ մարդոց նկարագիրներուն վրայ՝ բարեխառնելով կամ քիչ մը կնոջականու– թիւն տալով :

2.— «Հաւի կաթը» այնքան թանկագին եւ... հաղուագիւտ բան մըն է, ըստ Հը – ռովմայեցւոց, որ դարձած է չգտնուելիք բանի մը համանիշ, ճիշդ ինչպէս սպիտակ կեռնեխը (մէղու պլան), ըստ Պլինիոսի :

Ահաւասիկ մեր բացատրութիւնը աւելի ընդլայնուած, յաւելուածական ծանօթու– թեամբ մը .

— Ի հնումն կը տիրէր այն նախապա – շարումը թէ հաւերն ալ կաթ կուտային : Իրողութիւնն այն է որ ոչ ոք կը հաւա – տար եւ «հաւի կաթ» ասացուածքը կը նշանակէր չգտնուած բան մը, շիմէռ : Այնպէս որ «հաւի կաթող սնած» բացա – տրութեամբ ըսել կ'ուզեն թէ ամէնէն հաղուագիւտ անունդն անդամ չէ խնայ – ուած , չատ փափուկ մեծցուած է :

Այս բացատրութիւնը զործածած են եր– կու լատին քերթողներ, Պլէնիոս եւ Պետ– րոնիոս: Այժմ Իտալացիներն ալ կը դոր – ծածեն այդ ասացուածքը, Լաթթէ տի կալինիա: Ինչպէս եւ... մեր ժողովուր – դը: Գաւառական բարբառով՝ «հաւի կաթ» կը նշանակէ չգտնուած բան մը, հաղուագիւտ բան մը :

Բայց «հաւի կաթ» կը կոչուի... ժողո– վրդական դեղ մը, որ կը զործածուի հարբուխի դէմ, քրտնցնելու համար, — հաւին դեղնուցը զարնել չաքարախառն տաք ջուրի մէջ :

Ինչպէս կը տեսնուի, Օրիորդ Սիմոն Պայրամեան չհաց է մրցանակը: Իր տը– լամադրութեան տակ կը դնենք Շ. Նար – դունիի

Ո՞ւր ես մայր իմ
զրքոյկը, մրցանակին իր յաջողութիւնը մակադրուած :

Կը կարծենք թէ այս մրցումները աւելի հրահանգիչ, դաստիարակիչ են քան ... մօ Բրուազէները :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Վիէննայի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Տիկին Նուարդ Վարդանեան : Ողբացեալը 1922ին Փարիզի մէջ ամուսնա – ցած էր Զօր. Անդրանիկի հետ, որու մա– հէն քանի մը տարի ետք, Վարնայի մէջ ամուսնացած էր Պ. Վարդանեանի հետ : Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունուար 25ին Վիէննայի կեդրոնական զերեզմանոցը :

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՔԱՆԱՔԵՌԸ

Հայաստանի մէջ չատ են հին եւ նոր տեղանունները: Եւ բոլորն ալ մեզի հա – մար՝ նուիրական :

Այդպիսիներէն է նաեւ Քանաքեռը՝ հայրենասէր Ներսէս Աչտարակեցի Ազգապետ Աբովեանի ծննդավայրը :

Երեւանէն հօթը քիլոմեթր հեռաւորու– թեամբ դոնուող հինաւուրց այդ պիւղը վերջին երկու, երեք տասնամեակներուն զարձած էր հայաչէն քաղաք մը՝ ուղղա– ձիգ պողոտաներով, բամմայարկ չէնքե – րով, առողջապահական հիմնարկներով , մչակոյթի օջախներով: Սակայն Հայաս – տանի նոր քարտէսին վրայ յիչատակուած չէ այլեւս այս քաղաքին անունը: Ինչո՞ւ:

Յարափոփոխ ժամանակը, որ հոս դա – րերու զործը տարիներով է որ կ'աւար – տէ, իրեն ենթարկած է նաեւ այս բնա – կավայրին ճակատագիրը : Արդարեւ, օրէ օր իր ափերէն դուրս ելլող Երեւանը ձուլուեցաւ այդ նոր բնակավայրին հետ : Մեծ երախտաւորին ծննդավայրն ալ այժմ միայն մէկ թաղամաս է Երեւանի չոր – ջաններէն մէկուն, որ կը կոչուի Քան – եւզեց Կոմիսարներ :

Այսուհանդերձ, նախկին քանաքեռցի – ներէն չատերը, չարունակեցին դրպիլ ի– րենց հին արհեստով՝ մչակել խաղող եւ պատրաստել դինի : Վեց տարիէ ի վեր , Քանաքեռցիները կը ձչտին մեծ զժուա – րութեամբ բերքի դարձնել իրենց չրջանի խոպան եւ քարքարոտ տարածութիւնը՝ այսպէս կոչուած Մուրատի սարը եւ ա – նոր տակ փոուած լայնարձակ հարթա – վայրը :

.. Դեռ մեծ Քանաքեռցին նախնիքնե – րուն օրով քարքարոտ եւ արեւախանձ , բայց ընդարձակ այդ արօտավայրը ան – ընդհատ արիւնով ողողուած է: Կռուա – խրնձորի պէս ձեռք ձեռք անցած է: Երբ արօտավայրին տէր զարձած են օտարնե– րը, Քանաքեռցիք տեղ անդամ չեն ունե – ցած իրենց խաչերը արածելու: Լեցուած է համբերութեան բաժակը, եւ Մուրատ անունով լայնալանջ ու քաջակորով քա – նաքեռցին համախմբելով համագիւղացի – ները՝ կռուած է օտար սեփականատէրե – րուն դէմ :

Արօտավայրը ազատագրուած է: Մու – բատի եւ չատերու արեան գնով :

Երախտագէտ հայրենակիցները ցայսօր այդ բարձունքը կը կոչեն Մուրատ – Թա– փա կամ Մուրատասար :

Կռիւը կը չարունակուի նաեւ այսօր , սակայն, այս անդամ, բնութեան ժլատու– թեան դէմ :

Ուղիղ հօթը տարի առաջ սկսաւ զրոհը խոպանին դէմ: Եւ արդէն հաստատուած են այդիներու ընդարձակ հեկտարները : Խոպանը տեղի տուած է մարդուն կամ – քին եւ մեքենային զօրութեան առջեւ :

Սակայն ինչպէս պահէին իրենց ծնունդ – դավայրին միչտ առինքնող անունը : Այդ հարցն ալ վճռեցին իրենք՝ Քանաքեռցի – ները :

Իրենց ծննդավայրէն տասը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ՝ Մուրատասարի վրայ դեռ վեց տարի առաջ հիմնադրուե – ցաւ բանուորական ատան մը: Տեղացիները այդ ատանը կոչեցին Քանաքեռ :

Նոր ատանին մէջ չինուեցան նոր փողոց– ներ, բամմայարկ չէնքեր, մչակոյթի օ – ջախներ եւայլն : Ատարտեցաւ նոր ա – կումբին, բաղնիքին, վարչական եւ երեք բազմայարկ բնակելի չէնքերուն չինու – թիւնը :

Առայժմ ատանին մէջ հաստատուած են 250 ընտանիքներ: Միայն անցեալ տարի 105 ծնունդ արձանագրեցին :

Այդիներու տարածութիւնը՝ 800 հեկ – տար է :

Լ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Էրֆուրթի մեծ հաղատէրէ մը այդ տը– ղան, թէեւ «Վիլհէլմիկ»ի նոր բարե – կամներէն էր, բայց չատ չանցած անբա– ժանելի ընկերը եղած էր անոր: Կէն – ապրող եւ թափանցող աչքեր ունէր, եւ մէչտ աչալուրջ վիճակ մը ունէր կար – ծես, առանց կարենալ թօթափելու սա – կայն փրուսիացի պինուորականի մը վա – յել ինքնահաւան բրտութիւնը :

Մարկարիթ անունով խիստ սիրուն զոյր մը ունէր, որ իրմէ մէկ երկու տարուս պզտիկ էր, եւ անդամ մը Մարմարէ Պա – լատին մէկ ընդունելութեան հրաւէր – ուած , ու հոն Գահաժառանգին ներկայաց– ուած էր: Բայց երկրորդ անդամ մըն ալ ընդունելութեան հրաւիրուած չըլլալուն համար , ենթադրած էի թէ եղբայրը նախանձած էր : Արդէն «Վիլհէլմիկ» իմ առջեւ քանի մը անդամ խօսած էր անոր մասին իր դեղեցկութենէն յափշտակ – ուած :

Ցաճախ կասկածած էի թէ «Վիլհել – միկ»ին այդ փափէնհայմի մասին ունե – ցած սերտ բարեկամութիւնը , անոր քը– րոջը հանդիպ հրապարակաւ ցոյց տուած հետաքրքրութենէն կը բխէր: Թող որ, օր մը երբ Օչլսի դղեակը կը գտնուինք , խիստ հե– տաքրքրական պարագաներու մէջ, տեղե– կացայ թէ ինչ էր այդ երկուքին բարե – կամութեան բուն պատճառը :

Օր մը, Իշխանին հետ կը մասնակցէի մեծ որսարշաւի մը. եղջերու պիտի որ – սային: Այդ որսորդութենէն մեծ հա – ճոյք կը զգայի ես, որովհետեւ լաւ նչա – նառու մըն էի :

Անտառապահին բնակարանին մէջ, նա – խաճաչելէ անմիջապէս ետք, որսի սկը – սանք եւ ես յատկապէս իրը ապաստանա– րան պատրաստուած պաւիլիոնու եւ ծառի ճիւղերու ետեւ, լաւ տեղ մը զարանի մտած էի :

Միւս որսորդներէն բաւական հեռու տեղ մը առանձին կը պտուտէի, եւ կէս ժամէ ի վեր հոն էի հրացանը ձեռքս, կը– րակելու պատրաստ, երբ յանկարծ քիչ մը անդին լսեցի չոր ճիւղերու կոտրտուքի ձայն մը :

Կ'երեւի թէ խոչոր երէ մը իմ կողմս կուգար : Որսորդի յատուկ սրատպղտով եւ չունչս բռնած պատրաստուեցայ կրա – կելու :

Բայց վայրկեան մը չէր անցած դեռ երբ երկու մարդոց ձայները լսեցի : «Վիլ – հէլմինկ»ն ու իր բարեկամ փափէնհայմն էին :

Իմ կողմս կուգային, եւ մտերիմ չեչ – տով ու պրեթէ ցած ձայնով կը խօսէին :

— Աղէկ կը հասկնաք ուրեմն, կ'ըսէր « Վիլհէլմիկ» : Զարհուրելի կացութեան մը մատնուած եմ, եւ չեմ դիտեր թէ ինչ– պէս պիտի ազատիմ : Կը յանդգնիմ իրա– կանութիւնը տեղեկացնել , որովհետեւ ծանօթ եմ իրենց վրիժառութեան :

— Բայց , սիրելի կեսարս, պատասխա– նեց Քարլ Ֆոն Փափէնհայմ (որովհետեւ այն ատեիճան մտերիմ էր Նորին Բարձ – րութեան հետ որ, Ֆոն Հոխպէրկի նման կը կոչէր զայն), ձեր պարտականութիւնը չէ՞ ամէն բան աչք առնելով ճչմարտու – թիւնը ըսել :

Լուրջ չեչտով եւ տեսակ մը պնդումով կը խօսէր :

Երկու մարդիկը կեցած էին լճամէ քա– նի մը մեթր հեռու , չորցած մացառուտի մը եռեւ, որ յատկապէս կտրուած ու պատրաստուած էր բազմաթիւ որսորդնե– րու համար : Այնքան մօտ էին ինծի որ կրնայի բոլոր խօսածնին լսել :

ՈՒԻԼԵԼՄ ԼԸ ՖԷՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ԾԱՌԱՋ»ԸՀ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լիւսի Սերոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սերոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ պաւկինի՝

ՄՈՒՇԵՂ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սերոբեան 100 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի եկեղեցւոյ նորոգութեան, 20 ֆր. Իսկի կապ. Խաչին, (Տառնալ «Յառաջ»էն), եւ 10 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

×

Մասնաւոր հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ Յունիսկ Բհնյ. Ադամեանի, Գէորգ Բհնյ. Նիզամեանի, Ադդէ Բհնյ. Փայլակեանի, Եսայի Բհնյ. Ալբունեանի հոգիներուն ի հանգիստ, այս կիրակի առաւօտ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Զապէլ Առաքելեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաբէլեան (Լիոն) 20 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Վ. Ակզիկեան (Մառինեան) 20 ֆրանք կը նուիրէ :

Ս. ՅԱԿՈԲ (ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ)

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ նորընծաները Թազ. խորհուրդի կարգադրութեամբ, ասկէ եաք եկեղեցին բաց կը մնայ Հինգշաբթի՝ ժամը 2–4, եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ եաք ժամը 4–6: Կը խնդրուի չբլանիս հայ հասարակութենէն, որ եւ է դործի համար դիմել եկեղեցի յիշեալ օրը :

Մեծ Պահոց առթիւ եկեղեցւոյս մէջ Արեւագալի եւ հակումի արարողութիւնները տեղի կ'ունենան հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն :—

Արեւագալ, Զորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին :

Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին :

Հակում, Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 6–ին : Կիրակնամուտք Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցի.— *Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առաջաւ հետեւեալ նուէրները : Ողբ. Սուրէն Մըխալեանի յուշարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ պայծառութեան : Պ. Պ. Ն. Զաքարեանէ 20 ֆրանք, Մխսաքեան ընտ. 15, Ալ. Մազմանեան, Տ. Եկաւեան, Կ. Եկաւեան, տասնական, Մ. Թուրիկեան 50, Ա. Քալեան երեսուն, Յ. Զորիկեան տասը, Մ. Պէհրուեան 20, Հ. Քալեան տասը, Պ. Տօնօ տասը, Մխալեան զաւակներ 50, Մ. Մխիչեան 20, Տ. Թումիկեան տասը, Մ. Պօղոսեան 10, Խժտահարեան ընտ. 25, Ղ. Օտապաշեան տասը, Բ. Խժտահարեան 25, Այրի Տիկին Մարիցա Մըխալեան քսան :*

Այս առթիւ Աղքատախնամին.— Ն. Զադարեան քսան, Մխսաքեան ընտ. 15, Ն. Թոնիկեան քսան, Պ. Թուրիկեան տասը, Լ. Թումիկեան տասը, Յ. Թումիկեան 10, Բ. Խժտահարեան 25, Լ. Խժտահարեան25:

Նոյն առիթով Արաբկիրի Հայր. Միութեան Ա. Մազմանեան տասը, Տիկին Մըխալեան Երեսուն, Մըխալեան զաւակները յիսուն, Տ. Թումիկեան տասը, Պ. Մարդադեան տասը, Մ. Պօղոսեան տասը, Ղ. Օտապաշեան տասը :

Ողբ. Տիկին կատարինէ Հէյլմաճեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ Պ. Յ. Հէյլմաճեանէ 100 եկեղեցիին :Ողբ. Յովհ. Կէմսիզեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան եւ զաւակները հարիւր, Պ. Ե. Գասապօհանեան եւ զաւակները 50, եկեղեցիին վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ եւ կը խնդրէ որ աւանդ դումարները ստացուին քարտուղարութենէն :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչէ Փորթ ա'Իթալի – Ժան – Թիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները կ'ողբան Պ. Կարապետ Գուչեանի մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին այրիին, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաններուն : Փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ Հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սթե – Ֆանէսքոյի էմիսիոնը .–

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անկ կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Փետրուար 19, Կիրակի կէսօրէ եաք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԻԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Այս Շաբաթ օր ժամը 19ին Սալ Վօնէյի մէջ, 93 Ավընիւ Ալպէր Փըթի Պանեէօ : Յուցադրութիւն փաստանկարներու, Հայաստանի տեսարժան վայրերը Պ. Ինճէեանի կողմէ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 18ին

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ ժամերգութեանց :

12 Փետրուար, Աւտաքսման կիրակի, Ս. Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն եաք կը կատարուի հոգեհանգիստ, որմէ եաք Արեւագալի արարողութիւն :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 Փետրուար.— Երեկոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Աղաւոտան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 Փետրուար.— Տեառնընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ զալըստեանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրնոպլի, Լանսկյի, եւ Ըրնաժի բոլոր ընկերները, Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 18ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ եաք ,ժամը 3·30ին Լիոն, Ճրղ Թաղապետարանի սրահը :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՑՇ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան : *Բեմադրութիւն.*— Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մոստիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուկը բացուի, ուշ մնացողները պիտի սպասեցնեն Ա. արարին վերջանալուն :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին :

Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30-ին տեղւոյն *Թէաթը Միւնիսիփալին մէջ :*

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 12 Փետրուար, կէսօրէ եաք ժամը 3ին Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ (25 Ավընիւ Վիճթոր Քրեսոն) :

Կը ներկայացուի

ՀԱՅ ԱՐԻՒՆԻ ՈՒԺԸ

Ողբերգութիւն հինգ արար, Հայ իշխանաներու պատերազմը, վարդանեան երկու դար եաք :

Երիտասարդները մեծ չանք թափած են այս թատերախաղը հայերէն լեզուով ներկայացնելու համար :

Մուտք 6 ֆրանք (*տասներկու տարեկանէն վեր*)

REPRESENTATION THEATRALE

La Puissance du Sang

Drame en 5 actes, se déroulant deux siècles après l'épopée de Vartan Mamigonian et relatant la guerre des princes Arméniens

Entrée 6 Francs (au-dessus de 12 ans)

Տոմսերու համար դիմել Պ. ՏԱՐԱԳՃԵԱՆԻ, 43 Ավընիւ տիւ Փրեզիտան Ռուզվելթ, Քլամառ, Հեռ. 642 05–07

կամ Պ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ, 33 Ավընիւ Վիճթոր Քրէսոն, Իսի, հեռ. 642 – 25 – 53

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ .—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) վարդանանցի տօնակատարութիւն :

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

Մայիս 20 եւ 21, Շաբաթ եւ Կիրակի վերապահուած

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕԶԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Սամսոն կարապետեան կը փնտռէ կաքաւեան եղբայրներէն մէկուն հասցէն :

Գրել Մ. Մուրատեանի,

22, Rue Marchande

38 — VIENNE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՑՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՈՒՐԲԱԹ
10
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
10 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10834 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — N° 10.834

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁԼՈՒԾՈՒԱԾ ՀԱՐՑԵՐ

Ա. ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ՓԻԽՐՏԻՍՏԱՆ

Վերջացող տարին նորին փոխանցած էր դանազան առևախ խնդիրներ, որոնք կը չարունակեն տագնապալի կացութեան մէջ պահել Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները :

Բացի Հայկականէն, կան ուրիշ հար – կեր ալ, որ չեն լուծուած դեռ :

Կիպրոսի խնդիրը դարձած է անլուծելի թնճուկ մը : Զկայ այլեւս Մեծն Ադէք – անդրը, իր սուրով մէկ անգամէն լուծելու համար զայն :

Թուրքերը կը չարունակեն սպառնալի – քի, աւելի ճիշդ շանթաժի քաղաքակա – նութիւնը՝ կեր հայթայթելու համար երկրի մոլեռանդ տարրերուն, որոնք տա – կաւին կ'երազեն դինու զօրութեամբ գրա – ւել կղզին, որպէսզի անոր ենթակայ բնա – կիչները եւ տիրանան քրիստոնեաներու հարստութեանց :

1959ի Ցիւրիխի եւ 1960ի Լոնտոնի հա – մաձայնագրերը Անգլիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ՝ փոխանակ կարգա – դրելու, աւելի կնճռոտեցին խնդիրը :

Կղզիի ապագային մասին տարակար – ծութիւններ կային նաեւ Մակարիոս Արք – եպիսկ.ի եւ հեղինէն կառավարութեան մի – ջեւ :

Քանի մը օր առաջ Աթէնքի մէջ թագա – ւորին նախագահութեամբ գումարուեցաւ ժողով մը, որուն մասնակցեցաւ Կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահ սրբազանը : Ընդունուած բանաձեւը փարատած է ան – համաձայնութիւնները : Աթէնք եւ Նի – կոսիա նոյն տեսակէտը ընդգրկած են : Յոյն եւ թուրք արտաքին նախարարները պիտի չարունակեն բանակցութիւնները՝ երկուստեք ընդունելու խաղաղ լուծում մը գտնելու համար :

Պիտի յաջողի՞ն :

Քրտական հարցը կորնգուցած է իր այժմէութիւնը :

Անցեալ Յունիսին Պաղտատի կառավա – րութեան եւ ըմբոստներու պետ Մօլլա Մուսթաֆա Պարզանիի միջեւ կնքուած համաձայնագրով կռիւները դադրած են հիւսիսային Իրաքի մէջ :

Անգամ մը եւս Քիւրտերուն խոստաց – ուած է տեղական ինքնավարութիւն կամ ապակեդրոնացում : Սակայն կը թուի թէ պաղպտնական տարրերը դոհ չեն ներկայ կացութենէն :

Թալապանի, որ Զօր. Պարզանիի աջ բազուկը եւ Քիւրտ դեմոկրատ կուսակ – ցութեան բանբերն էր արտասահմանի մէջ, չատոնց բաժնուած է իր ընկերներէն եւ Պաղտատի մէջ կը գործակցի կառա – վարական շրջանակներու հետ :

Հինգ – վեց տարուան կռիւներու հետեւանքով քրտական բազմաթիւ դիւղեր քարուքանդ եղած են : Բնակչութիւնը վերջին ծայր թշուառութեան մէջ կը տը – ւայտի : Զմրան այս եղանակին ծանր կա – ցութիւն ստեղծուած է իրաքեան Քիւր – տիստանի մէջ :

Անցեալները Ֆրանսական մամուլը, ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլը կոչ ուղղե – ցին հանրութեան, հրաւիրելով զայն օգ – նելու այդ դժբախտներուն : Այս առթիւ կազմուեցաւ նաեւ Ֆրանսայի ծանօթ անձնաւորութիւններէ բաղկացած մարմին մը՝ օգնութեան գործին ընթացք տալու համար :

Իրագեկներու կարծիքով, Քրտական հարցը չէ լուծուած դեռ : Ներկայիս ա – րդի խաղաղութիւնը ժամանակաւոր է եւ կռիւները կրնան վերսկսիլ մէկ օրէն միւ – սը :

Թուրք կառավարութիւնը խիստ միջոց – ներ ձեռք առաւ առաջին օրերէն սկսեալ, պաշարման վիճակ յայտարարեց Իրաքի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԱԶՄ ՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏ

Մաոյի կողմնակիցները կը չարունակեն ապարդիւ կարդալ ոչ միայն Ռուսերուն այլեւ արեւելեան Եւրոպայի միւս պետու – թեանց : Այսպէս յայտարարելէ ետք թէ Զինաստան չերաշխաւորեր ռուս դիւա – նագիտական մարմնի անդամներու ապա – հովութիւնը, աւելցուց թէ չերաշխաւո – րեր նաեւ արեւելեան Եւրոպայի դիւանա – դիտական մարմնի անդամներուն ապահո – վութիւնը :

Ահկէ զատ, «Նոր Զինաստան» գործա – կալութիւնը աղղարարութիւն մը հաղոր – դեց, ուր կը չեշտուի թէ Մաոյի կուսա – կիցները պէտք է կազմ ու պատրաստ ըլ – լան «պալատի յեղափոխութեան» մը կամ «դինեալ պետական հարուածի» մը պարա – գային :

Հաղորդագրութիւնը կ'ըսէ նաեւ թէ Մաոյի կողմնակիցները « մէկը միւսէն ետք ձեռք առած են կարեւոր կայանները որոնք ձեռքն էին ափ մը կուսակցական – ներու որոնք դրամատիրութեան ճամբան բռնած էին » :

Ըստ ճափոնական fիnտnօ մամուլի գոր – ծակալութեան, պատի ազդերը օրէ օր կը չատնան եւ հոն կարելի է կարդալ նաեւ բանակին դէմ յայտարարութիւններ : Ըստ ատոնց «բանակը չիսթ կը ստեղծէ » :

Խորհրդային դեսպանատունը կը մնայ միշտ նոյն պաշարուած վիճակին մէջ եւ հրաւէր եղած է նաեւ համակիր դիւանա – դէտներուն որ չփորձեն այլեւս խորհրդա – յին դեսպանատուն երթալ : Ատոնք վեր – ջերս կը փորձէին հաց եւ ուտելիք հաս – ցընել Ռուսերուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Տիկին Կանտի դլուխէն վիրաւորուեցաւ ընտրա – կան ժողովի մը ընթացքին, ուսանող մը քար նետած ըլլալով երեսին : Տիկին Կանտի քիթէն եւ շրթունքէն վիրաւոր – ուած է, բայց վիճակը ծանր չի նկատ – ուիր :

ԿԻՊՐՈՍի չուրջ Թուրքիոյ ական խո – սակցութիւնները սկսելէն առաջ, վիճա – բանութիւններ տեղի ունեցած են յոյն դեկավարներու եւ Մակարիոսի միջեւ, հասկնալու համար դլխաւորաբար թէ ի՞նչ դիջումներ ընելու տրամադիր է Կիպրոսի նախագահը :

ԳԱՀԻՐԻի մամուլը կատղած լեզու մը կը գործածէ կամալ Հաճաճի դէմ, որ ստիպած է եդիպտական օդանաւին Ամ – ման իջնել : Մայրն իսկ յայտարարու – թեամբ մը կ'ուրանայ զաւակը : Ամմանի կառավարութիւնն ալ որոշ չափով փո – խած է իր առաջին յայտարարութիւնները այդ օդանաւին Ամմանի իջնելու պարա – դաներուն չուրջ, բայց կը հաստատէ թէ Հաճաճ եդիպտական դաղտնի սպասար – կութեանց բարձրաստիճան մէկ սպան էր, որ քաղաքական ապաստան ուզած է :

ՊԱՊԸ նոր կոչ մը ըրաւ Վիէթնամի հա – մար : Պօղոս Զ. կ'ուզէ որ Քեթի (վիէթ – նամեան Ամանոր) զինադադարը երկարի եւ առիթ տայ բանակցութեանց : Այս առն – չութեամբ նամակներ ալ դրած է Ճոնսը – նի Հօ Շի Մինհի եւ Զօր. Վան Թիէօյի : Լոնտոնէն հասած լուրերու համաձայն Կոսիկին ըսած կ'ըլլայ Ուիլսընի որ ամե – րիկեան ռմբակոծութեանց դադրիլը կը բաւէ որպէսզի բանակցութիւններ սկսին : Ուիլսըն Ճոնսընի փոխանցած է այս առա – ջարկը, որու պատասխանին կը սպասուի կիրակիէն առաջ :

ՍԱՍՏԻԿ ԶՄԵՌ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պղտոյ թերթերը կը հաղորդեն թէ ան – նախընթաց եւ խստաչունչ ձմեռ մը կը տիրէ Սեւ Ծովի, արեւելեան Անատոլուի եւ հարաւ արեւելեան չրջաններուն մէջ : Արարատի չուրջ՝ 25 տարիէ ի վեր առա – ջին անդամ ըլլալով չերմութիւնը զերոյէ վար 42 աստիճանի ինկաւ : Ցուրտէն տու – ներուն ապակիները կոտրեցան :

Տրապիզոնի եւ չրջակայ դիւղերու մէջ ձիւնին թանձրութիւնը երեք մեթրի հա – սաւ եւ ադետալի հանդամանք ստացաւ : Հինդ օրէ ի վեր Պիւյիւք Չարմանլար չր – ջանին մէջ պաչարուած են հարիւր դիւ – դացիներ, որոնք այնտեղ գացած էին դո – ներելու համար անհետացած չորս անձեր : Պաչարուղներուն հետ չորս ոստիկան դինուոր կայ : Կուսակալութեան դիմու – մին վրայ դին. օդանաւ մը չանաց սկսեր – դեղէն նետել պաչարուած դիւղացինե – րուն, բայց չյաջողեցաւ : Ցամաքային ճամբաներու ինչնաչարժերուն հեղուկ վառելանիւթը սառած ըլլալուն կարելի չեղաւ օդնութեան փութալ այն 200 ճամ – բորդներուն, որոնք պաչարուած են Մար – տինի եւ Միտիաթի միջեւ : Կը կարծուի որ ճամբորդները դիւղերը ապաստանած են : Մարտինի միջնաբերդին բատարին մէջ պաչարուած ուրիշ հոդիի ալ կարելի չեղաւ օժանդակութեան փութալ :

ՎԱՆԱՑ ԼիՃԸ ԿԸ ՍԱՌԻ

Վանայ լիճը ափէն մինչեւ երկու հա – րիւր մեթր ներսերը սառեցաւ : Թղթատա – րական չոգենաւ. սպասարկութիւնները դադրեցան : Ջերմութիւնը կարսի մէջ զե – րոյի վրայ 34, Թաթուանի մէջ 30, Ուր – ֆայի մէջ 24 եւ քսան տարիէ ի վեր ա – ռաջին անդամ ըլլալով Քելիսի մէջ 20 աստիճանի ինկաւ : Կարսի եւ Ղարսի մի – ջեւ բանող փոխադրական միջոցները, Մոթէօրները սառած ըլլալով, ճամբա – նները մնացին, բայց ճամբորդները փըր – կուեցան :

Էրկանի եւ Կէյիքլի կայարաններուն մի – ջեւ բեռնատար կառախումբի մը վայրա – չարժը տապալեցաւ : Թաթուան – Հայ – տարփաչա կառախումբը չկրցաւ ճամբան չարունակել : Վանայ լիճէն ճեպընթացով Անդարա գացող Պէթլիսի կուսակալը դի – չերը մինչեւ առաւօտ կառախումբին մէջ սպասեց :

Ուրֆայի էսէնբուղա դիւղին մերձա – կայքը գիւղացի մը կէվաչի մէջ, իսկ Քը – ղըլթաչ դիւղին մերձակայքը Հիւսէյին Աբդլան անուն ուսանող մը սառելով մե – ռան : Անթալիայի Իլդիմտէրէ դիւղին մէջ երեք կին սառելով մեռան : Պաուղի եւ բանջարեղէնի պարտէզները սառնամա – նիքէն մեծ աւեր կրեցին : Մերսինի մէջ սառի վտանգին դէմ բերքերը չուատափոյթ հաւաքուելով ծախու հանուած ըլլալով նարինջի դիները իննան : Իքիզէրէ հո – վիտին ելեկտրահակայանը խանդարուած ըլ – լալուն Տրապիզոն վեց օրէ ի վեր մթու – թեան մէջ է :

ԻՇՈՒՆ ՎՐԱՑ ՍԱՌԵՑԱՒ

Ուրֆա եկող Արիֆ Սիւնկէր իշուն վը – բայ սառելով մեռաւ : Հօր կիրճին մէջ պաչարուած երկու օթօպուսի ճամբորդ – ները փրկուեցան :

Ուղուտաղի վրայ Ամերիկացի ամոլ մը, որ դահուկով գբօսախաղի գացած էր, ձիւնամրրիկի բռնուեցաւ ու կորսուեցաւ :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թաս հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ցունուարի վերջին երե – կուչաբթի օրը, առաւօտուն, Թիֆլիսի մէջ չորս աստիճանի երկրաչարժ մը պա – տահեցաւ : Ցնցումին կեդրոնը կը գտնուի քաղաքէն 85 քիլոմեթր հեռու՝ հարաւ արեւմուտք, Ախալքալաքի բարձրաւան – դակին վրայ, Հայաստանի մէջ :

Այս չրջանին մէջ ցնցումին ուժգնու – թիւնը հասած է հինգին վեց աստիճանի :

Մոսկուայի դիտարանը միւս կողմէ ար – ձանագրեց զօրաւոր երկրաչարժ մը, ո – րուն կեդրոնը կը գտնուի Մոսկուայէ 7800 քիլոմեթր հեռու, դէպի արեւելք, Ալիու – շեան կղզիներու չրջանին մէջ :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Անգարայէն կը հաղորդեն թէ անցեալ տարուան չարժէն մարդկային մեծ կո – րուստ եւ աւեր կրած Վարդոյի եւ Խնու – սի մէջ երկրաչարժի ասոտիկ ցըն – ցում մը պատահեցաւ : Զիւնով ծած – կուած Վարդոյի մէջ չարժը տասը երկ – վայրկեան տեւեց, ժողովուրդը խուճապի մատնուեցաւ :

Շարժը երբ սկսաւ, տաղաւարներուն ժողովուրդը, վարժարաններու ուսանող – ներն ու սրճարանները գտնուղները լե – ղապատառ դուրս ցատկեցին : Ոմանք ճգմուեցան : Կարգ մը դիւղերէ կը հա – ղորդուի թէ մարդկային կորուստ չկայ : Միայն թէ կարգ մը տուներու եւ ախոռ – ներու պատերը ճաթած, նորակառոյց ոս – տիկան զօրաց հրամանատարութեան չէն – քին վրայ ճաթռտուքներ գոյացած են :

Խնուսի մէջ այս անգամ աւերը գոյացաւ : Քայմաքամը յայտնեց թէ նորակառոյց երկրագործական դրամատան ու 140 տու – նիպատերը ճաթած են, նորակառոյց դին. ճիւղին չէնքը սառած է : Գիւղերէն լուր գալէ ետք յայտնի պիտի ըլլայ որ մարդկային կորուստ կայ թէ ոչ : Մուշի եւ Թաթուանի մէջ ալ անվնաս չարժեր պատահեցան : Քըրքպաչաճի – Աբչիսարի մէջ ալ չարժեր եղան, ժողովուրդը լե – ղապատառ փողոցները խուժեց :

× Թուրքիոյ սահմանին մերձակայ Թիֆլիսի մէջ երկրաչարժ պատահեցաւ : Վրաստանի մայրաքաղաքին մէջ աւեր կամ մարդկային կորուստ չկայ :

× Վերին Աւստրիոյ մէջ չարժ պատա – ցաւ : Մարդկային կորուստ չկայ :

ԱԶԳ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ

—o—

Ժողովուրդները կ'ապրին իրենց լեզուով։ Լեզուով կը ստեղծեն մշակոյթ, ապա քաղաքակրթութիւն։ Առանց լեզուի չկայ ազգ, լեզուն ազգն է եւ ազգը լեզուն։

Անուրանալի է որ եկեղեցին ազգակ է ազգապահպանման, ցեղային աւանդութեանց եւ սովորութիւններուն։ Առանց ազգային լեզուի՝ եկեղեցին ալ մատնուած է արտաքին ազդեցութեանց, տակաւ առ տակաւ ձուլուելուն քոյր կրօնքի մը մէջ։

Ե. դարուն, Սահակ եւ Մեսրոպ նախահեւելով այս անխուսափելի վտանգը, ի դին ահաւոր դժուարութեանց եւ զոհողութեանց, ստեղծեցին Հայոց լեզուի այբուբենը, պահպանելու համար Հայութիւնը եւ հայ եկեղեցին ընդդէմ յոյն, ասորի եւ պարսիկ թափանցումներու։

Այբուբենի դիւտը անմահացուց հայ լեզուն ու զարգացուց ազգային ստեղծագործութիւնը։

Հաղարամեակներու ընթացքին ցեղին դժբախտ ճակատագիրով մատնուեցանք արտագաղթի, ստեղծուցան դաղութներ, վերջին դատապարտեալները մենք եղանք։

Ամէն արտագաղթ քիչ թէ շատ կաղմակերպած է ազգային կեանք մը իր դպրոցներով, եկեղեցիներով եւ հանրային կազմակերպութեամբ։ Բոլորին ծանօթ է Լեհաստանի, Պեսարապիոյ եւ Եւրոպայի եւ այլ երկիրներու մէջ ցրուած հայ գաղութներու դաժան ճակատագիրը։ Եւ ահա նոյն վտանգը, վտանգ մը, որ գարերու ընթացքին կրկնուած է մէկէ աւելի անգամներ։ Դժբախտաբար անցեալի գաղտնի այդ դասէն չենք կրցած խրատուիլ։

Այդ գառն փորձութիւնը մեզ պէտք կը բերէր այն եղրակացութեան թէ դպրոց-ներն ու կրթարաններն են որ մեզի պիտի տան ազգային քաղաքական գործիչներ, կարող ուսուցիչներ, մտաւորականներ, դիտնականներ եւ եկեղեցականներ։ Ընդհակառակն լծուած ենք եկեղեցիներ չիններու, նորոգելու, ազգային ղրամագլուխը վատնելու, «գնայուն» աշխատանքներու համար, անտեսելով «մնայուն» աշխատանքները։

Պահ մը թերթատեցէք Սփիւռքի հայ մամուլը, — ստեղծուած են եկեղեցիներ, յաճախ զրկից՝ բայց իրարու թշնամի, եւ ժողովուրդ մը որ «իմ եկեղեցիս» ու «քու եկեղեցիդ» կը խաղայ, մէկը միւսին կը նունքը կամ պատկը չի ճանչնար, մէկը միւսին մեռելը չի թաղեր։

Ցրանսայի հայ գաղութին անկերպարան եւ անկազմակերպ վիճակովը պիտի չզբաղիմ։ Ոչ ալ պիտի մատնանշեմ պատասխանատուները։ Պատմութիւնը աչք ունի, կը տեսնէ։ Դատաստան ունի, կը պատժէ։

Միայն կ'ուզեմ մատնանշել թէ 45 երկար տարիներու ընթացքին երեսի վրայ ձգուած մնաց հայ լեզուն, զայն կենդանացնելու, երիտասարդութիւնը հայ լեզուով դրոշմելու հոգը։

Մինչդեռ եկեղեցիներու չինութիւնը, նորոգութիւնը մրցակցութեան ասպարէզ նուիրուած է։

Զորս տարի առաջ կարդ մը երիտասարդներ դովելի պաղատարն ունեցան Հինդշարթի օրուան հայերէնի դասերն թացք մը բանալ մատաղ սերունդին համար։ Տեղական պայմանները նկատի ունենալով՝ լաւագոյն կերպով կազմակերպեցին զայն։ Ամէն Հինդշարթի առաւօտ օթոքառներով կը հաւաքեն 110 – 120 երախաներ, կը փոխադրեն մաս մը Սեւրի Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժարանը, մաս մըն ալ Ռենսի Տիկնանց վարժարանը։ Ամբողջ օրը կը հետեւին հայերէնի, դասընթացք, դրօսանք, ճաշ, նախընթրիք՝ տեղւոյն վրայ։ Բոլոր ծախքերը կը հոգան 70–80 հայ երիտասարդները։ Եթէ իւրաքանչիւր երախայի օրական ծախքը միջին հաշուով տասը ֆրանք հաշուենք՝ տարեկան մօտաւորապէս 50 – 60 հազար ֆրանքի պիւտճէ մը կը ներկայացնէ, առանց հաշուելու Ամանորին եւ տարեվերջին տրուած նուէրներն ու յատկացեալ աշակերտներու ձմեռնային արձակուրդի ծախքերը։ Ոչ մէկ ձեռնարկ նիւթական ապահովելու, ոչ մէկ հանդանակութիւն։

Ահա այս երիտասարդներն են, որ կազմած են «Ծանց» Միութիւնը, որ կ'ապրի եւ կը գործէ նոյն երիտասարդ-ներուն անձնական, սեփական միջոցնե-րով, եւ կարդ մը ծնողքներու չնչին մասնակցութեամբ։

«Ծանց» այսօր ունի իր սեփական չէնքը։ Այս երիտասարդ Հայերը չունին քաղաքական յաւակնութիւն։ Հայեր են ու կ'աշխատին Հայութեան համար։

Ցրանսահայութիւնը հակառակ իր նիւթական նախանձելի վիճակին, կրնաս-ներու անհամար թիւին, անտարբեր է հայեցի կրթութեան, գպրոցներու օժան-դակելու մեծադոյն գործին։ Ինչպէս ուրիշ գաղութներ, կուտայ եկեղեցիին մո-մին ու խունկին, որոնք կը վառին ու կը ցնդին։

Ցրանսահայութիւնը եթէ քիչ մը կամք ցոյց տայ եւ ազգային ղեկաւար, կրնայ հրաշքներ գործել, օգտակար դառնալով նիւթական եւ բարոյական քաղաքակրթեամբ։ Ահա երիտասարդներ որոնք 45 տարի առաջ իրենք զիրենք կը նուիրեն սե-րունդին փրկութեան։ Կիսամիլիոն մարդ է անշուշտ, բայց անուրանալի է օգտակա-րութիւնը։

Եկեղեցաշինութիւնը փոխարինենք հա-յաշինութեամբ, վերածենք գպրոցներու շինութեան, բազմացման, ճոխացման։ 1967ը գարձնենք մեկնակէտ կրթարանն-րու ընդարձակման, նորերու կառուց-ման, ժառանգորդ մնալու համար քաղա-քակիրթ ժողովուրդի մը, որ Հայն է իր պատմութեամբ։

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՅՈՐԵՆԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

Յորենը աշխարհի ամէնէն կարեւոր բոյսն է եւ, միեւնոյն ատեն, անունդը։ 1963ի տուեալներով երկրագունդին վրայ անոր ցանքին տարածութիւնը կը կազմէր 207,8 միլիոն հեկտար, ըստ որում, տարած-ուած է աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ՝ ընդդրկելով Հիւսիսային բեւեռի շրջանէն մինչեւ Ափրիկէի եւ Ամերիկայի հարա-ւային սահմանները։

Նախապատմական շրջանէն ցայսօր յո-րենը մարդուն հմնական անդամմերքը կը կազմէ։ Ռուս բնախոյզ Կ. Տիմիրզաեւ դի-տել կուտայ, թէ լաւ թխած հացին պա-տառը «կը ներկայացնէ մարդկային խել-քին մեծագոյն յայտնագործութիւններէն մէկը»։ Յորենի հացով կը սնանին երկրա-գունդի բնակչութեան մօտ 70 տոկոսը։ Եւ պարզ է, թէ ինչո՛ւ։ Որովհետեւ մէկ քի-լօ հացը կը պարունակէ երկու հազար – երկու հազար հինգ հարիւր զուլ (fայո-րի)։ Յորենի հատիկին մէջ կան մարդկա-յին օրկանիզմին համար լիարժէք չատ սպիտակուցներ եւ այլ կարեւոր նիւթեր։ Նորագոյն ուսումնասիրութիւնները ցոյց կուտան, որ աւելի քան 6500 տարի ա-ռաջ յորենը յայտնի էր Իրաքի, 5100 տա-րի առաջ ոչ միայն եդիպտոսի, այլեւ Փոքր Ասիոյ ժողովուրդներուն, որոնք մշակած են զայն։ Ցայտնի է որ Քրիստո-սէ երեք հազար տարի առաջ Չինացի-ները յորեն կը ցանէին։ Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Ռումա-նիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ կատարուած հնէաբանական ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ այդ երկիրներուն մէջ չորս հազար – հինգ հազար տարի առաջ յորեն մշակուած է։ Այդպիսի տուեալներ չատ կարեւոր է բերել։

Յորենը սկիզբը տարածուած է Ասիա, Ափրիկէ եւ Եւրոպա եւ միայն նոր ժամա-նակներուն՝ Աւստրալիա եւ Ամերիկա։ Մինչեւ ԺԷ. դար յորենին ծանօթ չեն հա-դած Մ. Նահանգներու բնակիչները։ Յո-րենը Եւրոպայէն Ամերիկա տարուած է 1602ին։ Քանատայի մէջ մշակուիլ սկը-սած է 1812ին։

Առաջին անգամ ո՞ւր ծագում առած է յորենը։ Ըստ Ա. Հուպոլտի եւ Ռ. Պրա-ունի՝ այն երկիրներուն մէջ, ուր այժմ վայրի վիճակի մէջ չատ տեսակներ կան, իսկ ըստ Ն. Վաւիլովի՝ ուր կեդրոնացած են մեծ թիւով տարատեսակները։ Թէ այս եւ թէ միւս տեսակէտէն, Հայաստանը կուտայ առաջին կարգի վրայ։

Կարմիր Բլուրին մէջ կատարուած պե-ղումներուն չնորհիւ յայտնաբերուած նիւթերէն՝ Մ. Թումանեան պարզած է, որ 2500 տարիէն ալ առաջ հոս մշակուած են նոյնիսկ բարձր մշակումի մերկ հատիկ յորենի քանի մը ցեղեր։ Ըստ Թումա-նեանի, կլորահատիկ յորենները Հայաս-տանի հողամասին վրայ եղած են Ուրար-տացիներէն երկու հազար տարի առաջ եւս։ Վերջերս հնաբանները նոր, հետա-քրքրական նիւթեր պեղած են Կարմիր Բլուրէն, Արմաւիրէն եւ Էջմիածինէն։ Կան նոյնիսկ 6500 տարուան նմոյշներ։ Առանք այժմ կ'ուսումնասիրուին Հայաս-տանի դիտութիւններու ակադեմիայի ա-կադ. Վ. Գուլբանեանի կողմէն եւ, ան-շուշտ, մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկա-յացնեն։

Մ. Թումանեանի, Ե. Մտուլեռովայի եւ Բ. Գարասեֆերեանի եւ ուրիշներու ու-սումնասիրութիւններով յայտնի դարձաւ, որ Հայաստանի մէջ կան յորենի գրեթէ բոլոր կարեւոր տեսակները (14) եւ մօտ 230 տարատեսակ, որ կը կազմէ աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող տարատեսակնե-րուն 1/3էն աւելին։ Ամբողջ Խորհ. Մի-ութեան մէջ այդքան տարատեսակներ չկան։ Հոս յայտնաբերուած են յորենի ո-րոշ տեսակներ (Ուրարտուի, Վանի, Խալդական) եւ բազմաթիւ տարատեսակ-ներ, որոնք ուրիշ երկիրներու մէջ չեն յայտնաբերուած։

Բացառիկ հետաքրքրութիւն կը ներկա-յացնեն Հայաստանի սահմաններուն մէջ դեռ գոյութիւն ունեցող վայրի յորեննե-րը՝ այսօրուան յորեններուն վայրի պա-ղակիցները։ Աշխարհի մէջ անոնք կեդ-րոնացած են հիմնականին մէջ Սուրիա-Իսրայէլ եւ Հարաւային Անդրկովկաս «Ե-րեւանի շրջակայքը, Վեդի եւ Եղեգնա-ձոր) եւ Նախիջեւան։ Մ. Թումանեանի, Բ. Գարասեֆերեանի եւ մեր ուսումնա-սիրութիւններէն պարզուեցաւ, որ Հա-յաստանի մէջ կարելի է գտնել վայրի միահատ յորեններու գրեթէ ամբողջ աշ-խարհի տեսակները՝ չորս 82 տարատե-սակ, որոնցմէ 55ը առաջին անգամն է, որ կը նկարագրուի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ չկայ։

Եղրակացութիւն։ Հայաստան կը նը-կատուի յորենի հնագոյն կեդրոններէն մէկը։

Պ. ՂԱՆԴԻԿԵԱՆ

ԾԻՒԱՂ

ՅԱՐՄԱՐԱԴՈՅՆ ԱՆՈՒՆԸ

— Լաւ է գրած վէպդ, սակայն չեմ հասկնար, թէ ինչո՞ւ «Վերադարձ» գրած ես խորագիրը։

— Որովհետեւ, մինչեւ հիմա բոլոր հե-րոսները զայն եա կը դարձնէին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆՈՐ – ՋՈՒՂԱՑԻ ԱՆԳԻՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Տիգրան Թ. Աբգարեանց, տպ. «Մողէրն» Թեհրան, 1966, գին երկու տոլար։ Դիմել Տոքթ. Մեսրոպ Աբգարեանի, Ֆերտովսի Ավենիւ, Թամատոն փողոց 6, Թեհրան։

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Զ. Եսայեան կ'ըսէր յեսոյ, թէ «արուեստը, ըլլայ գրական թէ ուրիշ ճիւղերու մէջ, գերազոյն արտայայտութիւնը ըլլալով ցեղին, կը կազմէ թերեւս նաեւ անոր գոյութեան գերազոյն իրաւունքը, թէ հայ ժողովուրդը եւս կրնայ մեծաբարբառ ըսել որ «Մեր նախնեաց վառած կրակը գեղեցկութեան, գերազոյն խոչալներու բալինին մէջ, թոյլ չենք տուած, որ մարի, թէ աշխարհաւեր բարբարոսներու յաւակ բերած խաւարը չէ զօրած զայն մթագնելու և թէ անիկա երբեմն առկայծ, երբեմն նուազուն, բայց միշտ կենդանի վառած է, հեգհեգ աւելի արծարծելով, հեգհեգ աւելի բոցավառուելով», Բալին, որուն «ամէնէն արժանաւոր, ամէնէն տաղանդաւոր քուրմերէն մէկն է Ռուբէն Զարդարեան»։

Բանախօսը ակնարկելով այն օրերուն, երբ զաւառի խորէն յայտնաւեր է յան-կարծ տաղանդաւոր այս դէմքը, ըսաւ թէ յանձին անոր մեզի կը ներկայանար զաւառը, եւ առաջին հերթին Պարքեր-դը, «այդ բազմաչարչար եւ կորովի հայ գաւառը», «իր տառապանքին ներքեւ հզօր եւ նոյնիսկ իր տառապանքով հզո-րացած», գաւառ, «որուն վէրտզին, բայց ժպտուն, հալածական, բայց երա-զատես զաւակներուն ցաւի եւ ուրախու-թեան վանկերը, աչքերու հրայրքը, հոգիներու սարսուռները կը փոխանցէր մեզի իր գեղեցիկ յանկուցիչ արուեստին միջոցաւ»։

Զարդարեանի «գրականութիւնը, ըսաւ Զապէլ Եսայեան, մեզի համար միշտ ե-ղաւ գերազոյն բուքմուռքը այն ժողո-վուրդի հոգիին, որուն մէկ հարազատ զաւակն էր ինքը եւ իր միջոցաւ հազոր-դակից եղանք հեռաւոր եւ մեզի անծա-նօթ արեւակիցներու առաւտանքներուն, պզտիկ ուրախութեանց եւ մեծ վիշտե-րուն, ժպիտի եւ զոհունակութեան խա-ւսափուկ պահերուն եւ յարատեւող թըշ-ուառութեան, մէկ խօսքով անոնց ամբող-ջական կեանքին յուզումներուն եւ յոյսե-րուն»։

Զ. Եսայեան արագ ակնարկ մը նետելէ ետք Զարդարեանի գրական վաստակին վրայ, ըսաւ, որ ան իր բոլոր տա-ղանդով կը հանդիսանայ նախակարա-պետներէն մէկը հայ մտքի վարպետն վե-րելքին, մեծ առաւօտի մը, որ կը նըշ-մարուի արդէն հեռուն։ «Ու թեւակոխե-լէ առաջ ճշմարիտ եւ մեծ առաւօտին մէջ, իրաւունք չունի՞նք յուսալու, — ըսաւ բանախօսը, — որ յայդալուսային պահերու քաղցր եւ տարտամ երկիւղը իր մեծագոյն երկը վերապահած ըլլայ մեծ առաւօտին համար։ Ռ. Զարդարեան իր գեղեցիկ տաղանդը յայտնաբերելով հա-մեմատաբար ցանցառ կերպով մը, մեծ եւ նուիրական խոստում մը կ'ընէ մեզի, եւ մեր բոլորիս ցանկութիւնն է, անշուշտ, որ այդ խոստումը իրականանայ՝ որքան կարելի է մօտիկ եւ լուսաւոր ապագայի մէջ, եւ անիկա չարունակէ ընթանալ, իր առջեւ բացուած ընդարձակ ասպարէզին մէջէն, հեռուելով իր սրբազան, իր փա-ռաւոր ճակատագրին»։

Մեր տաղանդաւոր գրագիտուհին ի՞նչ-պէս գուշակէր այն ատեն, թէ Զարդար-եան իր հօրեղբայրներէն չատ չատերուն հետ պիտի խորտակուէր «իր սրբազան, իր փառաւոր ճակատագրին» ճամբուն վրայ, բայց մեծ առաւօտը այնուամե-նայնիւ պիտի գար օր մը, որ Բալինը, որուն ինքն ալ երկրպագեր էր, պիտի բա-գայտաւեր օր մը կրկին։

Զապէլ Եսայեան, ինք, պիտի հասնէր նոր օրերու, բայց ինք եւս պիտի խոր-տակուէր «իր սրբազան, իր փառաւոր ճակատագրին» կէս ճամբան, հաւատքը երբեք չլքած։ Երբ Զարդարեանի տաս-ներեակն առաջ երկու ընկերուհիներով Սկիւ-տար իրեն կ'երթայինք՝ դասախօսելու հրաւիրելու համար զայն, մանկան նման հրճուեր էր, երբ լսեր էր մեր հրաւէրը։ Գրեթէ նոյն տարիներուն յայտնուեր էր ինքն ալ Ռուբէն Զարդարեանի հետ, անցեալ դարու վերջին տասնամեակի կէ-սերուն, ու իրեն այնպէս կուգար, թէ իր իսկ սերունդն է, որ պիտի պանծացուի «Յայդալոյսի» հեղինակին անձին մէջ։ Ուրախութեամբ, գրեթէ երախտապի-տութեամբ, ընդունեց մեր հրաւէրը, տո-նի մը կանչուող մտաւոլի մը պէս։

Նոյն խանդավառանքով մեզ դիմաւորեց երուանդ Սրմաքէշխանլեանն ալ, երբ ի-րեն պատմինք գիչ ետք՝ գինք եւս հրաւի-րելու համար բանախօսելու։ Ան ալ Սկիւտար կ'ապրէր՝ «Արեւելքի» խմբա-գրութիւնը ձգելէ եւ Ս. Խաչ վարժարանի տնօրէնութիւնը առանձնելէ ետք։ Երու-խանը կը ճանչնայի նաեւ նախապէս, բայց ան տարբեր քաղցրութիւն ունէր իր ընտանեկան բոյնին ներս։ Ոչ բարեճիւ կազմուածքով այդ մարդը համակ ջեր-մութիւն էր իր մտերիմ կեանքին մէջ, մտանաւանդ, երբ իր չուրջն ունէր հրիչ-տակի նմանող իր աղջնակները, որոնց ձեռքէն բռնած եփրատի ջուրերուն պիտի յանձնուէր իր զմայլելի կինը, հպիւ ան-ցած գոյդ մը տարի։

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(5 Շար.)

—o—

ՎՈՏՑՈՓ ՊՈՏՏԱՎ

ՊՐՈՖԵՍՈՐ

Ինչու՞ ձեռնարկ 70սեակին մասին չեմ կարդացել էմֆիզեմայով հիվանդների ապաքինման վերաբերյալ։

Ընթերցող Ա. Շահինյան։

Ես, իհարկե, կարդացել եմ այդ ձեռնարկը, սակայն ոչ մի օգտակար խորհուրդ չեմ գտել նրանում։ Ինչպես գիտեք, էմֆիզեմայով հիվանդները ունեն շնչառական դժվարություններ, որոնք առաջանում են թոքերի ալվեոլների պատռվածքների հետևանքով։ Ալվեոլների պատռվածքները ոչ մի դեղամիջոցով չեն բուժվում։ Ուստի ձեռնարկում նշված դեղամիջոցները ոչ մի օգուտ չեն կարող տալ։

ԲՈՒԺԻՉ ՊԵՏՅԱՆ

Նախկին բանտարկյալները ունեն ուշադրության կարիք։ Եսալի ուշադրության մեջ ընդունելով «Վերադարձողների աջակցության ընկերությունը», որ ըստ մեզ հասած լուրերի շատ ազնիվ գործ է կատարում, մի քանի խոսք եմ ուզում ասել նրա մասին։ Ընկերությունը ոչնչով չի տարբերվում ցարական ժամանակների նմանատիպ ընկերություններից։ Նրա գործունեությունը ոչ մի կերպ չի համապատասխանում նոր ժամանակների պահանջներին։ Ընկերությունը ոչ մի կապ չունի բանտարկյալների հետ։ Նրա գործունեությունը սահմանափակվում է միայն նրանով, որ ազատ արձակվածներին տալիս է ճանապարհածախս, հագուստ և մի քանի ռուբլի գումար։ Ընկերությունը ոչ մի կապ չունի նաև ազատ արձակվածների աշխատանքի հետ

Այրի Տիկին Գր· Ա· Ադամեան եւ ազ – ջիկը Վարդ (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Եր· Ա· Ադամեան, Տէր եւ Տիկին Ադամ Եր· Ադամեան եւ զաւակները Անի եւ Ֆելիքս (Թուլօն), Տէր եւ Տիկին Սո· Եղ – բայրեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Հ· Հէքիմեան եւ զաւակները (Ադեքսանդրիա), զաւակները Պօղոս Ա – դամեան, զաւակները Ադամ Մարտիրոս Ադամեան (Ամժանթին), զաւակները, Ա– մենակ Փափազեան (Ամժանթին), Տէր եւ Տիկին Միհրան Սարգիսեան եւ եղբայրը Թագուոր, Տէր եւ Տիկին Աւետ Պարոն – եան եւ զաւակները (Սիսթերոն), ինչպէս նաեւ Սիվիրիհիսարեան ընտանիք եւ հա – մայն պարագաները խոր կսկիծով կը ծա– նուցանեն՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա· ԱԴԱՄԵԱՆԻ

մահը, որ պատահած է Յունուար 26ին· Ադեքսանդրիա, 89 տարեկան։

Այս առթիւ Պ· Ե· Ադամեան տասնական Ֆր· կը նուիրէ «Յառաջ»ի, «Հայ – Բոլ – ժ»ի եւ «Հայաստան»ի։ (Ստանալ «Յա – ռաջ»էն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համայն Դատաւորեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց քրոջ, հօրաքրոջ, տալոջ եւ աղգականին՝

ԱՆԱՀԻՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Դատաւորեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն տարաբախտ արուեստա – դիտուհիին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Գայեանէ Դաւիթեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան– գստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ա– մուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ այս կի – րակի (Փետր· 12) Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Կը խնդրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

×

Այս առթիւ Այրի Տիկին Գայեանէ Դա– ւիթեան յիսունական Ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի, Կարմիր Խաչի, Որբերու Օգն· Մարմնոյն եւ յիսուն Ֆր· Խաչիկ Գասպարեանի մահուան առթիւ Դպրոցա– սէրին։

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան հա – րիւր Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Շ· Միսաքեան սրահին, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պերամեան հարիւր Ֆր· Փարիզի եկեղեցիին նորոգութեան, իրենց հօր Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան քառասուն– քին առթիւ, Այրի Տիկին Եպրուհի Դա – ւիթեան յիսուն Ֆր· Աղքատախնամին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Պ· Յակոբ Սերովբեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա – տարուի իր սիրելի քեռայրին՝

Պ· ԽԱՉԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
(Մահացած Արժանթինի)

յիշատակին։

Այս կիրակի (12 Փետր·) Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Կը խնդրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ սոյն ար– տօրոշութեան։

Այս առթիւ յիսուն Ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Թէշլիեան սրահին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

*Մանաւոր հոգեհանգիստեան պաշտօն կը կատարուի Անուշվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ Յուսիկ Բհոյ· Ադամեանի, Գէորգ Բհոյ· Նիգամեանի, Ադդէ Բհոյ· Փայլակեանի, Եսայի Բհոյ· Ալ – թունեանի հոգիներուն *համար*, այս կիրակի առաւօտ։*

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

OFFRE

Cherche pour exploiter brevet, concernant un article indispensable pour fumeurs.

Sans concurrence très facile à faire.

Personne au courant des questions commerciales, disposant 50 à 100.000 frs en association de 50 % affaire d'un rapport vraiment exceptionnel.

Pour plus ample information écrire d'urgence au journal qui transmettra.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի։

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ· Ա· ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ· ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին։
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։
Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկե– ղեցւոյ ժամերգութեանց։

12 *Փետրուար*, Աբտաքսման կիրակի, Ս· Պատարագ ժամը 10ին։ Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն ետք կը կատարուի հոգեհանգիստ, որմէ ետք Արեւագալի արարողութիւն։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 *Փետրուար*.— Երե – կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատո – նակ եւ Աղտաստան։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 *Փետրուար*.— Տեառ – նընդառաջ է։ Տօն Քառասնօրեայ դալըստ– եանն Քրիստոսի ի Տաճարն։ Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս· Պատարագ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿ ԱՑՈՅՑ

Այս կիրակի Արտաքսման, Փետրուար 19ին՝ Աւետակի, 26ին Տնտեսի, Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալստեան հինգ կիրակիներուն, առաւօտեան ժամերգու– թիւնները կը սկսին ութին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին։

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանգիստ, եւ ապա Ա– րեւագալի արարողութիւն։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
Նուիրուած

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ (Փետրուար 17) ժամը 21ին, Սփալանտիտի սրահներուն մէջ, 21 Պուլվ· տ'Ալթէն։

Նախաձեռնութեամբ Ազգ· Կեդր· վար – չութեան։

Ս· ՅԱԿՈԲ (ՊՈՒԼՎ· ՕՏՏՕ)

Պուլվ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ նորընտիր թաղ· խորհուրդի կարգադրու– թեամբ, ասկէ ետք եկեղեցին բաց կը մը– նայ Հինգշաբթի՝ ժամը 2–4, եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ ետք ժամը 4–6։ Կը խնդ – րուի չը*ջ*անիլ հայ հասարակութենէն, որ եւ է գործի համար դիմել եկեղեցի յիշեալ օրը։

Մեծ Պահոց առթիւ եկեղեցւոյ մէջ Արեւագալի եւ հակում արարողութիւն – ները տեղի կ'ունենան հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն.—

Արեւագալ, Շորեքշաբթի առաւօտ ժա – մը 10ին։

Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

Հակում, Շորեքշաբթի երեկոյ ժամը 6– ին։ Կիրակնամուտք Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին։

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Այս կիրակի 12 Փետր· ժամը 21·10ին Մարսէյլ Փրովանս կայանէն հայ ժող – վըրդական երաժշտութեան մասին հա – ղորդում Աբա Պարթեւեանի կողմէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դե – ղարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, Կի– րակի։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Մխիթեան Կեդր· վարչութիւնս կը պատ– րաստուի ոճնակատարելու Վասպուրա – կանի հերոսամարտի յոպեմնակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ։

Կիրակի Մայիս 14ին։

OFFRE

Cherche pour exploiter brevet, concernant un article indispensable pour fumeurs.

Sans concurrence très facile à faire.

Personne au courant des questions commerciales, disposant 50 à 100.000 frs en association de 50 % affaire d'un rapport vraiment exceptionnel.

Pour plus ample information écrire d'urgence au journal qui transmettra.

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՄԻՏԷ
LE DIMANCHE 12 FEVRIER A PARTIR DE 16 HEURES
SALLE DES FETES — 69, RUE HENRI-BARBUSSE

Նուագախումբ **ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ**
ՍԱՆՈՎԱ ԵՐԲԵԱԿԸ

Կը ներկայացուի «ԴՈՒՌԻՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»
ՖՈԼԻՔԼՈՐԻԿ ՊԱՐԵՐ, ԱՊՐԱՔՍԻՈՆ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե· ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ· Բ· Ը· Մխիթեան եւ նախագահ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ· ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ՅՈՐՅ Ե·ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ սովորական գիներով։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր, սկաուտներուն, արեւոյշներուն եւ զայլիկներու կողմէ։

Սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն։

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաու– տական նուագախումբը, նոր երգեր եւ եղանակներ, մեծ պատրաստութեամբ։

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի։

19 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3·30ին Լիոն, 6րդ Թաղապետարա – նի սրահը։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան։ *Բեմադրութիւն*.— Միհրան Ան – տոնեան։

Դերակատարներ.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մար – գարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մոս· տիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ։

Գիներ 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուկը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըս – տիպուին Ա· արարին վերջանալուն սպասել։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Վա – լանսի մասնաճիւղին։

Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30 – ին տեղւոյն Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ։

Հ· Յ· Դ·

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայր – ներն ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հր– աւիրէ Կրընոպլի, Լանէյի, եւ Ռընա– ժի բոլոր ընկերները, Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկեր – ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· Լիոնի «Վարանդ – եան» կոմիտէն, ընդհ· ժողովի կը հրա – ւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատե – ղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինաս – եան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւա – քատեղին։

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔՈՇԵԱՆԻ
ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Այս Շաբաթ օր ժամը 19ին Սալ Վուազէ մէջ, 93 Ավընիւ Ալպեր Փըթի Պանեէօ։

(Նախկին Րիւ տ'Ալբէօյ)։

Հաղորդակց· մէջոց՝ Փորթ տ'Օրլէա – նէն 197 թիւը, իջնել՝ Մարսէլ Պոնէ։

Ցուցադրութիւն վաստանկարներու, Հայաստանի տեսարժան վայրերը Ինճէեանի կողմէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ ժամը 18ին, կը Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ։ խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՇԱԲԱԹ
11
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
11 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10835 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.835

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁԼՈՒԾՈՒԱԾ ՀԱՐՑԵՐ

Բ. ՊԱՂԵՍՏԻՆ

«Պաղեստինի խնդիր» կը նշանակէ 1948-ին արաբահրայէական կռիւներու տաք օրերուն իրենց հայրենի տուները լքելով հարեւան երկիրները ապաստանող արաբ գաղթականներու վերադարձ :

Հարիւր հազարաւոր Արաբներ իրենց կեանքը փրկելու համար հեռացած էին Պաղեստինէն, որ ռազմադաշտ էր դար-ձած եւ հազճեպով ապաստան փնտռած էին Յորդանանի, Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրաքի հողին վրայ :

Արաբական երկիրները եղբայրական ձեռք էին կարկառած այս դժբախտ գաղ-թականներուն, ատոյգ մահէ փրկելով, յետոյ տուներու մէջ կամ վրաններու տակ տեղաւորելով զանոնք :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր ստեղծած ՈՒՆՐՒԱ կազմակերպու-թեան հովանիին տակ առաւ զանոնք, ա-պահովելով անոնց ապրուստը :

Միւս կողմէ ՄԱԿը քանիցս բանաձեւեր քուէարկեց պահանջելու համար գաղթա-կաններու հայրենիք վերադարձը :

Սակայն այդ բանաձեւերը մնացին մեռ-եալ տառ՝ Իսրայէլի կառավարութեան ընդդիմութեան հետեւանքով : ՄԱԿը չհամարձակեցաւ զինու զօրութեամբ պարտադրելու տրուած որոշումը : Իր միջազգային կապոյտ սաղաւարտաւոր զինուորները պահակի դեր միայն կը կա-տարեն կազայի հրջանին մէջ՝ Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ :

Պաղեստինը զինու զօրութեամբ դրաւե-լու ծրագիրը սկզբունքով որոշուած է Արաբական Լիկային կողմէ քանի մը տա-րի առաջ : Այս նպատակով 1964 Յուն-ուարին ստեղծուեցաւ «Արաբական միաց-եալ սպայակոյտ»ը, որուն նախագահ նշանակուեցաւ Զօրավար Ալի Ալի Ամէր :

Քանի մը օրէն՝ փետրուար 14ին պիտի դումարուի «Արաբական Պաշտպանու-թեան Խորհուրդ»ը, կացութիւնը քննելու եւ համապատասխան որոշումներ տալու համար :

1965 Սեպտեմբերին Քազապլանքայի մէջ կնքուած էր «Համարաբական Համե-րաշխութեան Ուխտը» :

Այս բոլորին նպատակն էր ճամբայ յարդարել Պաղեստինի ազատագրութեան համար :

Միւս կողմէ Արաբական Լիկայի դե-բաստիճան ժողովը որոշած էր Յորդանա-նի մէջ թափող գետակներու ընթացքը փոխել՝ Իսրայէլը ջուրէ զրկելու եւ անոր անջրդի հողերու ոռոգումը արգիլելու համար :

Անկախ Արաբական Լիկայի հաւաքա-կան կարդադրութիւններէն, Յորդանանի հողին վրայ ապաստանած գաղթականնե-րը տարիներ առաջ ստեղծեցին «Պաղես-տինի Ազատագրութեան Կազմակերպու-թիւնը», որուն նախագահ Ահմէտ Շուքէյ-րի սերտ կապեր կը պահէ Եգիպտոսի պե-տական շրջանակներուն հետ :

Այս կազմակերպութեան «ֆէտայի»ներն են, որ պարբերաբար կը յարձակին Իս-րայէլի սահմանամերձ դիւղերուն վրայ եւ եղեռնագործներ կը կատարեն, հակա-ռակ Յորդանանի կառավարութեան ար-գելքին :

Նման եղեռնագործի մը փոխադարձե-լու համար անցեալ Նոյեմբեր 14ին Իսրա-էլացիք օդանաւերով ու հրասայլերով ապաստի յարձակում գործեցին Քերբոնի շրջանի յորդանանեան երկու դիւղերու վրայ, — ուակից կը մեկնէին ֆէտայի-ները իրենց արշաւանքներուն համար — ու քարուքանդ ըրին զանոնք :

Ո՛չ «Արաբական Միացեալ սպայակոյ-տը», ո՛չ ալ Արաբ Միացեալ Հանրապե-տութեան օդանաւերը օդնութեան հասան Յորդանանի :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը այ-պանեց Իսրայէլի արարքը :

Պաղեստինի ազատագրութեան հարցը որոշ զժուարութենէ կը բախի դլխաւո-րաբար այն պատճառով, որ կատարեալ համերաշխութիւն չի տիրեր Արաբական Լիկայի անդամներուն միջեւ :

Համարաբական մեծ համաձայնակցու-թիւն մը կազմելու ծրագիրը կարելի չէ-դալ իրագործել : Արաբական երկիրները տարբեր վարչաձեւերու ենթակայ են : Գաղափարախօսական դեռնի վրայ եւս նոյնութիւն չկայ :

Երեք տարի առաջ Արաբ Միացեալ Հան-րապետութեան նախագահ դնդապետ Նասրի առաջարկով ստեղծուած էր «դե-բաստիճան ժողով» մը, որուն կը մաս-նակցէին արաբ պետութենէ թագաւոր-ներն ու նախագահները :

« Գերաստիճան»ը երեք անդամ միայն դումարուեցաւ՝ Գահիրէի, Ադէքսանդ-րիոյ եւ Քազապլանքայի (1965 Սեպտ.) մէջ : 1966 Յուլիսին վերջ տրուեցաւ « գերաստիճան »ի քաղաքականութեան :

Պաղեստինի ազատագրութեան հարցը կը զժուարանայ հետզհետէ :

Յորդանանի թագաւորը Հիւսէյն բացէ ի բաց դիրք բռնած է «Պաղեստինի ազա-տագրութեան կազմակերպութեան » դէմ եւ պաշտօնապէս հաղորդած է Արաբական Լիկայի քարտուղարութեան, որ իր եր-կիրը չի ճանչնար այդ կազմակերպութի-նը եւ չի մասնակցիր այն ժողովներուն, որոնց ներկայ պիտի ըլլայ Շուքէյրին : Ըստ իրեն այդ կազմակերպութիւնը զոր-ծիք զարձած է իր նախագահի դաւերուն ու Մոսկուայի միասնաբար չարունա-կեցին ներքին եւ արտաքին հսկայ զործ մը » :

Պարզելէ եառք թէ ի՞նչ է այդ զործը, ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ, նախագահը կը ծանրանայ ուղղակի ըն-տրութեանց վրայ .— «Ամէն պարագայի մէջ, չափազանց արդար եւ փափաքելի կ'ըլլար որ այս մեծամասնութիւնը չունի : Բայց այս օրուան պայմաններուն մէջ, բացարձակապէս անհրաժեշտ է : Վասնզի կուսակցական երեք կազմութիւնները, ո-րոնք կը յաւակնին զայն փոխարինել եւ այդ ձեւով իրենց քաղաքականութիւնը պարտադրել ե. Հանրապետութեան, պի-տի կարենան միայն, եթէ յաջողին, կամ առանձին կամ իրենց մէջ համաձայնելով երկուքով կամ երեքով, ազեատալի աւեր-ներու յանպիլ : Իրարու միացած քանդե-լու համար, ինչպէս անցեալին, անկարող կ'ըլլան չինելու » :

Եզրակացնելով, նախագահ տը Կոլ յայտարարեց . — « Գալ ամիս, ինչ որ խնդրոյ առարկայ է, ե. Հանրապետու-թիւնն է : Արդ, կը տեսնենք, փորձառու-թենէ եառք եւ բաղդատելով այն խառնա-կութեանց որոնք կային իրմէ առաջ եւ այն մեծ չփոթութեան որ կը յաւակնի ի-րեն յաջորդել, որ ե. Հանրապետութիւ-նը իր հիմնարկութիւններով, իր ոդիով եւ իր զործունէութեամբ այն վարչաձեւն է որ պէտք է Ֆրանսայի, անոր ապահո-վելու համար յառաջդիմութիւն, անկա-խութիւն եւ խաղաղութիւն : Կը տեսնենք որ ցորչափ կը տեւէ եւ կ'ամրապնդուի, համախմբելով ազոխ թիւով քաղաքացի-ներ, բոլոր հոսանքներէ, այնքան կը մեղ-մանան խոր կռիւները, որոնք ցանուած էին ողբերգութենէ ողբերգութիւն : Կարճ, նոր Հանրապետութեան հովանիին տակ, կը տեսնենք որ ժողովուրդը կը բարձրա-նայ եւ կ'ամրապնդէ իր միասնականու-թիւնը : Ֆրանսուհինե՛ր, Ֆրանսացիներ, ահա թէ ինչու ձեզմէ ամէն մէկուն քը-ւէարկութիւնը պիտի կչռէ ճակատագրին, այո՛, Ֆրանսայի ճակատագրին մէջ : Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆը-րանսա » :

Պարզ է որ նախագահ տը Կոլի այս ճա-ռը վրդովեցուցած է ընդդիմութեան զա-նազան հոսանքները :

Ձախի դաշնակցութեան պարագլուխը՝ Միթերան յայտարարեց թէ տը Կոլ չխո-սեցաւ իրրեւ Հանրապետութեան նախա-դահ այլ իբրեւ ընտրական զործակալ մը : «Այլեւս միայն կոլիստ մըն է, ա-ւելցուց Միթերան, ժամանակին տը Կոլը տը Կոլ էր » :

Դեմոկրատ կեդրոնի նախագահը՝ Լը-քանիէ յայտարարեց թէ երեսփոխանա-կան ընտրութեանց տրամաբանութիւնը ինչպէս եւ Սահմանադրութեան յարդանքը կը պահանջեն որ Հանրապետութեան նա-խագահը իրաւարար մը ըլլայ եւ ոչ՝ կու-սակցական դեկավար մը :

Համաձնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտէք Ռոշէ յայտարա-րեց Մամուլի Ֆրանս-Փրէս զործակալու-թեան որ «Զօր. տը Կոլի ճառը, ուղղակի եւ անհանդուրժելի միջամտութիւն մըն է ընտրական պայքարին մէջ : Պետութեան դեկավարի մը ճառը չէ, այլ՝ կուսակցու-թեան դեկավարի մը » :

Ծերակոյտի նախագահը, Կասթոն Մո-ներվիլ իր կարգին յայտարարեց .—«Հան-րապետութեան նախագահ մը չլսեցի, լը-սեցի կուսակցական պարագլուխ մը որ ընտրական ճառ մը արտասանեց : Աւան-դական անձնական ինքնագոհունակութե-նէն դուրս, լսեցի նոյն անձդրմութեանց ոչ ինքաւիպ կրկնութիւնը : Ինչ որ պիտ կը տրտնջնէ այն է՝ տեսնել պետութեան դե-կավարը իր պաշտօնը իջեցնել ընտրական քարոզիչի մը աստիճանին » :

Նոյն ձեւով կ'արտայայտուի մամուլը եւ Քոմպա չահեկան վերլուծում մը կ'ը-նէ, առարկայական ակնոցով մօտենալով ճառին ու կ'եդրակացնէ հարցումով մը, որ հաստատում մըն է .— «... Երեւա-կայենք միւս կողմէ, որ մեծամասնու-թիւնը չշահի, որ Պետութեան դեկավարը իրաւունք չտանայ, որ դիմէ միջոցի մը որ ջնջէ այդ ուրացումը եւ թէ նորը նոյն ուրացումը բերէ : Ի՞նչ պիտի պատահի : Զօր. տը Կոլ, ուրեմն, աւելի կարեւորու-թիւն կուտայ իր մեծամասնութեան քան Ֆրանսայի : Կարելի չէ հաւատալ : Եւ սակայն, երկկ իրիկուն, պատասխան չտուաւ մեր մտահոգութեանց, աւելի, հաստատեց զանոնք » :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

Շատ խօսուած էր արդէն նախագահ տը Կոլի այս ճառին մասին, նախքան իսկ խօսիլը : Արդարեւ ընդդիմութիւնը մա-նաւանդ անհանդուրժելի կը դանէր թէ Հանրապետութեան նախագահ մը ուղղա-կի միջամտէ ընտրապայքարի մը : Բայց նախագահ տը Կոլ չվարանեցաւ իր կար-ծիքն յայտնելէ եւ բայէ ի բայ կոչ ընելէ որ ժողովուրդը քուէարկէ «ե. Հանրա-պետութեան » թեկնածուներուն համար, այլապէս «պետական աւերներու » դուռ կը բացուի : «Հարցն այն է որ ապագայ Երեսփ. Ժողովը կարող ըլլայ զօրաւիղ կենալու քաղաքականութեան մը : Այլա-պէս, ամէն մարդ կը հասկնայ, ազգին զործերը զէչ կ'երթան, չփոթութեան եւ տագնապներու մէջ : Արդ, քաղաքականու-թիւն մը զործունէութիւն մըն է, որ ինչ-պէս ամէն զործունէութիւն կ'արժէ միայն այն պարագային երբ յարատեւ է եւ մնա-յուն : Անկասկած, մեր վարչակարգին մէջ, այնպէս ինչպէս զայն հաստատե-ցինք 1958ին եւ ամրողջացուցինք 1962ին, Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը պէտք է ներշնչուի Պետութեան դեկավարէն, ըն-տրուած, ի՛նք, ազգին կողմէ եւ կա-ռավարութենէն : Բայց, միաժամանակ, Խորհրդարան մը կայ, որ կ'օրինադրէ եւ կը հակակշռէ : Ուրեմն հոն անհրաժեշտ է մեծամասնութիւն մը, որ ըլլայ ինք ալ չարունակական : Հարիւր տարիէ ի վեր առաջին անդամ ըլլալով, այդ մեծամաս-նութիւնը զոյութիւն ունի : Իր փաստերը տուաւ, այնքան որ ամրողջ օրէնսդրու-թեան մը ընթացքին, ոչ լուծուեցաւ ոչ ալ նախարարական տագնապ ունեցաւ եւ ե. Հանրապետութեան կառավարութիւնն ու Խորհրդարանը միասնաբար չարունա-կեցին ներքին եւ արտաքին հսկայ զործ մը » :

Պարզելէ եառք թէ ի՞նչ է այդ զործը, ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ, նախագահը կը ծանրանայ ուղղակի ըն-տրութեանց վրայ .— «Ամէն պարագայի մէջ, չափազանց արդար եւ փափաքելի կ'ըլլար որ այս մեծամասնութիւնը չունի : Բայց այս օրուան պայմաններուն մէջ, բացարձակապէս անհրաժեշտ է : Վասնզի կուսակցական երեք կազմութիւնները, ո-րոնք կը յաւակնին զայն փոխարինել եւ այդ ձեւով իրենց քաղաքականութիւնը պարտադրել ե. Հանրապետութեան, պի-տի կարենան միայն, եթէ յաջողին, կամ առանձին կամ իրենց մէջ համաձայնելով երկուքով կամ երեքով, ազեատալի աւեր-ներու յանպիլ : Իրարու միացած քանդե-լու համար, ինչպէս անցեալին, անկարող կ'ըլլան չինելու » :

Եզրակացնելով, նախագահ տը Կոլ յայտարարեց . — « Գալ ամիս, ինչ որ խնդրոյ առարկայ է, ե. Հանրապետու-թիւնն է : Արդ, կը տեսնենք, փորձառու-թենէ եառք եւ բաղդատելով այն խառնա-կութեանց որոնք կային իրմէ առաջ եւ այն մեծ չփոթութեան որ կը յաւակնի ի-րեն յաջորդել, որ ե. Հանրապետութիւ-նը իր հիմնարկութիւններով, իր ոդիով եւ իր զործունէութեամբ այն վարչաձեւն է որ պէտք է Ֆրանսայի, անոր ապահո-վելու համար յառաջդիմութիւն, անկա-խութիւն եւ խաղաղութիւն : Կը տեսնենք որ ցորչափ կը տեւէ եւ կ'ամրապնդուի, համախմբելով ազոխ թիւով քաղաքացի-ներ, բոլոր հոսանքներէ, այնքան կը մեղ-մանան խոր կռիւները, որոնք ցանուած էին ողբերգութենէ ողբերգութիւն : Կարճ, նոր Հանրապետութեան հովանիին տակ, կը տեսնենք որ ժողովուրդը կը բարձրա-նայ եւ կ'ամրապնդէ իր միասնականու-թիւնը : Ֆրանսուհինե՛ր, Ֆրանսացիներ, ահա թէ ինչու ձեզմէ ամէն մէկուն քը-ւէարկութիւնը պիտի կչռէ ճակատագրին, այո՛, Ֆրանսայի ճակատագրին մէջ : Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆը-րանսա » :

Պարզ է որ նախագահ տը Կոլի այս ճա-ռը վրդովեցուցած է ընդդիմութեան զա-նազան հոսանքները :

Ձախի դաշնակցութեան պարագլուխը՝ Միթերան յայտարարեց թէ տը Կոլ չխո-սեցաւ իրրեւ Հանրապետութեան նախա-դահ այլ իբրեւ ընտրական զործակալ մը : «Այլեւս միայն կոլիստ մըն է, ա-ւելցուց Միթերան, ժամանակին տը Կոլը տը Կոլ էր » :

Դեմոկրատ կեդրոնի նախագահը՝ Լը-քանիէ յայտարարեց թէ երեսփոխանա-կան ընտրութեանց տրամաբանութիւնը ինչպէս եւ Սահմանադրութեան յարդանքը կը պահանջեն որ Հանրապետութեան նա-խագահը իրաւարար մը ըլլայ եւ ոչ՝ կու-սակցական դեկավար մը :

Համաձնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտէք Ռոշէ յայտարա-րեց Մամուլի Ֆրանս-Փրէս զործակալու-թեան որ «Զօր. տը Կոլի ճառը, ուղղակի եւ անհանդուրժելի միջամտութիւն մըն է ընտրական պայքարին մէջ : Պետութեան դեկավարի մը ճառը չէ, այլ՝ կուսակցու-թեան դեկավարի մը » :

Ծերակոյտի նախագահը, Կասթոն Մո-ներվիլ իր կարգին յայտարարեց .—«Հան-րապետութեան նախագահ մը չլսեցի, լը-սեցի կուսակցական պարագլուխ մը որ ընտրական ճառ մը արտասանեց : Աւան-դական անձնական ինքնագոհունակութե-նէն դուրս, լսեցի նոյն անձդրմութեանց ոչ ինքաւիպ կրկնութիւնը : Ինչ որ պիտ կը տրտնջնէ այն է՝ տեսնել պետութեան դե-կավարը իր պաշտօնը իջեցնել ընտրական քարոզիչի մը աստիճանին » :

Նոյն ձեւով կ'արտայայտուի մամուլը եւ Քոմպա չահեկան վերլուծում մը կ'ը-նէ, առարկայական ակնոցով մօտենալով ճառին ու կ'եդրակացնէ հարցումով մը, որ հաստատում մըն է .— «... Երեւա-կայենք միւս կողմէ, որ մեծամասնու-թիւնը չշահի, որ Պետութեան դեկավարը իրաւունք չտանայ, որ դիմէ միջոցի մը որ ջնջէ այդ ուրացումը եւ թէ նորը նոյն ուրացումը բերէ : Ի՞նչ պիտի պատահի : Զօր. տը Կոլ, ուրեմն, աւելի կարեւորու-թիւն կուտայ իր մեծամասնութեան քան Ֆրանսայի : Կարելի չէ հաւատալ : Եւ սակայն, երկկ իրիկուն, պատասխան չտուաւ մեր մտահոգութեանց, աւելի, հաստատեց զանոնք » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱ այս անգամ սպառնալիք մը ղրկեց Փեքինի կառավարութեան, չեչ-տելով թէ կը պահանջէ որ Փեքինի խոր-հրդային դեսպանատան դիւանագիտական մասնի անդամներուն կեանքը ապահով-ուի : Խորհրդային բողոքագիրը կ'ըսէ նա-եւ թէ Փեքինի մէջ խորհրդային դեսպա-նատան եւ այլ հաստատութեանց չուրջ ստեղծուած է հալածանքի եւ կատղած վանդալականութեան անընդունելի կա-ցութիւն մը» : Ծանօթ չէ անշուշտ թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Մոս-կուա, այս սպառնալիքէն եառք :

ՏԻՆ ՌԸՍՔ մերժեց դադրեցնել հիւսի-սային Վիէթնամի ռմբակոծութիւնները, պատասխանելով Ռուսերուն : Ամերիկա-ցիք նուազագոյն փոխադարձութիւն կ'ու-զեն :

ԿՈՍԻԳԻՆ կ'ուզէ որ բարեկամութեան անպէսխորհրդային դաշինք մը ստորա-գրուի : Խորհ. Միութիւնը կողմնակից է Վարշաւայի եւ Աթլանտեան Ուխտերու լուծման :

ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

—o—

ՄՄԲ.— «Յառաջ»ի ողբ. խմբագրապետին մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, «Հայրենիք» հետեւեալ խմբագրականը նուիրած է (Յունուար 27):

Երէկ մահուան տասնամեայ տարելիցն էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան բազմաբեղուն եւ ակնառու գործիչներէն, Փարիզի «Յառաջ» օրաթերթի հիմնադիրը – խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանի:

Շաւարշ Միսաքեանը մէկն էր այն սակաւաթիւ ղեկուցիչներէն, որ արդար օրէն բազմեցաւ Հայոց Պանթէոնի մէջ, իբրեւ ամէնէն պայծառ, լուսաշող եւ տիրական վարպետներէն մէկը արեւմտահայ հրապարակագրութեան:

Շաւարշ Միսաքեան մէկն էր հայրենասէրներու չքեղ փաղանգին, որ հայ աղատագրական չարժման մարտիկներու վսեմ ոգեպանծ տողանցքին մէջ, հանդիսացաւ արի, անվհատ եւ հաւատասխոր դրօշակիրներէն:

Շաւարշ Միսաքեան մէկն էր հայ մշակոյթի եւ դրականութեան ախոյեաններէն, որու խանդակաթ զուրգուրանքը, քնքշանքը եւ հայրական յորդ հոգածութիւնը թիւնը թեւ տուաւ սկսնակ բայց շնորհալի դրողներու հոյլի մը, որ ուռճացուց հայ դրականութեան անդաստանը:

Շաւարշ Միսաքեանը մէկը եւ թերեւս միակը եղաւ այն աննկուն պատգամաբերներէն, որ 1915ի Մեծ Եղեռնի տարահալած երիտասարդ խլեակներու սուղի քօղը պատռեց եւ իր տաքուկ, հզօր եւ յուսարոյր չունչով, վսեմ պայքարի եւ դալիք յաղթանակի լուսաշող հեռանկարը պատկերեց:

1957 Յունուար 26ին, հաւատաւոր յետոփոխական եւ անձնուէր Դաշնակցական Շաւարշ Միսաքեանի յեղակարծ չկիզում, խաւարեցաւ մէկը հայ աղատագրական սերունդի վսյլուն եւ ուղենիչ աստղերէն:

Արտակարգ կերպով յորդուն եւ եռուն էր աշխատանքի անոր սէրը եւ ծառայութեան յօժարամտութիւնը: Այդ անսովոր ղօրովն էր, որ արթնցուց անոր մէջ ղրեալ կորովը, ղրելով իր ժողովրդին սպասարկելու մղումը: 16 տարեկանին կը սկսի ղրել Պոլսոյ «Սուրհանդակ» օրաթերթին, որու յետագային կը դառնայ խմբագիրներէն: Մինչեւ 1908ը կ'աշխատակցի Իզմիրի «Արեւելեան Մամուլ»ին: Նաեւ արտասահմանի Դաշնակցական թերթերուն, յատկապէս Ռ. Զարդարեանի «Ռազմիկ»ին, Սոֆիա: Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս եաք, Զ. Եսայեանի, Գեղամ Բարսեղեանի եւ Վահրամ Թաթուլի հետ, կը հրատարակէ «Ազդակ» չաբաթաթերթը, որ իր յանդուգն զաղափարներով եւ հերթական խափանումներով, թէ կը ցնցէ ազատատենչ երիտասարդութիւնը եւ թէ կը չըմեղնէ խաւարամիտ եւ յետադիմական խաւերը: «Ազդակ»ը կը դառնայ ահեղ եւ ամեհի սատը բռնակալութեան դիրկը ժմնած անոպանեներու եւ ներշնչարանը՝ ազգայդ եւ նորափթիթ հայ երիտասարդութեան:

Եղիչէ Թոփչեանի մահէն եաք, 1911ին, կարինի «Յառաջ»ը խմբագրելու պատասխանատու պաշտօնը Դաշնակցութիւնը կը վստահի քառնեւհինգամեայ աշխոյժ երիտասարդ հրապարակագրին՝ Շաւարշ Միսաքեանին: Ան հոն մեծապէս կը դնա հատուի իբրեւ արու եւ ձեռնհաս խմբագիրը եւ հմուտ, ներհուն եւ վարչագէտ դործիչ: Հոլեռանդ կը խանդավառուի եւ կը վերանայ Հայաստանի բնութիւնով եւ հայ առաքինի ժողովրդով, մանաւանդ երբ կ'այցելէ Տարօնի պատմաչարհը: Մէկ տարի եաք՝ կը վերադառնայ Պոլիս ստանձնելու «Ազատամարտ» օրաթերթի խմբագիրի պաշտօնը եւ մինչ ժամանակ վարելու «Ազատամարտ» դրականն եւ հասարակական չաբաթաթերթը:

1915ին Ապրիլ 24ի մտաւորականներու ձերբակալութիւններէն կը ճողոպրի ոչ թէ պատահաբար, այլ յատկապէս իր հեռատեսութեան, իրականութեան իր խորունկ ղգացումի բերումով: Գրեթէ մէկուկէս տարի ապաստանած՝ թաքստոցի մէջ, որ յայտնի էր միայն սահմանափակ թիւով իր դործակիցներուն, կը վարէ կուսակցական թղթակցութիւնները, դաղտնի լրահաւաքը եւ տեղեկանքի փոխանցումը մէկ չրջանէ միւս չրջան, նաեւ յատուկ մէջոցներով Սոֆիա, Պալքանի օրգան «Հայաստան»ին: Շնորհիւ Շաւարշի ճշդրիտ եւ արագ լրատուութեան է, որ Սոֆիայի համբով արար աշխարհ իրագեկ դարձաւ Թրքական ցեղասպանութեան մանրամասներուն: Իր նամակները, ե – ղեռնի ցիսնամեակի առթիւ «Հայրենիք» ամսագիրը հրատարակեց:

Իր կենսադրութեան չոր ու ցամաք այս տուեալները ուրուագիծն իսկ չեն կազմեր Շաւարշի աքնաչան, երախատաչատ եւ արիածալի դործունէութեան, որու մէջ ծրարուած է անոր հմայքը, կչտը եւ արժանիքը: Այս սիւնակները անբաւարար են կարկառի բերելու Շաւարշի չնորհքն ու իրագործումները, եւ ոչ ալ իր ամբողջական պատկերը՝ իր ցուցարերած արժէքներուն եւ նուաճումներուն: Հեռաքնին եւ արդարակորով պատմագիրն է, որ բարեխղճութեամբ եւ անաչառութեամբ պիտի ճշդէ անոր տեղը Դաշնակցութեան տարեդրութեան մէջ: Շաւարշ իբրեւ Դաշնակցութեան Բիւրոյի անդամ, մի ժամանակ վարած է նաեւ «Դրօշակ»ի խմբագրութիւնը:

Եթէ փորձէինք հակիրճ եւ ընդհանուր դիծերով բնորոշել Շաւարշի դիմագիծը, անվերապահ պիտի յայտարարէինք, թէ Շաւարշը ինքնամոռաց առաքեալի մը նը – ւիրումով համակուած՝ թունդ մի յեղափոխական էր: Հոդեխառնութեամբ ըմբոստ էր, կեդծիքի եւ անիրաւութեան չէր հանդուրժեր, ով ալ լինէր մեղապարտը: Անհնայ էր բոլորի հանդէպ, բայց առանց դոյդն քէնի եւ մախանքի: Անթեք կերպով յամառ էր, երբ Հայութեան չահը նժարի մէջ էր, սակայն իր յամառութիւնը ինքնահաճ յատկանութեան արդիւնք չէր: Ատոր ապացոյցը այն է, որ խոհուն պաղարիւնով ունկնդիր էր ողջմտութեան ձայնին: Ան կենսախինդ եւ կեն. սաթրթիռ յեղափոխական էր: Լատատութիւնը իր մէջ այնքան ուժգին էր, որ «վէրքը երզով» կը բուժէր եւ յուսահատական կացութեան մէջ խոկ, միշտ յոյսի մի նչոյլ կը նչմարէր:

Շաւարշ Միսաքեան իր ապրումովնեբով համակ Հայ էր: Հայութեան պատմութիւնը, լեզուն, մշակոյթի դանձերը, Հայաստանը իր բնութիւնով, սրբութիւններ էին, որոնք ամէն գնով պէտք է պահպանուէին: Բայց ինքնագոհ եւ կկզած Հայը չէր, Հայութեան վերելքին, հայ հողիի պատուասեան համար, ճիգ չէր խնայեր օտար բարձունքները խուզարկելու եւ գտնելու կաղդոյրն ու վերափոխման ակունքները:

Շաւարշ Միսաքեան չի մոռցուիր: Հայոց պատմութեան էջերը պիտի ճայնեն անոր խնկելի անունը:

ՈՂՋՈՅՆ ՓԻՒՆԻԿԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

—o—

Բ.

Ամերիկեան եւ Ֆրանսական համալսարաններէն եաք, բուռն հետաքրքրութիւն մը գիս կը մղէ վայրկեան մը առայ երթալ տեսնել հայկական մեծադոյն կրթարանը, Փալանճեան ճեմարանը: Մորս ու բոլոր ճամբաներ կարելէ եաք կը դանը – ւինք անոր մեծ դրան առջեւ:

Պէյրութի կեդրոնական մասին վրայ փոքրիկ միջավայր մը կը դրաւէ: Հպարիւ հասած, դէմ առ դէմ կուդանք դպրոցի համակրելի պահապանին հետ, միակ անձը, որու հետ կը կարողանանք փոխանակել քանի մը խօսք: Ամառնային դպրոցական արձակուրդի պատճառով չրջափակ պարտէզին մէջ կը տիրէ բացարձակ ամայութիւն: Ծառերու տուներին ընդմէջէն կը նչմարուի կեդրոնական չէնքը, որ կը ծառայէ բարձրադոյն դասարաններուն, որ ըստ բաւական նի կոկիկ արտաքինով մը կը ներկայանայ դիտողին աչքին առջեւ: Կողքին բարձրացող նորակառոյց քառյարկ հատատուածը, պահապանին բացատրութեամբ, յատկացուած է դիշերօթիկ աշակերտութեան, որոնք եկած են Պէյրութ, աշխարհի չորս կողմերէն, հայկական մը կրթութիւն ստանալու համար:

Հայկական լումաններով հիմնուած ճեմարանը կ'արտայայտէ մելամաղձոտ վեհութիւն մը, արեւել քի յատուկ ծառատտաններուն մէջ պարուրուած, այցելուին կը ներչնչէ հայ ցեղին մշակոյթի հանդէպ ունեցած ընդոծին սէրը: Իրենչ մեծ պարծանք ողբացեալ հիմնադիրներուն համար, այս կրթական փարոսը արտասահմանի հայ իրականութեան մէջ: Եթէ դիւթիւն ունենայինք նման տասնեակ մը ճեմարաններ հայկական հոծ բազմութեամբ զաղութներու մէջ, հաւանաբար մասամբ մը հեռացած պիտի ըլլար վտանգը, որ ամէնուն բերանն է հիմա:

Պէյրութ քաղաքը իսկական պրօտչրվկի վայր մըն է: Ամէն քայլափոխիթ կը հանդիպիս հաճելի նորութիւններու: Թաղ մը նաւահանդիստի կողմերը ամբողջովին յատկացուած դիչերային զուարճութիւններու... ա լա փարիզիէն:

Աւելի ներսերը կը հանդիպիս նորակառոյց հսկայ չէնքերու: Որոշ է թէ կառավարութիւնը իր չանքերը չի խնայեր ուժ տալու վերաչինական աշխատանքներու: Այդ դեղեցիկ կառուցումներէն մէկն է թանդարանին չէնքը, անկէ ներս պատրաստ մը քեզ կը դնէ հին փիւնիկեան հնութիւններու առջեւ:

Լիբանանեան կառավարութիւնը հոս եւս ցոյց տուած է իր բծախնդրութիւնը: Անկախութեան կարճ չրջանին չէ խնայած ամփոփելու, որքան կարելի է, երկրին հնադոյն օրերէն մնացած առարկաները, արձանիկները, կաւէ պնակներ եւայլն: Անոնց մէջ մասնաւորապէս ուշադրութիւնս դրաւեց կրանիթեան կոթող մը, որուն վրայ փիւնիկեան տառերով արձանադրուած դրութիւններ զմայլելի կերպով թարմ մնացած են:

Քանի մը օրուան ընթացքին Պէյրութ քաղաքը վայելելէ եաք, առիթը ունեցայ չրջակայքելու Պէյրութի արուարձանը համարուող եւ բարձունքներու վրայ թառած իշխանական Ալէյ քաղաքը, որ իր լայնանիստ եւ պերճաչուք վիլլաներով կարելի է համարիլ աշխարհի լաւագոյն դրօսավայրերէն մէկը: Առաջին քայլափոխիթ կը դդաս որ պաշարուած ես հոծ մայրերներէն արձակուած բուրումնաւէտութեամբ: Հոս եւս ականատես կ'ըլլաս Ամերիկեան Արեւմտահայաստանի մը դրաւիչ երեւոյթներուն: Լեռներու լանջին վրայ կառուցուած պալատանման չէնքերուն կողքին, կը հանդիպիս արեւելեան փոքրիկ չուկայի մը ժխորային կեանքին, որ սակայն ոչինչ կը փոխէ բնակիչներու իշխանական ապրելակերպին: Ամբողջ ամառուան չրջանին, հոս է որ կ'անցընեն Պէյրութի բնակչութեան հարուստները իրենց երջանիկ օրերը: Ամէն օր Ալէյի Քազինօ Քաֆէն լեցուած է ընտրեալներով: Իսկական վայելք մըն է աւազանին չուրջ բազմիլ եւ ակնարկդ սեւեռել չորս կողմդ: Ամբողջ արեւելքն է որ աչքերուդ առջեւ կը պարզուի իր պերճաչուք պէսպիսութեամբ, մասնաւորապէս իդեալական սեռը զարդարուած իրենց ամենաթանկագին ազամանդներով եւ քիչ մը պոռոտ մաքիյաժով: Մթնոլորտի մէջ քաղցր հոտաւէտութիւն մը: Վիսքին, վոտկան եւ

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Սրմաքէչխանլեան երկրորդն եղաւ Զարդարեանի նուիրուած ասուլիսին բանախօսներէն, եւ իր բառը դեղեցիկ մէկ վերլուծումն էր Զարդարեանի գրական վաստակին: Գաւառի հոդեկան դեղեցկութեանց զովքը ընելէ եաք անոնց գլխաւոր արատայայտիչները ողջունելէ եաք, յանձին Թլկատինցիի եւ Զարդարեանի, երախան վերլուծեց, զատ զատ մէկ քանին անոր պատմուածքներէն եւ հէքեաթներէն, եւ բնորոշեց անոր գրականութեան դանազան յատկանիշները:

«Զարդարեան իր նորավէպերուն կամ լաւ եւս է ըսել իր պատմուածքներուն մէջ իր պարզութեամբը եւ բնականութեամբը կը յատկանշուի գերազանցապէս: Անառարկելոյ ինք մտահոգութիւնը չունի թատերական յուզումնալից տեսարաններու, հետաքրքրութիւն եւ ապշութիւն առթող դրուագներու: Գործին արուեստական մասին բոլորովին անհոգ է. ձեւին, արտաքին յարդարանքին հոգածութիւնը չի տեսնուիր իր մէջ: Իր նկարագիրը կը յատկանշուի, անոր ընդլայնումէն կը մղուի իր նախասիրած եղանակները: Գրեթէ ոչ մէկ դպրոցի վրայ եւ կապարել քինքինքը, որմէ կը հետեւցնեմ, թէ վիպական ոչ մէկ ուղղութենէ ազդուած է որոշակի: Ասիկա իր տաղանդին ամուր յատկանիշներէն մէկն է:

... Ամէն ձեւապաչտութենէ կոյս, Զարդարեան կը մնայ թլկատինցիէ անմիջապէս եաք, գաւառի լաւագոյն նորավիպագիրը, եւ իրը այն՝ կը պատկանի, թերեւս, առանց ուղելու, իրապաչտ դպրոցին: Իրը, սակայն, ինքնուրոյն եւ առանձնայատուկ իրապաչտութիւն մըն է. կեանքը կը նկատէ:

... «Յայդալոյսով» Զարդարեան կը ներկայանայ մեզի նաեւ իրր հովուերգակ բանաստեղծ: Մարդկային կիրքերուն խորերը թափանցող իր մանրազնին, այնքան դիտող եւ այնքան ազատատալից, չէր կրնար նաեւ չպրպտել բնութիւնն իր հրաչագան արտաքինին, իր բարբառուն ու բարախուն երեւներանդութեան մէջ:

... Իր արձակ բանաստեղծութիւնները, դրականօրէն, նուազ արժէք չեն ներկայացներ, քան իր պատմուածքները: Անկեղծութիւնը, ճշդութիւնը, երազներու ճոխութիւնը, պատկերներու առատութիւնը, ղգացմանց յորդութիւնը դլխաւոր յատկանիշներն են այդ քերթուածներուն: Առանց մէջ ես կը տեսնեմ Զարդարեանի խմաստասիրութիւնն ալ, վասնզի բանաստեղծութիւնը իր խորքին մէջ՝ խմաստասիրութիւն մը կը բովանդակէ միշտ:

... Իր քերթուածներուն անմիջական մասը եւ չարունակութիւնը կը կազմեն իր հէքեաթները:

... Զարդարեան դրական այս սեռին մէջ անդուգական վարպետ մը, կրնամ ըսել, մասնագէտ մըն է: Թրքահայ ժամանակակից դրականութեան մէջ բացառիկ տեղ մը կը դրաւեն իր հէքեաթները իրենց անթերի կառուցուածքով:

... Պատկերներու մէջ այնքան պատկերալից է, որքան ներչնչուած նկարիչ բերնութեան տեսարաններու առջեւ: Հոս աւելի քան իրապաչտ է:

... Զարդարեանի լեզուն բոլոր դաւառացի դրողներուն մէջ ամէնէն մաքուրը, ամէնէն ճոխը եւ ամէնէն ներդաչնակն է: Այս մասին, Թլկատինցին վար կը մնայ իրմէ, իր լեզուական խրթնութեամբն ու անհատատարութեամբ: Կը տիրանայ հարուստ երանդապնակի, ուրկէ բոլոր դոյները դիւրին ընտրութեամբ մը կ'առնէ նկարելու համար բազմերանդ բնութիւնը ճշդրիտ դոյներով: Առատաբուխ եւ կըճատացնող արտայայտութիւն մը ունի: Համառակ ասոր, բառ մը չես կրնար պակասցընել իր նախադասութենէն, որ պիտի կազար, պիտի դունատէր: Զուտ դաւառական բառերու եւ ձեւերու դործածութեան մէջ չատ եւ անփոյթ չէ, իրը՝ ամէնէն աւելի սերտ կապ ունի բուն պոլսական աշխարհաբարին հետ, որմէ կը տարբերի մերթ նախադասութեան կազմութեամբ, մերթ բառերու ձեւաւորութեամբ: Պոլսականին եւ դաւառականին այս համելի ու դաշնաւոր բաբեխառնութիւնը իր դործին հրապոյրներէն մէկը կազմէ:

...Ինձի համար, Զարդարեան մեր ժամանակակից դրականութեան վարպետներէն մէկն է»:

Վերջացնելու առթիւ իր հիւթեղ ճառը, երուխան ըսաւ, թէ՝ «Յայդալոյսը», դոր Զարդարեան խորհուրդ ընտրած է իր դիրքին, կերպով մը կը խորհրդանչէ լոյսի ծուէնը, որ կ'ընդնչմարուի խաւարին մէջ, «մոայլ ու մահահոտ մչուշին մէջ, որ կը պատէ չուրջերնիս», դժնդակ օրերու մէջ, «երբ վերջնականապէս սպաննել կ'ուզեն այս ցեղը», մինչ ան «դրական հիւթին կ'ընէ ահա, դեղարուեստի վրայ կը ճառէ, իր ազնուացմանն ու բարձրացմանը վրայ կը մտածէ»:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(6 Շար.)

ՎՈՏՏՍՓ ԳՈՒՏԱՐԱՆԻՆ

Գիտեմ, որ ամեն մարդ ինձ ասում է ո՛ւ-
րախ, ժպտացեք, ես էլ ուզում եմ ձեզ նայել
ուրախ դեմքերով: Ես էլ ուզում եմ ձեզ նայել
«Յուսաչ»-ի էջերում, բայց ինչպե՞ս անեմ
այդ, երբ ամեն կողմից ինձ շրջապատում են
տխրության ամպերը: Ես ամուսնացել եմ
տասնհինգ տարի առաջ, ունեցել եմ ութ
զավակներ, որոնցից հինգը մահացել են
տարբեր ժամանակներում: Ես ամուսնացել
եմ ուրախ սրտով, ուրախ հոգով, ուրախ
հույսերով, ուրախ երազներով: Ես ամուս-
նացել եմ ինձ համար ամենասիրելի էակի
հետ, որ ինձ համար ամեն ինչ էր, ամեն ինչ
է ինձ համար, ամեն ինչ կլինի ինձ համար:
Ես ամուսնացել եմ ինձ համար ամենա-
գեղեցիկ աղջկան հետ, որ ինձ համար ամե-
նաքաղցր էակն է, ամենաքաղցր էակը կլի-
նի ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ ինձ հա-
մար ամենաբարի աղջկան հետ, որ ինձ հա-
մար ամենաբարի էակն է, ամենաբարի էակը
կլինի ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ ինձ
համար ամենախելոք աղջկան հետ, որ ինձ
համար ամենախելոք էակն է, ամենախելոք
էակը կլինի ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ
ինձ համար ամենահավատարիմ աղջկան
հետ, որ ինձ համար ամենահավատարիմ
էակն է, ամենահավատարիմ էակը կլինի
ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ ինձ հա-
մար ամենաանձնվեր աղջկան հետ, որ ինձ
համար ամենաանձնվեր էակն է, ամենա-
անձնվեր էակը կլինի ինձ համար: Ես ամու-
սնացել եմ ինձ համար ամենաքաջ աղջկան
հետ, որ ինձ համար ամենաքաջ էակն է,
ամենաքաջ էակը կլինի ինձ համար: Ես
ամուսնացել եմ ինձ համար ամենաազնիվ
աղջկան հետ, որ ինձ համար ամենաազնիվ
էակն է, ամենաազնիվ էակը կլինի ինձ հա-
մար: Ես ամուսնացել եմ ինձ համար ամե-
նաանկեղծ աղջկան հետ, որ ինձ համար
ամենաանկեղծ էակն է, ամենաանկեղծ էա-
կը կլինի ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ
ինձ համար ամենաանձնազոհ աղջկան հետ,
որ ինձ համար ամենաանձնազոհ էակն է,
ամենաանձնազոհ էակը կլինի ինձ համար:
Ես ամուսնացել եմ ինձ համար ամենա-
ազնիվ աղջկան հետ, որ ինձ համար ամե-
նաազնիվ էակն է, ամենաազնիվ էակը կլի-
նի ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ ինձ հա-
մար ամենաանկեղծ աղջկան հետ, որ ինձ
համար ամենաանկեղծ էակն է, ամենաան-
կեղծ էակը կլինի ինձ համար: Ես ամուս-
նացել եմ ինձ համար ամենաանձնազոհ աղ-
ջկան հետ, որ ինձ համար ամենաանձնա-
զոհ էակն է, ամենաանձնազոհ էակը կլինի
ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ ինձ հա-
մար ամենաազնիվ աղջկան հետ, որ ինձ
համար ամենաազնիվ էակն է, ամենաազնիվ
էակը կլինի ինձ համար: Ես ամուսնացել եմ
ինձ համար ամենաանկեղծ աղջկան հետ,
որ ինձ համար ամենաանկեղծ էակն է, ամե-
նաանկեղծ էակը կլինի ինձ համար: Ես ամու-
սն

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Շաւիղի մասնաճիւղի ընկերուհիները յաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Անահիտ Պարտաքճեանի եւ Վարդուհի Տէմիրճեանի իրենց մօրեղբօր

ՑԱԿՈԲ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

Շաւիղի Հ· Ց· Դ· Արշուենեան խումբի ընկերները յաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Ցարուհիւն Տէմիրճեանին իր մօրեղբօր ՑԱԿՈԲ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ ընկեր Մովսէս Տէմիրճեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ երեսուն ֆր· Շաւիղի Հ· Ց· Դ· Նոր Սէրունդին եւ տասնական ֆր· «Ցառաջի »ի եւ «Հայաստան»ին :

(Այս վերջինը տառնալ «Ցառաջ»էն) :

×

ՏԷՍԻՆ·— Կապ· Խաչի Տէսինի մաս – նաճիւղս յաւակցութիւն կը յայտնէ Ողբ· ընկերուհի Զապէլ Առաքելեանի մահուան առթիւ Առաքելեան , Պառաւեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաններուն : Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մհերան Պառաւեան փոխան ծաղկեպսակի յիսուն ֆր· կը նուիրեն Կապ· Խաչի ղպրոցին :

Ցաւակցութիւններ նաեւ ընկերուհի Քնարիկ Պառաւեանի , Էլմասեան ընտանիքի եւ բոլոր պարագաններուն իրենց մօր եւ մեծ մօր Այրի Տիկին Արմաւենի Էլմասեանի մահուան տխուր առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Կ· Դաւիթեան եւ զաւակները , Այրի Տիկին Դ· Այտինեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ի· Փափազեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ս· Գօճա – պաչեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա· Սահակեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագանները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց ո – րոնք անձամբ, դրւոր, ծաղկեպսակով , հեռագրով եւ նուիրատուութեամբ ցա – ւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ աղգականին

Այրի Տիկ· Տիգրանուհի Դաւիթեանի

(Ծնեալ Եդէմեան)

մահուան առթիւ :

ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին ցանկին գումարը	200·147
Տէր եւ Տիկին Մայիլօֆ եկեղեցւոյ բարերար Մանթաչեանի Ա· հոգեհանգստեան առթիւ	500
Պ· Մկրտիչ Գազանճեան հոգե – լոյս սրբազաններու նորակառոյց դամբարանի բացման եւ օրհ – նութեան առթիւ	300
Պ· Օննիկ Նազարեան (Պոլիսէն) իր ողբացեալ հօր Մխսքի յիշատակին, եկեղեցւոյ կահերու համբերուն համար	300
Պ· Գլըլքճեան Հայկ (Վերսէօն)	100 ,
Պ· Արամ Սարգիսեան հարիւր , Այրի Տիկին Ժերմէն Սահեան Զալըքեան փոխան ծաղկեպսակի Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան առթիւ	50 ,
Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պասմաճեան Հայկ Փէչիմալճեանի մահուան տարեդարձին առթիւ	50 ,
Օր· Մայտա Եաղճեան Մանուկ Մանուկեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի	50 ,
Պ· Ալէքսանդր Օհանեան Տիկին Վար – ժապետեանի հոգեհանգստեան առթիւ	50 ,
Այրի Տիկին Սեդրակ Պօյաճեան իր ա – մուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ	30

ֆր· : Ընդհ· գումար 201·677 ֆր· :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Անի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի :

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ· Ա· ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ· ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է

ՁԱՅՆԱՍՓԻԻՆ

Այս կիրակի 12 Փետր· ժամը 21·10ին Մարսէյլ Փրովանս կայանէն Հայ ժող – վրդական երաժշտութեան մասին հա – դորդում Արա Պարթեւեանի կողմէ :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Շաւարշ Մխսքեան խումբին :

Այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին , Ահարոնեան ակումբը :

Նիւթ՝ ԱԶԳ· ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ ժամերգութեանց :

12 *Փետրուար*, Արտաքսման կիրակի , Ս· Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոց կիրակիներուն պատարագէն ետք կը կատարուի հոգեհանդիստ, որմէ ետք Աբեւագալի արարողութիւն :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 *Փետրուար*·— Երե – կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատո – նակ եւ Աղաստան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 *Փետրուար*·— Տեառ – նընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ դալըստ – եանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս· Պատարագ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Այս կիրակի Արտաքսման, *Փետրուար* 19ին՝ Աճառակի, 26ին Տնտեսի, *Մարտ* 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալստեան հինգ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերգու – թիւնները կը սկսին ուրբին , պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ, եւ ապա Ա – րեւագալի արարողութիւն :

Ս· ՑԱԿՈԲ (ՊՈՒԼՎ· ՕՏՏՕ)

Պուլվ· Օտտոյի Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ նորընծաի թաղ· խորհուրդի կարգադրու – թեամբ, ասկէ ետք եկեղեցին բաց կը մը – նայ Հինգշաբթի՝ ժամը 2–4, եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ ետք ժամը 4–6 : Կը խնդ – րուի չզլանիս հայ հասարակութենէն, որ եւ է գործի համար դիմել եկեղեցի յիշեալ օրը :

Մեծ Պահոց առթիւ եկեղեցւոյս մէջ Աբեւագալի եւ հոկումի արարողութիւն – ները տեղի կ'ունենան հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն .—

Աբեւագալ, Շորեքշաբթի առաւօտ ժա – մը 10ին :

Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին :

Հոկում, Շորեքշաբթի երեկոյ ժամը 6– ին : Կիրակնամուտք Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ (Փետրուար 17) ժամը 21ին , Սփյռանտիտի սրահներուն մէջ, 21 Պուլվ· տ'Ազէն :

Նախաձեռնութեամբ Ազգ· կեդր· վար – չութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ ժամը 18ին , Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիս Պլէօ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

(94)

ձիշդ կեդրոնը

6, Rue Roger Mordrel

փոքր *Ռեզիտանտիէլ* շէնքի մը մէջ

LOCAUX PROFESSIONNELS
OU COMMERCIAUX

(53 et 133 m2)
Prix 1.050 F. le m2 T.T.C.
LOCAUX D'HABITATION
— TOUT CONFORT —

St. à 4 pièces, possibilité 5 à 7 pièces — garage — parkings — garantie de bonne fin, prêt 2 à 14 ans.
Groupe Fin. SOVAC. Possibilité d'investissement du 1 % patronal à env. 85 %.

— PRIME — Livraison : été 1967

Renseignements :

Immobilière Alfortville Roger

Mordrel 6

19, Bd. Victor Hugo
NEUILLY/SEINE Tél. : 722-71-98
A. KANDJIAN, arch. DETP.
16, Rue Euler, PARIS (8e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԻՍԻԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 12 Փետրուար, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Իսիի սալ տէ Ֆէթի մէջ (25 Ավը – նիւ Վիէթոր Քրեսոն) :

Կը ներկայացուի

ՀԱՅ ԱՐԻՒՆԻ ՈՒԺԸ

Ողբերգութիւն հինգ արար, Հայ իշխանութիւններու պատերազմը, վարդանէն երկու դար ետք :

Երիտասարդները մեծ ջանք թափած են այս թատերախաղը հայերէն լեզուով ներկայացնելու համար :

Մուտք 6 ֆրանք *(տասնեկու տարեկանէն վեր)*

REPRESENTATION THEATRALE

La Puissance du Sang

Drame en 5 actes, se déroulant deux siècles après l'épopée de Vartan Mamigonian et relatant la guerre des princes Arméniens
Entrée 6 Francs (au-dessus de 12 ans)

Տոմսերու համար դիմել Պ· ՏԱՐԱԳԾԵԱՆԻ, 43 Ավընիւ տիւ Փրեզիտան Ռուզվելթ, Քլամառ, Հեռ· 642 05–07
կամ Պ· ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ, 33 Ավընիւ Վիէթոր Քրէսոն, Իսի, հեռ· 642 – 25 – 53

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ· Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 *Փետրուար*, կիրակի կէսօրէ ետք ,ժամը 3·30ին Լիոն, 6րդ Թաղապետարա – նի սրահը :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՑՇ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաճ·եան : *Բեմադրութիւն*·— Միհրան Ա – տոնեան :

Դերակատարները·— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մար – գարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մոս· տիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ՇԱՆՕԹ·— *Վարագոյրը ճիշդ ժամուկը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըս – տիպուին Ա· արարին վերջանալուն սպասել :*

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ· Խաչի Վա – լանսի մասնաճիւղին :

Շաբաթ, փետրուար 18, ժամը 20·30 – ին տեղւոյն *Թէաթը Միւնիսիփալին մէջ :*

Հ· Ց· Դ·

ԿՐՃՆՈՊԼԸ·— Հ· Ց· Դ· Եօթնեղբայր – եան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հր – աւիրէ Կրճնոպլի, Լանսէյի , եւ Ռընա – ժի բոլոր ընկերները, Շաբաթ ժամը 20·30ին ղպրոցին սրահը : Բոլոր ընկեր – ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆ·— Հ· Ց· Դ· Լիոնի «Վարանդ – եան» կոմիտէն, ընդհ· ժողովի կը հրա – ւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ , ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատե – ղին : *Կարեւոր օրակարգ :*

Ց· Կ· ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇԸ

Այս Շաբաթ օր ժամը 19ին Սալ Վուազէի մէջ , 93 Ավընիւ Ալպէր Քըթի Պանեէօ : (Նախկին Րիւ տ'Ալբէօյ) :

Հաղորդակց· միջոց՝ Փորթ տ'Օրլէան նէն 197 թիւը, իջնել՝ Մարսէլ Պոնէ :

Յուցադրութիւն փաստանկարներու, Հայաստանի տեսարժան վայրերը ինճէեանի կողմէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՈՒ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Առաջին ճամբորդութիւն՝

ՉԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մեկնում Մարտ 22ին (երքուդարձ օդանաւ)

Այս բացառիկ ճամբորդութեան գինն է միայն 1800 ֆրանք :
ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՏ 22, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԱՊՐԻԼ 5

Երկրորդ ճամբորդութիւն՝ Յուլիս 30ին (երքուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 30 ՅՈՒԼԻՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ : ԳԻՆ 1950 ՖՐԱՆՔ

Երրորդ ճամբորդութիւն՝ Օգոստոս 4ին (երքուդարձ օդանաւով) :
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ : ԳԻՆ՝ 1950 ՖՐԱՆՔ

Չորրորդ ճամբորդութիւն՝ Սեպտեմբեր 2ին (երքուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ : ԳԻՆ 1950 ՖՐԱՆՔ

Եւ բացառիկ հինգերորդ ճամբորդութիւն մը, Մարսէյլէն – Մարսէյլ երքուդարձ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԲՕՍԱՆԱՒՈՎ ՄԸ

Մեկնում 1 Օգոստոսին, 8 Օգոստոսին՝ Օտեսա, ճոյն օրը մեկնում երեւան : 14 Օգոստոսին՝ երեւան – Սոչի : 22 Օգոստոսին՝ Մարսէյլ :

TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.
Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18

Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆԻ անուան, վերոյիշեալ հասցէով :

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ԿԻՐԱԿԻ
12
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
12 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10836

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — Nº 10.836

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԿԱՆԳ ՊԻՏԻ ԱՌՆԷ

Ա.ել քան չորսուկէս տասնեակ տարի– ներ անցան այն օրէն ի վեր , երբ, իրրեւ հետեւանք Հայաստանի խորհրդայնաց– ման, կիլիկիոյ պարպումին, Իզմիրի ա– զէտին եւ դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ եւ շրջանի լքումին՝ Հայը զարճաւ զաղ– թական եւ չունչն առաւ հոն, ուր իր մի– ջոցները կը ներէին :

Առաջին աշխարհամարտի Զինադադարի տարիները Հայութեան ամէնէն երջանիկ շրջանն եղան :

Որքան խոր վէրքեր բացեր էր Մեծ Ե– ղեռնը՝ մեզմէ խլելով մեր համրանքին կէսը եւ իր զարաւոր հայրենի տուներէն արմատախիլ ընելով զրեթէ միւս կէսը , ա՛յնքան սրտապնդող ու յուսադրիչ էր եղած դաշնակիցներու յաղթանակէն եռք ստեղծուած կացութիւնը :

Մոռցանք մեր սուգը, երբ տեսանք, որ Արարատի հովանիին տակ կը ծաղկէր Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Անկախ Հայաստա՞ն : Երա՞զ էր թէ ի– րականութիւն :

Միջագետքի , Արաբիոյ, Պաղեստինի եւ Սուրիոյ անապատներուն մէջ չորս եր– կար տարիներ մահուան դէմ մաքառող եւ հրաշքով ճողոպրող հայ զաղթականներու հոգին կը խայտար, երբ կը լսէին թէ վեց զարու ստրկութենէն եռք ոչ միայն ազատ հայրենիք էինք ունեցած , այլեւ ցանկալի կիլիկիան հայ լեգէոնականներու պաշտ– պանութեան տակ կը զտնուէր, Ֆրանսա– կան հովանաւորութեամբ :

Կիլիկիան պիտի զառնար «հայկական օջախ» մը, չնորհիւ ասպետական Ֆրան– սայի :

Շատ կարճ տեւեցին անկախութեան եւ ինքնավարութեան տարիները Հայաստա– նի ու Կիլիկիոյ մէջ :

Վազորդայն չունեցաւ մեր ուրախու– թիւնը :

1915ի խաչելութեան յաջորդած է 1918– 1921ի յարութիւնը :

Ցեղոյ կրկին խաւարը պարուրած էր Հայոց աշխարհը, Արարատի ստորոտէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը :

Ի՞նչ էինք եւ ի՛նչ եղանք :

Կը կարծէինք թէ 1921 – 23ի դանդուա– ծային զաղթերը դէպի Սուրիա – Լիբա– նան, դէպի Ցունաստան, Ֆրանսա ու Ա.– մերիկա ժամանակաւոր հանդրուաններ է– ին դէպի հայրենիք տանող ճամբուն վը– րայ :

Կը յուսայինք , որ Հայաստան լայն պիտի բանար իր դուռները, զուրզուրան– քով ընդունելու համար իր սիրելի զա– ւակունքը , որ կը թափառին օտար աչ– խարհ :

Զո՛ւր յոյսեր :

1924 – 1925ին սկսեալ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մեր հայրենակիցներէն չատեր՝ յոյսերնին կտրած վերադառնալէ կիլիկիա — ուակից եկեր էին — , կամ երթալէ Հայաստան, որու երազով ապրեր էին , աչքերնին ուղղեցին դէպի հեռաւոր հորի– զոնները, նոր բախտ որոնելու, նոր տէր– տեսութիւն կազմելու ծրագիրներով :

Այսպէս է, որ կազմուեցաւ Հարաւային Ամերիկայի հայկական զաղութը :

Պրազիլիա, Արժանթին եւ Ուրուկուէյ կոչ երկիրներ էին : Փայլուն հեռանկար– ներ կը խանդավառէին բոլոր անոնք , որ չորենաւ առիս մը ապահովելով կը նետ– ուէին դէպի անծանօթ ապագայ :

Առժամեայ հանդրուաններ զարձան մնայուն կայաններ անոնց համար , որ զացին տեղաւորուելու Միացեալ Նա– հանգներու, Ֆրանսայի, Հարաւային Ա.– մերիկայի եւ Լիբանանի հողին վրայ :

1939ին Սանճաքի պարպումով, Խաքէն– տէրունի, Անտիոքի եւ հերոսական Մու– սա Լերան մեր հայրենակիցները նոր բռնազաղթի ենթարկուեցան եւ ապաստան փնտռեցին Սուրիոյ ու Լիբանանի հիւրըն– կալ հողին վրայ :

1946 – 48ի հայրենազարձը, ինչպէս նախորդները բացառիկ երեւոյթներ էին , առանց վազորդայնի : 47 տարուան մէջ հազիւ թէ երկու հարիւր հազար Հայեր զացին Հայաստան՝ մասնաւորաբար Մե– ձաւոր Արեւելքէն, Ցունաստանէն եւ մաս մըն ալ Ֆրանսայէն :

Արտազաղթի նոր հոսանք մը սկսաւ չուրջ 15 տարի առաջ՝ իրրեւ հետեւանք քաղաքական վերիվայրումներու : Մնա– յուն կայան կարծուած երկիրներէն հա– զարաւոր Հայեր սկսան զաղթել դէպի Քալիֆորնիա, Քանատա ու մինչեւ Աւստ– րալիա, հաշուելարդարի ենթարկելով տարիներու քրտինքով մէջտեղ բերած ի– րենց ձեռնարկները, տուն ու տեղը :

Նոյն տխուր երեւոյթը վարակեց Պալ– քաններն ալ : Տարիներէ ի վեր Ռումա– նիոյ եւ Պուլկարիոյ մեր հայրենակից– ները անհուն զոհողութեամբ արտօնու– թիւն ձեռք կը բերեն հեռանալու համար այն երկիրներէն, ուր ծնած ու մեծցած են կամ երկար տարիներ ապրած :

Ասոնք ալ տիրող վարչաձեւէն ձերբա– զատուելու համար ազատ հորիզոններու տակ բախտ որոնելու կ'երթան :

Ա՛լ չենք խօսիր Հայաստանէն դուրս ելլողներու մասին :

Ուրեմն 45 տարիէ ի վեր կը չարու– նակուի Հայոց զաղթը մէկ երկրէն միւսը : Ու տակաւին զաղրելու յոյսեր ալ չկան :

Կատարեալ ազգային ազէտ :

Ե՞րբ կանգ պիտի առնէ :

Ե՞րբ Մայր Հայաստան իր հոգածու թեւերու տակ պիտի համախմբէ ի սփիւ– ռս աշխարհի ցրուած թափառական, վը– տարանդի Հայութիւնը :

ՀՐԱՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՍԻԳԻՆ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

ԷԼԻԶԱՊԷԹ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Խորհրդային վարչապետը յայտարարեց Լոնտոնի հեռատեսիլէն թէ «Խորհ. Միու– թիւնը չատ երջանիկ կ'ըլլար էլիզապէթ Բ. թագուհին ընդունելով » այն պարա– զային երբ կ'ընդունէր պաշտօնական այ– ցելութիւն մը կատարել : Միւս կողմէ , Կոսիգին նոր կոչ մը ըրած է Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան զայն հը– րաւիրելով որ վերջ դնէ «առանց պայ – մանի» հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակո – ծութեանց :

Առաջին անզամն է նաեւ, արեւմտեան երկրի մը մէջ, որ խորհրդային դեկավար մը այսքան ծանր յարձակում մը կ'ընէ Մաօ Ձէ Թունկի դէմ եւ իր համակրանքը կը յայտնէ անոնց որոնք «չին համայնա – վար կուսակցութեան եւ կառավարու – թեան ներսը , կը պայքարին Մաօ Ձէ Թունկի բռնատիրական վարչակարգին դէմ» : Աւելցուցած է սակայն . «կը փա – փաքինք լաւ յարաբերութիւններ մշակել չին համայնավար կուսակցութեան եւ կառավարութեան հետ » :

Ուիլսըն սակայն յուսախաբ է քանի որ չկրցաւ կատարել միջնորդի դերը զոր այնքան կը փափաքէր, Վիէթնամի հա – մար : Վերջին յոյս մը կար սակայն կիրա– կի օրուան համար, տրուած ըլլալով որ Չէքերսի մէջ, ուր երկու վարչապետները

պիտի անցընեն կիրակին, հրաւիրուած է նաեւ Արտաքին Նախարարը՝ Պրաուն, ինչ որ կը հաստատէ թէ նոր խօսակցութիւն – ներ տեղի պիտի ունենան Վիէթնամի հա– մար :

ՄԻՇՏ ՅՈՑՑԵՐ ՓԵՔԻՆԻ ՄԷՋ

Նոր կոչեր եղած են որպէսզի յոյցեր կատարուին Փեքինի խորհրդային դես – պանատան առջեւ :

Չինական կառավարութիւնը յայտնեց նաեւ թէ ասկէ եռք խորհրդային քաղա– քացիները վիզա պէտք է ուզեն Չինաս – տան երթալու համար :

Անշուշտ յատակ չէ թէ ո՞ւր կ'ուզէ հասնիլ Չինաստան այս ձեւով, ամէն պարագայի մէջ, օրէ օր կացութիւնը կը ծանրանայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՐԻՆՈՑի Սբ.ամփան իր հարիւրամ – կը տօնած է : Տարեդարձ մը, մանաւանդ հարիւրամեայ ալ աւելի իմաստ ունի Թերթի մը համար երբ ան հարիւր տարի– ներու ընթացքին հաւատարիմ մնացած է իր դիծին : «Սբ.ամփա», հիմնուած Պեր– սիկիոյի կողմէ «Կաղեթթինա Փիչոն – Թէդէ» խորագրով , միշտ պահած է իր ազատական ուղեդիծը :

ՀՌՈՄԷն հասած լուրերը ցոյց կուտան թէ կառավարական տաղնապ մը կրնայ ծնիլ : Արդարեւ Ծերակոյսը փոքրամաս – նութեան մէջ ձգած է իտալական կա – ռավարութիւնը, երկու ձայնի տարբերու– թեամբ մերժելով ընկերային ապահովու– թեան վերաբերեալ մէկ հրովարտակը : Վարչապետ Մօրօ կը խուսափի սակայն տաղնապ մը բանալէ :

ՄԱՐԹԻՆ ՔԱՐՈԼի թագուհին կատար – ուած է առջի օր Փէռ – Լաչէզ, 2000 հո – գիի ներկայութեամբ : Դամբանական խօսած են Ֆերնան Կոավէ եւ Ռաուլ Փլօքէն : Աբբա մը ազօթեց , եկեղեցին մերժած ըլլալով կրօնական արարողու – թիւնը արուեստագիտուհիին որ չորս անդամ ամուսնացած էր : «Քարոլին Շե– ռի» իր վերջին հանդիսաւոր պիտի դանէ դալ չաբթու Քանի (ծովային ալպեան) պերեզմանը իր հօրը քով, ըստ իր մօրը փափաքին :

ՀԱՆՕՑի կառավարութիւնը օգտուելով դինադուլէն զինամթերք կ'անցընէ հարա– ւային Վիէթնամ :

ԳԱՀԻՐԷն կը հաղորդուն թէ Ֆայսալ թագաւորին ինչքերը եւ կալուածները դրաւուեցան : Այս մէջոցը՝ իրրեւ փոխա– դարձութիւն երկու եգիպտական դրամա – տուներու փակումին Սէուտի Արարիոյ մէջ :

մը պարագային եւ ըսաւ . «Թուրքիա ըս– տիպուած է ամէն վայրկեան կազմու – պատրաստ ուժեր պահել : Թուրքիա իր ազգային ամբողջութիւնն ու ազգ . ապա– հովութիւնը պահպանելու համար ստիպ – ուած է յենուլ իր զին . ուժին » :

Գործակալը քննադատութենկն ալ պա– տասխանելով ըսաւ .

« Ամերիկեան օժանդակութիւնը 1948էն ի վեր չուրջ երկուքուկէս միլիառ տոլա– րի հասած է : 1952է ի վեր մինչեւ այսօր երկրին մէջ հիմնուած Նաթոյի հաւաքա– կան զին . զեռեղումներուն նիւթական արժէքը մօտ երեքուկէս միլիառ թրք . ոսկի է : Յառաջիկայ տարիներուն Նաթօ Թուրքիոյ օդային պաշտպանութեան դը – րութեան զարկ պիտի տայ :

ԹՈՒՆՉՔԱՆԱԹի ԿՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բնական ծերակուտական Հայտար Թունչքանաթ իր երկարաչունչ ուղերձին մէջ մասնաւորաբար ըսաւ .

« Ամերիկայի կողմէ իրրեւ օժանդա – կութիւն , արդիական մարտանաւեր եւ զօրահանումի նաւեր չենք կրնար ստա – նալ : Վասն զի Ցունաստանի եւ մեր մի– ջեւ ուժի հաւասարակշռութիւնը մեզի ի նպաստ չի կրնար խախտիլ : Ըստ երկ – կողմանի համաձայնութեանց , Ամերիկա կրնայ արդելք հանդիսանալ օժանդակու– թեան կազմածներուն զործածութեան , եթէ անոնք իրեն նպատակին անհաչտ տեղ զործածուին :

« Ամերիկա պիտանալով որ հիւլէական պատերազմ մը պիտի չլատէ զինքը, ամէն միլոցի պիտի դիմէ նմանօրինակ պատե– րազմ մը յապաղեցնելու համար : Ուս – չինկթըն – Մոսկուա կարմիր հեռաձայնի գիծը այս նպատակաւ հիմնուած է : Այս յապաղեցումի զործողութիւնը սպասէս պիտի կատարուի . —

Ամերիկա եւ Խորհ. Միութիւնը նախ պայմանագրական դէնքերով պիտի մար – տընչին իրենց հողերէն դուրս ընտրելի կոռւախնճոր երկրի մը մէջ, ինչպիսին է հարաւ. Վիէթնամի պարագան : Եթէ բա– նակցութիւններով համաձայնութեան չյանգին , այս երկրին մէջ հիւլէական դէնքեր պիտի զործածուին : Եթէ ասիկա ալ բաղձալի արդիւնքը չտայ առ ի աղդա– րարութիւն առաջին հիւլէական բոմբ– երը պիտի արձակուի : Ֆրանսայի Նաթոյէ հեռանալուն դլխաւոր պատճառներէն մին հետեւաբար ասիկա է : Ամերիկա կը թուի օժանդակութիւն ընծայած բոլոր բարե – կամ երկիրները զոհել իր հողերը եւ ժո – ղովուրդը հիւլէական յարձակումներէն պաշտպանելու համար : Այս պայմաննե – րուն տակ ի՞նչպէս չհաթռռան Նաթօն» :

Թունչքանաթ չէշտեց որ «Թուրքիոյ մէջ Ամերիկացիներուն կողմէ հիմնուած եւ անոնց կողմէ չահագործուող խորխոխ– ներ ու զեռեղումներ կան» և չարունակեց — « Տիարպաքըրի չուրջ, Փերինչլիի շրջանին մէջ կը զտնուի Ամերիկացին – րուն կողմէ հիմնուած բաւարի զեռեղում մը, որ կը հետազօտէ Ռուսիոյ պալիս – թիք հրթիռները : Ոչ ոք պիտի թէ ի՞նչ կ'անցնի կը զառնայ այդտեղ : Միայն ընդհանուր սպայակոյտի նախապահին արտօնութիւն տրուած է այս զեռեղումը մանել : Զեռք բերուած տեղեկութիւնները Թուրքերուն չեն տրուիր : Ամերիկեան հանդիսները կը պրեն թէ Ռուսիոյ բոմբ– արձակավայրերը այդ վայրէն լաւագոյնս հակահչդող աւելի կատարեալ բաւարի ցանց մը զոյութիւն չունի : Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ մինչեւ պատերազմ մը ծագած պարագային, մենք պատերազմի մտնենք կամ ոչ՝ չրջանը պիտի ըլլայ առաջին թի– րախը, ուր առաջին ջրածնային ռումբը պիտի արձակուի : Այս վտանգը պիտի չարունակուի մինչեւ որ այդ զեռեղումը Թուրքիայէ դուրս նետուի » :

ՀԻՆ ԳՐՉԱԳԻՐՆԵՐԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Ե.

Զաքարիա քահանայապետին փորձը, ատուգելու համար թէ «մեղ՞ք» էր Մարիամի յղութիւնը, եւ նոյն մեղքին մէջ բաժին ունէ՞ր Յովսէփ, աւանդութիւնն մըն է որ ծագում կ'առնէ Հին Կտակարանէն : Նախորդիւ ցոյց տուի աղբիւրը ,— Գիրք Թուոց, Ե· 11 – 31: Հետաքրքրուողը կարդայ անոնց :

Մովսիսական այդ կանոնադրութիւնը , ակամայ , չատ աւելի հին ծագում մը ունի : Ըստ Ֆրէյդըրի, երախաներու ապօրէն կամ հարազատ ծնունդը ատուգելու համար ,Ջուրը իբրեւ փորձութեան միջոց ծառայած է անյիշատակ դարերու ընթացքին (Հին Կտակարանին ֆոլֆլորը , էջ 235) :

Այսպէս , Ջուրը նետուած երախան եթէ ծփար՝ հարազատ էր, ընկեցիկ էր՝ եթէ ոչ : Մովսէսի իսկ պատմութիւնը՝ օրինակ այս փորձին :

Արդարեւ, Մովսէսի հայրն էր Ամրամ (Ել · Ջ· 20), իսկ մայրն էր··· Հոբաքդրը, — ահա բո՛ւն մեղքը (ապտակըծութիւն = էճեխթ) Նեղոսի մէջ նետելու համար զաւակը (Ել· ԺԸ· 12), ծածկելու նպատակով անշուշտ : Իսկ այն առասպելը, թէ Եբրայեցւոց բոլոր մանչ ծնունդները դէտ նետուեցան Փարաւոնին հրամանով (Ել· Ա· 22), կը նուիրեմ անոնց որ կը հետաքրքրուին թէ ի՛նչպէս բաղմացաւ ժողովուրդը, զոր Մովսէս դուրս հանեց Եգիպտոսէն, — կուսածնութե՞մբ (փարթենոժընեզ), այն ձեւով որ կը պատմեն Մատթէոս ու Ղուկաս :

Անմիջապէս աւելցնեմ որ աւանդութիւնը ծանօթ էջր մեզի ու մեզի նեղոսի , — կեղտերը նոյն ձեւով կը զատէին ու « կասկածելի » զաւակը Հռենոսի մէջ կը նետէին , չնութեան մեղադրանքի պարագային ՝երբ վկայ չգտնուէր , այն հատաքով թէ զեռը ջրամոյն կ'անհետացնէր՝ եթէ ընկեցիկ էր երախան , կամ եղերք կը նետէր՝ եթէ հարազատ էր :

Եփրատ եւս ծանօթ էր այս բարբարոս օրէնքին : Պէտք է հետեւցնել թէ Ջուրի աստուածութեան միջամտութի՛ւնը խնդրելու եղանակ մըն էր ընկեցիկն ու հարազատը ճշդելու այս ձեւը՝ դէտերու աչքերուն մէջ, երբ մարդիկ կ'անձրկէին արդարօրէն վճռել, վկայի բացակայութեան պատճառով :

Զարմանալին այն է որ պատմութիւնը երբեմն փառաց պատմուճան հագցուցած է այս ընկեցիկներուն, Ջուրէն հանուած , ինչպէս Մովսէսը :

Աչխարհակալն Սարկոն, պատմութեան մեծագոյն թագաւորներէն մին, այսպէս կը պատմէ իր կեանքը արձանագրութեան մը մէջ :

Սարկոն, արբայ հզօր ,
Արբայ Աssիրիոյ, ե՛ս եմ :
Խոնարհ եւ անշուք կին մըն էր մայրս :
Հայրս չեմ ճանչնար :
Հօրեղբայրս կ'ապրի լերանց վրայ :
Անշուք մայրս յղացաւ եւ
Գաղտնօրէն աշխարհ բերաւ զիս :
Դրաւ եղէգէ կողովի մը մէջ,
Նետեց գետին մէջ՝ որ չընկլուզեց զիս :
Աssիր, հողագործը ··· առաւ զիս :
Աssիր, հողագործը իր զաւկին պէս
մեծցուց զիս :
Աssիր, հողագործը իր պարտիզպանի
ըրաւ զիս :
Երբ պարտիզպան էի ,
Իշտար աստուածուհին սիրեց զիս :
Եւ ··· չորս տարի թագաւորեցի ,
Սեւ գլուխ ժողովուրդներուն վրայ
Իշխեցի իբրեւ թագաւոր :

Մահապահարանքայի , հնդկական դիւցազներգութեան դրքին մէջ եւս կայ նման պատմութիւն մը :

Քունթի, արքայադուստրը , յղի մնաց արեւ – աստուածէն, ու զաղտնօրէն աչխարհ բերաւ զաւակը , «ոսկեայ օղերով պարզարան, օժտուած՝ առիւծի աչքերով եւ եղան ուսերով »: Բայց վախնալով հօրմէն՝ առնուին մեղսակցութեամբ զբաւ ոզորիկ կողովի մը մէջ, եւ արցունքն աչքերուն՝ յանձնեց Ասվա գետին ալիքներուն : Ջուրը օրօրելով կողովը՝ կը տանի մինչեւ Գանգէս : Երբ Սուտա ցեղա – խումբին պետը կը տեսնէ կողովը , ջուրէն կը հանէ , կը բանայ եւ իր՛նչ տեսնէ, կը «տատուան արեզակին պէս գեղեցիկ մանչուկ մը » :

— Աստուածնե՛րը զրկեցին ինծի այս տղան, որովհետեւ զաւակ չունէի, կ'ըսէ ու կ'առնէ կը մեծցնէ :

Երբ չափահաս կ'ըլլայ տղան, կը զառնայ հզօր ինքնակալ մը, Քառնա անունով : Իսկ հարազատ մայրը, լրտեսներու մի – ջոցով, տեղեակ մնաց զաւկին բախտին :

Ակլապէս հետաքրքրական է Կիլկիոյ թագաւորին պատմութիւնը՝ նոյն չար – քէն :

Կիլկիա կը դտնուի Հիմալայա լեռնե – րուն վրայ, ծովէն 5000 ոտք բարձր : Այնտեղ կը թագաւորէր Թրա – Թրախան, ու թագուհին էր Տարէլ :

Թագաւորը չատ կը սիրէր փոյթ խաղալ : Իր խաղընկերներն էին թագուհին եօթը եղբայրները : Օր մը այնքան տարուած էին այս խաղով, որ յանկարծ որոշեցին մահուամբ վճարել ով որ կորնչնկէր : Կատաղի խաղարկութիւն մը եղաւ տակ – կա , երկար եւ յղնեցուցիչ : Ի վերջոյ յաղթեց թագաւորը, որովհետեւ վարպետ էր խաղի մէջ : Եւ ուրեմն դլխատեց կնոջը եօթը եղբայրները : Երեկոյին պարծենալով պատմեց կնոջը , ու զարմացաւ որ դոհ չմնաց թագուհին : Ընդհակառակն , Տարէլ ոխ կապեց , վճռեց սպաննել իր ա– մուսինը : Թոյն դրաւ կերակուրին մէջ , սպաննեց թագաւորը եւ ինք բարձրացաւ արքայական գահ : Բայց յղի էր : Ջաւակը աչխարհ բերաւ, անունը կնքեց Թրախան, սակայն իր եղբայրներուն մահուան վրէ – ժով եւ ամուսնոյն յիշատակին դէմ անյագ կատաղութեամբ լեցուած՝ չուզեց տեսնել պաւակը իր մօտ : Փայտէ սնտուկի մը մէջ դրաւ, նետեց դետը :

Ջուրը տարաւ զայն մինչեւ Հռոտար : Զրեղերքը երկու աղքատ դիւղացիներ կային , երկու եղբայրներ, որոնք փայտ կը հաւաքէին : Տեսան սնտուկը, մէջը դանձ կայ կարծեցին, նետուեցան ջուրը, լողալով մօտեցան , սնտուկը որսացին , ջրեղերք բերին, իրենց հաւաքած փայտի խուրձերուն տակ պահեցին , երեկոյին տուն տարին : Բացին սնտուկը , — ապ – ուո՛ր մանչուկ մը : Երկու եղբայրներուն մայրիկը մեծցուց զայն, եւ կարծես օրհ– նուած ըլլար՝ աղքատ այս ընտանիքը չուտով հարստացաւ այնուհետեւ :

Երբ տասներկու տարեկան եղաւ Թրա – խան , ուզեց տեսնել Կիլկիոյ : Իր կաթ – նեղբայրներուն հետ գնաց Կիլկիա : Ձամ– բան կանգ առին Պալտասի մէջ, որ բլրա– կի մը վրայ հաստատուած գիւղ մըն էր :

Տարէլ դեռ թագուհին էր Կիլկիոյ , բայց հիւանդ էր, ու մանաւանդ վշտա – հար՝ որ յաջորդ մը չունէր : Աւազանին թագաւորացու կը փնտռէր : Իրաց այս վիճակին մէջ, լսեցին որ Պալտասի աքա – դաղնէրը կը կանչեն, բայց ոչ թէ կուկու– լիկու, այլ՝ «Պալտաս թամ պայի», որ թարգմանի՝ Պալտասի մէջ թագաւոր մը կայ : Անմիջապէս մարդ ղրկուեցաւ՝ փնտռելու համար թէ օտարական ո՞վ կայ պիւղին մէջ : Գտան երեք եղբայրները , առին տարին թագուհիին մօտ : Գիղեցիկ էր Թրախան ու տպաւորիչ : Թագուհին հարցաքննեց զայն, պատմել տուաւ կեան– քը, եւ ո՛վ զարմանք, ի՛նչ անակնկալ , ի՛նչ մեծ յուզում հասկցաւ որ իր հարա – գատ զաւակն է , Ջուրի աստուածութեանց չնորհիւ փրկուած : Մոռցաւ իր վիշտը , մոռցաւ իր վրէժը , զրկեց համբուրեց եւ զայն թագաւոր հռչակեց Կիլկիոյ :

Աւելի չհաղորդելու համար՝ մենք վկա – յութիւն եւս յանձնարարենինէն :

Ակրիսիոս մանչ զաւակ մը, կամ պէտ մանչ թոռնիկ մը կ'ուզէր , եւ չարունակ աստուածներուն կը դիմէր, կ'աղաչէր , կը պաղատէր : Լո՛ւռ էին աստուածները , սակայն : Ի վերջոյ չնորհուեցաւ պատգա– մը· — Ակրիկը, Դանայէ, մանչ թոռնիկ մը պիտի պարգեւէր իրեն, բայց այդ թոռնիկը , Պերսէոս, պիտի սպաննէր մեծ – հայրը : Սարսափեցա՛ւ Ակրիսիոս եւ ամէն բան ըրաւ որ արուս մարդ չտես– նէ իր աղջիկը , զեղանին Դանայէ ,— պրոնզեայ պատերով սենեակ մը չինեց աստրերկրեայ եւ աղջիկը բանտարկեց այնտեղ :

Դանայէի յղութեան մասին դոյութիւն ունին դանազան վիպախաչներ : Կուտամ միայն մին :

Աստուածահայրն Արամազդ ծանօթ էր Դանայէի զեղեցկութեան , ուստի ոսկի անձրեւ դարձաւ եւ այնքան յորդահոս տեղաց որ թափանցեց մինչեւ Դանայէի մեկուսարանը : Եւ Դանայէ յղի մնաց , զաւակ ունեցաւ, փառաւոր մանչուկ մը , որ կը մեծնար՝ միշտ մօրը հետ բանտար– կուած : Արկիսիոս տեղեկութիւն չունէր , բայց երբ օր մը լսեց Պերսէոսի ճիչը , զարմացաւ, կատղեցաւ , փրփրեցաւ : Չէր ուզեր հաւատալ թէ Արամազդն էր որ թափանցած էր մինչեւ մեկուսարան : Ու փայտէ սնտուկ մը չինեց , աղջիկն ու թոռնիկը դրաւ սնտուկին մէջ, նետեց ծով :

Սնտուկն օրօրուեցաւ ալիքներուն վը – րայ , որոնք ի վերջոյ մայրն ու տղան նե – տեցին Սերիփոս կղզիին վրայ :

Պատմութեան չարունակութիւնը կապ չունի մեր նիւթին հետ :

×

Ջուրի աստուածութեանց միջամտու – թիւնը, իբրեւ դատաստանական եղանակ, Համմուրաբիի օրէնքներուն մէջ կը յիչ – ուի(*) :

Ի՞նչ է այս օրէնքին սկզբունքը : Մարդ– կային միտքը կամ տրամաբանութիւնը անկարող է դատել եւ արդարութիւն տնօ– րինել՝ երբ չկան վկաներ, հաստատելու համար անմեղութիւնը՝ որուն մեղադրա– կան պարագաներու մէջ : Ուստի նախ – ընտրելի համարուած է աստուածու – թեանց, դերագոյն ուժերու կամ հրաչքի թողուլ վճիռը :

Սկզբնաբար խիստ բարբարոսական էր այս դատաստանը ,— Ջուրը նետել : Յե – տագային, դէթ երբայական օրէնսդրու – թեան մէջ, դատաստանը «քաղաքակրթ – ուեցաւ» , եթէ կարելի է ըսել այսպէս , պարզ խօսքով՝ բարեխառնութիւն մը , մեղմութիւն մը տրուեցաւ : Եւ փոխանակ Ջրամոյն ընելու՝ Ջուրի աստուածութեան միջամտութիւնը խնդրելով, փորձութեան Ջուրը խմելու դատապարտուեցաւ մեղա – դրեալը : Կարելի չէր, անշուշտ , բոլո – րովին փարատել երկիւղը , որ հիմն է կրօնքներուն, — Ջրամոյն խեղդուելու երկիւղը տրուեցաւ փորձութեան Ջուրը խմողին, այս անդամ, մահուան սպառնա– լիքով (Գիրք Թուոց, Ե·22 եւ 27) : Տոքթ· Ամին Ձեմայէլ եւ Վոկիւէ ի՛նչ մահով (հիւանդութիւն) մեռնիլն ալ կը ճշդեն :

Բարբարոսական եղանակը ի յայտ կու– գայ, դատաստանական ո՛չն սկզբունքով, ծանօթ այլ աւանդութեան մը մէջ, որ կը կոչուի օտտալի : Բառը ծագում կ'առնէ զերմաներէն ուրթայլ բառէն, որ կը նչա– նակէ պարզապէս դատաստան, բայց օտտալի ձեւով՝ այլեւս «աստուածային դատաստան» նչանակութիւնն ստացած :

Դատաստանական այս եղանակը կը տնօրինէ, անմեղութիւնը հաստատելու համար, Ջուրի կամ կրակի փորձի մը ենթարկել մեղադրեալը : Միջին դարուն, այս դատաստանը անբեւեւակելի ան – խղճութեան ձեւեր ստացաւ : Լաթրանի Դ· եկեղ· ժողովն էր որ ջնջեց այս դա – տաստանը :

Գլխաւորաբար Ջուրն էր, դարձեալ, որ կը ծառայէր անմեղութիւնը երեւան հա – նելու , բայց ի՛նչ անղթութեամբ, (Շե – րուէլ, Ֆրանսայի հին օրէնսդրութեանց, բարբերու եւ սովորութեանց բառարան) : Մեղադրեալը կ'ենթարկէին սառած կամ եռացած Ջուրի փորձութեան, — կը մեր– կացնէին՝ հրամայելով համբուրել Աւե – տարանը կամ Խաչը, յետոյ ալ ձեռքը ձախ ոտքին կը կապէին ու կը նետէին պետին մէջ կամ սառած Ջուրով լեցուն խորունկ ատաղանի մը մէջ, — եթէ սու – դէը՝ անմեղ էր, եթէ ծփար (ուրեմն Ջու– րը կը մերժէր ընդունիլ) , մեղաւոր էր :

Եռացած Ջուրի փորձը կը կատարուէր այս ձեւով :— Կաթսայի մը մէջ, որ լեց – ուած կ'ըլլար պղպջացող եւ կրակ կըտ – րած Ջուրով, կը կախէին մատանի մը : Մեղադրեալը պարտաւոր էր ձեռքը խո – թել Ջուրին մէջ ու բռնել մատանին , զոր երբեմն մինչեւ կաթսային յատակը իջե – ցուցած կ'ըլլային եւ այդ պարագային՝ հարկ էր ձեռքը մխրճել մինչեւ ուսը :

Ուրիշ բարբարոս փորձերու կարգին, յիչենք կրակին մէջ կարմրցուած ծանր երկաթ մը երկու ձեռքով բռնած՝ վեր – ցնելու եւ երեք քայլ հեռուն տանելու դատաստանական եղանակը :

Հ. ԱՐՄԷՆ ՒԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

Կենսագրութիւնը·— Մխիթարեան մ– բանութեան անդամներուն մեծ մասին ն– ման, կարելի է մէկ – երկու տողով նե– կայացնել իր կեանքը :

Ծնած է Պոլիս, 1790ին : 1801ին մեկնի Վենետիկ՝ Մխիթարեաններուն մ– ուսանելու : Զանազան ատիճաններով կ'ա– ղեւորի Փարիզ, Հռոմ, Պետերբուրգ երկար տարի կը մնայ Պոլիս : Եղած ուսուցիչ Մուրատ – Ռափայէլեան վար– ժարանին մէջ : Վախճանած է 1866 Դեկ– տեմբերին եւ թաղուած է Ս· Ղազար մէջ : Ահա բոլորը :

Կենսագրութեան ուշադրաւ մէկ կէ– տերեւս այն է, որ Բազրատունին փո– տարիքին ղրկուած է մօրմէ եւ յայն ը– նտանու մը ունեցած է : Այս պատճառո– յնտանիքին կը տիրապետէր «գետ երի– խայական ոխց մէջ», իսկ 18 տարեկա– նին՝ իտալերէնի, լատիներէնի եւ ֆրան– սերէնի : Ցետագային նաեւ անգլերէնի, զերմաներէնի, թուրքերէնի, պարսկերէ– նի, արաբերէնի, հրէերէնի :

Շատ արագրած է, նոյնիսկ՝ Մխի– թարեան միաբանութեան չափանիչով

Պէտք է ըսել թէ Մխիթն Դարուն յատ– չէր այս դատաստանը : Ցունական չ– մատենագրութեան մէջ վկայութիւննե– կան (Տեսնել Սոփոկլէսի Անտիգոնի 264րդ տող) :

×

Դատաստանական այս փորձերու յիշ– տակութենէն եաքը՝ կրնաք զգալփար կազմել թէ ո՛րքան աժան ազատեցաւ Ցի– սուսի մայրը, Մարիամ :

Ջուրը, զոր խմցուցին, երբայերէն կոչուի մէ համմարիմ, որ թարգմանու– է «Ջուր դառնութեան» (Երեմ· Ը· 14 այլ տեղ՝ «Ջուր յանդիմանութեան» (Ղ– ԺԹ· 17) :

Այստեղ լեզուաբանական սքանչելի դ– մը կայ, բայց··· ընթերցողը պատմո– թեան չարունակութեան կը սպասէ ան– համբեր, ուստի դանց կ'առնեմ :

Քանի մը նոթեր·— Հին Կտակարան– մէջ կան հետեւեալ ջրաբանական տա– րաները· «Ջուր կարօտանաց», Ֆրանսե– րէն՝ «օ fուտթ» (Ես· Լ· 20), «Ջուր նե– զութեան», Ֆրանսերէն՝ «օ տ'ամինկուա– (Գ· Թագ· ԻԳ· 27), «Ջուր գողունի Ֆրանսերէն՝ «օ փիտթիվ» = արդիլու– Հաճոյքի խորհրդանչան (Առակ, Թ· 17 «Ջուր կենդանի», Ֆրանսերէն՝ «օ վի– (երգ· Դ· 15) : «Սրբ Ջուր ի քոց ամանո– (Առակ, Ե· 15), — ուրիշի կնիկի եռ– չերթաս (Տեսնել Թալմուտի մէջ տոքթ– օրէնքը) :

«Ջուր յանդիմանութեան» չատ չի հա– մապատասխաններ յունարէնին : Այս բա– միայն յունարէն Հին Կտակարանին մ– գործածուած է, — քննութիւնը երկ– ուսումնասիրութեան կարօտ : Աւելորդ համարիմ քննել նաեւ «Ջուր դառնու– թեան» կոչուած նիւթին բազդրութիւ– նը, — ըստ սմանց՝ մէնան, օչինդր, նոյ– իսկ··· ասիտ սիանիտրիֆ :

Երբ Մարիամ խմած ըլլար ասիտ սիա– նիտրիֆ, մեզի ծանօթ ամէնէն զօրաւոր թոյներէն մին, ոչ պատմութիւն կ'ունե– նար, ոչ ալ Ցիսուս աչխարհ կուգար :

Շարունակենք պատմել թէ ի՛նչպէս կաւ աչխարհ՝ ըստ մեր հին դրչագրաց :

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Տեսնել Շէյլի հրատարակութիւնը Տպ· 1906, յօդ· 2 եւ 132: Անուշաւ– վրդ· Զոլճաճեան եւս հրատարակած «Համմուրապիի Օրինագիրքը», տպ· ե– րուսադէմ , 1953, եւ յիշեալ թիւ 2 յօդ ուածը կուտայ այս ձեւով ·— «Պիտ ջրաուզուի գետ – աստուծոյ մէջ , ե գետ – աստուածը նուաճէ ···» (էջ 37 Իսկ թիւ 132 յօդուածը· «Պիտի մխրճու գետ – Աստուծոյ մէջ» : Նոյն ձեւով սորեստաճի եւ Բաբելաստաճի մէջ (տես նել Էտուար Փիւրի գործը « Բաբելաց ւոց, Ասորեստաճցւոց եւ Հիթիթացիներու բաւուճիճ » վերաբերեալ , տպ· 1929 էջ 454 , նաեւ Փիրէնի գործը, «Հին ե գիպտոսի Օրէնսդրութիւնները եւ իրա ւուճքը », տպ· 1932, Գ· հատոր, մաս էջ 365) :

Անոր ինքնուրոյն եւ թարգմանական եր – կասիրութիւններուն թիւը երեսուն մեծա – դիր հասարներէ աւելի, առանց հաշուե – լու « Բազմավէպ»ի մէջ սփռուած յօդ – ուածները եւ ուսումնասիրութիւնները , որոնք նոյնպէս պատկառելի քանակ մը կը կազմեն : Աւոնց վրայ պէտք է աւելցնել դասականներուն (Եղիշէ , Կողբացի , Նա – րեկացի եւ ուրիշներ) գործերու հրատա – րակած հատորիկները՝ իր պատրաստած բնագրով, գրաբար յառաջարանով եւ մանրակրկիտ ծանօթագրութիւններով : Սակայն անոր հայագիտական աշխատու – թիւնները թաղն ու պակը հանդիսա – գաւ « հայերէն Քերականութիւն ի պէտս գործածելոց » աշխատասիրութիւնը (Վե – նետիկ, 1852, 744 էջ), որ «քառասուն տարիներու անխոնջ ճգանց» արդիւնք է , եւ որուն դերն ու նշանակութիւնը դժուար է գնահատել : Արդարեւ, հարցը այն է , որ անցեալին հայերէն սորված Եւրոպա – գիներ (Յակոբ Վիլլոտ, Պօղոս , Փիրմա – լի, Կղեմէս Գալանոս եւ ուրիշներ) լատի – նարանութիւններով խճողած, ապատած էին լեզուն այն աստիճան, որ ան կոր – ծացուցած էր իր նախկին «բնական» կեր – պարանքը : Եւ Մխիթար Զամչեանի , Գաբրիէլ Ասէմեքեանի, Եղիա Թովմա – ճանի «ոսկեղինիկ» գրաբարով կատար – ուած թարգմանութիւնները եւ ինքնու – րոյն արձակ ու չափածոյ գործերը պէտք եղան, որպէսզի յաջողութեամբ իրագոր – ծուէր գրաբարը մաքրելու առաջադրու – թիւնը : Եւ Բազմաւէպի վիճակուեցաւ այդ պայքարը մինչեւ իր լրումին հաս – ցընելու պատիւը :

Այնուհետեւ իրարու յաջորդած կարե – ւոր թարգմանութիւնները՝ Վենետիկի մէջ չուրջ երեք տասնամեակ (Վիրգիլիոս՝ « Մշակականք », Որատիոս Ֆլակկոս՝ « Արուեստ գերթողութեան », Միլտոն՝ « Կորուստ դրախտին», Կիկերոն՝«Ճառք», Դեմոսթենէս՝ « Ցաղագս Պռակլին», Սո – փոկլէս՝ « Իշխոյս Թագաւոր » , «Անտի – գոնէ », «Էլեկտրա», Ռասին՝ « Բրիտա – նիկ», «Գոթոզիա», «Միհրդատ», Վոլ – թեր՝ «Այղիրա», «Մերոպէ», Յուլիոս Կեսար՝ «Ճիշատակարան դպղպիական պատերազմին » եւայլն) բազրատունին կը վերածէն եզական թարգմանիչ մը : «Ամ – քանչելի ճաշակը, բնագրի բացարձակ հա – ւատարմութիւնը, թարգմանութեան կա – տարեալ ճշդութիւնը այնպէս կը մրցին ի – րարու հետ, որ կարելի է ըսել , թէ ան իր ճոխութեամբ կը գերազանցէ յոյն բը – նագիրը »,— « Իլիականի» թարգմանու – թեան կապակցութեամբ դիտել կուտայ Ա.Ճաուեան :Այս ձեւի գրուածական կար – ծիքներ կարելի է չատ բերել :

Իր չափածոյ թարգմանութիւններով բազրատունի ուրիշ կարեւոր նորութիւն մը բերաւ հայրենի քերթութեան եւ յատ – կապէս տաղաչափութեան մէջ: Մանրա – կրկիտ կերպով քննելով մեր հին եւ մէջ – նադարեան քերթողութիւնը իր բոլոր ար – տայայտութիւններով, ան ատիճանաբար յանգեցաւ այն եղրակացութեան, թէ յան – դաւոր եւ չափաւոր ոտանաւորը մուտք գործած է հայկական իրականութեան մէջ յատին գարերուն, գերազանցապէս արա – բական ազդեցութեան ժամանակա – շրջանին : Կը նշանակէ թէ մինչեւ այդ թուականներուն Հայերը ունեցած են ի – րենց ինքնուրոյն, սեփական բանաստեղ – ծութեան չափը, որ, սակայն , կորսուած է : Պրպտումները չատով տուին իրենց արդասաւոր արդիւնքը : Արդարեւ կերը – պաւ յայտնաբերել բուն հայկական տա – ղաչափութիւնը , (ինչպէս կ'ըսէր ինք՝ Հայոց չափը), այդ չափով ալ թարգմա – նեց վերոյիշեալ գործերուն մեծ մասը , իսկ Որատիոսի «Արուեստ քերթողու – թեան»ի յառաջաբանին մէջ ընդարձակ կերպով գոյց տուաւ հայկական չափին պատմութիւնը եւ գիտական տեսութիւնը :

Այս ամէնը, սակայն, տեսակ մը նա – խապատրաստութիւն էր գրական այն մե – ծարժէք գործին, որ պիտի հրապարակ գար 1858ին, Վենետիկի մէջ , «Հայկ Դիւցազն» անունին տակ, եւ խտացած ամփոփէր ամբողջ գրական ուղղութեան մը բնորոշ առանձնայատկութիւնները :

Քանի տարեկանին սկսած է գրել բա – նաստեղծութիւն, եւ գրած է գրեթէ մին – չեւ կեանքին վերջը : Անոր չափածոյ ըս – տեղծագործութիւններուն կարեւոր մա – սը, որոնք գտեղուած են «Տաղք Մխի – թարեան վարդապետաց » եռահատոր հա – տաքածոյին առաջին հատորին մէջ (Վենե – տիկ, 1852) սկիզբէն իսկ արժանացաւ ժամանակակիցներու ուշադրութեան , իսկ անոնցմէ լաւագոյնները՝ « Եղերերդ սոխակին », «Գանգատ Պառնասեայ » , « Դատաստան Ապզունի » եւ այլն, քանի մը անգամ վերահրատարակուելու բախ – տին արժանացան :

Բազրատունի իր հոգեւոր անունդը քա – դած էր եւրոպացի դասական հեղինակ – ներու գործերէն, դաստիարակուած էր այդ ոգիով եւ ոճով , ուստի զարմանալի պէտք չէ թուի, որ իր բանաստեղծու – թիւններով հետեւէր, իսկ երբեմն նոյնիսկ աւելի ամբասնդէր գրական այդ ուղղու – թիւնը մեր մօտ : «Հայկ Դիւցազն»ը վերջ – նապէս ամբասնդեց հայկական դասակա – նութեան դիրքերը՝ ներկայացնելով զայն իրրեւ լիակատար կերպով ձեւաւորուած եւ ամբողջացած ուղղութիւն : «Հայկ Դիւցազն»ը կազմուած է քսան դլուխ (ի դէպ այնքան, որքան «Իլիականը») եւ կը պարունակէ 22·210 տող , գրուած հայ – կական չափով : Նիւթը Հայկի եւ Բելի՝ Նոյեանցիի աւանդած ծանօթ առասպելն է, սակայն հեղինակը կատարած է բազ – մաթիւ յաւելումներ եւ լրացումներ : Այս – պէս աւելցուցած է Վասամի նիւթը , որ Հայաստանի բնիկներէն էր եւ դէմ էր Բելի դէմ կռուելուն, թէեւ, ի վերջոյ , կը յարի Հայկին : Նոր ասպարէս է Հայ – կի ազգիկը՝ Հայկանուէրը, որ հօրը վէ – րաւորուելէն ետք կը հագնի անոր զրահը եւ կը նետուի կռուի : Թշնամիները կար – ծելով , որ զրած ունին Հայկի հետ, իու – ճապահար կը վախչին : Միանգամայն նոր են նահապետ Նոյի եւ Բիւրասպի կերպարները : Առաջինը հնարաւոր ա – մէն ձեւով կ'օդնէ Հայկին, միւսը՝ Բելին ու անոր կողմնակիցներուն : Վերջապէս՝ ըստ Բազրատունիի, Հայկ եւ Բել իրարու կը հանդիպին եւ կը մենամարտին հինդէն վեց անգամ եւ միայն վերջին կռուին մէջ է, որ Հայկ կը յաղթի Բելի, մինչդեռ ըստ աւանդութեան, անոնք մենամարտած են միայն մէկ անգամ : Բազրատունի դիտմամբ հարատացուցած է բովանդա – կութիւնը՝ դանազան մանրամասնութիւն – ներով, որպէսզի աւելի եւս բացայայտէ երկին տիպարները : (ՄՄԲ.— Աւանդու – թիւն մը կայ, որ կը վկայէ թէ Բազրա – տունի ջանացած է «Հայկ Դիւցազն»ի մէջ զործածել դասական հայերէնի բոլոր բա – ռերը, դիւցազներգական այս գործը վե – րածելով հայ լեզուի գանձարանի) :

« Հայկ Դիւցազն»ը իր մէկ – երկու թե – րութիւններով հանդերձ (նկարագրու – թիւններու որոշ միապաղաղութիւն, նիւ – թի մասնատում, խրթին լեզու) դարա – գլուխ կազմեց հայ գրականութեան ան – դաստանին մէջ եւ անմահութեան գաւ – նեպատակ բերաւ հեղինակին : Բազրատու – նի դարձաւ ճանչցուած մեծութիւն , ժա – մանակակիցներու եւ յետնորդներու գրա – կան ճաշակը կազմաւորող անհատ մը : Երիտասարդ Պէշիկթաշլեանի «Վիրգիլ ի Պառնասեայ առ Բազրատունին մեծ» բա – նաստեղծութիւնը ցոյց կուտայ, թէ անց – եալ դարու կէսին ինչ հիացական կար – ծիք գոյութիւն ունէր Բազրատունիի ա – նունին շուրջը :

Բազրատունի կը մնայ մեր մշակոյթի մեծագոյն դէմքերէն մէկը :

Ս. ՇՏԻԿԵԱՆ

ՆՇԱՒԱՐՔՆԵՐ ԶԱՐԵՆՅԷՆ

—o—

Գրական Թերթը (13 Յունուար) կը հը – րատարակէ փունջ մը անտիպ էջերէ ծա – ղիներ Զարենցէն, հետեւեալ «Երկու տող » խորագրուած բացատրութեան հետ .—

Հոդու պարագ եմ համարում հայ ըն – թերցողին ծանօթացնել Զարենցի անտիպ ձեռագրերի մի մասին՝ գրուած 1936 – 1937 թուերի ծանր պահերին, ընդհատուլ մինչեւ նրա կեանքի վերջին օրերը :

Զարենցի անտիպ ձեռագրերը յանձնը – ւել են ինձ բանաստեղծի կնոջ՝ Իզաբել – լայի կողմից, Զարենցի յանձնարարական նամակի հիման վրայ :

Այդ ձեռագրերը չուրջ 17 տարի պահ – ուած էին իմ հարազատներից մէկի տա – նը : Պահպանուած ձեռագրերի մէջ իր նաեւ «Կոմիտաս» պօէմի վերջնական, մաքրագիր տարբերակը, (հրատարակ – ուած «Սով. Գրականութիւն » ամսագրի 1964 թուականի Յունուարի համարում) , եւ որը, ի դէպ , բանաստեղծի արխիվի հիմնական մասի հետ պետուս 1955 թուա – կանին նուիրել եմ նրա դուստրերին :

Ձեռագրերի՝ ընթերցողին ներկայաց – ուող այս մասը , որը հրատարակւում է առաջին անգամ , պահպերում է Զարենցի կեանքի վերջին տարիների խռովայոյզ ապրումները, որոնք չխախտեցին նրա պայծառ հաւատն ու սէրը իր հայրենիքի նկատմամբ :

«Ո՛չ,— չեմ հաւատում որ նայիրական Աշխարհում ամբողջ գտնուի գէթ մի Պօէտ, որ այսօր իր բախտը գտնի Իր ժողովրդի վսեմ, տիրական Երթը խափանող ուղիների մէջ»:

ՌԵԳԻՆԱ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

«Գրական Թերթը» կը հրատարակէ նա – եւ Ռ. Ղազարեանի մէկ գործը, «Զարեն – ցի նկարը »:

Նաեւ Զարենցի հետեւեալ տողերը , քիչ մը անկապ . —

«ԶՈՒԱՐԹ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ »···
ԵՒ ԵՐԳԵՐ ՁԵՌԱՄԲ

Ինձ քառասնամեայ տարեդարձիս օրը—
28 Մարտ 1937 թիւ =
Anno Domini MCM XXXVII

Ի Թուարկութիւն Հայկազեան
= Մայր քաղ. Երե — Ռ-ԺԼԶ, Վան

Այսօր լրանում է նաեւ իմ գրական գոր – ծունէութեան քառասնհինգ տարին :

1912 Թուի Մարտին «Պառնասում » լոյս տեսաւ իմ առաջին ոտանաւորը :

«Ծաղիկները հեզ թեքւում են համու
օրօրի տակին—
Եւ լսում նրա ··· եւայլն »:
Chorenazci

··· Եւ այսպէս ահա ես — 25 տարի ստեղծագործական աշխատանքով հայրե – նի հերկը խոփով ոգեկան հերկելուց յե – տոյ ահա ոճնում եմ կրկնակի յորելեանը — մենակ ու հալածական պօէտ՝ աքսոր – եալ սեփական հայրենիքում՝ հերկի եղեր – քին հայրենական երգի՝ ամայացած դա – ժանագոյն եռանդով սեփական նախաբար – ների եւ պետերի՝ հայրենի երգակիցների դեռ մնացած մի քանի խեղճերի յախուռն ցնծութեան ներքոյ ···»:

ԵՂԻՇԷ ՁԱՐԵՆՑ

1937, 28 Մարտ

Գիշեր

Ցեռոյ երեք ոտանաւոր, առաջինը չատ երկար : Երկրորդը 12 տուն՝ նուիրուած Ակսելին, Արմէնին, Մահարիին : Երրոր – դը՝ «Տրոլետ » մը, Մայրամուտ, ութ տող :

ՕՏԱՅԱՆՔ

Սիոն, Թիւ 10 – 12, Հոկտեմբեր – Նո – յեմբեր , Դեկտեմբեր 1966 : Պաշտօնա – թերթ Երուսաղէմի հայ պատրիարքու – թեան :

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Վայրկեան մը վարանեցաւ, բայց վեր – ջապէս մերժեց ինձ յայտնել խնդիրը ա – ռանց Գահաժառանգէն արտօնութիւն :

Ի՞նչ ծուղակի մէջ կրնար իյնալ «Վիլ – հէլմիկ» , մեր Փարիզ ճամբորդած առեն – դան մը չէի գիտեր այդ մասին : Մոն – մարթրի իր անանուն չուայտութիւնները, իր բազմաթիւ առանձին բացակայութիւն – ները, բուռն զգայուութիւններու պատ – կեր, իր անսանձ հաճոյամոլութիւնը որ գինքը ամէնէն չուայտալի աւանները կը մղէր, ատոնք բոլորը մտահոգութեան պատճառ մը եղած էին ինծի :

Քանի անգամներ լուրջ խրատներ տը – ւած էի իրեն, բայց ամէն անգամ ալ ծի – ծաղելի կը դառնայի, պատերազմի վեհա – պանծ Տիրոջ զաւակին մասին անուշադ – պատմութիւններուս համար :

Ցաջորդ օրը, արդուզարդը ընելուն պէս, Նորին Բարձրութիւնը անհեհաս մը – տաւ :

— Հէյկէնսօրֆ, ըսաւ Իշխանը, Ֆոն Փաւիէնհայմի եւ իր քրոջը հետ խօսեցայ կարգ մը մանր գործերու շուրջ , որ գիս չափազանց կը չահագրգռէ ժամէ մը Հա – նոյր պիտի մեկնիք : Քիւրխըօտէր Շթե – րասէ, Քլիֆէլտ ծառուղիին 16 թիւ տան մէջ պիտի գտնէք Մինքուից անունով մէ – կը, որ ծագումով Փոլտնիացի է : Այդ մարդը երկու եղբօրաղջիկներ ունի , ո – րոնցմէ մէկը քսան տարեկան եւ միւսը քիչ մը աւելի տարիքոտ է :

Իրենց հետ սեւէ գործ պիտի չունենաք: Ձեզմէ ուզածս սա է որ անոր մէկ լու – սանկարը ճարէք, եւ կամ աւելի լաւ է որ դուք իսկ ձեր ձեռքով, վայրկենապէս լուսանկարէք զայն եւ ինծի բերէք : Խիստ զգուշապահ գտնուեցէք եւ ձեր ճամբոր – դութեան նպատակին մասին ոչ ոքի խօ – սեցէք :

— Շատ լաւ : Կ'երեւի թէ այդ մարդուն ինքնութեան մասին կասկածներ կան :

Գլխով հաստատական նշան մը բերաւ :

Մեծ դժուարութիւն մը զգացի , մտածելով որ վերջապէս պիտի կրնայի տեսնել այդ խորհրդաւոր մարդը , որուն ինքնութիւնը կ'ուզէր հաստատել կայսրը: Անմիջապէս Օչլէն մեկնեցայ ձեռնարկե – լով ճամբորդութեան մը որ ամբողջ Գեր – մանիան կը կարէր :

Ուղղակի հասայ Հանովր, եւ գժուա – րութեան չմտածուեցայ գտնելու համար Գահաժառանգին յանձնարարած տունը , որ կը գտնուէր քաղաքին ամէնէն դեղե – ցիկ ծառուղիին վրայ :

Հոն հասնելուն պէս համոզուեցայ թէ « Վիլհէլմիկ»ի կասկածները հիմնաւոր էին, որովհետեւ Մինքուից հոն կ'ապրէր Սէմպախ անունով եւ իբր երաժիշտ : Իր դուրս ելլելուն սպասեցի, եւ առանց տես – նուելու, արագ կերպով fոտաֆոլս լու – սանկարեցի այդ խորհրդաւոր անձը, երբ ճամբան դէմս կ'ելլէր : Երկու օրէն թան – կագին լուսանկարին հետ Օչլս վերադար – ձած էի :

Լուսանկարին մէջ կը ներկայանար նըր – բազէմ մարդ մը, խուռչացած աչքերով եւ սրածայր ու անհնամ մօրուքով : Փո – լոնիացիի ճշմարիտ տիպար մը ներկայա – ցընող այդ լուսանկարը երբ տուի «Վիլ – հէլմիկ»ին, կարծես թէ յուզումէն շնչա – հեղձ եղաւ :

— Տեսէք, պոռաց , դառնալով Ֆոն Փա – փէնհայմի եւ քրոջը, որոնք հոն էին : Տարակոյս չմնաց այլեւս : Ինքն է :Բայց ի՞նչ ընելու է : Վայրկեան մը կարելի չէ կորսնցնել : Ի՞նչ որոշում տալու է :

Քոյր եւ եղբայր չփոթահար ակնարկներ փոխանակեցին :

Այդ մարդուն մասին Հանովրի մէջ ը – րած քննութիւններէս տեղեկացած էի թէ օտարական մըն է, եւ երաժշտութեան ուսուցիչ կ'անուանէ ինքզինքը, ու գրեթէ ամէս մը առաջ այդ քաղաքը եկած է : Զէի համարձակած գործը աւելի յառաջ տանիլ եւ ոստիկանական քննութեան յանձնել խնդիրը , որովհետեւ խիստ ճանչցուած էի Գահաժառանգին թիկնա – պահի պաշտօնական դիրքովս եւ կրնայի կասկածներու տեղի տալ :

Նորին Բարձրութիւնը իր երկու խոր – հրդակիցներուն հետ առանձնացաւ , բայց ինծի չտեղեկացուցին իրենց որո – շումը : Գիտցածս սա էր միայն թէ Գա – հաժառանգը անըմկճելի զժուարութեանց դէմ կը կռուէր , եւ խիստ վտանգաւոր կացութեան մը մէջ կը գտնուէր :

Ցերեկէն ետք հանդիպեցայ Մարկարի – թին որ դղեակին պարտէզին մէջ կը պտը – տէր : Աչնանային արեւը հաճելի էր, բայց Սիլեզիոյ կանխահաս ձմեռը մատնող ցըր – տութիւն մը կար օդին մէջ: Ծառերը մեծ մասամբ մերկացած էին եւ գեղինը ծած – կուած էր հսկայ հաճարիներու չորցած տերեւներով, որոնք չկ եւ վափուկ գորգ մը կը ձեւացնէին մեր ոտքերուն տակ :

Բաւական քալած էինք, երբ կեցայ յանկարծ, եւ անակնկալ կերպով հարցու – ցի մանկամարդուհիին թէ ինչո՞ւ այդքան կը վախնան Մինքուիցէն :

Սարսռաց, եւ կասկածով լեցուն իր խո – շոր կապոյտ աչքերով ինծի նայեցաւ :

ՈՒԻԼԵԼՄ ԼԸ ՔԼՕ

(Շար.)

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՎԱՂԱՆՍ.— Այրի Տիկին Վերոնիքա Դաւիթեան ի յիշատակ իր ողբացեալ ա– մուսնոյն՝ Մկրտիչ Դաւիթեանի անկեղծ սիրոյն եւ յարգանքին ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի հանդէպ 50ական ֆր կը նը– ւիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սը– րահին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ իր սի– րելի «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Հապէչեան (Արնաւվիլ) իր ամուսնոյն Յովհ. Հապէչեանի մահուան Գ. տարելարձին առթիւ 25 ֆր. կը նուի– րէ «Յառաջ»ին :

ՆՈՒԷՐ

Վարուժան եւ Վազգէն Պայրամեան ի– րենց մեծ հօր Գրիգոր Դաւիթեանի մահ– ուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն հարիւր ֆր. Կապ. Խաչին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբին :

Այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը :

Նիւթ՝ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի :

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵԻԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկե– ղեցւոյ ժամերգութեանց :

12 Փետրուար, Աբրահամեան Կիրակի, Ս. Պատարագ ժամը 10ին : Ամբողջ Մեծ Պահոք կիրակիներուն պատարագէն առաք կը կատարուի Հոգեհանգիստ, որմէ առաք Աբեւագալի արարողութիւն :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 13 Փետրուար.— Երե– կոյեան ժամը 4·30ին կը կատարուի Տեառնընդառաջի հանդիսաւոր նախատո– նակ եւ Անդաստան :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 Փետրուար.— Տեառ– նընդառաջ է : Տօն Քառասնօրեայ գալըստ– եանն Քրիստոսի ի Տաճարն : Ժամը 10ին կը մատուցուի Ս. Պատարագ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փետրուար 19ին՝

Առաւակի, 26ին Տնտեսի, Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալատեան հինգ կիրակիներուն, առաւօտեան ժամերգու– թիւնները կը սկսին ութին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի Հոգեհանգիստ, եւ ապա Ա– րեւագալի արարողութիւն :

Ս. ՅԱԿՈԲ (ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ)

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ նորընտիր թաղ. խորհուրդի կարգադրու– թեամբ, ասկէ առաք եկեղեցին բաց կը մը– նայ Հինգշաբթի՝ ժամը 2–4, եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ առաք ժամը 4–6 : կը խնդ– րուի շրջանիս հայ հասարակութենէն, որ եւ է գործի համար դիմել եկեղեցի յիշեալ օրը :

Մեծ Պահոց առթիւ եկեղեցւոյս մէջ Արեւագալի եւ հսկումի արարողութիւն – ները տեղի կ'ունենան հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն .—

Արեւագալ, Զորեքշաբթի առաւօտ ժա – մը 10ին :

Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին :

Հսկում, Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 6– ին : Կիրակնամուտք Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ

(Բարեբաղդաբար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

ԺՈՐԺ Ե·ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈՂԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները

U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3·30ին Լիոն, Ճրպ Թաղապետարա– նի սրահը :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան : Բեմադրութիւն.— Միհրան Ա– տոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մար– գարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիբի Մոս. տիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին Կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ՇԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամունկը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըս– տիպուին Ա. արարին վերջանալուն սպասել :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վա– լանսի մասնաճիւղին : Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30– ին տեղւոյն Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ :

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՒՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր, սկաուտներուն, արեւոյչներուն եւ գայլիկներու կողմէ :

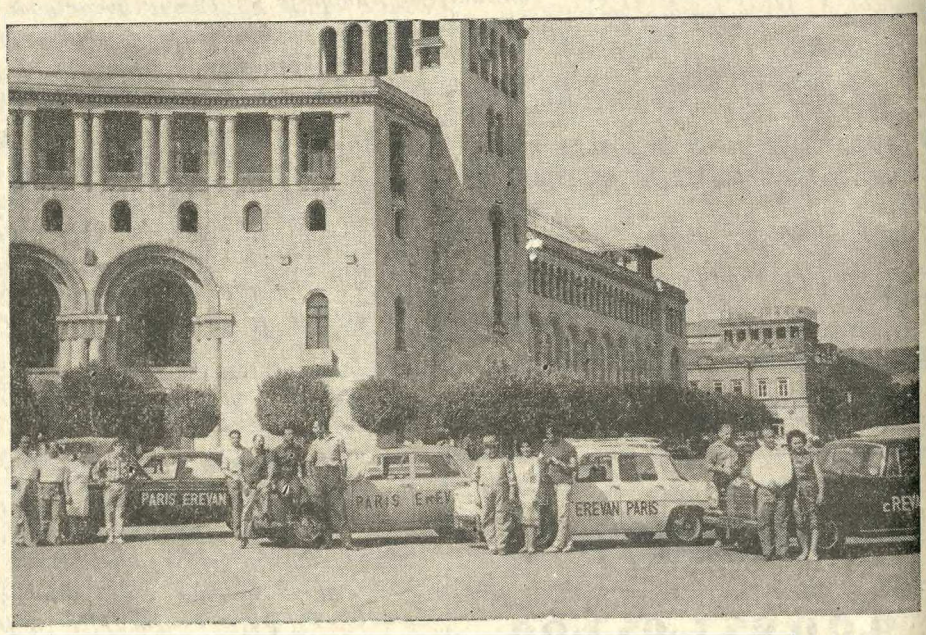
Սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիւներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաու– տական նուագախումբը, նոր երգեր եւ եղանակներ, մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Գոհացում տալու համար ֆրանսահայերու փափաքին և խնդրանքին, Միութիւնս կը կազմակերպէ հինգ երթուղարձ դէպի Յոյսի եւ Լոյսի աշխարհ Հայոց մայրաքաղաք

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՋԱՏԿԻ ԱՒԹԻՒ

Մեկնում 21 Մարտ, 3 օր Մոսկուա եւ 14 օր Երեւան
Երթուդարձ միշտ օդանաւով

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՎ, ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ Վերադարձ Օգոստ. 23ին : Երթալ փափաքողները պէտք է դիմեն 2 ամիս առաջ : *Տեղերը սահմանափակ են եւ ձեւակերպութիւնները՝ երկար :*

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՕԳՈՍՏ. 10ԻՆ : ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ Շատ մեծ ուշակնկալ մը պիտի ըլլայ ճամբորդներուն :

Դ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ ՄՆԱՒՈՎ, 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ՄՆԱՑԵԱԼԸ ԵՐԵՒԱՆ

Ե. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Այս տարի 50րդ տարեդարձի առթիւ շատ մեծ պատրաս– տութիւններ կ'ըլլան ամբոխ համար : Երթուդարձը օդանաւով, որպէսզի փա– փաքողները օգտուին արժանավայել մեծ հանդիսութիւններէ :

ՄԵԿՆՈՒՄ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ : 3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ 12 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Անոնք որ կը փափաքին բացառիկ ճամբորդութիւններ ընել, կրնան փոքր խում– բերով՝ Երեւանէն Թիֆլիս, Սոխում, Սուչի եւ Հայաստանի գանազան քաղաքները, միայն ճամբու ծախքերու յաւելումով :

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել

ANDONIAN, 17 Avenue des Acacias, CLAMART — Téléphone : MIC. 58-39
MARSEILLE — ALEXANIAN, 18 Rue d'Aix, MARSEILLE — Tél. : 20-63-43

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
14 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10837 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — Nº 10.837

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱՍՎԵՏ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ – ԹԻՒՆԸ՝ ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԿԸ ՄՂԷ ՀԱՅՈՒՆ – ԹԵԱՆ ՀՈՂԱՅԻՆ ԱՐԴԱՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔ – ՆԵՐԸ ԳԻՏԱԿՑԱԲԱՐ ԶՈՀԵԼՈՒ ԹՈՒՐ – ՔԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ

Հայրենակիցնե՛ր, ի սիրտս աչխարհի, ինչպէս յայտնի է, Նորհրդային Միութեան վարչապետ Ալեքսէյ Կոսիկին 20–27 Դեկտեմբերի 1966 այցելեց Թուրքիա, եւ Անդարայի մէջ տեսակցութիւններ ունեցաւ այդ երկրի նախագահին, վարչապետին, արտաքին եւ առեւտրական նախարարներուն ու այլ բազմաթիւ պետական դէմքերու հետ, Թուրքեւսովետ բարեկամութեան գարկ տալու կանխորոշ նպատակով։

Պետութեանց միջեւ բարի դրացնութեան կամ գործակցութեան յարաբերութիւններ հաստատուած տեսնել, — հա՛ – մաչխարհային ցանկութիւն է, ու, ան – չուշտ, նպատակ մը խաղաղութեան։ Այս տեսակէտով, անբնական ոչինչ կը գտնենք իրագործուած այցելութեան մէջ։

Ցաւոնի է, նաեւ, որ Թուրքիոյ Հան – րապետութեան աւանդական քաղաքակա – նութիւնն է «առանձականութիւնը»՝ ընդ – մէջ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի, ոչ միայն քաղաքականօրէն հասկնալի հեռատեսու – թեամբ եւ ճկունութեամբ, այլ մանա – ւանդ պատեհապաչտական ձգտումներով, — ի հարկին գործելով քաղաքական բա – րոյականութեան սկզբունքներուն ալ դէմ։

Մեզ, Հայութիւնը, առաւելապէս կը չահագրգռեն ոչ թէ անցեալի կամ այսօր – ուան գործակցութեան եղանակները ու նպատակները, այլ բացառապէս այն իրա – ւունքները՝ որ, Անդարայի եւ Մոսկուայի միջեւ 1966 Դեկտեմբեր 26ին գոյացած վերջնագրային համաձայնութիւնը եւս, Թուրքիոյ կողմէ ցոյց տրուած հասկնալի ուրացման եւ Մոսկուայի կողմէ ի յայտ բերուած անըմբռնելի եւ անհանդուրժելի անտարբերութեան ու անտեսումին ներ մէկ ապացոյցը կը հանդիսանայ։

Ո՛չ միայն աչխարհասփիւռ Հայութիւ – նը, այլեւ Հայրենիքի բովանդակ հայ ժողովուրդը՝ չեն կրնար համակերպիլ որ անժխտելի կերպով Հայութեան պատկա – նող հողերու մասին Նորհ. Միութիւնը պետակցական ուրացում ցոյց տայ, եւ երկու պետութեանց վարչապետներու բա – նորագրութեամբ պաչտօնականացած հա – մաձայնութեամբ ու համա – պատասխան պաչտօնական դեկոյցով ներ – կայնոյ համաչխարհային հանրային կարծիքին, յայտարարելու համար պաշ – տօնապէս, թէ «երկու երկիրներու վար – չապետները համաձայնութեան յանգելով բազմաթիւ կէտերու շուրջ, կուգան յայ – տարարել՝ թէ յարգանքի պիտի ցոյց տան մէկերգմէկու հողային ամբողջականու – թեան հանդէպ», ինչպէս կը չեշտուի 28 Դեկտեմբերին Թուրք մամուլի մէջ հրա – տարակութեան տրուած պաչտօնական յայտարարութեան մէջ։

Նորհ. Միութիւնը, իր այս նոր քայլով եւ համակերպումով, անդամ մը եւս հաս – տատած կ'ըլլայ իր այն հին ու ծանօթ քաղաքականութիւնը, թէ «միջազգային Համայնավարութեան չահերը վեր են ազ – գութեանց շահերէն», եւ թէ Նորհ. Մի – ութեան մաս կազմող Հայաստանի եւ Հա – յութեան պատմական արդար իրաւունք – ները պետակցաբար կը զոհուին Թուրքիոյ բարեկամութեան։

Նոր յուսախաբութիւն մը չէ որ կը պատճառէ Մոսկուան՝ Հայութեան։ Սա – կայն նորագոյն ապացոյց մը կուտայ այն մասին, թէ Համայնավար Ռուսիան Հայ Դատը եւ Հայոց հողային իրաւունքները միայն իրրեւ խայծ է որ կը գործածէ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՅՍԵՐ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ՌՄԲԱԿՈՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՌԵՑՈՒՑԻՆ

Մինչ կիրակի իրիկուն վերջ կը գոնէին Ուիլսըն Կոսիկին խօսակցութիւնները Ջէ – քըսըն մէջ, անակնկալօրէն կը լսուէր թէ կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալիք դիչե – րը, այսինքն Կոսիկինի Մոսկուա վերա – դառնալէն քանի մը ժամ առաջ միայն, երկու վարչապետները նոր խօսակցու – թիւններ կ'ունենային։ Կը կարծուի թէ վերջին պահուն յոյսեր կը ծագին Վիէթ – նամի համար, որուան ըլլալով նաեւ որ Միացեալ Նահանգները դադրեցուցին ի – րենց ռմբակոծութիւնները։ Կ'ըսուի նա – եւ թէ Զինաստան տրամադիր է թոյլ տա –

Թուրքիոյ հետ իր յարաբերութեանց դարչ կամ պայծառ օրերուն, եւ՝ իրողութեան մէջ՝ Հայութեան եւ Հայաստանի արդար իրաւունքները չեն մղեր զինք որեւէ ձե – ւով քաղաքական պարկեչտ ու պատուա – ւոր գործունէութեան, ի նպաստ երկրի մը ու ժողովուրդի մը, որոնք, պարագա – ներու բերմամբ, այսօր մաս կը կազմեն Նորհ. Միութեան։

Կասկած չունինք, որ Արտասահմանի բոլոր չրջաններուն մէջ, նաեւ ու մանա – ւանդ Հայաստանի մէջ՝ Թուրքեւսովետ նոր գործակցութեան զոհ դարձուած մեր իրաւունքներու հարցը վերստին խոր յու – սահեկութեան պիտի մատնէ բովանդակ հայ ժողովուրդը։ Իսկ Թուրքիան, որ չվարանեցաւ նոյնիսկ ազգ մը «փոչիացը – նել», թաղելու համար Հայ Դատ եւ Հա – յոց Հայրենիք, անդամ մը եւս պիտի ամ – բանայ իր այն համոզման մէջ՝ թէ Հան – րապետութեանց հովանաւոր դառնալու կոչուած կեդրոնական իչխանութիւնն ան – դամ անտարբերութիւն ու արհամարհանք միայն ունի Հայաստան ու հայ ժողո – վուրդի հողային իրաւունքներուն հան – դէպ։

Արձանագրելով այս փաստը, անդամ մը եւս կը հաստատենք մեր վճռակամու – թիւնը, անխախտ մնալու մեր իրաւունք – ներու պետակցութեան եւ անոնց հետեւո – ղականօրէն պաչտպանութեան գործի մէջ։

Կ'ընդգծենք մեր հաւատքը՝ հանդէպ Հայութեան, արտասահմանի մէջ ապրին անոնք թէ Հայաստանի — Ո՛չ մէկ Հայ, աչխարհի տարածքին, կրնայ հաչտուիլ Նորհ. Միութեան կողմէ ի նպաստ Թուր – քիոյ եւ ի վնաս Հայաստանի ցոյց տրը – ուած այս բացայայտ ուրացման հետ։

Գիտենք, թէ միջազգային քաղաքակա – նութեան մէջ բարոյականութիւն եւ իրա – ւունք վնռոտել միամտութիւն կրնայ նը – կատուիլ մեր օրերուն։ Նոր չէ, որ Հա – յութեան չահերը կը զոհուին մեծերու եւ հզօրներու, գործակից պետութեանց ու չահախնդիր երկիրներու յարաբերու – թեանց։ Սակայն նաեւ պիտենք ու կը հաւատանք, թէ կարեւորը հայ ժողո – վուրդի կեցուածքն ու գիտակցութիւնն է. հաւատքն ու զոհողութիւնն է։ Եւ մենք, իրրեւ օգակիններէն մէկը Հայ Դատի հե – տապնդման համար, կեանքի կոչուած կազմակերպութեանց ու Միութիւններու, կ'ուզենք անդամ մը եւս յայտնել Հայու – թեան, թէ անխոտոր պիտի մնանք մեր ճիպերուն մէջ, անվհատ եւ անսակարկ պիտի չարունակենք գործել, միչտ հա – ւատքը ունենալով մեր իրաւունքներու արդարութեան։

ՀԱՑ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Պոստըն, 10 Յունուար 1967

լու Հանոյի կառավարութեան որ բանակ – ցի պայմանաւ ատկայն որ Խորհ. Միու – թիւնը չմասնակցի այդ բանակցութեանց։

Այս պայմաններուն մէջ, պատիք ժամերը ճակատագրական դեր կրնան խաղալ Վիէ – թնամի պատերազմին մէջ։

Ուիլսըն անչուչտ չէ կորնցուցած իր ազդային հիւմքերը եւ երբ առաւօտեան ժամը 2էն ետք դուրս կ'ելլէր կոսիգինի բնակավայրէն, լրագրողներու զրմացած հարցումներուն կը պատասխանէր. — «Կոսիգին լուցկիի տուփը մոռցած էր տունս, ետ երթի»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՒ ՍՈՒՍԹԷԼ ի վերջոյ դրաւ իր թեկնածութիւնը Լիոնի մէջ, բայց չի կրնար Ֆրանսա դալ եւ իր ընտրապայքա – րը տանիլ տրուած ըլլալով որ ձերբակալ – ման հրամանագիր մը կայ միշտ իրեն դէմ։ Սուսթէլ ձայնագրած է ընտրա – կան իր ճառը զոր պիտի ներկայացնէ իր բանբերը։ Եթէ ընտրուի, Սուսթէլ կըր – նայ անչուչտ Հայրենիք վերադառնալ, քանի որ այլեւս իրրեւ երեսփոխան խոր – հրդարանական անձեռնմխելիութիւն կը վայելէ եւ առանց Ազգ. Ժողովի որոչ – ման, ոչ կրնայ հետապնդուիլ, ոչ ալ ձեր – բակալուիլ։

Փերիինի մէջ հակախորհրդային ցոյցե – րը կը չարունակուին։ Զանգուածային հանրաժողովի մը ընթացքին, Շու էն Լայ ճառ մը արտասանած է եւ չեչտած. — «Զին ժողովուրդը տեղի պիտի չտայ։ Պէտք է կործանենք ամերիկեան աչխար – հակալութիւը։ Պէտք է կործանենք խոր – հրդային վերաքննականութիւնը»։

Գահիրէի մէջ հաւաքուած են Արաբա – կան Լիկայի Արտաքին նախարարները, ո – րոնք պիտի վիճին դիմադրարար Յոր – դանանի մերժումին մասին։ Յանօթ է որ Ամմանի կառավարութիւնը մերժած է են – թարկուիլ պաչտպանութեան Խորհուրդի բանաձեւին, Սէուտի եւ Իրաքցի դիմադ – րականներու ներկայութեան վերաբերեալ Յորդանանի մէջ, Իսրայէլի սահմանին երկայնքին։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ եւ Նորհ. Միութիւն վեց հազար քիլոմեթր հասարակաց սահման ունին։ Այս հսկայ տարածութիւնները սակայն նպաստաւոր չեն զօրքի չարժում – ներուն ընութիւնը չատ մը արգելքներ դր – ած ըլլալով, ինչպէս լեռնային բարձր չղթաներ են։

ՄԱՐՈՒԲի թագաւորը բաւական բան ձեռք ձգած է իր երկրին համար, Միաց – եալ Նահանգներէն, դիմադրարար դի – նամթերք եւ օդանաւեր, այլ խօսքով մասնակի «դինուորական օժանդակու – թիւն»։ Այս օգնութիւնը կ'ըլլայ նաեւ հա – կակչռելու համար Ալժերիոյ եղած խոր – հրդային օժանդակութիւնը։

ԱՏԷՆի մէջ 12 մեռեալ կայ եւ երկու հարիւր հոգի ձերբակալուած են, առջի օրուան ցոյցերուն առթիւ։ Հարաւային Արաբիոյ Դաչնակցութեան առեղծման ու – թերթրդ տարեդարձին առթիւ է որ այդ ցոյցերը տեղի ունեցած էին։ Բրիտանա – կան ուժերը ձախողեցուցած են երկու մա – հափորձեր մարդասպանին դէմ։

ԼիԲԱՆԱՆ որոչեց առանց մանրակրկիտ քննութեան չկործադրել Իսրայէլի Պոյ – քոթի ժողովին որոչումը ամերիկեան «Ֆորա Մոթորզ», «Ռէյտիօ Քորփորէյ – շըն Օֆ Ամերիքա» եւ «Ռոքա Քոլա» ընկե – րութեանց դէմ։

ԷՏԻՆՊՈՒՐԳի դուքսը վեց չաբթուան չրջապտոյտի մը ձեռնարկեց։ Էլիզապէթ Թագուհիի ամուսինը միջին Արեւելք, Ա – սիա եւ Աւստրալիա պիտի այցելէ։

ՍՈՖԱՐՆՈՑի վիճակը օրէ օր կը բար – դանայ այլեւս կուսակից ալ չունի եւ կա – ռավարութիւնը որոչեց նաեւ որ առանց արտօնութեան երկրէն չի կրնար հեռա – նալ։

«ՆՈՒՐԻՈՒԱԾ Է ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ»

ՀՄԲ.— Այս խորագրին տակ, «Հայրե – նիքի Ձայն» (29 Յունուար 1967) կը հրա – տարակէ հետեւեալ չերմ տողերը, ու մի – աժամանակ Սարդարապատի յուշարձա – նին նախագիծը պատմական դաշտին վը – րայ՝ դէպի երկինք խոյաձիով մը։—

Ծխացող քարեր, քարուքանդ զիւղեր եւ քաղաքներ, արեան մէջ կորած ժողո – վուրդ, 1918 թիւ ... Արարատեան դաչ – տավայրի Սարդարապատ կոչուած բնա – կավայրի մօտ հայ ժողովրդի մի փոք – րիկ զանգուածը կանգնեց մահու դէմ փրկելու, պահպանելու Հայաստան ա – նունը, որ է սպառ պիտի չննջուէր։ Ուս – ուսի տուած, հայրենիքի սիրով, կիսա – մերկ ու քաղցած այդ մարդիկ կանգնեցին ու յաղթեցին Թրքական կանոնաւոր զօրա – բանակին։

Մայր Հայաստանի կերպարն էր, որ ուժ էր տալիս Սարդարապատի քաջերին՝ կատարելու հրաչքի հասնող սխրագոր – ծութիւն, փրկելու իր հայրենիքի ապա – գան։

Ահա այս մասին է պատմելու Հոկտեմ – բերեան քաղաքից ոչ հեռու, մի բարձուն – քի վրայ, որտեղից բացւում են Արարատ – եան դաչտավայրի այն տեղերը, ուր ճակատամարտն է տեղի ունեցել։

Դեռ հեռուից, այդ յուշարձանի տեղը նչելու է քառասուն մեթր բարձրութեամբ մետաղաձոյլ կոթողը, որ Թրի կերպա – րանքով է ներկայացուած։ Սրա կողքով ասֆալտէ ճանապարհն անցնելու, հաս – նելու է կոթողի մօտ փռուած հրապարա – կին։ Այստեղից մինչեւ հիմնական յու – շարձանը լայն, կանաչապատ ու ծաղկա – զարդ զոգի նման ձգուելու է մօտաւո – րապէս երկու հարիւր մեթր երկարու – թեամբ մի ճեմուղի։ Ճեմուղու եզրին կանգնելուն են հինգ ազբիւր – յուշար – ձան՝ արձանագրութիւններով եւ քան – դակներով, վերջում, կլոր հրապարակի վրայ, կանգնելու է մօտ յիսուն մեթր եր – կարութեամբ մի պատ, որպէս մայր հողը հաստատուն կամքով պատնէշելու խոր – հրդանիշ։ Նրա կողքին (դլխաւորելով պատը) բարձրանալու է հայ մօր կերպա – րը՝ մօտ 12 մեթր բարձրութեամբ։ Պատի ողջ մակերեսի վրայ քանդակուելու են այդ պատմական ճակատամարտի դէր – ուագները։

Հայրենիք, ազատութիւն եւ աչխա – տանք. այս երեք դաղափարները հեծեալ – ներով, որոնց վեր պահած վահանների վրայ դրոչմելու են հայրենի Արարատը, ազատութեան արծիւը եւ մուրճը՝ խա – ղողի ողկոյզով։ Պատի միւս ծայրում քանդակուած բազէի ճանկերից կախուե – լու են այն զանգերը, որոնք ողջ ճակա – տամարտի ընթացքում, անընդհատ, օր – եւ գիչեր զանգել են՝ Արարատեան դաչտով մէկ ազդարարելով տագնապ։

Պատի միջով բացուած կամարի տակով այցելուները դուրս են գալու այդու այն մասը, ուր կառուցուելու է մեծ ճաչա – րան՝ յուշարձանին այցելութեան եկած – ների համար։

Յուշարձանի ողջ չրջապատը վեր է ած – ուելու փարթամ այգու՝ ծառուղիներով ու տապաւարներով։

Յուշարձանի նախագծի վրայ աչխատել են քանդակագործներ Սամուէլ Մանուա – եանը, Արա Յարութիւնեանը, Արչամ Շա – հինեանը եւ ճարտարապետ Ռափայէլ Իսրայէլեանը։

Հիմնականում հաւանութիւն գտած այս նախագիծը այժմ հեղինակների կողմից մշակւում է չինարարութեան համար, այն հաչուով, որ յուշարձանը պատրաստ լինի 1968 թուի Մայիսի, Սարդարապա – տի ճակատամարտի 50ամեակին։

ԸՍԵԼՈՎ ՉԸԼԼԱՐ, Պ. ԿՈՍԻԳԻՆ...

—o—

ՄՄԲ.— Ուրախալի երեւոյթ մը, զոր առաջին անգամ, արտասահմանի հայ մամուլին մէջ, *Ցառա՛չ* է որ կը մատնանշէ, — մտածումի, տեսակէտի միասնականութիւն մը երեւան եկաւ հայ բազմաբնակ տարբեր հոսանքներու միջեւ, հայ ժողո– վուրդին եւ Հայոց պատմութեան ամէնէն կենսական, ամէնէն նուիրական հարցին շուրջ : Ապացոյց,— այստեղ հրատարա– կեցինք «Զարթօնք»ի մէկ խմբագրականը : Այսօր կը հրատարակենք «Պայքար»ի խմբագրականը, իր խորագիրով (30 Դեկ– տեմբեր) :

Ասիկա անցնող 1966 տարուոյ «Պայքա–ր»ի վերջնաթեր խմբագրականն է եւ կը ցաւինք որ կը զրենք զայն ցաւոտ նիւթի մը շուրջ :

Մարդ չկայ որ չիմացաւ, թէ Տոքտ. Միւութեան վարչապետ Ալեքսէյ Կոսիգին անցեալ շաբթու մէջ այցելեց Թուրքիա, սովետա-թրքական յարաբերութիւնները ներտացնելու քաղաքական ուղղութեամբ :

Ամերիկեան մամուլը բնականաբար անդրադարձաւ եւ տակաւին կ'արտայայտուի այդ պաշտօնական այցելութեան մասին : Շատ բաներ գրուեցան ամերիկեան պարբերաթերթերու եւ օրաթերթե– րու մէջ, բայց ո՛չ ամէն քան : Այդ պատճառով, մենք դմեզ հարկադրուած զգացինք անդամ մը եւս դիմելու ոչ – ամե– րիկեան աղբիւրներու, յատակ ու մեկին կերպով դիտնալու համար, թէ սովետա-թրքական զեղումները ի՞նչ աստիճանի վրայ մնացին կամ մինչեւ ո՞ր ինկան : Ամէն պարագայի տակ, մեր տրամադրած աղբիւրները մեզ անդամ մը եւս դժգոհե– ցնելու չափ... օգտակար եղան :

Այսպէս, իմացանք որ Դեկտեմբեր 21 – ին, Շորեքշաբթի օր, Թուրքիոյ քառա – սունեւերկու տարեկան, վարչապետը՝ Սիւլէյման Տէմիրէլ ճաշկերոյթ մը տար– քած է Անգարայի մէջ, ի պատիւ Ա. Կո – սիգինի : Այդ հանդիսաւոր առթիւ, հը – բաւիրողն ու հրաւիրեալը իրենց խօսքով արտայայտած են իրենց ջերմագին զգա – ցումները՝ իրարու հանդէպ :

Այսպէս, առաջին հերթին, Տէմիրէլ ի միջի այլոց ըսած է.

« Սով. Միութիւն եւ Թուրքիա միշտ դիտցան օգտուիլ տագնապներէ եւ մեղ – մացումներէ, զորս կրեցին իրենց յարա – բերութիւնները, զանոնք ի վերջոյ հիմ – նելու համար փոխադարձ յարգանքի վը – րայ» :

Այդ լորձնաշուրթն ու կեղծ չոյլաբա– նութեան ի պատասխան, Ա. Կոսիգին յայտարարած է.

« Տոքտ. կառավարութիւնը վճռած է չարունակել իր բարեկամութեան քաղա – քականութիւնը Թուրքիոյ նկատմամբ : Մեր երկու երկիրներուն միջեւ հողային ոչ մէկ առարկութիւն գոյութիւն ունի : Ո՛չ մէկ տարաձայնութիւն կ'արդիլէ մեր յարաբերութեանց զարգացումը, իսկական բարեկամութեան մը եւ իրաւ բարի դր – րացնութեան մը հիման վրայ » :

Զենք ուզեր մեր խմբագրականը խճո – ղել յաւելուածական մէջբերումներով, ո– րովհետեւ վերոյիշեալը առանձինն կը բաւէ, հասկնալու համար թէ քաղաքական հովերը ո՞ր ուղղութեամբ կը փչեն կամ ժողովրդական ասացուածքով՝ բանը ին – չո՛ւմն է ... :

Կոսիգինի խոստում ենթադրող այդ յայտարարութիւնը զղայացուց նորու – թիւն մը չէ : Աւելի՛ն՝ սովորական նորու – թիւն իսկ չէ :

Ցար եւ նման յայտարարութիւն դեռ վերջերս եղած էր : Այդ առթիւ, դա՛րձ – եալ մեր խօսքը յայտնած էինք այս սիւ – նակով :

Նորութիւնը, այս անգամ, կը կայա – նայ այն իրողութեան մէջ որ Ա. Կոսիգին կարիք տեսած է խնդրոյ առարկայ երկիր– ներուն միջեւ հողային հարց գոյութիւն չունենալու պարագան չեշտելու, ցուցա – բերելով ակներեւ տկարութիւն մը, որմէ ուշ կամ կանուխ Տոքտ. Միւութիւնն է որ պիտի տուժէ :

Գիտենք որ Հայերուս մէջ գոյութիւն ունին ազդայիններ, որոնք սովետական ամբողջական դիմադրութեան քաղաքակա – նութիւնը կը մեկնաբանեն բարձր քաղա – քականութեամբ, զոր ամէն մարդ չի կրնար ըմբռնել : Այդ միեւնոյն ազդա – յիններըը ազդային բարոյական հիմով մեր տեսակէտն ալ կը նկատեն արդիւնք ... հայրենասիրական զեղումներու, որոնցմէ կը տուժենք մենք, բոլանդակ հայ ժողո– վուրդը, Հայ Դատի պաշտպանութեան առընչութեամբ :

Այդպիսիներուն մեր պատասխանը պարզ է եւ յստակ : Մենք իրրեւ լրկ ըզ – գացում ունեցող Հայեր չէ որ կը մօտե – նանք հարցին, այլ նաեւ դոյզն չափով բաղաքական հասկացողութիւն ունեցող անձեր, որոնք պատմական եւ այժմէա – կան քաղաքական իրաղարձութեանց հի – ման վրայ կրնան ցոյց տալ, թէ սովետա– կան չարունակական եւ յարաճուն տեղա– տուութիւնը՝ Թուրքիոյ անյապ ցանկու – թիւններուն առջեւ, ունայն եւ վտանգա– ւոր է եւ ահա թէ ինչո՛ւ :

Սիւլէյման Տէմիրէլ, որ տասնեւչորս ամիսներ առաջ պաշտօնի գլուխ անցաւ իրրեւ վարչապետ, ճանչցուած է արեւ – մըտեան քաղաքականութեան ջերմ կողմ– նակից մը : Ան պետն է այսպէս կոչուած « Արդարութիւն» կուսակցութեան, որ եւս ճանչցուած է իրր արեւմտասէր : Այդ կուսակցապետն ու կուսակցութիւնը Թուրքիոյ մէջ ամենուրեք ճանչցուած են իրր հարազատ յաջորդները Թուրքիոյ նախկին վարչապետ Ատնան Մենտերէսի, որ կախաղանց 1960ին : Անոնց կու – սակցական հակառակորդը՝ նախկին վար– չապետ Իսմէթ Ինէօնիւ, ուժգնութեամբ տարեկան Ագուէսը, իր տեսնին ամէն ազատ միջոցի դիմաց իշխանութեան դէ – կը չկորսնցնելու համար, բայց չարաչար ձախողեցաւ :

Կասկած չկայ թէ Տէմիրէլ, իշխանու – թեան դլուխ անցնելուն պէս, ինքզինք հզօր չզդաց : Աւելի՛ն՝ իր հակառակորդ– ները չարունակեցին պայքարը իրենց դէմ : Ան, Ծեր Ագուէսէն աւելի ... ագուեսա – նալով, ահա ամիսներէ ի վեր քարեկա – մութիւն կը կեղծէ համայնավար աշխար– հի դեկավարներուն հետ, զորս կ'տեսէ մեկը մեւսէն աւելի : Արդարեւ, ան նախ՝ սիրաբանեց համայնավար Ռումանիոյ վարվապետին, ապա՝ համայնավար Պուլ– կարիոյ արտաքին նախարարին հետ զորս Անդարա հրաւիրեց : Աւելի՛ն՝ պաշտօ – նական պատուիրակութիւններ դրկեց նախ Մոսկուա, Լենհրատ եւ Ալպա – նիա : Ի վերջոյ՝ բուն իսկ Մոսկուա Տոքտ. Միու – թեան վարչապետին հետ ունեցաւ ... սի– րալիր զեղումներ :

Եւ որովհետեւ Տէմիրէլի բարեկամու – թիւնը կեղծ է, ան իր մեծանուն հիւրին Անդարա ներկայութիւնը չհամապրծելով չվարանեցաւ իր բողոքը ներկայացնելու, համայնավար երկրէ մը — Չեխոսլովա – քիայէն— չուրջ մէկուկէս միլիոն արժո– ղութեամբ զէնքերուն՝ Ցոյն կիպրացիներ – բուն առաքման դէմ : Այդ բողոքին ի պատասխան, Ա. Կոսիգին բաւականացաւ ... իր անզօրութիւնն ու ցաւը յայտնե – լով :

Արեւմտասէր Տէմիրէլ, իր « սովետա – սէր» քաղաքականութեամբ, կուսակցա – կան հակառակորդներու թշնամութիւնը այդպէսով չէզոքացնելէ հեռ, ձեռք բե – րաւ խոստումներ ու յաջողութիւններ, զորս չէր ակնկալեր երբեք եւ այս բոլորին առթիւ Միացեալ Նահանդները կասկա – ծանքի չմղելու համար, նոյնինքն Կոսի – գինի հիւրընկալ Թուրքիա դանուած օրե– րուն, պաշտօնապէս բարձրաղաղակ յայ – տարարեց, թէ Ուաշինկթընի եւ Անգա – րայի միջեւ կնքուած է զինուորական հա– մաձայնութիւն մը, որով Ամերիկա 670 միլիոն տոլար արժողութեամբ զէնքեր պիտի հայթայթէ Թուրքիոյ մինչեւ 1970 :

Ձիշդ է թէ Հայերս տարապայման կեր– պով ազդուելու չենք պաշտօնական յայ – տարարութիւններէն, որոնք մէկ օրէն միւսը բովանդակութիւն, իմաստ, ուղ – դութիւն կրնան փոխել : Ղեկավար դէմ – քերն ալ յաւիտենական չեն :

Հայ ժողովուրդը, սակայն, յաւերժա – կան է : Մեր Ազգային Դատը՝ նոյնպէս :

Ո՛չ ոք, ո՛չ մէկ ժամանակ, ո՛չ մէկ տեղ եւ ոչ մէկ առիթով կրնայ փճացնել զա – նոնք, հայ ժողովուրդն ու Հայ Դատը :

Ընթերլ ՀԸԼԼԱՐ, Պ. Կոսիգին ...

ՑԱՌԱՉ.— Ամերիկահայոց միասնականութիւնը աղաղակող ապացոյց մը,— Հայ Դատին տէրը հայ ժողովուրդն է, որ իրրեւ տէրը հայկական հողերուն, կ'ըսէ մեծերուն, փոքրերուն — Որո՞ւն հողը որո՞ւ կուտաք :

ԱՃԱՌԵԱՆ ԵՒ ՄԷՅԵԼ

—o—

Հայերէն արմատական բառարանի պատրաստութեան ժամանակ, Հրաչեայ Աճառեան, միշտ կապ պահած է եւ, ի հարկին, անհրաժեշտ ցուցմունքները ըս– ացած է Անթոան Մէյեէն, որ հնդեւ– րոպաբանութեան մեծագոյն մասնագէտ – ներէն էր. « Հիւզմանի մահէն հետք, – կը դրէ Աճառեան, — հայ լեզուաբանու– թեան մեծագոյն հեղինակը եղաւ Մէյեէ, լեզուաբանութեան ուսուցիչ, որ այսօր (1935) ընդհ. լեզուաբանութեան համաշ– խարհային հեղինակութիւն է : 35 տարի– ներու թղթակցութեամբ բազմատեսակ ցուցմունքներ ստացած եմ իրմէ, իր մի– ջոցաւ ճշդած եմ բազմաթիւ ստուգաբա– նութիւններ, ստացած եմ իր հաւանու – թիւնը կամ մերժումը, զոր յաճախ կը յի– շեմ Բառարանիս մէջ » (Հայերէն Արմ. Բառ. հատոր Ա. էջ 17) : Արդարեւ չատ բառերու ստուգաբանութեան առթիւ բա– ռարանին մէջ կը կարդանք, որ տեղե – կութիւնը Մէյեէի անձնական նամակէն է :

« Հայերէն արմատական բառարան»ին մէջ, հեղինակին իսկ խոստովանու – թեամբ, զգալի է Մէյեէի եւ, ի հարկ է, Հիւզմանի առաջնորդող միտքը : Ստուգաբանութեան պատմութեան բաժնին մէջ, « երբեմն նաեւ ուղիղ ստուգաբա – նութեանց համար, — գրած է Աճառեան, — յատկապէս ուսուցչիս Մէյեէի հետ ու– նեցած թղթակցութիւնս 1898էն սկսեալ մինչեւ այսօր անընդհատ չատ արդիւնա – ւէտ եղած է » :

Բառարանը 1926 – 1932 ապակետիպ լոյս տեսած է պրակներով, իսկ եօթնե – րորդ հատորը 1935ին՝ տպագրեր : Իր իսկ հիմնադրած հայագիտական ընկերութեան 1927 Յունուար 9ի նիստին Մէյեէն կը հա– ղորդէ բառարանին հրատարակութեան մասին, յայտարարելով . « Այս բառարա– նը ամենակատարեալն է, որ ունինք հնդեւրոպական որեւէ լեզուին համար ' : Մէյեէ օտարներուն ծանօթացուցած է այս չատ արժէքաւոր գործը՝ դրելով . « Հայե– րէն արմատական բառարանը կոթող մըն է, որ երեւանի համալսարանին մեր պաշ– տօնակիցը Աճառեան կը կերտէ իր լեզ – ուին համար : Ոչ մէկ լեզու ունի այսքան ճոխ, այսքան կատարեալ ստուգաբանա – կան բառարան մը : Այս բառարանը ան– հրաժեշտ է բոլոր անոնց, որոնք կ'ուզեն հաղորդակից մնալ հայերէն բառագան – ձին : Ան ամուր հիմերու վրայ կը դնէ հայերէնին ստուգաբանութիւնը :

Գրախօսականի մը մէջ յայտնած է հե– տեւեալ միտքը : Երբ բառարանին տպա – գրութիւնը վերջ դտնէ, « անհրաժեշտ է, որ հայկան մասը ամփոփուի աւելի տա – րածուած լեզուով մը՝ ֆրանսերէնն, գեր– մաներէնն կամ անգլերէնն, որովհետեւ աշ – խատութիւնը արժանի է, որ սահմանա – փակուած չմնայ հայագէտներու նեղ շրջ – ջանակին մէջ եւ բոլոր համեմատաբանին– րը կարողանան օգտուիլ անկէ : Լեզուա– բանը չի կրնար հայերէն որեւէ բառ օգ – տագործել առանց այս բառարանին օգ – նութեան » :

Մէյեէի յիշատակին նուիրուած յուշ– բերկոյին (27 Փետրուար 1937) Մէյեէի աշակերտ հայագէտ Լուի Մարիէս յայ – տարարեց, թէ Մէյեէ իր կեանքին վեր– ջին օրերուն, հակառակ իր անդամալոյծ վիճակին եւ խիստ տկար տեսողութեան, իրեն հետ ձեռնարկած էր բառարանին ամփոփումը կատարել ֆրանսերէնով, սակայն հազիւ քանի մը էջ աշխատասի – րելէ ետք կը մեռնի, կէս ձգելով կարեւոր գործի մը իրականացումը :

Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

« Բայց ո՞վ ըսաւ, թէ արշալոյսը, վերջնական արեւափայլ արշալոյսը պիտի չզայ, պիտի չցաթէ մեր վրայ : « Ցայգա– լոյսը» իր վախճանն ունի, բայց արշա – լոյսը յաւերժական է : Եւ թերեւս հեռու չէ այն օրը, ուր Զարդարեան մեղի պիտի բերէ իր տաղանդին մէկ նոր չողը, այս անդամ «Արշալոյս» տիտղոսուած, վերջ– նական խորհրդանշանը մեր դժբախտ ճա– կատագրին» :

Այդ արշալոյսը պիտի չողջունէր, սա – կայն Զարդարեան : Ան պիտի խողխող – ուէր իր հոգիին մէջ կրկնուղ նոր հէք – եաթներուն հետ : Պիտի խողխողուէր ին– քը երեխանն ալ, ճիշդ այն Յարթերդին մէջ, ուրկէ ծլեր էին Զարդարեանն ու իր տաղանդը եւ որ սերունդ կրթելու զացեր էր դմայլելի մեր երեխանը :

Ցաջորդ բանախօսը Սարգիս Մինասեան էր : Գաւառի զաւակ ինքն ալ, բայց Պոլիս եւ արտասահման մեծցած, ըսենք ի դէպ օժտուած գրելու, երգիծելու ձիրքով եւ նաեւ համառութեամբ, բայց ժլատ եղած իր արտադրութեանց մէջ : — Սարգիս Մինասեան առաւելապէս գաւառի եւ իր հոգեկան արժէքներուն դովքն էր, որ ը – րաւ իր ճառին մէջ, անոնց հարազատ մէկ ներկայացուցիչը ողջունելով յանձին Զարդարեանի, անոր պատմուածքներուն մէջ հաստատօրէն ներկայացուած դասեր – լով գաւառի տիպերն ու բարքերը իրենց կարելի մանրամասնութիւններով, բծա – խնդրութիւն, որ երբեմն պարզութենէ կը հեռացնէ նկարագրութիւնը . « Իր ոճը գաւառի կեանքով լեցուն, վայրի ծաղիկ– ներու մէջ մեծցած դեղեցիկ աղջիկ մըն է, որուն կը պակսի քաղաքի մթնոլորտի հպումը աւելի ճկուելու եւ նրբագծուելու համար», թէեւ վերջին տարիներու իր ո– ճը արդէն « աւելի ամփոփ, աւելի ճկուն եւ աւելի սահուն է » :

Փակման խօսքը օրուան նախագահին՝ Կոմիտասինն էր, որ իր կարգին փառա – բանութիւնը ըրաւ գաւառին եւ Զար – գարեանը մեկը նկատելով . « Հայ գրակա– նութեան սակաւաթիւ դէմքերէն, որոնք ճանչցած են գաւառը իր բնական եւ հո – գեկան հարստութիւններով, եւ իրենց գործը կերտած են այդ հարստութիւննե – րուն վրայ, որոնք ժողովուրդինն են » : Զարդարեանի վրայ խօսելու առեն մարդ մը չէ, որ կը ներկայանայ մեր առջեւ, այլ կեանքը, այլ երկիրը, հայրենիքը, որ այնքան դեղեցկութիւններ ունի, « եւ անոր էջերը թղթատած առեն ածականներ չէ, որ կը յայտնուին, այլ պատկերներ, զորս այնքան բանաստեղծներ կը վրձն – առէին ու չէին դներ, եւ զորս սակայն գտած է Զարդարեան, որովհետեւ զգա – ցած է զանոնք իրենց բովանդակ զեղեց – կութեանը մէջ » : Կոմիտաս յետոյ կոչ ը– րաւ երիտասարդութեան, որպէսզի չնչէ չունչը զոր Զարդարեան գաւառէն մեղի կը բերէ, « մեր հայրենի բնավայրէն, ո– րուն արեւը քաղցր է, ջուրը՝ անուշահամ, երկինքը՝ վսեմ, օդը կենսատու եւ պայ– ծառ» :

Աւելցնեմ այստեղ, թէ իրենց ճառերուն պատճէնը կամ ամփոփումը բանախօսները իրենք է, որ կուտային, որպէսզի զե – տեղուին գրքոյկներուն մէջ : Կոմիտասի խօսքը Զարդարեանի տասուվեցին ևս գրի առեթէ բառը բառին . Կոմիտաս կարդաց գրածս եւ ասպէս մակագրեց վրան . « տեսեալ է յինէն » :

Եւ որպէսզի գրական տասուվեցները որոշ հոսանքի մը պատկանող գրական դէմքե– րու վերապահուած չմնան՝ մտածեցինք ուրիշ հոսանքներէ ալ դէմքեր մտցնել մեր ցանկին մէջ : Դիպուածը հատաւ մեղի օգ – նութեան : Այդ օրերուն Եգիպտոսի մէջ կը տօնուէր հինաւուրց բանաստեղծի մը՝ Յովհաննէս Սէթեանի ծննդեան 60ամեա – կը, եւ այդ առթիւ միակ հատորի մը մէջ ամփոփուեր եւ Գահիրէի մէջ լոյս տեսեր էին Սէթեանի հայերէն եւ ֆրանսերէն ո– տանաւորները :

Դժուար եղաւ սակայն բանախօս ճարել Յովհ. Սէթեանի տասուվեցին համար, Սէթեան վաղուց հեռացած էր Պոլսէն, իսկ իր գրուածքները մոռցուած էին : Հարկ եղաւ Եգիպտոսէն զայն ճանչցողներ որոնել, որ իր գրական գործունէութեան ալ հետեւած ըլլային : Ու տառնք վաստ – Թէքէեանն ու Տիրան Զրաքեանն էին, ո – րոնք Եգիպտոս գտնուած իրենց տարիներն չփոխ ալ ունեցած էին հետը :

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(7 Շար.)

ՓԻՔԱՍՕ

Փարիզի մէջ իր ամբողջական գործե – րուն ցուցադրութեան առթիւ, Քանի մը տպաւորութիւններ մարդուն մասին՝ որ կը հատարուի «աշխարհի վրայ ամէնէն աւելի իր վրայ խօսեցնող անձը »։

Արդարեւ, Փիքասոյի պարագայ մը դոյութիւն ունի, օրինակ՝ Զըրչիլի, Սթալինի կամ Մորիս Շեվալիէի պարա – դաները։ Փիքասօ ներկայ դարուն սկիզ – բէն ի վեր մեծապէս կը զրաղեցնէ մարդ – կութեան միտքը, մասնաւորաբար 1945էն ասդին, երբ իր անունը այլեւս ամաթէօրի չրջագիծէն դուրս ելլելով՝ արուեստի մարդին մէջ տիրական դարձաւ։

Աչխարհի վրայ ոչ մէկ ապրող նկարիչ իր մասին խօսիլ տուած է այնքան՝ որքան ինք։ Ամէն տեղ է, զեղագիտական հար – ցերու առընչութեամբ։ Թէեւ չատեր կը խոստովանին թէ ոչինչ կը հասկնան իր զեղեցկագիտական ճաչակէն, սակայն ի – րողութիւնը այն է թէ իր ձեռքէն ելած պատառ մը, — որ քանի մը ժամուան աչխատանք կը պահանջէ միայն, — ինք – նին հարստութիւն մըն է։ Այս նկարիչը յայտնի հարուստ մըն է, կը պատկանի խոշոր կուսակցութեան։

Այս տարօրինակ եւ զուարճախօս մար – դը ծանրաբեռնուած է պաչտօնական պա – տուանչաններով։ Կրծոտ մարդ մըն է, քսան տարեկանէն ի վեր՝ սիրա – հար մը։ Անիկա կախարդ մըն է Քայ – լիսթրոյի տեսակէտէն։ Տասը քառակուսի սանթիմեթր մեծութեամբ որեւէ թուղթի վրայ իր վրձինին քանի մը զիծերը եւ ստորագրութիւնը աւելի կ'արժեն, քան դրամատան ամենախոշոր դրամանիշերը։

Այս իմաստով, ներկայիս աչխարհի վր – րայ երկու միլիառ Փիքասոներ կան։

Ամենատարօրինակը այն է սակայն որ իր ձեռքէն միայն ելած գործերը կրնան երկու միլիառնոց արժէք ունենալ, մինչ բոլոր մեծահարուստները, իրենց դիրքը կը պարտին առաւելաբար ուրիշներու միտքին, բաղուկին եւ երբեմն ալ կեան – քին։

Քսան տարեկանին, 1900ի առաւօտը, չափազանց աղքատ վիճակի մէջ գտնուելու – նայէն զատով հասատատուեցաւ Փարիզ։ Փոքր կազմուածքով մարդ մըն էր, խիտ – բակ, կենսունակ եւ թափանցող աչքերով, սեւ մազերու տակ նափոլէոնեան ճակա – տով։ Իր մազերը ճերմկեցան չուտով, բայց ղէմքը միշտ մնաց երիտասարդ։ Աչքերը պահեցին իրենց արուեստը եւ չարութիւնը։ Բազմաթիւ ամուսնութիւն – ներէ ետք, 1946ին, 65 տարեկանին մէջ, անիկա զարձեալ ամուսնացաւ 22 տարե – կան աղջկան մը հետ։

Օր մը, երբ Վալորիի մէջ Փարիզի իր ցուցադրութեան համար պատրաստած պնակներուն եւ զանազան այլ գործերուն վրայ վերջին պզտիկ աչխատանքները կը տանէր, ներս մտաւ կազի ընկերութեան պաչտօնեան ամսական սպասումը ճշդելու համար։ Փիքասօ իր երկու տարեկան զաւակին հետ առանձին կը զտնուէր։ Պաչտօնեան ուզելով մտերմութիւն մը ցոյց տալ, նայեցաւ չուրջը զտնուած պը – նակներուն եւ ըսաւ. «Հէ՞, պզտի՞կն ալ սկսած է նկարչութեան »։

Այս ատենն սկսաւ հասկցուիլը եւ իր հրաչալիքները մանուկներու խաղերուն հետ չփոթուիլը միայն այս քալ մարդուն յատուկ է։ Կարելի է ըսել թէ մարդկու – թեան երեք քառորդը իր արուեստը չի հասկնար, ու այդ մարդոց մէջ կը գտնը – ւին նոյնիսկ այնպիսիներ, որոնք կատար – եալ կրթութեան տէր են։

Լաւ համբաւի տէր նկարչական քննա – դատ մը Փիքասոյի մասին կը գրէր. «Ին – ծի ըսին թէ խորանարդապաչտները կ'ու – զէին Փօլ Վալերիի նկարը չինել, իրենց արուեստը զուտ իմացական կառուցուածք մը, ազատօրէն ներկայացնելով կեանքի ձեւերն ու երեւոյթները, անոնց վերար – տադրութեան աչխատանքը իրենց մտքին մէջ խորունկ իմաստաւորումի մը են թար – կելէ ետք։ Այս մասին խօսեցայ Վալե – րիին հետ, որ ժպտելով ինծի պատասխա – նեց.—

« Այդ նկարչութիւնը զրողները իրենք է որ մէջտեղ բերին։ Անոնք վերլապէս են թէ զազրին այդ մասին զրելէ, այդ արուեստը երբեք պիտի չտեւէ»։ Տարիներ առաջ էր, եւ սակայն զրողները երբեք չզազրեցան այդ մասին զրելէ, քանի որ այդ սեռի նը – կարչութիւնը չարունակեց տեւել։

Օր մը Մաթիս կ'երթայ Փիքասոյի աչ – խատանոցը, ուր հաւաքուած էին նաեւ Էվանեոլը եւ Պրաքը եւ նկարի մը վրայ վիճաբանութիւններ կը կատարէին։ Մաթիս կը ինդրէ որ զինք ալ տեղեակ պահեն իրենց վիճաբանութեան։ Փիքասօ իրեն աթոռ մը ցոյց տալով կը հարցնէ թէ կը հասկնա՞յ ինչ որ կը ներկայացնէ այդ նկարը։ Մա – թիս ժխտական պատասխան կուտայ։ Փի – քասօ պզտիկ մը կը փակցնէ նկարին վրայ։ Այն ատեն, Մաթիս անմիջապէս կը նըչ – մարէ աչքեր, փողկապ մը եւայլն։

Պատմողը յայտնի նկարիչ Վլամինքն է. — « 1914ի Յունիսին Փարիզի արուեստի թանգարաններէն մին մտայ, ուր խոր – հրդապաչտ արուեստի զործեր կը զար – դարէին պատերը։ Այդ ատեն խորանար – դապաչտութիւնը նորածին երեխայ մըն էր։ Կը զղայի թէ հողը կը սահէր ոտքիս տակ՝ տեսնելով ընտրանի կոչուած հա – սարակութիւն մը,— երիտասարդ մտա – ւորականներ, մեծ անձնաւորութիւններ, ոսկիով չրջանակուած ակնոցներով, — որ ապշութեամբ կը դիտէին այդ երկրա – չափական զծագրութիւններն ու նկարչա – կան հանելուկները, լուսաբանութիւններ ուղելով առանց մասին։ Եւ դնելով այդ խորհրդաւոր արժէքով զործերը՝ կը կար – ծէին թէ «սպանիական դանճ»ի մը կը տի – րանային։ Մարդկային յիմարութիւնը սահման չունէր այլեւս »։

Այսօր սակայն Փիքասօ ինքզինք պար – տադրած է նոյնիսկ զինք չսիրողներուն։ Փիքասոյի «հրաչքները» այնքան յարգի են այսօր, որ չհարկութեան միջոց կը զործածեն զանոնք չատեր։ Շատ հա – րուստ պէտք է ըլլալ «Փիքասօ» մը ձեռք ձգելու համար։ Առեւտրականները չու – կայի վրայ թանկարժէք ապրանքի տեղ անցուցած են մեծ վարպետին զործերը։ « Փիքասօ» ունեցողները, չատ յաճախ, առեւտրականներու հետ համաձայնաբար կը բարձրացնեն գիները այդ զործերուն։ Փիքասոյէն բաւական առաջ Մէյսոնիէ կոչուած նկարիչ մը նչանաւոր էր իր զո – ծերուն սպանելեամբ։ Այսօր 10 Մէյսո – նիէներ մէկ Փիքասօ չեն արժեր սակայն։ Զենք պիտեր թէ վաղը ինչ պիտի արժէ նոյն Փիքասօն։

Իր ամենամեծ հակառակորդներն ան – դամ չեն կրնար ուրանալ թէ Փիքասօ դէթ Ռաֆայէլին չափ նկարչական տաղանդ ունի։ Իր հակառակորդներուն այս յայ – տարարութեան վրայ հիմնուելով՝ կը պատասխանէ անոնց, «քանի որ կ'ընդու – նիք թէ ես Ռաֆայէլին չափ լաւ կրնամ նկարել, ուրեմն կը կարծեմ թէ ես իմ ճամբաս ընտրելու իրաւունք ունիմ։ Ինդրեմ, չնորհեցէք ինծի այդ իրաւուն – քը »։

1947ին, ամերիկեան «Լայֆ» հանդէսը Փիքասոյին երկու երկար յօդուածներ նը – ւիրեց։ Իր երկրորդ յօդուածը սա ձեւով կը սկսէր.— Ֆրանսայի մէջ միակ անձ – նաւորութիւնը, որ կրնայ Փիքասոյին հետ բաղդատուիլ որպէս խօսակցութեան նիւթ՝ Շարլ դը Կոլն է։ Կոլ չփոթութեան կը մատնէ մարդիկը, մինչ Փիքասօ, ընդ – հակառակն զանոնք կ'ուրախացնէ։ Ասոր համար է որ երկար ատեն տակաւին պի – տի չարունակեն խօսիլ իր մասին »։

Հռչակաւոր «Փիէր» արուեստի ցուցա – դրավայրին տնօրէնը կը պատմէ թէ զեր – մանի պիտանի չրջանին, Փարիզի մէջ Փի – քասօ իր զով մեծ քանակութեամբ քարթ փոթալներ պահած էր, որոնք վերար – տադրութիւնն էին իր մէկ զործին։ Այդ զործը, «կեռնիքա», ցոյց կուտար բար – բարոսութիւնները Գերմաններուն, որոնք ռմբակոծած էին սպանական փոքրիկ քա – ղաք մը։ Եւ երբ զերման պինուորներ կ'այցելէին իր աչխատանոցը, Փիքասօ որպէս «յիչատակ» հատ մը կուտար այդ նկարներէն։ Օր մը, զերման սպայ մը նայելով քարթին՝ հարցուց. «Ասիկա դո՞ւք էք ընողը »։— «Օ՛հ, ո՛չ, պատաս – խանեց Փիքասօ հանդարտութեամբ, ա – տիկա ընողը դուք էք »։

Հ. Ս.

ԾԻԾԱՂ

«ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԳՈՐԾԻՔԸ»

Ամերիկեան պարբերաթերթ մը իր ըն – թերցողուհիներուն կը հարցնէ, թէ «ո՞րն է տան ամէնէն կարեւոր զործիքը»։

Տիկին մը կը պատասխանէ, թէ «մուս – սինն է»... Եւ կը չահի մրցանակը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔԵԻՑՈՒՆԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

Անդարայէ կը հաղորդեն «Սապահ»ի.— Արեւմտեան Թրակիոյ թուրք բնակչու – թեան վրայ հեղլէն ճնչումը աւելնալէ ետք արտաքին զործակարութիւնը որոչեց փո – խադարձութեան դիմել։

Թուրքիոյ համբերութիւնը սպառած է այն իրողութիւնը, որ հեղլէն կառավա – րութիւնը սկսած է անմարդկային վերա – բերում ցոյց տալ արեւմտեան Թրակիոյ թուրք ցեղակիցներուն։ Տեղւոյն Թուր – քերը ապրանքի առուծախը հազարումէկ զժուարութիւններով կ'ընեն հեղլէն կա – ռավարութեան որոչումով հիմնուած յանձնաժողովներուն միջոցաւ։

Արտաքին զործակարութեան իրաւասու մէկ պաչտօնատարը յայտարարեց. «Հել – լէնները կարծած են որ Թուրքիոյ Յոյնե – րուն պիտի չհիւրարկուին այն անիրաւ վերաբերումները, որոնց նչանակ կը զարձուին Թուրքերը։ Հեղլէնները ցարդ անընդհատ չարաչար զործածելով թուրք կառավարութեան ցոյց տուած համբերու – թիւնը, անընդհատ կաչկանդած են Թուր – քերուն բնական իրաւունքները»։

Լոզանի համաձայնութեան հաւատա – րութեան սկզբունքները նկատի առնելով արեւմտեան Թրակիոյ մէջ կազմուած յանձնաժողովներուն համաձայն յանձնա – ժողովներու միջոցաւ պիտի հակակչռուի յոյն համայնքին ինչքերուն առուծախը եւ այլ զործառնութիւնները։

Ակէ զատ Իսթանպուլի Յոյներուն վա – ճառատուներուն եւ խանութներուն վրայ մեծ ցուցատախտակներ պիտի կախուին, ինչպէս է պարագան արեւմտեան Թրա – կիոյ Թուրքերուն խանութներուն։ Այս կերպով յայտնի պիտի ըլլայ թէ որո՞նց կը պատկանին խանութներն ու զործատե – ղինները։

Նմանապէս Յոյներու համայնքային ընտրութիւնները արեւմտեան Թրակիոյ Թուրք համայնքին ընտրութեանց պիտի նմանցուին։ Յոյն փոքրամասնութեան թափուր, ապրանքի առուծախի եւ այլ զործերուն առընչութեամբ հիմնելի յանձ – նաժողովներուն լայն իրաւասութիւններ պիտի տրուին։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ՄԱԿԱՐԻՈՍԻ

ԶԻՆՔ ՏՈՒԵՐ Է

Կը պնդուի թէ 1963 Դեկտեմբերին կիպ – րոսի եւ յոյն հաւաքականութեանց միջեւ արձնալի ընդհարումներ ծայր տալէ ա – ռաջ Յունաստան Հանր. նախագահ Մա – կարիոսի հարիւրաւոր մեքենայացած հը – րացան, հրասանդ, պաղպաք եւ ուրիչ զէնքեր տուած է։

ՓՈՅՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

— Կոմս, Նորին Բարձրութիւնը այդ մասին չէ խօսած ձեզի, այնպէս չէ՞։ Այն ատեն, պատա՞ճ է որ ինծի չպատկանող զաղտնիք մը յայտնեմ ձեզի։

— Բայց, պնդեցի, եթէ զրութիւնը այնքան ծանրակչիռ է, եւ արդէն վըս – տահած են ինծի ու զաղտնի պաչտօնով Հանովը ղրկած են ինչպէս դիտէք, ին – չո՞ւ տակաւին չէք վստահիր ինծի։ Թե – րեւս կարենամ ծառայութիւն մը մատու – ցանել ձեզի։ Գիտեմ արդէն թէ կը ճանչ – նաք Հէր Մինքուիցը որ Սէմպախ ալ կը կոչուի։ ձի՞ղ է։

— Ո՞վ ըսաւ ձեզիատիկա։

— Ոչ ոք։ Իմացայ, պատասխանեցի ժպտելով։

Քանի մը րոպէ մտածեց. յետոյ կանանց յատուկ ճարպկութեամբ մը ինքզինքը զտաւ ու պատասխանեց.

— Բան մը չեմ կրնար ըսել։ Գտնուժա – ռանդին հարցուցէք։

Եւ բացարձակապէս մերժեց չարունա – կել այդ խօսակցութիւնը։ Յետոյ, երկու ժամ վերջ մեկնեցաւ զղեակէն։

Նոյն երեկոյնը, համարձակութիւն տա – լով ինքզինքս, զացի «Վիլհելմիկ»ին քով։ Զայն զտայ զղեակին աչտարակին չրջանաձեւ սենեակին մէջ, ուր յաճախ կ'առանձնանար ծխելու եւ քնանալու հա – մար։

Ցառաչացայ մինչեւ թիկնաթոռը ուր յուլօրէն ընկողմանած էր, եւ առանց այլ եւ այլի ըսի երեն թէ լաւ կ'ի իր ու Ֆոն Փաիլենհայմի միջեւ որսի պահուն տեղի ունեցած խօսակցութիւնը, եւ պատմեցի զիպացածներս։

Խօսքերս տարօրինակ ազդեցութիւն մը զործեցին իր վրայ։ Յանկարծ նստաւ եւ ապշահար ու զրեթէ սոսկումէն չիմարա – ցած ինծի նայեցաւ։

— Ձիղ է, Հէլցէնտօրֆ, խոստովա – նեցաւ վրդովումով լեցուն աչքերը խո – նարհեցնելով։ Ափսոս, կատարեալապէս ճիղ է, վայ ինծի։

Բայց չարունակեց իր զղայլ ընթացքը, եւ այդ սոսկալի եղելութեան մասին ա – մենափոքր լուսաբանութիւն մը խոկ չտա – ւաւ։

— Եւ սակայն, կարելի է վերջապէս միջոց մը գտնել որ այդ Մինքուիցը ձեզի չկրնայ վնասել, ըսի։ Ինչո՞ ձերբակա – լել չէք տար զային ուժէ ամբաստանու – թեամբ մը։ Ատիկա չատ դիւրին է, եւ պէտք չկայ ձեր անունը մէջ խառնելու։

— Այդ մասին չատ մտածած եմ, հա – ռաչեց։ Բայց եթէ ոստիկանութեան ձեր – բակալել տամ զինքը, վրէժ պիտի լուծէ ինձմէ։ Իր սպառնալիքները պիտի զո – ծադրէ եւ ... Հէլցէնտօրֆ, այնպիսի մեծ ամօթ մը պիտի ըլլայ ինծի այդ բա – նը որ ալ պիտի չկրնայ մէկու մը երեսը նայիլ։

— Ինչո՞ւ համար։

— Աւելի բան մը չեմ կրնար ըսել։ Մի – նակ պիտցէք թէ ակամայ մատնուած եմ այնպիսի զրութեան մը ուրկէ անկարելի է ազատիլ։

Վայրկեան մը մտածելէ ետք, առաջար – կեցի։

— Կը տեսնեմ թէ դուք կը վախնաք որ Մինքուից չարիք մը կը հասցնէ ձեզի։ Լաւ ուրեմն, եթէ այդպէս է, արտօնեցէք ինծ որ Հանովը մեկնիմ ու հոկեմ անոր վրայ։ Եթէ իսկապէս վրէժուժութեան մը մասին կը մտածէ ան, ժամանակը զալուն պէս ձերբակալել կուտամ զայն։ Դժուար բան մը չէ, որովհետեւ պիս չի ճանչնար։

Յաջորդ իրիկունը, Պերլին հանդիպելէ ու ինծի հետ վստահելի բարեկամ մը ատ – նելէ ետք, վերադարձայ Հանովը։ Հար – թուիլ անունով նախկին զաղտնի ոստի – կան մըն էր ընտրած ընկերս։

Անմիջապէս մօտէն հոկել սկսանք Փո – լոնիացի խորհրդաւոր երիտասարդին բոլոր չարժումներուն վրայ, եւ մեծապէս ա – նակնկալի եկանք չուտով տեղեկանալով թէ երեք բարեկամներ ունի, որոնց մէկը Պուրկէթրասէ բնակող մուչտակագործ մըն էր։ Երեքն ալ նոյն ժամուն իրեն կ'այցելէին եւ ընդհանրապէս ժամը տաս – նըմէկին աստիճանը կը մեկնէին։

Ամբողջ հինգ օր աչքէ չհեռացուցինք, ինքզինքը Սէմպախ կոչող այդ մարդը։ Իր չուքին պէս կը հետեւէինք իրեն, եւ այն համոզման եկանք թէ ամենամօտա – ծելի մարդիկ էին իր ընկերները։

Որոչ էր որ, Մինքուից ու իր հետ ապ – րող երկու կիները մասնակից էին սրկա – ծախնդիրներու խումբի մը որ ոճիրով եւ զողութեամբ կ'ապրէր։

Հոն այդ զործով զբաղած էի, երբ չարք մը պզտիկ ու անհասկնալի պատա – հարներ խոր ապչութեան մատնեցին զիս։

Գիշեր մը, երբ սովորականին պէս կը լրտեսէի Փոլոնիացիին տունը, տեսայ որ երիտասարդ մը մտաւ հոն։ Իսկոյն ճանչցայ զինքը. կայսեր Նոր Պալատի մանկլաւիկներէն Պրօչ անունով մէկն էր։

Ի՞նչ պատճառով այդ տղան Փոցոտամէն հոս եկած էր։

Մինչեւ յաջորդ ցերեկ հոն մնաց ան։ Ցետոյ Մինքուիցի հետ դուրս ելլելով զէպի քաղաքին ներսերը զացին։

ՈՒԻԼԵՐՄ ԼԸ ՔԼՕ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Շաւիղի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Եղիս Քիլէչեանի, իր մօր Ա– զաւնի Թորոսեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Տիթրոյիթի (Ամերիկա) մէջ։

×

Կապ· Խաչի Շաւիղի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Մարի Աննայեանի եւ Սաթենիկ Կարապետեանի իրենց մօր եւ կեսրոջ Հռիփսիմէ Կարապետեանի մահուան առ– թիւ։

Շաւիղի Հ· Յ· Դ· Արղութեան խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Յակոբ Գարօղլանեանի իր մեծ մօր Հռիփսիմէ Կարապետեանի մահուան առ– թիւ։

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին կա– րապետ Սարաֆեան քոյր Փր· կը նուիրեն Շաւիղի Կապ· Խաչին, Տէր եւ Տիկին Պո– դոս Շտոյեան տասնեակ Փր· «Յառաջ»ին եւ «Հայաստան»ին եւ Տէր եւ Տիկին Յա– րութիւն Շտոյեան տասնեակ Փր· «Յա– ռաջ»ին եւ «Հայաստան»ին։

(«Հայաստան»ի գումարը տառնալ Յա– ռաջէն)։

ՆՈՒԻԷՐ

Մարսէյլէն Պ· Սուրէն Արղումանեան 50 Ֆրանք կը նուիրէ Ս· Ղազարի, Փրոֆ– Խայիկեանի մահուան առթիւ։ (Տես նաեւ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վար– չութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարուան առթիւ հետեւեալ գումար– ները։ Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան 100 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկ· Ուզունեան հարիւր, Պ· Ճընկըլարեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան (Պալադէ) հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գ· Տիմիճեան յիսուն, Տիկին Համեան (Տրակինեան) յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ա· Օզօղեան յիսուն, Տէր եւ Տիկ· Տ· Մազաքեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ս· Սանճեան (Վիլֆրանչ) յիսուն, Տէր եւ Տիկին Յ· Խաչէրեան յիսուն, Տէր եւ Տի– կին Մասլաքեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Մինասեան (Ռօան) յիսուն, Տէր եւ Տիկին Յ· Վարժապետեան երեսուն, Տէր եւ Տի– կին Նարըկաբապետեան քսան, Տէր եւ Տիկին Պէօսէյեան տասը։ (Գումար 960 Ֆրանք)։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Նոր տարուան առթիւ Հայ կարմիր ա– ւետի բարեկամական ձեռնարկներուն ի նը– պաստ կը նուիրեն.— Պ· Պ· Հ· Գրիգո– ճեան, Տոքթ· Գարամանեան, Տոքթ· Սիկվալտ, Տաքչեան, Այնթրանիկեան, Օր· Ա· Մխաքեան, Հ· Թադէոսեան, Տիկին Գրնճեան։ Սողոմոնեան, Տիկին Աւագեան, Տիկին Մալաքեան, Օր· Դա– նիէլեան եւ Սոլաքեան 100ական Ֆրանք։

Տիկին Ա· Ճիւհէրեան, Պապուչեան ըն– տանիք, Տիկին Թեւոնեան, Տիկին Դա– ւիթեան, Մալաթեան, Տէր եւ Տիկին Գաբթանեան, Տէր – Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Թոփալեան, Տէր եւ Տիկին Սէթ– եան, Տէր եւ Տիկին Եարտըմեան, Տէր եւ Տիկին Ս· Պէրպէրեան, Զօլաքեան, Տէր եւ Տիկին Մալխարալեան, Մկրտիչեան եւ Տէր եւ Տիկին Անտոնեան 50ական Ֆր·։

Սապունճեան ընտանիք, Տիկին Ա· Քիւրքճեան, Ա· Պէկեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան, Ճոլակիմեան, Թօփուզ– եան ընտանիք, Տիկին Ա· Սաեփանեան եւ Հ· Սահակեան 40ական Ֆրանք։

Տէր եւ Տիկին Վ· Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Մանիկօֆ, Տէրպէտէրեան ընտա– նիք, Սահաթճեան ընտանիք, Ա· Ակօբօֆ, Տիկին Լ· Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Պապիկեան, Գօյունեան եղբայրներ, Տա– ւուտեան, Հայգազորճեան ընտանիք, Ա· Ճակոբեան, Պահատուրեան Հասատատու– թիւն, Տոքթ· Մարթէն, Պայրամեան, Ճոլհաննէսեան, Տոքթ· Ժ· Ֆէրմանեան, Օ· Պայրամեան, Տիկին Մ· Սագըզ, Օր· Հ· Շահինեան, Տիկին Ծապիկեան, Էմիր– զեան, Տէր եւ Տիկին Պալճեան, Զա– լըքեան, Ս· Պէնլեան, Տիկին Ա· Ձանիկ– եան, Մ· Անտոնեան եւ Գ· Զաթալեան երեսունական ֆրանք։

Սեփան Պօղոսեան, Վ· Ոսկանեան, Մ· Տէվէեան, Մ· Դանիէլեան, Գ· Ճարու– թիւնեան եւ Տիկին Ս· Թապաքեան 25ա– կան ֆրանք։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Աչոտ Սէրճանեան կը նը– ւիրեն հարիւր ֆրանք ի նպաստ Հայ կար– միր Խաչի Օգափ· կայանին, փոխան ծաղ– կեպահկի, ողբ· Մինաս Շահրիկեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վար– չութիւնս չնորհակալութեամբ ստացած է Այրլի Տիկին Իսկուհի Փափազեանէ երկու հարիւր ֆրանք իր ողբ· մօր Տիգրանուհի Դաւթեանի եւ հօրաքրոջ աղջկան՝ Անի– ա Տէրվէնեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փետրուար 19ին՝

Աւտոպակի, 26ին Տնտեսի, Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալատեան հինգ կիրակիներուն, առաւօտեան ժամերգու– թիւնները կը սկսին ութին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին։

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ, եւ ապա Ա– րեւագալի արարողութիւն։

Ս· ՅԱԿՈԲ (ՊՈՒԼՎ· OSSO)

Պուլվ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ նորընծաի թաղ· խորհուրդի կարգադրու– թեամբ, ասկէ ետք եկեղեցին բաց կը մը– նայ Հինգշաբթի՝ ժամը 2–4, եւ Շաբաթ օրերը կէսօրէ ետք ժամը 4–6։ Կը խնդ– րուի չրջանիս հայ հասարակութենէն, որ եւ է գործի համար դիմել եկեղեցի յիշեալ օրը։

Մեծ Պահոց առթիւ եկեղեցւոյս մէջ Արեւագալի եւ հսկումի արարողութիւն– ները տեղի կ'ունենան հետեւեալ օրերուն եւ ժամերուն.—

Արեւագալ, Զորեքշաբթի առաւօտ ժա– մը 10ին։

Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։

Հսկում, Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 6– ին։ Կիրակնամուտք Շաբաթ երեկոյ ժամը 7ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Թաղ· Խորհուրդը չնորհակա– լութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրնե– րը.— Տիկ· Ա· Պապայեան եկեղեցիին՝ հինգ ֆրանք։ Կ· Մինասեան Դպրաց դա– սուն տասը։ Տիկին Ժ· Տէյրմէնճեան եկե– ղեցիին հինգ, Ողբ· Էլմաս Կէօչիւտեանի մահուան առթիւ, Փ· Ծ·ի, Արղումանեան ընտանիք, Կ· Խաչի դպրոցին հինգ, Պօ– մոնի Աղքատաց 5 ը Կ· Անխոբեկեան եկեղեցիին քսան, Հ· Գեղամին՝ տասը։ Վ· Գամպերեան (Պուք Պէլ Էռէն) եկե– ղեցւոյ պայծառութեան համար քսան։ Տիկին Ս· Օհանեան եկեղեցիին՝ տասը։ Տիկին Հ· Պայլօզեան, եկեղեցիին տասը, Կ· Խաչին հինգ եւ Պօմոնի Աղքատաց 5, Գ· Նամպեան Պօմոնի Աղքատաց քսան։ Մ· Գասպասեան իւղազին եկեղեցւոյ 30, եւ Պօմոնի Աղքատաց քսան, իր աղջկան Քրիստինէի նշանախօսութեան առթիւ։ Տիկին էլիզ Վառնճեան եկեղեցիին քսան եւ Պօմոնի Աղքատաց տասը։ Տիկին Շ· Թօնկուրեան եկեղեցւոյ պայծառութեան համար տասը, Տիկին Զ· Փափազեան եկեղեցւոյ իրրեւ իւղազին տասը։ Տիկ· Ա· Աբգարեան Պօմոնի Աղքատաց տասը, Տի– կին Շ· Գասապալեան Պօմոնի Աղքատաց տասը։ Տիկ· Ն· Մանասեան եկեղեցիին՝ իրրեւ իւղազին 15, Յ· Կուսուզեան, վերդատանաց ննջեցեալոց հոգւոց համար եկեղեցիին քսան, Այրլ Տիկին Ե· Թրիկ– եան, իր եղբօր, Ա· Մինասեանի հոգւոյն համար եկեղեցիին կը նուիրէ՝ 15 Ֆր·։

×

Սէն Ժեռմէ Թաղ· Խորհուրդը պահու– նակութեամբ ստացած է հետեւեալ նը– ւէրները փոխան ծաղկեպահկի, ողբ· Տի– կին Գոհարիկ Մէսճեանի մահուան առթիւ, Ա· Մէսճեան յիսուն Ֆր·, Աշճիպաշեան եւ Թիւֆէնքճեան կարապետ քսանական, Մ· Թուրիկեան, Մխաքեան ընտանիք եւ Քէօսէեան ընտանիք 15ական, Ն· Կիրխ– լեան, Ս· Ահարոնեան, Յ· Մինասեան, Գ· Մէսճեան եւ Մ· Պէթեան տասնա– կան Ֆր·։ Կը նուիրեն եկեղեցւոյ, Զէյ– թունցեան ընտանիք քսան Ֆր· Թապիս դպրոցին, Մխաքեան ընտանիք 15 եւ Սո– լաքեան Պետրոս տասը Թապիս տխուր– ներուն, Տիրատուրեան Պօղոս քսան Կապ· Խաչին եւ Կ· Թումանեան հինգ Առաջնոր– դարանին։

Թաղականութիւնս յաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն։

ՓԵՏՐ. 18-Ի ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ 46 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, *Սանթրը Ջոմէբսթալ Ջուխս սրահին մէջ* 10, Rue de la Messagerie Métro : Poissonnière

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ· ՍՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսին ԸՆԿԵՐ ՀՐ· ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ եւ ՅԱՐՈ· ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի ՆԱՅԻրի պարախումբը – Կը նուագէ՝ ԸՆԿԵՐ ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն ԸՆԿԵՐ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ եւ ԿԱՐՕ

Ճոխ պիւֆէ, ընկերական խնջոյք, հաճելի անանկկալներ։
Մուտքը ազատ է

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէի, եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի։

Փետրուար 19, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Օհանջանեան սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ԸՆԿ· Ա· ԼՈՒՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ԸՆԿ· ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին։
Ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով։
Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի։

19 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3·30ին Լիոն, 6րդ Թաղապետարանի սրահը։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՑՇ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաճ·եան։ *Բեմադրութիւն*.— Միհրան Անտոնեան։

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրգեան, Վիճի Մոնտիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մուստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ։

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանճ

ՇԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուկէն բացուի, ուշ մնացողները պիտի դուռին Ա· արարին վերջանալուն սպասել։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Վա– լանսի մասնաճիւղին։

Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30-ին տեղւոյն *Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ*։

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ, ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱՐԱՄ ՊԻՁ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե· ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ· Բ· Ը· Միութեան եւ նախագահ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ· ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե·ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ։ Խնամուած պիւֆէ սովորական դիներով։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանճ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Շաւարշ Միսաքեան խումբին։

Այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։

Նիւթ՝ ԱԶԳ· ԱԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ (Փետրուար 17) ժամը 21ին, Սիւլանտիտի սրահներուն մէջ, 21 Պուլվ· տ'Ալքէն։

Նախաձեռնութեամբ Ազգ· Կեդր· վար– չութեան։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմոնի Հ· Յ· Դ· «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտադիր ներկայութիւն։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
15 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10838 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.838

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ՝ ՄՇԱԿՈՅԹ

—o—

Բարեպաշտները եւ վեղարաւորները ի զուր երկրորդական գծի վրայ կը դնեն լեզուն, դպրոցը եւ մամուլը, իբրեւ ազգապահպանման միջոցներ :

Այդ կէտերէն ամէնէն վեր դասել եկեղեցին՝ կը նշանակէ անդատաստանը չփոթել աղբիւրին հետ :

Եկեղեցին միութեան դիծ մըն է, դարեր է ի վեր : Անհրաժեշտ չէ ճառեր խօսիլ այս մասին :

Բայց, « իր պահպանողական ոգին եւ աւանդութիւնը» կրնա՞ն դիմանալ նոր ժամանակներու յորձանքին : Կրնա՞ն դուհայնել տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան տարրական պահանջները :

Կրնա՞ն վառ պահել «Հայ Ոգին», դըպրեվանքի Հաւատքը եւ մնացեալը :

Դժուար չէ դտնել պատասխանը, աչք մը նետելով դաղութէ դաղութ : Մանաւանդ Եւրոպայէն Ամերիկա : Եւ ժամ հանդիպելով, իբրեւ հաւատացեալ կամ դիտող :

Հայ· եկեղեցին ալ ազդ· մշակոյթին օղակներէն մէկն է· բայց ոչ ներկայիս՝ միւս հիմնական ազդակներէն , — լեզու, դպրոց եւ մամուլ :

Մայրենի լեզուն կորսնցուցած դաղութներէն ո՞ր մէկը կրցաւ փրկուիլ, տարին մէկ անդամ Հաղորդութիւն առնելով :

Այսօր, Փարիզի, Լիոնի, Մարսէյլի կամ Նիսի եկեղեցիներուն մէ՞ջ աւելի բազմութիւն կը տեսնէք, որեւէ Կիրակի , Թէ դիմացի սրճարանին մէջ :

Տարեց Թէ երիտասարդ, երբ կը կոր – սընդնեն մայրենի մշակոյթին ճաչակը , կրնա՞ն ոդեւորուիլ ծիսակատարութիւն – ներով : Եթէ նոյնիսկ եկեղեցի հանդի – պին :

Այս ցերուցան հարցումները կ'ուղղենք բոլոր անոնց որ կը յաւակնին համրանք փրկել՝ օտար ափերու վրայ :

Երեսուն տարին կարճ ժամանակաշրջան մը չէ, վերաղնահատումներ կատա – րելու եւ յստակ եղրակացութեան մը յանդելու համար :

Բարեպաշտներ, եկեղեցականները միշտ ալ կրնան աղօթատեղի չինել, բարեդար – դել եւ ճոխացնել : Այդ իրենց դործն է եւ ոչ ոք իրաւունք ունի միջամտելու :

Բայց, մամուլին պարտնքն է արթնցնել երազատեսները, երբ կը փորձեն թմրեցնել հանրային դիտակցութիւնը, դերպնահատելով Հայ· եկեղեցւոյ դերը :

Հրաշադործ միջոցներ չկան, տարագիր բազմութեանց փրկութեան համար : Բայց կարելի է հրաշքներ դործել իրատեսութեամբ : Ծրադրեալ եւ յարատեւ աշխատանքով :

Առոր համար ալ, անհրաժեշտ է իրա – կանութիւնը տեսնել այնպէս ինչպէս որ է : Եւ ոչ թէ դորշ ակնոցներ դնելով եւ երկը այսօրուան հետ չփոթելով :

Ակներեւ է «նահանջի ոգին » , Աւետարանի այս ափին միւսը : Նոյնիսկ Արեւելքի մէջ :

Նահանջականութեան այդ լոգծուն ճամբուն վրայ մտանաւորապէս աչքի կը դարնեն ուսումնական կոչուած դասը, կղերով, եւ երիտասարդութիւնը :

Երկու դասերուն մէջ ալ տիպարներ կան որոնք անդդալաբար դէպի դաւալբութիւն կը դիմեն, ինքնահաւանութեամբ կամ ծուլութեամբ :

Ո՞ր ուժին ապաւինած էք, ցնցելու համար այս «առանձնահչորհեալ » դասերը :

Մտանաւորապէս երիտասարդութեան մասին խօսելով, կրնա՞ք ատանկն մէկին իսկ փրկել , եթէ տարրական հայերէն մը սորվեցուցած չըլլաք անոնց : Եթէ չտեսէք որ Հայոց պատմութիւն, աշխարհա – դրութիւն եւ դրականութիւն սերտեն :

Հաւաքաբար, իբրեւ Հայկական Արտասահման, կրնա՞նք աւելի երկար դիմա – նալ, եթէ չհաւատանք թէ ստեղծագործ Մշակոյթն է բուն ազատարար դօտին : Ա – րեւն բանէ առաջ : Եւ ամէն տեղ :

Ձեր տան պատերուն վրայ արձանագրեցէք այս տարրական դիտելիքը , երբ ծրագիրներ կ'որոճաք , նեւթական դոհութիւններ ստանձնելով :

Շ.

1952

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՅՍԵՐԸ ՊԱԿՍԵՑԱՆ

—o—

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

—o—

Մինչ Ուիլսըն – Կոսիկին անապատելի հանդիպումը եւ Ամերիկացիներուն ոըմ – բակոծութիւնները դադրեցնելը որոշ յոյսեր առեղծած են Վիէթնամի համար , քանի մը ժամ եառքը միայն, ճոնսըն կը հրահանդէր վերսկսիլ ռմբակոծութիւնները : Կը ճդդէր նաեւ թէ Թեթի (վիէթնամեան ամանոր) չորս օրուան դինադադրէն եառք ռմբակոծութիւնները կը վերսկսէին որոշ յապաղումով, պարզապէս չխանդարելու համար Կոսիկինի եւ Ուիլսընի խոսակցութիւնները :

Նախագահ ճոնսըն յայտարարեց այս առթիւ .— « Կը յուսայինք որ Մոնունդի , Ամանորի եւ Թեթի տօներու դինադադուլը պիտի առաջնորդէր կռիւներու նուադումի մը եւ հաշտութեան նախաձեռնութեանց : Իրբեւ միակ պատասխան, դժբախտաբար, Հանոյի կառավարութիւնը այդ ժամանակաշրջանը դործածեց հարաւային Վիէթնամի իր զօրքին պարենաւորման համար կարեւոր ճիդեր թափելով : Հակառակ մեր ճիդերուն եւ ուրիշներու թափած ճիդերուն , ոչ մէկ պատասխան եկաւ մեղի Հանոյէն : Այս պայմաններու մէջ, եւ արդար ըլլալու համար մեր եւ մեր դաշնակիցներուն զօրքին նկատմամբ, ուրիշ ելք չունէինք եթէ ոչ ամբողջովին վեր – սկսիլ կռիւները դինադադուլէն եառք : Բայց խաղադութեան դուռները բաց են եւ բաց կը մնան եւ մենք պատրաստ ենք կէս ճամբէն աւելին ալ կտրելու , որեւէ ա – տեն պատասխանելու համար միւս կողմին մէկ որեւէ արդար առաջարկին » :

Հանոյի մէջ, վարչապետ Հօ Շի Մինհ պատասխանած է Պապին դիրին : Հօ Շի Մինհ կը չեշտէ այս պատասխանին մէջ . — « Ամերիկացի աշխարհակալները վերջ պէտք է դնեն իրենց յարձակման վիէթ – նամի մէջ , դադրեցնեն առանց պայմանի եւ վերջնապէս ռմբակոծութիւնները եւ պատերազմական բոլոր միւս արարքները, հարաւային Վիէթնամէն քաշել ամերիկեան եւ արբանեակ զօրքերը , ճանչնալ հարաւային — Վիէթնամի ազատագրման ազդ· ճակատը եւ ձդել վիէթնամցի ժողովուրդը, որ ինք կարդադրէ իր իսկ հարցերը : Միայն այս պայմաններու տակ է որ իսկական խաղադութիւն մը կրնայ վերահաստատուիլ Վիէթնամի մէջ» : Եւ Հօ Շի Մինհ կը խնդրէ Պապէն որ իր «բարձր աղդեցութիւնը ի դործ դնէ որպէսզի ամերիկեան կառավարութիւնը յարդէ վիէթնամցի ժողովուրդին ազդային իրաւունքները » : Մեր ժողովուրդը անկեղծօրէն կը սիրէ խաղադութիւնը, որու պէտք ունի : Բայց ամերիկացի աշխարհակալները կէս միլիոն դին – ուած դրկած են պատերազմ ընելու համար մեր ժողովուրդին » :

—o—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՍԼԻ մօտ ծերանոց մը կրակ ա – ռած է եւ 26 անկար ծերեր ողջ – ողջ այրած են :

ԿՐԵՄԼԻՆ – Տաւիթնկ Սթրիփ 10 (Լոնտոնի վարչապետարանը) հեռաձայնի ուղղակի դիծ մը հաստատուեցաւ Կոսի – դին – Ուիլսըն խոսակցութիւններէն եառք :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Վիէննա հասած է ուր հինդ օր պիտի մնայ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՑ Գերագոյն Պատեանը հր – բապարակեց 120 էջնոց տեղեկադիրը ղոր ուղղած էր խորհրդարանին նախագահ Սոքարնոյի դերին չուրջ, 1965 Սեպտեմ – բեր 30ի համայնավար պետական հար – ուածին մէջ : Այս տեղեկադիրը վճռա – պէս կ'ամբաստանէ նախագահը, որ մաս – նակցած է դաւադրութեան եւ կը պահան – ջէ որ պաշտօնազրկուի եւ դատուի դաւա – ճանութեան համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի եւ փեքինի միջեւ մթնո – լորտը նուազ լարուած է : Փեքինի խոր – հրդային դեսպանատան մէկ դործակալը կրցաւ դուրս ելլել եւ որեւէ նոր միջադէպ չէ պատահած :

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը եւ Արտաքին նախարարը Պոն հասան առջի դիշեր, պաշտօնական այցելութեան մը համար : Պիտի խօսին անշուշտ Հասարակաց Շուկայի եւ Անգլիոյ անդամակցութեան մասին :

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐ

—o—

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք .— Պաթմանի մէջ դործադուլ ըրին քարիւղի 1800 բանուորները : Գաւառակին ա – մէնէն բանուկ պողոտան երեք ժամ կտրեցին քարերով ու թոպերով եւ ոչ ոքի ճամբայ տուին նոյնիսկ ուսանողներու եւ հիւանդներու :

Անդարայէն յատկապէս դրկուած ոստիկաններ եւ ոստիկան զօրաց Ջոկատներ, երբ կանացին վերաբանալ ճամբան, բան – թողներուն ընդդիմութեան բախեցան : Եւ այս դէպքերուն ընթացքին եօթը ոստի – կան, հինդ ոստիկան դինուոր, տասնմէկ բանուոր վիրաւորուեցան : Ութ բանուոր ալ իբրեւ դրդռիչ դատարանի յանձնուե – ցան :

Ոստիկան դինուորները չարժման ան – ցան՝ երբ գործադուլին երկրորդ օրը, չուրջ հինդ հարիւր բանուոր թաղապե – տական պողոտան կտրելով, ոչ ոքի թոյլ տուին որ քարիւղի դեռեղումները եր – թան : Անդարայէ հասած քառասուն ոս – տիկան դիրք դրաւեցին ոստիկան զօրաց կողքին : Բայց բանուորները առանց ան – սալու ամէն տեսակ ազդարարութեան, ոչ ոքի թոյլ տուին անցնիլ պողոտայէն , նոյնիսկ անցնիլ յամառողները ծեծեցին :

Շուկային մէջտեղը ընդհարումը ծայր տուաւ , երբ քսմսքամ Նիհատ էրէն եր – եք քամիոն լեցուն բանուոր ուղեց քա – րիւղի գոտրան տանիլ աշխատացնելու հա – մար : Բանուորները սկսան քարեր արձա – կել քամիոններուն եւ յանկարծ դէպքը հրահրելով կողմերը սկսան յարձակիլ ի – րարու վրայ :

Թաղապետական հրապարակը ակնթար – թի մը մէջ ռազմադաշտի վերածուեցաւ , ոստիկաններն ու ոստիկան դինուորները ոտիպուեցան հեռանալ դէպքին վայրէն : Այս ընդհարումին ընթացքին քամիէր մը, ոստիկաններ եւ ոստիկան դինուոր – ներ վիրաւորուելով Պաթմանի հիւանդա – նոցը փոխադրուեցան : Գործադուլի չորս վարիչներ դարմանուելէ եառք՝ դատարան Թորիկը ժամական 15 – 25 մղոն արագութիւնը դտարան տանող օթոպիւսներն ալ քանդեցին :

ՁՕՐԱՎԱՐ ՁՄԵՌԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ցուրտի ալիքը վերստին պատեց Պալքան : Վերսկսաւ ձիւնել : Հիւսիսային փո – թորիկը ժամական 15 – 25 մղոն արագութիւնով փչելուն համար՝ փոքր նաւերը չկրցան Սեւ Ծով բացուիլ : Սեւ Ծովի մէջ նաւարկող նաւերն ալ չկարենալով վտա – փոր մտնել՝ մօտիկ նաւահանդիստները ապաստանեցան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Անատոլու Գործակալութեան ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Աքտաղ Մա – ունիի եւ Եըլտրկէլիի միջեւ տասնի մօտ օթոպիւս ու նոյնքան տոլմուշ եւ մինի – պիւս ձիւնին պատճառաւ ճամբան մնա – ցած են, հինդ հարիւրի մօտ ճամբորդ սառելու վտանդին տակ կը դտնուին :

ԶԷԼԻՒՀԱՆԻ ՄԷՋ ԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Արեւելքի մէջ չարունակուող խոտա – չունչ ձմեռը Աղբեաման գաւառակին են – թակայ 15 հազար բնակչութեամբ Զէլիք – հան գաւառակին ժողովուրդին սով ու հիւանդութիւն կը սպառնայ : Զիւնէն պա – շարուած գաւառակին մէջ ալիւր չէ մնա – ցած, չաքարի եւ քարիւղի տաղնապը ծայրայեղ աստիճանին հասած է : Ցարդ տասը հարսանիքի դէպք արձանագրուած է : Գաւառակին մէջ բժիշկ չի դտնուիր : Միւս կողմէ Թրակիոյ, Անդարայի, Գո – նիայի, Զանդդալէի ու Սամսոնի մէջ վերսկսաւ ձիւնել :

ՍԱՌԵԼՈՎ ՄԵՌՈՂՆԵՐ

Զարշամպա գաւառակին Այվանճըք դիւ – դին մէջ Նալիֆ անուն անձ մը ձիւնամբ – րիկի բռնուելով մեռաւ : Էլպիսթանի մէջ 19ամեայ Հիքմէթ Թունչ սառելով մեռաւ : Գոնիայի մէջ երկու լրագրող ձիւնամբուր – րիկէ կորսնցուցին իրենց ճամբան եւ վեց ժամ մաքառելէ եառք միայն փրկուեցան :

Ինքնաշարժով կէլիպօլու գացող ա – մուսնաբոյժ մը, կինը եւ աղջիկը Ինեթ – բէյի մէջ սառելու վտանգ անցուցին, կառ – քը ձիւնին մէջ մխրճուած ըլլալով : Կէս սառած վիճակի մէջ փրկուեցան բժիշկն ու ընտանիքը : Թուրքիոյ մէջ ամէնէն ցուրտ տեղը դէրսիմն վար 18 աստիճանով էր – դրում ամէնէն տաք տեղն ալ 13 աստի – ճանով Պոտրում ու Սինոպան է այս խըս – տաչունչ ձմեռան օրերուն :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԴԷՄ

« Երկի Իսթանպուլ » կը դրէ .—

« Մխիթը հարիւրին հինդ» յորջոր – ջուած հայազդի միլիարատէր Կիւլպէնկեան կոչոր ամիս առաջ Թուրքիոյ պատ – ուակալ առեւտրական կոդրը կարդուած է : Դիւանադիտական անցագիր կրող եւ Գործավարներու Մարհուրդին կոմիտէ Թր – քահպատակութեան ընդունուած Կիւլ – պէնկեան Թուրքիոյ մէկ դրուշ տուրք չի տար : Թուրքիոյ վնասէ պատ ոչ մէկ օ – դուտ ունի Կիւլպէնկեան, որ մեծապէս մատ ունի Թուրքիոյ դէմ Հայերուն դըր – գռուեցանց մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐԱԿԱՆ ՇԱՏ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ՔՈՒՎԷՅԹ

—o—

Արաբիոյ Թերակղզիին վրայ, Պասրայի Ծովածոցին մէջ իշխանապետութիւն մըն է Քուվէյթ, որ իր անկախութեան տէր – բացած է 1961 Յունիս 16ին:

Տարածութիւնը 14 հազար քառակուսի քիլոմեթր: Բնակչութիւնը 322 հազար, մայրաքաղաքն ալ երկրին անունով Քուվէյթ:

Հազիւ տէրացած իր անկախութեան 1961 Յունիս 26ին, Իրաքի անակնկալ մէկ պահանջը չփոթութեան մատնեց երկիրը: Արդարեւ Իրաքեան կառավարութիւնը կսկէ կ'ուզէր Քուվէյթը, առարկելով թէ' իր երկրին անբաժան մէկ մասը կը կազմէ այդ հողամասը: Քուվէյթ խստօրէն մերժեց պահանջը, որուն մասնակից եղան միւս արաբ երկիրները եւ վերջապէս կառավարութեան հրաւէրով՝ Անգլիոյ կողմէ զինուորական ցամաքահանում մը կատարուեցաւ, եւ Իրաք ետ կեցաւ իր պահանջէն: Այսպէսով առաջքը առնուեցաւ կնճռոտութեան մը, որ Միջին Արեւելքի մէջ անախորժ դէպքերու ծնունդ տալու բնոյթը կը կրէր:

Քուվէյթի ներկայ իշխանապետն է Շէյխ Ապտուլլահ Ալ Սալիմ ալ Սապահ, որ Սըբ տիտղոսը կը կրէ արուած Անգլիոյ կողմէ:

1938ին այս հողամասին մէջ գտնուած քարիւղային ճոխ մթերքներ, աշխարհի անտեսական կարեւոր կեդրոններէն մին դարձուցին Քուվէյթը: Քարիւղի արտադրութիւնը զարգացաւ արագօրէն, այնպէս որ 1958ին հասաւ տարեկան 80 միլիոն թոն քանակութեան մը, որ կը նշանակէ ամբողջ Միջին Արեւելքի արտադրութեան մէկ երրորդ մասը: Ասկէ զատ ալ ըստ վաւերական վիճակագրութեանց՝ է յայտ եկաւ թէ Քուվէյթ իր ընկերքներուն մէջ կը կրէ ամբողջ աշխարհի պահեստի քարիւղի քանակութեան մօտաւորապէս հարիւրին քան մասը:

1965ին տարեկան արտաբերութիւնը հասած էր 109 միլիոն թոնի եւ այս իշխանապետութեան համաշխարհային առեւտրական փոխյարաբերութեանց տրոզութիւնը ցոյց կուտար հետեւեալ վիճակագրը.—

1960ին ներածում 242 միլիոն տոլար, արտածում 960 միլիոն:

1964ին ներածում 322 միլիոն տոլար, արտածում 1218 միլիոն:

Անգլիական եւ Ամերիկեան ընկերութեանց ճարտարագործական կազմակերպութեամբ ձեռք ձգուած քարիւղին հարիւրին չիսուն մասը, ըստ փոխադարձ համաձայնութեանց, կը պատկանի երկրին, այլ սակայն վերջին տարիներու ընթացքին, Միացեալ Նահանգներու բոլոր քարիւղի ընկերութեանց մասնաճիւղի հանդամանքով Քուվէյթի մէջ գործող Ամերիկեան Ինտիփենտէս ընկերութեան կողմէ կնքուած պայմանագրութեան համաձայն՝ հանքատուրքի բաժինը քարձրացած է հարիւրին 57ի, եւելի նպաստաւորելով իշխանապետութեան եկամուտը:

Քարիւղի արտածումով ապահովուած մեծ չահերու չնորհիւ, Քուվէյթ ի վիճակի է մղում տալու երկրին անտեսական ու մշակութային զարգացման, եւ այս նպատակով պատրաստուած ծրագիրներ ի գործու են ներկայիս: Բայց օտար դիտողներու համաձայն եկամուտին մեծ մասը կը սպառի լիւքս ծախքերով: Իրրեւ ապացոյց ցոյց կը տրուի քան հազարէ ա – ւելի այն լիւքս ինքնաշարժները, որոնք դոյութիւն ունին բազդատաբար փոքր ջրջանակի մը մէջ: Ինչպէս նաեւ չէյխերն ու անոնց անմիջական պարագաները, ո – րոնք կ'ապրին արդիական պալատներու մէջ:

Ասոնք մասնակի դիտողութիւններ են սակայն: Միւս կողմէ զանազան տեղ – կագրութիւններ ցոյց կուտան թէ երկրին յաւելեալ վաստակը իրրեւ ղրամագլուխ կը չահագործի այլազան ձեռնարկներու մէջ, որոնք Քուվէյթի տնտեսական վե – րելքին ակներեւ նախանշաններ կը կազ – մեն:

Այս կարգէն են հետեւեալ պարագանե – րը.—

Գործադրութեան դրուած է ծրագիր մը որ կը նախատեսէ կառուցումը 35 միլիոն սթերլին արժէքով քարիւղի զտարանի մը, որ պիտի ունենայ տարեկան 4·75 միլիոն թոն արտածումի տարողութիւն: Ջուտ արաբական բնոյթ պիտի ունենայ հիմ – նարկը իր անձնակազմով եւ թէքնիք սարքաւորումով:

Քուվէյթի ազգային ժողովը ընդունած եւ վաւերացուցած է առաջարկ մը, որով կը ջանան արար աշխարհի տնտեսական վերականգնումը կամ զարգացումը ապահովելու նպատակով հաստատուած ֆոն – տին Քուվէյթի մասնակցութիւնը կազմող հարիւր միլիոն սթերլինի դումարը բարձրացնել երկու հարիւր միլիոն սթերլինի: Յատկացումը պիտի ըլլայ 1966–1967ի պետական հասոյթներէն:

Ասկէ զատ ազգային ժողովը ընդունած է օրէնք մը, որով ձեռնհաս յանձնախումբի մը կազմութիւնը կը նախատեսէ, արաբական ծովածոցի եւ հարաւային արար երկիրներու ի նպաստ Քուվէյթի կողմէ յատկացուած ելմտական օժանդակութեան գործերը ղեկավարելու համար: Այս յանձնաժողովին նախագահելու կոչուած է Շէյխ Սապահ ալ Ահմէտ, արտաքին գործերու եւ ելմտական ու քարիւղային գործերու նախարարը:

Անցեալ տարի ստորագրուեցաւ իր տեսակին մէջ աննախընթաց պայմանագրութիւն մը Քուվէյթի եւ Միացեալ Արար Հանրապետութեան միջեւ, որուն տրամադրութեանց համաձայն Քուվէյթի օդային նաւարկութիւնը ղէպի եւրոպական կարգ մը երկիրներ՝ Գահիրէի ճամբով պիտի կատարուի այսուհետեւ:

1965 տարւոյն հաղորդակցութեանց մէջ տեղ ղրաւած է նաեւ Քուվէյթի փոխադրութիւնը Թունուզի կառավարութեան, որուն դումարը կը հասնէր տասը միլիոն սթերլինի: Փոխադրութիւնը պիտի ըլլար երկու տարբեր ճամբաներէ: Մին կառավարութենէ կառավարութիւն, չորս միլիոն սթերլին, որ անցեալ տարի իրագործուած է լիովին, իսկ միւսը՝ արաբական տնտեսութեան զարգացման Քուվէյթ Ֆոնդէն, էլեկտրական ուժի կայաններու կառուցման համար:

Ներկայիս բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան Անգլիոյ հետ, ձէթ օդանաւերու համար, որուն մէկ մասը իսկ յանձնուած է արդէն:

Վերջին տեղեկագրութեանց համաձայն, մինչ Անգլիա Քուվէյթի քարիւղի գնորդ երկիրներէն առաջինն էր, վերջերս եր – րորդ կարգի անցած է՝ առաջնութիւնը տալով Իտալիոյ եւ Ճափոնի: 1962 թը – ւականին Անգլիա գնած էր 471 հազար երկու հարիւր տակառաչափ քարիւղ, այսինքն երկրին արտադրութեան հարիւրին 28·7 մասը, մինչ 1964ին այս քանակութիւնը իջած էր 284 հազար 900 տակառաչափի, որ ըսել է Քուվէյթի արտաբերութեան հարիւրին 14·6 մասը, գրեթէ կէս առ կէս նուազած:

Ներկայ տարւոյն մէջ իր վերջնական ձեւը չէ առած տակաւին օրինական այն տրամադրութիւնը, որ անոնցմէ բնոյթ կը կրէ Քուվէյթի քարիւղի ընկերութեանց հանդէպ: Համաձայն այս տրամադրութեան՝ քարիւղի ընկերութիւնները 90 միլիոն սթերլինի տուրք մը պիտի վճարեն 1960 տարուոյ չահատուրքէն իրրեւ առկախ մնացած մասնաբաժին մը: Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ պարագան ընդունելի չէ նկատուած թէ Մեծ Նահատչին եւ թէ կառավարութեան մեծամասնութեան կողմէ:

Ինչպէս յայտնի է, մաքսային գործառնութենէ զատ տարբեր ուրիշ տուրք գոյութիւն չունի Քուվէյթի մէջ:

Երկրին ամէնէն մեծ հողը կը կազմէ ջուրի պակասը կամ աւելի ճիշդ դրեթէ չգոյութիւնը, ընդունելով որ ջուրը պղրիւրն է հողագործական ու երկրագործական գործունէութեան:

Քուվէյթ չի փափաքիր մտնել Համաբակայ Շուկային մէջ: Անհրաժեշտութիւն մը չի նկատեր մաս կազմել այսպիսի միութեան մը, «քանի որ, կ'ըսէ, ճարտարագործական երկիր մը չեմ որ ճարտարագործութիւնը պաշտպանելու պարտաւորուած ըլլամ:

ԳՐԻԳՈՐ Ա. ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

Ո՛ՂՋՈՅՆ ՓԻՒՆԻԿԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

—o—

Գ.

Ինչպէս ժողովրդային առածը կ'ըսէ, «Համրուած օրերը կ'անցնին չուտով», այս առածին ճշմարտութիւնը ալ եւելի կը ճնշէ մանաւանդ արձակուրդի օրերուն համար, որոնք կը թուալին չարժապատկերի նման արագ: Արդէն երկու չարաթ պտտրեր է թանկագին օրերէս: Դաշտային քաղաքներու թափառումէն ետք, Լի – բանանի ամենակարեւոր պատմական վայրերէն՝ Փիւնիկեան աւերակներուն այցելութիւնս ալ մղեց անսահման խանդավառութեան: Ներկայիս փոքրիկ գիւղա – քաղաք մըն է Ճիպէյլը, որուն առջեւ բացուած է լայնատարած պատուհանի նման, ամբողջ աւերակներու դաշտ մը: Հսկայ հին բերդեր կանգուն մնացած են տակաւին, հազարաւոր տարիներէ ետք: Պատմութեան էջերէն ծանօթ՝ Փիւնիկե – կիներու չինութիւններէն ինչ որ կը մնայ, կրնայ գաղափար մը տալ այդ հնադարեան ցեղին ուշիմութեան, Միջերկրականի ա – մենահաղորդ ծովախորշին վրայ հիմնը – ւած աւերակ նաւահանգիստը ցոյց կուտայ թէ ժողովուրդի մը բարձրացումը չի կայանար միայն ուրիշ ժողովուրդներու վրայ հուր ու սուրով տիրապետութեան մէջ: Ծովային խաղաղ նաւագնացութեամբ, տնտեսական բարգաւաճումի, առուտուրի խմաստութեամբ ստեղծուած յարաբերութիւնները լաւագոյն միջոցներն են վաստահեղ պատմութիւն մը կերտելու: Հին պատմական արձանագրութիւնները ցոյց կուտան թէ Փիւնիկեցիները միակն եղած են ցուցադրելու աշխարհին որ տնտեսական միջոցներով կարելի է խաղաղ ապրիլ, այսպէս նուիրուած են նաւաշինութեան՝ չրջագայելու համար Միջերկրականի աւազանին եղերքը եւ չատ աւելի հեռուները ու երբեք չեն մտածած սուր եւ նիզակ չինել՝ ցամաքային պատերազմներու մէջ նետուելու համար:

Երբ կը բարձրանամ հսկայ աշտարակաձեւ բերդին բարձունքը, աչքիս առջեւ կը պարզուի ծովային անսահման հորիզոն մը: Հաւանաբար ժամանակին Փիւնիկեան իշխանին պատկանած պէտք է ըլլայ այդ ամրակուռ չէնքը, դիտելու համար կապոյտ չուրերուն վրայէն հեզասահ հեռացող առագաստանաւերը, բեռնաւորուած արեւելքի արտադրութիւններով դէպի եւրոպական հողամասը եւ մինչեւ Մարսէյլ:

Այս հսկայական աւերակներուն մէջ, զարգարձիկ ուղիներուն եւ մթնաստուեր սենեակներու քով նշմարելի է կրանիտեան սիւներ եւ արձաններ, խոշոր վերեզմանաքարեր փորուած, որոնք տոկացած են դարերու հարուածներուն: Քաղաքակրթութեան մեծ օրրան մըն էր այս խորչը, եւ եթէ պեղումներ կատարուին, հաւանական է որ այս ընդարձակ աւերակներու տակէն դուրս աշխարհ պիտի գան, հռոմէական ժողովուրդի մը ծաւալուն հետքերը:

Հակառակ ճնշող տաքերուն բուռն փա –

(8 Շար.)

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Սիրով, նոյնիսկ տեսակ մը ջերմութեամբ ընդունեց Թէքէեան հրաւէրս եւ խոստացաւ խօսք առնել Սէթեանի մասին:

Կը մնար Զրաքեանը:

Անդամ մըն ալ պէտք եղաւ ուրեմն ոգիմպոս բարձրանալ, տեսնելու համար Զրաքեանը, Սկիւտար կը բնակէր ան ալ, այն օրերու մեր Ոգիմպոսը, ուր կը հանդիպէին աճիւնները Պետրոս Դուրեանին, եւ կը սոնքար Պէրպէրեան վարժարանը՝ չորս տասնեակ տարի իր հասցուցած սերունդով, Պէրպէրեանցի էր Զրաքեանն ալ, ու հիմա ուսուցիչ էր այնտեղ· արդէն լոյս տեսած էին իր «Ներաչխարհն» ու «Նոճաստանը», ու լրւն համբաւ համբաւ ստեղծած, Էֆսանթրիֆ՝ գրական իր էջերուն մէջ, Էֆսանթրիֆ էր կեանքի մէջ ալ, քանի մը կուռքեր ունէր, որոնցմէ մէկն ալ Ռեթէոս Պէրպէրեանն էր եւ ո – րոնցմէ դուրս արժէք չէր ճանչնար, գրականութեան դասախօս՝ բայց կ'ուրանար նաեւ մեր գրականութեան բարձրագոյն արժէքները, նոյնիսկ չատ մը մեծութիւններ:

Իր տաղանդը խառնուած էր մեծամտութեան, գարտուղութեանց, մտաւոր թափառումներու եւ օր մը չարթնացած չի քարոզիչ պիտի գառնար, եղերական մահով մը վախճանելով իր ալեծուխ կեանքը Անատոլուի մէջ, ուր գացեր էր կենաց Բանը քարոզելու:

Գիտէր, որ կը պատկանէի հոսանքի մը, ուրիկ կը խրտչէր ինքը, բայց դիս ընդունեց քաղաքավարութեամբ, թէեւ այդ քաղաքավարութեան մէջ տեսակ մը հեգնութիւն ալ կար ու քիչ մըն ալ պատուհաս: Բայց իր վերապահութիւնը չերբ մացաւ մէկէն եւ խանդավառութեան փոխուեցաւ, երբ խմացաւ, թէ գացած եմ զինքը հրաւիրել Սէթեանի մասին խօսելու:

Կը մնար նախապահ մը գտնել· այդ գերըն ալ վիճակուեցաւ Երուանդ Օտեա – նին, որ նոյնպէս մօտէն էր ճանչցած Սէթեանը՝ ըլլայ Պոլսոյ հին օրերէն, ըլլայ յետոյ Եգիպտոսէն: Բարմութիւնը այնքան ալ խաւուն չէր, սակայն, Սէթեանի նուիրուած ասուլիսին, որ տեղի ունեցաւ 1913 Մայիս 10ին: Օտեան կը նախագահէր, բայց հազիւ քանի մը բառ բազկացած էր իր բացման խօսքը:

— Տիպար նախագահ մը պիտի ըլլամ ես, — ըսաւ Օտեան, — որովհետեւ ճառ պիտի չխօսիմ ...

Յետոյ հակիրճ կերպով ներկայացուցի կեանքն ու գործը Յովհ. Սէթեանի, որ կեանքին 6րդ տասնամեակը կը լրացնէր այդ տարին, եւ քառասնամեակը իր գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան:

Յետոյ խօսքը տրուեցաւ Տիրան Զրաքեանի, որ նախ կանդ առաւ երկար Յովհ. Սէթեանի քերթողական լեզուին վրայ, սկսեալ 1882 քերթուածներու անոր առաջին հատորէն՝ «Գրական պրօսանք»ի հրատարակութենէն եւ 1888էն, քերթուածներու երկրորդ հատորէն՝ «Ցուղման ժամերուն» լոյս տեսնելէն մինչեւ 1912, այսինքն՝ մինչեւ «Արշալոյսէն վերջալոյս» հատորը, լեզու մը, որ թէեւ բանչրջուած է քառասուն այդ տարիներու ընթացքին, բայց կը պահէ «ընդհանուր յատկանիշ մը Հայոց լեզուին ամենակատարող քերականութենէն իր պահած պերճութեան կիրարկած կերպերուն եւ անոր ամենաբաւ բառարանէն իր ժառանգած ճոխութեան մէջ»:

Տիրան Զրաքեան ծանրացաւ յետոյ Սէթեանի քերթողական երկին բովանդակութեան վրայ, եզրակացնելու համար ի վերջոյ·

«Ինձի կը թուի, թէ Սէթեանի գրականութեան մէջ ինչ որ կայ գերազանց, գերազանց, քան իր զարմանահրաչ հայերէնը, գերազանց, քան իր երփնավառ երեւակայութիւնն, իր զգացումներն են, իր սիրտն է այն, անպատում ազնուութեամբ բարախուն սիրտ, որուն տրոփներ՝ տեղ ղրաւած է նաեւ Քուվէյթի փոխադրութիւնը Թունուզի կառավարութեան, որուն դումարը կը հասնէր տասը միլիոն սթերլինի: Փոխադրութիւնը պիտի ըլլար երկու տարբեր ճամբաներէ: Մին կառավարութենէ կառավարութիւն, չորս միլիոն սթերլին, որ անցեալ տարի իրագործուած է լիովին, իսկ միւսը՝ արաբական տնտեսութեան զարգացման Քուվէյթ Ֆոնդէն, էլեկտրական ուժի կայաններու կառուցման համար:

Ներկայիս բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան Անգլիոյ հետ, ձէթ օդանաւերու համար, որուն մէկ մասը իսկ յանձնուած է արդէն:

Վերջին տեղեկագրութեանց համաձայն, մինչ Անգլիա Քուվէյթի քարիւղի գնորդ երկիրներէն առաջինն էր, վերջերս երրորդ կարգի անցած է՝ առաջնութիւնը տալով Իտալիոյ եւ Ճափոնի: 1962 թը – ւականին Անգլիա գնած էր 471 հազար երկու հարիւր տակառաչափ քարիւղ, այսինքն երկրին արտադրութեան հարիւրին 28·7 մասը, մինչ 1964ին այս քանակութիւնը իջած էր 284 հազար 900 տակառաչափի, որ ըսել է Քուվէյթի արտաբերութեան հարիւրին 14·6 մասը, գրեթէ կէս առ կէս նուազած:

Ներկայ տարւոյն մէջ իր վերջնական ձեւը չէ առած տակաւին օրինական այն տրամադրութիւնը, որ անոնցմէ բնոյթ կը կրէ Քուվէյթի քարիւղի ընկերութեանց հանդէպ: Համաձայն այս տրամադրութեան՝ քարիւղի ընկերութիւնները 90 միլիոն սթերլինի տուրք մը պիտի վճարեն 1960 տարուոյ չահատուրքէն իրրեւ առկախ մնացած մասնաբաժին մը: Անգլիական թերթերը կը գրեն թէ պարագան ընդունելի չէ նկատուած թէ Մեծ Նահատչին եւ թէ կառավարութեան մեծամասնութեան կողմէ:

Ինչպէս յայտնի է, մաքսային գործառնութենէ զատ տարբեր ուրիշ տուրք գոյութիւն չունի Քուվէյթի մէջ:

Երկրին ամէնէն մեծ հողը կը կազմէ ջուրի պակասը կամ աւելի ճիշդ դրեթէ չգոյութիւնը, ընդունելով որ ջուրը պղրիւրն է հողագործական ու երկրագործական գործունէութեան:

Քուվէյթ չի փափաքիր մտնել Համաբակայ Շուկային մէջ: Անհրաժեշտութիւն մը չի նկատեր մաս կազմել այսպիսի միութեան մը, «քանի որ, կ'ըսէ, ճարտարագործական երկիր մը չեմ որ ճարտարագործութիւնը պաշտպանելու պարտաւորուած ըլլամ:

ԳՐԻԳՈՐ Ա. ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

(8 Շար.)

ՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՎՈՍՏՈՑՈՎ

Կանչեց գնդապետ Հոլմսը, որ ուզում էր ինքը հարցաքննել գերիներին։ Ես ներս մտա, նրանք իրար կից կանգնած էին։ Ես ասացի, որ ինձ ուղարկել է գնդապետ Հոլմսը, որ ուզում է իմանալ, թե ինչ ազգի են։ Նրանք պատասխանեցին, որ ռուսներ են։ Ես հարցրի, թե ինչ գնդի են պատկանում։ Նրանք պատասխանեցին, որ Ռոստովի գնդի են։ Ես հարցրի, թե ինչ ճանապարհով են եկել

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԼՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն միչեւ կէս գիշեր

ԺՈՐԺ Ե·ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալները : Ինամուած պիւֆէ սովորական գիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Պուռուչեան եւ զաւակները Էլիան եւ Ռաչիկ , Տէր եւ Տիկին Յ. Կիւլէսէրեան եւ զաւակը Ժան Փիէռ, Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Եաղճեան եւ զաւակները , Այրի Տիկին Եսթէր Պէօրչքճեան եւ զաւակները Ստեփան (Պօղոս) , Օննիկ եւ զաւակը , Տէր եւ Տիկին Ժողէֆ Տէրմէնճեան , Պ. Պետրոս Ոսկերիչեան , Տէր եւ Տիկին Ա. Քիւրտօղլուեան եւ զաւակները (Պէյրութ) , Այրի Տիկին Վարսենիկ Ալթունեան եւ զաւակները , Այրի Տիկին Արմենուհի Ազարեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Արշամ Ալթունեան եւ զաւակները (Մարսէյլ) , Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ալթունեան եւ զաւակները (Մարսէյլ) , Այրի Տիկին Սիրանոյշ եւ զաւակը (Մարսէյլ) , Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Շաքարեան եւ զաւակները (Եգիպտոս) , Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Շաքարեան եւ զաւակը , Այրի Տիկին Վարդանուշ Պուռուչեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Էֆէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պուռուչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պուռուչեան եւ զաւակը, Ինչպէս եւ Քէհեայեան, Անսուրեան ընտանիքները եւ բարեկամները անհուն վիշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՊՈՒՌՈՒՇԵԱՆԻ
(Ատափազարցի)

մահը :

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի 16 Փետրուար, ժամը 15·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին (15 Բիւ ժան կուժօն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քլիչիի նոր դերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ամփոփուելու համար :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Ընկ. Անտրէ Պալտասար - եան քան ֆրանք կը նուիրէ իր այցելութեան առթիւ :

Պ. Հոտոյեան (Մօրան Ս/Օրժ) 20 ֆր. կը նուիրէ Յառաջին եւ Հայ - Բոյժին :

ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՑ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին ցանկին դումարը	201·677

Պ. Սրամ Սարգիսեան 100 ֆրանք , Պ. Կարապիտ Պօյաճեան Ն. Պօյաճեանի ա - մուսնութեան առթիւ հարիւր, Օր. Ռօզի Վարդ հարիւր, Ոմն յիսուն, Պ. Նուպար Գէլճեան յիսուն , Դպրոցասէրի տեսչուհի Օր. Գարագաշեան կրթ. ձեռնարկու Տիգրան Քէօշկէրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50 , Պ. Վահէ Թօսունեան Պետրոս Պալըգճեանի մահուան առթիւ յիսուն, Պ. Մարտիրոս Գարագէօզեան Կարապետ Քէշիշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50: Ընդհ. դումար 202·227 ֆրանք :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Քէլըճեան կը նուիրեն վաթսուն ֆրանք Մշակոյթի Տան , Աւե - տիս Եաղուպեանի մահուան քառասունքին առթիւ : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ (Փետրուար 17) ժամը 21ին , Սփլանտիտի սրահներուն մէջ, 21 Պուլվ. տ'Ալբէն :

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար - չութեան :

Conférence-Débat

Կազմակերպուած Եւրոպայի Ուս. Մի - ութեան կողմէ, Փարիզի մասնաճիւղ , Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, կը մասնակցին Կապոյտ Ռաչէի, Դպրոցասէրի եւ Ս. Մուրատեան վարժարանի ներկայացուցիչնե - րը :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը եւ մանաւանդ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կո - չին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹ ԿԸ ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի գե - ղարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, կիրակի :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի Մայիս 14ին :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 18ին

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախա - ձեռնութեամբ :—

Ուրբաթ (Փետրուար 17) Վարդանանցի տօնակատարութիւն :

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐ. 18-Ի ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ 46ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, *Սանթրը Քոմէրսիալ Սուխղ սրահին մէջ*
10, Rue de la Messagerie Métro : Poissonnière

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսին ԸՆԿԵՐ ՀՐ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ եւ ՅԱՐԹ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻրի պարախումբը – կը նուագէ՝ Ընկեր ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն Ընկեր ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ եւ ԿԱՐՕ

Ճոխ պիւֆէ, ընկերական խնջոյք , հաճելի անակնկալները :
Մուտքը ազատ է

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Յետաձգուած է Մարտ 12ին, կապոյտ Ռաչէի , Լիոնի եւ Վալանսի ներկայացում. - ներուն պատճառով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Ռաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ ետք ,ժամը 3·30ին Լիոն, 6րդ Թաղապետարա - նի սրահը :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՑԵ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան : *Բեմադրութիւն.—* Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մոստիչեան, Նորա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին Կապոյտ Ռաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ *ժամանակը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըս - տիպուին Ա. արարին վերջանալուն սպասել :*

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Ռաչի Վա - լանսի մասնաճիւղին :

Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30-ին տեղւոյն *Թէաթր Մունիսիփալին մէջ :*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սէթ - Ֆանէսքոյի էմիսիոնը :—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

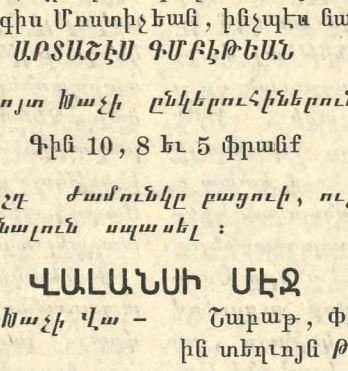
Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօսթոնի Հ. Յ. Դ. «Զա - ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը Ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կա - րեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայու - թիւն :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՅԶ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ - ՀԷԼՎԱ

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
16
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
16 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10839 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.839

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Սրտի մեծ գոհունակութեամբ կարդա-ցինք «Հայրենիքի Ձայն»ի Յունուար 29ի թիւին մէջ, որ Հայաստանի կառավարութիւնը որոշած է յաւերժացնել յիշատակը այն պատմական դիւցազնամարտին, որ տեղի ունեցաւ 1918 Մայիսի վերջին տասնօրեակին Արարատեան դաշտին մէջ, Սարտարապատի առջեւ եւ որուն չնորհիւ Հայաստան հռչակեց իր անկախութիւնը:

Ազատատենչ ու հայրենակարօտ Հայութիւնը ամէն տարի «Մայիս 28»ին կ'ոգեչէ 1918ի մայիսեան կռիւները երեք դէպ-քերուն վրայ, — Սարտարապատ, Բաշ Աբարան եւ Ղարաքիլիսա: երեք հերոսամարտներ՝ մղուած իրարմէ ոչ-հեռու երեք ճակատներու վրայ, մասնակցութեամբ ո՛չ միայն հայկական ղինեալ ուժերուն, անձնազոհ կամաւորներուն, այլև ամբողջ հայ ժողովուրդին, առանց դասակարգի, տարիքի, դաւանանքի եւ սեռի խտրութեան:

1917ի բոլշեւիկեան Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը «դէպի տո՛ւն» քշած էր կովկասեան ճակատի ռուս զինուորները՝ Հայերը միս-մինակ ձգելով Թրքական կանոնաւոր բանակին եւ արիւնարբու «չէթէ»ներուն դիմաց:

1918ի առաջին օրերէն սկսեալ հայ կամաւորական դունդերը օրհասական կռիւներ մղելով Երզնկայէն ու Էրզրումէն ըսկըսեալ կը նահանջէին դէպի Կարս ու Ալէքսանտրապոլ:

Այս վերջինի անկումէն եօք հայկական բանակի մէկ մասը բռնեց Երեւանի ճամբան եւ Մայիս 19ին կռուելով հասաւ Սարտարապատ: Թուրքերը կը յառաջա-նային մէկ կողմէ երկաթուղիին հետե-ւելով, միւս կողմէ Արազածի հիւսիս-արեւելեան ուղղութեամբ: Թրքական բանակին հետ կը գործակցէին տեղացի Թուրքերն ու Քիւրտերը:

1918 Մայիսի կէսին Արարատեան դաշ-տը ամէն կողմերէ պաշարուած էր թըշ-նամիներով: Էջմիածին – Երեւան, Երե-ւան – Դիլիջան ճամուղիին վրայ խնուած էին խուճապահար փախչող զաղթական-ներ:

Դժոխքին այդ պայմաններուն մէջ է, որ աննման Արամի կոչին պատասխանելով ռազմաճակատ փութացին բոլորը՝ անխը-տիր, մեռնելու կամ ազատ ապրելու վճռակամութեամբ:

Զօրավարներ Նազարբէկեան, Սիլիկեան եւ Դրօ իրենց ռազմավարութեամբ պար-տութեան մատնեցին եռապատիկ ուժով եւ արդիական զէնքերով օժտուած թշնամի բանակը: Հայկական 10 – 12 հազարին դիմաց Թուրքերն ունէին 35·000 զինուոր:

Սարտարապատի յաղթանակը տեղի ու-նեցաւ Մայիս 28ին: Յաջորդ օրը Զօր· Սիլիկեան նոր կոչով մը հրաւիրեց հայ ժողովուրդը հետապնդել չարաչար պար-տուած եւ անկարգ նահանջող թշնամին վերագրաւելու համար Ալէքսանտրապոլը:

Սակայն զինադադար կնքուած ըլլալով պաթումի մէջ, կռիւները դադրեցան:

Սարտարապատը Սփիւռքի Հայութեան համար դարձած է անկախութեան ու ա-զատութեան խորհրդանշան, օտար աստ-ղերու տակ ծնած ու սնած Հայորդիներուն համար ներշնչման անսպառ ազբիւր մը:

Ճակատագրական այդ օրերուն, երբ իր գոյութեան, լինել – չլինելու հարցը նժա-րի վրայ էր դրուած, հայ ժողովուրդը Արարատեան դաշտին մէջ մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ եւ գործեց հրաշք մը, անհաւատալի բայց իսկական հրաշք մը:

Սարտարապատի յուշարձանի նախա-դիծը կը պատրաստեն ճարտարապետ մը եւ երեք քանդակագործներ, որոնք կա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԻԼՍԸՆ ԼԱԻԱՏԵՍ ԿԸ ՄՆԱՅ

ՀԱԿԱՌԱԿ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԻՄԱԿՈՆԹՈՒԹԵԱՆՑ

Անգլիոյ վարչապետը Պոն մեկնելէն ա-ռաջ երեսփոխանական ժողովին առջեւ պարզեց Կոսիկինի հետ ունեցած խօսակ-ցութեանց արդիւնքը: Հակառակ ամե-րիկեան ամբակոծութեանց վերսկսումին, Ուիլսըն յայտնեց թէ ինք լաւատես կը մնայ, վասնզի խաղաղութեան շատ մօտէն անցած են:

Վարչապետը հաստատած է նաեւ թէ անգլեւխորհրդային տեսակէտներու փո-խանակումը թոյլ տուած է որ ձեւակեր-պում մը մէջտեղ դրուի, որ մեկ օրէն միւսը կրնայ գործնական փուլի մէջ մտնել:

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը ընդուն-ուած է սակայն թէ Լոնտոնի կառավա-րութիւնը տեղեակ չէր պահուած Ուա-շինկթընի որոշումէն:

Երեսփոխանական ժողովէն զատ, Ուիլ-սըն ճառ մը արտասանած է նաեւ հեռա-տեսիլէն եւ չեչտած ի մէջ այլոց — «Վիէթնամի խաղաղութիւնը մեր ձեռքին ծայրն էր, առաջին չաբաթավերջին:

Միայն մեկ ժեստ, վստահութեան պարզ ժեսթ մը կրնար մեղի հոն տանիլ: Եօթը օրերու ընթացքին զորս Կոսիկին հոս անցուց, Արտաքին նախարարը եւ ես անընդհատ գրեթէ առանց քնանալու, փորձեցինք պատերազմիկները կռուի դաշտէն փոխադրել ժողովի սեղանի մը: Զաղողեցանք: Աշեները չէ իրար անցընե-լու, ոչ ալ մեղադրելու: Ձիշդ է որ մի-այն մեկ ժեսթ հիւսիսային – Վիէթնամի կողմէ — ժեսթ մը որ իրեն ոչ մեկ բան պիտի արժէր ապահովութեան կամ վար-կի տեսակէտով — դէպքերու ծնունդ կրը-նար տալ որոնք խաղաղութիւն կրնային բերել: Ձիշդ է որ զինադադարի ընթացքին, հիւսիսային – Վիէթնամը զօրքի պան-դուածային տեղափոխումներու ձեռնար-կեց, ռազմական առաւելութիւն մը ձեռք ձգելու համար: Այդ գործունէութիւնը աւելցուց ամերիկեան կասկածները ինչ կը վերաբերի հիւսիսային — Վիէթնամցինե-րու անկեղծութեան: Նոյն ձեւով, հիւ-սիսային Վիէթնամցիները կը կասկածին ամերիկեան անկեղծութեան մասին եւ բուռն կերպով կը հակադրէն ամերիկեան որեւէ ձեռնարկի դիմաց»:

Նոր յոյսեր ծագեցան նաեւ երբ լսուե-ցաւ թէ հիւսիսային Վիէթնամի պատ-ուիրակութիւն մը Փեքին հասած է:

Ուաշինկթընի մէջ, այն կարծիքը կը տիրէ թէ զօրավարներու «հաղանդն» է որ մղած է ձնոսրները ամբակոծութիւնները վերսկսելու որոշումը տալու, աւելի քան Հանոյի բռնած դիրքը:

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

Քաղաքական հինգ կազմակերպութիւն-ներ միայն պիտի կարենան իրենց պայ-քարը տանիլ հեռատեսիլէն: Լրիւ իրա-ւունքով կրնային մասնակցիլ այն կազ-մութիւնները որոնք ներկայ են Ազգ· Ժո-ղովին մէջ: Իսկ ասկէ զատ, դիմում պէտք է ընէին այն կազմակերպութիւնները ո-րոնք երեսփոխան չունին: Դիմումները պէտք է կատարուէին մինչեւ երկուշաբթի կէս գիշեր: Պայմանն էր որ իւրաքանչիւր կազմութիւնը 75 թեկնածու կարենայ ներկայացնել: Այս պայմաններու մէջ ներ-կայիս հինգ կուսակցութիւններ կան ո-րոնք պիտի կարենան օգտուիլ հեռատե-սիլին եւ ձայնասփիւռին տուած վայր-կեաններէն: Ասոնք են՝ Ե. Հանրապե-տութեան թեկնածուները, ձախի դաշ-նակցութեան, համաձայնավար կուսակցու-թեան եւ դեմոկրատ կեդրոնի: Ասոնցմէ զատ միայն միացած Ընկերվարական կու-սակցութիւնն է (ՓԷ ԷՍ ԻԻ) որ լրացու-ցած ըլլալով պահանջուած պայմանները պիտի կարենայ օգտուիլ հեռատեսիլէն: Պայմանները չեն լրացուցած Թիքսիէ – Վինեանգուտի «Հանրապետական զինակ-ցութիւն» չարժումը, եւ անջատուած կո-լիստները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նախկին վարչապետը՝ Քոնրատ Ատընաուըր պաշտօնական այ-ցելութիւն մը կը կատարէ Սպանիա եւ պիտի տեսնուի Ֆրանքոյի հետ:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Պէյրութէն կը գրեն — Զորեքշաբթի 8 փետրուար, երեկոյեան ժամը 5·15ին, Միսլ – Իսթ ընկերութեան օդանաւով, Խալէպի օդակայանը ժամանեց եւ ապա կաթողիկոսարան մեկնեցաւ Երուսաղէմի Պատրիարք, Եղիշէ Արք· Տէրտէրեան, ընկերակցութեամբ Շահէ Եպիսկ· Աճէմ-եանի:

Պատրիարքը հիւրն է Մորէն Ա· Կաթո-ղիկոսի:

Աւելի վերջ, կաթողիկոսարան այցելեց Օրթոտոքս Եկեղեցիներու պատուիրա-կութիւն մը եւ հանդիպում ունեցաւ Ա-րեւելեան Ուղղափառ Դաւանակից Եկեղե-ցիներու Մնայուն Յանձնախումբի ան-դամներուն հետ, Մատենադարանի սրա-հին մէջ, ուր տեղի կ'ունենայ Յանձնա-խումբի ժողովը:

Պատուիրակութեան մաս կը կազմէին Տիեզերական Պատրիարք Աթենագորասի ներկայացուցիչ Կողմաս Եպիսկոպոս, Մոսկուայի Պատրիարք Ալէքսէյի ներ-կայացուցիչ Տ· Կերմանըին Եպիսկոպոս եւ Անտիոքի Պատրիարքութեան ներկա-յացուցիչ հինգ եպիսկոպոսներ, իրենց ուղեկից այլ եկեղեցականներու ընկերակ-ցութեամբ:

Սիրալիր տեսակցութենէ մը եօք, ա-ւելի քան մէկ ժամ տեւող խորհրդակցա-կան ժողով մը ունեցան, Քաղկեդոնական եւ ոչ Քաղկեդոնական եկեղեցիներու միջ-յարաբերութեան տեսանկիւնէն:

Ժողովէն անմիջապէս եօք, պատուի-րակութեան բարձրաստիճան հիւրերը, Մնայուն Յանձնախումբի անդամներուն հետ, մեկնեցան Նահր Էլ Քելբ պանդո-կը, ուր կաթողիկոսը ցանկութեամբ, ճա-շի հիւրը եղան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսու-թեան:

Ժամը 5·30ին, Մնայուն Յանձնախում-բի ժողովի դադարին, Ֆրանսական պատ-կերասփիւռի կողմէ, Հայր Սթրուվ, հարցազրոյց ունեցաւ Յանձնախումբի ա-տենապետ Սամուէլ Եպիսկոպոսի, Գարե-գին Եպիսկոպոսի եւ Հայր Փօլ Վարկիզի հետ, ժողովի աշխատանքներուն եւ քրիս-տոնէական հարցերու շուրջ: Հարցա-զրոյցը պիտի պատկերասփռուի Ֆրանսա-յի մէջ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վարդանանցը համաժողովրդային չու-քով տօնակատարուեցաւ Նորաշէնի Սրբոց Վարդանանց եկեղեցիին մէջ, Հինգշաբ-թի, 2 Փետրուար 1967ին:

Առաւօտեան ժամերէն, հաւատացեալ-ներ լեցուցած էին եկեղեցին:

Ամբողջ եկեղեցւոյ թաղն ու բակը դրօ-շազարդուած էր Լիբանանեան դրօշնե-րով:

Սկաուտներն ու «Նուպարեան» վարժա-րանի աշակերտները, թաղեցիներուն եւ հիւրընկալ յանձնախումբերուն հետ, ծա-փերով դիմաւորեցին Առաջնորդ Տաճատ Սրբ·ի եւ Պուրճ Համուտի քաղաքապե-տին ժամանումը: Ոչխար մը զոհուեցաւ Սրբազան Հօր օրհնութեամբ եւ սկաու-տական նուագախումբը հնչեցուց Լիբա-նանեան քայլերգը:

Հանդիսաւոր արարողութեամբ պատա-րագեց Առաջնորդ Սրբազանը: Իր քարո-զին մէջ, Սրբ· Հայրը վեր առաւ այն ե-կեղեցական ոգին, որ հայ ժողովուրդին աւանդեց անմահութիւն՝ Վարդանանց նահատակութեամբ:

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՄԷՆ ՇԱԲԱԹ
Կը հետեւիք հեռատեսիլէն
ԱՄԷՆ ՕՐ
Պիտի կարդաք «Յառաջ»ի մէջ

ՄՈՆԹԵՊԵԼԼՈՅԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

ԵՒ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԽՄԲ.— Մեր ընթերցողներուն ծանօթ են բրիական մամուլին բարբաջանքները : Հետաքրքրական է անշուշտ գիտնալ նաեւ հայ մամուլին տեսակէտները : Այսօր կ*ուտանք*, երկու թերթերու արտայայտութիւնը : Նախ Փարիզի «Նոր Ապագայ» շաբաթաթերթին խմբագրականը (8 Փետրուար).—

« Երի կազեթա » թերթը խօսելով այս խնդրին վրայ, կը հարցնէ.— «Ի՞նչ եղեր է որ Պէյրութէն զրդռութիւններ կ'ար – ձագանգեն մինչեւ Քալիֆորնիա եւ կը պահանջեն որ Մոնթենեկլրոյի մէջ թրքութեան դէմ յուշարձան մը կանգնուի : Եթէ այդպէս բան մը ըլլայ, Պոլսոյ Հայերը կրնա՞ն հանդիսատ նստիլ իրենց տեղերը : Հանդիսատ ձգեցէք սա համակրելի, աշխատասէր եւ անվնաս թուրք հայրենակիցները, դանոնք ալ Պոլսոյ Ցոյներուն վիճակին մի՛ ենթարկէք » : Թուրք թերթը կը փութայ աւելցնել. «Մեր ղարուն ցեղասպանութիւնը առաջուան պէս չըլլար, ոչ ոք կրնայ ուրիշ մը ջարդել, բայց եթէ անչնչելի մթնոլորտ մը ստեղծուի , այն տեղ Պոլսոյ մէջ ոչ մէկ Հայ կը մնայ» :

Մոնթենեկլրոյի յուշարձանը կը կանգնուի ոչ թէ « թրքութեան դէմ » , այլ այն զոհերուն համար, որոնք «համակրելի, աշխատասէր եւ անվնաս թուրք հայրենակիցներ» էին եւ որոնց այնիսկ սոսկալի պայմաններու մէջ բնաջնջուելուն համար թուրք մամուլը ոչ մէկ ցաւի կամ դատապարտութեան խօսք արձանագրեց ցարդ, մինչդեռ Հիթլերի վախճանէն ետք գերման ժողովուրդը մերժեց բաժնել անոր պատասխանատուութիւնը Հրեաներու դէմ գործադրուած ցեղասպանու – թեան մէջ, դատապարտելով այդ հակա – մարդկային արարքը : Այսօր իսկ Միւնխէն մէջ կը դատուին երեք Գերմաններ , մէկը կին մը, ցեղասպանութեան ոճիրով :

Հրեաները Փարիզի մէջ կանգնած են յուշարձան մը երկրորդ պատերազմի ըն – թացքին զոհուած իրենց ցեղակիցներուն համար եւ ասիկա թշնամանք մը չենկատուեցաւ գերման ժողովուրդին դէմ, ոչ ալ գերման կառավարութիւնը ատոր համար բողոք բարձրացուց փրանսական կառա – վարութեան մօտ : *Քաղաքակիրթ ժողո – վուրդները կը յարգեն իրենց եւ ուրիշներու մեռելներուն յիշատակը, երբ մանաւանդ անոնք զոհուած ըլլան ոճիրի մը, որ ուղղուած է ամբողջ մարդկութեան դէմ :* Այս է որ կ'ըսեն Հայերը, իրենց մեռելներուն համար յուշարձաններ կանգնելով :

Թուրք մամուլին եւ հանրային կարծիքին դէմ վրդովումին պատճառը այն է որ Հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ցեղասպանութեան արարքը Թուրքը դատա – պարտած չէ եւ նոյնիսկ այդ արարքին դլխաւոր դերակատարներուն համար դամբարաններ բարձրացուցած է, (ԽՄԲ. — Անկարկութիւն Թալէաթի դամբարանին), որով անոնց պատասխանատուութիւնը բաժնած է ,և երբ Մեծեղեռնի զոհերուն յիշատակը կ'արծարծուի, ասիկա Թշնամանք մը կը նկատեն իրենց համար :

Եթէ երբեք Հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ցեղասպան արարքին հեղինակները դատուած եւ դատապարտուած ըլլային , կամ գոնէ անոր նիւթական եւ հոդային կորուստներուն համար նուազագոյն հատուցում կամ փոխարինութիւն մը եղած ըլլար, ինչպէս ըրաւ Գերմանիա Հրեաներուն, այն ատեն Թերեւս տեղին ըլլար ըսել թէ պէտք չէ անդրադառնալ դէպքերը քրքրել եւ միջցեղային ատելութիւն արծարծել : Հայոց պատմութիւնը վկայ է թէ մեր ժողովուրդը խաղաղասէր եղած է միշտ եւ հաշտ ապրած իր դրացիներուն հետ, երբ անոնք զինք հանդիսատ թողած էն : Անիկա միշտ ընդվզած է անարդարութեանց դէմ : Եւ եթէ ան արդարութիւն կը պահանջէ, ուրիչները իրաւացրկելու համար չէ : Այլ՝ ետ առնելու համար իր հայրենասւանդ հողերը : Որովհետեւ եթէ իսիք լռէ, իր միլիոնաւոր զոհերուն արիւնով ներկուած Հայաստանի խարերն են որ պիտի աղաղակեն :

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք նաեւ Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթին տեսակէտը, Մար – տիրոս Գօչի ստորագրութեամբ , յապա – ւելով ծանօթ «տուրբը».—

Թուրքերէն լեզուով հրատարակուող մեր պաշտօնակիցներէն ոմանք, վերջերս դարձեալ «հայկական խնդիր» մը հրապարակ նետեցին : Պատճառ, Քալիֆորնիա, Մօնթենեկլրոյի մէջ, կարգ մը հայ չրջանակներու նախաձեռնութիւնը , կանգնելու համար յուշարձան մը ի յիշատակ այն զոհերուն , որոնք մահացան Օսմ. կայսրութեան չրջանին, 1915 – 1916ի տարադրութեան առթիւ :

Այդ տարադրութիւնը եւ անոր անխուսափելի հետեւանքները, աւելորդ է ըսել թէ չատ դառն տպաւորութիւններ եւ անդրադարձումներ յառաջ բերին Թրքահայութեան վրայ :

Բայց Խորհ. Հայաստանէն, Սիբիւրքի մէջ ալ Հայութիւն մը գոյութիւն ունի : Բաւական ստուար թիւ մը : Արդեօք այդ Հայութիւնը ի՞նչ ոգիով չաղախուած է :

Անվիճելի կերպով կրնանք ըսել թէ Սիբեւելքի մէջ արեւելեան, Սիբեմտուքի մէջ արեւմտեան ոգիով : Այդ ոգիին մեկնաբանութիւնը ընել մեզի անկ չէ :

Մօնթենեկլրոյի մէջ Հայերը ուղեր են յուշարձան մը կանգնել ի յիշատակ 1915–16ի տարադրութեան զոհերուն : Ասիկա, մարդկային ղդացումներու տեսակէտով տեղին գաղափար մը եւ արտայայտութիւն մըն է :

Սակայն կը կարծենք թէ ամէն ձեռնարկ նպատակ մը կ'ունենայ կամ պէտք է ունենայ :

ՈՐԴԱՆ ԿԱՐՄԻՐԸ

—o—

Հին Հայաստանում նոր տարին տօնում էին Օգոստոսին : Նոր տարին կամ , ինչպէս մեր պապերն էին ասում՝ Նաւասարդը սկսւում էր Օգոստոսի 11ին եւ տեւում մի քանի օր : Հայոց աչխարհի համար Նաւասարդեան տօնախմբութիւնների առանձնական հատկանիչը եղել է Բագրեւանդի գաւառը : Արածանի (այժմ՝ Մուրադչայ) գետի ափերը Նաւասարդեան օրերին դառնում էին բազմամարդ : Բայց չատերին, յատկապէս երիտասարդ – ներին հատկանիչը եղել է Բագրեւանդ մեկնել : Նաւասարդի առաջին օրը տեղի էր ունենում ձիարչաւ : Բոլոր

Արդ, ի՞նչ է նպատակը յուշարձանի այդ ձեռնարկին :

Եթէ սղալ է մեռեալները, եա, եւ ինծի հետ բոլոր Թրքահայութիւնը, վստահ եմ թէ ոտքի կը կանգնի յարդանք ընծայելու համար անոնց յիչատակին :

Բայց , եթէ յուշարձանի այդ ձեռնարկին նպատակն է թուրք ժողովուրդը, թուրք պետութիւնը եւ ի մի խօսք Թուրքութիւնը անարդել, այն ատեն, մենք բոլորս, իբր Թրքահայութիւն, ոտքի կը կանգնինք բանսարկուներու եւ ղրդռիչ – ներու դէմ, զանոնք դատաստութեան հրաւիրելու համար :

Ոմանք, Թերեւս կը խորհին թէ մենք , Թրքահայերս , կարդ մը ազդեցութիւններու տակ կը գտնուինք :

Մենք, ոչ մէկ ազդեցութեան տակ կը գտնուինք : Մենք դիտենք յարդել մեր պետութեան օրէնքները : Եւ մեր օրէնքները մեզի կ'ընծայեն բոլոր այն իրաւասութիւնները դորս կը վայելեն բոլոր թուրք հայրենակիցները :

ԽՄԲ.— Մարտիրոս Գօչ այս առթիւ կը յիշէ նաեւ Պատրիարքին տեսակէտը թէ « հայկական հարցը այլեւս կը վերաբերի պատմութեան» : Գիտենք թէ Պատրիարքը հեռագիր մըն ալ ղրկած է Քալիֆորնիա : Պատրիարքին թե՞մն է Քալիֆորնիան : Թուրքիոյ Հայո՞ց պատրիարք է ինքը թէ Ամենայն Հայոց Պատրիարք : Թէեւ մեզ չի զարմացներ նման հեռագիր մը : Օրման – եանն ալ հեռագիր մը ղրկած էր Եւրոպա՝ ժամանակին, յետոյ ուզելով նոյն հեռագրին տալ տարբեր բացատրութիւն : Բայց Օրմանեան, ի հարկին եւ դիւանագիտութեան, գիտէր նաեւ ըսել թէ ինք չէ տէրը արտասահմանի Հայութեան : Եթէ պէտք տեսնէր՝ կ'ըսէր.— Դիմեցէք Էջմիածին :

Այս առթիւ, կրնայի՞նք յիշեցնել Թուրքերուն թէ Թալէաթի լչէը Պերլինէն փոխադրելով Պոլիս, ու դամբարան մը կանգնելով Պոլսոյ մէջ, *Մնթենեկլրոյի յուշարձանին նշանակութիւնը չատո՞ն մինչ հակադարձաբար, ընդդէմ Հայութեան :*

Հեծեալները պարտաւոր էին կրել որդան կարմիրի գոյնի տոպաներ (ԽՄԲ.— Ցը – բասերէն բոժ բառն է, պարեզօտ) : Բայց այդ թանկարժէք ներկը մատչելի չէր ա – մէնքին :

Իսկ ի՞նչ բան է որդան կարմիրը :

Արարատեան դաչտում աճում էին այնպիսի խոտեր , որոնք ծնունդ էին տալիս մի տեսակ միջատների : Հայերը հատնում էին այդ միջատները ,եփում և ստանում պայծառ կարմիր գոյնի ներկ, որ կոչւում էր որդան կարմիր կամ հայկ. ներկ : Շատ երկար դարեր այդ ներկը եղել է Հայաստանի հպարտութիւնը : Այն ունեցել է համաչխարհային համբաւ : Յաճախ հեռուստ երկրներում «Հայոց աչխարհի » փոխարէն օգտագործում էին «որդան կարմիրի երկիր » արտայայտութիւնը : Որդան կարմիրի արտադրութիւնը եղել է հայ թագաւորների մենաչնորհը : Քաղաքամայր Արտաչատում կային յատուկ ներկատներ , որոնք կոչւում էին արքայական : Հին Հայաստանից արտահանուղ ապրանքների բոլոր ցուցակները սկսւում էին որդան կարմիրով :

Ահա այդ որդան կարմիրն է որ Հայերը ցուցադրում էին յատկապէս Նաւասարդեան օրերին : Նախ Բագրեւանդի Նպատ լերան կատարին հինդ օր չարունակ փողփողում էր որդան կարմիրով ներկուած արքայական դրօչը : Ապա Արածանիի ափերին վառում էին ատրուչաններ, հսկայ խարոյկներ, որոնց չուրջը տօնախմբութիւնները էին սարքում : Ուչադրաւն այն է, որ հեթանոս Հայերը ամէն ինչ անում էին, որպէսզի Բագրեւանդում Նոր տարուան բոլոր գոյների մէջ իշխի կարմիրը:

Նրանք կարմիր կրակը փոխադրում էին դեատմիջեան կղզեակների վրայ, ամողջ կղզիների մէջ : Եւ դուսանները երգում էին.

Ընդ եղեգան փոխ ծուխ ելանէր ,
Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր,
Եւ ի բոցոյն վազէր խարտեաշ
պատանեկիկ :

Հազարաւոր մարդիկ սպասում էին, թէ ահա ուր որ է վառուող, որդան կարմիրի գոյն ստացած եղջերից դուրս կը վազի Հայոց ռազմի եւ կորովաբաչխութեան աստուածը՝ Վահագնը :

Նաւասարդի օրերին քուն մտած պատանիների ու օրիորդների ճակատներին որդան կարմիրի ներկ էին քսում եւ յաջորդ օրն ասում. «Այ թէ բախտաւոր կը լինեն այս երիտասարդները : Ոսկեմայր եւ ոսկեծղի Անահիտի մատների հետքն է մնացել նրանց ճակատին : Ամենայն Հայոց աստուածուհին նրանց երջանկութիւն է պարգեւել » :

Մեր հեթանոս նախնիների այս սովորութիւնը փոփոխուած տարատեսակներով հասել է մինչեւ մեր օրերը :

Որդան կարմիրը հին Հայերի մօտ եղել է նաեւ որպէս երկրի միասնականութեան խորհրդանիչ : Պատմական Հայաստանի բոլոր գաւառների եւ իչխանական տների բազմատեսակ զինադրօչների վրայ իշխող մաս է կազմել որդան կարմիրի գոյնը : Տիգրան Մեծի թագաւորութեան ժամանակաչրջանում (95 – 55 Ք. Ա.), Հայկական հպատակութիւն ընդունած հարևան արքաները իրենց դրօչների վերին երիզը ներկում էին որդան կարմիրով , որով իրենց հաւատարմութիւնն էին հաստատում Հայոց արքային : Եւ, ընդհակառակն, կենտրոնական իչխանութեան դէմ ապստամբող Հայ նախարարները իրենց զինադրօչի վրայից ջնջում էին որդան կարմիրի գոյնը :

Որդան կարմիրը հեթանոս Հայերի համար եղել է երջանկութեան, խաղաղութեան խորհրդանիչ :

Յայտնի է, որ յետագայում աչխարհի ժողովուրդների մեծ մասը, այդ թւում եւ Հայերը, ընդունեցին Հռոմէական տոմարը, որով նոր տարին սկսւում էր Յունուարի մէկին : Յունուարը լատինական աստծու Յանոսի անունն է : Յանոսը ժամանակի աստուածն է, որն իր բանալիով բացում էր երկնային դռները եւ լոյս ցերեկ դարձնում : Յետագայում այն պատկերուեց երկու երեսով, մէկը ծերունու , միւսը՝ երիտասարդի : Առաջինը խորհրդանչում էր անցեալը , երկրորդը գալիքը :

Հետաքրքրական է ,որ Հայերը փոխեցին հռոմէական Յանոս աստծուն Հայկական զգեստ հագցնել : Նրանք աստծու

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

« ... Յովհ. Սէթեան զարնան վարդի , սոխակի եւ սիրոյ բանաստեղծն է : ... Պէչիկթաչլեանի եւ Դուրեանի նման ռոմանթիկ բանաստեղծ մըն է Սէթեան , կարծես Հիւկոյի ազդեցութեան տակ ներչընչուած , իր քերթուածներուն մէջ արտակարգ զեղում մը կայ Հիւկոյի հանդէպ , եւ նոյնիսկ կան քերթուածներ , որ անոր ճօնուած են :

.. Սէրը մեծ տեղ կը գրաւէ Սէթեանի քերթուածներուն մէջ, բայց այդ սէրը մչտական , յաւիտենական մանուկի մը սէրն է . տարիքներէ ետեւի խուսափուկ հանդիպումներ եւ նայուածքի հանդիպումներ են իր սիրոյն աղբիւրը :

.. Յովհ. Սէթեանի բանաստեղծութիւնը իր որոչ տեղը ունի Թրքահայ գրականութեան մէջ » :

Յովհ. Սէթեանի նուիրած մեր այս առաւսիւնը գրական վաստքի մը պանծացումը չէր, անչուշտ, բայց, այնուամենայնիւ , մեծարանքի պատեհ առիթ մըն էր քառասուն տարուան գրական վաստակի մը հանդէպ :

1913ի այդ գարնան մեր տարքած գրականն վեց ասուլիսներուն վերջինը նուիրեցինք Սիամանթոյին : Ան տեղի ունեցաւ Յունիս 2ին, եւ կերպարանքն առաւ նոյնպէս ցոյց մը դէպի հայ գրականութեան նոր պարծանքներէն մին, որ բացառիկ յայտնութիւն մը եղեր էր առաջին պահէն, իր օրերու փառքերէն ուրիչ մէկուն՝ Դանիէլ Վարուժանի պէս, բայց հասկացուեր էր չատ ուչ՝ մինչ Վարուժան հողիներու թափանցեր էր խորն :

Ասուլիսը նուիրուած էր իր «Ամբողջական գործին», որ լոյս էր տեսեր երկու տարի առաջ 1911ին, եւ առիթ տուաւ վերլուծելու Սիամանթոյի քերթողական բռնադատ վաստակը : Այդ վաստակին մէջ դեռ զմայլելի «Սուրբ Մեսրոպը» չըլլար, բայց լինչ որ տուեր էր արդէն Սիամանթոն՝ ապահովեր էին անոր վերջնական տեղը մեր քերթողութեան մէջ :

Անձկութեամբ եւ յուզումով համակուած էր ամբողջ սրահը, երբ բեմ ելաւ Դանիէլ Վարուժան : Մեծ բանաստեղծ մըն էր, որ պիտի խօսէր մեծ բանաստեղծի մը մասին : Վարուժանի, երբ առաջարկեցի խօսք առնել Սիամանթոյի ասուլիսին, ոչ միայն ցնծութեամբ ընդունեց այդ հրաւէրը , այլեւ ղգացուց , թէ որեւէ մէկուն ըլլալէ առաջ՝ իրն է իրաւունքը Սիամանթոյի մասին խօսելու : Ու ան իր այդ իրաւունքը կիրարկեց գմայլելի ճառի մը մէջ, որ մեծ սրտի մը եղբայրական տուրքն էր աւելի :

Վարուժան իր ճառը սկսաւ իր առաջին հանդիպումով Եարճանեանի հետ Եօթը տարիներ առաջ, Լեմանի ափերուն վրայ, հանդիպում, որ կապեր էր երկու սրտերը առաջին պահէն : Ցետոյ պատմեց անոր մուտքը հայ բանաստեղծութեան ասպարէզը «այն օրերուն մէջ, ուր հայ տառապանքը իր գաղաթնակէտին հասեր էր, ու վիչտն ու պայքարը միասին ու զուգահեռ կ'ակօսէին հայրենի հողը», եւ ուր հայ բանաստեղծութիւնը աննախանձելի օրեր կ'ապրէր, հինները զացեր կամ քաչուեր էին, իսկ նորերը եւ ոչ միչտ անատադնդ, բայց կքած բռնակալութեան թափին տակ, կ'երդէին միայն կինը, սա – կայն, ոչ այն կինը, որ իմաստն է կեանքին քանդող ու ստեղծող ուժերուն, կինը բաւդային հոդիով, սրտերու դաւադիր , ճակատագրերու նուաճող, կամ այն կինը, որ մայր է միապատկն » : «Նորեն – րուն երդած կինը պուպրիկ մըն էր, որուն այտերը, որդան կարմիր քսեցին քիչ մը , ու դղուեցին զայն, օրօրեցին երկար, երկար, քնարի օրօրներով » :

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(9 Շար.)

—o—

ՅԱՂՈՒՏՆՈՎ ՎՈՏՑՍՈՓ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

—o—

Ղ ՊՈՏՈՍՆ

Ղ. ԱՍՂԱՏՅԱՆ

Ես ամեն անգամ, երբ ուզում եմ Պոտոսի մասին գրել, ինձ թվում է, թե ինչ-որ բան պակասում է ինձ, ինչ-որ բան, որ ինձ թույլ չի տալիս ազատ շնչել, ինչ-որ բան, որ ինձ ստիպում է ետ ու առաջ նայել, ինչ-որ բան, որ ինձ ստիպում է ամեն տողից հետո կանգ առնել, մտածել, ինչ գրել, ինչ չգրել, ինչ ասել, ինչ չասել։ Ես ամեն անգամ, երբ ուզում եմ Պոտոսի մասին գրել, ինձ թվում է, թե ինչ-որ բան պակասում է ինձ, ինչ-որ բան, որ ինձ ստիպում է ետ ու առաջ նայել, ինչ-որ բան, որ ինձ ստիպում է ամեն տողից հետո կանգ առնել, մտածել, ինչ գրել, ինչ չգրել, ինչ ասել, ինչ չասել։

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարեբար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ
ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Ինամուած պիւֆէ սովորական դիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

×

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս առիթով կը նուիրէ ինքնաշարժ մը, իբրեւ բացառիկ պարգեւ վիճակահան – նութեան դրուելու համար :

Նուպար զերդաստանէն անձամբ ներկայ պիտի ըլլան պարահանդէսին :

Հ. Բ. Ը. Միութեան այս տարուան պարահանդէսը, որուն անձամբ պիտի նախագահէ Միութեան փոխ – նախագահ, բարեբար անդամ եւ եւրոպայի կեդրոնական Յանձնաժողովի նախագահ Պ. Երուանդ ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ, տեղի պիտի ունենայ Օքէլ ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ պարասրահին մէջ, 19 Փետրուար, 1967ին :

ՆՈՒՊԱՐ զերդաստանէն անձամբ ներկայ պիտի ըլլան : Պրիւսէլէն, Միլանոյէն, Ժընեւէն, Լոնտոնէն բազմաթիւ հիւրեր պիտի մասնակցին : Այս կերպով պարահանդէսը համաեւրոպական բնոյթ եւ բացառիկ փայլ մը պիտի ստանայ :

Միութեան նախագահ Պ. ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ընդառաջելով յատկապէս իրեն յայտնուած բազմանքի մը, սիրով յօժարած է, իրրեւ համակրանք եւ քաջալերանք Փարիզի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ, որուն ի նպաստ է պարահանդէսը, ինքնաշարժ մը նուիրել իր բացառիկ պարգեւ այս առիթով ըլլալիք վիճակահանութեան :

Անմիջապէս օրինական ձեւակերպութիւնները պիտի կատարուին ասոր համար :

Բազմաթիւ են անոնք, որոնք դիմում կը կատարեն սեղան վերապահելու նպատակով Հ. Բ. Ը. Միութեան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ
ԿԻՐԱԿԻ, 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Օքէլ ԺՈՐԺ Ե.ի սրահներուն մէջ ժամը 17էն 24 :

Խճողումներու տեղի չտալու համար, կը խնդրուի յատկապէս Հ. Բ. Ը. Մ.ի բարեկամներէն եւ համակիրներէն որպէսզի օր առաջ վերապահեն իրենց տեղերը :

ԴԻՒԱՆ

Պ. Վահան Երանոսեան, ՏՀր եւ Տիկին Երանոսեան նաեւ ՏՀյիրմէնճեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց աներծադին, մօրեղբօր եւ աղգականին

ՎԱՀԷ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
(Սկիւտարցի)

մահը, որ պատահեցաւ երկուշաբթի Փետրուար 13ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ ժամը 14ին Առնուվիլի Վարդագ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ :

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իրրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Էլիզ Վառնաճեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն եւ հօր

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՎԱՌՆԱՃԵԱՆԻ

եւ անոր մօրաքրոջ որդւոյն՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

իրենց մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Վառնաճեան եւ Տատուրեան ընտանիքներուն ննջեցեալց յիշատակին, այս կիրակի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Ի դիտութիւն իրենց յիշատակը յարգողներուն :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Եադիլլ Պըզնագեան եւ տանները ու տանուհիները, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ

ՍՏԵՓԱՆ ՊՐՆԱՋԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՖՐԱՆՍԱ – ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ այս կիրակի ժամը 14·30ին, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահը դասախօսութիւն մը.

« SI L'ARMENIE M'ETAIT CONTEE »

par JEAN CAZALBOU, écrivain, professeur, Secrétaire National du Centre Culturel de l'Association FRANCE - U.R.S.S.

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԻ
ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժան Քազալսու պիտի ստորագրէ իր գործերը :—

« Un certain Ivanov »,
« Du Moujik au Spoutnik »

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ (Փետրուար 17) ժամը 21ին, Սփալանտիտի սրահներուն մէջ, 21 Պուլվ. տ'Ալթէն :

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վար. Յեթեան :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— ԺԵրար Սթե – Ֆանէօքոյի էմիսիոնը :—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Հ. Վաչէ վրդ. Ինճնաճիասեան, յատուկ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն :

Սկիզբ Ս. պատարագի 10·30: Արեւագալ 11·30 :

ՓԵՏՐ. 18-Ի ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ 46ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, *Սանթրը Քոմէրսիալ Սուխս սրահին մէջ*
10, Rue de la Messagerie Métro : Poissonnière

կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

կը խօսին ԸՆԿԵՐ ՀՐ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ եւ ՅԱՐԹ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. նոր Սերունդի ՆԱՅԻրի պարախումբը – կը նուագէ՝ ԸՆԿԵՐ ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն ԸՆԿԵՐ ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ եւ ԿԱՐՕ

Ճոխ պիւֆէ, ընկերական խնջոյք, հաճելի անակնկալներ :
Մուտքը ազատ է

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Յետաձգուած է Մարտ 12ին, կապոյտ Խաչի, Լիոնի եւ Վալանսի ներկայացում. Տեղերուն պատճառով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 *Փետրուար, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը* 3·30ին *Լիոն, Ճրտ Թաղապետարանի սրահը :*

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՑԵ ՓՈՐՋԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան : *Բեմադրութիւն.*— Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարներ.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մոնտիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին Կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ՇԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըստիպուին Ա. արարին վերջանալուն սպասել :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին :

Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30-ին տեղւոյն Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլլի հայկական վարժարանի կրթական մարմինը շնորհակալութեամբ ըստացած է Տէր եւ Տիկին Նազար Պետիկեանէ հարիւր ֆրանք, Տիկին Արմենուհի Պէյազեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Conférence-Débat

Կազմակերպուած Եւրոպայի Ուս. Միութեան կողմէ, Փարիզի մասնաճիւղ, Հայ Մչակոյթի Տան մէջ, այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, կը մասնակցին Կապոյտ Խաչի, Դպրոցասէրի եւ Ս. Մուրատեան վարժարանի ներկայացուցիչները :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը եւ մանաւանդ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— Հանդէս-ինջոյք, «Փետրուար 18»ի առթիւ, Փետրուար 26ին, Ազգային Տան սրահը :

×

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի դերասանական հանդէսը Ապրիլ 9ին, Կիրակի :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վաստպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնս կը պատրաստուի մօնակատարելու Վաստպուրականի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի Մայիս 14ին :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Մարտ 18ին

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօմոնի Հ. Յ. Դ. «Զարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայութիւն :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի պետական ցերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Թան Կուժոն :

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն
Ամերիկուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

×

Մայիս 20 եւ 21, Շաբաթ եւ Կիրակի
վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HAIRATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՈՒՐԲԱԹ
17
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
17 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10840 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — No 10.840

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԽԵԼՔՈՎ ԵՒ ՄԵՐ ՄԵՂՔՈՎ

—o—

Բարեմիտները դիտել կուտան թէ ի զուր արթնութեան եւ պատրաստականութեան կոչեր կ'ուղղենք , երբ ամէն հոսանք ինքն իր դլխուն կը զործէ :

Արդարեւ, բազմազան ճակատներու բաժնուած են տարաղիր բազմութիւններ – րը , կորսնցնելով միութեան դիծը : Նոյնիսկ ամէնէն հիմնական հարցերուն մէջ :

Պատճառները զաղտնիք չեն ոեւէ մէկ – կուն համար : Եւ անոնց վերլուծումով չէ ր պիտի զբաղինք :

Մենք պիտի չարունակենք հնչեցնել ա – հակոչը , այն վճռական համոզումով թէ կը դտնուինք ճակատագրական չրջանի մը մէջ :

Տարիներէ ի վեր կը բացատրենք , եւ անընդհատ պիտի յիշեցնենք .

— Տարադիր բազմութիւնները կանդուն պիտի մնան մե՛ր խելքով : Կամ պիտի կազմալուծուին մե՛ր մեղքով :

Ուրիշ ելք չունինք : Մանաւանդ այնքան տաք ու պաղ տեսնելէ ետք :

Երկիզ դաւադիր եւ մահացու թշնամի մը կայ , որ պարբերաբար կը զարնէր մեր դլխուն : Կը կեղեքէր եւ կ'անճխէր :

Այսօր ազատ ենք այդ մղձաւանջէն : Բայց , այլապէս մահացու չարիքներ , վտանգներ կը սպառնան մեր ինքնուրոյն զոյութեան :

Երկիզ ուշ արթնցանք, եւ տակաւ էին մեր ինքնապաշտպանութեան միջոցները : Շր – ջապատուած էինք վայրենի ուժերով :

Այսօր , չատ բան սորված , հասուն – ցած ենք : Եւ միջավայրը փոխուած է :

Փոխուած են ինքնապաշտպանութեան միջոցներն ալ : Դարճած են աւելի բարդ եւ բազակողմանի :

Ցաճախ մեր ուժերէն վեր են պայքարե – լու , դիմանալու , յարատեւելու միջոց – ները :

Եւ սակայն, երբեք իրաւունք չունինք վհատելու եւ կէս ճամբան մնալու :

Եթէ ցանկալին կը խուսափի , կարելին փորձենք, օգտուելով բոլոր պատեհու – թիւններէն :

Միանդամ ընդ միշտ ընդունինք թէ չկայ ուժ մը որ կարենայ թեւ թիկունք հանդիսանալ մեզի , օտարութեան մէջ :

Ինքնապաշտպանութեան պայքարին յա – ջողութիւնը 90 առ հարիւր կախում ունի մեր խելքէն եւ կամքէն : Ծրագրեալ աչ – խատանքէն : Մնացեալ տասը հեռաւոր յոյս մըն է որուն վրայ կարելի չէ հիմ – նուիլ :

Այս տարրական դիտելիքէն կը բխի եր – կրորդ ճշմարտութիւն մը .—

Ի զուր «ազդային երեւելիներու » կը սպասենք , տարադիր բազմութիւնները կազմակերպելու , վարելու , փրկելու հա – մար :

Ժողովուրդը ինքն է որ պիտի կապէ իր դլուխը , յառաջ քաշելով բոլոր պիտանի ուժերը , եւ մանաւանդ երիտասար – դութիւնը :

Ութսուն – հարիւր տարի առաջ , երբ սահմանադրական չարժում կը ստեղծուէր սուլթանախնամ Պոլսոյ մէջ , երիտա – սարդներն էին որ կ'առաջնորդէին :

Անոնց մէջ կային դէմքեր որոնք փարի – զը տեսած էին : Բայց ոչ մէկը այստեղ բնական էր չման երեսուն տարի : Եկած , ուսում առած , վերադարձած էին , դոր – ծելու համար :

Այսօրուան երիտասարդութիւնը ինչո՞ւ ետ պիտի մնար այդ սերունդէն :

Ոչ միայն ուսումնականը , այլ եւ հա – մեստ բանուորը այսօր չատ աւելի յար – մարութիւններ ունի հանրային կեանք վարելու : Կը բաւէ որ ըմբռնէ թէ արմա – տախիլ , ճգնակոր ժողովուրդի մը ինք – նապաշտպանութեան պիտի ծառայէ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ

—o—

ԸՆՏՐԱՊԱՁԻԱՐԸ ՍԿՍԱԾ Է

470 երեսփոխանական աթոռներու համար , պաշտօնապէս կը ներկայանան 2244 թեկնածուներ , մինչ նախորդ ընտրութեանց (1962) թեկնածուներու թիւն էր՝ 2172 : Վերջնական թիւը սակայն կը պարզուի միայն Ուրբաթ , որուան շնորհիւ որ միայն այսօր կը լրանայ հաղար ֆր.ի երաշխաւորագիրի յանձնումի պայմանա – ժամը զոր ամէն թեկնածու պարտի վճարել : Կրնայ ըլլալ որ թեկնածուներու թիւը պակսի այդ պատճառով :

Այս 2244 թեկնածուները կը բաժնուին հետեւեալ հոսանքներուն մէջ . —

Համայնավար 470 թեկնածու (այլ խօսքով միակ քաղաքական չարժումն է կո – լիսաներու հետ որ ամէն չրջան մէկը կը ներկայացնէ , նոյնիսկ կրճնոպլի մէջ , ուր ընդդիմութիւնը թեկնածու չի ներ – կայացներ Մենդէսի դէմ) : Ծայրայեղ ձախ՝ 116 , Ձախի դաշնակցութիւն (Մի – թերան) 416 , դանազան ձախ՝ 117 , ե. հանրապետութիւն՝ 470 , դանազան չա – փաւորական 236 , Դեմոկրատ կեդրոն՝ 351 , Հանրապետական Ձինակցութիւն (Թիքսիէի չարժումը) 33 , ծայրայեղ ա – ջեր՝ 35 :

Շեչտենք թէ դանազան ձախերու մէջ է փէ էմ իհն որ պիտի կարենայ օգտուիլ ձայնապատկերասփիւռէն իր պայքարին համար , բայց , հարկ եղած պայմանները չեն լրացներ Թիքսիէ եւ բաժնուած կո – լիսաները :

Եւրոպա Թիւ 1 եւ Լիւքսանպուրկի ձայնասփիւռի կայաններու վրայ արդէն իսկ չահեկան « դէմ – դիմաց »ներ տեղի կ'ունենան : Առջի դիշեր երկու կառոյի հակառակորդներ՝ ս'Աթիէ ալ լա Վիժը – րի եւ Թիքսիէ – Վինեանքուռ ցոյց տուին թէ որքան չահեկան է նման դրոյցներ լը – սել երբ խօսողները պատրաստուած , կըր – թուած ու խելացի մարդիկ են , դիւրա – յարդող եւ որքան սուր ալ ըլլայ իրենց հակամարտութիւնը (ի վերջոյ իրար չերթեւող մարդիկ են) երբեք դուրս չեն ելլեր պատչառութեան սահմաններէն եւ մտիկ ընողը բան մը կը սորվի : Որքա՜ն դաս կայ մանաւանդ մեզի համար նման հանդիպումներու մէջ :

Եւրոպա Թիւ մէկէն յանուն համայնա – վար կուսակցութեան Էթիէն Ֆաժոն բա – ցատրեց թէ ինչո՞ւ թեկնածու ունին Մենդէսի դէմ, ապա որոշ ճշդումներ ը – րաւ երկրորդ չրջանի համայնավար թեկ – նածուին քաչուելու պայմաններու չուրջ :

× Որոշ ձեւակերպութիւններ կան ա – նոնց համար որոնք անձամբ չեն կրնար քուէ տալ այլ հիւանդութեան կամ այլ տեղ դտնուելու պատճառաւ , պիտի քուէ – արկեն նամակով :

Անհրաժեշտ է արթնցնել , զարդացնել այդ դիտակցութիւնը : Ո՛ւր որ ալ դտնը – ուինք : Բայց մանաւանդ այս ատիերուն վրայ :

Ժամանակն է , վերջապէս , որ սորվինք արժեցնել մեր խելքը , փոխանակ միշտ օ – տարին մէջ փնտռելու մեր դժբախտա – թեան մեղքը :

Առեւտուրի մէջ այնքան բանուկ այդ խելքը ինչո՞ւ յանկարծ կ'անճրկի եւ կը հեւայ , երբ կարդը կուդայ հանրային պործունէութեան ...

Շ.

1952

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԳԱՌՆՈՒԿԻ ՄՈՐԹ ՀԱԳԱԾ

—o—

Թէրթիւմանի մէջ, Ահմէտ Գապպլը կը դրէ « հայկական խնդիրներու » մասին . — « Լիբանանի , Ամերիկայի , Ռուսիոյ Հայերուն ընթացքը ամօթալի կը դտնենք , Անոնք իրենց տղեղ ընթացքներով Թուր – քիոյ մէջ բարօրութեամբ ապրող Հայերու հանդիստը կը խանդարեն : Այդ հայ հայ – րենակիցները , որոնք հարուստ եւ ազատ կեանք մը կ'ապրին , մեղի՝ Թուրքերու չատ մօտիկ են , եւ դիտեմ որ մեծապէս կը ցաւին արտասահմանի Հայոց այդ ըն – թացքներուն համար : Արտասահմանի Հայերն ալ լաւ են , իրենց մէջ չատ ծա – նօթներ ունիմ : Իրենց տուները հիւր մը – նացած եմ , Փարիզ , Մարսէյլ , կամ Պէյ – րութ : Միասին Թրքական կերակուրներ կերած ենք , Թրքական երաժչտութիւն մտիկ ըրած , եւ հիացած եմ այն Հայե – րուն , որոնք մեր Թրքական եղանակները հիանալի կերպով կը նուագեն ու կ'երդեն :

Պէտք է դիտնալ թէ Արտասահմանի Հայերուն այդ թշնամական եւ ամօթալի ընթացքները իրականութեան մէջ բարե – կամ Հայերու կողմէ չեն կատարուիր : Այլ միջազգային հակաթուրք կազմակեր – պութիւններէն , մեծահարուստներէն , Ռուսիայէն , Յոյներէն դրամ ստացող հայտուտ կազմակերպութենց , Դաչնակ – ներու , Հնչակներու եւ դեռ չեմ դիտեր ինչերու կողմէ : Գիտենք նաեւ հրոսա – խումբեր եւ պետութիւններ կան , որոնք ուժ կուտան Հայաստանի «հողային պա – հանջներուն » : Ռուսիան է որ կ'ընէ այս

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԻԼԻԸՄ ՊԸԼԻԹ Միացեալ Նահանգ – ներու Փարիզի նախկին դեսպանը , մե – ռաւ առջի օր ամերիկեան հիւանդանոցը : Եղած է նաեւ Մոսկուայի առաջին ամե – րիկեան դեսպանը երբ Ռուզվէլթ որոշած է , 1933ին , վերահաստատել դիւանագի – տական յարաբերութիւնները : 76 տարե – կան էր :

ՔՈՔՕ ՇԱՆԷԼ , այս բացառիկ կինը, 83 տարեկան , որ աւելի քան կէս դար է կնոջ տիպար մը ստեղծած է ու նաեւ հագուս – տի ոճ մը , չատ խիտ յարձակում մը ը – րած է Միսի – ժիւփերուն դէմ , զրս տը – զեղ ու ծիծաղելի կը դտնէ : Օր. Շանէլի համար այդ նորաձեւութիւնը զործն է այր զերձակներու որոնք չեն սիրեր կինե – րը եւ կ'ուզեն զանոնք տզեղցնել :

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ երեսփոխանական ընտրու – թեանց մէջ, երկու մեծ կուսակցութիւն – ները՝ կաթողիկէ եւ ընկերվարական ա – թոռներ կորսնցուցին :

ՄԱՍԿՈՒԱՑԻ կուսակցական պաչտօնա – թերթը՝ «Պրաւդա» չատ խիտ ամբաս – տանուիր մը հրատարակած է Մաօ Ցէ Թունկի դէմ , ուր կը զատապարտուի ա – նոր «ազդայնական եւ մեծ պետութեան քաղաքականութիւնը » :

կառավարական պաչտօնաթերթը՝ Իզ – վեստիա կը դրէ թէ Մաօ եւ իր խմբակը ոչ մէկ բանի առջեւ պիտի նահանջեն չին համայնավար կուսակցութեան եւ ժողո – վուրդին պարտադրելու համար իրենց հակախորհրդային արկածախնդրական քաղաքականութիւնը » : Թերթը կը չեչտէ թէ ինչ որ կայ Չինաստանի մէջ, պինուս – բական մենատիրութիւն մըն է :

ՖԻԿԱՌՈՑԻ մատեանը արդիլուեցաւ Ա – ժերիոյ մէջ, որովհետեւ թերթը չարք մը յօդուածներ հրատարակած էր, որոնք « վիպային ոճով , չատ ձգտումնաւոր եւ Ալժերիոյ դէմ » նկատուած են :

բանները , Թուրքիան բաժնելու համար : Ցունաստան եւ Արտասահմանի Յոյներն ալ մատ ունին այս զործերուն մէջ :

Սամէտ Ազաօղլու իր վերջին դրքին մէջ մանրամասնօրէն նկարագրեց թէ ինչպէս Յորհ . վարիչները , — որոնք միլիոնաւոր Թուրքեր կեղեքած , փճացուցած , մեռ – ցուցած են Սիպերիոյ մէջ, — կը չփայը – նեն Թրքական սահմաններուն մօտ ապրող Հայերը , զանոնք կը զրգռեն Թուրքերու դէմ , կ'ուզեն իրենց կողմը տանիլ աչ – խարհի Հայերը :

« Հայաստանի մէջ Թշնամութիւն չտե – սայ , բայց հակակրանք զտայ ,— կը դրէ Սամէտ Ազաօղլու : Տեսայ թէ կարդ մը բաղձանքներ ի զօրու են հոն : Հայերու Թաչկինակներուն , Թէյի սպասներուն , փողոցի նչանախտակներուն եւ դեռ չատ բաներու վրայ Արարատի պատկերը տեսայ , իր ձիւնապատ կատարով : Արա – րատ Հայ է , զրուած է հոն , Արարատի կարօտը տեսայ : Երեւանի մէջ տեսակցե – ցայ խորհրդահայ զրադէտներու , բա – նաստեղծներու , լրադրողներու հետ, բա – լորն ալ ըսել կ'ուզէին . — Դուք չարդե – ցիք Հայերը : Միայն Թէ փափկանկատ էին եւ կ'ըսէին .— Թուրք ազդը չէ որ յանցաւոր կը դտնենք, այլ այն տանեաւան Թուրքիոյ վարիչները :

« Մենք ալ պատասխանեցինք իրենց . — Ինչո՞ւ այս նիւթը կը քրքրէք : Հապա ի՞նչ ըսենք հայ դեկավարներու դրդումով չարդուած Թուրքերուն : Շատ լաւ դիտէք Թէ ցարական Ռուսիա եւ տարբեր պետու – թիւններ մեծ դեր ունին Թուրքահայ Թշ – նամութեան մէջ : Մեր այս խօսքերը լսելէ ետք , սա պատասխանը տուին .— Այդ ալ ճիշդ է , մոռնանք անցեալը : Այսպէս ը – սին Թէեւ , բայց վայրկեան մը ետքը ե – րիտասարդները նոյն խնդիրը քրքրել ու – դեցին : Իրենց ըսինք Թէ Իսթանպուլի մէջ հարիւր հազարի մօտ Հայեր կ'ապրին եւ հեչտ ու բարեկեցիկ կեանք մը կը վարեն, իրենց մէջ առեւտրականներ, մեծահա – րուստներ կան , ամբողջովին ազատ են ի – րենց կրօնական պաչտամունքին , եկեղե – ցիներուն , վարժարաններուն մէջ : Իրենց դէմքին արտայայտութիւնը անփոփոխ մնաց սակայն : Ահա այսպիսի Թիւս մի – նոյրտ մը կը տիրէ Խորհ . Հայաստանի մէջ : Ինդիր է դիտնալ Թէ Ռուսիա ինչո՞ւ այս Թոյլտուութիւնը կ'ընէ, այս ազդայ – նամոլութիւնը կը խմորէ Հայաստանի մէջ եւ այդ իրաւունքը կը ղանայ միւս փոք – րամասնութիւններուն : Ամէն տարի Հա – յաստանի մէջ սպահանդէս մը կը սար – քուի , «Հայերու Թուրքերու կողմէ ջարդի օր» անունին տակ : Եւ այս հաւաքոյթ – ներու ընթացքին անցեալի դէպքերը վե – րըստին կը քրքրուին , Թուրքերու դէմ վիրաւորական խօսքեր կ'ըլլան : Մաս – կուայի աղդեցիկ դէմքերն են որ կը դրը – դեն եւ կը դրգռեն այս բոլորը, օրինակ Միկոյեան : 1948ին, Միկոյեանի նախա – ձեռնութեամբ եւ Սթալինի հրամանով 400 հազար Թուրքեր տեղահանուեցան Հա – յաստանէն եւ փոխադրուեցան Ազրպէյ – ճան, Քրիքի եզերքները , անօդնական մնացին եւ անոնցմէ չատեր մեռան » :

կ'ուզեմ ըսել Թէ Ռուսիոյ մէջ տասը մի – լիոնէն աւելի , Ցունաստանի մէջ՝ աւելի քան երկու միլիոն , Պալքաններու մէջ՝ հինգ միլիոնէն աւելի Թուրքեր ապան – նուեցան : Ո՞րն է ցեղասպանը » :

ՎԱՂԸ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՎԻՏՈՔ

ՀԵՒ Ի ՀԵՒ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ
ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՎԻՏՈՔԻ
ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵԻՍ

—o—

Ըսուածը կրկնել հաճելի չէ անշուշտ : Հանրային կեանքին մէջ ալ դանդուածը եթէ ոչ նորոյթ, գէթ՝ նորութիւն կ'ա – կընկալէ : Ընկերային բեմերը պահածոյ խօսքերու չեմարաններ չեն : Կարելի չէ տարբական գիտելիքներ կամ հինէն եկած խօսքեր ու պատգամներ չոայլօրէն հը – բամբնել ամբոխներուն : Փասքալի կամ Տէքարթի պատուէրները կարելի է ի հարկին գործածել, բայց ոչ իբրեւ պատմուճան՝ անդոյ խմաստութիւն մը ծած – կելու : Մեր բեմերուն վրայ հիւանդա – գին երեւոյթ մը դարձած են համբակու – թիւնը ծածկող ածպարարի փորձերը : Ե – րիչէ կամ Խորենացի կ'ոգեկոչեն եւ այն – պէս մը կը սահեցնեն «Մահ լմայեալ ան – մահութիւն»ը կամ ալ «Բազում գործք ա – րիութեան»ը , որ այն ապաւորութիւնը կը կրէք թէ եղիչէն եւ Խորենացին գոց դիտեն ամբողջ : Նոյնը նաեւ մեր նորա – գոյն պատմութեան դէմքերու ու գործե – րու ոգեկոչման առիթներով : Եթէ արժէք ունին անցեալի պատգամները, ապա ու – բեմն պէտք է գործածել զանոնք իբրեւ նչխար եւ ո՛չ իբրեւ մեծաքանակ հաց ու պանիր՝ ծափեր կորզելու համար :

Նոր չունէ, նոր եռանդ, նոր խօսք ու նոր գործ : Այս բոլորը կը կարօտին յուրջ եւ հեռուզոական աչխատանքի , մանաւանդ երբ մեր առաջադրութիւննե – րուն ամէնէն նուիրականը դեռ իր լու – ծումը չէ գտած ու կը մնայ առկախ , են – թակայ՝ օրուան քաղաքական յարափո – փոխ հոլովոյթներուն ու նուաճումնե – րուն : Ուսումնական ըլլալ պայման չէ ըմ – բընելու համար այնքանը : Այս վերջին տասնամեակին մէջ յառջ եկած քաղա – քական , ընկերային ու նոյնիսկ գաղափա – րական յեղաշրջումները կ'ապացուցա – նեն, որ այս մարզերուն մէջ կարելի չէ քարացած բանաձեւերով հրապարակ իջ – նել : Ուրախ ենք որ Հնչակեան եւ Ռամ – կավար կարդ մը թերթեր հասկցած են այս իրողութիւնը եւ առողջ տրամաբա – նութեամբ մը սկսած են արծարծել հայ ժողովուրդին քաղաքական պահանջները : Անշուշտ արմատապէս չէ մաքրուած հը – րապարակը , ուր հայրենասիրութեան ա – նունով՝ սեւ չուխան կը շարունակուի , աւա՛ղ, մոքի ծանօթ բարբաջանքներով : Բայց կարեւորը այն է թէ հայ քաղաքա – կան միտքը Հայաստանէն մինչեւ ըՍ – փիւռք, նոր հանդրուանի մը հասած է, ուր « Ամբողջական Հայութիւն , Ամբող – ջական Հայաստան»ի գաղափարը իւրաց – ուած է բոլոր խաւերուն կողմէ :

Ցիսուն տարիներու մեր նահանջող կեանքէն խոյս առած դրական երեւոյթ մըն է այս , զոր կը մասնանչենք առանց պրպտելու թէ որուն կը պարտինք զայն : Անցնող տարիները իրենց պաղ պատանք – ներուն մէջ ծալած կը պահեն մեր երազ – ներն ու «Առաւօտ Լուսոյ» երգերը : Պի – տի հաչտուինք, հաչտուեցանք արդէն այս իրականութեան հետ : Ջարթնումի պահն է որ կ'ապրինք դինեալ արբեցած դիւներ մը անցընելէ ետք : Լեզուի համ մը դեռ մը – նացած է մեր քիմքերուն վրայ, բայց պի – տի անցնի, անցաւ արդէն : Ազօտ ու երե – րուն պատկերներուն տեղ, մեր էու – թեան չոր ու ցամաք իրականութիւնը , կը ցցուի հիմա ,խունկերու գոլորշիներուն ե – տեւէն : Թռիչք ու երանգ ունեցող մեր երազներուն ու երգերուն փոխարէն, ու – նինք այժմ, դէպի մեր սիրան ու ուղեղը թափանցող անհուն ցաւ մը, աներեւոյթ, բայց եւ կարիճի պէս խայթող մորմոք մը : Համատարած վէրք մը, որ տարիներ չարունակ իբրեւ մակաբոյծ կ'ապրի մեր մարմիններուն եւ հոգիներուն մէջ :

Ահիկա մեր ազգային արժանապատա – ուութեան դէմ հասցուած հարուածին անսպիտացած ճեղքն է, որուն հետքերը մեր մորթին վրայ ալ աւելի ղգալի կը դառնան հիմա, երբ պատրանքի ու խրն – դութեան թափը մասամբ կասած է : Այս մէկը դէթ բոլորիս կը պատկանի : Սեւ ճակատագրի մը խաղով բոլորիս վիճակ – ուած «մուրհակ» մըն է, որ հաւասարա – պէս բաժնուած է Մնացորդացին : Ունե – ցած ենք եւ դեռ պիտի ունենանք տարա – կարծութիւններ, քաղաքական տեսու – թիւններու չուրջ : Վէճեր՝ «Մխայեալ եւ Անխոս» կամ « Մխայեալ եւ Կռխեալ » Հայաստանի մը ճակատագրին համար : Ու դեռ չատ կուր պիտի ծեծենք էջմիած – նի ,Անթիլիասի ժամանակավրկպվէճերուն համար : Բայց վերջին հաչիւով պիտի հասկնանք,— նորահաս սերունդը հասկը – ցած է արդէն —, թէ այս բոլորը ինքնա – նպատակ տեսութիւններ չեն : Միակ բա – նը, որ կրնայ կոտորակուած ուժերը մի – ացնել ու վերջ դնել բանկալի ամուլ բա – նավէճերուն, ահիկա անիրաւուած ցեղի մը արեան ճայնն է, որուն բամբ եւ հը – պարտ հնչիւնները Լենինի հրապարակէն կը սլանան դէպի Մասիս :

Երկար տարի լեռներու խորհուրդներով պարուրեցինք մեր հոգիները : Ժամանա – կը հասած է, որ մէկդի դնենք այդ պեր – ճանքները ու անցնինք, թէպէտ նուաղ հրապուրիչ , նուաղ կախարդիչ, այլ եւ չնորհ աչխատանքի : Քնարերգակ վիպա – սացութիւնը լաւ կամ գէշ կազմաւորեց մեր ներաչխարհը : Կարեւորը հիմա թիւի ու հաչիւի վերածելն է այդ տուայտանք – ները : Հինգուկէս միլիոն Հայեր իրենց հոգերը կը պահանջեն, առանց երդի, ա – ռանց երազի, այլ վճռականութեամբ :

Հինգ ու կէս միլիոն Հայեր իրենց մե – ռելներուն արեան իրաւունքին տէր կանգ – նել կ'ուզեն, առանց ողբի, առանց ար – ցունքի , այլ լոկ հաչիւներու ու թիւերու լայն բացուած տոմարներով :

Հինգուկէս միլիոն Հայեր, պատասխանի կը կանչեն մեր ժողովուրդին պատիւն ու արժանապատուութիւնը ոտնակոխ ըրած բոլոր պատասխանատուները, առանց վը – րէժի զգացումի, այլ սառն ու անողոք դատողութեամբ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ Դ�էՄՔԵՐ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

—o—

Շատ կանուխէն թատրոնին նուիրուած , ամբողջ կեանքը անոր ի սպաս դրած , դրկանքի ու թշուառութեան բովէն անցած էր Յովսէփ Ոսկանեան, եւ այս բոլորը տարած էր անմռունչ :

Ծնած էր Թիֆլիս, այս բազմացեղ ու բազմալեզու քաղաքը, ուր առեն մը հայ թատրոնը ապրեցաւ իր ծաղկումին չրջա – նը, նախանձ յառաջացնելով նոյնիսկ ռու – սական թատրոնի չրջանակներուն մէջ :

Իր բեմական առաջին քայլերը Յովսէփ Ոսկանեան առաւ մեծ վարպետներու հո – վանիին Ներքէս, Աբէլեան, Արմէնեան , Ջարիֆեան, Ալիխանեան եւ տակաւին բազմաթիւ այլ մեծանուն դերասաններ , որոնք հետեւեցան երիտասարդ դերասա – նին նախաքայլերուն եւ հոգ տարին ա – նոր բեմական դաստիարակութեան :

Արտակարգօրէն ուչիմ , մտաւորական հարուստ պաչարով լեցուն, Յովսէփ Ոս – կանեան իր թատերական գործունէու – թեան չրջանին, մեծապէս օգտակար հան – դիսացաւ հայ բեմին , հեղինակելով թա – տերգութիւններ եւ թարգմանելով ռուսա – կան եւ եւրոպական այլ երկիրներու թա – տերական դրականութենէն կարեւոր եր – կեր :

Այսքանով չէ սահմանափակուիր , սա – կայն, Յովսէփ Ոսկանեանի բեմական գործունէութեան հորիզոնը : Մեկնար – կութեան տեսակէտով ան կերտած է բե – մական տիպարներ , որոնք տակաւին մինչեւ այսօր ալ կը մնան իբրեւ ստեղ – ծագործական զեղեցիկ նմոյչներ :

Յովսէփ Ոսկանեան ընտիր դերասան մը ըլլալէ զատ, օժտուած էր նաեւ վարչա – կան արտակարգ կարողութիւններով : Երկար տարիներ վարած է իր սեփական թատերախումբը : Ասկէ զատ, երբ դեր – ասն Պօղոս Արաքսեան մահացաւ եւ իր հիմնադրած Հայլարաբի թատրոնին այն – քան դեղեցիկ գործը կասելու սպառնալի – քին առջեւ գտնուեցաւ, Յովսէփ Ոսկան – եան անցաւ այդ գործին ղլուխը եւ չնոր – հիւ իրեն՝ Թիֆլիզի աչխատասիրական դանդուածը չարունակեց կապուած մնալ Հայ Թատրոնին, որմէ հեռու էր մնացած Հայլարաբի թատրոնին ստեղծումէն ա – ռաջ :

Հինգուկէս միլիոն Հայեր, այսուհետեւ տարին մէկ օր, Ապրիլին ըլլայ թէ Մայի – սին, մէկ մարդու պէս ոտքի ելած, ար – ձագանգ պիտի տան Երեւանի հերոս Հա – յորդիներուն աղաղակին , ու պիտի դո – ռան ոչ թէ մարդկութեան խուլ խղճին դէմ, այլ ականջներուն .— « Մեր հոգի՜ – րը, մեր հոգի՜րը »:

ԱՌԼԻԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Հայ թատրոնին մատուցած իր անսահ – ման ծառայութիւններու չարքին , Յով – սէփ Ոսկանեանի անձնական կեանքին մէջ պատահած դէպք մը առիթ ընծայած է ի – րեն, որպէսզի ան կարողանայ անչնահա – տելի ազամանդով մը հարստացնել հայ թատրոնի գանձարանը : Պատմենք այդ դէպքը :

×

1908 Թուականին հռչակուեցաւ Օսմ. Սահմանադրութիւնը : Մինչեւ այդ, Պոլ – սոյ մէջ հայ ազգային ամէն տեսակի չար – ժում կանգ էր առած : Հայ դերասան – ները կը խաղային Թուրքերէն լեզուով եւ Սուլթան Համիտի բռնապետութեան տակ հեծող Հայութիւնը կարօտ էր մնացած հայկական ներկայացումներու :

Սահմանադրութեան հռչակումէն եաք արձակուեցան կապանքի տակ առնուած հայ լեզուներու կապերը եւ վերստին ըս – կըսաւ հայերէն ներկայացումներու չար – քը Պոլսոյ մէջ :

Առեւելահայ թատրոնը, այդ չրջանին , ուղեց Հայութեան զարթօնքի գործին մէջ իր բաժինը ունենալ :

Ցովհաննէս Աբէլեան եւ Արմէն Արմէն – եան, անմիջապէս գործի գլուխ անցնե – լով , կազմեցին խումբ մը եւ որոչեցին մեկնիլ Թուրքիա, արեւմտահայ իրենց հայրենակիցներուն այնքան տարիներէ ի վեր պակաս թատերական հոգը ոտ – դելու համար :

Նոր խումբը բազմամարդ էր : Անոր մաս կը կազմէին չատ արդէն համբաւի տերա – ցած դերասան – դերասանուհիներ , ինչ – պէս՝ Միքայէլ Մանուէլեան, Բերոյեան ամոլը, Տիկին Զապէլ Եսայեան, ինչպէս նաեւ նոր ծլարճակող ուժեր՝ Ցովհաննէս Ղազարեան, Սուրբեան, Յովսէփ Ո – կանեան եւ ուրիչներ :

Խումբը կարսի վրայով կը ճանապար – հորդուի դէպի Թուրքիա, անցնելով կա – րինէն եւ իջնելով դէպի Սամսոն, իր ճամբուն վրայ բոլոր քաղաքներուն մէջ ալ ստեղծելով անօրինակ խանդավառու – թիւն :

Սամսոնի մէջ եւս քանի մը ներկայա – ցումներ տալէ եաք, խումբը կը հասնի Պոլիս, ուր խանդավառութիւնը կը հասնի իր զագաթնակէտին եւ ժողովրդային այդ խանդավառութեան գլուխը կը կանգնի Գր. Զօհրապ :

Մինչեւ հոս ոչ մէկ կապ անչուշտ Ցով – սէփ Ոսկանեանի կեանքին մէջ պատահած ճակատագրական իրադարձութեան հետ : «Դէպքը» կը պատահի ասկէ եաք :

Պոլսոյ մէջ տրուած ներկայացումնե – րուն ամէն առեն կը յաճախէ պարմանու – հի մը՝ Օր. Արուսեակ Դարպասեան, որ ոչ միայն Պոլսոյ ներկայացումներէն չի բացակայիր, այլեւ չի վարանիր երթալ այն ներկայացումներուն եւս, զորս խումբը կուտայ Պոլսոյ հեռաւոր արուարձան – ներուն մէջ ալ :

Այսպէս, օր մը, չոգեկառքին մէջ դե –

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Վարուժան բնորոչելէ եաք Եարճանեա – նի քերթողութեան հանդրուանները իր մէկ երկէն միւսը, անցաւ անոր արուես – ին մասնաւոր դիծերուն, ճշդելով նաեւ, որ ան դիւցազներգական մը չէ այս բա – ռին ընդունուած իմաստովը, այլինքն՝ սեւ մը, որ կը պահանջէ «դասական ար – ուեստ ու լեզու , տիպարներու միամտու – թիւն եւ բնականութիւն, իրենց չրջանին բոլոր հաւատալիքները», այլ «ան յեղա – փոխութեան ոգեկոչող երգիչն է, ոգ – մերդու մըն է : Իր հերոսները քաջութիւնը քաջութեան համար չեն պայքարիր, ինչ – պէս հինները կ'ընէին ընդհանրապէս » : Սիամանթոյի «դիւցազուններուն համար կռիւը պարտականութիւն մըն է՝ բնու – թեան իրաւակարգէն եւ հայրենիքէն պարտադրուած : Ոմ որ հայ մարդ է, պիտի պայքարի կամ պիտի ղրժէ իր ա – րիւնին եւ իր պատկանած ազգին դէմ : Մինչդեռ հին դիւցազուններուն համար կռիւը իրաւունք մըն էր , ղրեթէ արհեստ մը, կը կիրարկէին զայն իրենց ուղած ժամանակ : Հին դիւցազունները աչխար – հակալներ էին կամ ասպետներ : Եար – ճանեանի հերոսները յեղափոխականներ են կամ առաքեալներ »:

Ըստ Վարուժանի , «երեւակայութիւնը Սիամանթոյի տաղանդին ամէնէն տիրա – կան դիծն է : Ան իրերը եւ դէպքերը բո – լորովին նոր եւ ինքնայատուկ ձեւով մը կը դասաւորէ դաղափարականը՝ հռետո – րութիւն կը ծնի . երեւակայութեան մի – ացած դգացումը՝ կը ծնի վսեմը : Եար – ճանեանի արուեստը արդիւնք է այս եր – կու զուգաւորումներուն »:

Անցնելով Սիամանթոյի արուեստին միւս յատկանիչներուն՝ Վարուժան ըսաւ. « Եարճանեան կարծես հրաչէկ երկաթով մարմարի վրայ պատկերներ կը դրոչմէ՝ իր մէն մի տողին , մէն մի բարդ բառին մէջ, զոր առկախ ինքը կը յօրինէ : Այս պատկերաւոր տողերը յաճախ իրարու հետ դասական աղերս չունին : Իմաստը դանոնք չի կապեր, անոնք պատասխին վրայ բառերով նետուած գոյներ են , ծեփքեր են, որոնք սինեմայի մը չարժա – կանութիւնն ունին : Անոնք մտածումէ աւելի միեւնոյն սեռին պատկանող տպա – ւորութիւններն են, հետզհետէ, տող առ տող, կ'երթան ոտանաւորին ամբողջու – թիւն մը տալու . այդ ամբողջութիւնը տպաւորութեան համադրութիւնն է՝ բա – նաստեղծին ուժականութիւնը (տինա – միզմ) , մտածումներուն մասնաւորումը :

... Դուն ոչինչ կը տեսնես Եարճանեա – նի մէջ, բայց կը նչմարես ամէն բան : Մայրամուտի արիւններուն եաեւ լուսա – դունդին եղերական վախճանը , ովկիա – նոսներու ընդերքէն անցնող մրրիկները , հրդեհներու ծուխին միջեւ փչրուող ճը – բաղները կը զգան առանց ըմբռնելու կամ կ'ըմբռնես առանց տեսնելու , պատասխն ներկերը չեն խօսիր քեզի, այլ կը ճգնեն , որ իրենց եաեւ ծածկուած խօսքը դուրս մղուի իրենցմով երկինաած : Ներաչ – խարհներու ժպիտն է այս, աղաղակի փոխուած Սիամանթոյի նման հզօր ղրչի մը տակ »:

Շատերը ՄԻՍՏԻՒ եւ ՍԵՄՊՈԼԻՍ կ'ին դաեր Սիամանթօն : Այսպէս կը պոնէր Վարուժան ալ, բայց ոչ այս բառերուն ընդհանրացած իմաստովը : Իրրեւ ՍԷՄ – ՊՈԼԻՍ «ան կ'ընթանայ , կ'ըսէ , Հանրի տը Ռենիէի , Մորիս Մեթերլինկի եւ Վերհարնի ճամբով : Այս վերջինին հետ այն սերտ աղերսը ունի, որ երկուքին ալ ՍԵՄՊՈԼԻՍԸ ծագում առած է վիպական դպրոցէն : Հիւկոյի սանձակոտոր, ու – նաղեղ եւ ողջնչող արուեստէն չատ բան կայ իրենց մէջ : Իրրեւ ՄԻՍՏԻՒ, Սիա – մանթօ ղրկց Ցեղափոխութեան Նարեկը եւ Ցովհաննու Ցայտնութիւնը : Հոգեւորա – կանները բազմազոյն ծովուն եւ լերան փո – թորիկներու մէջէն ընդնչմարել կարծե – ցին Եհովային լուսահեղ դէմքը, մեր

քերթողը ղրեթէ նոյնն ըրաւ . արեան ծը – փանքներուն եւ հրդեհուող ցորեաններուն մէջէն հետապնդեց յաղթանակին լուսա – ւոր իրանը : Տարբերութիւնը չրջանի եւ հաւատալիքի տարբերութիւնն է : Արուես – ը եւ հանդամանքները նոյնն են, որ է ընդառաջ երթալ մե ծու բաղձացուած կարելիին, մերթ արչաւելով եւ մերթ ո – ղեչնչելով : Իրապաշտ արուեստը աչ – խարհակալութիւնն է ստոյգին, իսկ խոր – հրդապաչտը հրաւէրն է կարելիին : Եարճանեան անխոնջ հրաւիրեց զայն , եւ հրաւիրեց ամպրոպային չեփորով »:

Գալով Եարճանեանի լեզուին՝ «ան դրաբարէն սերած Փոքր Հայքի լեզուն է, իսկական աչխարհաբարը, զոր Թրքահայ դրագէտներուն մեծամասնութիւնը կը կի – րարէ ... Եարճանեանի աչխարհաբարը բաւական նման է իր անձին՝ խրոխտ , ճկուն եւ վայելուչ : Բարեկեցիկ լեզու մըն է՝ չբռնելու համար հարուստ : Իր դիւցազունները ես կարծեմ աւելի հզօր պիտի ըլլային, եթէ զանոնք քիչ մը աւե – լի հագուեցնէր դրաբարին պղնձի բովէն հանուած դենուդարդով, մարտագոռ բա – ռերով, յատակ ասացուածքներով : Այն առեն պիտի տեսնէր , որ նոր բառեր կեր – տելու ճանճրոյթին ալ տեղի պիտի չմնար այլեւս :

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(10 Շար.)

ՅԱԳՂԱՎԱՆՈՎ ՓՈՅՏՈՒՐ

— Ինչ որ մարդ ասում է, որ ես ինչ-որ բան չգիտեմ, ինչ-որ բան չեմ հասկանում, ասում է, ես չեմ հասկանում ինչ-որ բան

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ

(Բարերար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ
ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ ցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Խնամուած պիւֆէ սովորա կան դիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

×

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս առիթով կը նուիրէ իւիճաշարժ մը, իբրեւ բացառիկ պարգեւ վիճակահա – նութեան դրուելու համար :

Նուագար զերդաստանէն անձամբ ներկայ պիտի ըլլան պարահանդէսին :

Հ. Բ. Ը. Միութեան այս տարուան պարահանդէսը, որուն անձամբ պիտի նա– խագահէ Միութեան փոխ – նախագահ , բարերար անդամ եւ Եւրոպայի կեդրոնա– կան Յանձնաժողովի նախագահ Պ. Երուանդ ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ, տեղի պիտի ունենայ Օթէլ ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ պարասրահին մէջ, 19 Փետրուար , 1967ին :

ՆՈՒՊԱՐ զերդաստանէն անձամբ ներկայ պիտի ըլլան : Պրիւսէլէն, Միլանոյէն , Ժընեւէն, Լոնտոնէն բազմաթիւ հիւրեր պիտի մասնակցին : Այս կերպով պարա – հանդէսը համեւրոպական բնոյթ եւ բացառիկ փայլ մը պիտի ստանայ :

Միութեան նախագահ Պ. ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ընդառաջելով յատկապէս իրեն յայտնուած բազմանքի մը, սիրով յօժարած է , իրրեւ համակրանք եւ քաջալերանք Փարիզցի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ , որուն ի նպաստ է պարահանդէսը, ինքնաչարժ մը նուիրել իր բացառիկ պարզեւ այս առիթով ըլլալիք վիճակահանութեան :

Անմիջապէս օրինական ձեւակերպութիւնները պիտի կատարուին ասոր համար :

Բազմաթիւ են անոնք, որոնք դիմում կը կատարեն սեղան վերապահելու նպատա– կով Հ. Բ. Ը. Միութեան պարահանդէսին , որ տեղի պիտի ունենայ
ԿԻՐԱԿԻ, 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, Օթէլ ԺՈՐԺ Ե.ի սրահներուն մէջ ժամը 17էն 24 :

Ամողումներու տեղի չտալու համար, կը խնդրուի յատկապէս Հ. Բ. Ը. Մ.ի բա– րեկամներէն եւ համակիրներէն որպէսզի օր առաջ վերապահեն իրենց տեղերը :

ԴԻՒԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բիւզանդ Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Նիկողոս– եան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբօր եւ հօր եւ եղբօր՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Տէր եւ Տիկին Մէրկէլ Դարբինեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց եղբօր եւ անեղբայրին՝

ՆՇԱՆ ՏԷՐ–ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլէն կարապետեան Գարօխեանեան եւ Անանեան ընտանիքները իրենց բոլոր պարագաներով չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ , նամակով , ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով ցաւակից եղան իրենց սուգին, իրենց մօր եւ մեծ մօր ՀՌԻՓՍԻՄԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

×

Կապ. Խաչի Տէսլնի մասնաճիւղի վար– չութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Արմաւէնի էլմասեանի մահ – ուան տխուր առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսա– կի Տէր եւ Տիկին Ժ. Պառաւեանէ 30 ֆր. Կապ. Խաչի դպրոցին, քսան «Ցառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Մ. Պառաւեանէ քսան դպ– րոցին, տասը «Ցառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Վ. Պառաւեանէ 50 Կապ. Խաչի :

Ողբ. Ադամ Սարգիսեանի մահուան առ– թիւ չնորհակալութեամբ ստացած է Լիւ – նէն Պ. Ժ. Ծառուկեանէ փոխան ծաղկե – պսակի քսան ֆր. , Ա. Մարտիրոսեանէ տասը, Ց. Խաղնաճեանէ տասը Կապ. Խա– չի դպրոցին :

ՖՐԱՆՍԱ – ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ այս կիրակի ժամը 14·30ին, Տէսնիի Քաղաքապետարա– նի սրահը դասախօսութիւն մը.

« SI L'ARMENIE M'ETAIT CONTEE »

par JEAN CAZALBOU, écrivain, professeur, Secrétaire National du Centre Culturel de l'Association FRANCE - U.R.S.S.

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՖԻԼՄԻ
ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժան Քազալպու պիտի ստորագրէ իր գործերը :–
« Un certain Ivanov »,
« Du Moujik au Spoutnik »

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ (Փետրուար 17) ժամը 21ին , Սփալանտիտի սրահներուն մէջ, 21 Պուլվ· տ'Ալէն :

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար – չութեան :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՃԾՂՈՒՄ

Աւետիս Եպուպեանի մահուան քառա – սունքին առթիւ հարիւր ֆր. նուիրած են Տէր եւ Տիկին Գրաճեան (ոչ՝ Քէլըճեան, ինչպէս յայտարարուած էր թիւրիմացու – թեամբ փետր. 15ի թիւով) :

Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Տէր եւ Տիկին Մկրտումեան եւ Մնա – յականեան ընտանիքները հարիւր ֆր. կը նուիրեն Ս. Ղազարի ի յիշատակ Խաչիկ Գասպարեանի եւ Գրիգոր Դաւիթեանի , իրենց հոգեհանդստեան առթիւ : (Տես – նալ «Ցառաջ»էն) :

ՓԵՏՐ. 18-Ի ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ 46ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, *Սանթրը Քոմէրսիալ Սուխս սրահին մէջ*
10, Rue de la Messagerie Métro : Poissonnière

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը խօսին ԸՆԿԵՐ ՀՐ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ եւ ՅԱՐՔ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը – Կը նուագէ՝ ԸՆԿԵՐ ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն ԸՆԿԵՐ ԱՐԱ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ եւ ԿԱՐՕ

Ճոխ պիւֆէ, ընկերական խնջոյք , հաճելի անակնկալներ :
Մուտքը ազատ է

ՎԻԼԻՆԻ ՄԷՋ

Յետաձգուած է Մարտ 12ին, կապոյտ Խաչի , Լիոնի եւ Վալանսի ներկայացուց. նեբուն պատճառով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՅՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ· Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 *Փետրուար, կէրակի կէսօրէ ետք ,ժամը 3·30ին Լիոն, Ճրզ Թաղապետարա– նի սրահը :*

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔ

Կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաֆեան : *Բեմադրութիւն.—* Միհրան Ա– տոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մար– գարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիճի Մու. տիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ՇԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուկը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըս– տիպուին Ա. արարին վերջանալուն սպասել :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Վա – լանսի մասնաճիւղին :

Շաբաթ, Փետրուար 18, ժամը 20·30. ին տեղւոյն Թէաթր Միւնիսիփալին մէջ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԼԻՈՆԻ Ա.Զ.Գ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մարսէլիայէն Պ. Ց. Փափազեան, հանդուցեալ Տիկին Դաւիթեանի մահուան առթիւ յիսուն ֆր. դպրոցին :

Այրի Տիկին Եաղուպեան, ամուսնոյն Յակոբի մահուան քառասունքին առթիւ 150 եկեղեցիին, 50ական դպրոցին եւ Ազ– քառախնամին : Լիոնի Հայ կապ. Խաչը , Մանուկներու Օրուան հանդիսութեան առթիւ երկու հարիւր դպրոցին : Հան – դուցեալ Օհաննէս Պուտաքեանի մահուան առթիւ, վաճառատ ի Կ. Պոլիս, Լիոնի «Կամիտաս Երգչախումբ»ը հարիւր եկե – ղեցիին : Նոյնին մահուան քառասունքին առթիւ , փոխան հոգեհանդստ – եան Պ. Բ. Պուտաքեան 50ական եկեղե – ցիին եւ դպրոցին : Տիկին Գասէլպաղ – եան, հանդուցեալ Գրիգոր Էքմէքճեանի մահուան քառասունքին առթիւ 100 եկե – ղեցիին : Տիկին Զալըղեան տասը եկե – ղեցւոյ պայծառութեան, ամն հինդ , իսկ Օր. Գալանճեան տասը դպրոցին :

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Հ. վաչէ վրդ· Իշնաւիոսեան , յատուկ պատարագի Աբեւագալի արարողութիւն :

Սկիզբ Ս· պատարագի 10·30 : Աբեւա – դալ 11·30 :

×

Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հո – գաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուիրատուութիւննե– րը՝ ողբ. Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Կարա – պետեանի մահուան առթիւ , փոխան ծաղ– կեպսակի : Տէր եւ Տիկ. Արա Շիրինեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Պէտեան 50ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Սահակ ձէպէճեան քսան ֆրանք :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Conférence-Débat

Կազմակերպուած Եւրոպայի Ուս· Մի– ութեան կողմէ, Փարիզի մասնաճիւղ Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, կը մասնակցի կապոյտ Խաչի, Դպրոցասէրի եւ Ս· Մա– րտեան վարժարանի ներկայացուցիչնե– րը :

Կը հրաւիրուին հասարակութիւնը մասնաւանդ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ծմոռնի Հ. Յ. Դ. «Զա– ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիր իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամ 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կա– րեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայու– թիւն :

ՍԻՆԹ ԼՈՒԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք եւ Թակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին ընկեր Ն· Բոնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկա– յութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի , ժամը ճիշդ 21ին, Ա.հարեան Ակումբին մէջ : Խիստ կարեւոր օրա– կարգ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր· Փետր· 26 առաւօտ հեռատեսիլի կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սէթ Ֆանէպթոյի էմիսիոնը :–

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մեծակատարու– թեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յա– ռաջիկայ :

ՀԱՅԱԾ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՇԱԲԱԹ
18
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
18 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10841 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — Nº 10.841

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԴՎԶՈՒՄ ՅԱՆՈՒՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

—o—

Երեսուն ամիս միայն աղատութեան ու անկախ հայրենիքի չնորհքներն ու բա – րիքները վայելելէ ետք, 1920ի Դեկտեմ – բերի սկիզբը հայ ժողովուրդը անգամ մը եւս կը կորնչնէր իր անկախութիւնը եւ կ'իյնար սարկութեան ու բռնակալութեան ճիրաններուն մէջ :

Աղէտներու ամէնէն ահռելին ու անբա – սկելին կը պայթէր Հայութեան գլխուն՝ իր ժամանակակից պատմութեան բախտո – րոշ օրերուն, երբ վերջ էին գտած իր դա – րաւոր տառապանքները, որովհետեւ ար – եան հեղեղներուն մէջէն ծագած էր վար – դամատն արշալոյսը, երբ վեհաչուք Ա – րարատի սպիտակափառ կատարէն ճա – ճանչագեղ արեւը ամբողջ երկուքուկէս տարի իր կենսատու ճառագայթներով ո – ղողած էր Հայաստանը, երբ աչխարհա – սասան պատերազմի մը բացած ահաւոր վէրքերը դարմանելով զբաղած՝ ապագա – յին կը նայէր յոյսով ու հաւատքով առ – լեցուն :

Ահա՛ ճակատագրական այդ օրերուն է, որ անհաւատալին տեղի ունեցաւ : Մա – հացու հարուած մը տրուեցաւ նորագտա, մանուկ Հայաստանին : Դարերով Անիի ափերակներուն վրայ, նստելով լացող Մայր Հայաստանը կրկին հազաւ սուղի քօղը, պահ մը մեր պաչտելի եռագոյնով փոխարինելէ ետք զայն :

Հիւսիսի խաչապաչտ քեռին, որուն ուղղած էր Հայը իր աչքերը դարերէ ի վեր՝ անկէ սպասելով իր ազատութիւնը օսմանեան անարդ լուծէն՝ 1920ին դաչ – նակցեցաւ հարաւի իր դարաւոր գահի – ճին, այլազգ ու այլակրօն Թուրքին հետ : Մուրճ – մանկպաղն ու մահիկը ձեռք ձեռ – քի տուած քանդեցին նորաստեղծ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Աչխարհակալութեան դէմ կարծեցեալ պայքարն է, որ մէյ մըն ալ ճակատ կազմել տուած էր յեղափոխական բոլչեւիկին եւ յետադիմական Թուրքին :

Ու այս սիրակցորդ զոյգին առաջին հարուածը կ'ուղղուէր մեր մինուճար հայրենիքին դէմ, իբրեւ ամէնէն իմպե – րիալիստ ու աչխարհակալ երկիրը :

Պատմութիւնը անհերքելի ու ջախջա – խիչ փաստերով արձանագրած է այդ օրե – րու մութ դաւերն ու դիւային սադրանք – ները :

Երկու կողմէն աքցանի մէջ առնուած՝ Հայաստան տեղի տուաւ ու դլուխ ծռեց անհամեմատ գերակչիռ բիրտ ուժին առ – ջեւ :

Թրքական բանակը Ալեքսանդրապոլի մէջ նստած անընդունելի պայմաններ կը պարտադրէր Հայաստանի հրաժարեալ կառավարութեան, 1920 Դեկտեմբեր 3ին, մինչ Երեւանի մէջ Մոսկուայի լիազօր ներկայացուցիչ Լէզրան Դեկտեմբեր 2ին Հայաստանի Հանրապետութեան կառա – վարութեան հետ կը կնքէր համաձայնա – գիր մը, որուն առաջին յօդուածով «Հա – յաստանը յայտարարւում է անկախ սո – ցիալիստական խորհրդային հանրապե – տութիւն » :

Զորրորդ յօդուածով «Հայկական բա – նակի հրամանատարական կազմը չի են – թարկուում պատասխանատուութեան այն գործերի համար, որ կատարել է բանակի շարքերում, մինչեւ Հայաստանում խոր – հրդային իշխանութեան յայտարարումը» :

Հինգերորդ յօդուածը կը խոստանայ ո՛չ մէկ հալածանքի ենթարկել Դաչնակ – ցութեան եւ այլ ընկերվարական կու – սակցութեանց անդամները :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԶԻՆԷ... ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ

—o—

Աթէնքէն կը հաղորդեն Պոլսոյ թեր – թերուն թէ «Հելլէն պաչտպանութեան նախարարութիւնը, Թրքական սահմանին ուժերը աւելցնելու ու զին. հաւասարա – կչռութիւն մը հիմնելու նպատակաւ, պա – հանջեց զրահապատ նոր միջոցներով ամ – րապնդել զինուորական ուժերը եւ այս ա – ռաջարկը ընդունուեցաւ : Ամերիկա ա – մէնէն ուչ մինչեւ Մայիսի վերջ՝ անհրա – ժեչտ զինուորական օժանդակութիւնը պիտի ընծայէ, որպէսզի պաչտպանու – թեան նախարարութեան առաջարկով՝ երկրորդ զրահապատ զօրաբաժին մը հիմնուի : Յունաստան կ'ուզէ անպայման երկու զօրաբաժնի տէր դառնալ, պնդելով որ իր հարեւանը Թուրքիա չորս զօրա – բաժնի տէր է :

Միւս կողմէ ամերիկեան վերջերօրդ նաւարաժինէն տորմիղ մը տասնօրեայ այ – ցելութեան համար Փիրէա կը գտնուի եւ զինուորական օժանդակութեան կազմած – ները փոխադրանաւերով Յունաստանի կը յանձնէ : Վերջին լուրերու համաձայն Ա – մերիկա Յունաստանի հինգ Բ.5 թիփի օ – դանաւ եւս տուած է : Այս կերպով 67ի բարձրացած է թիւը այս օդանաւերուն ո – րոնք կրնան լրտեսութիւն ընել եւ հիւ – լէական զէնքեր ալ կրել : Ինչպէս յայտնի է Ամերիկա Թուրքիոյ այս թիփի 53 օ – դանաւ տուած է » :

Մեր ընթերցողները կը յիչեն թէ Ամե – րիկա զէնք եւ սպառազինութեան այլ մի – ջոցներ տուած է նաեւ Թուրքիոյ : Այս առթիւ ի՞նչպէս չյիչել Թրքական առածը. — «Թազըյէ՝ բո՛ւր, բավշանա՝ խա՛յ» : Ամերիկա այսպէ՛ս կ'օդնէ :

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԳԻՐՔ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայէն կը հաղորդուի թէ Միսիլ Սուսլով կը հրատարակէ գիրք մը Հայաստանի մասին : Գիրքը 18 էջ է եւ կը կոչուի «Հայաստան – Խորհրդային Հանրապետութիւն» : Գիրքը կը նկարագրէ Հայաստանի տնտեսական, մչակութային կեանքը, բնութիւնը եւ այն փոփոխու – թիւնները, որոնք յառաջ եկած են վեր – ջին տասնեակ տարիներու ընթացքին : Հատորին մէջ կը տողանցեն նաեւ մեծա – նուն հայ գինուորականներ եւ հայ ժողո – վուրդին հերոսական պայքարը՝ երկրորդ աչխարհամարտի ընթացքին : Կայ նաեւ բաժին մը հայկական խոհանոցին եւ հայ – կական կերակուրներու մասին :

—o—

ԵԼՔ ՉԿԱՅ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻԱՑԵՒ

Զորս հազար բառերով է որ «Պրաւդա» կը զատապարտէ Մաոյի քաղաքականու – թիւնը : Աննախընթաց դէպք է նաեւ որ այս երկարաչունչ յօդուածը ամբողջու – թեամբ սփռուած ըլլայ մամուլի «Թաս» գործակալութեան կողմէ : Ասիկա պար – զապէս կը չեշտէ անոր կարեւորութիւնը : Ինչ որ կը գրուի այս ամբաստանագրին մէջ կը փաստէ նաեւ թէ այլեւս որեւէ ելք չկայ փրկելու համար չին – խորհրդային յարաբերութիւնները ցորչափ Մաօ իչխա – նութեան գլուխ կը մնայ : Կուսակցական պաչտօնաթերթով Խորհ. Միութիւնը հրապարակաւ դիրք կը բռնէ «Չինաստա – նը պատակող քաղաքական պայքարին մէջ» եւ զօրավիղ կը կենայ Մաոյի հա – կառակորդներուն, մաղթելով անոնց յաղ – թանակը : «Ցիսուն տարի է կ'ըսէ «Պրաւ – դա», այնքան կատաղի պայքար չէ տար – ուած Խորհ. Միութեան դէմ, նոյնիսկ դրամատէր երկիրներուն կողմէ : Դարձ – փարակեան պայքարի ժամանակը անցած է : Այլեւս քաղաքական պայքար է, բնո – րոչուած հակախորհրդային ատելավառ եւ ղրպարտիչ քարոզչութեամբ մը, որ կը սնանի լուտանքներով եւ նոյնիսկ ըմբոս – տութեան կոչերով ուղղուած ռուս ժողո – վուրդին : Այն իրողութիւնը որ այս պայ – քարը ներքնչուած է եւ կազմակերպուած կառավարութեան կողմէ որ ինքզինքը հա – մայնավար կը հռչակէ հսկայ հակասու – թիւն մըն է » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ նախկին վարչապետը՝ Քոնրատ Ատընաուըր երկար խոսակցու – թիւններ ունեցած է Ֆրանքոյի հետ, ո – րու հիւրն է : Առաջին տեսակցութեան ընթացքին Ֆրանքօ իրեն չնորհած է կա – թոլիկ Իզապէլլի մեծ խաչը : Արտասա – նած ճառին ընթացքին, Ատընաուըր չեչ – տած է թէ Եւրոպա պէտք է արագօրէն միանայ փրկուելու համար մէկ կամ միւս մեծին հոգատարութենէն :

ԸՆՏՐԱՊԱՑՔԱՐԸ կը չարունակուի ոչ – պետական ձայնասփիւռի ալիքներուն վը – րայ : Առջի գիչեր Եւրոպա թիւ մէկէն ունկնդիրներուն պատասխանեց Ազգ. Ժո – ղովի նախագահ՝ Շապան – Տէլմաս : Յայտնեց թէ Սահմանադրութիւնը կը նա – խատեսէ տագնապի պարագաներ եւ կը թոյլատրէ հանրապետութեան նախագա – հին որ լուծէ Ազգ. Ժողովը եւ ժողո – վուրդը կրկին հրաւիրէ քուէարկելու : Այն պարագային երբ ժողովուրդը նորէն ընդդիմադիր մեծամասնութիւն ունեցող Ժողով մը ընտրէ, Հանրապետութեան նախագահը, անգամ մըն ալ կը լուծէ Ազգ. Ժողովը, այս անգամ սակայն պար – տի տարի մը սպասել : Մարզական Պա – լատը հաւաքուած էին Թիքսիէի չարժու – մին համակիրները : Այս առթիւ փաստա – բանը յայտնած է թէ «ամէնէն վտանգա – ւոր կոլխոզը՝ Մենէս – Ֆրանսն է » :

ԻՍՐԱՑԷԼԻ արտաքին նախարարը՝ Ապա էական քանի մը օրուան համար Լոնտոն կը գտնուի :

ՖՐԱՆՍԱ, Խորհ. Միութիւն եւ Անգ – լիա միասնաբար կ'աչխատին բժչկական մեծ հաստատութիւն մը հիմնելու համար Պէյրութի մէջ, որ Միջին Արեւելքի մե – ծագոյնը պիտի ըլլայ : Հաւանական է նաեւ որ Փասթէօր Հաստատութեան մէկ մասնաճիւղը բացուի Պէյրութ :

«ԿՐԸՆՈՊԼԻ» միջազգային չարաթները » պիտի բացուէին առջի օր : Ասիկա տեսակ մը ընդհանուր փորձ էր յառաջիկայ տարուան Ձմեռնային Ողիմպիականնե – րուն որոնց համար Կրընոպլը ընտրուած էր : Կը թուի թէ այս ընտրութիւնը դեռ չատ ջուր կը վերցնէ, վասնզի առջի օր աւստրիացի, գերման, իտալացի եւ դուի – ցերացի մարզիկներ ձգեցին դացին դայ – թակղած ըլլալով այն պայմաններէն զորս Ֆրանսացիք իրենց ներկայացուցած են : Պանդոկէն սկսեալ մինչեւ սխիի պատրաս – տուած չրջանները : Տեղական մամուլը վրդոված է իչխանութեանց դէմ, որոնք նման «հիւրասիրութիւն» մը կը վերա – պահեն օտարներուն եւ կը վարկաբեկեն Ֆրանսան :

ՊՈՊ ՔԵՆԸԼՏԻ յայտարարեց թէ 1968ին թեկնածու պիտի չըլլայ Հանրապետու – թեան նախագահի աթոռին :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Ուսանողական Միութեան նախագահը որ ձերբակալուած էր ապա – նական իչխանութեանց կողմէ, Մարտի – ի մէջ, երկրին արտաքսուեցաւ 72 ժամ ձերբակալուելէ ետք : Գացած էր ոչ մի – այն խօսք առնելու, այլեւ ճանչնալու Ուսանողական դեմոկրատ դաղտնի կազ – մակերպութիւն մը, զոր կառավարութիւ – նը արգիլած է : Փարիզ վերադարձին յայտարարեց թէ իր ըսածը քաղաքական բնոյթ ունէր :

ՀՐԱՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ

ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ

(ՄԻՋԱՆԿԵԱԼ)

—o—

19 Դեկտեմբեր 1966.— Գաւառի մեր հաւատացեալներուն մերմնունդը աւետելու կ'երթամ ...:

Գաւառի մեր ժողովուրդը առ հասարակ «մեր Մնունդը» ըսել կը նախընտրէ : Ես ալ կը սիրեմ ըսել Հայկական Մնունդը : Ան Տիեզերքի ամենամեծ հրաշքը , Աս – տուծոյ մարդանալուն խորհուրդը , աչ – խարհի Փրկչին Մննդեան տարեդարձն է : Այս մեծ խորհուրդին աւետիսը տալու կ'երթամ ...

Մութ գիշերին չոգեկառքը դէպի Արե –ւելք կը սուրայ : Ժամերը կ'անցնին : Ճամբու ընկերներս կը սկսին մրափել : Բայց ես քուն չունիմ : Պատուհանին առ – ջեւ նստած , դուրսը կը դիտեմ : Այս գի – շերը ուրիշ գիշերներու չի նմանիր ... Գիշեր է , եւ սակայն փոխանակ մութը թանձրանալու , պայծառութիւնը կը տա – րածուի ամենուրեք ... Ձիւն կը տեղայ :

Իսթանպուլէն քանի կը հեռանանք , ձիւնի խաւերը կը չատնան : Ես այ ման – կական ուրախութեամբ կը հրճուիմ : Հին օրերու երանութեամբ հոգիս կը խայտայ : Հին երդիքներուն տակը , հին մարդոց հետ հնօրեայ Մնունդը տօնելու : Ու ես կ'երթամ ...:

Ամէն ինչ տարազ է փոխեր : Մթօրինակ ճերմակ ղեկտներ է հագած : Կատուներն – ըն մեծ ու պզտիկ չահեր են կախուած : Ձերմակ ծուխն ալ քուլայ քուլայ ծխան – ներէ կը մխայ ... Մանուկ Յիսուսի գա – լըստեան ուրախութիւնով բոլորին հոգի – ները կը խայտան :

Եւ սակայն անոնք մեծ խորհուրդին երկիւղա քայլերով կը մօտենան : Մեծ ա – ւետիսը իրենց ո՞վ պիտի տայ : Եւ ահա հոս դէմքերը կը տրամին , գլուխները կը խոնարհին , աչքերէ արցունքներ կայլակ – կայլակ վար կը թափին : Կոտրած սրտե – րը չէնցնելու , թաց աչքերը սրբելու եւ մեծ խորհուրդը աւետելու : Ու ես կ'եր – թամ ...:

Սքանչելի եւ մեծ խորհուրդը , երջա – նիկ հրեշտակները բախտաւոր հովիւնե – րուն , պայծառ գիշերուան մը մէջ տես – նելով խօսեր էին : Քանի դար եղքը հր – եշտակներու երգը երգելու . Ու ես կ'երթամ ...:

« Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յեր – կիր խաղաղութիւն , ի մարդիկ հաճու – թիւն ...»:

Բեթղեհէմի հովիւները պատահելիք դէպքերէն անտեղեակ , իրենց ոչխարները կ'արածէին , երբ իրենց երկինքի մէջ չո – գացող լոյսերու մէջ թեւաւոր էակներ տեսնուեցան , որոնք կը ծանուցանէին . « Մնաք ձեզ այսօր Փրկիչ ...»:

Անոնք այնքան վերացան այս նոր լու – րէն , որ իրենց ոչխարները թողլով գացին նոր արքան տեսնելու : Ես ալ միամիտ հովիւներուն նման , Իսթանպուլը թողած , գաւառի Հայերուն Քրիստոսի ծնունդը ա – ւետելու : Ու ես կ'երթամ ...:

« Շէկվէրչ քէհէնէն է էկիր ...»: Տունէ տուն կը վազեն , իրարու լուր կուտան : Ամէնուն դէմքերուն վրայ զոհունակու – թիւն կը նշմարուի : Երբ առաքելութիւնը յայտնի , առաքեալը կը պակուի ... սի – րելիներու համբոյրներով վարձատրուած : Ու ես կ'երթամ ...:

ՈՒՂՏԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ

29 Օգոստոս 1966.— Ցակոբ աղան չատ պատմութիւններ ունի պատմելիք : Ես ի – րիկունները ուր որ ըլլամ , ինքն ալ հոն կուգայ , եւ իր պատմութիւնները կը պատմէ :

Ան , բարեկեցիկ , բայց չափազանց վե – հանձն է : Ուրիշներու ճանճրոյթ պատճա – ռել չուզեր : Գաւառը , ամառները ըն – հանրապէս պարտէզներու մէջ կը ճա – շէինք : Ան կը սպասէր , որպէսզի մենք ճաշը աւարտենք , եւ անկէ վերջ մեր մօտ կուգար :

Պարտէզին անկիւնէն կամ ծառի մը տակէն եթէ ձայն մը եւ կամ չչուկ մը լսուէր .

— Ցակոբ աղան է , կ'ըսէինք :

— Եկո՛ւր , Ցակոբ աղա , մենք ճաշը ա – ւարտեցինք ... կը ձայնէի :

Եւ ան մութին մէջէն ելլելով մեր մօտ կը փութար :

— Է՛ , Ցակոբ աղա , այսօր ի՞նչ պատ – մելիք ունիս , ըսելը բաւական կ'ըլլայ , եւ ան ալ կը սկսի պատմել :

Անոր յիշողութիւնը զօրաւոր է եւ ամէն ինչ թուականով , անձերու անուն – ներով ու տեղովը մանրամասնօրէն կը յի – շատակէ : Տեսածները կամ դիմէն ան – ցածները , իր սրտին մէջ այնպիսի խոր ակօսներ բացած են , որ ան հին պատա – հարները չի կրնար մոռնալ :

Ա. Աշխարհամարտի օրերուն՝ ինք Գո – նիայի Գարափէրնար գիւղը գացեր է : Հոն արհեստաւորներ զանազան աշխատանք – ներով կը պարապին եղեր :

Հայ կօշկակար մըն ալ ուղտերու ոտ – քերուն համար կօշիկ հնարեր է , եւ իր մօտ բազմաթիւ աշխատաւորներ հաւաքե – լով , թէ իրենց եւ թէ ուրիշներու ապ – րուստը ճարելու միջոցը գտեր է :

Բոլորին ծանօթ է , որ ուղտերը աւա – զուտ տեղերու յարմար կազմուածք ու – նեցող կենդանիներ են , եւ անոնց անա – պատի նաւ անունը կը տրուի : Անոնց մարմնական կազմը թոյլատու չէ , որ քա – րուտ տեղեր կարենան պտըտիլ : Ուստի , զանոնք կարելի չէ ամէն տեղ օգտագործ – ել :

Հնարամիտ հայ վարպետ մը , տեսեր է , որ ուղտերը թաց տեղեր ալ չեն կրնար սարդի ոտներուն կը հնչեցնէին իրենց աչ – քէն զարնելով վահաններու ոսկեցոլ կոմիփին : Իր երգը ռազմի չեփորին երա – խէն արտահոսող մարտահրաւէրն է , ո – րուն ունկնդիրը , այսօր , Վիրգիլիոսի հետ եւ Տանթէի գրիչով , հիացմամբ լի , կ'ը – սենք .

Պատիւ ըրէք վսեմական բերքողին :

Աչելացնոր ծափերը , որոնք զոռացին սրահին մէջ , պաշտամունքի ցոյց մըն էին երկու բանաստեղծներու ալ հանդէպ :

Սարգիս Մինասեան , որ բեմին վրայ յայտարեց Վարուժանին , ըսաւ , որ «Եար – ճանեան մեր պատմական էն արիւնոտ չրջանին զայրոյթի ամենահզօր ճիչը ար – ձակած է եւ ատոր համար իր քնարը ցա – ւին ահաւորութիւնը եւ հերոսական ժես – թերը միայն հնչեցուց : Ուրախութիւն – ներ չերգեց ան ,ոչ ալ յաղթութիւններ , այլ աւելի մեծ կոչում մը ունեցաւ . — յաղթութեան հորիզոններըը չոգացուց մեր հերոսներուն եւ արձագանգեց ոսկէ չեփո – րը , որ յաղթութեան կ'առաջնորդէ ամէհի նժոյգներ հեծած անձնուէրները »:

« ... Ուժեղ երեւակայութիւն ունի ան եւ հզօր պատկերներ , բնութեան տարրե – րուն չափ ուժեղ . ամէն ինչ կը յատակա – ցընէ :

... Սիրոյ թելը կը լուծ իր քնարին վր – րայ :

... Ամէն Հայ , որ Եարճանեան դործե – րը կը կարդայ , պիտի չվարանէր ըսելու , ահաւասիկ բանաստեղծը , որ ցեղին վրէժ – ը կը լուծէ »:

Ռուբէն Զարդարեան , որ կը նախատա – հէր սոյն ասուլիսին , փակման իր խօս – քին մէջ վերլուծեց , չատ հակիրճ կերը – պով , Սիամանթօն ու երեք էական գիծեր դասաւ անոր մէջ , սեմպոլիզմ , միստի – սիզմ , բայց նաեւ լաւատեսութիւն , յատ – կանիշ , որ գլխաւոր գիծն է եղած արդէն Հայուն , ինչպէս եւ անոր արուեստին ու գրականութեանը :

« Սիամանթօ ռազմի երգիչն է ,— ըսաւ Զարդարեան : — Բայց միշտ իր նախորդ – ները կռուի կը դրդէին եւ ժողովուրդը կը հրաւիրէին պայքարի , Սիամանթօ , ընդհակառակն , կռիւը կ'երգէ : Ան կ'եր – գէ տանջանքը եւ զայն յոյսի կը փոխէ : Հաւորը , որ մեր առջեւն է ,— Սիաման – թոյի «Ամբողջական գործը »,— ցեղին մարդարէութիւնը կը բովանդակէ : Կ'ուզ – ենք անով նոր օրերու հայ մարդա – րէն » :

Սիամանթոյի ասուլիսը կուգայ մեր այդ գարնան գրական հանդիպումներուն չարքը փակել : Սիամանթօ մէկն էր եղեր անոնց ջերմ մասնակցողներէն : Հաճելի գրուցակից , սակայն բանախօսելու ըն – դունակութենէ զուրկ էր , եւ հետեւաբար խօսք չառաւ ասուլիսներու առեն : Բայց իր թելադրութիւններով ան միշտ կը հր – մըն էր , որ կը վայելէր Հայրենիքի բա – րիքները , որպէս Սփիւռքի հայ ուսանող եւ հակառակ իրեն ընծայուած դիւրու – թիւններուն՝ կրկին առիթ գտած էր գր – գելու «ծախք հանող» գործերով , եւ տա – րին երկու – երեք անգամ Հայրենիք եր – թալ – գալու , իր «սիրելիներուն կարօտը առնելու ...»: Արդեօք այս ուսանողները ե՞րբ գաս կը տօրվին եւ ե՞րբ կ'ամփոփ – ուին պատրաստուելու համար համալսա – րանի դժուարին քննութիւններու , եւ մա – նաւանդ տօրվելու իրենց բնաւ չզիտցած ռուսերէնը , դիւրութեամբ չարունակելու համար իրենց ուսումը :

Արդէն հայրենասէրները չատցած են Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ : Ու քանի որ Հայաստան – արտասահման ճամբաները լայն բացուած են , մարդիկ կ'օգտուին առիթէն ու հայրենասիրութիւն կը քա – րոզեն , Հայրենիք այցելելու ջերմ յան – կութիւններ կ'ունենան , ու կը ծիծաղին բոլոր անոնց վրայ , որոնք չեն կրնար մը – տածել Հայրենիք այցելելու մասին ... « ծախքեր հանելու համար » :

Հայաստանը « ջուրի ճամբայ » ընողներ չատ կան մեր քաղաքին մէջ : Կան նաեւ Հայաստանը տեսնելու կարօտէն այրող անկեղծ մարդիկ , որոնց յանցանքը « ծախքեր հանել » չգիտնալու «անճարա – կութիւնն » է : Երանի՛ միւսներուն , « ծախքերը հանել » գիտցողներուն : Ա – նոնք՝ ըլլան կօշկակարներ , դերձակներ , բանուորներ , ուսանողներ կամ արուես – տագէտներ , միշտ ալ պիտի յաջողին « վիզա» ձեռք ձգել :

Դառնալով մեր ուսանողին , հոս կ'ու – զեմ յիշել նաեւ իր վերջին մէկ խորհուր – դը , որ կրնայ օգտակար ըլլալ անոնց որ ... « ծախքեր հանելու » կ'երթան «հայ – րենասիրաբար »:

— Եթէ Հայաստան գաս եւ հետդ ապ – րանք բերես , չըլլա՛յ թէ քովդ մօտեցող եւ քեզի «ոսկի ունի՞ս , ապրանք ունի՞ս» հարցնող մարդոց «այո» ըսես : Կը խայ – տառակուիս ... :

Ինծի այնպէս թուեցաւ , թէ Հայաս – տան գացող մեր ուսանողները չեն պա – տրաստուած մեր «ինտելեկտուալ»ներու եւ « տեխնիկոսներու » մէջ , այլ կը տօրվին ուրիշ գիտութիւն մը եւս , նոր գիտութիւն մը : Այդ գիտութիւնը իւրացողներուն կ'արժէ բարձրաղաղակ կոչել .— Պռավո՛ Հայաստանասէրնե՛ր :

Մենք մեղաւորներ ենք , «սեւ չուկա»ներու մէջ թափառելու չնորհքներէն զուրկ ենք : Մենք յաւերտնապէս պիտի զրկուինք Հայրենիքը տեսնելէ : Ախո՛ն , հազա՛ր ափսոս որ ... չենք գիտեր «ծախքերը հա – նել» : Մե՛ղք որ «Հայաստան սիրելու » այդ արհեստը տօրվելու ընդունակ չենք :

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

—o—

«ԵՐԲ ՊԻՏԻ ԳԱՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

—o—

Մօսակիցս Հայաստանէն եկած ուսանող մըն է : Արձակուրդով եկած է Պէյրութ : Նոր Տարիէն մինչեւ Փետրուար երկարող երանելի արձակուրդ մը : Երեւանի հա – մալսարանները ծրագիրը – կանոնագիրին մաս կը կազմէ այդ արձակուրդը , որմէ առաւելադոյն չափով կ'օգտուին Հայաս – տանի մէջ իրենց բարձրագոյն ուսումը չարունակող մեր բախտաւոր տղաքն ու աղջիկները :

«Նախանձս» իրեն յայտնելէ ետք , ե – րիտասարդը հարցուց .

— Դուն ե՞րբ պիտի գաս Հայաստան :

Զպատասխանեցի :

Տղան կարծես դուշակեց «անխոստովա – նելի » մտածումս , եւ չարունակեց .

— Մի՛ վախնար գալու : Եթէ նիւթական տագնապ ունիս՝ ծախքդ կը հանես : Հա – յաստանը կը տեսնես ... ձրի :

Զարմացայ այս պատասխան – խոս – տէն : Զարմացայ մասնաւորաբար անոր համար , որ ըսողը երիտասարդ ուսանող

քալել : Անոնց ոտքերը կը սահին եւ կ'իյ – նան : Կենդանիին խոշոր մարմինը վեր – ցնելն ալ մեծ դժուարութեան դուռ կը բանայ , մանաւանդ խեղճ կենդանին ոտքի ելլելէ ետքն ալ քալելու կը վախնայ :

Եւ ահա հայ վարպետին գիւտը չորս – կայքին մէջ մեծ ուրախութիւն կը պատ – ճառէ : Ուղտապանները եւ գործի մար – դիկը իրենց օգտակար եղող վարպետին ու աշխատաւորներուն զօրավիգ կ'ըլլան :

Այս նորահնար կօշիկները ուղտերուն առջեւի ոտքերու միայն կը հագուեցնէին : Կենդանիները ասոնց այնքան ընտելացեր ու սիրեր են , որ երբ զանոնք տեսնելու ըլլան՝ անմիջապէս իրենց առջեւի ոտքերը վեր կը վերցնեն եղեր :

Առասպելական հէքեաթներու մէջ նկա – րագրուած չատ արտասովոր կամ մեզի համար զարմանալի բաներ իմացեր ենք : Ինչպէս՝ մարդիկ երկաթէ կօշիկներ հագնելով տարիներով ճամբորդած ըլլա – լը , եւայլն : Եւ սակայն՝ ուղտին կօշիկ հագնիլը կամ անոր կօշիկ չհնելը ոեւէ մէկուն միտքէն չէ անցեր :

Այո , ուրիշին չդիտցածը ու չկարողա – ցածը Հայուն հնարամտութիւնը կը ըս – տեղծէ :

Այս պատմութիւնը չատ անգամներ Ցա – կոբ աղային պատմել տուած եմ , որպէս – զի թէ անոր ճշդութիւնը ստուգեմ , եւ թէ՛ չմոռնամ :

Հին հէքեաթներ եւ նոր պատմութիւն – ներ պատմելով . Ու ես կ'երթամ ...:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՑ . ՊԱԼԼՄԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ԾԱՌԱՋ»Լ

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Այսուհանդերձ խոստովանինք , որ քերթողին նուրբ եւ խորհրդապաշտ պատ – կերներու վճիտ ցոլացումը իր լեզուին մէջ – ջէն՝ պատիւ մը եւ ապացոյց մըն է մի – անդամայն մեր աշխարհաբարին ճոխու – թեանը եւ դեղեցկութեանը համար » :

Անդրադառնալով Եարճանեանի տաղա – չափութեան , Վարուժան ըսաւ , թէ ան ազատաչափն է (վէռ – լիպը) , որ «բոլո – րովին տարբեր է ֆրանսական վէռ–լիպ – բէն : Իր տողերը ոչ չեշտ ունին , ոչ յանգ եւ ոչ ալ վանկերու չափուած թիւ : Բայց ունին տեսակ մը ներդաշնակութիւն , որ կը կայանայ նախ՝ պատկերի մը մէկ տո – ղով խտացուելուն մէջ , երկրորդ՝ չունչի այն ալիքին մէջ , զոր կը պահանջէ այդ տողը եւ որուն երկարութեան համեմատ չափուած է իր երկարութիւնը » :

Վերջաբանը , որով Վարուժան իր ճառն աւարտեց , արդէն տեսակ մը ապո – թէոզ էր .

« Եարճանեան քնար չունի : Իր երգը դափիւն մըն է , զոր մեր նախնիքը Նաւա – սարդի ոտներուն կը հնչեցնէին իրենց աչ – ջէն զարնելով վահաններու ոսկեցոլ կոմիփին : Իր երգը ռազմի չեփորին երա – խէն արտահոսող մարտահրաւէրն է , ո – րուն ունկնդիրը , այսօր , Վիրգիլիոսի հետ եւ Տանթէի գրիչով , հիացմամբ լի , կ'ը – սենք .

Պատիւ ըրէք վսեմական բերքողին :

Աչելացնոր ծափերը , որոնք զոռացին սրահին մէջ , պաշտամունքի ցոյց մըն էին երկու բանաստեղծներու ալ հանդէպ :

Սարգիս Մինասեան , որ բեմին վրայ յայտարեց Վարուժանին , ըսաւ , որ «Եար – ճանեան մեր պատմական էն արիւնոտ չրջանին զայրոյթի ամենահզօր ճիչը ար – ձակած է եւ ատոր համար իր քնարը ցա – ւին ահաւորութիւնը եւ հերոսական ժես – թերը միայն հնչեցուց : Ուրախութիւն – ներ չերգեց ան ,ոչ ալ յաղթութիւններ , այլ աւելի մեծ կոչում մը ունեցաւ . — յաղթութեան հորիզոններըը չոգացուց մեր հերոսներուն եւ արձագանգեց ոսկէ չեփո – րը , որ յաղթութեան կ'առաջնորդէ ամէհի նժոյգներ հեծած անձնուէրները » :

« ... Ուժեղ երեւակայութիւն ունի ան եւ հզօր պատկերներ , բնութեան տարրե – րուն չափ ուժեղ . ամէն ինչ կը յատակա – ցընէ :

... Սիրոյ թելը կը լուծ իր քնարին վր – րայ :

... Ամէն Հայ , որ Եարճանեան գործե – րը կը կարդայ , պիտի չվարանէր ըսելու , ահաւասիկ բանաստեղծը , որ ցեղին վրէժ – ը կը լուծէ » :

Ռուբէն Զարդարեան , որ կը նախատա – հէր սոյն ասուլիսին , փակման իր խօս – քին մէջ վերլուծեց , չատ հակիրճ կերպով , Սիամանթօն ու երեք էական գիծեր դասաւ անոր մէջ , սեմպոլիզմ , միստի – սիզմ , բայց նաեւ լաւատեսութիւն , յատ – կանիշ , որ գլխաւոր գիծն է եղած արդէն Հայուն , ինչպէս եւ անոր արուեստին ու գրականութեանը :

« Սիամանթօ ռազմի երգիչն է ,— ըսաւ Զարդարեան : — Բայց միշտ իր նախորդ – ները կռուի կը դրդէին եւ ժողովուրդը կը հրաւիրէին պայքարի , Սիամանթօ , ընդհակառակն , կռիւը կ'երգէ : Ան կ'եր – գէ տանջանքը եւ զայն յոյսի կը փոխէ : Հաւորը , որ մեր առջեւն է ,— Սիաման – թոյի «Ամբողջական գործը »,— ցեղին մարդարէութիւնը կը բովանդակէ : Կ'ուզ – ենք անով նոր օրերու հայ մարդա – րէն » :

Սիամանթոյի ասուլիսը կուգայ մեր այդ գարնան գրական հանդիպումներուն չարքը փակել : Սիամանթօ մէկն էր եղեր անոնց ջերմ մասնակցողներէն : Հաճելի գրուցակից , սակայն բանախօսելու ըն – դունակութենէ զուրկ էր , եւ հետեւաբար խօսք չառաւ ասուլիսներու առեն : Բայց իր թելադրութիւններով ան միշտ կը հր – մըն էր , որ կը վայելէր Հայրենիքի բա – րիքները , որպէս Սփիւռքի հայ ուսանող եւ հակառակ իրեն ընծայուած դիւրու – թիւններուն՝ կրկին առիթ գտած էր գր – գելու «ծախք հանող» գործերով , եւ տա – րին երկու – երեք անգամ Հայրենիք եր – թալ – գալու , իր «սիրելիներուն կարօտը առնելու ...»: Արդեօք այս ուսանողները ե՞րբ գաս կը տօրվին եւ ե՞րբ կ'ամփոփ – ուին պատրաստուելու համար համալսա – րանի դժուարին քննութիւններու , եւ մա – նաւանդ տօրվելու իրենց բնաւ չզիտցած ռուսերէնը , դիւրութեամբ չարունակելու համար իրենց ուսումը :

Արդէն հայրենասէրները չատցած են Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ : Ու քանի որ Հայաստան – արտասահման ճամբաները լայն բացուած են , մարդիկ կ'օգտուին առիթէն ու հայրենասիրութիւն կը քա – րոզեն , Հայրենիք այցելելու ջերմ յան – կութիւններ կ'ունենան , ու կը ծիծաղին բոլոր անոնց վրայ , որոնք չեն կրնար մը – տածել Հայրենիք այցելելու մասին ... « ծախքեր հանելու համար » :

Հայաստանը « ջուրի ճամբայ » ընողներ չատ կան մեր քաղաքին մէջ : Կան նաեւ Հայաստանը տեսնելու կարօտէն այրող անկեղծ մարդիկ , որոնց յանցանքը « ծախքեր հանել » չգիտնալու «անճարա – կութիւնն » է : Երանի՛ միւսներուն , « ծախքերը հանել » գիտցողներուն : Ա – նոնք՝ ըլլան կօշկակարներ , դերձակներ , բանուորներ , ուսանողներ կամ արուես – տագէտներ , միշտ ալ պիտի յաջողին « վիզա» ձեռք ձգել :

Դառնալով մեր ուսանողին , հոս կ'ու – զեմ յիշել նաեւ իր վերջին մէկ խորհուր – դը , որ կրնայ օգտակար ըլլալ անոնց որ ... « ծախքեր հանելու » կ'երթան «հայ – րենասիրաբար »:

— Եթէ Հայաստան գաս եւ հետդ ապ – րանք բերես , չըլլա՛յ թէ քովդ մօտեցող եւ քեզի «ոսկի ունի՞ս , ապրանք ունի՞ս» հարցնող մարդոց «այո» ըսես : Կը խայ – տառակուիս ... :

Ինծի այնպէս թուեցաւ , թէ Հայաս – տան գացող մեր ուսանողները չեն պա – տրաստուած մեր «ինտելեկտուալ»ներու եւ « տեխնիկոսներու » մէջ , այլ կը տօրվին ուրիշ գիտութիւն մը եւս , նոր գիտութիւն մը : Այդ գիտութիւնը իւրացողներուն կ'արժէ բարձրաղաղակ կոչել .— Պռավո՛ Հայաստանասէրնե՛ր :

Մենք մեղաւորներ ենք , «սեւ չուկա»ներու մէջ թափառելու չնորհքներէն զուրկ ենք : Մենք յաւերտնապէս պիտի զրկուինք Հայրենիքը տեսնելէ : Ախո՛ն , հազա՛ր ափսոս որ ... չենք գիտեր «ծախքերը հա – նել» : Մե՛ղք որ «Հայաստան սիրելու » այդ արհեստը տօրվելու ընդունակ չենք :

Ց . Ճ . ՍԻՐՈՒՆԻ

(11 Շար .)

ԿԱՏՎԱԾ

ՓԽՈՒՍՆԱՒՈՎ ԳՈՒԽԱՏՏԱՒԾ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԱՂԱՒՆԻ

Ցուլիոս Ֆուչիկ ծնած էր Պրակա, Ճեմարանական թաղին մէջ։ Հայրը, Ճարտարապետ մը, ծանր հիւանդութենէ մը յետոյ, մահուան մահիճին վրայ կը գտնուէր։ Մեկնելէ առաջ, ան կանչեց իր կողքը իր միակ որդին, որ տակաւին տասնչորս տարեկան էր, եւ ըսաւ անոր.

— Ես կ՚երթամ, Ճուլիոս, եւ ես ալ կը հաւատամ, որ ուրիշ աշխարհ մը կայ, ուր կրնամ շարունակել իմ գործս։ Ես ինծի համար ոչինչ կը խնդրեմ, բայց քեզի համար կը խնդրեմ, որ ըլլաս ազնիւ մարդ, ինչպէս որ եղած եմ ես։ Ես ոչ մէկուն չարիք ըրի, ոչ մէկուն նախանձեցայ, ոչ մէկուն ատեցի։ Ես ինծի համար ոչինչ կը խնդրեմ, բայց քեզի համար կը խնդրեմ, որ ըլլաս ազնիւ մարդ, ինչպէս որ եղած եմ ես։

Ճ

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ , ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՁ ՆՈՒՊԱՐԻ
Նախագահութեամբ՝ Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ
(Բարերար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ նախագահ
ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ)

Կիրակի 19 Փետրուար, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր
ԺՈՐԺ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ 31, Avenue George V, PARIS (8e)

ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻՔ ՀԱՅՈՒՆԻ (Եպիսկոպոսի երէց կնոջ) , ՁԱՐՊԻԿԵԱՆ նուագախումբ :

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԹՈՄՊՈԼԱ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին «ՍՕՍԻ» պարախումբը եւ հաճելի անակնկալներ : Խնամուած պիւֆէ սովորական գիներով :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները
U. G. A. B., 11, Square Alboni, Paris (16e) Tél. : TRO. 03-18
C. C. P. PARIS 8 019-72

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ Ուսանողներուն համար 5 ֆրանք

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Հ. Մատթէոսեան մէկ տարեկան « Յառաջ » կը նուիրէ Պ. Պերճ Մալեանի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնս չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեանէ եւ զաւակներէն իրենց սիրելի կնքահօր Պօղոս Մուրատեանի (Ամերիկա) մահուան առթիւ , փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆր. :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

1.— ՏՆՕՐԻՆ ՄԸ, *օժտուած վարչական կարողութիւններով ,*
2.— Հիւանդապահուհի մը :
3.— Խոհարար մը :
4.— Հանձերդապահուհի մը :

Սնունդ եւ բնակարան ապահովուած են :

Սոխպողաբար եւ չուտով դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770-77-73 :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԻՒԼ.— Պօմոնի Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայութիւն :

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք են Թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին ընկեր Ն. Ա.ի բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԻՒԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Երկուշաբթի , ժամը ճիշդ 21ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԽՈՐԻՋ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Հ. Վաչէ վրդ. Իզնատիոսեան , յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն :

Սկիզբ Ս. պատարագի 10·30 : Արեւագալ 11·30 :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

(94)

ճիշդ կեդրոնը

6, Rue Roger Mordrel

Փոքր *Ռեզիտանտիէլ* շէնքի մը մէջ
LOCAUX PROFESSIONNELS
OU COMMERCIAUX
(53 et 133 m2)
Prix 1.050 F. le m2 T.T.C.
LOCAUX D'HABITATION
— TOUT CONFORT —

St. à 4 pièces, possibilité 5 à 7 pièces — garage — parkings — garantie de bonne fin, prêt 2 à 14 ans.
Groupe Fin. SOVAC. Possibilité d'investissement du 1 % patronal à env. 85 %.
— PRIME — Livraison : été 1967

Renseignements :

Immobilière Alfortville Roger
Mordrel 6

19, Bd. Victor Hugo
NEUILLY/SEINE Tél. : 722-71-98
A. KANDJIAN, arch. DETP.
16, Rue Euler, PARIS (8e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ - ՀԷԼՎԱ
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՀՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՓԵՏՐ. 18-Ի ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ 46 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, *Սանթըը Քոմէրսիալ Սուխս սրահին մէջ*
10, Rue de la Messagerie Métro : Poissonnière

կը նախագահէ՝ ընկ. ՍՈՒՐԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

կը խօսին ընկերք Հր. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ եւ ՅԱՐԹ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻրի պարախումբը – կը նուագէ՝ ընկեր ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն ընկերք ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ եւ ԿԱՐՕ

Ճոխ պիւֆէ , ընկերական խնջոյք , հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կպ. Խաչի Լիոնիմասնաճիւղի :

19 Փետրուար, կիրակի կէսօրէ ետք ,ժամը 3·30ին Լիոն, 6րդ Թաղապետարանի սրահը :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔ

կատակերգութիւն 4 արար

Հայերէնի վերածեց Արշաւիր Ալեանաք.եան : *Բեմադրութիւն.*— Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան, Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Փիէռ Թէրզեան, Վիբի Մոստիչեան, Նոռա Պալեան, Սարգիս Մոստիչեան, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր դերասան
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին կապոյտ Խաչի ընկերուհիներուն մօտ :

Գին 10, 8 եւ 5 ֆրանք

ԾԱՆՕԹ.— Վարագոյրը ճիշդ ժամուընկը բացուի, ուշ մնացողները պիտի ըստիպուին Ա. արարին վերջանալուն սպասել :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կպ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին :

Շաբաթ, փետրուար 18, ժամը 20·30-ին տեղւոյն *Թէաթը Միւնիսիփալին մէջ :*

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի , Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides
Սկաուտական գունաւոր փիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն , հայկական պարեր , սկաուտներուն , արեւոյշներուն եւ զայլիկներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումներ , մարզանք , արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը , նոր երգեր եւ է ղանակներ , մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՈՒ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Առաջին ճամբորդութիւն՝

ՁԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մեկնում Մարտ 22ին (Երթուդարձ օդանաւ)

Այս բացառիկ ճամբորդութեան գինն է միայն 1800 ֆրանք :
ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՏ 22, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԱՊՐԻԼ 5

Երկրորդ ճամբորդութիւն՝ Յուլիս 30ին (երթուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 30 ՅՈՒԼԻՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ : ԳԻՆ 1900 ՖՐԱՆՔ

Երրորդ ճամբորդութիւն՝ Օգոստոս 4ին (երթուդարձ օդանաւով) :
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ : ԳԻՆ՝ 1900 ՖՐԱՆՔ

Չորրորդ ճամբորդութիւն՝ Սեպտեմբեր 2ին (երթուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ : ԳԻՆ 1900 ՖՐԱՆՔ

Եւ բացառիկ հինգերորդ ճամբորդութիւն մը, Մարսէյլէն – Մարսէյլ երթուդարձ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՐՕՍԱՆԱՒՈՎ ՄԸ

Մեկնում 1 Օգոստոսին, 8 Օգոստոսին՝ Օտեսա, ուր օրը մեկնում երեւան : 14 Օգոստոսին՝ երեւան – Սոչի : 22 Օգոստոսին՝ Մարսէյլ :

TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.
Շորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18
Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆի անուան, վերոյիշեալ հասցէով :

ՄԱՐՍԻՒԼԻ մէջ դիմել Ճարտարութիւն Սոխպանեանի, 13 Րիւ տը լա Ֆաո, *ժամը* 15էն 18, (*այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝* 48 – 94 – 75) :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ԿԻՐԱԿԻ
19
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
19 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10842

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — Nº 10.842

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Զորս տարի առաջ, 1963 Փետրուար 18-ին Պէյրութի մէջ յանկարծական մահով առյաւէտ մեզմէ կը բաժնուէր Մեծի Տան-էն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Երջանկայիշատակ Զարեհ Ա., հազիւ 47 տարուններ բոլորած :

Ընտրուած էր 1956 Փետրուար 20ին : Եօթը տարի միայն տեւած էր զահակալութեան շրջանը :

Իր կեանքի թելը կը կարուէր բոլորովին անակնկալ կերպով : Իր յուղարկաւորու-թիւնը Պէյրութի Ս. Նշան Մայր եկեղեցին մինչեւ Անթիլիաս, տասնեակ հազարաւոր Հայերու եւ օտարներու մաս-նակցութեամբ, համազգային սուգի մը վերապարանքը կը ստանար :

Իր մահը սգացին ո՛չ միայն Կիլիկեան թեմերու չուրջ կէս միլիոնի հասնող մեր հայրենակիցները, այլեւ բոլոր Հայերը, անոնց քաղաքական ու կրօնական դաւա-նանքի խտրութեան :

Հոգեհանգստեան պաշտօններ կատար-ուեցան Կիլիկիայէն դատ Էջմիածնական բոլոր եկեղեցիներու մէջ, հրահանգովը Վազգէն Ա.-ի, որ առաջին օրինակը ինք տուաւ՝ ցաւակցական հեռագիր ուղղելով Կիլիկեան աթոռի կաթողիկոսական տե-ղապահ Խորէն արքեպիսկոպոսին եւ Զարեհ Ա.-ի հոգւոյ հանդստեան համար աղօթեց էջ-միածնայ տաճարին մէջ :

Հոգելոյս Գարեգին Ա. Յովսէփեան խոր ծերութեան մէջ վախճանած էր 1952 Յունիս 22ին եւ սեւ քօղով ծածկուած էր մայր տաճարի կաթողիկոսական աթոռը :

Իր յաջորդը պէտք է ընտրուէր ամէնէն ուշը մինչեւ վեց ամիս, ըստ կանոնադրի :

Թափուր աթոռին չուրջ ծագած անհա-կացողութիւններ պատճառ դարձան քա-նիցս յետաձգելու նոր կաթողիկոսին ընտ-րութիւնը :

Ջուտ կրօնական – եկեղեցական խնդրի մը քաղաքական դոյն տրուեցաւ եւ 44 ա-միս եւս միայն կարելի եղաւ կատարել օրինաւոր ընտրութիւն մը՝ եկեղեցական եւ աշխարհական պատգամաւորներու ընտրութեամբ :

Դժգոհ փոքրամասնութիւն մը արուես-տական տագնապ ստեղծեց, Սուրիոյ ու Լիբանանի մեր հայաշատ գաղութներուն մէջ «երկփեղկում»ի սերմերը ցանելով :

Զարեհ կաթողիկոս՝ դիտակից իր բար-ձրը պաշտօնին՝ խղճի մտօք փարեցաւ դործի, յոբի համբերութեամբ տարաւ հակառակորդներու ամէն կարգի տուր յարձակումները եւ եօթը տարուան կարճ ժամանակաշրջանին մէջ Կիլիկեան դարա-ւոր Աթոռը դրաւ իր աստիճանին վայել բարձրութեան վրայ :

Փոթորկալից մթնոլորտի մէջ արդիւնաւէտ, բեղուն աշխատանք կատարեց, յարդանք պարտադրելով բո-լորին :

Ընդդիմադիրները ուղեցին քանի մը ե-կեղեցիներ անջատել Կիլիկեան Աթոռէն՝ յուսալով նեղ կացութեան մատնել Հայ-րապետը :

Հայութիւնը այս նենդ ձեռնարկին պա-տասխանեց Ամերիկայի, Յունաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ՝ միանալով Անթիլիա-սի Կիլիկեան Աթոռին :

Ասիկա մեծագոյն յաղթանակն էր երա-նաշնորհ կաթողիկոսին : Շատախօսն ապ-տակ մը՝ երեսին բոլոր անոնց, որոնք ա-մէն տեսակ դաւերու ու սադրանքներու դիմեցին՝ վարկաբեկելու համար անբա-սիր ու առաքելատիպ եկեղեցականը եւ սորդաց աստիճանի վրայ դնելու կի-լիկեան դարաւոր Աթոռը :

Ցեղոյ օտար թերթեր վարձեցին, մամլոյ ասուլիսներ սարքեցին, կիները ասպարէզ հանեցին եւ լրագրական ագ-տոտ պայքար բացին տարիներով :

Կիրքերը հանդարտեցան, խիղճերը տանջուեցան՝ երբ 1963 Փետրուար 18ին սրտի սուր տագնապի մը զոհ դնաց կեան-քով լեցուն, աշխատելու տենդով բաբա-խուն երիտասարդ կաթողիկոսը :

Նոյն տարուան Հոկտեմբեր 26ին երու-սաղէմի մէջ Վազգէն կաթողիկոսի ողջադուրումը նորընծաի Խորէն Ա.-ի հետ՝ պսակումն էր Զարեհ Ա.-ի մահ-ուան յառաջ բերած ընդհանուր խղճահա-րութեան :

Պատմական ողջադուրումը Խորէն կա-թողիկոսի անձին մէջոցաւ լռելեայն ուղ-ղուած էր երանաչնորհի յիշատակին :

Լիբանանի եւ Սուրիոյ «երկփեղկում»ը մեծ չափով վերջ դտաւ Հոկտեմբեր 26էն ետք :

Սակայն պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսա-լու սովոր մարդիկ կը չարունակեն իրենց մեքենայութիւնները, յաւերժացնելու համար երկպառակութիւնը Հայութեան դանազան հատուածներուն միջեւ :

Այն պահուն, երբ բոլոր հայրենակից-ներու համար նուիրական պարտականու-թիւն պէտք է ըլլայ ձեռք ձեռքի տալով լծուիլ Հայկական Դատի հետապնդման սուրբ գործին, ոճիր է սեպհագրի Հայու-թիւնը երկուքի բաժնել եկեղեցական ճղճիմ խնդիրներու համար :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ արժանաւոր դա-հակալ Զարեհ կաթողիկոս անմեղ զոհն ե-ղաւ այդ սին վէճերուն :

Իր վախճանման չորրորդ տարելիցին առթիւ յուզումով կ'ողեկոչենք իր անմո-ռանալի յիշատակը :

Թո՛ղ իր կեանքը ներշնչման ապրիւր դառնայ հայ նոր սերունդին : Ու մահը՝ կոչ մը Հայութեան բոլոր հատուածներու համերաշխութեան :

ՀՐԱՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ եկամուտի տուրքերու յայտարարութիւնները կրնան կատարուիլ մինչեւ Մարտ 23, մինչ ցարդ վերջին պայմանաժամն էր՝ Փետր. 28 : Այս եր-կարաձգումը չնորհուեցաւ ընտրու-թեանց պատճառաւ : Յայտարարութեան թուղթերը կարելի է առնել քաղաքապե-տարաններէն, երկուշաբթիէն սկսեալ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւահանդիստին մէջ, ոս-տիկանութիւնը 200 քիլօ մօրփին – պազ դրաւած է թրքական նաւու մը վրայ : Եօթը հոգի ձերբակալուած են որոնց մէջ երկու Թրքահպատակ Հայ :

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ Ռոպեր Քենըտի սկը-սած է դիրք ճշդել Ճոնսընի վիէթնամեան քաղաքականութեան դէմ : Յայտարարած է առջի օր թէ քանի մը չաբաթէն քաղա-քական չատ կարեւոր ճառ մը պիտի խօ-սի Վիէթնամի հարցին բոլոր երեսոյթ-ներուն մասին :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ընտրական չրջաններէն Լիոնի 3րդ չրջանին մէջ, դեմոկրատ Կեդ-րոնը որոչեց քաչել իր թեկնածուն դըժ-ուարութիւն չստեղծելու համար Ժաք Սուսթելի : Կեդրոնի պատասխանատուներ-ը կը չեշտեն թէ իրենց այս դիրքը քա-ղաքական բնոյթ չունի այլ արդիւնք է համերաշխական ոգիի մը, որու նպատակն է թոյլ տալ որ Սուսթել Ֆրանսա վերա-դառնայ : Թեկնածուներու վերջնական թիւն է՝ 2185, քանի մը հոգի վճարած չըլլալով իրենց երաչխաւորագիրը :

ԹՈՒԹԱՆԽԱՆՈՒՄԻ եւ եգիպտական ար-ուեստի ցուցահանդէսը բացուեցաւ առ-ջի օր Փըթի – Փալէի մէջ եւ արդէն իսկ խուռներամ բազմութիւն մը կը փութայ ցուցասրահ :

ՊԸԼԻԹԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԻՑՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Փարիզի ամե-րիկեան հիւանդանոցին մէջ անցեալ չա-բաթ իր մահկանացուն կնքեց Ուիլիըմ Պըլիթ՝ Մ. Նահանգներու նախկին դես-պան Մոսկուայի եւ Փարիզի :

Անոր մահով կ'անհետանայ Մ. Նա-հանգներու ամէնէն ակնառու դիւանա-դէտներէն մէկը՝ երկու համաչխարհային պատերազմներու միջեւ, ինչպէս նաեւ այնքան իւրայատուկ մարմնացումը խո-հեմ բարոյախօսութեան մը, որ Ամե-րիկայի տուաւ Ուիլսըն եւ Ֆրէնքլին Ռուզվելթ մը : Արդէն ինք չատ մօտիկ դործակիցն էր այս երկու վերջիններուն : Տարօրինակ է, որ այս խաղաղասէրը, որ 1919ին, ի նպաստ Խորհ. Միութեան ճանաչումին արտայայտուած էր, յետա-դային յարափոփոխ կեցուածքով մը փաստաբանը դարձած է նախզուչական պատերազմի մը դաղափարին՝ համայնա-վար Չինաստանի դէմ :

Ծնած է Ֆիլատելֆիա, 1891ին : Կը պատկանէր անուանի փաստաբաններու ընտանիքի մը : Ինք եւս կը նախատեսէր ընդդրկել փաստաբանութեան ասպարէզը, երբ մայրը համոզեց դինքը հրաժարիլ իր ուսումէն եւ, 1914ին, իրեն հետ չորս-պտոյտ կատարել Եւրոպայի եւ, յատկա-պէս, Ռուսիոյ մէջ : Հոս է, որ ներկայ կ'ըլլայ պատերազմի յայտարարութեան եւ ականատես այն տրամադրութեան, զոր մոլեռանդութեամբ տարուած ամբո-խը ի յայտ կը բերէր՝ պատրաստուելով իրար ջարդելու, եւ իր մէջ կ'արթննան խաղաղասիրական զգացումները, որոնք պիտի առաջնորդէին իր առաջին քայլերը :

Ամերիկա վերադարձին կը մտնէ հան-րային մամուլի սպասարկութեան մէջ, ուր քիչ ժամանակէն կը դառնայ խմբա-դիր՝ արտաքին քաղաքական հարցերու : Կը վերադառնայ Եւրոպա, ուր կը յաջողի տեսակցիլ հակամարտ պետութիւններէն մեծ մասին դէմքերուն հետ եւ կը դրկէ յօդուածներ, որոնք ուշադրութիւնը կը դրաւեն Ուիլսընի : Այս վերջինը իր ճա-ռերուն պատրաստութեան համար կը սկսի չատ յաճախ օդտադործել Պըլիթի դրութիւնները եւ անոր կարծիքներուն հանդէպ մեծ վստահութիւն ունենալ : Ուիլսըն դինքը անդամ կը նչանակէ հաշ-տութեան առաքելութեան, զոր Փարիզի մէջ կը վարէ դնդապետ Հաուս, իր Ալթեր Էկօն եւ, բնականաբար, անոր մասին կը մտածէ, երբ 1919ին, կը մտադրէ համա-ձայնութեան եղր մը դտնել Լենինի հետ՝ ռուսական Սթաթիւ Տիւյիի հիման վրայ, այլ խօսքով առժամեայ բաժանումը դա-րական Ռուսաստանի՝ ճերմակներու եւ կարմիրներու միջեւ :

Պըլիթ Մոսկուայէն կը վերադառնայ համոզուած թէ համաձայնութիւն մը կա-րելի է դոյացնել : Եւ կը նախատեսէ խորհրդային վարչակարդին ճանաչումը : Սակայն Լոյտ Ճորճ կը համոզէ Մ. Նա-հանգներու նախադահը, որ նման քայլի մը նախաձեռնարկ չըլլայ : Պըլիթ մեծ յուսախարութիւն մը կ'ունենայ, զոր կ'արտայայտէ չատ դառն խօսքերով դա-ւած հրաժարականի մը մէջ : Վերադայլի դաչնադրին դէմ կ'արտայայտուի, որուն մէջ կը տեսնէ «առնուազն տասնեակ մը պատերազմներու սերմերը» :

Թչնամացած դրեթէ բոլոր ամերիկացի քաղաքական դէմքերուն հետ՝ իր խիստ քննադատութիւններուն հետեւանքով, ինքզինք կը նուիրէ հրատարակչական աս-պարէզին : Ապա չրջապտոյտ կ'ելլէ դէպի Եւրոպա, ընկերակցութեամբ իր երկրորդ կնոջ՝ Ճոն Ռիտի այրիին հետ : Ճոն Ռիտ Լենինի ամերիկացի բարեկամն էր եւ հե-ղինակը՝ «Տասը օրեր, որոնք աշխարհը դղրդացուցին» գործին : Պըլիթի չրջագա-յութեան նպատակն էր անտիպ դիւանա-թուղթեր դտնել՝ պատերազմի եւ անոր յաջորդող բանակցութիւններու մասին : Բարեկամական կապ կը հաստատէ Զիկ – մունա Ֆրէօյտի հետ, որուն հետ կը դրէ հոդեբանական դիրք մը՝ Ուիլսընի վրայ : Այս գիրքը լոյս պիտի տեսնէր Տիկին Ուիլսընի մահէն ետք միայն, այսինքն՝ ներկայիս : Կ'ամուսնանայ ծածուկ վերստին եւ կը հրատարակէ վէպ մը :

1933ին, Ֆրանքլին Ռուզվելթ, որ կը յիշէ Պըլիթի առաքելութիւնը Լենինի մօտ 1919ին, վերստին իրեն է, որ կը դիմէ՝ Կրեմլինի հետ դիւանագիտական յարա-բերութիւն հաստատելու չուրջ բանակցու-լու համար : Կը նչանակուի դեսպան Մոս-կուայի մէջ, ուր կ'ընդունուի Սթալինի կողմէ : Այս վերջինը դիտել կուտայ Պը-լիթի, թէ՝ տրամադիր է գինք ընդունե-լու «որեւէ ժամ դիւերուան կամ գերեկ-ուան ընթացքին », յետագային ըսելով Մ. Նահանգներու նախագահին մասին, թէ «ան՝ Խորհ. Միութեան ամէնէն ժողո-վրդական դէմքերէն մէկն է » :

Այս առաքելութիւնը յուսախաբութիւն կը պատճառէ իրեն, ինչ որ մեծ յոյսե-րով եկած էր Մոսկուա : Ականատես է սթալինեան մեծ դատաւարութիւններու եւ ոչ մէկ միլոց կը գտնէ խնդական չը-փում հաստատելու դեկավարներուն հետ : 1936ին կը փոխադրուի Փարիզ, ուր մինչեւ պատերազմ մեծ ազդեցութիւն կ'ունենայ քաղաքական կեանքին վրայ : Ոգի ի բուին կ'աչխատի, որ դիմադրէն Հիթլերի, միեւնոյն ատեն, համաձայն իր վկայութեան, բազմիցս կը զգուչացնէ դերման – խորհրդային հատանական պե-նակցութեան մը դէմ : Ի զուր կը փորձէ համոզել ամերիկեան Քոնկրէսն, որ վերա-քննէ իր չէզոք մնալու օրէնքները եւ դատապարտէ Գերմանիան՝ լեհական դի-ւանները դրաւած ըլլալուն համար :

1940 Մայիսին, Պըլիթ քաջալերուած Փօլ Ռէյնոյի տեղի չտալու վճռականու-թենէն, անդամ մը եւս կը խոստանայ Ա-մերիկայի օժանդակութիւնը՝ նոյնիսկ իր իրաւասութեան սահմաններէն դուրս ել-լելով :

Զինք պիտի մեղադրէին այս քայլին հա-մար, որու հետեւանքով պիտի հրաժարէր դեսպանի իր պաշտօնէն Նոյեմբերին : Երբ Ռուսիա յարձակման կ'ենթարկուի, կ'ուրախանայ եւ այդ ուրախութիւնը կ'արտայայտէ ճառի մը մէջ, յայտարա-րելով, թէ պայքար մը ստեղծուած է « Սաղայէլին եւ դեւին միջեւ, : Միամիտ-մանակ կասկածի տակ կ'առնէ այն միտ-քը, ըստ որուն «Սատանան կրնայ երբեմն-ցէ օդնել, որ քրիստոնէական ազատու-թեան խաղաղութիւն մը հաստատուի » : 1914ի խաղաղասէրը հեռու է :

Հուսկ ուրեմն կը ստանձնէ չրջուն դես-պանի, ապա՝ ծովային փոխ – նախարա-րի պաշտօնները : 1944 Օգոստոսին դըն-դապետ Քոլիէ կը մտնէ Ֆրանսա – կան բանակի մէջ, ուր կ'աչխատի հոդե-բանական ճիւղին մէջ : Ցետպատերազմի կը վերադառնայ լրագրողի ասպարէզին՝ աչ-խատակցելով «Լայֆ»ի :

Այնուհետեւ իր հակահամայնավարու-թիւնը սահման պիտի չունենար : 1946ին կը դատապարտէ Ռուսիոյ «անկուչա» աչ-խարհակալութիւնը : 1949ին Մ. Նա-հանգներու միջամտութիւնը կը պահանջէ Չինաստանի քաղաքացիական պատերազ-մին մէջ : 1954ին «Լուք»ի մէջ յօդուած մը կը դրէ պնդելով թէ՝ անխուսափելի է հիւլէական յարձակում մը Ռուսիոյ կող-մէ, եթէ նախազգուչական պատերազմի մը ձեռնարկուի Չինաստանի դէմ :

Ուիլսընի մասին հրապարակած գիրքը, որ խիստ քննադատական մըն էր իր եր-բեմնի համակրած նախկին նախագահին հասցէին, հանրութեան ուչադրութիւնը կրկին իր վրայ հրաւիրեց :

Թ. Ա. Թ.

ՀԻՆ ԳՐՉԱԳԻՐՆԵՐԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

(Չ. եւ վերջին մաս)

Օրերը կը յաջորդեն օրերու, արեւը կը ծագի առաւօտուն ու կը կորսուի երեկո – յին: Յաջորդ օրն ալ այսպէս, վաղայա – ջորդ օրն ալ այսպէս: Ժամանակը կը սա – հի անխափան, բայց եթէ ինձոր է կը խո – շորնայ, եթէ խաղող է՝ կը հասունայ:

Խոշորցաւ հասունցաւ պատուղը եւս, զոր կը կրէր Մարիամ: Այն առեն մտահո – գութիւնը պաշարեց Յովսէփի հոգին.— «Զի՞նչ արարիցգ զդա»: Եթէ չհեռանան իրենց բնակավայրէն, ամէն նախատինքի եւ ծագրի առարկայ պիտի դառնան Մար – իամի ծննդաբերութեան օրը.— «Ոչ է արժան կալ մեզ ի քաղաքիս յայսմիկ, եկ երթիցուք յայլ հեռաւոր աշխարհ՝ որ ոչ ճանաչեն զմեզ»:

Յաջորդ օրը Յովսէփ «հանդերձեաց զդրաստս իւր, պատրաստեաց զամենայն ինչ պէտս մարմնոյ իւրեանց կերակրոյ», Մարիամը դրաւ աւանակին վրայ, կրտսեր տղան ալ առաւ ու ճամբայ ելաւ դէպի հարաւ:

Յովսէփին տղան(*), անունը Յովսէ, աւանակին առջեւէն, ծերուկ Յովսէփ՝ ա – ւանակին եռեւէն, բոլորը նոյն տեղն՝ մտմտալէն մտմտալէն, բայց կէնդանին տափկներով դեռինը զովչէլէն, «իբրեւ զնացին ի քաղաքէն հնդետասան ասպա – րիզաւ հեռի, տեսնուեցաւ որ Մարիամի երեսին զոյնը վախած է – Յովսէփ կար – ծեց «ի մաի իւրում թէ ծանր է ամանն»: Հարցուց.

— Ընդէ՞ր տրտում է անձն քո:

— Ո՞րպէս ուրախ լինիմ, զի ոչ գիտեմ եթէ յո՛ երթամ, այսպէս յղի ծանրաց – եալ:

— Օրհնեալ է Աստուած որ ազատեաց զմեզ ի հայհոյութենէ մարդկան եւ ի բամբասանաց:

Բիչ եռք Յովսէփ կը տեսնէ որ այս ան – դամ ուրախ է Մարիամ: Ուստի կը հար – ցընէ պատճառը: Մարիամ կը պատաս – խանէ.

— Ցաղագս այնորիկ ուրախանամ եւ տրամիմ, զի տեսանեմ երկոտասան դասք ժողովեալ բազում գունդս զօրաց՝ մինն յայմէ եւ մինն յահեկէ: Եւ որ յայմէն են, ուրախութիւն են, եւ որ յահեկէն՝ ի տրտմութիւն եւ ի սուգ:

Յովսէփ, որ ոչինչ կը տեսնէր իրենց ալ ու ձախ կողմը, կը զարմանար ու կը մըտ – մըտար:

Ցանկարծ հրեշտակ մը մօտեցաւ եւ ը – սաւ.

— Մերձեցաւ այսօր երկունք ծննդեան քո: Եւ որ յայլակողմեան են դասք՝ ժո – ղովեալ են ամենայն բազմութիւնք զօրացն անմարմնոց հրեշտակացն, սպասեն մնան սրբոյ ծննդեան քո՝ զալ յերկրպագու – թիւն նորածին մանկանն որդւոյ արքայի՝ թագաւորին Իսրայելի: Եւ որ ի ձախա – կողմեան են՝ հաւաքեալ են սեւազգեստ – եալ լեզեհոնեան զօրքն դիւացն են, յոյժ տարակուսալ մնան, որ ի փախուստ դառ – նան:

Օրը սաստիկ ցուրտ էր, Տըբէթ ամսոյն քսանեւմէկը, այսինքն Յունուար վեց: Հասած էին « ի տեղի մի աւերակի, որ յառաջ լեալ էր քաղաք արքայի՝ անուան – եալ Բեթղեհէմ, եւ էր օրն այն Հինգշաբ – թի վեցերորդ ժամու տուընջեան »:

Մարիամ խնդրեց Յովսէփէն.

— Իջո՛ դիս ի դրաստոյ աստի վաղվա – ղակի, զի նեղչ մանուկն զիս:

Յուսահատեցաւ Յովսէփ: Ո՞ւր տանէր, ո՞ւր դնէր Մարիամը: Անմարդաբնակ, անապատային այդ վայրին մէջ օթեւան մը չկար, ոչ ալ յարկ մը բնակութեան, որպէսզի «ընդ հովանեաւ ծածկէ զամօթոյ դմերկութիւն»: Այ դարձաւ, ձախ դար – ձաւ, քարայր մը դտաւ: Հովիւները եւ հոտապարծները, որոնք չուրջը կը գործէ – ին, երեկոները այդ քարայրին մէջ կը մակաղէին իրենց անասունները: Բայց այդ օրը, այդ ժամուն ոչ մչակ կար, ոչ հօտ, որովհետեւ ձմեռ էր: Յովսէփ քա – րայր տարաւ Մարիամը, դրան առջեւ պահապան դրաւ իր տղան: Իսկ ինք գնաց փնտռել մանկաբարձ մը:

Երբ այսպէս մտահոգ, աճապարանօք կ'երթար ի խնդիր մանկաբարձի, իր չուրջը կը տեսնէր որ անչարժացած էին բնութեան տարերքը, հովը կանդ առած էր, թռչունները կը մնային իրենց թառին կպած, հովիւը որ բարձրացուցած էր գա – ւազանը՝ անդամալուծուած էր կարծես այդ վիճակին մէջ, միշտ գաւազանը վեր բռնած, ուղտերը իրենց բերանը լեցուն՝ բայց չէին որոճար: Բնութիւնը կանգ ա – ռած էր այդ պահուն: « Ի ժամ ծննդեան սրբոյ կուսին ամենայն տարերք ի կայանս իւրեանց ընդարմացեալ կային »:

Ցանկարծ Յովսէփ տեսաւ որ լեռն ի վար կ'իջնէր կին մը: Երբ մօտեցան եւ իրարու հանդիպեցան, Յովսէփ հարցուց.

— կին դու, ուստի՞ գաս, յո՞ երթաս:

— Ինչո՞ւ կը հարցնես, ըսաւ կինը:

— Եբրայեցի մանկաբարձ կին մը կը փնտռեմ:

— Ո՞վ է այն կինը ...

— Մարիամ, որ է անեալ ի տաճարին, նա վիճակեցաւ ինձ ի կնութիւն, բայց ոչ է քան մարմնոյ կին, յղութիւն նորա ի Հոգւոյն սրբոյ է:

Կինը կ'ուզէ տեսնել Մարիամը եւ կ'եր – թան մինչեւ քարայր, ուր անծանօթը կը ներկայանէ ինքզինք՝ պատասխանելով Յովսէփի հարցումներուն.

— Զի՞ հարցանես զիս զանուանէ իմմէ, ես եմ նախամայրն ամենեցուն՝ Եւա: Եկի տեսանել աչօք իմովք զծերկութիւն իմ, որ զործեցաւ ինձ:

Այսպէս Եւա զարձեալ աշխարհ կու – գայ, ծառայելու համար այս անդամ իր – բեւ մանկաբարձ, քաւելու համար մեղքը՝ զոր գործած էր «արամբ»՝ ինչպէս չէր գործած Մարիամ:

Յովսէփ այլ պահուն կանգնած էր քա – րայրին բերանը, ի՛նչ տեսնէ.— «Զձե – զունս երկինէ բացեալ եւ լոյս սաստիկ հեղեալ ի վերուստ մինչեւ ի վայր, եւ սիւն հրեղէն ամպոյ կառուցեալ ի վերայ այրին, եւ ամպ մի լուսաւոր հովանի էր յայրին, եւ ձայն անմարմնոյ վերին զուարթնոց հրեշտակաց լսելի լինէր, եր – զըս առեալ զոչէին անզադար ձայնիւ եւ փառաւոր առնէին զԱստուած »:

Եւ ծնաւ Յիսուս:

« Եւ զայր առնոյր զտինն ի մօրէն իւր – մէ, եւ կերակրէր կաթամբն: Եւ զարձ – եալ ի տեղին իւր երթայր եւ բազմէր »: Ի՛նչ խելօք մանուկ, երբ կ'անօթենայ՝ կ'երթայ մօրը կաթը կը ծծէ, յետոյ կ'եր – թայ իր տեղը տիտիկ կ'ընէ: « Եւ նա – խամայրն Եւա առեալ զմանուկն ի գիրկս իւր՝ խանդաղատեալ զդուէր զնա եւ համբուրէր եւ օրհնէր զԱստուած, զի էր մանուկն կարի յոյժ դեղեցիկ, տեսլեամբ պայծառ եւ վայելուչ, զուարթ երեսօք»:

Այդ պահուն ուրիշ կին մը եկաւ երու – սաղէմէն, անունը Սողոմէ: Նախամայ – րը, դրան վրայ, անոր աւետիս կուտայ թէ կոյս աղջիկ մը մանուկ մը ծնած է քարայրին մէջ: Սողոմէ կը պատասխանէ թէ Երուսաղէմի մէջ արդէն լսուած է ա – տիկա եւ ամէն ոք զատապարտած է կոյ – սը, «արժանի մահու, յաղագս ամօթոյ եւ նախատանաց ելեալ ի քաղաքէն փախս – տական»: Սողոմէ ինք եւս չի հաւատար « եթէ կոյս առանց առն մանուկ ծնանի»: Ուստի կ'ուզէ ստուգել տեսովի եւ ձե – ռամբ չօշափելով: Բայց այն պահուն, երբ Սողոմէ աչքով ձեռքով կ'ուզէր ստու – գել ամէն իրականութիւն, «յանկարծակի հուր ցոլացեալ անտի բորբոքեալ կիզոյր զձեռն նորա»: Սողոմէ ցաւէն կ'աղաղա – կէ, ձեռքը եռ կը քաշէ, « Վայ անձին ի – մոյ եղկելոյս», կը զոչէ, ու կուլայ կ'ող – բայ: Բարեբախտաբար հրեշտակ մը կու գայ եւ կ'ըսէ.— Մօտեցիր, ձեռգդ մանու – կին երկնցուր:

Եւ կը բժշկուի Սողոմէ, (Յիսուսի ա – ռաջին հրաշքը):

Այստեղ կ'ընդհատեմ Յիսուսի ծննդեան պատմութիւնը՝ ինչպէս կը պատմէ «ան – կանոն զիրքը»,— հովիւներուն գալը, մո – գերուն ընծայաբերութիւնը, Յիսուսի աղայութիւնը՝ երբ Յովսէփ գայն աչկերտ կը դնէ ներկարարի մը մօտ, եւ այլ հե – տաքրքրական դրուագներ: Անշուշտ չա՞տ հին բաներ ենատոնք, բայց մի՛թէ չա՞տ համ ունին նոր բաները, օրուան դէպքե – րը, քացախած հոտած վէճերը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Յովսէփ բանի՞ զաւակ ունէր առա – ջին կնոջմէն, — արձանագրութիւն չկայ: Կը յիշուի միայն «կրտսերը»: Նոր Կտա – կարանին յիշատակութեամբ՝ « Յիսուսի եղբայրները» (*Մատթ. ԺԲ. 46*), խորթ զաւա՞կ էին Մարիամի թէ հարազատ, դարձեալ արձանագրութիւն չկայ, եւ Յովսէփ չի յիշուիր այլեւս:

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԽՄԲ.— Փարիզ պատրաստուեր էր տօ – նելու Համաստեղի յոբելեանը, ի ներկա – յութեան, ամենայն շուքով եւ հանդէս սիրով: Մահը տակնուվրայ ըրաւ ամէն պատրաստութիւն ու ծրագիր: Յուշի ու սուգի երեկոյի մը պատրաստութիւնը սր – բահի յարմարութեան եւ յայտարարու՛ հանդէսներ չխաչածեւելու համար յետա – ձգուած է աշնան: Այլ գաղութներու մէջ կազմակերպուած են յուշի երեկոներ: Բազմաթիւ օրաթերթեր եւ պարբերաթեր – թեր բացառիկ թիւեր նուիրած են Հա – մաստեղին՝ մահուան առթիւ: Ահաւասիկ գրութիւն մը Համաստեղի մասին՝ Հա – մաստեղի բնաշխարհէն իսկ ծանօթ իր ըն – կերոջ կողմէ:

Համաստեղը ճանչցայ Մեղրեցի կեդրո – նական վարժարանին մէջ, ուր դասընկերն էր ինծի հայրենակից եւ ընկեր Արտաչէս Վարժապետեանի: Յաջորդ տարին չրջա – նաւարտ եղաւ եւ դնաց ուսուցչութեան եւ ալ չտեսայ ես այս փերչէնցի անզուգա – կան տղան, մինչեւ որ Չարդերէն, կռիւ – ներէն ազատած՝ տարիներ ետք, 1920ին, իրարու հանդիպեցանք Պոսթըն քաղաքին մէջ: Չէի ճանչնար զինք իր նոր անունով, բայց երբ «Հայրենիք» Ամսագիրը սկսաւ հրատարակել իր գործերը, յափշտակու – թեամբ կարդացի զինքը:

Աչքերուն մէջ արիւն կար, սրտին մէջ արցունք: Ու հոգին կարօտն ունէր Ծո – փոց աշխարհի քարերուն, լեռներուն, ձորերուն, դաշտերուն, ախոռին, մարա – գին, աշխատասէր գիւղացիութեան, տա – ղանդաւոր ու խոստմնալից երիտասար – դութեան, որ մեր աչքերուն առջեւ փըչ – րուեցան, քամիին տրուեցան: Ահա ա – սոնք բոլորը, մէկիկ մէկիկ, կենդանի ու իրական կեանք ու պատկեր կ'առնէին, Համաստեղի սքանչելի գրիչով: Համաս – տեղի ստեղծագործ հանճարի միջոցով կը վերապրիմ անմիջական անցեալը, որ մերն էր եւ ալ պիտի չըլլայ, որ կար ու այլեւս ընդմիշտ կորսուած է, իր միջոցա – յատիեանութեան կը յանձնուէր՝ անջնջելի մնալու եւ դալիք սերունդներուն փոխան – ցուելու իրաւունքով:

Ցետոյ, Պոսթընի չրջանին մէջ, ծաղ – կեցաւ, ուռճացաւ «Հայրենիք»ի ընտանի – քին եւ չրջապատին կապուած, մեծցաւ ու

պերուն ընծայաբերութիւնը, Յիսուսի աղայութիւնը՝ երբ Յովսէփ գայն աչկերտ կը դնէ ներկարարի մը մօտ, եւ այլ հե – տաքրքրական դրուագներ: Անշուշտ չա՞տ հին բաներ են ատոնք, բայց մի՛թէ չա՞տ համ ունին նոր բաները, օրուան դէպքե – րը, քացախած հոտած վէճերը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Երկար պատմութիւն, որուն ձեռնարկեց եւ հոգեկան փոփոխութիւնները, զորս ապ – րեցաւ իր պատմչի ընթացքին, կազդուրե – ցին զայն: Ամերիկայէն մեզ վերադար – ձաւ փոխուած հոգիով ու արտաքինով. զուարթ, կայտառ, ճէնթլմէնի մը պէս: Եկաւ «Սուրբ Մեսրոպը» յօրինել ու սպա – սել պայծառ օրերու:

Դահիճը զայն ալ խաղխաղեց իր նոր սը – լայքին մէջ...

×

Խանդավառութիւնը, զոր այս համա – խումբներն առեղծեցին հայ գրչի եւ ար – ուեստի մարդոց մէջ, մեզ ներշնչեց զա – նոնք հաւաքել մտերմական հանդիպում – ներու առն ասուլիսի աւարտն յետոյ, բաժակ մը թէյի չուրջ, ու առիթ առեղծել այս կերպով, որ իրարու մօտ զան մար – գիկ, որոնք զուրսը հազուագիպօրէն մօ – տեցած էին իրարու: Գրական ասուլիս – ները կատած էին արդէն սառը, կը մնար աւելի մտերմական զարձնել առեղծուած կայլը:

Շանթի նուիրուած ասուլիսին ունեցած չէինք դեռ այդ մտածումը: Թէյի մը չուրջ առաջին հանդիպումը Զօհրապի ա – սուլիսէն յետոյ տեղի ունեցաւ:

Որոշեր էինք Վահան Թէքեանը հրաւի – րել վարելու մեր այդ առաջին թէյի հան – դիպումը: Երբ զինք կը հրաւիրէի սեղա – նին զլուխը անցնել, պահ մը զժկամացաւ եւ ըսաւ.

— Կովկասը կապկելով մեր զրողները դառել սկսանք. զղջացինք եւ ասուլիսի փոխուեցանք. հիմա ալ զարձեալ կը կապկենք զանոնք եւ մեր սեղաններուն թամատա կ'ընարենք: Բայց մինչեւ ա – նոնք զինիի սեղանին գլուխը կը նստեցնեն իրենց թամատան, մենք թէյի սեղանին առջեւ կը բազմեցնենք մերը: Հիմա ալ ծիծաղելու կարգը անոնցն է, բայց չեն դիտեր խեղճերը, որ մենք կը գինովնանք նաեւ ճառերով ...

Գինովնալէ դեռ հեռու էինք մենք սա – կայն: Իրարու դեռ վարժուած չէինք: Տարբեր հոսանքներու պատկանող մար – դիկ, եւ ամանք դուրսը, հանրային կեան – քի մէջ, իրարու դէմ վէճ ու պայքար մղած, առաջին անգամ է, որ քովէ քով կուգային: Եւ սակայն լեզուները բաց – ուեցան չուտով: Թէքէեան «Հայրենիքի» սերունդին խօսքը բացեր էր: Այդ սե – րունդէն մարդիկ ներկաներուն մէջ ալ կային, ինչպէս Օտեանը, Սիպիլը, Հրանդ Ասատուրը, Մելքոն Կիւրճեանը, կամ այդ սերունդին տեսակ մը աշակերտները, Թէքեանը՝ իրեն, ինչպէս նաեւ Երուխա – նին, Զարդարեանին, Զապէլ Եսայեանին պէս. նիւթ մըն էր, որ վիճաբանութեան դուռ չէր բանար, որովհետեւ բոլորն ալ անուշ յիշատակ մը ունէին այդ օրերուն հետ կապուած, կամ համով բան մը Զօհ – րապի մասին, թէեւ ինքը ներկայ չէր:

Ժողովութիւնները յաջորդ «թէյի չուրջերուն» պիտի սկսէին սակայն տաք – նալ: Ճակատներ պիտի սկսէին կազմուիլ այստեղ, բայց ոչ դուրսի ճակատները, որոնք կուսակցական տարակարծու – թիւններէ կը բիւրին առաւելապէս: Գրա – կան հարցեր էին, որ վիճաբանութիւն պիտի բանային հոս, դուրսի հակառա – կորդները համախոհ դարձնելով յաճախ, եւ ճեղք բանալով միւնոյն կուսակցու – թեան պատկանողներու միջեւ:

Հարցերէն մէկը, որ մեր թէյասեղան – ները ողեւորեց, երբեմն բուռն վէճի մը կերպարանքն ալ առնելով, արուեստի եւ դրականութեան նպատակներուն չուրջ ներկաներուն հակոտնեայ կարծիքները կը ստեղծէին: Զուտ եւ անխառն արուեստի մը չուրջ վէճը նոր չէր մեր դրականու – թեան մէջ: Մոլեռանդ ջատագովներու կողքին նաեւ իր ամէնէն կատաղի հակա – ռակորդները ունէր այն վարդապետու – թիւնը, որ կը քարոզէր «արուեստը ար – ուեստի համար»: Աւելին, նոյն այս վարդապետութիւնն էր, որ տեսակ մը ճեղք էր ստեղծած արեւմտահայ եւ արե – ւելահայ դրականութեանց միջեւ, որով – հետեւ մինչ սահմանէն ասդին արուեստը ինքն իսկ նպատակ դաւանողներու թիւը սուտար էր, կովկաս, առհասարակ, օդ – տապաչտ, կամ, ինչպէս կ'ըսէին այն ա – տեն՝ «տենտենցիոզ» արուեստի մը կողմ – նակից կը հանդիսանար:

Տեսակէտներու բախումը դրական ա – սուլիսներու պահուն ալ տեղի ունեցեր էր: ինչպէս «Հին Աստուածները», նոյն – պէս «Հեթանոս երգերը» առիթ էին որ – ւեր նման բախումի մը: Վէճը աւելի սուր կերպով եկաւ բռնկիլ սակայն թէյասե – ղաններու անուշ – անուշ մեր խօսակցու – թեանց ընթացքին: Եւ նոյնիսկ այն թէ – յասեղանին, որ յաջորդեր էր «Հեթանոս երգերու» նուիրուած ասուլիսին:

Վէճը հրահրելու առիթ տուաւ նոյնիկ սեղանապետը:

Լեզուական խնդիրը յաճախ ջերմութիւն լեցուց թէյի մեր բաժակներուն մէջ: վէ – րը, սրահին մէջ, ան կ'արծարծուէր եր – բեմն զրական ասուլիսներու պահուն: Օրուան բանախօսը միշտ առիթ կ'ունենար իր վերլուծած հեղինակին լեզուն ալ խօս – քի նիւթ ընելու:

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(12 Շար.)

ՎԱՍԱ

ՓԱԽՍՏԱՆԱԿԱՆ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԵՐԷՆ

— Մեր մէջ ձեռքերնիդ խո՛ց, ոտ տակ ձգուած չէ ... Ինչ կ'ուզէ ըլլայ ըլլայ, մենք մնանք միասին ... Խորհրդակցութեան կոչ ենք ընել ամէն մարդու, որ ինչ որ ունի թող ունենայ, մենք ալ ունինք մեր ունեցածը: Ան որ ունի,

Այրի Տիկին Տիրան Գարախաթունեան (Կիպրոս), Տէր եւ Տիկին Ժաք Գարախաթունեան եւ զաւակները (Նանթէր), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գաբրիէլեան եւ զաւակները (Անգլիա), Պ. Սիմոն Գարախաթունեան (Անգլիա),

Mr et Mme Beckwith et leurs enfants (Angleterre)

Տէր եւ Տիկին Րոպէր Գարախաթունեան (Կիպրոս), Պ. Ժորժ Գարախաթունեան (Կիպրոս), Պ. Սամուէլ Գարախաթունեան (Նանթէր), Քիլիմլեան եւ Թորոս Եան (Նանթէր), իրենց ընտանիքները յայտով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՏԻՐԱՆ ԳԱՐԱԽԱԹՈՒՆԵԱՆԻ

(Ատանացի, 63 տարեկան)

մահը ,որ պատահեցաւ Փետրուար 6ին, Կիպրոս եւ թաղումը կատարուեցաւ Նիկոսիոյ վերեմիանատունը :

17, Rue Henri Barbusse
92 — Nanterre

Agios Pavlos
Othonos St. 6
Nicosie — Chypre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան (Պէյան – քուրտ) զաւակները եւ թոռները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Զարեհ Էլմասեան (Սէն Շամոն), Տէր եւ Տիկին Վահէ Պառաւեան եւ զաւակները (Տէսին), իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԱՒԵՆԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Բէնիբեան, բնիկ Մարզուանցի)

մահուան առթիւ, չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան քսան ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեգործական եւ քսան ֆրանք Մոնմորան – սիլի Հանդստեան տան :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԿԱՊ. ՅԱՋ (ԼԻՈՆ)

Ց. Կ. Յաչէ Լիոնի մասնաճիւղի Նոր Տարուան առթիւ նուիրատուներու ցանկէն վրիպած էր Օր. Յովհաննէսեանի ա – նունը որ հարիւր ֆր. նուիրած էր :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

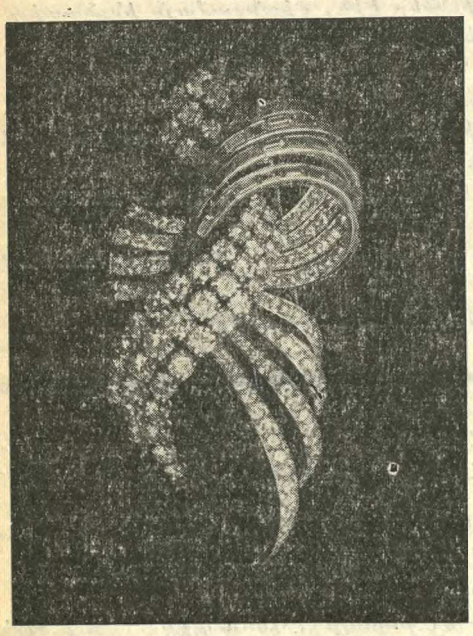
Ներկայիս

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

Նախ քան որեւէ գնում, հարցուցէ՛ք,

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սթե – ֆանէօքոյի էմիսիոնը :–

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Տէր Վահան Վարդապետ Թօփալեանի :

Նախաճեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Բարգէն Սիւնի խումբին :

Շաբաթ (25 Փետրուար) երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին ,

SALLE DE CONFERENCES
DES MUTILES DU TRAVAIL
(3ème étage)
Ave. Emile Loubet

Դասախօսութիւն (հայերէն եւ ֆրանսերէն) : Երգ, արտասանութիւն , խմբերգ , (հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Փետրուար 26ին Տնտեսի , Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալստեան հինգ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերգութիւնները կը սկսին ութին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ, եւ ապա Ա– րեւագալի արարողութիւն :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն, ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները , երկուշաբթի (Փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մեծակատարու – թեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սը – րահին մէջ: Մանրամասնութիւններ յե – տագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախա – ձեռնութեամբ :—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

ՓԱՐԻԶ.— Փետրուար 18ի 46րդ տարեդարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին, կի – րակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն 22, Ֆրան– fo–Սուիս սրահին մէջ: Մանրամասնու – թիւնները յետագային :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան – դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փա– լէ տէ Ֆոնկրէ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի դե – ղարուեստական ցերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ ժան Կուժոն :

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն
Արմենուհի Դեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տրպիւսի (Փլէյէլ)

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Հ. Վաչէ վրդ. Իշխանեանեան , յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն :

Սկիզբ Ս. պատարագի 10·30: Արեւա – գալ 11·30 :

Հ. Ց. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի , ժամը ճիշդ 21ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ : Խիստ կարեւոր օրա– կարգ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

1.— ՏՆՕՐԻՆ ՄԸ, օժտուած վարչա – կան կարողութիւններով ,

2.— Հիւանդապահուհի մը :

3.— Խոհարար մը :

4.— Հանձերդապահուհի մը :

Սնունդ եւ բնակարան ապահովուած են:

Մտիպողաբար եւ չուտով դիմել Աղքա – տախնամի դրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէ– վիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770–77–73:

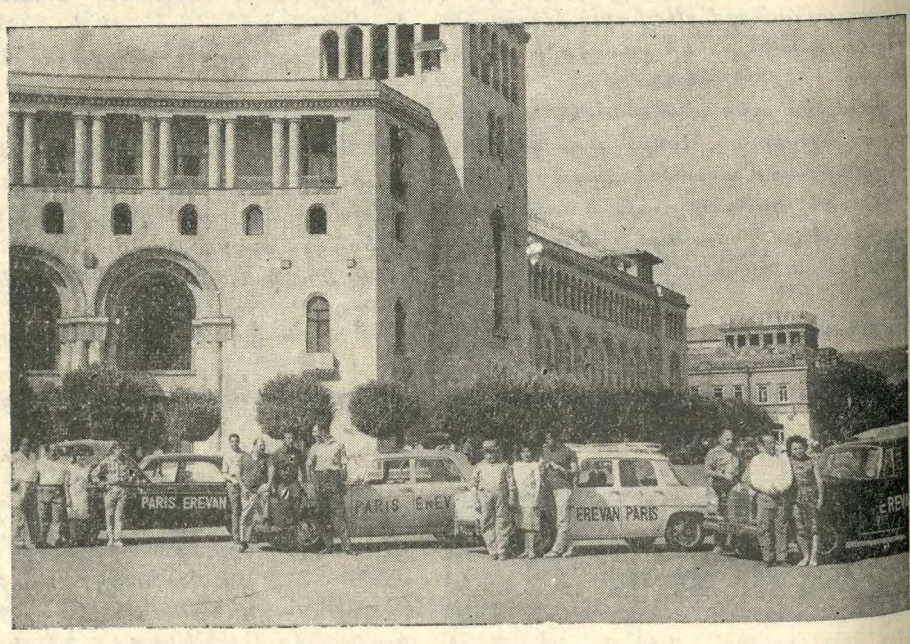
ՏՈՒՆ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Զոյգ մը, երախայով երկու սենեակ , խոհանոց կը փնտռէ համեստ ամսակա – նով : Դիմել՝

MARACHLIAN
c/o NORDGRASS
23, Rue des Fêtes — Paris (20e)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Գոհացում տալու համար Ֆրանսահայերու վախճանին և խնդրանքին, Միութիւնս կը կազմակերպէ հինգ երթուղարձ դէպի Ցոյսի եւ Լոյսի աշխարհ Հայոց մայրաքաղաք

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՋԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Մեկնում 21 Մարտ, 3 օր Մոսկուա եւ 14 օր երեւան
երթուղարձ միշտ օդանաւով

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՎ, ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ
Վերադարձ Օգոստ. 23ին: երթալ փափաքողները պէտք է դիմեն 2 ամիս առաջ:
Տեղերը սահմանափակ են եւ ձեւակերպութիւնները՝ երկար :

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՕԳՈՍՏ. 10ԻՆ: ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ
Շատ մեծ անակնկալ մը պիտի ըլլայ ճամբորդներուն:

Դ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ ՄՆԱԼՈՎ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ՄՆԱՑԵԱԼԸ ԵՐԵՒԱՆ

Ե. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Այս տարի 50րդ տարեդարձի առթիւ շատ մեծ պատրաս– տութիւններ կ'ըլլան ձմրան համար: երթուդարձը օդանաւով, որպէսզի փա– փաքողները օգտուին արժանավայել մեծ հանդիսութիւններէ:

ՄԵԿՆՈՒՄ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ: 3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ 12 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Անոնք որ կը փափաքին բացառիկ ճամբորդութիւններ ընել, կրնան փոքր խում – բերով՝ Երեւանէն Թիֆլիս, Սոչում, Սուչի եւ Հայաստանի զանազան քաղաքները, միայն ճամբու ծախքերու յաւելումով:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել

ANDONIAN, 17 Avenue des Acacias, CLAMART — Téléphone : MIC. 58-39
MARSEILLE — ALEXANIAN, 18 Rue d'Aix, MARSEILLE — Tél. : 20-63-43

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
21 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10843 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — Nº 10.843

ԱՌԱՆՑ ՎՀԱՏԵԼՈՒ

Հայերէնի հողին վրայ ըլլայ թէ Սփիւռքի մէջ, Հայութեան ձեռք բերած յաջողութիւնները արդիւնք են առաւելապէս անոր ցեղային ընդունակութեանց եւ չարքաշ ոգիին :

Ապրիլեան Եղեռնին մէկուկէս միլիոն զոհեր տալէ ետք, մենք կրցանք քաղաքական եւ տնտեսական վտանգաւոր պայմաններուն մէջ իրարու մօտ գալ, մղել դոյութեան մեր դերազոյն պայքարը եւ պարտութեան մատնելով թշնամին, ըստ տեղւոյն սեփական հայրենիք :

Այս իրողութիւնը պիտի բաւէր փառքի պատուանդանին վրայ բարձրացնելու ո՛ եւէ ժողովուրդ :

Աչխարհի հզօրները դեռ չկարողացան դնահատել իրական արժէքը մեր ժողովուրդին , որ իր անկախութիւնը կերտեց՝ ճակատելով արեան փոթորիկներու դէմ :

Մեր մղած կռիւը, որ վերջացաւ յաղթանակով , արդիւնք չէր մաթեմաթիկական հաչիւներու :

Երբ ծագեցաւ 1914ին առաջին աչխար համարտը , Անգլիոյ օրուան պատերազմական նախարարը՝ Լորտ Քիչներ յայտարարեց .

Որպէսզի շահիճ յաղթանակը, ձեր չորս տարիներ պէտք են մեզի :

Ալպիոնի ռազմագէտ գաւակը հաչուած էր, որ ամբողջ չորս տարի հայրենիքի դէնքի գործարանները դիշեր ցերեկ պէտք է գործէին ապահովելու համար այնքան դէնք եւ ռազմամթերք, որ անհրաժեչտ էր թշնամին զերազանցելով ծունկի բերելու :

Եւ արդարեւ, կէտ առ կէտ իրականութիւն դարձաւ Լորտ Քիչների նախատեսութիւնը :

Գերմանիա պարտուեցաւ 1918ին :

Սարդարապատի, Բաչ Աբարանի եւ Ղարա Քիլիսէի ճակատներուն վրայ թշնամիին դէմ ասպարէզ իջնող Հայութիւնը մաթեմաթիկական հաչիւ մը կատարած չէր սակայն :

Մենք չունէինք դէնքի գործարաններ թիկունքի վրայ ռազմամթերք պատրաստող :

Մեր դէնքի զեկավարները ոչ իսկ վայրկեան մը ունէին Քիչներեան հաչիւներու նստելու :

Բոլորին համար մէկ հարց կար : կռուիլ եւ յաղթել : Այս վճիռով , մեր դէնքերը դարձան անպարտելի եւ տասնապատկած :

Մեր կռուողներուն թիւը նոյնհետայն քանապատկուեցաւ, մնալով քանակապէս նոյնը, բայց բարոյապէս հոգեկինուած եւ հերոսացան :

Որովհետեւ մղուածը վերջին եւ ճակատագրական դուալարն էր :

Լինել չլինելու կռիւը :

Եթէ ընկրկէինք, եթէ նահանջը դառնար մեր մահածումին սեւեռակէտը, եթէ մեր եսական ապրումներու խորհուրդով մեղանչէինք , ընդմիչտ խաչ պէտք էր քաչել արմենական ցեղին վրայ :

Այս տեսակէտը դարձաւ չիկացած չամփուր :

ՄԱՀ ԿԱՄ ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ, նչանաբանը ազգերու պատմութեան մէջ, քիչ անգամ այսքան վճռականօրէն չեփորուած էր :

Այս վճռականութեան շնորհիւ մի քանի տասնեակ հազար հայ պինուորները վերածուեցան հսկայական բանակներու : Թչնամին մարտիկներու աչքին երեւցաւ պարտութեան դատապարտուած խլեակ եւ յաղթութիւնը եղաւ մեր իրաւունքը :

Կարելի է անվարան ըսել, թէ Հայոց պատմութեան մէջ զուգակիցներ հազիւ թէ ունեցած ըլլան Մայիսեան կռիւներուն ձեռք բերուած այս փառապանծ յաղթանակները :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

ՓԷՅՐԸՓԻԹԻ ՇԱՀԵԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շատ կը խօսուի թէ Կոլի ընելիքին մասին , եթէ Մարտ 12ին, իր էն էնը վերջնապէս կորնցուցած ըլլայ մեծամասնութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ: Շատ ըսուեցաւ, վրդովեցնելով ընդդիմութիւնը, թէ նախագահը դործադրելով Սահմանադրութեան 16րդ յօդուածը, որ բացառիկ իրաւասութիւններ կուտայ իրեն, կը լուծէ Ազգ . Ժողովը եւ ժողովուրդը կը հրաւիրէ անդամ մը եւս քուէարկելու : Եթէ կրկին նոյն արդիւնքը տրուի կը մնայ անչուչտ համակերպիլ թէեւ Ազգ. Ժողովի նախագահ Շապան – Տէլմաս պատասխանելով Եւրոպա Թիւ 1 ձայնասփիւռի կայանին մէկ ունկնդիրին, ըսաւ թէ կըրնայ կրկին լուծել, թէեւ այս անգամ պարտի տարի մը սպասել : Այս պայմաններու մէջ, չահեկան է Գիտական Հետազօտութեան նախարար՝ փէյրըփիթի յայտարարութիւնը : Արդարեւ, փէյրըփիթ յայտարարեց թէ նոյնիսկ եթէ ընդդիմադիրները մեծամասնութիւն կազմեցին եւ ուրեմն իր էն էնը փոքրամասնութեան մէջ մնայ, նախագահ տը Կոլ կառավարութեան կազմութիւնը չի յանձներ ընդդիմադիրներէն մէկուն այլ նորէն՝ իր էն էնին, տրուած ըլլալով, որ ինք ընտրուած Հանրաքուէով, է՛ր վարած քաղաքականութեան համար , պէտք է կարենայ դայն չարունակել :

Այս յայտարարութեանց առթիւ, «Փիգառօն» իսկ հարց կուտայ թէ «ղէպլի նա – խագահական վարչաձե՞ւ» կ'երթանք :

Կիրակի օր, զանազան հոսանքներու թեկնածուները խօսք առած են ամէն կողմ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ «ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ» ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Մամուլի Եուկոսլաւ Թանիուկ դործա – կալութիւնը կը հաղորդէ, իր լուրերը քաղելով չինական ղէխաւոր աղբիւրնե – րէն որոնք են՝ պատի ազդերը, թէ Չան – բայչեուութեան նախագահ Լիու Շաօ Շի ամէն պաչտօնէ ղրկուած է կուսակցու – թեան մէջ: Թանիուկի թղթակիցը կ'ըսէ թէ ազդերը չեն չեչտեր թէ ո՞ր ժողովն է որ որոչած է պաչտօնանկ ընել Լիու Շաօ Շին : Իրականին մէջ պէտք է կուսակ – ցութեան կեդրոնական Կոմիտէի նիստ մը դումարուած ըլլայ , բայց պաչտօնապէս նման նստաչրջան չէ դումարուած 1966 Օգոստոսէն ի վեր :

Լիու Շաօ Շի վերջերս կը նկատուէր արդէն ընդդիմութեան պարագլուխը : 68 տարեկան է, բարեկեցիկ գիւղացիի զաւակ, եղած է բանուոր եւ մանաւանդ կազմակերպիչը բանուորական եւ աեւնտիֆալ չարժումին : Նախագահ ընտրուած է 1959ին, վերընտրուած 1965ին : Կը յիչուի հիմա թէ Մորհ. Միութեան կոմինակիզ նկատուած էր, բայց կատաղի ընդդիմադիր էր Խրուչչեւի ու նաեւ «վերաքննա – կան» նկատուած չարժումին :

Այս ղէխաւոր լուրէն զատ, հակասական տեղեկութիւններ կան Մաոյի կողմնակից – ներուն եւ հակառակորդներու միջեւ եղած բախումներու մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Նիւ Եորքի մէջ, 62 տարեկանին կոկորդի խլիրդէ մեռած է Փրոֆ. Օփըն – հայմըր, հիւլէական ռումբի կատարելադործման հայրը : Ծնած Նիւ Եորք , դերմանացի ծնողքէ, Օփընհայմըր բացարձակ վստահութիւնը կը վայելէր Ռուզվէլթի: Ինք է որ պատրաստած է հիւլէական այն ռումբը որ նետուեցաւ Հիրոչիմայի վրայ: 1953ին սակայն, Այզընհաուըր զինքը կը հեռացնէր «ամերիկեան հիւլէական գաղտնիքներէն », պիտանէն համայնավարամիտ տրամադրութեանց համար :Անկէ ետչ մը ծիծաղելի ալ կը նկատուէր տրուած ըլլալով որ մեծագոյն գաղտնիքները մարդուն գլուխը կը գտնուէին եւ ոչ թղթածրարներու մէջ: Վերջերս ձգած էր Փրինսթընի համալսարանին մէջ իր ունեցած պաչտօնը, անձնական հետազօտութեանց նուիրուելու համար : Այս առթիւ կը յայտարարէր . — Կ'ուզեմ փորձել հասկնալ թէ գիտութիւնը ի՞նչ բերած է մարդկային կեանքին :

ՔԵՆԸՏիի սպանութեան առեղծուածը դեռ չէ լուծուած և նոր բաներ մէջտեղ կը հանէ Նոր Օրլէանի դատախազը : Այս վերջինը յայտարարած է թէ «փաստն ունինք որ դաւ մը կար նախագահը սպան – նելու համար եւ Օսվալտ առանձին չէ գործած : Ծրագիրներուն պատրաստու – թեան մասնակցողներուն բոլորին անունները ունինք : Զերբակալութիւններ եւ դատապրութիւններ պիտի ըլլան » : Դատախազը աւելցուցած է թէ իր սպասած – կութիւնները ի վիճակի են նոր քննութիւն մը բանալու :

ՍՊԱՆԻԱՑԻՆ Պոն վերջապէս ճամբուն

ԻՐԱՔԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԹՈՒՐՔԻԱ ԳՆԱՑ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

1958, Յուլիս 14ին, Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը՝ Ճէլալ Պայար Պոլսոյ Էչիլքէօյի օդակայանը կը սպասէր Իրաքի Ֆայսալ Թագաւորին : Ամէն բան պատրաստ էր ընդունելու համար Թագաւորը, բայց Թագաւորը չեկաւ : Գրեթէ նոյն ժամուն, Ֆայսալ կը սպաննուէր եւ ծնունդ կ'առնէր Իրաքի Հանրապետութիւնը :

Ինը տարիներ անցած են եւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նոր նախագահը՝ Ճէվտէթ Սունայ Երկուչաբթի օր ընդունեցաւ Իրաքի նոր զեկավարը՝ Զօր. Ապտէլ Ռահման Արէֆ : Երկու երկիրներու մերձեցումը սկսած էր տասնեւութ ամիս է, թէեւ վարչակարդերը եւ սկզբունքները իրարմէ բաւական հեռու կը մնան : Այս կէտը, սակայն, մեծ դեր չի խաղար, որուած ըլլալով որ Թուրքիա վճռած է կոմ չբռնել արաբական երկիրներու միջեւ :

Կը մնայ որ Իրաքի ներքին քաղաքականութիւնը չատ կը հետաքրքրէ Թուրքերը : Իրաքեան Սահմանադրութեան ծրագիրը , որ դեռ կ'ուսումնասիրուի , կը նախատեսէ — ըստ կարգ մը աղբիւրներու — որ Իրաքի նախագահը քիւրտ փոխ – նախագահ մը նչանակէ : Վերջին տարիներուն չատ ըսուեցաւ թէ Թուրք – Իրաքեան յարաբերութեանց լաւագոյն հիմը կը կազմէ քրտական հարցը , արդարեւ Թուրքիա ցարդ չատ զգոնութեամբ դիտած է հանրապետական Իրաքի դիմադրութիւնը քիւրտ պարագլուխ՝ Մուլլա Էլ Պարզանիի : Այս իսկ պատճառաւ, կասկածէ դուրս է, որ Թուրքիա ձուլումի ճամբան ընտրած ըլլալով ցեղային դեմի վրայ եւ մերժելով ընդունիլ իսկ «քիւրտ» փոքրամասնութեան մը դոյութիւնը, համոզուած պիտի չտեսնէ, որ իր ղրացին այդքան մեծ պաչտօն մը տայ քրտական համայնքի անդամի մը :

Միւս կողմէ Թուրքիա Իրաքի մօտ դրած է հաւատարիմ պաչտպան մը իր տեսակէտին, Կիպրոսի հարցին մէջ, ինչ որ ալ աւելի նչանակալից է, երբ նկատենք թէ Ցունաստան մինչ նպաստաւոր դիրք բռնած է արաբական տեսակէտներուն Պալեստինի հարցին մէջ :

վրայ նախկին վարչապետ՝ Ատընաուըր Փարիզ եկաւ, ուր կը տեսնուի տը Կոլի հետ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան նոր դեսպանը՝ Թոմսըն երկու ժամ տեւող տեսակցութիւն մը ունեցած է Կոսիկինի հետ : Թոմսըն անձնական նամակ մը յանձնած է Ճոնսընէն :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ հարիւր տասը միլիոն տոլարի պինամթերք դնեց Մորհ. Միութեան : Գրած էինք թէ երկու երկիրներու միջեւ պինուորական դաշնի համաձայնութիւն կայ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆի Հիւսէյն թագաւորը նամակ մը ղրկած է Պուրկիպային, որմէ կը խնդրէ փրկել Արաբական Լիկան : Թագաւորը երկար կը պարզէ իր երկրին դիրքը եւ բուռն կերպով կը յարձակի անոնց վրայ, որոնք սովորութիւն դարձուցած են արուեստականօրէն պատակաել արար աղգ :

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱՆ սպառնացած է Լիբանանի, որ չատ խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնէ եթէ Պէյրութ բացարձակ չէզոք չմնայ միջարաբական պատնապին մէջ : Ձեռք առնուելիք միջոցներուն մէջ, կրնան ըլլալ սէուտական դրամագլուխներու քաշելը Պէյրութի դրամատուներէն, Փայփլայնին փակումը եւ Թրանսիթի արգելքը , ըստ Գահիրէի Ալ Ահրամին :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՄԵԾ ՔՈԱԼԻՍԻՈՆԻ ՄԸ ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹԸ

Գերման Դաշն. Հանրապետութեան մէջ չաս կարեւոր փոփոխութիւն մըն էր որ տեղի կ'ունենար վերջին ամիսներուն, — Սոցիալ – Դեմոկրատներու դործակցու – թիւնը Պոնի կառավարութեան հետ :

Հինաւուրց ընկերվարական Սոց· Դե – մոկրատ կուսակցութիւնը գրեթէ 13 տա – րի հիթլեր· չրջանին եւ 17 տարի յետ պատերազմեան չրջանին դատապարտը – ւած էր ընդդիմադիր ըլլալու : Դեռ 1932– ին կառավարութեան կազմէն հեռացած էր դէմ ըլլալով գործաւորական դասուն աննպաստ տուրքի յաւելման : Անկէ ետք աւելի քան տարի մը կաթոլիկ «կեդրո – նական» կոչուած կուսակցութեան մար – դիկ կառավարութիւնը կազմած էին՝ գործակցելով « Տոյչ – Նացիոնալ » կոչ – ուած զինուորականներու եւ հողատէրե – րու կուսակցութեան եւ ուրիշ զանազան կուսակցութիւններու , մինչեւ որ 1933 Յունուարին Հիթլէր «ամբողջը» ձեռք ա ռաւ Ֆոն Փափընի եւ Հինտենպուրկի դիւրահաւանութեանց հետեւանքով : Ռայխսթակի չէնքին հրդեհին առիթով՝ Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ,ինչ – պէս համայնավար կուսակցութիւնը ար – գիլուեցան բոլորովին :

1945ի հիթլերական պարտութենէն ետք, Սոց·Դեմոկրատները վերստին սկսան կազ – մակերպուիլ եւ տեղական իշխանութիւնը ձեռք բերին բազմաթիւ քաղաքներու եւ Դաշն. Հանրապետութեան մաս կազմող չրջաններու մէջ: Սակայն 1949ի առաջին վերակազմուած Դաշն· Հանրապետու – թեան կառավարութեան մէջ չէրցան մա – նել՝ մինչեւ 1966 Թուականը , որովհե – տեւ Ադենաուըր , ինչպէս նաեւ իր յա – ջորդը՝ Էրհարտ կարեւորութիւն չէն – ծայեցին Սոց· Դեմոկրատ կուսակցու – թեան հետզհետէ տիրացած ժողովրդա – կանութեան : Ադենաուըր եւ իր յաջոր – դը, զոհացնելով ժողովուրդը տնտեսա – կան բարօրութեամբ եւ կատարելով ըն – կերային բարենորոգումներ , յուսացին մինչեւ վերջ յաղողակս արհամարհել Սոց· Դեմոկրատներու չահած քուէներուն արդիւնքը եւ նոյն կուսակցութեան պաշ – տօնական գործակցութիւնը : Գործակ – ցեցան « Ազատական Դեմոկրատ» (Մէն – տէ) կուսակցութեան հետ, որ իր 49 քուէով Պունտէսթակի մէջ կրնար կառա – վարութեան համար մեծամասնութիւն ա – պահովել :

Այսպէս ուրեմն յետպատերազմեան 17 տարիներու ընթացքին՝ Սոցիալ – Դե – մոկրատ կուսակցութիւնը մնաց ընդդի – մադիր, բայց իր անդամներուն թիւը մօտ 750·000ի բարձրացաւ , մինչդեռ Ադեն – աուըրի «Քրիստոնէական Դեմոկրատ » կուսակցութիւնը հազիւ 150 հազար ան – դամ կը հաշուէ : Միայն «Քրիստոնէական Ընկերային » պավարիական (Շթրաուսի) կուսակցութիւնը երեսփոխանական խմբ – բակցութիւն կազմելով՝ Ադենաուըրի կուսակցութեան հետ, կրցաւ մեծամաս – նութիւն կազմել՝ գործակցելով նաեւ Ա – զատականներուն հետ, այս կուսակցու – թեան չնորհելով վեց նախարարութիւն :

1965ի ընտրութիւնները ցոյց տուին որ պէտք էր գործակցիլ Սոց· Դեմոկրատ կուսակցութեան հետ , բայց էրհարտ բա – ցարձակօրէն մերժեց : Ու սխալեցաւ , ո – րովհետեւ Սոց· Դեմոկրատ կուսակցու – թիւնը ոչ միայն իր ընկերվարական հա – կումներէն հրաժարեցաւ, այլեւ իր ջան – քերը բազմապատկեց՝ դառնալու համար ընդհանուրին հաճելի «ժողովրդական » կուսակցութիւն մը: Իսկ Մէնամէի կու – սակցութիւնը, կառավարութեան մէջ ըլ – լալով հանդերձ, ընդդիմացաւ տուրքերու յաւելման օրինագծին , որով էրհարտ մը – նաց առանձին՝ իր տեսակէտներով, եւ իր իսկ կուսակցութիւնը համաձայնեցաւ Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան հետ Քիսինկըրի վարչապետութեամբ կառա – վարութիւն կազմելու համար :

Քիսինկըր, որ չափաւոր Քրիստոնէա – կաններուն ներկայացուցիչ դէմքն էր, յարմարեցաւ Պրանտի պահանջներուն եւ այժմ 19 հոգինոց կառավարութեան մէջ Սոցիալ Դեմոկրատները կը գործեն իրենց ինը նախարարներով :

Քիսինկըր համոզուած ըլլալ կը թուի , որ նոր տուրքերու օրէնքը եւ «վտանգի դէմ պաչտպանութեան » նախատեսուած օրէնքը կարելի չէ Պունտէսթակին մէջ յաղողակս քուէարկել՝ առանց Սոցիալ – Դեմոկրատներուն: Նաեւ ընդունեցաւ, որ հարկ է Պրանտի առաջարկած «փոքր քայ – լեր առնելու » քաղաքականութեան հետե – ւիլ, որով կը յուսայ լեզու դտնել արե – ւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներու կառավարութիւններուն հետ եւ բանակ – ցութեան եղր մը գտնել Ռորհ· Միւլլեռի կառավարութեան հետ: Ասիկա կը նշանա – կէ ճանչնալ եւ դիւանագիտական ներկա – յացուցիչներ ղրկել արեւելեան Եւրոպայի երկիրները :Որոշ ծրագրով մը չհիլ ա – սոնց բարեկամութիւնը, հատուցումներ ընել եւ առեւտրական , մչակութային եւ քաղաքական կապեր հաստատել այս եր – կիրներու ժողովուրդներուն հետ : Այս ուղղութեամբ Ռորհ· Միւլլեռի վստա – հութիւնը չահիլ, որպէսզի կերպով մը բանակցութեան հաւանութիւն ստանայ , որովհետեւ Ռրուչչեւի մեկուսացուելէն ետք՝ Գերմանիոյ վարչապետը միչտ մեր – ժուեցաւ խորհրդային վարիչներուն կող – մէ եւ էրհարտի հրաւէրները մնացին ան – պատասխան կամ ենթարկուեցան ան – հաչտ վերաբերմունքի :

Աստր փոխարէն, Պրանտ իր Պերլինի քաղաքապետ «բարեկամական» տեսակ – ցութիւններ ունեցաւ յաճախ արեւելեան Պերլինի խորհրդ· դեսպան Աբրասիմովի հետ, 1966ի ընթացքին, եւ կը թուի թէ յոյսի նչոյլներ կան չնորհիւ Պրանտի , իր Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ, բանակցութեան ճամբայ մը դտնելու Ռորհրդ·Միւլլեռի վարիչներուն հետ: Այս վերջիններս կը պահանջեն սա – կայն ճանչնալ Ուլբրիխտի արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան եւ յետպա – տերազմեան սահմաններու , այլեւ աթո – մական զէնքերու Գերմանացիներուն կող – մէ դործազուլութեան դրժում :

Չի դիտցուիր թէ վերջին հաչիւով ինչ դեր վիճակուած է կատարելու Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան : Բայց ներ – կայիս չատ աչխոյժ գործունէութիւն մը ստանձնած է տը Կոլի, Անդլիոյ եւ Ամե – րիկայի հաւանութեամբ՝ արեւելեան բոլոր արբանեակ երկիրներուն հետ հա – մերաչխ գործելու , եւ Ռորհ· Միւլլեռի հաչտարարութեան վերաբերմունքը չա – հելու :

Ամէն պարագայի տակ, յուսադրիչ է Սոցիալ Դեմոկրատներու խաղաղասիրա – կան չարժումը Գերմանիոյ Դաշն· կառա – վարութեան մէջ մտնելուն հետեւանքով : Փոխադարձ հասկացողութիւն մը պիտի նպաստէ Եւրոպայի ժողովուրդներուն խաղաղ կեանքին եւ բարօրութեան :

Պ· ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

Ո՞ՂՋՈՅՆ ՓԻՆԻԿԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Ը·

Եւ ահա Լիբանանի լեռներու թագուհի Զահլէ քաղաքը, երկու լեռնադագաթնե – րու մէջ պահուըտած իր պերճաչուք սր – դուարդով : Բոլորովին արդիական երե – ւոյթին տակ, լուսապայծառ Արեւելքն է որ կը ներկայանայ հաղարամեակ հէքեաթ – ներու հրապոյրներով : Ծաղկաղարդ ջրաւազանին չուրջ բոլորուած մարդիկ կ'սպրին խորհրդաւոր արեւելքի փիլիսո – փայութիւնը : Պաղպաղակի խանութնե – րուն կողքին ճաչարան – սրճարաններ : կեր, խմէ, եւ··· ուրչէ լեր: Ամէն կողմ տարածուած է խորովածի թաւչային բոյ – րը, որ կը հրկիզէ ախորժակդ :

Ելեկտրական լոյսերու ողողումին տակ, անկիւնի սեղանին կռթնած՝ մէկը կը քա – չէ լռօրէն իր նարկիլէն, բոլորովին ան – տարբեր իր չուրջը դարձող եւրոպական կեանքի մը չռայլութեան :

Զահլէն իսկական նմոյշ մըն է երկու քաղաքակրթութեան , արեւմուտք եւ ա – րեւելք միախառնուած : Ոչինչ կայ զար –

մէ եւ էրհարտի հրաւէրները մնացին ան – պատասխան կամ ենթարկուեցան ան – հաչտ վերաբերմունքի :

Աստր փոխարէն, Պրանտ իր Պերլինի քաղաքապետ «բարեկամական» տեսակ – ցութիւններ ունեցաւ յաճախ արեւելեան Պերլինի խորհրդ· դեսպան Աբրասիմովի հետ, 1966ի ընթացքին, եւ կը թուի թէ յոյսի նչոյլներ կան չնորհիւ Պրանտի , իր Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ, բանակցութեան ճամբայ մը դտնելու Ռորհրդ·Միւլլեռի վարիչներուն հետ: Այս վերջիններս կը պահանջեն սա – կայն ճանչնալ Ուլբրիխտի արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան եւ յետպա – տերազմեան սահմաններու , այլեւ աթո – մական զէնքերու Գերմանացիներուն կող – մէ դործազուլութեան դրժում :

Չի դիտցուիր թէ վերջին հաչիւով ինչ դեր վիճակուած է կատարելու Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան : Բայց ներ – կայիս չատ աչխոյժ գործունէութիւն մը ստանձնած է տը Կոլի, Անդլիոյ եւ Ամե – րիկայի հաւանութեամբ՝ արեւելեան բոլոր արբանեակ երկիրներուն հետ հա – մերաչխ գործելու , եւ Ռորհ· Միւլլեռի հաչտարարութեան վերաբերմունքը չա – հելու :

Ամէն պարագայի տակ, յուսադրիչ է Սոցիալ Դեմոկրատներու խաղաղասիրա – կան չարժումը Գերմանիոյ Դաշն· կառա – վարութեան մէջ մտնելուն հետեւանքով : Փոխադարձ հասկացողութիւն մը պիտի նպաստէ Եւրոպայի ժողովուրդներուն խաղաղ կեանքին եւ բարօրութեան :

Պ· ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

մանալի, երբ գաբէջուրի սեղանին առ – ջեւ երիտասարդ մը կը չհչկացընէ իր արեւելեան թեսպիհը: Արհեստագոյն ֆէսին մօտ՝ վերջին նորաձեւութեամբ գլխարկ մը : Անոնց կողքին բազմաթիւ բաց գը – լուխներ եղբայրացած : Զահլէ քաղաքը հեռուէն կը ճանչնայինք իր աչխարհա – հռչակ օդիով: Հիմա որ կը ճանչնամ , դիտեմ թէ Պէյրութէն եաք կը ներկայա – նայ Լիբանանի երկրորդ չքեղ քաղաքը : Աւելին ըլլալով՝ օժտուած է լեռնային ա – ռողջարար կլիմայով մը :

Բուռն փափաքով մը տոգորուած կ'ու – զէի այցելել ու տեսնել նաեւ միջդետքի համբաւ վայելող Պաալպէքի պատմական հինաւուրց աւերակները : Եւ ահա կը դտնուիմ անոր հոյակապ պարիսպներուն առջեւ :

Երբ անոր բարձրադիր դռնէն ներս տաք կը կոխես, առաջին առթիւ ինքզինքդ կը դտնես ընդարձակածաւալ աւերակոյտնե – րուն առջեւ : Առաջին տպաւորութիւն – ներդ ողբերդական են, բայց քանի կը խո – րանաս քարերու փլատակներուն մէջ՝ հո – յակապ տեսիլքները կը կախարդեն քեզ : Մտածումդ կը խորասուզուի քանի մը հազարեակ տարիներու հնութեան մէջ: Հիացումդ անկարող կ'ըլլաս զսպելու՝ դի – տելով հրաչակերտ սիւներու, դեղեցկօրէն փորագրուած ճակատներու առջեւ : Հա – կառակ ժամանակին թշնամութեան եւ տիրապետող բռնապետներու վանդալա – կան հարուածներուն, ատտ անդ կանգուն մնացած հոյակերտ չինութիւններ կը վե – կային թէ հիներու ճարտարապետական հմտութիւնը ոչ մէկ կերպով կը նուազի՝ ներկայ ստեղծագործումներու բաղդատ – մամբ : Աւելին ըլլալով, նախամարդկու – թիւնը ձգտած է մարմնացնել բնութեան ուժը վեհութեան մէջ: Անխօս քարերու մէջոցաւ անոնք հիւսած են կաթողներ , ցուցադրելով իրենց անվախճան հոդեկան ապրումները ապագայ սերունդներու հա – մար : Դոնաբեմերուն առջեւ բազմած ո – լորուն բաչերով առիւծներու արձանները ստոյիկեան լռութեամբ կը հսկեն հին աստուածներու տաճարներուն մուտքին : Մարդ կը զգուչանայ մօտենալ անոնց տեսնելով սպառնական դիրքը : Աուես – տադէտը անոնց վրայ թափած է իր ամ – բողջական հնարամտութիւնը, ներկայա – ցնելու համար իրական առիւծներ վայե – լի նայուածքներով, զգուչացնելու համար աստուածներու երկրպագելու համար հասնող բազմութիւնը որեւէ անկարգու – թենէ :

Անհուն տարածութիւն մը կը զրաւէ Պաալպէքի պալատը, որ զարերու ընթաց – քին չատ տէր է փոխած :Հռոմէական ,ա – բաբական եւ բիւզանդական իշխանու – թիւնները երկար դարերով իրենց ձեռքին մէջ պահած են զայն : Ամէն մէկը բան մը աւելցուցած է անոր փառաչուք մարմի – նին վրայ : Մանաւանդ բիւզանդա – կան չրջանին կերտուած է սքանչելի ա – ղօթատեղի մը, որ մինչեւ հիմա ամուր կը մնայ, իր ներքին քնքուչ զունաւոր

Ու, պէտք է ըսել, այս անդամ եւս տաք եղաւ վիճաբանութիւնը , որովհետեւ դեռ կային աչխարհաբարի վերջնական յաղ – թանակը հեռու տեսնողներ նոյնիսկ այլ աչխարհաբարը դրողներուն մէջ :

Ինչ որ սակայն պիտի չմոռցնէր մեր այդ անուչ պահերը թէյասեղաններուն չուրջ, այն եղբայրութիւնն էր, որ կը ստեղծուէր հոն դրչի եւ արուեստի մար – դոց միջեւ : Ու այդ այն օրերուն , երբ հոդիները որեւէ տեսնկ աւելի կարիք ու – նէին եղբայրանալու :

×

Կանդ կ'առնէ այստեղ 1913 տարուան մեր աղուոր զարունը, որ անուչ յուզում – ներու նոր չրջան մը պիտի բանար հայ կեանքին ներս: Շուտով հայկական դաշը պիտի մտնէր նոր փուլի մը մէջ ու մեզ բոլորս պիտի լեցնէր նոր յոյսերով ու նոր երազներով : Հայ տաւերու դիւտին եւ հայ տպագրութեան զոյգ յոբելեանները պիտի զային նոյն տարուան աչնան, ան – հնարին տեսիլքներով ողողել իրենց կար – գին հայ հոդիները ու զինուողութեան նոր օրեր պարգեւել մեզի :

Յ· Ճ· ՍԻՐՈՒՆԻ

(13 Շար·)

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

Աշգարեւ բոլոր հեղինակները չէին, որ անթերի էին իրենց լեզուին մէջ, ոմանք դեռ տուրք կուտային դրաբար չոմէ – ցուկներուն, ուրիշներ չէին ձերբազատ – ուած տակաւին ոամկաբանութիւններէ : Եւ կային նաեւ քմածին բառերու եւ նո – րաբանութեանց սիրահարները : Այնպէս որ ըսելիք մը միչտ կը դտնուէր, երբ խնդիրը կուգար հեղինակի մը լեզուին :

Լեզուական այդ չարաչաստիկ խնդիրը վարուժան ինքն էր արծարծեր վերջին անգամ Սիամանթոյի մասին խօսելու ա – առեն, քիչ մը բանապրօսիկ կերպով ներ – մուծելով իր բանախօսութեան մէջ : Վա – րուժան այս կերպով անուղղակի պատաս – խան կուտար իր իսկ լեզուին մասին ըս – ուածներուն՝ իրեն նուիրուած ասուլիսին մէջ, ինչպէս առհասարակ բոլոր ասու – լիսներուն առեն, եւ իր դաւանանքը կը բանաձեւէր լեզուական հարցին մասին , ըսելէ եաք, թէ «վերջերս եղան մտաւո – րականներ , որ (աչխարհաբար) լեզուի ճակտին մէկ քանի մեղադրանք փակցու – ցին բոլորովին յախուռն ու անարդար կերպով »: Առաջին մեղադրանքին , թէ արեւմտահայ ներկայ աչխարհաբարը Պոլ – սոյ հայերէնն է պարզապէս, Վարուժան ըսաւ, թէ «ան Եփրատէն Ալիս եւ Ալիսէն մինչեւ Վոսփոր տարածուղ Հայութեան մը բարբառն է դրաբարի արմատներէն ընձիւղած »: Իբր պատասխան երկրորդ մեղադրանքին, թէ այդ աչխարհաբարը ժողովրդական չէ, Վարուժան ըսաւ , թէ «այդպիսի ժողովրդական միակ լեզուի մը դոյութիւնը դոնէ մեզի անծանօթ է· ա – մէն դաւառի ժողովուրդ իր լեզուն ունի , մերթ իրարու նման եւ մերթ տարբեր , եւ ամէն դաւառի ժողովրդական դրող այնչափ չէ հասկցուիր հեռաւոր դաւառի մը ժողովուրդին՝ որչափ կը հասկցուի ոչ ժողովրդական ըսուած մեր արդի աչխար – հաբարը »: Գալով այն մեղադրանքին , որ «իբր թէ մենք չափազանց դրաբարի մը մէջ մխրճած ենք այդ լեզուն» , Վարու – ժան անտեղի դտաւ նաեւ այս դիտողու – թիւնը, ըսելով , որ «այսօր ոչ մէկ թերթ – քահայ լաւագոյն դրագէտ դրաբարի ցան – ցին մէջ ինկած է· մենք, ճիշդ է, հին լեզուէն առած ենք բառեր ու արմատներ, բայց բոլորովին լքած ենք անոր քերակա – նութիւնն ու անոր ասացուածքին ներկա – յիս անհասկանալի ձեւերը· հին լեզուն պղնձէ հանք մըն է , որմէ ճարտարուեստագէտը բառական տեսակէտով չատրան կրնայ դուրս բերել, դանել ու կերտել՝ վաստակ ըլլալով , որ իր ըրածը անհրա – ժեշտ ու բարերար է»: Ըսելէ եաք, որ աչխարհաբարի ճոխացման համար ան – հրաժեշտ է օգտուիլ ինչպէս դրաբարի , նոյնպէս դաւառաբարբառներու դանձէն , Վարուժան դտաւ, որ լեզուական այս ամբողջական ձեւը «չիմարութիւն է կար – ծել, որ պիտի հաստատուի քերականնե – րու, բանասէրներու եւ կարգ մը դրութե – նապաչտ ըղեղներու պարտադրութեամբ, որ ըստինքեան արդէն ծիծաղելի է, այլ այդ բանը պիտի ընեն դեղադէտ – դրա – դէտները իրենք եւ յաղողութիւնը ուղիղ պիտի համեմատի իրենց տաղանդներու ճաչակին ··· Մենք այսպէս կը նախատե – սենք աչխարհաբարի ապագան , որ ար – դէն չատ մօտ կը թուի մեզի »:

Վարուժանի պարզած տեսակէտները ծեծուելու եկան թէյասեղանին վրայ ալ , Սիամանթոյի նուիրուած ասուլիսէն քիչ եաք: Աչխարհաբարը , որ արդէն արեւ – մըտահայ դրականութեան լեզուն էր դարձած ամբողջ դար մը տեւող ճիդերէ եւ պայքարներէ եաք, դեռ այն օրերուն ամբացած չէր իր տիրապետութեան մէջ : Դեռ կը յամենային դրաբարի վերջին հետքերը, եւ ոամկօրէնն ու թրքաբանու – թիւնը կը պղծէին տակաւին անոր դեղեց – կութիւնը : Թէյի դաւաթներուն առջեւ չատեր խօսք առին, լեզուական կաճառի մը վերածելով այս անդամ ալ Խոյեան վարժարանի համեստ այդ դասարանը :

ՎԱՏԱ

ՓՈՓՈՏԱԿԱՆ ԱՒՏՈՏԱՐԸ

—o—

Ասոնց հետքը ինծի վաճառող Ալեքսանդր Ղազարեանն ալ կը ճանչնայ, ինչպէս նաեւ Ալեքսանդր Ղազարեանի ամուսինը, որ ինծի ըսաւ, թէ ամուսինը ամէն օր կ՚երթայ Ռուսիա, եւ ինք ալ կը մտածէ երթալ, որպէսզի ամուսինը չերթայ։ Ես ալ ըսի, որ ես ալ կ՚երթամ Ռուսիա, եւ ինք ալ ըսաւ, որ ինք ալ կ՚երթայ։ Ես ալ ըսի, որ ես ալ կ՚երթամ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այբի Տիկին Հայկանուշ Ղարիպեան եւ զաւակները՝ Թագուհի, Աչոտ, Բագրատ, Այտա, Ռեմոն եւ Թոռնիկը՝ Սահեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՅՈՎՀ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 3ին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փետրուար 6ին, Լա Թրոնշ :

29 Բիւ Էօժէն Ֆօո (*Կրընոպլը*) :

×

Այս առթիւ Պ. Հրաչ Հանտալեան, փո-խան Ծադկեպսակի յիսուն Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան : (Ստանալ Ցառաջէն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին ցանկին դումարը	202·227
Պ. Արտաշէս Փամպուքճեանի ընտանեկան դանձանակին հասոյթը	160

Վարդանանց Առաքեալներու Միութիւն : Տիկին Պէօյիւքեանի, Գառնիկ Մոմճեանի, Հրանդ Խարբուեթեանի, Պետրոս Պալըզճեանի յիշատակներուն հարիւր Ֆր. :

Պ. Մարք Տէտէեան իր մօրը յիշատակին հարիւր, Տիկին Մաննիկ Գասպարեան իր ապաքինման առթիւ յիսուն, Պ. Հանտալեան յիսուն, Ոմն, Պալըքճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 50, Պ. Ռօպէր Ճիտճեան երեսուն, Տիկին Վարդուհի Յովհաննէսեան, Գրիգոր Դաւիթեանի եւ Խաչիկ Գասպարեանի յիշատակին քսան, Պ. Վարդան Կաղէրեան, Գրիգոր Դաւիթեանի յիշատակին 10 Ֆր. :

Ընդ. գումար 202·797 ֆրանք :

×

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ստացած է՝ հետեւեալ նուէրները :—

Տէր եւ Տիկին Ն. Քէհեաեան, իրենց մօր, Խաթունի հոգւոյն, եկեղեցիին՝ 10 Ֆրանք, Գ. Տօրումեան եկեղեցւոյս՝ իրրեւ իւղատուն տասը, եւ Պօմոնի «Աղբատաց» տասը : Տիկին Մարնոս Նամարեան, դերդաստանի ննջեցեալց հոգւոց համար, եկեղեցիին՝ քսան : Ց. Գալեանց, եկեղեցիին՝ իրրեւ իւղատուն տասը : Տիկին Ա. Պէզիրճեան, եկեղեցիին իրրեւ իւղատուն՝ քսան եւ Հ. Գեղամին՝ քսան : Մ. Մարկոսեան եկեղեցւոյս իրրեւ իւղատուն 10 եւ Պօմոնի Աղքատաց տասը : Գ. Սարգիսեան իր ծնողաց հոգւոց համար, եկեղեցւոյս՝ տասը : Ա. Հրաչեան եկեղեցւոյս իրրեւ իւղատուն տասը : Տէր եւ Տիկին Հրաչեան եկեղեցւոյս իրրեւ իւղատուն տասը : Տէր եւ Տիկին Մ. Անդրէասեան կը նուիրեն իրրեւ իւղատուն եկեղեցւոյս քսան : Գ. Պաղտասարեան կը նուիրէ եկեղեցւոյս իրրեւ իւղատուն երեսուն եւ Պօմոնի Աղքատաց յիսուն : Ց. Յակոբեան, Ծնունդի առթիւ Պօմոնի Աղքատաց քսան : Ա. Եօթնեղբայրեան Զրօրհնէքի կնքահայրութեան համար տասը : Տիկին Ժ. Տէյրմէնճեան կնքայրութեան հինգ : Մ. Խաչիկ եան իրրեւ իւղատուն հինգ : Տիկին Ցու-սիկեան իր ծնողաց հոգւոց համար կը նուիրէ եկեղեցւոյս տասը, նաեւ հիւանդի մը համար տասը : Այբի Տիկին Ա. Աղարեան իրրեւ իւղատուն տասը : Ղ. Տէրտէրեան իրրեւ իւղատուն հինգ : Ղազարեան ընտանիք ողբ. ամուսնոյն եւ հօր, կիրակոսի հոգեհանգստեան առթիւ Պօմոնի եկեղեցիին՝ յիսուն, Պօմոնի Աղքատաց 25 եւ «Հայաստան» թերթին 25 : Այբի Տիկին Գաշըղճեան եւ զաւակներ՝ եկեղեցիին տասը :Տէր եւ Տիկին Ն. Քէհեաեան, Խաթունի հոգւոյն, Հ. Գեղամի 10 : Ց. Հայապոր-ճեան, Հ. Գեղամին քսան : Ց. Շահինեան եկեղեցիին քսան : Կ. Թաշճեան եկեղեցիին տասը : Տէր եւ Տիկին Իսրայէլ Դարբինեան եկեղեցիին քսան :

ՏՈՒՆ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

Զոյգ մը, երախայով երկու սենեակ, խոհանոց կը փնտռէ համեստ ամսական-նով : Դիմել՝

MARACHLIAN
c/o NORDGRASS
23, Rue des Fêtes — Paris (20e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սթե – Ֆանէաքոյի էմիսիոնը :–

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Տէր Վահան Վարդապետ Թօփալեանի :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Բարգէն Սիւնի խումբին :

Շաբաթ (25 Փետրուար) երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին ,

SALLE DE CONFERENCES
DES MUTILES DU TRAVAIL
(3ème étage)
Ave. Emile Loubet

Դասախօսութիւն (հայերէն եւ ֆրանսերէն) : Երգ, արտասանութիւն , խմբերգ , (հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ
Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS

ԸՆԴԱՌԱՋ ԵՐԹալով «Ցառաջ»ի կոչին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱՋԱՐԻ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

1.— ՏՆՕՐԻՆ ՄԸ, օժտուած վարչական կարողութիւններով ,

2.— Հիւանդապահուհի մը :

3.— Խոհարար մը :

4.— Հանձերդապահուհի մը :

Սնունդ եւ բնակարան ապահովուած են :

Ստիպողաբար եւ չուտով դիմել Աղքատախնամի դրասենեակը, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770–77–73 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փետրուար 26ին Տնտեսի, Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալստեան հինգ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերգութիւնները կը սկսին ութին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանգիստ, եւ ապա Աբեղայալի արարողութիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանէլօ – Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէսօրէ հետք ժամը 3·30ին, ընկերուհի Հէքիմեանի բնակարանը, 144 Աւընիւ Արիսթիտ Պրիան (Պանէլօ) : կարեւոր օրա-կարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՐԸ

Ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վրայ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿ

Դրասենեակը բաց է Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18 : Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (երրորդ յարկ, 17 բիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կամիտէն, ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները , երկուշաբթի (Փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի , Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides
Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն , հայկական պարեր , սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ գայլիկներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումներ , մարզանք , արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը , նոր երգեր եւ եղանակներ, մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մեծակատարութեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ :—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

ՓԱՐԻԶ.— Փետրուար 18ի 46րդ տարեդարձը կը տօնուի Փետրուար 19ին, Կիրակի կէսօրէ հետք ժամը 16էն 22, Ֆրանֆօ–Սուիս սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փալէ տէ Քոնկրէ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի գեղարուեստական գերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Թըպիւսի (Փլէյէլ)

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնս կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի Մայիս 14ին :

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ Կիրակի
Վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

ԼԻՈՆ.— Հանդէս–ինկոյթ , «Փետրուար 18 »ի առթիւ , Փետրուար 26ին, Ազգային Տան սրահը :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զեղարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, Կիրակի :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Մարտ 18ին

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՁԵՐ ՁԱԻԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. ՏԷՐ–ՄԵԼԿՈՆԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ
Գինն՝ 5 Ֆրանք
Ստանալու համար դիմել՝
ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

1967 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	միջոցներ 1/4 սիւռեակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	միջոցներ 1/8 սիւռեակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
22 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10844

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — Nº 10.844

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՔՈՒՆ ԱՊՐԱՆՔԸ ՈՐՈՒՆ ԿՈՒՏԱՆ

—o—

Ա.

Տարին տասներկու ամիս կը չեշտենք — անհերքելի փաստերու վրայ հիմնուած — թէ ինչպէս հայ ժողովուրդի արդար ի– րաւունքները ոտնակոխ եղան բոլորէն՝ բարեկամէն ու թշնամիէն :

Ջունեցանք հզօր, նոյնիսկ տկար պահ– պան մը, որ թեւ – թիկունք հանդիսա – նար մեզի, մեր դժբախտութեան օրերուն օգնութեան հասնէր եւ անել կացութենէ փրկէր մեզ :

Առաջին աշխարհամարտի Զինադադա – րին, չատ կարճ ժամանակ մը, Հայաստա– նի անկախութեան չրջանին, յոյսեր ու – նեցանք յաղթական դաշնակիցներէն, ո – րոնք առատ խոստումներով յուսադրած էին մեզ պատերազմի նեղ օրերուն :

Հայկական ջարդերը քաղաքակիրթ աչ– խարհի խիղճը ցնցած էին : Ու աչխար – հակալ երկիրներու եսասէր ու նիւթա – պաչտ կառավարութիւնները օրակարգի հարց էին դարձուցած նաեւ Հայկական խնդիրը :

Իրրեւ սրտի մխիթարանք մեզի չնորհե– ցին Սեւրը, որ սակայն վաղորդայն չու – նեցաւ : Ոգճերնին հանսարտեցուցեր էին, մնացեալը կարեւորութիւն չունէր իրենց համար :

Լօզանի մէջ չյիչեցին նոյնիսկ մեր ա – նունը : Անցուկը մոռցուք էր եղած :

Հիմա ո՞վ կը մտահոգուի մեզմով :

Երբ այս դիտողութիւնները կ'ընէինք կամ նման հարցումներ կ'ուղղէինք, դիմացի ճակատէն մեզի կը մատնանչէին Մոսկուան :

«Մոսկոփը» մեր հայրերուն եւ մեծ հայ– րերուն պաչտամունքի առարկան էր ե – ղած : Հայ ազգի փրկութիւնը հիւսիսէն կը սպասէին :

Չկին ուղեր յիչել տխուր անցեալը : 1722ին Մեծն Պետրոսի Կասպից ծով իչ – նելը : 1826 – 27ին Պարսկահայաստանի, 1828ին Թրքահայաստանի մէկ մասին ղը– բաւումը՝ հայ կամաւորներու աջակցու – թեամբ ու այս բոլոր դէպքերուն առթիւ Հայոց ինքնավարութեան համար տրուած խոստումներուն դրժումը :

1854 – 55ի, 1877 – 78ի պատերազմնե – րու առթած յուսախաբութիւններէն ետք 1914 – 20 պատահած վերիվայրումները ե– կած էին ցոյց տալու, որ Մոսկոփն ալ, ցարական ըլլայ թէ բոլչեվիկեան, ամէն բանէ առաջ իր սեփական չահն է, որ կը հետապնդէ :

Մոսկուան 1918ի սկիզբէն՝ Պրեսթ – Լի– թովսքի դաշնագրէն (3 Մարտ) ի վեր Թրքասիրական քաղաքականութիւն վա – րած է, նախ ոճրագործ Իթթիհատի կա – ռավարութեան, յետոյ Մ. Քեմալի եւ իր յաղորդներուն հետ սիրաբանելով :

Գերեզմանին դուռը հասած Թուրքը ոչ– ջնցուցած է :

Երկրորդ աչխարհամարտէն ետք, 1945– ին Մոսկուա չնորհեց Թուրքիոյ խորհրդա– յին բարեկամական դաչինքը, որ կնքուած էր 1925ին տասը տարուան համար եւ նո – րոգելի էր լռելեայն ուրիչ տասը տարի – ներու համար :

Նոյն տարուան Յուլիսին Սթալին Փոյ– տամի մէջ իր ամերիկացի եւ անգլիացի դաչնակիցներէն պահանջեց բոլչեվիկեան հակակիռ վասփորի եւ Տարտանէլի նե – ղուցներուն վրայ, ինչպէս նաեւ կարսի եւ Արտահանի վերադարձը Խ. Միու – թեան :

Պահանջը մերժուեցաւ՝ նեղուցներու պատճառաւ :

Սակայն Հայութիւնը ի սիրտս աչխար–

MIROIR DE L'HISTOIRE

ԵՒ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

Այս չահեկան պարբերականին վերջին թիւին մէջ (Մարտ) Փիէր Վիլմար երկար յօդուած մը գրած է որու խորագիրն է՝ Վասպուրականի հայկական պետութիւնը :

Յօդուածը որ ունի եւրոպական գրու – թիւններու լրջութիւնը, ցոյց կուտայ թէ հեղինակը լաւ ուսումնասիրած է իր նիւ – թը, գիտէ թէ ինչի մասին կը խօսի : Բացառիկ նկարներ, դունաւոր կամ ոչ կը զարդարեն այս էջերը զոր Հպարտու – թեամբ պիտի կարդայ ամէն Հայ : Հայոց պատմութիւն սերտելով, հեղինակը հա – մակրած է այս ժողովուրդին «որ եռանդ ունի խաղաղութեան մէջ եւ քաջութիւն՝ պատերազմի »:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԱՐԵԼԻ Է

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԵՒ Կ'ԸՍԷ ՄԱՌԵՇԱԼ ՇԻՆ ԵՒ

—o—

Չինաստանի փոխ – վարչապետը եւ Արտաքին Նախարար՝ Շին Եի յայտարա– րած է մամուլին .— «Կարելի է որ Չի – նաստան եւ Խորհ. Միութեան միջեւ յա – րաբերութիւնները աւելի եւս վատթարա – նան : Կարելի է որ պատերազմ մը պայթի երկու երկիրներուն միջեւ »:

Չինաստանի զանազան քաղաքներուն մէջ «յեղափոխութիւնը » կը չարունակ– ուի : Հոգեբանական դործողութիւն մըն ալ սկսած է զօրավիդ կենալու համար յեղափոխութեան : Այդ դործողութիւնը կը ղեկավարեն օդանաւային, ցամաքա – յին եւ ծովային ուժերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔի նախագահը Անգարա հասած է : Խօսակցութիւններ կ'ունենայ Թուրք ղե – կավարներուն հետ եփրատի եւ Տիգրիսի ջուրերուն չահագործման մասին :

ՊԱՂՏԱՏի ֆրանսական նոր դեսպանն է՝ փիէր Կորս :

ԸՆՏՐԱՊԱՅԱՔՈՒԸԸ պաչտօնապէս կը ըս– կըսի պատկերասփիւռէն եւ ձայնասփիւ – ռէն այսօր Զորեքչաբթի : Ժամը 20·30ին յաջորդաբար պիտի խօսին Զախի Դաչ – նակցութեան եւ Ե. Հանրապետութեան Բանբերները : Հինդչաբթի նոյն ժամուն՝ Ե. Հանրապետութեան (Շուման), հա – մայնավար կուսակցութիւն (Վալէչք Ռո– չէ) եւ փէ էմ իի (Մենդէս – Ֆրանս) : Անկարելի չէ որ ընտրութեան Ա. չրջանէն առաջ (Մարտ 5), նախագահ ոչ կոլ ան – դամ մը եւս խօսի :

ՊՐԻԻՍԷԼԷՆ կը հաղորդեն թէ 1964 Յունուար մէկէն ի վեր, 275 պելժ քաղա– քացիներ սպաննուած են Քոնկոյի մէկ :

հի պահ մը խանդավառուեցաւ եւ յոյսե – րով օրօրուեցաւ, կարծելով, որ հայկա– կան այդ երկու նահանդները Հայաստանի պիտի միացուէին :

Միամիտ յոյսե՛ր :

Գաղտնիքը պարզուեցաւ 1947 Հոկտեմ– բեր 24ին, երբ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առ– ջեւ Խ. Միութեան Ա. պատուիրակ Վի – չինսքի խօսքն ուղղելով Թուրքիոյ պատ– ուիրակ Սէլիմ Սարփէրի՝ հանդիսաւորա– պէս յայտարարեց թէ Կարսն ու Արտահա– նը Վրաստանի կը պատկանին : Եւ թէ ե – կած է ժամանակը, որ այդ հողերը վերա– դարձուին իրենց բուն տիրոջ :

Որո՞ն հողերը օրուն կուտային :

ՀՐԱՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՎԷՃԻՆ ԱՌԹԻԻ
... ԹՈՒՐՔԵՐՆ ԱԼ ԿՑՈՒՄ Կ'ՈՒԶԵՆ

—o—

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

—o—

Անդարայէն հասած լուրերու համաձայն Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը փոթորկալից նիստ մը ղումարած է ելմտացոյցին քրն – նութեան առթիւ, մինամարտի հրաւէրէն հայհոյութեան տեղատարափ : Այս վի – ճաբանութիւնները տարածուած են կա – ռավարութեան արտաքին քաղաքականու– թեան չուրջ,— Կիպրոս, Ռուսիա, Ամե – րիկա, մինչեւ ... Չինաստան :

Հալքեան բանբեր Նիհատ Էրիմ պնդեց թէ տասնեւհինգ ամիսէ ի վեր կառավա – րութիւնը յատաչդիմութիւն մը չէ արձա– նագրած, երկկողմանի բանակցութիւննե – րը Հելէններուն ձգձգողական քաղաքա – կանութեան սատարած են : Ատալէթական բանբեր Էրթուղրուլ Ադչա, անդրադառ – նալով Կիպրոսի թնճուկին, չեչտեց թէ Է– նոսիսը միայն երկկողմանի ձեւով կրնայ իրականանալ : Իսկ Փրոֆ. Էրիմ ըսաւ .

— « Եթէ կղզիին այժմու պայավիճակը չարունակուի, ասիկա կատարուած իրո – ղութիւն մը կը նկատենք : Այժմու կառա– վարութիւնը տասնեւհինգ ամիսէ ի վեր ձեռք դրած է կիպրական խնդրին : Բայց լուծման եղանակ չէ տեսնուած հորիզոնին վրայ : Ուրեմն կը հարցնենք կառավա – րութեան . — Մի՞թէ երկու համայնքնե – րուն համար համահաւասար պայմաններ ապահովուա՞ծ են : Անտարակոյս ոչ : Ցունաստանի հետ երկկողմանի բանակ – ցութիւնները փոխանակ չուտափոյթ լուծման յանդելու, Հելէններուն ժամա – նակ չտհելու թաքթիքին սատարած են : Մակարիոս երեք ամիս առաջ Զեխոսլո – վաքիայէն դաղտնօրէն ծանր ռազմական դործիքներ առնելով Կիպրոս մտցուց : Դեռ ուրիչ զէնքեր ալ մտցուցած են կղզի : Այսինքն Մակարիոս իրեւայաջորդ յայտ – դութիւններ արձանագրեց : Կառավարու– թիւնը դործի դլուխ եկած օրերէն սկսե – լով ըսինք .— Հելէններուն ժամանակ չա– հելու թաքթիքէն մի տարուիք : Տասնեւ– հինդ ամիս եաք դեռ հորիզոնին վրայ չէ տեսնուած խնդրին լուծումը : Կիպրոսի կացութիւնը Թուրք հայանքին եւ Թուր – քիոյ տեսակէտով երբեք Թոյլատու չէ լա– ւատեսութեան :

Էրիմ այնուհետեւ պահանջեց դէթ Կիպ– րոսի Թուրք համայնքը փրկել մինչեւ բեր– դի մէջ բանտարկուած մարդոց վիճակին մասնուելէ եւ ապահովել ծովէն կամ օ – դէն արտաքին աչխարհի հետ անոնց չը – փումը առանց յունական արտօնութեան :

Փրոֆ. Էրիմ անդրադառնալով նաեւ Ա– մերիկայի հետ երկկողմանի համաձայ – նութեանց՝ պահանջեց զանոնք եւս երկ – րին չահերուն հաչտ վերաքննութեան մը ենթարկել :

Ճառախօսը յետոյ Խորհ. Միութեան հետ յարաբերութեանց անդրադառնալով ըսաւ .

« Հիւսիսի մեծ հարեւանին վարչապետ Կոսիկինի այցը Ռուսերուն հետ մերձե – ցումի ամէնէն նոր արտայայտութիւնն է : Այդ այցը կարեւոր չրջանի մը մէջ տեղի ունեցաւ : Շատ արժէքաւոր արդիւնքներ տուաւ : Այն իրողութիւնը թէ Տէմիրէլ փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտի ներքեւ կրցած է խօսիլ Կոսիկինի հետ, Թուրքիոյ համար օգտակար եւ Տէմիրէլի համար ալ չնորհաւորելի կարեւոր յաջո – ղութիւն մը եղաւ :

Միլլէթական բանբեր Մէսուտ Օզանտու պնդեց թէ անելի մատնուած է Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը, եւնի Թիւրքիյէի բանբեր Իսքէնտէրօղլու պա – հանջեց յամաքային Զինաստանը ճանչնալ եւ առեւտրական յարաբերութեանց ձեռ – նարկել :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Թէփի բանբեր Պէհիճէ Պօրան պնդեց թէ ամերիկեան խարիսխները սահմանա – դրութեան ներհակ են եւ Ատալէթական– ներու բողոքի բացագանչութիւններու ներբեւ կարդաց թուրք պատժական օ – րէնքին 125րդ յօդուածը ըստ որու մահա– պատիժ կը սահմանուի երկրին հողերուն մէկ մասը օտարներուն տիրապետութեան ենթարկողներուն :

Ատալէթի բանբեր Էրթուղրուլ Ադչա իր կարգին Ռուսիոյ հետ յարաբերութեանց անդրադառնալով ըսաւ .

— « Մենք համայնավարութիւնը մեր – ժած ըլլալով հանդերձ Թուրք եւ խորհ. բարեկամութիւնը հնարաւոր նկատող մը – տայնութիւն մը կը կրենք » :

Յետոյ կիպրական խնդրին մասին ըսաւ .

— « Այն պահուն՝ երբ էնոսիս խնդրոյ առարկայ ըլլայ, երբեք միակողմանի չէ կրնար ըլլալ : Եթէ պատահի՝ միմիայն երկկողմանի ձեւով կրնայ իրականանալ» :

ՉԱՂԼԱՑԱՆԿԻԼ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Արտաքին գործավար Չաղլայանկիլ գի– նադատութեանց պատասխանելով ըսաւ .

— « Այսօր Թուրքիոյ խարիսխներէն լրտեսական օդանաւ Թռցնել, օտար եր – կիրները դինուոր գրկել անհնար է : Անկէ– մըն է նաեւ այն պնդումը Թէ միայն Ամե– րիկացիները իրաւասու են աթոմական դէնքեր գործածել :

Գործավարը չեչտեց նաեւ Թէ դեռ որո– չում չէ տրուած Ցունաստանի հետ Կիպ– րոսի մասին երկկողմանի բանակցութիւն– ները վերսկսելու եւ ըսաւ .

— « Ի հարկին պահեկ մը իսկ չենք վա– րանիր մեր միջամտելու իրաւունքը գոր– ծածելու մասին» :

ՀԱԹԱՅԻ ԵՒ ԱՐԱԲԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Հաթայը Ալեքսանտրէթի սանճաքն է, Անտիոքի չրջանը :

«Ճումհուրիյէթ» կը գրէ .—

Թուրք եւ օտար դբօսաչրջիկներուն գործանք պատճառեց այն իրողութիւնը, որ Սուրիոյ արաբ հանրապետութեան դբօսաչրջիկային տնօրէնութեան կողմէ դբօսաչրջիկներուն գրուելու մտօք տը – պագրուած քարտէսի մը մէջ մեր Հաթայի նահանգը դեռ Սուրիոյ սեփականութիւնը ցոյց կը տրուի : Երբ մեր երկիրը եկող դբօսաչրջիկները իրենց ձեռքի այս քար – տէսը ու Թուրքիոյ իրական քարտէսը բաղդատեն Հաթայի սեփականատիրու – թեան մասին, ուղեցոյցներուն եւ դբօսա – չրջիկներուն միջեւ տաք բանավէճեր կը ծագին :

Միւս կողմէ Անդլիոյ մէջ 1963ին տը – պագրուած Քոլլինս հրատարակչականին « Նիու Կէմ Տիքսիոնէրի» անուն գրպանի բառարանը Արարատ (Ագըը) լեռը Հա – յաստանի սեփականութիւնը ցոյց կու – տայ, ինչ որ չահագրգռուող չրջանակնե – րուն հակազդեցութեանը ծնունդ տուած է :

Շահագրգռուողները կը պնդեն թէ նը – մանօրինակ հրատարակութեանց սխալնե– րը արտասահմանի մեր մամլոյ կցորդնե – րուն անուչադրութեան եւ անհոգութեանը արդիւնք է » :

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ

—o—

1073ին Գանձակի դաւառէն չատերու հետ Կիլիկիա գաղթեց նաեւ Օչին իշխանը եւ հաստատուեցաւ Տաւրոսեան լեռներու վրայ գտնուող Լամբրոն բերդը : Այդ ամրոցին մէջ էր, որ ութսուն տարի եռաց ծնաւ Ներսէս Լամբրոնացի : Սմբատ անուանեցին զինք : Մայրը՝ Շահանդուխտ, Ներսէս Շնորհալիի եղբօր՝ Շահանի աղջիկն էր, իսկ հայրը՝ Գանձակեցի Օչին Ա.ի թոռը՝ Օչին Բ.ը :

Գեղեցիկ էր Սմբատ, այնքան գեղեցիկ, որ ծնողքը հակառակ իրենց կատարած ուխտին, հրաժարեցան վանական դարձընելու մտադրութենէն : Ֆիզիքական բարեմասնութիւններու կողքին երեւայ մանուկին հարուստ հոգին եւս : Սկիզբը մայրն է, որ կը սորվեցնէ հայերէն եւ յունարէն : Ցետագային ուսումը կը շարունակէ Սկեւռա վանքին դպրոցին մէջ : Մենաստանին հարուստ գրադարանը կը բացուի Սմբատի առջեւ :

Կ'անցնի տասը տարի :

1169ի ամառն է : Միջին տարիքի կին մը եւ գեղատեսիլ պատանի մը Լամբրոնէն կ'երթան Հռոմկլա : Շահանդուխտ իր 16 տարեկան Սմբատը կը տանի քահանայ ձեռնադրելու : Սմբատ ձեռնադրուեցաւ քահանայ եւ ստացաւ Ներսէս Լամբրոնացի անունը : Հայրապետանոցին դպրոցը յաճախեց երեք տարի : Ցետագային չրջեցաւ Սեւ լեռներու վանքերը՝ նոր գիրքեր գտնելու եւ կարդալու : Ամանոս կամ Սեւ լեռները կոչուածը Կիլիկիոյ «Հայկական պարն է՝ հայաբնակ վայրեր, հայկական վանքեր : Շատ են նաեւ հոս յունական, ասորական եւ հռոմէական վանքերը՝ դպրոցներով եւ գրատուներով : Գիրքերէն քաղուած մխաքերուն եւ խորհուրդներուն կողքին անոր հոգիին մէջ իրենց տեղը գրաւեցին աչխարհիկ ձայները եւ գոյները, ինքը՝ ներդաշնակ բնութիւնը : Սկսաւ ստեղծագործել : Գրեց ներբող – ներ, չարականները, պատարագի եւ Սաղմոսի մեկնութիւններ : 23 տարեկանին արդէն եպիսկոպոս էր եւ Տարսոնի թեմի առաջնորդ : Երկար կեանք չունեցաւ : 45 տարեկան անակնկալ կերպով վախճանեցաւ :

Ամէնէն առաջ պայծառ ճարտասան էր եւ համարձակ ստեղնախօս : Բազմաթիւ լեզուներու թարգմանուած է անոր «Ա – ստեղնաբանութիւնը » : Եւրոպական վերածնունդէն հարիւր տարի առաջ, Լամբրոնացի քարոզեց սէր, մարդասիրութիւն եւ խաղաղութիւն՝ առանց ազգի եւ դաւանանքի խորութեան . «Ի ինձ Հայն որպէս ղատինացին , եւ լատինացին որպէս զհելլենացին, եւ հելլենացին որպէս զեդիպտացին եւ եդիպտացին որպէս զասորին» : Լամբրոնացիի սէրը անդրբնկրային չէ, այլ կապուած է ազգերու աչխարհիկ կեանքին հետ : Հաւատքը, դաւանանքը , ծէսերը, եկեղեցին, աչխարհականը եւ հոգեւորականը, բոլորը պիտի ծառայեն սիրոյ եւ խաղաղութեան գործին : Իսկ այս լուսաւոր դաղափարներուն մատուցուած ձեւը, դեղեցիկ եւ ճկուն լեզուն՝ այնքան պատկերալից, մեր միջնադարեան արձակին լաւագոյն նմոյշներէն են :

Ճարտասանական դեղեցիկ նամակ մըն է Լեւոն Բ. Թագաւորին գրած թուղթը : Մարանչելով նեղմիա հոգեւորականներու դէմ, Լեւոնի կ'աղաղարէ . «Լոյս տամք կուրացելոցն եւ կոչիմք ի մեր ճանապարհն...» : Միջնադարեան արձակի մէջ այս թուղթը հրապարակախօսական եզակի գործ մըն է :

Միւնոյն տաեն բանաստեղծ էր : Գրականի փայլուն նմոյշներ են ներբողները՝ նուիրուած տէրունական մեծ տօներուն : « Աստենաբանութեամբ » եւ միւս թուղթերով Լամբրոնացի գարգացուց մեր հին արձակը, իսկ ներբողականներու տեսակին մէջ մտցուց յոյղ, կեանք, պատկեր – բաւոր ոճ : Հոգեզաւուստին նուիրուած ներբողին մէջ կը խնդրէ արարիչէն, որ ան զօրավիդ կենայ աչխարհի մէջ ցրուած պանդուխտ Հայերուն .

Ո՛վ Տէր, զարտասխեալս ի վայր
ընդդեհութեան
Պարսպեալ պահեա ի բշնամեաց ընետից
խոցոտման ,
Զունիմք զօրութիւն հանդիսանալ ի մարտ
օգնութեան ...
Մի՛ տար զմեզ ի փորձանս դարանակալիւն
չարութեան :

Հիմը դրաւ կենսագրական բանաստեղծութեան : Գրեց մեծ քերթուած մը, ուր ԼԵրմ յոյղերով եւ պատկերաւոր խօսքով դովերդեց մեծ բանաստեղծ Ներսէս Շը – նորհալիի կեանքն ու կատարած գործերը :

Այս քերթուածը խօսուն յուշարձան մըն է՝ նուիրուած Շնորհալիի : Գրեց բազմաթիւ տաղեր . « Ի թագումն Տեառն», «Տաղ Աւետեաց», «Տաղ ... երեկոյեան ժամուն», « Անճառ խնդութեամբ լցեալ » եւ չատ ուրիչներ : Տաղերուն մէջ, կրօնական կեանքին կողքին, իրենց տեղը ունին մարդկայինը, աչխարհիկը : Ցնծութեան գոյժ – յումներով համակուած են Լամբրոնացիի չարականները : Քիչ են ուրախ գոյումները հայկական չարականներուն մէջ : Լամբրոնացին հոս եւս մտցուց թարմութիւն : Երգը , քան իրեն, պէտք է կենսուրախ ըլլայ : Վերածնունդը ուշադող մեր այս բանաստեղծը կը յորդորէ « Նորոգեցարուք նորոգութեամբ կենացս այսօր» : Բայց ան միայն չարականագիր չէր, այլեւ երգահան, երաժչտութեան տեսաբան : Մեր Շարականոցին սկիզբը զարդարուած է անոր խմաստալից բնաբանով . «Ազգումն երաժչտական եղանակին ... զարթուցանէ զմիտս ամենեցուն ... քանզի չիք ինչ որ զկամս մեր յեցուցէ յուրախութիւն կամ ի տխրութիւն, որ պէս երգոյն ձայն ...» :

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՆՔՆԱՏԻՊ, ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԱԿԱՆ

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

1950ին, « Սով. Գրականութիւն եւ արուեստի ամսագրում տպագրուում էր իմ առաջին վէպը՝ « Մեր գնդի մարդիկը » : Ես սպասողական ոտուդողի մէջ էի : Ի՞նչ կ'ասի ընթերցողը, ժողովուրդը : Ի՞նչ կ'ասեն զրողները, մանաւանդ մեծերը՝ Խահակեանը, Զօրեանը :

Առաջին խօսքն ասաց Դեմիրճեանը : Ասաց դրաւոր «Լիտերատուրնայա Գազետա» թերթում : Դա Դեմիրճեանական յատակ խօսք էր, մեծի խօսք եւ ուրախացնող, ոգեւորող եւ, ի հարկէ, ականջ – ներ քաշող :

Մենք յաճախ էինք հանդիպում : Դեմիրճեանը սիրում էր զալ զրողների մութիւն եւ զրուցել, մանաւանդ, երիտասարդներիս հետ : Զարմանալի եռանդ ունէր, մասնակցում էր բոլոր յանձնաժողովների : Նիստերին խօսք էր ասում , վիճում :

Գրողների միութիւնից մենք նրան ուղեկցում էինք տուն : Գնում էր ոտքով : — Վարպետ, ե՞րբ էք աւարտելու « Մաչտոց»ը, — մի անգամ հարցրի նրան :

— Եթէ այս անիրաւ ինքնաչարժները դլխիս մի օյին չբերեն, չուտով , — պատասխանեց նա՝ ձեռնափայտը ինքնաչարժներին ուղղելով :

Դեմիրճեանը չատ էր հպարտ մեր պետականութեամբ :

Մի առանձին յարդանք ունէր դէպի ոստիկանութիւնը եւ ոստիկանները : Ինքը ոստիկանապետ էր արդէն քանի՛ տարի : Գնում էր ոստիկանատունները, զրուցում , խորհուրդներ տալիս նրանց, յօդուածներ դրում : Ցաճախ էր ելոյթ ունենում ոստիկանական ակումբում, դպրոցում :

— Ոստիկանութիւնը պետականութիւն ունենալու առաջին կռուաններից մէկն է, — ասում էր նա : Սեփական ոստիկանութիւնը մեծ պատիւ է՝ մեր պետական Հայոց լեզուով , սարք ու կարգով : Պէտք է ամէն կերպ օգնել ոստիկանութեան :

Դեմիրճեանը չատ էր մտահոգուած մեր ժամանակակից լեզուի հարստացման , մաքրութեան գործով : Մի անգամ, վրդովում նա ինձ հարցրեց .

— Դուք, ձեր բարբառով այս ինքնաչարժի յետեւից կպցրած սայլակին, այս «բուքսիրին» ի՞նչ էք ասում :

— Կայտ, — պատասխանեցի ես :

— Կայ՞ն ,— ուրախացաւ նա : — Հիանալի բառ է, բնիկ հայկական : Մոռացուած է, բայց մեռած չէ : Պէտք է կեն – դանացնել :

Նա սկսեց խօսել մեր բարբառներում պահպանուած, մեր ժողովրդական խօսուածքի լեզուական անսպառ հարստութիւնների մասին :

— Բարբառները չատ հարստութիւններ ունեն իրենց մէջ, — ասաց նա : — Մերն է, է... մերը : Եկամուտ չէ : Ցանցանք է նստել այդ հարստութեան վրայ եւ տապանել, չօգտագործել : Ժողովրդի չունչը պէտք է մտնի մեր գրքերի մէջ : Անթիւ բառեր ունենք բարբառներում՝ պիպուկ, կարուկ : Միայն յիմարները կ'ասեն, թէ բարբառները սպառուած են, օգտագործուած : Աղբիւրի ջուրը կը սպառուի՞ :

Այնուհետեւ մեր հանդիպումներին հարցնում էր :

— Նոր բառ գտե՞լ ես :

Եւ լսում էր իմ «գտած» բառը, աչխուժանում , ստուգաբանում , արմատից բառեր կազմում ու սկսում թուել իր մայրենի Ախալքալաքի բարբառից գտածները :

Աղնիւ ու ճշմարիտ հայրենասէր էր Դեմիրճեանը :

— Զգուշացէք տղէտներից, — ասում էր մեզ : — Որոշ սահմանափակ , պատմութեանն անտեղեակ մարդիկ մեր ժողովրդի խոր մարդկային, բարի հայրենասիրական զգացմունքները «նացիոնալիստական » են համարում : Դա վիրաւորական է, սուտ եւ մանաւանդ կեղծ ու անարդարացի : Մեր ժողովուրդը խոր մարդկայնասէր է : Պէտք է նման տգէտներին պարզաբանել, թէ ինչ է նչանակում հայ մարդու հայրենասիրութիւնը :

Եւ նա այրւում էր ինքն իր մէջ, խօսում, փիլիսոփայում, բաղմաթիւ օրինակներ բերում, ոչնչացնող վէճ բացում իր հակառակորդների դէմ :

Խիստ նրբազգաց , չուտ վչտացող մարդ էր Դեմիրճեանը : Սաստիկ վիրաւորւում էր անպատ պաչտօնեաներից : Եթէ մի հակառակորդ ձեռքն ընկնէր, այսպէս ասած «փետրահան» կ'անէր մինչեւ լիակատար մերկացումը : Նրա սուր լեզուին , անվրէպ տրամաբանութեանը հակառակո՞րդ կը դիմանար :

Նա մինչեւ երկինք ուրախանում էր Հայաստանի վերաչինութեամբ , հայ ժողովրդի բարգաւաճմամբ : 54 թուականին զրողների համար, Տէրեան փողոցի վրայ, նոր չէնք կառուցուեց : Բնակարաններ էինք ստանում չունեցողներիս : Ինքը՝ Դեմիրճեանն էլ ցանկացաւ զալ այդ չէնքում ապրելու :

— Ջահելների հետ ապրելը ջահելութիւն է, — ասում էր նա :

Բայց նա չտեղափոխուեց նոր չէնքը :

— Մեծացել եմ : Հին օջախից չեմ ուզում կտրուել :

Եւ ահա մի երեկոյ նա անսպասելի եկաւ իմ բնակարանը չնորհաւորելու : Դա չափազանց բախտաւոր օր էր ինձ համար : Երեխաներս, որ մանր էին, իսկոյն կպան նրան, մտան նրա թեւերի տակ :

— Հը, ո՞նց էք, պուչպուչ մկնիկներ , — ուրախ հարցնում էր Դեմիրճեանը :

Լաւ օր անցկացրինք : Մենք չափազանց բախտաւոր էինք զրում մեզ, որ ապրում էինք այնպէս Մեծարենցի, Զապէլ Եսայեանի եւ Սուրէն Պարթեւեանի ապրած տներում :

Իսկ Դեկտեմբեր 14ին չորս ամսուան պատիժով բանտ կը մտնէր այս տղերքը զրողը, ու բանտէն էր, որ կը զրկէր իր բացման ճառը Յակոբ Գուրգինի յօբելեանին համար , որ տեղի պիտի ունենար յաջորդ օրը, Դեկտեմբեր 15ին, եւ որուն նախաձեռնողներէն մէկն ալ ինքն էր եղեր՝ Հայկանուչ Մառքին հետ միասին :

... Գարնան խանդավառ օրերէն դէպի ձմրան այս անհաճոյ պահը ոստոնուել անհրաժեչտ էր, ապա՛ղ .

... Ու հիմա, որ կը վաչեմ այս ափսոսափայ էջերը՝ թափառելէ ետք քանի մը վայրկեան հին աղուոր օրերու ծոցը, յուզում մը կը պաշարէ զիս, երբ միտքս կը բերեմ այն օրերու մարդիկը իրենց անուշ տեսիլքներուն մէջ : Դահիճը պիտի զոլ չուտով խոպոպել զանոնք այդ տեսիլքներուն ամէնէն չքնաղ մէկ պահուն, ու թոյլ պիտի չտար, որ անոնք տեսնէին նոր արշալոյսը, որուն հաւատացեր էին այնքա՜ն կատաղով, այնքա՜ն ջերմութեամբ :

Ջոհ զայրին այսպէս Մեծարենցի, Զապէլ Եսայեանի եւ Սուրէն Պարթեւեանի ասուլիսները :

Իսկ Դեկտեմբեր 14ին չորս ամսուան պատիժով բանտ կը մտնէր այս տղերքը զրողը, ու բանտէն էր, որ կը զրկէր իր բացման ճառը Յակոբ Գուրգինի յօբելեանին համար , որ տեղի պիտի ունենար յաջորդ օրը, Դեկտեմբեր 15ին, եւ որուն նախաձեռնողներէն մէկն ալ ինքն էր եղեր՝ Հայկանուչ Մառքին հետ միասին :

... Գարնան խանդավառ օրերէն դէպի ձմրան այս անհաճոյ պահը ոստոնուել անհրաժեչտ էր, ապա՛ղ .

... Ու հիմա, որ կը վաչեմ այս ափսոսափայ էջերը՝ թափառելէ ետք քանի մը վայրկեան հին աղուոր օրերու ծոցը, յուզում մը կը պաշարէ զիս, երբ միտքս կը բերեմ այն օրերու մարդիկը իրենց անուշ տեսիլքներուն մէջ : Դահիճը պիտի զոլ չուտով խոպոպել զանոնք այդ տեսիլքներուն ամէնէն չքնաղ մէկ պահուն, ու թոյլ պիտի չտար, որ անոնք տեսնէին նոր արշալոյսը, որուն հաւատացեր էին այնքա՜ն կատաղով, այնքա՜ն ջերմութեամբ :

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(13 եւ վերջ)

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԷՐ 1913-ԻՆ...

—o—

Կոմիտաս ոգեւորութեան իր ամէնէն տաք չրջանը պիտի մտնէր՝ աչխարհի հիացումը երթալ կորզելէ առաջին վերջին անգամ մըն ալ : Հայ երիտասարդութիւնը եւս պիտի խայտար իր հերթին, կեանքը պիտի խլրտէր ուսանողական եւ եակ միութիւններու ծոցէն ներս, ու հայ տղաքը ազատի պիտի թռցնէին այն տարուան իրենց մարզահանդէսին մէջ : Խանդավառութիւնը պիտի չրջէր Պոլսոյ բոլոր թաղերը ու արձագանգ պիտի տար դաւառէ դաւառ : Հայոց աչխարհը պիտի տուչորէր մօտալուտ երանութեան մը ծարաւով, աչքերը, աւա՛ղ , յառած այս անդամ եւս Եւրոպային : Նոր տենդ մը պիտի բռնէր հայ մտաւորականութեան մէջ ալ ու բոլոր մտածումները դաւառ պիտի կանչէր :Հայ զրողը նոյնպէս հորիզոն ու երկինք պիտի որոնէր իրեն, տոզորուած նոր երկունքով մը : Մարմին պիտի առնէին «Մեհեանն» ու «Նաւատարը»:

Մեր չուրջն ստեղծուած այս ընդհանուր խանդավառութեան մէջ՝ մեր առաջին մտածումներէն մէկը պիտի ըլլար, անչուչտ, ակսիլ զրական ասուլիսներու նոր չարք մը : Դեռ ամբողջ ցանկ մը ունէինք զրական դէմքերու, որոնք հերթի կը ըսպասէին մեր հանդիպումներուն նիւթ դառնալու համար : Կ'ուզէինք ասուլիսներ նուիրել ոչ միայն ապրող դէմքերու, այլ եւ մեղմէ անդարձ բաժանուողներուն ալ :

« Ազատամարտ»ի 1913 Նոյեմբեր 19ի թիւով հրատարակուած դեկոյցով մը կը հաղորդէի արդարեւ , թէ յառաջիկայ զրական ասուլիսը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 24ի կիրակին՝ նուիրուած Մի – սաք Մեծարենցի եւ թէ նոյն տարուան ասուլիսներու չարքը պիտի փակուի Սուրէն Պարթեւեանով եւ Զապէլ Եսայեանով , որոնցմէ առաջինը զրական հանդիպումի մը նիւթ պիտի դառնայ Դեկտեմբեր ու – թին, իսկ երկրորդը՝ երկու չաբաթ ետք, Դեկտեմբեր 22ին :

Եւ սակայն այս հանդիպումներէն ոչ մէկը տեղի ունեցաւ : Գրական ասուլիսները կանգ առին մէկէն, աւելի ճիշդ՝ անոնք չվերսկսան այլեւս :

Մեր խանդավառութիւնը դժնդակ պահ մը անցեր էր յանկարծ : Երազներով եւ յոյսերով արբեցած ու մեր հոգիները յառած հեռաւոր հորիզոններու՝ չէինք զգացեր, որ նախանձն ու տաելութիւնը ոստային կը հիւսէին մեր իսկ չուրջը եւ թոյնը կ'եռար երիտասարդ թուրքերու ներսը : Անոնք չէին հանդուրժեր, որ իրենց աչքերուն առջեւ հասակ նետէ երկհուան ոգին, ու զիրենք թողու ետեւ . Հոկտեմբերի մեր ռօնները, որոնք 1500 տարիները կ'ոգեկոչէին հայ մշակոյթին, եւ որոնց եկեր ներկայ էին եղեր Թալէաթ եւ ճէմալ եւս, անոնց հոգին լեցուցեր էին անպարտելի զայրոյթով եւ մոլեղնութեամբ :

Երիտասարդ Թուրքերը վաղուց կ'ուրոճային մեծ եղեռնը : Բայց գոյն սկսելու դեռ վայրկեանը չէր : Եւ սակայն կարելի ալ չէր սանձարձակ թողուլ Հայերը, որպէսզի երազներու անձնատուր ըլլան ու մտածեն Հայաստանի մը մասին :

Տօներու դինովութենէն դեռ չէինք սթափած, երբ երիտասարդ Թուրքերը սկսան զգացնել թէ միչտ ներկայ են իրենք : Ատափազարի մէջ ռօներու առթիւ պատահած դէպք մը՝ ժանտարմի մը սպանութիւնը, պատրուակ եղաւ , որպէսզի մահուան պատիժ տան հայ երիտասարդի մը՝ դիտնալով հանդերձ, որ բուն մարդասպանը չէր : Մեղի զոհ մըն պէտք է, — ըսաւ ճէմալ Վարդէսին եւ Զարդարեանին, իմ իսկ ներկայութեան :

Պատերազմական Ատեանը Պըքըստընի յօդուածին վրայ հետապնդումի սկսաւ «Ազատամարտ»ի դէմ : Զոհը կոչուած էր դառնալու այս տղերքը զրողը, իրրեւ պատասխանատու անօրէնը թերթին, ճիշդ այն պահուն, երբ զրական ասուլիսներու նոր չարքը կազմակերպելու վրայ էր ան :

Զոհ զայրին այսպէս Մեծարենցի, Զապէլ Եսայեանի եւ Սուրէն Պարթեւեանի ասուլիսները :

Իսկ Դեկտեմբեր 14ին չորս ամսուան պատիժով բանտ կը մտնէր այս տղերքը զրողը, ու բանտէն էր, որ կը զրկէր իր բացման ճառը Յակոբ Գուրգինի յօբելեանին համար , որ տեղի պիտի ունենար յաջորդ օրը, Դեկտեմբեր 15ին, եւ որուն նախաձեռնողներէն մէկն ալ ինքն էր եղեր՝ Հայկանուչ Մառքին հետ միասին :

... Գարնան խանդավառ օրերէն դէպի ձմրան այս անհաճոյ պահը ոստոնուել անհրաժեչտ էր, ապա՛ղ .

... Ու հիմա, որ կը վաչեմ այս ափսոսափայ էջերը՝ թափառելէ ետք քանի մը վայրկեան հին աղուոր օրերու ծոցը, յուզում մը կը պաշարէ զիս, երբ միտքս կը բերեմ այն օրերու մարդիկը իրենց անուշ տեսիլքներուն մէջ : Դահիճը պիտի զոլ չուտով խոպոպել զանոնք այդ տեսիլքներուն ամէնէն չքնաղ մէկ պահուն, ու թոյլ պիտի չտար, որ անոնք տեսնէին նոր արշալոյսը, որուն հաւատացեր էին այնքա՜ն կատաղով, այնքա՜ն ջերմութեամբ :

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(13 եւ վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ԾԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԺԲ. դարու երկրորդ կիսուն հայ ազատագրական չարժման երկու կարեւոր կեդրոններ ծնունդ առին, առաջինը Հնդկաստանի եւ երկրորդը՝ Ռուսաստանի մէջ: Այս չարժումին գլուխը կը դտնուէին ընդհանրապէս հայ առեւտրականներ, որոնցմէ մէկը՝ Լազարեան ընտանիքը մէր էր հակայ դրամագլուխի: Ռուսիա տեղափոխուելէ ետք, յիշեալ ընտանիքը յաջողեցաւ իր ձեռքին մէջ կեդրոնացնել մեւաքսի եւ ճարտարարուեստի կարգ մը ճիւղերու արտադրութեան մէկ կարեւոր մասը: Լազարեանները մաս կազմեցին ռուս ազնուականութեան դասին եւ, միաժամանակ, դարձան կարեւոր դործիչներ՝ հայ ազատագրական չարժումին: Քառասուն տարի չարունակ Յովհաննէս Լազարեան եղաւ միակ միլիոնորդը ռուս արքունիքին եւ հայկական այլեւայլ չըրջանակներու միջեւ: Անոնց չանքերով է, որ ԺԹ. դարու սկիզբները Մոսկուայի մէջ բացուեցաւ Լազարեան ճեմարանը, որ մեծ ծառայութիւն ունեցաւ հայ մչակոյթին զարգացման դործին մէջ:

Լազարեաններու քաղաքական եւ մչակութային դործունէութեան առանցքը Հայաստանի ազատագրումն էր օտար

կինք Դեմիրճեանի հետ, նրա վիպական, մարդարէական չուքի տակ:

×

Անձրեւախառն ձիւն էր գալիս: 1956ի աշունն էր: Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճից մինչեւ կայարանի հրապարակը մեր ուսերի վրայ տարանք հայ դրակատնուհեան կանդնած, բայց չվախճանած, յարատեւող փառքը, մեծ մարդու, մեծ դրողի՝ Դերենիկ Դեմիրճեանի սըրտի մէջ ըլլար, ինքնիրենը փսփսաց:

— Էհ, վերջապէս բարիք մը ըրի ... ո՞վ դիտէ, կրնայ ըլլալ որ ալ ասկէ եառքը բախտս բացուի:

Մարթօշ, այս մարդուն տարօրինակ քնթայքէն չափազանց ազդուած, ըսաւ.

— Եկէք, ազարակ եկէք ու պատառ մը բան կերէք հետերնիս ...: Անանկ կ'ե – թեայ որ քանի մը օրէ ի վեր պատառ մը բան չէք դրած բերաննիդ ...:

— Գէշ չըլլար, պատասխանեց դատարկապորը:

Կակաս եւ Նունիկ բնազդական երախ – տպիտութեամբ մը իրենց ազատարարին ձեռքէն բռնեցին եւ իրենց տունը առաջնորդեցին:

Տունը հեռու չէր, կանանչ տերեւներուն տեսէն տանիքը կ'երեւար, ծխնելոյզէն մուխի սիւնակ մը կը բարձրանար դէպի ամպերը:

Հիմա տուն հասած էին արդէն, տղաքը իրենց առաջուան կերպարանքն առացած էին: Նունիկ կը ժպտէր, իսկ փոքրիկ կակոսը որ տակաւին բան մը չէր հասկըցած անցած դարձածէն, կը հարցնէր.

— Մայրիկ, Ակռապլիկը լինչո՞ւ խածնել ուզեց լինձի... անիկա առաջ առանկ բան չէր ըներ ...:

Մարթօշ, որ անոնց առջեւէն կ'երթար, դուռը կռնակի վրայ բացաւ դատարկապորաին առջեւ: Այս վերջինը տեսնելով իրեն ցոյց արուած լաւ ընդունելութիւնը, կամաց կամաց ուժ առացաւ:

Թափառաշրջիկը համեստօրէն կահա – ւորուած բայց մաքուր սենեակէ մը ներս մտնելով՝ գոհունակութեան լայն չունչ մը առաւ:

Մեծ կակ ջեռոցի մը վրայ կախուած պատուկ մը քիրկ քիրկ կը քթքթար... եւ ախորժակ բացող հոտ մը կը տարածէր սենեակին մէջ:

— Նստեցէք սըանկը, ըսաւ ազարակա – պանուհին պատուհանին քովը եռոտանի փայտէ աթոռ մը ցոյց տալով անոր: Նունիկ, զնա սրիկ ման մը նոր վինիէն բեր:

Ապա, հոգին մէջ թաղուած կարասի մը նորդեկին:

Տունը հեռու չէր, կանանչ տերեւներուն տեսէն տանիքը կ'երեւար, ծխնելոյզէն մուխի սիւնակ մը կը բարձրանար դէպի ամպերը:

Հիմա տուն հասած էին արդէն, տղաքը իրենց առաջուան կերպարանքն առացած էին: Նունիկ կը ժպտէր, իսկ փոքրիկ կակոսը որ տակաւին բան մը չէր հասկըցած անցած դարձածէն, կը հարցնէր.

— Մայրիկ, Ակռապլիկը լինչո՞ւ խածնել ուզեց լինձի... անիկա առաջ առանկ բան չէր ըներ ...:

Մարթօշ, որ անոնց առջեւէն կ'երթար, դուռը կռնակի վրայ բացաւ դատարկապորաին առջեւ: Այս վերջինը տեսնելով իրեն ցոյց արուած լաւ ընդունելութիւնը, կամաց կամաց ուժ առացաւ:

Թափառաշրջիկը համեստօրէն կահա – ւորուած բայց մաքուր սենեակէ մը ներս մտնելով՝ գոհունակութեան լայն չունչ մը առաւ:

Մեծ կակ ջեռոցի մը վրայ կախուած պատուկ մը քիրկ քիրկ կը քթքթար... եւ ախորժակ բացող հոտ մը կը տարածէր սենեակին մէջ:

— Նստեցէք սըանկը, ըսաւ ազարակա – պանուհին պատուհանին քովը եռոտանի փայտէ աթոռ մը ցոյց տալով անոր: Նունիկ, զնա սրիկ ման մը նոր վինիէն բեր:

Ապա, հոգին մէջ թաղուած կարասի մը

ՎԻՏՕՔ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԹԻԱՊԱՐՏԸ

Խորհրդաւոր դատարկապորը կամաց մը իր ձեռքը անոնց ձիւնապիտակ ճակատին մօտեցուց ... եւ առանց դանդաղելու համարձակութիւնն ունենալու, եղած տեղը անչարժ մնաց, աչքերը գոցեց եւ կարծես թէ խորհրդաւոր երազի մը մէջ ըլլար, ինքնիրենը փսփսաց:

— Էհ, վերջապէս բարիք մը ըրի ... ո՞վ դիտէ, կրնայ ըլլալ որ ալ ասկէ եառքը բախտս բացուի:

Մարթօշ, այս մարդուն տարօրինակ քնթայքէն չափազանց ազդուած, ըսաւ.

— Եկէք, ազարակ եկէք ու պատառ մը բան կերէք հետերնիս ...: Անանկ կ'ե – թեայ որ քանի մը օրէ ի վեր պատառ մը բան չէք դրած բերաննիդ ...:

— Գէշ չըլլար, պատասխանեց դատարկապորը:

Կակաս եւ Նունիկ բնազդական երախ – տպիտութեամբ մը իրենց ազատարարին ձեռքէն բռնեցին եւ իրենց տունը առաջնորդեցին:

բռնապետութեան լուծէն եւ լուսաւորութեան տարածումը հայկական իրականութեան մէջ:

Ահա այս հարցին լուսաբանութեան նուիրուած է Վ. Դիլոյեանի «Լազարեան – ներու հասարակական – քաղաքական դործունէութեան պատմութիւնից» աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ վերջերս Հայաստանի դիտութիւններու ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկութեան նախաձեռնութեամբ:

×

Սոֆիայի «Նարոդնա Կուլտուրա» հրատարակչականը, որ լոյս ընծայած էր Վահթանդ Անանեանի «Սեւանի ափին» դիրքը, վերջերս հրապարակ հանեց նոյն հեղինակին «Յովազաձորի դերիները» արկածային վիպակը:

Յառաջաբանին մէջ դրուած է, որ հայ հեղինակին այդ դիրքը չատ յաջող դործ մըն է: Անոր պատանի հերոսները կուտան անկեղծ ընկերասիրութեան եւ ազնիւ դործերու օրինակներ: «Վիպակը դրուած է իրաւ հայկական դունագեղութեամբ եւ իր ժողովուրդին, անոր կենցաղին եւ իր հայրենի բնութեան նկատմամբ տածած մեծ սիրով»:

Դիրքը ռուսերէնէ թարգմանած է Մարիա Դրակովա, նկարազարդած է Ալիս – սօ Նէյկով:

«Յովազաձորի դերիները» չքեղ հրատարակութեամբ լոյս տեսած է նաեւ չեխերէն, դերմաներէն, սլաներէն եւ այլ լեզուներով:

×

«Ալդ Աստուծոյ զօրութեամբ Արդիւնին, Մենուայի որդին, այս հովը ամրոցը կառուցանեց եւ անուանեց զայն Երեբունի՝ ի հզօրութիւն Բիայնայի եւ ի ահաբեկում թշնամի երկիրներու ...»: Այս բառերը սեպագրուած են Ք. Ա. 782ին:

Ուրարտական այդ արձանագրութիւնը առաջին ղրաւոր յիշատակութիւնն է այն փոքրիկ բերդաքաղաքին մասին, որուն հայ աւանդական հոդին վրայ ստեղծուած միւս քաղաքներէն այնքան տարբեր բախտ վիճակեցաւ: Արդարեւ, անիկա դարձաւ Հայութեան տենչանքներուն քաղաքը, վերածնած Հայաստանի մայր ոստանը: Անոր 2748 տարիներու անցեալի պատմութեան նուիրուած է Ա. Սիմոնեանի «Երեւան» մենադրութիւնը, որ վերջերս լոյս ընծայած է «Միտք» հրատարակչականը:

Հեղինակը օգտագործած է Երեւանի պատմութեան, տնտեսութեան, մչակոյթին վերաբերեալ բազմատեսակ աղբիւրներ՝ ուսումնասիրութիւններ, յօդուածներ, դիւանային եւ հնադիտական նիւթեր:

Աչխատութեան հիմնական մասը նուիրուած է նոր Երեւանին: Փաստական հարուստ նիւթերով ցոյց տրուած է այն վերելքը, զոր վերջին տասնամեակներուն արձանագրած Երեւան՝ դառնալով ժամանակակից արդիւնաբերութեան եւ ծաղկուն մչակոյթի քաղաք մը:

Գրքին կցուած է Երեւանի պատմութեան ղեկաւար ղէպքերուն ժամանակագրութիւնը:

×

Արտաչէս Մխիթարեան «Վրաստանի սովետահայ դրականութիւնը» խորագրուած դիրք մը հրատարակեց, ուր կը ներկայացնէ Վրաստանի հայ դրականութեան պատմութիւնը՝ 1920էն մինչեւ 1960ի սկիզբը:

Թիֆլիս երկար ժամանակ եղած է հայ մչակոյթի մեծադոյն օճախներէն մէկը: Նոյնիսկ յետագային, երբ իբրու բերումով Երեւանի մէջ կեդրոնացաւ մեր ազգային մչակոյթին զարգացման թափը, Թիֆլիս չարունակեց նչանակալի դեր կատարել այս ուղղութեամբ:

1921ին, Վրաստանի մայրաքաղաքին մէջ Յովհ. Թումանեանի նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ Հայարտասուը (հայ արուեստի տուն): Անոր չուրջը կը հաւաքուին դրողներ, դրականագէտներ, եւ – րաժիչաններ եւ նկարիչներ:

20ական թուականներուն Թիֆլիսի մէջ կը չարունակեն ստեղծագործել մեծ վիպասան Նարդոսը, բանաստեղծ Յակոբ Յակոբեանը, արձակագիր Մաթեւոս Դարբինեանը, մանկագիր Յակոբ Ապաբարը եւ ուրիչներ:

Գրքին մէջ հանդամանօրէն բնութագրուած են ժամանակակից վրացահայ դրողներ Մարտին Քարամեանի, Յովհաննէս Կարայեանի, Վերուժ Թորգոմեանի, Բենիկ Սէյրանեանի, Մկրտիչ Ասլանեանի, Սահակ Մանուչլեանի եւ ուրիչներու ստեղծագործութիւնները: Ցատուկ տեղ տրուած է Աբխազահայ դրողներուն եւս: Հեղինակը անդրադարձած է նաեւ դրական – դեղարուեստական հիմնարկու – թիւններուն, կազմակերպութիւններուն դործունէութեան, զանազան ժամանակաչրջաններուն հրատարակուած դրական պարբերականներուն կատարած դերին մասին:

×

Արշակ Զօպանեանի ստեղծագործութիւններուն լաւագոյն մասը «Հայաստան» հրատարակչութիւնը առանձին հատորով մը լոյս ընծայեց վերջերս:

Հատորը կը բացուի «Բանաստեղծութիւններ» բաժինով: Զօպանեան դեռ Պոլսոյ կեդրոնական վարժարանի սան էր, երբ բանաստեղծութիւններ սկսաւ հրատարակել 90ական թուականներու մամուլին մէջ, իսկ յետագային հրատարակեց քերթուածներու քանի մը հաւաքածոներ («Արչալոյսի ձայներ», «Քերթուածներ» եւայլն): 1950ին, Զօպանեանի դրական – հրապարակագրական դործունէութեան վաթսունամեակին կապակցութեամբ փա–

րլղի մէջ լոյս տեսաւ անոր «Բանաստեղծութիւններ» խորագրով ստուար հատորը, որ կ'ամփոփէր անոր չափածոյին լաւագոյն մասը: Այդ հաւաստագոյէն ընտրուած են այս հատորին քերթուածները:

Հատորին «Արձակ էջեր» բաժինին մէջ ընտրութեամբ դետեղուած են հեղինակին կենդանութեան օրով լոյս տեսած «Պատկերներ», «Կեանք եւ երազ» հատորիակները եւ «Տղու հոգիները» փոքրածաւալ հաւաքածոն:

Գրքին երրորդ՝ վերջին բաժինը կը կազմեն դրական եւ արուեստաբանական յօդուածները, որոնք նուիրուած են Գ. Նարեկացիի եւ Քուչակի, Աբովեանի եւ Սունդուկեանի, Թումանեանի եւ Պետրոս Ադամեանի, Դանիէլ Վարուժանի եւ Սիամանթոյի, Համաստեղի եւ Զարիֆեանի, էդդար Շահինի եւ Յովսէփ Փուչմանի, Էմիլ Վերհարնի եւ Վիկթոր Հիւկոյին: Այս բաժինին մէջ դետեղուած է Զօպանեանի դրաքննադատական դրչին եւրախայրիքը՝ «Պետրոս Դուրեանի» ուսումնասիրութիւնը:

×

ՀԻՆ ՎԷՊ ՄԸ

Երեւանի Մեսրոպ Մաչտոց մատենադարանը լոյս ընծայեց միջնադարեան վէպ մը «Բարիզ ասպետին ու Վիէննայի դեղեցկուհիին վէպը»ին հայերէն փոխադրութիւնը: Այս վէպը որ անսահման ժողովրդականութիւն կը վայելէր միջնադարեան Եւրոպայի մէջ, թարգմանուած է 1587ին հայ հրատարակիչ Յովհաննէս Թրղենցիի կողմէ, որ Մարսիլիա կը դրտնուէր: Վէպը, որ բաղկացած է 2300 տուներէ, եւրոպական «բարեկիրթ դրականութեան» իբրեւ նմոյշ՝ հայերէնի թարգմանուած առաջին դործերէն մէկն է: Մատենադարանի աչխատակիցները այս վէպին վրայ աւելցուցած են «Վիէննեական քաղաքի պատմութիւն» մը, զոր 1614ին դրած է Յովհաննէս Թրղենցիի որդին Մաչտոց Եւդոկիացի: Այդ ժամանակաչրջանի հայերէն կենդանի ու պատկերալից լեզուին աչքառու նմոյչներէն մէկն է ան: Երկու դործերը հրատարակուած են մէկ հատորով:

Առաջին անդամ ըլլալով լոյս ընծայուած Թրղենցիի ու Եւդոկիացիի այս ձեռադիրները մեծ արժէք կը ներկայացնեն եւրոպական երկիրներու պատմաբաններուն ու դրական քննադատներուն համար:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Անոնք որ խօսիլ սորվեցուցին մեզի՝ մոռցան լռել ալ սորվեցնել:

ԿԷՕԹԷ

Միակ անկեղծ սէրը՝ մօր սէրն է:

ԹԱԼՄՈՒԴ

մարդը չունին վրայ նետուեցաւ, երկու ձեռքերովը բռնեց ճանճի պէս խեղդեց: Աղէկ որ վրայ հասաւ, չէ նէ ճաղուկներս հիմա հիւանդանոցը պիտի ըլլային ...:

— Իրա՞ւ կատղած չունը մեռցուցիր, հարցուց ազարակապանը ղէպի թափառաշրջիկը յառաջանալով:

Այս վերջինը գլխու հաստատական նչան մը ըրաւ:

Աստր վրայ մչակը ձեռքը անոր ուսին դնելով կարուկ կերպով ըսաւ.

— Ով ըլլալդ չեմ դիտեր, ուրիէ գալդ չեմ դիտեր, ուր երթալդ ալ չեմ դիտեր, բայց դիտցած եղիր որ աս տունին մարդն ես դուն ... տունը քուդդ է ...:

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ թափառական ուղեւորը խեղդուկ ձայնով մը եւ գլուխը խոնարհեցուց:

— Ինչ շնորհակալ կ'ըլլաս, եթէ չնորհակալութիւն յայտնելիք մէկը կայ՝ ան ալ ես եմ, ըսաւ ժպտելով:

— Այո, բարեկամս, չնորհակալ եմ, չնորհակալ եմ անոր համար որ երկար ատենէ ի վեր առաջին անդամն է որ ատենկ բարի խօսք մը կը լսեմ ... ա՛խ, ա՛խ, չէք դիտեր, չէք դիտեր. անանկ ուրախ եղայ, անանկ գոհ մնացի որ, ինքզինքս ձեզի հասկցնելու համար խօսք չեմ դտներ ...:

ԱՐԹԻՒՐ ՊԼԸՆԻՏ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Լօժէնի Քէ – միզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՀ. ՔԷՄԻՋԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Մեռաքեան ընտանիք (Էփինէ) հարիւր ֆրանք կը նուիրէ : Արամ Տէր – Յարու – թիւնեան (Էփինէ) 30 ֆր. կը նուիրէ :

(Մատնալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է 30 ֆրանք Տիկին Ռոզ Հանըմեանէ, ի յիշատակ իր ամուսնոյն՝ Արտաւազդ Հանըմեանի :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութիւնը իր մասնաճիւ – ղերով յաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Վա – հան Երանոսեանի, Տէր եւ Տիկին Երա – նոսեանի նաեւ Տ.Տիկ.Մինճեանի իրենց մօ – րեղբօր եւ ազգականին՝ ՎԱՀԷ ՅԱԿՈԲ – ԵԱՆի (Սկիւտարցի) մահուան առթիւ :

ԳՈՐԾ ԿՐ ՓՆՏՌԷ

Միջին տարիքի հայ կին մը մնայուն դործ կը փնտռէ, տան աշխատանք, իբր – նակութիւնով : Դրել Տիկին Եապուլեանի, 8, Ave. d'Eylau, Paris (16e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Տէր Վահան Վար – դապետ Թօփալեանի :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Բաբգէն Սիւնի խումբին :

Շաբաթ (25 Փետրուար) երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին ,

SALLE DE CONFERENCES
DES MUTILES DU TRAVAIL
(3ème étage)
Ave. Emile Loubet

Դասախօսութիւն (Հայերէն եւ ֆրանսե – րէն) : Երգ, արտասանութիւն , խմբերգ , (Հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Մուտքը ազատ է

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

1.— *ՏՆՕՐԷՆ ՄԸ, օժտուած վարչա – կան կարողութիւններով ,*

2.— Հիւանդապահուհի մը :

3.— Խոհարար մը :

4.— Հանձերդապահուհի մը :

Մնունդ եւ բնակարան ապահովուած են :

Մտիպօղարար եւ չուտով պիտի Աղքա – տախնամի դրասենեակը, 32 Բիւ տը Թրէ – վիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770–77–73 :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր : Գեղարուեստական ճոխ բաժին .—

Կը մասնակցին երգչուհի՝

ՎԵՐԱ ՀԱՅՈՒՆԻ

Տիկին Քիւթնէրեանի ՍՕՍի պարա – խումբը :

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ նուագախումբը

Վիճակահանութիւն , ճոխ պիւֆէ , Մուտք 10 ֆր. (ուսանողներու կէս գին)

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Ս. Խաչ ընկերակցութեան մօտ, 10պիս, Րիւ Թուէն :

Հեռաձայն՝ 033 – 02 – 12

C. C. P. Paris 8391-30

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կո – չին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան ՀԱՄԵՐԴ, մեծակատարու – թեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սը – րահին մէջ : Մանրամասնութիւնները յե – տագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախա – ձեռնութեամբ .—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէս :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան – դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փա – լէ ոէ Քոնկրէ սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տարօնի երգերու ուսումնասիրութիւն
Արմենուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի պե – ղարուեստական ցերեկոյթով մը կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Թան Կուժոն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնս կը պատ – րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա – կանի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ : Կիրակի Մայիս 14ին :

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ կիրակի
Վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի պե – ղարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, կի – րակի :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Մարտ 18ին
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն, ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ չրջանի բոլոր ընկերները , Երկուշաբթի (Փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Թերար Սթե – ֆանէսքոյի էմիսիոնը .—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փետրուար 26ին Տճտեսի , Մարտ 5ին Դատաւորի , 12ին՝ Գալատեան հինդ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերուս – թիւնները կը սկսին ուշին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու առաջին կը կատարուի հոգեհանդիստ, եւ ապա Ա – րեւագալի արարողութիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉի Պանեէօ – Քաշանի մասնա – ճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէս – օրէ ետք ժամը 3·30ին, ընկերուհի Հէ – քիմեանի բնակարանը, 144 Ավընիւ Արիս – թիտ Պրիան (Պանեէօ) : Կարեւոր օրա – կարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրա – ժեշտ է :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

Հեղ. ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ–ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Ականատեսի վկայութիւններ
Կը պտնուի

Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ եւ ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ
77, Rue Robert Dupont — 92 - Asnières
Tél. : 733-11-00

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

1967 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՁԴ	50 Ֆ.	միջոցու 1/4 սիւռակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	միջոցու 1/8 սիւռակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՑՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԷՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ–ԱՆՈՑՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
23 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10845 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 43e ANNÉE — Nº 10.845

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍ ԱՊՐԱՆՔԸ ՈՐՈՒՆ ԿՈՒՏԱՆ

—o—

Բ.

Սթալին մեռաւ 1953 Մարտ 5ին :

կարսն ու Արտահանը չվերադարձուե – ցան Վրաստանի :

« Հանճարափայլ»ի կենդանութեան վը– րայիք հոգային աւելի լայն պահանջներ ունէին Թուրքիայէն :

1944ի Դեկտեմբերին Թիֆլիսի Զարիա Վոստոկա (Արեւելեան Աբչալոյս) թերթին մէջ վրացի երկու փրոֆէսէօրներ պատ – մական փաստաթուղթերով կ'ապացուցա – նէին, որ Վրաստանի կը պատկանին Պա – թումէն սկսեալ մինչեւ Սպեր, Սեւ Ծովու եզերքէն դէպի արեւմուտք երկու հարիւր քիլոմեթր երկարութեամբ հողեր — ուր կ'ապրին Թրքացած Վրացիներ (Աճառ) եւ Լազեր : Սթալինն էր թելադրած ան – յուշտ այդ գրութիւնը :

Միջազգային մամուլը արձագանգ եղաւ այն ատեն այս անակնկալ եւ տարօրինակ պահանջներուն, որոնք երկինքէն ինկածի տպաւորութիւն ձգեր էին : Ցետագային Վրացիք կարծես բոլորովին մոռցու – թեան տուին զանոնք : Գոնէ ա՛լ չխօսեցան Թուրքիայէն հողային պահանջ ունենալու մասին, հաւանաբար դիւանագիտական պատճառներով :

Ցարակոյս չկայ, որ Թուրքերը հասկը– ցեր էին Վրացիներու թաքուն միտքը : Սակայն ձայն չէին հաներ՝ քանի՛ ոյժ էր վրացի ամենազօր մենաւէրը : Աճառիս – տանի եւ Լազիստանի պահանջներէն եաք Վիչինսքի Վրացիներուն համար պահան – ջեր էր Կարսն ու Արտահանը՝ 1947 Հոկ – տեմբեր 24ին, ինչպէս տեսանք :

Անդարայի եւ Մոսկուայի դիւանագի – տական զաղտնիքները չեն պարզուած բո – լորովին : Դէպքերէն դատելով կարելի է հետեւցնել սակայն, որ Սթալինի մահէն եաք Թուրք կառավարութիւնը պահանջած է Յորհ. Միութենէն, որ պաշտօնական յայտարարութիւն մը ընէ հողային հարցի մասին :

Ու Մոլոթով, Մոսկուայի արտաքին նախարարը, «ժողովուրդներու առաջնոր– դ»ին մահուընէն երեք ամիս չանցած՝ 1953 Մայիս 30ին՝ «յանուն Վրաստանի եւ Հայաստանի» պաշտօնապէս հաղորդեց Անդարայի կառավարութեան՝ թէ այդ երկու երկիրները հողային ո՛չ մէկ պա – հանջ ունին Թուրքիայէն :

Մոլոթով ո՛չ Վրաստանի, ո՛չ ալ Հա – յաստանի կառավարութենց կարծիքն ու հաւանութիւնն էր առած նման պատաս – խանատու ծանուցագիր մը ներկայացնե – լու համար Թուրքերուն՝ հանդիսաւորա – պէս :

Սակայն Յ. Միութեան այս երկու ա – զդ՞ա, անկա՞խ ու հաւասարազօ՞ր Հան– րապետութիւնները ձայն – ծպտուն չհա – նեցին, ո՛չ մէկ բողոք ներկայացուցին Կրեմլինի :

Զկրցան հարցնել թէ որո՞ւն ապրանքը որուն կուտար : Ի՞նչ իրաւասութեամբ կը խօսէր յանուն երկու ազգերու, որոնք ըստ խորհրդային Սահմանադրութեան ինքնո– րոշման իրաւունք ունէին ... :

Գնաց Մոլոթովը : Մնաց Խրուշչեւը : Անդարայէն Թուրք երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու պատուիրակութիւն մը այցելեց Մոսկուա՝ Ազգային Մեծ Ժո– ղովի նախագահ Իւրկիւպլիի (եաքէն վար– չապետ) գլխաւորութեամբ :

Առաջին ընդունելութեան վայրկեանին իսկ Խրուշչեւ, առանց որեւէ պատճառի, յայտարարեց Թուրք խորհրդարանական պատուիրակութեան՝ թէ Յ. Միութիւնը Հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիոյ դէմ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄ

—o—

Նախագահը տը կոլ օգտուելով իշխան Նորոտոմ Սիհանուքի փարիզ այցելութե – նէն անմիջապէս առաջ խօսեցաւ Վիէթնամի մասին, անուղղակի դատապարտելով « արտաքին միջամտութիւնը » այլ խօս – քով Միացեալ Նահանգները :

Քամպոճի գեկավարը ճաշի հիւրն էր ու կոլի եւ այս առթիւ արտասանած բաժա – կաճառին մէջ է որ նախագահ ու կոլ դատապարտեց Վիէթնամի պատերազմը : «Ինչ որ հասարակաց է Քամպոճի եւ Ֆը– րանսայի, չէշտեց ու կոլ, նաեւ ու մա – նաւանդ դատապարտումն է այն ատելի կռիւին, որ տեղի կ'ունենայ ձեր երկրին դուռներուն իսկ եւ այն համոզումը, որ այս ողբերգութիւնը ելք կրնայ գտնել միայն երբ վերջ տրուի արտաքին միջա – մտութեան, որ պատճառն է անոր եւ հա– մաձայնին բոլոր չհակիւդ երկիրներն – րը Վիէթնամի ժողովուրդին ինքնո – րոշման իրաւունքին վրայ»,

Իր կարգին իշխան Սիհանուք չէշտած է թէ «մեր ասպատն, ասիական հարաւ – արեւելքի ասպատն մութ է եւ մութ պի– տի մնայ յորչափ երկարի Վիէթնամի պատերազմը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՑԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Պերնար Ֆալ, Ֆրանսայի լրագրող եւ դրագէտ, մասնագէտ վիէթնամեան պատերազմնե – րու մեռած է առջի օր, զոհ ականի պայ– թումի մը : Վիէթնամ գացած էր ամե – րիկեան պարբերականի մը համար : Ծը – նած էր 1926ին, բայց 1957էն ի վեր Ամե – րիկա հաստատուած էր :

ԺԸՆԵԻԻ մէջ միշտ կը չարունակուի «17»երու ժողովը ապագինման մասին (Ֆրանսա չի մասնակցիր) , առանց որեւէ ելք գտնելու :

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի գործադուլը բոլորովին պիտի խանգարէ երթեւեկը Ուրբաթ իրի– կուն ժամը 18էն կիրակի առաւօտ ժամը ութ : Պիտի տեւէ մանաւանդ արուար – ձաններու երթեւեկը : Սենտիքաները նոր աղդարարութիւն մըն ալ ըրած են, ի

յէն :

Ցետոյ, կարծես ինքնարդարացման հա– մար, անմիջապէս աւելցուց, որ Թուր – քիայէն հոգ պահանջողը հանդուգնեալ Սթալինն էր : Հիմա, որ անիկա չկայ, ո՛չ մէկ պատճառ մնացած է ամբաստնելու համար Թուրքեւխորհրդային բարեկամու– թիւնը, որուն հիմը դրած էին Լենինն ու Մուսթաֆա Քեմալը :

Խրուշչեւն ալ դնաց, ինչպէս Մոլոթո– վը : Սակայն Մոսկուայի Թրքասիրական քաղաքականութիւնը նոյնը մնաց : Աւե – լին : Օր ըստ օրէ աւելի սերտացաւ :

Անդարա – Մոսկուա փոխադարձ այցե– լութիւնները հետզհետէ աւելի յաճախ – դէպ դարձան : Պատգարնիէն եաք Կոսի – դին պերճախօս ապացոյցները տուաւ եր – կու երկիրներու սիրազեղ բարեկամու – թեան :

Ու ամէն բանէ առաջ ինք ալ իր կար – ծին կրկնեց Մոլոթովի եւ Խրուշչեւի հա – ւատիքները թէ Յորհ. Միութիւնը հո – գային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիա– յէն : Ո՛չ թէ պահանջ չունի, այլ տալիք ունի : Ու մէլիոններ տուաւ՝ ողջնչելու համար անանկութեան դուռը հասած Թուրքիան, հետեւելով Լենինի գծած գի– ւանադիտական բո՛ր ձգած քաղաքականու – թեան :

ՀՐԱՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

—o—

Ուղղափառ եկեղեցիներու ժողովը որ դումարուած էր Անթիլիաս, իր աշխա – տանքները չարունակեց եւ վակուեցաւ Անթիլիասի կաթողիկոսարանին մէջ : 3 Փետրուար, Ուրբաթ առաւօտեան երկու նիստերը յատկացուեցան խմբական աշ – խատանքներու, որոնց արդիւնքը, ուր նախագիծեր ներկայացուեցան Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերու լիագումար նիստերուն՝ քննութեան համար : Որոշ փոփոխու – թիւններ կրնէ եաք ընդունուեցան հե – տեւեալ նախագիծերը . —

1.— Քրիստոնէական դաստիարակու – թիւնը՝ յարաբերաբար

Ա) Մինչավայրին

Բ) Մանուկի հոգեբանական զարգաց – ման ընթացքին

Գ) Ուղղափառ եկեղեցւոյ դաւանու – թեան :

2.— Առաջարկներ, ուղղուած Արեւել – եան Ուղղափառ եկեղեցիներու Մնայուն Ցանձնախումբին : Սոյն նախագիծը կը պարունակէ եօթը կէտեր ,— Տեղեկա – գրական , հրատարակչական, ընդհանրա–

կան եւայլն : Կ'առաջարկէ նաեւ ութ հո – գինոց հրատարակիչ մարմին մը եւ, վեր– ջապէս, հնգամեայ շրջանի մը վրայ բաժ– նուած 54.500 տոլարի պիւտճէ մը :

3.— Ընդհանուր սկզբունքներ՝ կրօնա – կան դասագրքերու պատրաստութեան ա – րընչութեամբ :

4.— Քրիստոնէական Դաստիարակու – թեան նուիրուած ուսուցիչներու պատ – րաստութեան :

5.— Երիտասարդ եւ ուսանող սերունդի քրիստոնէական դաստիարակութիւն :

6.— Ձափահաս հաւատացեալներու քը– րիստոնէական դաստիարակութեան դա – նազան կերպեր եւ ուղղութիւններ :

7.— Արեւելեան եկեղեցիներու կեց – ուածքը էքիմենիք (միջեկեղեցական յա – րաբերութիւններ) չարժման հանդէպ եւ անոր արտայայտութիւնը քրիստոնէական դաստիարակութեան մէջ :

Շաբաթ երեկոյեան վերջին նիստին ժո– ղովը միաձայնութեամբ ընդունեցաւ Սա– մուէլ Եպիսկոպոսի առաջարկած բանաձե– ւը , որով ժողովս կ'արձանագրէ իր ան – կեղծ եւ խորունկ չնորհակալութիւնը Քը– րիստոնէական Դաստիարակութեան Հա – մաչխարհային Յորհուրդին, հիւր դասա– խօսներու եւ խորհրդականներուն , քար – տուղարներուն եւ բոլոր անոնց , որոնց աջակցութեամբ եւ նուիրեալ աշխատանքով ժողովս կրցաւ յաջողապէս իր լրումին հասցնել իր առաջադրութիւնները :

ԿԻՐԱԿԻԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

Նախապէս եղած կարգադրութեան մը համաձայն, Կիրակի առաւօտեան բոլոր ժողովականները ներկայ գտնուեցան Պէյ– րութի Աստրուց Առաջնորդանիստ եկե – ղեցւոյ մէջ մատուցուած հանդիսաւոր Ս. պատարագին : Առաջնորդ Տ. Աթանասիոս Եպիսկոպոս իր քարոզի աւար– տին անդրադարձաւ ժողովական աշխա – տանքներուն մասին, ողջունեց անոնց ներկայութիւնը եւ աղօթեց եկեղեցիներու եղբայրական յարաբերութեանց սերտաց– ման եւ բարգաւաճումին համար : Ապա ա– րին, նաեւ Տ. Աթանասիոս Եպիսկոպոս, Պենի Սուէֆի եւ Տ. Գարեգին Եպիսկո – պոս Սարգիսեան :

Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու ի հաւատս միութիւնը անգամ մը եւս ար – տայայտուեցաւ, ժողովականներու Ս. Սե– ղանին մօտենալու եւ հաղորդուելու դեղե– ցիկ պատկերին մէջէն :

Ս. Պատարագի աւարտին Առաջնորդա– րանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ կարճ ընդունելութիւն մը, ապա, հիւրերը մեկ– նեցան դէպի Շթաուրա եւ Պաալպէք : Լիբա– նանի Զբօսաշրջիկութեան Նախարարու – թիւնը Շթաուրայի Փարք պանդոկին մէջ հացկերոյթով մը պատուեց Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու ներկայացու – ցիչները : Լիբանանի հնադիտական պե – ղումներու պատասխանատու Փրոֆ. Ց. Գալայեան, որ սիրայօժար կ'ընկերանար խումբին, Պաալպէքի եւ շրջակայքի մէջ մասնագիտական խիստ հետաքրքրական ծանօթութիւններ տուաւ եւ ալ աւելի հա– ճելի եւ օգտակար դարձուց սոյն պատ – րաստութիւնը :

Այս կերպով, իր լրումին հասաւ Քը– րիստոնէական Դաստիարակութեան այն – քան կարեւոր եւ այժմէական հարցին նը– ւիրուած խորհրդակցական այս ժողովը , որ մասնակից ժողովականներուն բացու – մաքի լայն հորիզոններ, հարցերը դիտե – լու եւ դատելու աւելի լայն եւ համա – պարփակ շրջանակ :

Ամբողջութեան մասնաւոր նամակ Յորհն Ա. Կաթողիկոսին , յայտնելով ժողովականներու շերմ շնորհակալութի– նը եւ երախտագիտութիւնը, այն սիրալիր վերաբերումին համար, որ ցոյց տուեց – ցաւ իրենց Անթիլիասի կաթողիկոսարա – նին մէջ :

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐՍ՝ ԿԷՍ ԴԱՐ ԵՏՔԸ

—o—

Գ.

Գլխահակ, արտում կ'ինկնենք բլուրէն վար՝ հայ տուներու փոչին ու մոխիրը կոխտտելով : Պատի մը քով ցորեն փռած են վառ արեւին ներքեւ. Սիվրի – Հիսարի ցորեն: Կը ծռիմ, ափ մը կ'առնեմ եւ կը լեցնեմ գրպանս : Թոնրի հացին բոյրը հեռաւոր անցեալի խորերէն գալով ուռնդերս կը չոյէ կարծես : Մայրս կ'ըսէր թէ մեր ցորենի հացին համը աշխարհի երեսին ուրիշ ոչ մէկ տեղ դոյութիւն ունի : Հարցուցէք Սեբաստացիին, Խարբերդցիին, Մարաշցիին, Այնթապցիին, բոլորն ալ նոյնը պիտի ըսեն իրենց քաղաքի հացին ու ջուրին մասին : Դիտեմ, բայց եւ այնպէս բուռ մը ցորենզրպանիս մէջ տարօրինակ ջերմութեամբ կը կենսաւորուի :

Գրեթէ առանձին մնացած երկյարկանի չէնքի մը առջեւ կանգ կ'առնեմ : Սիրտս կ'ըսէ թէ տիկա իմ հօրենական տունս է : Մուտքին, աջ ու ձախ կողմէն զոյգ սանդուխներ իրար կը միանան հարթակի մը վրայ, ուր կը բացուի դլխաւոր դուռը : Մեր տունը այդպէս նկարագրած էին ինծի :

— Տիկին Իսկուհի, ահա մեր տունը :

— Ինչո՞ւ, անկարելի է. ձեր տունը աւելի անդին էր, միւս կողմը, սապէս, քիչ մը դէպի վար :

Տիկին Իսկուհին կը բացատրէ, բայց խօսքերուն մէջ կասկածի չեզոտ մը կայ. չուարած է, դիմաչրջումը կորսնցուցած : կը փորձէ որոշել տուները իր սիրելիներուն, գտնել տեղը իր ազգականներու բնակարաններուն, բայց չի կրնար : Եւ անդադար կը մեծախօսէ .

— Քա, ո՞ւր է, Թէպէլէկենց, Ղանթը – ճիւնց տուները, ի՞նչ ըրեր են սա մեր թաղը ...

« Ընողները գիտեն, ընողներուն հար – ցընելու է», կը վճռեմ եւ կը մօտենամ դրան մը առջեւ նստած թուրք ընտանիքի մը : կը բացատրենք մեր ով ըլլալը եւ տեղեկութիւնները կ'ուզենք : Բազմոցի մը վրայ ծալապատիկ նստած ծերունին հադիւ կը թոթովէ : Հիւանդկախ եւ կէս մը ցնդած մէկն է յայտնապէս : Քովը կեցող սիվրիհիսարցի հանդիսը կը միջամտէ չատ սիրալիր, ներսէն իսկոյն կապերտ մը կը բերէ ու կը փռէ փողոցին մէջ, հրաւիր – րելով որ նստինք եւ սուրճ առնենք :

— Ի՞նչ է այս փողոցին անունը, հարց կուտայ մեզմէ մէկը :

— Քիլիսէ ճատտէսի, կ'ըլլայ պատասխանը :

Նեղ, քարերով սալարկուած փողոց մը, որ դէպի վեր, դէպի եկեղեցին կը բարձրանայ : Ձախ անկիւնը մինակ մնացած այս չէնքն է, որուն վրայ աչքս կը յամառի զամուած մնալ, իբրեւ մեր տունը, իսկ աջ անկիւնը մեր խօսակիցներու բնակարանն է :

— Շիտակը — կ'ըսէ հանդիսը — մենք Հայերու դրացնութենէն չատ գոհ էինք :

— Ո՞վ էր ձեր դրացին :

— Բարակեան կ'ըսէին :

Նոյն պահուն երկու թուրքեր կ'առնա – ջանան դէպի մեր կողմը : Երկուքն ալ քսաքէթներ կը կրեն : Անոնցմէ մէկը, խոչորակազմ եւ տարեց մէկը, խօսակցութեան կը խառնուի չուտով եւ կը սկսի տեղեկութիւններ տալ Հայոց Թաղերուն եւ տուներուն մասին : Զարմանքով կը նկատեմ որ երբեմն ալ հայերէն բառեր կ'արտասանէ : կը նշմարէ մեր զարմանքը եւ կ'աւելցնէ .

— Առաջին մեծ պատերազմին տասնը – եօթը տարեկան էի ե Հայու մը քով կ'աշխատէի : Գրեթէ բոլոր Հայերն ալ կը ճանչնամ : Նա, հոն Գրիգորեան ախպէր – րին տունն էր, սա առանձին մնացած երկյարկանի չէնքը Ճէնտէրլիճիենց տունն էր :

— Ո՞ր մէկ Ճէնտէրլիճիենց, կը հարցը – նեմ առանց պաղարիւնս կորսնցնելու :

— Հաճի Գէորգ աղայի, անոր տղուն Սրապ էֆէնտիին :

Տիկին Իսկուհին դեռ չէր համոզուած որ իմ դտած տունս մերն է : կը վիճի, կը դոնէ որ չատ առաջ եկած է, պէտք է քիչ մը ետ երթայ ու ձախ սահի որպէսզի Ճէնտէրլիճիենց տունը ըլլայ :

— Բայց հանդիս, ես չատ լաւ դիտեմ, դուք չուարած կ'երեւիք :

— Մեղա՛յ Աստուծոյ, աս մեր թաղերը ի՞նչ են եղեր, կը չարունակէ կրկնել զարմուհիս յուզուած, դողդոջուն եւ աչ – քերուն մէջ արցունքի կաթիլներ : Ի վերջոյ կը համոզուի որ մարդուն ըսածը ճիշդ է. փլած թաղերու բաց տարածու – թիւնն է որ կը չփոթեցնէ զինք : կը վա – զեմ մեր տան առջեւ, փողոցի սանդուխ – ներուն վրայ : Դուռը փակ է եւ անոր տէրերը դիւղ մեկնած են : Անկարելի է ներս մտնել : Լաւ է որ այդպէս է. ի՞նչ պիտի գտնէի ներսը՝ ամայութենէ, մե – ռելութենէ եւ ուրուականներէ զատ ...

Թուրքը անտարբեր կը չարունակէ իր պատմութիւնները եւ մեր տունը ցոյց տալով կ'աւելցնէ .

— Օր մը, պղտիկ տղայ՝ ամանով կաթ կը բերէի : Դուրսը ձիւն էր եւ ցուրտ : Մտաներս սառած էին : Ձգիմացայ եւ ինկայ այս տան սանդուխներուն առջեւ : Ներսէն տեսան զիս, դուրս վազեցին, դրկեցին եւ տարին կրակարանին մօտ : Բոլոր տնեցիները իրար անցած էին. տաք բաներ եփեցին եւ խնամեցին զիս : Եր – բեք չեմ մոռնար, լաւ մարդիկ էին : ..

Հայ վարպետի աչկերտած Թուրքը մեղի ցոյց կուտայ կանդուն մնացած քանի մը Հայու տուներ, որոնք Թուրքերու կողմէ բնակուած են ներկայիս : Մասնաւորաբար Քոնթին տունը եւ անկէ սկսած դէպի ժայռաբլուր երկարող չարքը, ինչպէս նաեւ անոր դիմացի տուները: Տիկին Իսկուհի ինծի կը բացատրէ թէ Հայոց վարի թաղն է ասիկա: Քոնթին տան դիմացի չէնքերուն չարքը կը վերջանայ Ցարուխ. Վարդանեաններու բնակարանով : Անկէ անդին՝ բաց տարածութիւն, ծառերու փունջ մը եւ ծառերուն մօտ առատաջուր աղբիւր մը : կ'ըսեն թէ Գալիփակճիին աղբիւրը կը կոչուի անիկա :

Այս տողերս կարդացող հայրենակից – ներ պիտի ուզէին անշուշտ որ մի առ մի յիշեմ կանգուն մնացած բոլոր տուներն ալ. աւելի յատակօրէն նկարագրելով ա – նոնց դիրքորոշումը եւ վիճակը : Այո՛, որ ի վիճակի չեմ : Սիվրի – Հիսարը ինծի համար կենդանի իրականութիւն մը չէր, այլ հէքեաթ մը :

Կը քալենք հայկական թաղերէն : Ինծի կը թուի թէ ուր որ է հիմա դուռները պիտի բացուին եւ Քոնթենց կամ Ղան – թարճիենց տունէն դուրս պիտի գան ի – րենց վզին ոսկիներ չարած հայ կանայք եւ մեր հարազատ բարբառով մեզ պիտի կանչեն.

— Վատոս կեթաք, նեք էկէք, սոլուխնիզ առէք, նստինք, կիլեճուինք :

Բայց ամայութիւնն ու քար անտարբերութիւնը կը դիմաւորեն մեզ: Տիկին Իսկուհին կ'որոշէ անպայման իր մօրաքրոջ՝ Վարդանեաններու տունը մտնել, բայց հաղիւ մտած դուրս կուգայ : Շատ պզտ ընդունելութեան արժանացած էր :

Կը հաւաքուինք Գալփակճիին աղբիւրին քով : Մեր չուրջ՝ մեռաքանման սպիտակ բուրդով այծեր կան եւ ուլիկներ : Մեր այրած սրտերը չեն հովանար աղբիւրին ջուրով : Տիկին Իսկուհի չիշ մը կը լեցնէ եւ կը պահէ խնամքով : Հեռաւոր վայրե – րու մէջ Սիվրի Հիսարի անցեալ կեանքը երազողներուն պիտի տանի : Աղբիւրին կռնակէն սեպ ու խոժոռ ժայռեր մեղ կը դիտեն: Հեռուն, վերը բերդն է, ուր կ'ը – սեն թէ ինքնակալ իշխանուհւ մը ապրած է ժամանակին : Վարը, ձախին Պելին վը – բայի այդինները պզտ է ըլլան: Զենք դիտեր թէ ի՞նչ մնացած է Հայոց մշակած այդ այդիներէն : Մեր թուրք խօսակիցը յայտնած էր թէ դերեզմանները չկան այլեւս, անոնց հողին վրայ իբրեւ թէ չէնքեր չինուած են: Քիչ մը անդին, բլուրին կողմը կանգուն կը մնայ բաղնիքը, կիսաւեր եւ անգործածելի :

Ընելիք մը ունի՞նք տակաւին այս քաղաքին մէջ, որ ահաւոր կերպով կը ճնշէ մեր վրայ, որ մահ կը բուրէ: Մեր լեզուն հասկցող չկայ, մեզ ճանչցող չկայ, մեզ ողջունող չկայ : Ինչո՞ւ եկած ենք այս հեռաւոր ու աչխարհէն մոռցուած անկիւնը :

Ոսկի փնտռելու ...

Մեր գաղթը մոխիր է միայն : Պա՛զ, դերեզմանային մոխիր :

Անխօս ու ընկճուած՝ կը բռնենք վերադարձի ճամբան : Մեր տան դիմաց ան – գամ մը եւս կանգ կ'առնեմ : Երեւակա – յութիւնս տենդագին կ'աչխատի : Սա տներէն ո՞ր մէկուն մէջ դրուած էր արդեօք իմ օրօրոցս : Իրիկունները ո՞ր բաժնին մէջ կը հաւաքուէր մեր մեծ դերդաստանը : Հայրս ո՞ւր նստած կը կարդար Պոլսէն եկող հայերէն թերթերը:

— Երթանք, կ'ուչանանք, — կը յիչեցընէ Նորայր :

Կ'երթանք, մինչ ես կը խորհիմ որ այս նոյն փողոցէն քալած է մեծ հայրս՝ Հաճի Գէորգ աղան, քիւրք հագած, ֆէսը գլխուն, գաւազանը կամ Երուսաղէմի համբոյրը ձեռքը : Այս նոյն քարերուն վրայն աղբիւր գացած է մայրս՝ ջուր կրելու կամ լուացք ընելու, ճիշդ այնպէս ինչպէս հիմա Թրքուհիները կը չարունակեն ընել: Այս նոյն փողոցը տեսած է անգթը հօրս եւ հօրեղբօրս, որոնք ամէն առաւօտ չուկայ կ'իջնէին կամ կը բարձրանային դէպի եկեղեցի :

Ուրուականներով լեցուն քաղաք ...

Եւ յանկարծ, անակնկալօրէն, ժայռերու կուրծքին թառած ժամացոյցը կը ըսկըսի զարնել տա՛նկ – տա՛նկ :

Զարմանալի, առանց սլաքի ժամացոյցը դեռ կեանք ունի, դեռ կը զարնէ :

Սիվրի – Հիսարի հարազատ խորհրդանիշը :

Հայը այս քաղաքին սլաքն էր, այս քաղաքի կենդանութիւնը իմաստաւորող նշանացոյցը : Սլաքը չկայ, իմաստը սրբուած է, բայց կոյր ու խուլ կեանքը կը չարունակէ իր մեքենական գարկը :

— Երանի չգայինք եւ չտեսնէինք, կ'ըսէ տիկին Իսկուհի :

Իրաւունք ունէր: Ծննդավայրիս ոսկի հէքեաթը թաղուեցաւ ընդմիշտ Հայոց փլած թաղերու հողին եւ մոխիրին ներքեւ:

Մ. ԻՇԽԱՆ

(Սկիզբը 5, 7, 8 Փետրուար)

ԻՆՔՆԱՏԻՊ, ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԱԿԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խորաթափանց մեկնաբան էր: Բազմաթան են անոր կատարած մեկնութիւնները: Մեկնութիւն պատարագի, Սպմոսի, Աբրահամոյ, Առակաց, Երգ երգոց եւն.: Սակայն անոր բոլոր մեկնութիւններուն գլուխ գործոցը եւ պսակը «պատարագի մեկնութիւն» է: Այս մեծածաւալ երկը ամէնէն առաջ բազմակողմանի քննագատական է այդ օրուան հայ եկեղեցիին ներսը, հոգեւորականներու մէջ տեղ գտած զանցառումներու, խախտումներու եւ արատաւոր կողմերու մասին : Հոս կը ներկայացուին նաեւ Հայոց պատարագին մէջ սողոսկած խորթ ծէսերը, հին աւանդութիւններու խախտումները, ապա բոլոր թերութիւններուն եւ արատներուն վերացման ուղիները եւ միջոցները : Բոլոր ժողովուրդներուն մէջ, ըստ մեր մեկնիչին, պատարագը պիտի ունենայ վեհ նպատակ մը՝ տարածել մարդոց մէջ խաղաղութիւն եւ սէր : Մօտեցումի այս եղանակն է, որ կը պայմանաւորէ անոր կարզար գոյութիւնը եկող հայերէն թերթերը:

— Երթանք, կ'ուչանանք, — կը յիչեցընէ Նորայր :

Կ'երթանք, մինչ ես կը խորհիմ որ այս նոյն փողոցէն քալած է մեծ հայրս՝ Հաճի Գէորգ աղան, քիւրք հագած, ֆէսը գլխուն, գաւազանը կամ Երուսաղէմի համբոյրը ձեռքը : Այս նոյն քարերուն վրայն աղբիւր գացած է մայրս՝ ջուր կրելու կամ լուացք ընելու, ճիշդ այնպէս ինչպէս հիմա Թրքուհիները կը չարունակեն ընել: Այս նոյն փողոցը տեսած է անգթը հօրս եւ հօրեղբօրս, որոնք ամէն առաւօտ չուկայ կ'իջնէին կամ կը բարձրանային դէպի եկեղեցի :

Ուրուականներով լեցուն քաղաք ...

Եւ յանկարծ, անակնկալօրէն, ժայռերու կուրծքին թառած ժամացոյցը կը ըսկըսի զարնել տա՛նկ – տա՛նկ :

Զարմանալի, առանց սլաքի ժամացոյցը դեռ կեանք ունի, դեռ կը զարնէ :

Սիվրի – Հիսարի հարազատ խորհրդանիշը :

Հայը այս քաղաքին սլաքն էր, այս քաղաքի կենդանութիւնը իմաստաւորող նշանացոյցը : Սլաքը չկայ, իմաստը սրբուած է, բայց կոյր ու խուլ կեանքը կը չարունակէ իր մեքենական գարկը :

— Երանի չգայինք եւ չտեսնէինք, կ'ըսէ տիկին Իսկուհի :

Իրաւունք ունէր: Ծննդավայրիս ոսկի հէքեաթը թաղուեցաւ ընդմիշտ Հայոց փլած թաղերու հողին եւ մոխիրին ներքեւ:

Մ. ԻՇԽԱՆ

(Սկիզբը 5, 7, 8 Փետրուար)

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԷՆ

ՎԱՀԱՆ ՈՒՆՃԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

Ստորեւ՝ իմ վէպս :

Փոխան յառաջաբանի, մէջբերում մը՝ ամերիկեան դեսպան Հէնրի Մորկընթաուի յուշագիրքէն, « Քսանեւվեց ամիս Թուրքիոյ մէջ» վերտառութեամբ .

— « Օր մը, Իզմիրի մեր հիւպատոսէն հեռագիր մը ստացայ : կը հաղորդէր, որ եօթը Հայեր կախաղանի դատապարտուած են հոն : Ասոնց յանցանքն է եղեր 1909ին սարքուած քաղաքական դաւադրութիւն մը իբր թէ: Իզմիրի կուսակալ Րահմի պէյ, ինչպէս նաեւ տեղւոյն զին – ուորական հրամանատարը, չեն հաւատար յանցանքին էութեան : Երբ կը հասնի դատավճիռը կիրարկելու հրամանը, կը հեռագրեն Պոլիս, ըսելու համար, որ, ըստ օսմանեան օրէնքին, դատապարտեալներու իրաւունքն է սուլթանական նե : րում հայցել նախ : Կեդրոնին պատասխանը դոյց կուտայ թէ Հայերը զուրկ էին օրինական այդ իրաւունքէն . «Սկզբան – քով իրաւացի էք: Նախ կախեցէք, յետոյ ներում խնդրեցէք» :

« Այցի գացի Էնվէրին, Հայերուն դատը պաշտպանելու դիտաւորութեամբ : Պայրամի օրն էր : Սովորական մաղթասան – քէն եաք, բուն նիւթին անցայ .

— «Պայրամ է այսօր : Իմ նուէրս չես – տացայ տակաւին :

« Խնդալ սկսաւ .

— « Ի՞նչ կը փափաքիք : Տուփ մը չա – քա՞ր :

— « Աւելի թանկարժէք նուէր մը կը ցանկամ . Իզմիրի պատերազմական Աս – ևանին դատապարտած եօթը Հայերուն ա – զատ արձակումը :

« Խնդրանքս զուարճացուց զինք :

— « Ներումի նուէր, ըսաւ: Ի՞նչպէս մերժել այս ձեւով ներկայացուած խընդ – րանք մը :

« Անմիջապէս կանչեց իր թիկնապահը եւ հեռագրել տուաւ ,որպէսզի ազատ արձակեն ամբաստանեալները » :

« Եօթը» չէինք մահապարտներս, այլ հինգ հոգի էինք : Հաւանաբար ուրիշ երկու ընկերներ եւս ի բացակայութեան դատապարտուած էին, ենթադրաբար՝ Յովհաննէսեան եղբայրները: Մեր «ազատ արձակումը» ի՞նչպէս 15 տարուան բեր – դարդելութեան վերածուեցաւ : — Գոց դիրք :

×

Մննդավայրս է Մաղնիսա, Իզմիրէն հեռ ամէնէն հայահոծ քաղաքը Այտընի կուսակալութեան : Մենք եմ 1890 Օգոս – տոս մէկին : Տարեկից եմ Հ. Յ. Դաշ – նակցութեան հետ, որ հիմնադրուեցաւ նոյն տարին : Այս զուգադիպութեան ի – մաստը այն է թերեւս, որ Դաշնակցական եղայ դեռ չարճանադրուած, տղայադոյն հասակիս : Պատմեմ իմ առաջին «դոր – ծունէութիւնս» :

Տասներեք տարեկան էի, կ'աչակերտէի ազգային վարժարանը : Մեր ուսուցչապետը՝ Ռուբէն Զարդարեան : «Պոմպա՞» մը պայթէր է Պոլիս, Ապտիւլ Համիտի դէմ : Զերբակալութիւններ՝ Իզմիր : Օր մը, հօրս նպարավաճառատունը ներկայացաւ Մալթայի (Հայոց Թաղամաս) մեր «մուխթար»ը (դիւղապետ): Ցակոբ Հէ – րուկեան կը կոչուէր, «Զալկըճը Ակոբ » անունով ծանօթ : Իրեն կ'ընկերանար Իզմիրէն նոր հասած Թուրք ոստիկանա – պետ մը : Մխախոտ ուզեցին : «Մուխ – թար»ը հօրս «խաթըր»ը հարցուց հայերէն եւ մէջընդմէջ յայտնեց .

— Իմաց տուր Զարդարին, տունը տի կոխինք :

Այս որ լսեցի, հօրս հրամանին չսպա – սեցի, կրակի արագութեամբ վազեցի Զարդարեանի տունը եւ լսածս ու տեսածս պատմեցի :

— Ապրիս, տղաս, լաւ դործ կատարե – ցիր, ըսաւ :

Պաղարիւնը չկորսնցուց: Իմ խելայեղ վազքս տեսնողներ հետեւեր էին ինծի. « Կրա՞կ կայ »: Տնեցիներ, դրացիներ, մեծ մասով կիներ, խմբուեցան: Զարդարեան հրահանգեց, որ զինքերը անհետացնեն : Նոյնպէս գիրքերն ու թուղթերը : Սաւաններ բացուեցան, ծրարներ կազմուեցան : Փոխադրութիւնը կիներ միայն ստանձնեցին: Երիտասարդուհիներ եւ պառաւներ չալիկեցին ծրարները, դուրս ելան, իրենց տուները տարին: Արտօրանքով, առանց վախի, առանց վարանքի, սրբազան պարտականութիւն մը կատարելու պէս : Զարիք մը կը սպառնար իրենց սիրելիին : Անտարբե՞ր մնային : կուսակցական չէին այս կիները : Մաղ – նեսցի Հայուհիներ էին :

Փափաք յայտնեց Զարդարեան, որ բազմութիւնը ցրուի, կասկածի տեղի չտալու համար : Ջուեցանք քաչուեցանք դրացի տուներ եւ սպասեցինք : Թուրք պաշտօնատարը կ'ուչանար : Ուչանալուն պատճառը այն էր, որ «մուխթար» Զալկըճը Ակոբ, փոխանակ ուղիղ ճամբով դալու, չեղ փողոցներէ կ'անցընէ, ամբողջ Մալթան այցելել կուտայ անոր ...

Գրի առաւ Լ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(1 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ «ԾԱՌԱՉ»Ը

ՎԱՏԱՆ

ՓԱՍՏԱՍՈՒՐՓ

ՅԱՅՈՒՄՈՎ ԴՈՒՀՈՍՈՒՓ

—ՈՀ—

— Ինչո՞ւ ես այդպես ասում, տեր Աստուածդ ես ու ինձ պիտի ներես ։

Յովսէփ տեսաւ որ չի կրնար ազատիլ, ուստի ինքզինքը ներեց ։

— Ներեցի ։ Ես ալ մեղաւոր եմ ։ Ես ալ ներեցի ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կը խօսիս ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կը վարուիս ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կը մտածես ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կ՚ապրիս ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կ՚ուզես ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կ՚ընես ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կ՚ըլլաս

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Նոր Տարուան առթիւ Հ. Կ. Խաչի բարեգործական ձեռնարկներուն ի նպաստ կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Յ. Խաչատուրեան, Պ. Սուքիասեան, Տիկին Ս. Շահինեան հարիւրական ֆրանք : Տիկին Վ. Համեան (Տրակինեան), Տիկին Վ. Աբս – լանճեան (Սէն Շամոն), Պ. Ա. Սարգիս – եան, Տէր – Մինասեան (Սէն Քլու), Ղազարոսեան ընտանիք (Վիլֆրանչ), Տէր եւ Տիկին Պալեան (Էքս ան Փրովանս), Պ. Նշանեան (Մուլէն), Օր. Եաղըճեան (Օ – պօն), Մխսքեան (Քլամար), Պ. Քիւրքճեան (Անիէռ), Տիկին Դաւիթեան (Շաթու), Տիկին Մանուէան, Թէրլիքճեան, Օր. Մէնէչեան : Տէր – Մեսրոպեան 50ական ֆրանք : Յ. Աչճեան (Բրէ Սէն Ժէրվէ), Ալթունեան (Մարսէյլ), Յակոբեան (Լըվալուա), Սրապեան, Տիկին Ա. Զաքարեան երեսունական ֆրանք :

Պ. Գաբիկեան (Էքս ան Փրովանս), Պարոն – վարդեան, Քիլազեան (Վիլօֆլէ), Տէր – Պետրոսեան, Ն. Գուլումճեան (Մարսէյլ), Ա. Համբլեան, Տոքթ. Բաչաեան, Տիկին Գասապեան, Աքաչեան, Պ. Բէկլարեան, Կարապետեան (Առնուվիլ), Ներկարարեան (Նուազի), Մուքթաճեան (Շաթիյօն), Տիկին Առաքելեան (Պանեէօ), Տիկին Բրուտեան (Վիլֆրանչ), Պայրամեան, Կեցոյեան, Տիկին Տէօքմէճեան, Տօնէլեան (Պուա Քոլոմպ), Զ. Պարթեւեան (Սէն Մօր), Ա. Մինասեան (Քուրպըվուա), Տէր եւ Տիկին Գըրքեաճարեան, Տիկին Գլօռ Եղիազեան, Արամ Աբգարեան (Ալպի), Շիրինեան, Բ. Նեսէսեան, Ռ. Շահմիրեան, Բալուլեան (Պուրժ), Ասատուրեան, Տէր եւ Տիկին Զաքէեան (Պանեէօ), Կուրինեան (Կուսէնվիլ), Շ. Կիմիւշեան (Փօ), Տիկին Ռ. Կարապետեան (Վիլֆրանչ), Ճիւրճեան (Վիէրզօն), Սարգիսեան (Պօլէն), Դաւիթ Ճիզմէճեան (Պուա Քոլոմպ), Ղազարեան, Հ. Արճլեան, Տոքթ Ա. Յակոբեան, Ոմն (Կըրնոպլը), Տիարեան ընտանիք, Սթիւարթ Իսքէնտէր, Տէր եւ Տիկին Լ. Սըրմաքէշեան (Ալֆորվիլ), Ժ. Սարգիսեան, Մխիթլճեան ընտանիք (Պուրժ), Գ. Ճիհանեան, Զալոյեան, Սուճեան ընտանիք (Սէնթ Էթիէն), Ժ. Մխրաքեան (Պանեէօ), Աթալլահ (Քոլոմպ), Տիկին Սապունճեան (Նուազի), Գասըմեան (Վիլրոֆլէ), Ծատուրեան (Նիս), Հրաչեան, Տիկին Զարդարեան (Քան), Տէր եւ Տիկին Կղերունի (Անիէռ), Մարտիրոսեան (Անկէն), Սարգիսեան (Էբինէ), Տիկին Պէէչեան (Մարսէյլ), Կարապետեան (Մարսէյլ), Սարաճեան (Նիս), Տիկին Մանիսալեան (Մարսէյլ), 20ական ֆր. :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

Սէնթ Էթիէնի Մէջ

Հովանաւորութեամբ Տէր Վահան Վարդապետ Թօփալեանի :

Նախաճեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Բարգէն Սիւնի խումբին :

Շաբաթ (25 Փետրուար) երեկոյեան ժամը հիւդ 21ին ,

SALLE DE CONFERENCES
DES MUTILES DU TRAVAIL
(3ème étage)
Ave. Emile Loubet

Դասախօսութիւն (հայերէն եւ ֆրանսերէն) : Երգ, արտասանութիւն , խմբերգ , (հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Մուտքը ազատ է

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Փարիզի Աղբատախնամի վարչութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

1.— ՏՆՕՐԻՆ ՄԸ, օժտուած վարչական կարողութիւններով ,

2.— Հիւանդապահուհի մը :

3.— Խոհարար մը :

4.— Հանձերդապահուհի մը :

Մնունդ եւ բնակարան ապահովուած են :

Սիրողները եւ չուտով դիմել Աղբատախնամի դրասենեակը, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770-77-73 :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր : Գեղարուեստական ճոխ բաժին ·—

կը մասնակցին երգչուհի՝
ՎԵՐԱ ՀԱՅՈՒՆԻ

Տիկին Քիւթնէրեանի ՍՕՍԻ պարախումբը :

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ նուագախումբը

Վիճակահանութիւն , ճոխ պիւֆէ , Մուտք 10 ֆր. (ուսանողներու կէս գին)

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Ս. Խաչ ընկերակցութեան մօտ, 10պիս, Բիւ Թուէն :

Հեռաձայն՝ 033 – 02 – 12
C. C. P. Paris 8391-30

Ընդառաջ երթալով «Ցարաջ»ի կոչին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան ՀԱՄԵՐԴ, մենակատարուհիի Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սրահին մէջ : Մանրամասնութիւններ յետագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ :—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, փակ տէ Քոնկրէ սրահին մէջ:
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տարօնի երգերու ուսկզդրութիւն
Արմենուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի դէպ – զարուեստական ցերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Թան Կուժոն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վաստպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնս կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրական կանի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ :
Կիրակի Մայիս 14ին :

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ Կիրակի
Վերապահուած

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դէպ – զարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, Կիրակի :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Մարտ 18ին
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն, ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները , երկուշաբթի (փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի , Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն , հայկական պարեր, սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ զայլի կներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումները , մարզանք , արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր , ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը , նոր երգեր եւ եղանակներ , մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սթեֆանէօքոյի էմիսիոնը :—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փետրուար 26ին Տճտեսի , Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալատեան հինգ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերգութիւնները կը սկսին ութին, պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու առարթին կը կատարուի հոգեհանդիստ, եւ ապա Ա– րեւագալի արարողութիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէսօրէ եաք ժամը 3·30ին, ընկերուհի Հէ – քիմեանի բնակարանը, 144 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան (Պանեէօ) : *Կարեւոր օրա – կարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :*

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

Լիոնի Մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի , մասնակցութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի :

Այս Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահին մէջ :

Ուր հանդէսը կը չարունակուի խրախճանքով մինչեւ ժամը 22 :

Երգեր, արտասանութիւններ եւ պարեր Նոր Սերնդականներու եւ Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ :

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ, դիւրամատչելի դիներ : Հայկական մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայութիւն :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիր. կէսօրէ եաք ժամը 16ին, Պ. Զ. Զաուիկեանի սրճարանի վերի յարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

1967 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ·	**միջնեւ 1/4 սիւաք**
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ·	**միջնեւ 1/8 սիւաք**
ՅԱԿՈՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	**10 Ֆ·**	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	10 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30

ՈՒՐԲԱԹ
24
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
24 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10846 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.846

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՆ ԱՊՐԱՆՔԸ ՈՐՈՒՆ ԿՈՒՏԱՆ

—o—

Գ.

1965ին, երբ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակն էին առթիւ հայ ժողովուրդը՝ հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ ապրումին կ'ոգեկոչէր իր մկրտուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակը՝ երկիւղածութեամբ եւ արժանապատուելով հանդիսութեամբ, խորհրդային իշխանութիւնները ո՛չ միայն չմասնակցեցան մեր սուգին, գոնէ ձեւի համար, ո՛չ միայն իրենց համակրութիւնը չյայտնեցին հանդէպ մեր ազգին, որ զարերէ ի վեր իր աղատութիւնը կը սպասէ հիւսիսի խաչապաշտ հզօրքեւիկէն, այլեւարհամարհեցին մեզ ու մեր սուգը եւ ծանրապէս վիրաւորեցին մեր արժանապատուութիւնը : Մոսկուա հրաւիրեցին Թուրքիոյ վարչապետն ու իր հետեւորդները, պաշտօնական ու հանդիսաւոր ընդունելութիւններ սարքեցին անոնց ի պատիւ : Ու նոր հաւատարիմներ տուին անոնց թէ աչք չունին Թուրքիոյ հողերուն վրայ :

Այս ընդվզեցուցիչ երեւոյթին դէմ ծա-ռացան Սիլվա Կապուտիկեան իր ծանօթ ճառով եւ Վ. Յովհաննիսեան Պրաւդային ուղղած իր դրութեամբ, որոնք ժամանակին հրատարակուեցան այս էջերուն մէջ :

1965 Ապրիլ 24ին Երեւանի փողոցներուն մէջ հարիւր հազար հայրենասէր երիտասարդներու ցոյցը եւ Օփերայի չէնքին վրայ կատարուած յարձակումը «մեր հո-ղե՛րը » բացագանչութիւններով իրենց արձագանգն ունեցան Մոսկուայի մէջ՝ իննուկէս ամիս ետք, 1966 Փետրուար 10-ին, երբ կոմկուսի ուքազով պաշտօնական եղան Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Յակոբ Զարոբեան եւ ուրիշ չորս քարտուղարներ :

Անոնց յանցանքը ա՛յն էր, որ չէին կրցած արգիլել Ապրիլ 24ի ազգայնական ցոյցերը :

Այդ առթիւ յեղու ելան նաեւ հնչակեան եւ ռամկավար թերթերը, որոնք մինչ այդ կը զգուշանային քննադատական խօսք ուղղելէ խորհրդային վարիչներուն դէմ , վախնալով «հակահայաստանեան» կամ « հակասովետական» կոչուելէ :

Ամերիկայի հնչակեան երիտասարդ Հայաստան իր 1966 Ապրիլ 8ի եւ 14ի թիւերուն մէջ խօսիլ մեղադրեց Անաոն Քո-չինեանը, որ Փետրուար 5ի համագումա-րին մէջ Զարոբեանը ամբաստանած էր « տեղային ազգայնականութեամբ » :

Պէյրութի ռամկավար Զարթօնքը 12 խմբագրական յօդուածներ էր Սիլվա Կապուտիկեանի ճառին :

Բեկում առաջ եկած էր «Հայաստանա-կեր»ներու հոդիին մէջ, Միջագետք Ափ-ւելքէն մինչեւ Հեռաւոր Ամերիկա :

Իսկ անցեալ Դեկտեմբերին խորհրդային վարչապետ Ալեքսէյ Կոսիկինի Թուրքիա այցելութիւնը բոլորովին յորդեցուց բա-ժակը : կղզուած թերաններըը լայն բաց-ուեցան՝ պոռթկալու համար դառն ճշ-մարտութիւններ, զորս անկարող էին այլեւս պարփակելու :

Մեր ընթերցողները կարդացին Զար-թօնքի (Յառաջ, 1–2 եւ 14 Փետր.) եւ Երիտասարդ Հայաստանի (Յառաջ, 8 Փե-տրուար) նոր դրութիւնները Կոսիկինի այցելութեան առթիւ :

Յատկանշական են Պէյրութի ռամկա-վար պաշտօնաթերթին հետեւեալ տող-րը.—

« Սով· Միութեան ներկայ դեկավարու-թիւն խղաճական իմաստութիւնը կը թո-ղի թէ կը կայանայ, ի միջի այլոց, հայ ժողովուրդի հողային դատն ու իրաւունք-ները անտեսելու եւ նոյն ատեն ամէն գր-նով Թուրքիան սիրաշահելու փորձ կա-տարելու մէջ» :

Զարթօնքի *չի համարձակիր ճշմարտու-թիւնը ամբողջութեամբ խոստովանելու եւ կը մեղադրէ մխայն ներկայ (վերջին երեք տարիներու) դեկավարներ : Զրահը թէ նոյն «քաղաքական իմաստութեան» հետե-ւած են Լենինն ու իր յաջորդները՝ սիրա-չահելու համար Թուրքերը 47 տարիէ ի վեր :*

Յօդուածագիրը ընդվզած է անոր հա-մար ,որ «սովետական նախարարներ ու պաշտօնաթերթեր իրարու ետեւէ տաղըտ-կալի միօրինակութեամբ կը կրկնեն, թէ Թուրքիոյ հետ սահմանային որեւէ վէճ չունինք, անկէ հողային որեւէ պահանջ չունինք , այլ ընդհակառակն՝ պատրաստ են յարգելու ամոր հողային ամբողջակա-նութիւնը ...» :

Ու կը չեշտէ, որ «ընդվզեցուցիչ է սո-վետական կեդր· իշխանութեանց այս վե-րաբերումը հայ ժողովուրդին հանդէպ » :

«Զարթօնք» չի կրնար ըմբռնել թէ՝ ի՛նչպէս «առաջ իրիկուն փոքր ազգերու իրաւունքները պաշտպանելու սկզբունքէն ճառող Սորհ· Իշխանութիւնները՝ երկու չափ ու երկու կշիռ կը գործածեն, բա-ցայայտօրէն կ'անտեսեն հայ ժողովուր-դին իրաւունքները եւ մոռացութեան կու-տան արդարան դատը ժողովուրդի մը, որ մաս կը կազմէ Սորհրդ· Միութիւն :

Եզրակացութիւն : «Ո՛չ Կոսիգին եւ ոչ ալ ոեւէ ուրիշ անձ կամ իշխանութիւն իրաւունք ունին թրքական բռնագրաւում-ները կատարուած իրողութիւն նկատելու եւ մոռացութեան տալու մեր հողային դատը : Հայոց հողայիւ պահանջը Թուր-քիայէն կա՛յ ու պիտի մնայ : Եւ պիտի մնայ՝ մինչեւ որ արդար լուծում գտնէ հարցը : ... Հայ ժողովուրդը յաւերժա-կան է : Մեր Ազգային Դատը՝ նոյնպէս»:

Մեկնութեան չեն կարօտիր այս տող-րը :

«Երիտասարդ Հայաստան » իր ծանօթ խմբագրականով կը չեշտէ թէ Հնչակեան կուսակցութիւնը «ծնունդ առած է հայ ժողովուրդի տառապանքէն եւ անցած է հուրի ու սուրի աւազանէն » : Հետեւա-բար իրաւունք ունի նաեւ Մ· Հայաստա-նին «այս կամ այն առթիւ յիշեցումներ ընել, բաղձանքներ բանաձեւել, երբեմն ալ դառնացած խօսքեր արտասանել», երբ հարկ տեսնուի :

Հնչակեան պաշտօնաթերթն ալ դժգոհ է Մոսկուայի Թրքասիրական քաղաքակա-նութենէն : Սակայն ուրախ է, որ «հայ-րենի ժողովուրդը վերջին տարիներու ըն-թացքին հոգեփոխութեան ենթարկուած է» : Ապացոյց ա՛յն՝ որ «եղեռնի 50ամեակին առթիւ Հայաստանի ժողովուրդը ,որպէս անբաժան մէկ մասնիկը ընդհանուրի, ա-հաւոր ցնցում մը կրեց եւ արհամարհելով ամէն ապառնալիք, սասա կամ վտանգ , հարիւր հազարաւոր բազմութեամբ փողոց իջաւ իր մէկուկէս միլիոն ազգակիցներու յիշատակը ոգեկոչելու եւ մեր հողային Դատին համար արդար լուծում մը պա-հանջելու առաջադրանքով » :

Այսպէս ուրեմն մեր ազգային դատին եւ հողային արդար պահանջներուն շուրջ տարակարծութիւնները փարատած ըլլալ կը թուին : Ու Հայութիւնը իրաւունք ու-նի բոզոքելու առ որ անկ է՝ բարձրաձայն յայտարարելով՝

Որո՞ւն ապրանքը որու կուտաք :

Հայը երբե՛ք ուրիշին չի պիջիր իր հո-ղերը եւ չի հրաժարիր իր արդար իրա-ւունքներէն :

ՀՐԱՒՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ՄՄԲ·— Միջազգային Աշխատաւորի խմբագրութիւնը բացառապէս արտօնեց Յա-ռաջի խմբագրութեան թարգմանաբար հրա-տարակելու « Վասպուրականի Հայկ· պետութիւնը» յօդուածը, որ լոյս տեսած է պարբերականի Մարտի թիւին մէջ :

Վան քաղաքը (այսօր Թուրքիոյ մէջ) , իր միջնաբերդին սոսկուած , չրջապատ-ուած պատերով եւ աշտարակներով, հայ աչխարհի հարաւակողմեան կարեւոր մէկ քաղաքը եղած է միշտ : Նոյնիսկ այնքան կարեւոր, որ երկար ատեն անիկա նախ կը ներկայանար իբրեւ մեծ իշխանապե-տութեան մը մայրաքաղաքը, ապա վաս-պուրականի հայկ· թագաւորութեան մայրաքաղաքը :

Դժուար է սահմանագծել այս թագա-ւորութեան տարածութիւնը : Սահման-ները կը փոխուին ըստ նուաճումներուն եւ օտար ասպատակութեանց, որոնք այնքան յաճախակի տեղի կ'ունենային Հայկ· Մի-ջին Դարուն ընթացքին :

Այս նիւթին մօտենալու համար, հարկ է որ կարճ պատմականն ընենք վասպու-րականի թագաւորութեան : Բայց եւ այն-պէս, հարցը ներկայացնելու համար հա-մապարփակ ձեւով, պէտք է չատ հեռու-ները երթալ պատմութեան մէջ, մինչեւ մեր դարաշրջանի առաջին դարերը, երբ Հայաստանի կորովի թագաւորութիւնը ինքզինքը ճանչցնել կուտայ այն ատեն-ուան երկու մեծերէն՝ կեսարներու Հռո-մը եւ պարթեւական կայսրութիւնը : Կը թնելով թշնամի պետութիւններուն նախ մէկուն, ապա միւսին վրայ, Հայերը կը յաջողին պահպանել իրենց ազգային ամբողջականութիւնը, երբեմն նոյնիսկ, ամէնէն դէշ ժամերուն երկուքին ալ դէմ-լուխ բռնելով :

Երկար ատեն փնտռելէ ետք Հռոմէա-կան հոգեւորականութիւնը, որ գործօն պաշտպանութիւն մը կուտար ասիացի աշ-խարհականներու դէմ, Հայաստան, Հռո-մէական ուժին Արեւելքէն քաշուելէն ետք, իր բախտին ձգուած կը մնայ : Հը-ռոմայեցի Դիոկղետիանոս կայսեր իշ-խանութեան վերջաւորութեան է որ բար-ձրաւանդակներու այս ժողովուրդը ըն-դունեցաւ Քրիստոսի կրօնքը : Մղումով անոր ,որ յետագային Ս· Գրիգոր Լուսա-ւորիչը պիտի դառնար , Հայաստանի Տրդատ Գ· Թագաւորը քրիստոնեայ դար-ձաւ : Եւ առաջին անգամ ըլլալով պատ-մութեան մէջ, քրիստոնէութիւնը իր պե-տութեան պաշտօնական կրօնքը դար-ձուց :

Կորով՝ խաղաղութեան մէջ, քաջու-թիւն՝ պատերազմի մէջ, սէր հանդէպ ի-րենց հողերուն եթէ ոչ իրենց հայրենի-քին, ջերմեռանդ յարում կրօնական հա-ւատքի մը, այնքան կատարի՝ որու հա-մար սարսափելի յարձակումներ պիտի կրէր բազմիցս, ահաւասիկ այս ժողո-վուրդին մեծագոյն առաքինութիւնները : Հայերը պէտք ունեցան այս առաքինու-թիւններուն, երբ լքուեցան Հռոմէն, որ ամօթալի դաշնագրի մը մէջ համաձայնե-ցաւ այս երկիրները Թողուլ սասանեան Պարսիկներու ազդեցութեան գօտիին մէջ (363) :

Այս դաշնագրին Թուականը Հայ ժողո-վուրդի տառապանքներու սկիզբը կը նչէ : Սասանեանները փորձեցին խորտակել Հայ ցեղին բնական ամրութիւնները, յար-ձակելով անոր վրայ, ղէն ի ձեռին եւ բռնօրէն սուիկելով վերապրողները որ մազդէական դառնան : Քրիստոնէական նոյն կրօնքը ունենալով, Հայերը պէտք է ջերմ պաշտպանները դառնային բիւզանդա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

Ընտրապայքարը պաշտօնապէս սկսաւ ձայնպատկերասփիւռէն Զորեքշաբթի օր եւ նոյն ժամուն Նըվէրի մէջ երկու բնդ-դիմադիր հոսանքներու պարագլուխները՝ Փոմփիտու եւ Միթերան «մաքերու փո-խանակութիւն» կ'ունենային, եթէ կարելի է նման անմեղ նախադասութիւն մը դոր-ծածել այն բուռն բախումներուն համար զոր ունեցած են Փոմփիտու եւ Միթե-րան, մնալով անչուշտ քաղաքավարու-թեան սահմաններուն մէջ : Հանդիսական-ներուն մէջ ,Փոմփիտու աւելի մեծ թիւով կողմնակից ունի եւ աւելի լաւ տեղեր զբ-աւած են սրահին առաջին կարգերը :

Փոմփիտու խօսք կ'առնէ եւ կը պարզէ ե· Հանրապետութեան ձեռք ձգած յա-ջողութիւնները : Կը ձաղկէ Դ· Հանրա-պետութիւնը որու իշխանութեան 12 տա-րիները բաւած են Ֆրանսայի : «Այլեւս այդ վարչակարգը չենք ուզեր » :

Միթերանի դերը դժուար է, քիչ բարե-կամ ունի սրահին մէջ, երբ խօսք կ'առնէ, թշնամական ձայներ անցեալ մը կը յիչե-ցնեն «Օպսերվաթուառ» պոռալով : Կը պարզէ ձախի դաշնակցութեան ծրագրին 15 կէտերը : Կ'ուզէ ջնջել սահմանադրու-թեան 16րդ յօդուածը , հինգ տարուան իշխանել հանրապետութեան նախագահին պաշտօնին չրջանը : Կ'ուզէ վերաքննել ե· Ծրագիրը, երեք տարուան ծրագիր մը ունի երկրապործութեան համար եւն·եւն : Երբ Փոմփիտու կրկին խօսք կ'առնէ պա-տասխանելու համար, չեչտը անողոք հեղնանք մը ունի · — «1966ին, ձեր կեանքին ամէնէն ազուր թիէրսէն զար-կիք : Ձեր առաջին բախտը, կը պարտէիք համայնավարներուն որոնք չուզեցին ի-րենց ձայները համրել, կի Մոլէի որ խաղ մը խաղայ իր բարեկամ՝ Տէֆէռէն եւ վերջապէս արմատականներուն, որոնք ըստ սովորութեան չէին դիտեր թէ ի՞նչ կ'ուզեն : Ապա խորհրդանչեցիք ձեր քա-ղաքականութիւնը, որ ծայրայեղ ալէն ծայրայեղ ձախ կ'երթայ : Ձընտրուե-ցաք : Բախտ մըն է Ֆրանսայի համար , բայց նաեւ ձեր երրորդ բախտն է , վասնզի ձեր բարեկամները ձեզ կը լքէին : Եւ այն ատեն ի՞նչ կ'ընէիք եթէ ոչ 16րդ յօդուա-ծը զործադրել » :

Հեռատեսիլէն եւ ձայնասփիւռէն, մե-ծամասնութեան անունով խօսեցաւ Փոմ-փիտու : Իսկ ընդդիմութեան կողմէ՝ կի Մոլէ Ռընէ Պլիւէն եւ Լուի Մերմազ, ե-րեքն ալ յանուն Ձախի դաշնակցութեան :

կան լեզիոններուն մօտ, բայց աստուա-ծարանական խզում մը պատահած էր հայկական եկեղեցւոյ եւ այն օրերու Հռոմի եւ Պոլսոյ միացեալ եկեղեցիներուն միջեւ : Արդարեւ, հայ քրիստոնէութիւնը երթալով աւելի կը մօտենար միաբնէու-թեան (մէկ բնութիւն Քիսուսի մէջ) , մինչ Քաղկեդոնի Ժողովը կ'ընդունէր Լեւոն մեծ Պապին երկբնէութեան վարդապե-տութիւնը (երկու զատորոշ բնութիւն Քի-սուսի մէջ, մէկ մարդկային բնութիւն եւ մէկ աստուածային բնութիւն, միացած բայց ոչ – չխոթուած) :

Եթէ անկախ ազգային եկեղեցիի մը գոյութիւնը Հայաստանի համար պատ-ճառ դարձաւ լքումի մը անոնց կողմէ, ո-րոնք իր դինակիցները պէտք է ըլլային, այս նոյն եկեղեցին, որու մէջ ժողովուրդ եւ ազգ· չխոթուած են, իրենց վերապրու-մին լաւագոյն երաշխիքը եղաւ :

(Շար·)

ՄԱՐԴՈՒ ՄՈՐԹՈՎ ԿԱԶՄՈՒԱԾ ԱԽԵՏԱՐԱՆԸ

—o—

Կեանքը զարմանալի առեղծուածներով լեցուն է : Մարդ ինքզինքը յանկարծ կը գտնէ բոլորովին անսպասելի եղելութեան մը առջեւ եւ մխքը կը դադրի վայրկեան մը գործելէ : Այս տեսակ ալրում մը տպաւորուած է մտքիս մէջ եւ յաճախ կը յիշեմ զայն, թէեւ տասնեակ մը տարիներ անցած են :

1954ին էր : Այն տարին կը գործէի Գեր–մանիոյ հիւսիսը՝ «Հարց» կոչուած լեռ – նաշխարհին մէջ գտնուող գործարան մը : Քիմիական զուտ մասնագիտական հարց մը ծագած էր, զոր հաւանաբար կրնայի լուծել, եթէ այդ ճիւղին մասին նորագոյն գրականութեան ծանօթանայի : Այդ կա – րելիութիւնը կար, որովհետեւ աշխատա–նոցս միայն երեսուն քիլոմեթր հեռու էր Գէօթինգընէն, որուն համալսարանի մա – տենադարանը Ամերիկայէն նոր ստացած էր գիտական գրքերու ճոխ պաշար մը եր–բեւ նուէր :

Ամբողջ շաբաթ մը մխրճուած էի այդ ուսումնասիրութեան մէջ :

Օր մը մտադրեցի, դադարի մէկ ժա – մուն առիթէն օգտուիլ եւ այցելել մատե – նադարանին ձեռագրերու բաժինը, յու – սալով որ հոն կրնայի գտնել մոռցուած հայերէն ձեռագիր մը կամ հայագիտա – կան այլ հետաքրքրական բան մը :

Երիտասարդ մատենադարանապետը սի–բայօժար յղնդունեցաւ զիս, բայց յայտնեց ցաւ ի սիրտ որ , հայերէն ձեռագիր չը – կար իր մատենադարանին մէջ : Գոհայ տը–պագրուած մէկ քանի հայերէն գրքեր Հա–յոց պատմութեան վերաբերեալ, որոնց կարգին Ագաթանգեղոսի պատմութեան առաջին տպագրութիւնը (Պոլիս) , Աղեք–սանտր Կաթողիկոսի տրամադրած ձեռա–գրին վրայէն տպուած :

— Հայերէն ձեռագրեր չունինք, բայց հոս ունինք բիւզանդական չրջանէն մա – գաղաթեայ յունարէն Աւետարան մը , որ չատ հետաքրքրական է, ըսաւ (կարծեմ 14րդ դարէն էր) :

= Մանրանկարնե՞ր կան մէջը, հարցու–ցի :

— Ո՛չ, ըսաւ, բովանդակութիւնը սովո–րական Աւետարան մըն է :

= Հապա , ըսի, ի՞նչ է որ այդքան հե–տաքրքրական կը դարձնէ զայն :

Առանց ուղղակի պատասխանելու, գըր–քերու երկար շարքէն հատոր մը դուրս քաշեց եւ ինծի երկարելով զայն ըսաւ.

— Լա՛ւ նայեցէք ...

Գիրքը թղթատեցի, մաքուր եւ միօրի–նակ տառերով գրուած յունարէն Աւետա – րան մըն էր :

= Ես մէջը բացառիկ բան մը չեմ տես – ներ , ըսի :

— Այո, յարեց, հետաքրքրականը գըր–քին կողքն է :

= Բայց այն ալ բացառիկ բան մը չէ : Միջին դարուն մագաղաթով եւ կաշիով կազմուած գրքեր սովորական էին :

— Այո, բայց այս գրքին կողքը կապ – մուած է մարդու մորթով ...

Անչարժացայ : Առանց բերնէս բառ մը կարենալ դուրս հանելու, կը մնայի քա – րացած՝ աչքերս անթարթ սեւեռած խո – սակիս աչքերուն :

Մատենադարանապետը լռութիւնը խզե – ց :

— Դուք առաջինը չէք, որ այդպէս կը չանթահարուիք, ըսաւ : Զարմանալին այն է որ չենք գիտեր թէ ի՛նչ չարժառիթով կազմած են գիրքը մարդու մորթով եւ ո՛վ էր մորթին տէրը ...

×

Այն օրէն ի վեր այս խօսակցութեան յիշատակը առեն առեն միտքս կը գա – զեցնէ եւ ես այս առեղծուածին լուծում մը կը փնտռեմ, ի զուր, որովհետեւ ան – համար փոփոխակներու մասին կարելի է խորհիլ :

Օրինակ՝ կարելի է խորհիլ թէ անմեղ եւ հաւատացեալ քրիստոնեայ մըն էր այն մարդը, որ նենգամիտ զրպարտութեան մը հետեւանքով դատապարտուած էր մորթուելու եւ բարի վանական մը, սա – կայն, արժանի դատած էր որ ան սրբա – նայ Աւետարանի կողքին հետ ...

Կարելի է խորհիլ թէ աւազակ մըն էր ան, որ ի վերջոյ խղճի եկած էր եւ իր յաւիտենական հանգիստը գտնելու յոյ – սով՝ մորթը տրամադրած էր Աւետարանի կողք պատրաստելու ...

Կարելի է խորհիլ նաեւ վանականի մը մասին որ իր ամբողջ կեանքը Աւետարա – նի ընթերցումով եւ քարոզութեամբ ան – ցուցած էր եւ փափաքած՝ մահէն ետքն ալ դրկել Աւետարանը իր մորթին մէջ եւ խնդրած որ իր մահէն ետք կտոր մը մորթ կարէին իր մարմինէն եւ կազմէին իր սի–րած Աւետարանը ...

Թերեւս քրիստոնէութեան դինուորեալ մըն էր ան՝ որ դերի ինկած էր եւ թշնա–մին, իր մոլուցքին մէջ, անոր մորթը քաշած, յարդով լեցուցած ղրկած էր Բիւզանդիոն, իբրեւ նչան մահիկին ղո–րութեան ընդդէմ խաչին : Եւ սրբակեաց վանականներ, աղօթքներով եւ խնկար – կութեամբ կազմած էին Աւետարանը անոր մորթով, յաւերժացնելու համար նահա – տակին սուրբ յիշատակը ...

... Այսպէս փոփոխակներ՝ երեւակա – յութեան թեւ տալով եւ յետադարձ ակ – նարկ նետելով միջին դարու բարբարո – սութեանց պատմութեան վրայ ...

Այսօր, երբ «մարդու մորթ» ըսենք , փուչ – փուչ կ'ըլլայ մեր մարմինը, բայց Միջնի դարուն այդպէս չէր : Մարդիկ վարժուած էին այդ բառերուն, որովհե – տեւ իբրեւ մահապատիժի մէկ ձեւը՝ դա–տապարտեալին մորթը կենդանիի մորթին պէս կը բաժնէին մարմնէն : Ծանօթ է օ–րինակ որ Օսմանցիք, Վենետիկցիներէն

—o—

Իբրեւ զարմիկն ու համագիւղացին ող – բացեալ դրադէտին՝ սրտի խոր կսկիծով խոնարհելով իր անմոռանալի յիշատակին առջեւ, կ'ուզեմ կարդ մը տեղեկութիւն – ներ տալ Փէրճէնճ գիւղին մասին, ուր ծը–նաւ Համաստեղ եւ ուսկից առաւ իր ներ–չընչումը՝ հոյակապ էջեր նուիրելու հա – մար հայ գրականութեան :

Փէրճէնճի բնակիչները կը բաղկանային Հայերէ եւ Թուրքերէ : Գիւղը չրջապատ–ուած էր պտղատու ծառերով, որոնցմէ ամէնէն նչանաւորը թթենիներն էին : Ամ–բողջ Մարբերդի նհանգին մէջ Փէրճէնճի թութը կը փնտռէին : Գիւղացիներու մե – ծամասնութիւնը հողագործ էր : Հողը կ'արտադրէր ամէն տեսակ արմտիք , մա–նաւանդ բամպակ : Կային նաեւ փոքր թի–ւով առեւտրականներ եւ արհեստաւոր – ներ :

Թուրքերը փոքրամասնութիւն կը կազ – մէին : Կային քանի մը հարուստ Թուր – քեր :

Հայերը լուսաւորչական էին մեծ մա – սամբ : Կային նաեւ բողոքականներ եւ քա–նի մը տուն կաթոլիկներ :

Ունէինք եկեղեցի եւ կանոնաւոր դպրո–ց : Մեր ընկեր կոյր Սարգիսը չարա – կանները բոլորն ալ դոց ըրած էր եւ իր անուշ ձայնով եկեղեցին կը թնդացնէր :

Մեր ուսուցիչը դասերէն դուրս յեղա – փոխական երգեր կը սորվեցնէր մեզի :

Իրերօգնութեան դղացումը չատ խոր էր գիւղին մէջ : Ունեւորները կ'օգնէին աղ – քատներուն : Մեծ զոհողութիւններ կ'ըլ–լային գիւղին զարգացման, մանաւանդ փոքրիկներու կրթութեան համար :

Գիւղը ինքնաբաւ էր : Դուրսէն ո՛չ մէկ բանի պէտք ունէինք : Հարեւանիքներու առթիւ ժողովուրդը եօթը օր եօթը գիշեր կը զուարճանար :

Ցեղափոխական չարժումը պարարտ հող դտած էր Փէրճէնճի մէջ : Ունէինք Պատա–նեկան Մխութիւն մը՝ Հ. Յ. Դաշնակցու–թեան դրօշին տակ :

—o—

Փետրուարեան համաժողովրդական ա – պստամբութեան 46րդ տարեդարձը նչ – ուեցաւ Փարիզի մէջ՝ արժանի չուքով : Սանթրը Քոմէրսիալ Սուխի սրահը, կի – րակի , Փետրուար 19ին, լեցուած էր ծայրէ ծայր՝ երէց, միջին եւ մանուա – բարար երիտասարդ սերունդի անդամնե – րով :

Բացումը կատարուեցաւ « Մեր Հայրե–նիք»ով : Ապա խօսք առաւ օրուան նախա–դահը՝ Ընկ. Սուրէն Փափազեան, որ նը–մանութեանց եղր մը գտաւ Վարդանան – ցի եւ 1921 Փետրուար 18ի ըմբոստու – թիւններուն մէջնէ : Երկու պարագան – րուն ալ հայ ժողովուրդը միասմ եւ վճ–

Համբարձում Կէլէնեան (Համաստեղ) ուսուցիչ էր մօտակայ՝ Վարդաթել գիւ–ղը : Երբեք պիտի չմոռնամ այն երջանիկ օրը, երբ անձկա եկաւ Փէրճէնճ, որ խան–դավառ չրջան մը կ'ապրէր, մասնակցեցաւ Պատանեկան խումբի ժողովին եւ մէկէր–նիս կանգնած հայրենասիրական դրքեր կարդաց : Թելադրեց ներչնչուիլ օրինակով մեր հայդուկնե–րուն, որոնք ազգին էին նուիրած իրենց կեանքը : Ինչոյժ սարքեցինք իրեն ի պա–տիւ, յեղափոխական երգերով օդը թըն–դացուցինք ժամերով, չէինք ուզեր բաժ–նուիլ իրմէ :

Հայրենիք Ամերիկայէն բերել տուած էր երգարան մը՝ հայ ֆէտայիներու նկարնե–րով եւ հայրենասիրական դրքեր : Զմեռը կը հաւաքուէինք Հոտոյենց բնակարան և կը կարդայինք մեր ազատագրական չար–ժումներու պատմութիւնը : Մեր պատանի հոգիները կը լեցուէին ազգասիրական զգացումներով :

Ափսո՛ս, մեր գիւղն ալ ունեցաւ իր սը–խուր բաժինը 1915ի Մեծ Եղեռնին : Վատ Թուրքեր առիթէն օգտուեցան աւերակ դարձնելու համար Փէրճէնճը : Անօթի չունեռու պէս չարձակեցան Հայոց տուներուն վրայ, կողոպտեցին ամէն բան, հա–զարումէկ չարչարանքներ գործ դրին ան–պաշտպան մարդոց , կիներու եւ երախա–ներու վրայ : Ողջ մնացողները հաւաքե–լով տարին Գեղվանք կոչուած գիւղը՝ մեռցնելու նպատակով :

Այսպիսի եղերական վախճան մը ունե–ցաւ մեր գիւղը, ուրիչ հազարաւոր հայ գիւղերուն պէս : Թշնամին չհասաւ ա–կայն իր նպատակին : Շնորհիւ մեր հե–րոսներու վրիժառու բազուկին, 1918 Մա–յիս 28ին ծունկի բերինք Թուրքը եւ անոր պարտադրեցինք Հայաստանի անկախու–թիւնը :

Այսօր ողջ է Հայը : Կ'ապրի եւ պիտի ապրի՝ տիրանալով իր արդար իրաւունք–ներուն :

ԳՐԻԳՈՐ ՀՈՏՈՑԵԱՆ

դրաւելէ ետք կիպրոսի Ֆամակուսթա քաղաքը երկար պաշարումէ մը վերջ (1571ին), քաղաքին պաշտպան քաջարի հրամանատար Բռագադինին մորթեցին՝ երբ դեռ ան սաղմոս կը մրմնջար ...

Բայց գիրք մը, որ մարդոց մէջնէ ա՛ր կը քարոզէ , ի՞նչպէս կրնայ մարդու մոր–թով կազմուած ըլլալ ...

Անչուշտ մարդկային ողբերգութիւն մը կայ Գէօթինգընի յունարէն Աւետարանին կողքին մէջ ծածկուած, եւ խորհուրդ մը՝ մեզի համար անլուծելի ...

ԻԶՄԻՒԻ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԷՆ

ՎԱՀԱՆ ՈՒՆՃԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

Վերջապէս եկաւ ոստիկանապետը : Ա – մայի էր փողոցը : Դռները զոց : Չկաս – կածեցաւ : Ներս մտաւ, խուզարկեց , ո–չինչ գտաւ : Զարդարեանը առաւ տարաւ չուկայի պահականոցը : Իրիկուն էր :

Յաջորդ օրը, առտուն կանուխ, Դաշ – նակցական տղաք խմբուեցան հօրս վա – ճառատունը : Ո՞վ պիտի երթայ տեսնէ բանտարկեալը : Իրենցմէ մէկուն այցը պիտի նկատուէր փաստ՝ իր կուսակցա – կանութեան : Պահականոցին տասնապե – տը՝ Ապտուլլահ ծանօթ էր հօրս եւ ինծի ալ : Պատանի էի , անկասկածելի : Ասկէ գատ՝ ուսուցչիս ծրար մը ուտելիք առնիլ անմեղութեան պիտի վերագրուէր : Ցար–մար տեսնուեցաւ , ուրեմն, որ առաջին անգամ ես երթայի այցի :

Շնորհիւ Ապտուլլահի հետ մեր ծանօ – թութեան , թոյլ արուեցաւ , որ մօտենամ ուսուցչիս : Մտածկոտ էր : Կը յիշեմ, գը–րեթէ բառ առ բառ, իր խօսքերը .

— Գնա ըսէ՛ մեբիններուն, որ ամէն միջոց ձեռք առնեն եւ անմիջապէս հանեն զիս այստեղէն : Վերջը դէշ կ'ըլլայ :

« Ամէն միջոց » «անմիջապէս», «վերջը դէշ կ'ըլլայ» կրկնելով չունչս խանութ ա–ռի եւ հաղորդեցի :

Այս եղաւ պատանեակի, ապագայ Դաշնակցականի առաջին «գործունէու – թիւնս», որուն «փառքը» կը հրճուեցնէ զիս մինչեւ հիմա :

Յաջորդ օրը կուսակցական ընկերներ կը չարժին : Կ'որոչեն խաղաղ փորձ մը , ան–յայտութեան պարագային բանի միջոց – ներու ձեռք զարնելու հաստատ կամքով : Թաղականներ, գլխաւորութեամբ Տէր Խորէն Պըչաքճեանի, պահականոց կ'եր – թան եւ Ռ. Զարդարեանի ազատ արձա – կումը կը խնդրեն : Լեզու կը թափեն , երաչխաւոր կ'ըլլան եւ կը յաջողին : Տօ՛ն էր այն գիշեր : Անցեալ օրեր, անուշ յու–չեր :

Բանտէն առժամապէս վրկուած էր Զարդարեան , բայց մղձաւանջի մէջ էր միչտ : Եւ օր մըն ալ գաղտուկ մեկնեցաւ Իզմիր, ուրկէ՝ Պուլկարիա : Լաւ կազմա – կերպուած էր այս փախուստը : Մի քանի տարի ետք, երբ Համիտ գահէն ինկաւ եւ բերանները բացուեցան, ամէն մարդ կը յաւակնէր դեր մը ունեցած ըլլալ անոր մէջ : Քիչ մը «Տոն – Քիխոթ» են Մաղնի–սայի Հայերը : Մաղնիսայի՞ Հայերը մի–այն ... :

Զարդարեան հեռացաւ, ազգային վար–ժարանը որբացաւ : Տարի մը աշակերտե – ցի Գրիգոր Չօլմէկեանի հիմնած հայ – ա–մերիկեան վարժարանը : Ցետոյ նետուե–ցայ չուկայ : Առեն մը պաշտօնավարեցի Մկրտիչ Երկանեանի վաճառատունը : Հոն չիւմի եկայ Իզմիրի Աղնաւուրեան Տան ներկայացուցիչներուն հետ : Առանց բա – րեխօսութեամբ պաշտօն մը ապահովեցի նոյն վաճառատունը եւ փոխադրուեցայ Իզմիր , 1907ին :

×

1908, Օսմանեան Սահմանադրութիւն : Արձանագրուեցայ Դաշնակցական, քաղա–քակիցս Մարտիկ Սաղաթէլեանի կնքա – հայրութեամբ : «Տէլի» (խենթ) Մարտիկ կը կոչուէր զտարիւն այս Մարտիկը : Մակդիրը լիուլի կը համապատասխանէր իր կոչումին եւ խառնուածքին :

« Նոր Սերունդ»էն էի, սկսնակ, ան – փորձ : Նորեկները համակիր կը նկատուէ–ին առժամապէս : Իզմիրի կազմին աւան – դական սովորութիւնն էր ասիկա, զա – նոնք փորձելու, փորձառութեամբ զինելու համար ալ : Համակիրներու խումբին մաս կազմեցի :

Եկաւ Առանայի ջարդը : Արիւն , լաց : Հայութիւնս հուրհրաց : Մինչ այդ՝ « համակիր », կէս – դաշնակցական էի : Ուզեցի, պնդեցի ամբողջական Դաշնակ–ցական դառնալ : «Մարտական խումբ»ին անդամ ագճանապրուեցայ :

Դաշնակցութիւնը կուսակցութիւն չէր իմ աչքիս : Ո՞վ հնարեց անկախ ազգերու յատուկ այս բառը : Մեռնիլ չուզող Հա–յութիւնն էր ան : Դաշնակցական եղայ , զգացի Հայութիւնս : Հայ ըլլալուս փառ – քը : 17 տարեկան էի : Անուն՝ Որոտում :

Պարզ գինուոր էի, պարզ գինուոր մնա–ցի ցվերջ : Ղեկավար, պետ չեղայ եր – բեք : Մի սպասէք ուրեմն ինձմէ լսել լուսաբանութիւններ մեր ռազմավարու–թեան կամ քաղաքականութեան մասին : Իմ գիտցածներս չեն անցնիր սահմաններէ երբեք հրաման չտուող, միչտ հրամանի անսացող գինուորի մը «գիտութեան» :

Զինավարժութիւն : Դասեր կ'առնէինք, հին ու նոր զէնքերու հետ կ'ընտելանա – յինք , նչանածութեան փորձեր կ'ընէինք : Հրանութերու պատրաստութիւնը՝ բարդ արհեստ, մասնագիտութիւն : Առանց գոր–ծածութեան կերպերը կը սորվէինք :

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն ետք, գահազուրկ չէր եղած հայասպան դազանը՝ Համիտ : Լսողի պիտեմ, որ մերոնք համաձայնած էին Իթթիհատի հետ. — Ամէն դնով պաշ – պանել նորատեղծ ազատութիւնը միաս–նաբար , Համիտի կամ համատարած «չէրիաթ»ի ոտնձգութիւններուն դէմ :

Դր. առաւ Լ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(2 Շար.)

ԿՈՏՎ

ՓԱՓՍՈՒՆԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՂ ՀՅՈՒՐԸ

Նայ, ախտակը որ բռնեցիր ան – տաշ, սրտատրոփ :

— Ի՞նչ կ'ընեմ, բայց ի վերվին – ին ինձի համար չէ, ուրիշ մը համար :

Մայր մը կ'ըսեր դիմացինին, որ իր հարսնացուն կը հագցնէր :

— Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'ընեմ :

Ամէն անգամ որ հարսնացուն կը հագնի ինչ որ ուզեց, ան կ'ըսէ նոյն խօսքը :

Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'ընեմ :

Ի՞նչ, ո՞ր չէ, կ'ուզէ՞ք ինձի տեսնել ան – պատ, որ ես ալ ձեզ տեսնեմ :

— Շատ աղէկ, տանը կը նստիմ :

Ի՞նչ, ո՞ր չէ, կ'ուզէ՞ք ինձի տեսնել ան – պատ, որ ես ալ ձեզ տեսնեմ :

— Շատ աղէկ, տանը կը նստիմ :

Ամուսինը կը մտածէ, թէ կինը կ'ուզէ որ ինք տունը մնայ, ուստի կ'ըսէ.

— Ես, ո՞ր չէ, կ'երթամ, բայց ի վերվին ան – պատ կ'ուզեմ որ ձեզ տեսնեմ :

Ի՞նչ, ո՞ր չէ, կ'երթամ, բայց ի վերվին ան – պատ կ'ուզեմ որ ձեզ տեսնեմ :

Ամուսինը կ'երթայ, կինը կը մնայ տունը, ու կ'ըսէ.

— Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'երթամ :

Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'երթամ :

Ամուսինը կը դառնայ, կինը կ'ըսէ.

— Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կը մնամ :

Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կը մնամ :

Ամուսինը կ'ըսէ.

— Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'երթամ :

Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'երթամ :

Ամուսինը կ'երթայ, կինը կը մնայ տունը, ու կ'ըսէ.

— Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կը մնամ :

Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կը մնամ :

Ամուսինը կ'ըսէ.

— Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'երթամ :

Ես ալ ինձի համար չեմ, ուրիշ մը համար կ'երթամ :

Ամուսինը կը դառնայ, կինը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Սիրանույշ Զաքրեան քան. Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իր ամուսնոյն Գէորգ Զաքրեանի յիշատակին, անոր մահուան 11րդ տարելգարձին առթիւ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Առնուվիլի, Սարսէլի, Սեվրանի, Կու-սէնվիլի եւ Անկէնի հաւատացեալներու ուշադրութեան: Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ այս Շաբաթ օր ժամը 18·30ին կը կատարուի հոգումի արարողութիւն :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի թաղականութիւնը ստացած է. Տիկին Պ. Ճիբրանեան, իր ողբ. ամուսնոյն հոգեհանգստեան առթիւ, եկեղեցիին՝ քառասուն ֆր., Կ. Խաչին տասը եւ Պօմոնի Աղքատաց տասը : Տէր եւ Տիկին Հ. Պալթաեան, Զմպազճեաններու հոգեհանգստեան առթիւ եկեղեցւոյս քսան : Ողբ. Վ. Սիմոնեանի մահուան առթիւ, փ.Ծ.ի Տէր եւ Տիկին Յ. Արսլանեան, Պօմոնի Աղքատաց տասը եւ Կ. Խաչի տասը : Ա-Ա. Արութեան Պօմոնի Աղքատաց տասը : Ա. Մելքոնեան եկեղեցիին յիսուն : Ն. Մա-ղաքեան իր որդւոց, Ռօպէռի եւ Ժաքլի կողմէ եկեղեցիին՝ յիսուն : Յակոբեան ընտանիք եկեղեցիին քսան : Օ. Նուրի-ճանեան եկեղեցիին երեսուն եւ Պօմոնի Աղքատաց քսան : Այրի Տիկին Թադէոս-եան եկեղեցիին քսան : Ա. Սանասարեան եկեղեցիին քսան : Տէր եւ Տիկին Յ. Գա-րիպեան Պօմոնի Աղքատաց 25 : Տէր եւ Տիկին Բ. Վարդերքսեան եկեղեցիին 10 : Ժ. Նուրեան իր ողբ. զաւկին Պիէռնար Վա-հանի կսկիծալի մահուան քառասունքին առթիւ, Պօմոնի Կ. Խաչին՝ յիսուն եւ աղքատաց յիսուն ֆր. : Բ. Տէմիրճեան նոյն առթիւով եկեղեցիին կը նուիրէ 20 : Ժ. Տէմիրճեան եւս, եկեղեցիին քսան : Տէր եւ Տիկ. Քոչեան Կ. Խաչին՝ քսան : Տիկին Ա. Ղուրպանեան եկեղեցիին, իրրեւ իւղատին տասը : Այրի Տիկին Չէօրէքճեան եւ զաւակները, իրենց ամուսնոյն եւ հօր, Սարգիսի հոգւոյն եկեղեցիին տասը : Այ-րի Տիկին Գ. Սիմոնեան իր ողբ. ամուս-նոյն մահուան առթիւ փ. Ծ.ի Պօմոնի Աղքատաց քսան եւ Կ. Խաչին քսան : Ողբ. Յ. Էթմէքճեան մահուան առթիւ, փ. Ծ.ի.— Ողբ.ի որդին, Տոքթ. Ս. Էթմէք-ճեան, Հ. Գեղամին յիսուն : Այրի Տիկին Զ. Նշանեան (Քանէն) նոյն առթիւ եկե-ղեցիին կը նուիրէ յիսուն, Տէր եւ Տիկին Գ. Քիւրտօղլեան, ի յիշատակ Ննջեցելոյ, եկեղեցիին հինգ, Պօմոնի Աղքատաց 5 :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Տէր Վահան Վար-դապետ Թօփալեանի :

Նախաճեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Բարգէն Սիւնի խումբին :

Շաբաթ (25 Փետրուար) երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին ,

SALLE DE CONFERENCES
DES MUTILES DU TRAVAIL
(3ème étage)
Ave. Emile Loubet

Դասախօսութիւն (հայերէն եւ ֆրանսե-րէն) : Երգ, արտասանութիւն , խմբերգ , (հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Մուտքը ազատ է

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր : Գեղարուեստական ճոխ բաժին ·—

Կը մասնակցին երգչուհի՝
ՎԵՐԱ ՀԱՅՈՒՆԻ

Տիկին Քիւթինէրեանի ՍՕՍԻ պարա-խումբը :

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ նուագախումբը

Վիճակահանութիւն , ճոխ պիւֆէ , Մուտք 10 ֆր. (ուսանողներու կէս գին)

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Ս. Խաչ ընկերակցութեան մօտ, 10պիս, Րիւ Թուէն :

Հեռաձայն՝ 033 – 02 – 12

C. C. P. Paris 8391-30

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կո-չին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մեծակատարու-թեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սը-րահին մէջ: Մանրամասնութիւններ յա-տագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախա-ձեռնութեամբ ·—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէս :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահան-դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, փա-յէ տէ Քոնկրէ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Տարօնի երգերու ուսկնդրութիւն
Արմենուհի Գետոնեանի կողմէ

Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փէյէ)

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի ղե-ղարուեստական գերեկոյթով մը կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ ժան Կուժոն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնս կը պատ-րաստուի տօնակատարելու Վասպուրա-կանի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ : *Կիրակի Մայիս 14ին :*

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ կիրակի
Վերապահուած

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դե-ղարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, կի-րակի :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Մարտ 18ին

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն, ընկե-րական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի (Փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի , Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն , հայկական պարեր , սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ զայլի կներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումներ , մարզանք , արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաու-տական նուագախումբը , նոր երգեր եւ զանազաններ, մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր. Փետր. 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժամը 9·30ին.— Ժերար Սէթ-Ֆանէսքոյի էմիսիոնը :—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Փետրուար 26ին Տնտեսի , Մարտ 5ին Դատաւորի, 12ին՝ Գալստեան հինգ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերգու-թիւնները կը սկսին ուշին , պատարագը 9·45ին, քարոզը 11·15ին :

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանգիստ, եւ ապա Ա-րեւագալի արարողութիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանէօ – Քալանի մասնա-ճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէս-օրէ ետք ժամը 3·30ին, ընկերուհի Հէ-քիմեանի բնակարանը, 144 Ավընիւ Արիս-թիտ Պրիան (Պանէօ) : Կարեւոր օրա-կարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրա-ժեշտ է :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի , մասնակցու-թեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի:

Այս կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սը-րահին մէջ :

Ուր հանդէսը կը չարունակուի իրիկ-ւան քովը մինչեւ ժամը 22 :

Երգեր, արտասանութիւններ եւ պարեր Նոր Սերնդականներու եւ Երիտ. Դաշ-նակցականներու կողմէ :

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ , դիւրամատչելի դիներ : Հայկական մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Խիստ կարեւոր օրակարգ : Պարտադիր ներկայութիւն :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի-տէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիր. կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Պ. Զ. Զաուիկեանի սրճարանի վե-րի յարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

1.— *ՏՆՕՐԻՆ ՄԸ, օժտուած վարչա-կան կարողութիւններով ,*
2.— Հիւանդապահուհի մը :
3.— Խոհարար մը :
4.— Հանճերդապահուհի մը :

Սնունդ եւ բնակարան ապահովուած են: Սահպողաբար եւ չուտով դիմել Աղքա-տախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէ-վիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770–77–73:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ
1967 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	միջոցներ 1/4 սիւռաք
ՀՈՒԴԵՀԱՆԴԻՍՏ	25 Ֆ.	միջոցներ 1/8 սիւռաք
ՑԱԽԱՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՆԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30

ՇԱԲԱԹ
25
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI
25 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10847 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 10.847

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՆԷՇԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

—o—

*Համաշխարհային առաջին պատերազ-*մէն ետք կեանքի կոչուած էր Ժընեւի Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որուն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլար խաղաղութեամբ եւ իրաւախոհութեամբ կարգադրել ազ-գամիջեան վէճերը, առանց դէնքի դիմե-լու :

Միացեալ Նահանգներու բարեսիրտ նա-խագահ Ուիլսընն էր յղացած գաղափարը, իր ծանօթ 14 կէտերու գտած յաջողութե-նէն քաջալերուած : Եւ սակայն իր կատա-վարութիւնը մերժեց անդամակցիլ Ժընե-ւի արիապազոսին եւ զոհացաւ «դիտող» մը միայն ղրկելով անդեղ :

Յաղթական մեծ զաշնակիցները իրենք ալ սկեպտիկ էին եւ չատ հաւատք չունէին Ազգերու Դաշնակցութեան վրայ, արդիւնե-լու համար նոր պատերազմի մը բոլո-կումը :

Պրիան եւ Շթրէզէման փորձեր կատա-րեցին Ֆրանսան ու Գերմանիան բարեկա-մացնելու համար : Պրիան – Քէլլոգ հա-մաձայնագիրը կնքուեցաւ՝ դատապարտե-լու համար պատերազմի նախայարձակ-ները :

Երկու վտանգներ կը սպառնային Եւրո-պայի խաղաղութեան, — գերմանականն ու խորհրդայինը :

Գերմանականը աւելի անմիջական կը թուէր : Ազգայնական չարժում մը ծայր առած էր՝ փոխ – վրէժի ղգացումներով : 1933ին, երբ Հիթլէր իշխանութեան գլուխ եկաւ, արեւմտեան Եւրոպա սկսաւ մտա-հոգուիլ :

Միւս կողմէ Մոսկուա կը հետապնդէր « համաշխարհային յեղափոխութեան » իր ծրագիրը՝ Սթալինի մենատիրական վար-չաձեւին տակ :

Այս կրկնակ վտանգներուն դէմ դնելու եւ Եւրոպայի խաղաղութիւնը ապահովե-լու համար է, որ մեծ պետութիւններու նախաձեռնութեամբ եւ նիւթական ու բա-րոյական օժանդակութեամբ պաշտպա-նողական խմբակցութիւններ կազմուեցան երկու երկիրներուն չուրջ, ռազմագիտա-կան չղթայորումի ձեւին տակ :

Պատնէշի քաղաքականութիւն էր այս :

Այսպէս է, որ ստեղծուեցաւ Փոխր Հա-մաձայնութիւնը, որուն մաս կը կազմէին Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Պուլկա-րիա եւ Ռումանիա :

Այսր իրրեւ չարունակութիւն կազմը-ւեցաւ Պալքանեան Ուխտը, որուն մէջ մտան Թուրքիա, Յունաստան, Պուլկա-րիա եւ Եուկոսլաւիա :

Այս երկուքը նկատի ունէին առաւելա-բար գերմանական վտանգը :

Բոլշեւիկեան վտանգին դիմակալելու համար աւելի ուշ կնքուեցաւ Սատտապա-տի Ուխտը, որուն կ'անդամակցէին Թուր-քիա, Իրաք, Իրան եւ Աֆղանիստան :

Փորձը ցոյց տուաւ թէ այս երեք խմբ-ակցութիւնները ո՛չ մէկ արժէք ներկա-յացուցին՝ երբ 1939ին պայթեցաւ փոթո-րիկը, Միւնիխի անփառունակ նահանջէն տարի մը ետք :

Ցրանսայի եւ Լեհաստանի դինակցու-թիւնն անգամ բանի մը չծառայեց :

Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք մեծ պետութիւնները նոյն ռազմագիտական քաղաքականութեան հետեւեցան՝ վերա-կենդանացնելով նախկին խմբակցութիւն-ները, երկրորդ տպագրութեամբ, յաւել-եալ եւ սրբագրեալ :

Փոքր Համաձայնութիւնը բոլորովին քայքայուած էր, քանի որ անդամ երկիր-ները ինկեր էին խորհրդային ծիրին մէջ, դառնալով արբանեակ :

Վերակազմուեցաւ Պալքանեան Ուխտը, որուն մէջ մտան Թուրքիա, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա : Սակայն չատ բախտա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

—o—

Զայնպատկերափիւռէն, երկրորդ օրը խօսեցան Մօրիս Շուման (15 վայրկեան) յանուն Ե· Հանրապետութեան Թեկնա-ծուներուն ապա՝ Վալտէք Ռոչէ (ութ վայրկեան) յանուն համայնավար կուսակ-ցութեան եւ Մենդէս – Ֆրանս (ընկեր – վարական միացած կուսակցութիւն Փէ էմ Իի, եօթը վայրկեան) : Կարելի է դուցէ նկատել թէ բոլոր խօսողներուն մօտ, ինչ հասանքի ալ պատկանին, ներքին խան-դավառութեան մը պակասը կը տեսնուի, երբեմն նոյնիսկ կը թուի թէ խօսողները փաստաբաններ են, որոնք չեն հաւատար իրենց պաշտպանած դատին եւ պարզապէս իրենց «գործը» կը կատարեն : Մենդէս – Ֆրանս հին քաղաքագէտ է, վարժ փոլէ – միսթ է, բայց տասը տարի է լռած է եւ եօթը վայրկեան ունի միայն խօսելիք··· : Ոչ մէկը անչուշտ նորութիւն մը բերաւ : Շուման դոհ է կոլիստ վարչակարգին հաշուեկշիռէն բոլոր ճակատներու վրայ, Ռոչէ եւ Մենդէս կը քննադատեն, վեր – ջինը նակառ արտաքին եւ եւրոպական քա-ղաքականութիւնը, առաջինը դլխաւո-րաբար ընկերային եւ տնտեսական քաղա-քականութիւնը : Համայնավար կուսակ-ցութիւնը մասնաւոր պատճառ մը չունի նալով զանգատելու արտաքին քաղաքա-կանութենէն :

Պաշտօնական ելոյթներէն դուրս, ամէն կողմ կը չարունակուին ընտրական ժո-ղովները եւ հակաճառութիւնները :

—o—

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի դործադուլը սկսաւ Ուր-բաթ, իրիկուն ժամը 18ին : Լաւագոյն պարագային վերջ կը դտնէ կիրակի առա-ւօտ, բայց կարդ բը սենտիքաներ կ'ու-զեն երկարել մինչեւ երեքշաբթի :

ւոր չեղաւ անիկա : Գրեթէ լուծուեցաւ՝ թուրքեւհելլէն վէճին պատճառաւ : Դար – ծունդութենէ դաղրած է երկար աաենէ ի վեր :

Սաատապատի Ուխտը՝ որոշ փոփոխու-թեամբ՝ վերակենդանացաւ ճիշդ տաս – ներկու տարի առաջ, 1955 Փետրուար 24-ին Իրաքի մայրաքաղաքին մէջ՝ Անդլեայ նախաձեռնութեամբ եւ օժանդակու-թեամբ եւ կոչուեցաւ Պաղտատի Ուխտը :

Մասնակիցներն էին նախկին Ուխտի անդամներէն Թուրքիա, Իրաք եւ Իրան : Աֆխանիստանի տեղը դրաւեց Փաքիս – տան, իսկ Անդլիա նոյնպէս անդամ դար – ձաւ Պաղտատի Ուխտին, որուն իրրեւ օ – ժանդակ յետադային իր աջակցութիւնը պիտի բերէր Ամերիկա :

Իրաք քաչուեցաւ իր մայրաքաղաքին անունը կրող Ուխտէն, իրրեւ հետեւանք 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութեան : Այդ օրը Իրաքի երիտասարդ թագաւորը Ֆէյ – սալ կը պատրաստուէր մեկնելու Անգա – րա, ուր տեղի պիտի ունենար Ուխտի հերթական ժողովը : Յեղափոխական պին-ուորականները՝ գլխաւորութեամբ Զօր· Ապտիւլ Քէրիմի՝ սպաննեցին թագաւորը : դահաժառանգն ու վարչապետը : Վերջ տուին հաշիմական թագաւորութեան եւ Հանրապետութիւն հռչակեցին :

Պաղտատի Ուխտը այժմ կը կոչուի Սէնթօ, որմէ դուրս ձդուած է Իրաք : Այս Ուխտի նպատակն է արգելք հանդի – սանալ բոլշեւիզմի ծաւալումին դէպի Մերձաւոր ու Միջին Արեւելքի երկիրնե – րը :

Պաղտատի քաղաքականութիւնը կը չա – րունակուի :

Ինչպէս Ատլանտեան Ուխտէն, նոյնպէս

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ ԼՈՒԾԸ

*Եթէ սահանեան կայսրութիւնը տապա-*լեցաւ խաւաքարտէ գղեակի պէս արաբա-կան հարուածներուն տակ, Հայաստանի նուաճումը, սակայն, դանդաղ եւ անորոշ դարձաւ :

Հայկ· ռազմունակ եւ ժխորալի աւա – տապետութիւնը միշտ դիմադրեց Մար – գարէին ձիաւորներուն : « Զէնքի մարդ – դոց » միջեւ փոխադարձ յարգանք մը ծնաւ իրրեւ հետեւանք բազմաթիւ հան – դիպումներու ռազմադաշտին վրայ : Կըն-քուեցաւ դաշինք մը, նպաստաւոր՝ Հա – յաստանի, որ ոչ մէկ պատճառ ունէր ինքզինքը զոհելու Պոլսոյ Քրիստոնէու – թեան համար, որ զինքը լքած էր երկար առենէ ի վեր :

Այս դաշինքին բնաղիրը կը մնայ, որ չատ խօսուն է·— « Ասիկա Դամասկոսի խալիֆային նամակն է Հայերուն ··· Ա – հաւասիկ իմ դաշինքս իմ եւ ձեր միջեւ այնքան ատենուան համար որ կ'ուղէք : Երեք տարի ոչ մէկ հարկ պիտի դանձեմ ձեզմէ : Ցետոյ, կուտաք ինչ որ կ'ուղէք : Ապա պէտք է հոգ տանիք 15 հազար ձի – աւորներու ձեր երկրին մէջ եւ անոնց ծախքերը կատարէք ձեր հարկի դումարէն դեղչելով : Էմիր չեմ ղրկեր ձեր բերդե – րուն մէջ, ոչ արաբ սպայ եւ ոչ մէկ ձիաւոր : Եթէ Ցոյները (Բիւզանդացինե – րը) ձեղի դէմ ելլեն, ձեղի կը ղրկեմ այն-քան ուժ որ ուղէք : Կ'երդնում աստուած – մով որ անկեղծ եմ» :

Խալիֆայական քաղաքականութիւնը, պահպանելով հանդերձ երեւութական ան-կախութիւն մը հայկական աւատապետու-թեան, յաջողեցաւ ճգմել ինչ որ կրնար մնալ իրրեւ քրիստոնէական ճակատ : Ձեռքերը ազատ՝ հայկական ճակատի վը-րայ, Մարզպանէին հեծելազօրքը կրնար այլեւս իր հարուածները ուղղել, Անա – տոլուի մէջէն, դէպի քրիստոնեայ մեծ մայրաքաղաքը՝ Պոլիս :

Ձիշդ պիտի չըլլար սակայն Հայաստա-նի արաբական տիրապետութեան երկու դարերը ներկայացնել որպէս խաղաղ եւ հանդարտ շրջան մը : Խլամիզմի բոնի դարձի փորձերը կատաղի եղան, խալի – ֆային տրուելիք հարկը ծանր էր, նոյն-իսկ չատ ծանր : Բայց եւ այնպէս եթէ Ա-րաքսի եւ Եփրատի հովիտներուն քրիս – տոնեայ բնակչութիւնները արաբական բռնութեան տակ կը դտնուէին, ազդ· կեան-քի որոշ երեւոյթ մը կը մնար լեռնային փոքր իշխանապետութեանց մէջ : Իրենց պատերազմիկներուն, դիւղացիներուն եւ հօտերուն հետ լեռները քաչուած հայ նա-խարարները եւ ազնուականները կրնային, յանկարծակի ելոյթներով, իջնել վար եւ ծանր դասեր տալ արաբական դրաւման բանակին :

Հայ հին պատմիչները չատ լաւ կը նկա-րագրեն ասպատակութեան եւ դիմադրու-թեան այս չարժումները, բայց ծագրա –

Սէնթոյէն նիւթապէս ամէնէն աւելի օդ – տուողը Թուրքիան է, որուն վրայ յոյսեր դրեր են Անդլիա եւ Ամերիկա, համայ – նավարութիւնը արդիւնելու համար :

Չեն տեսներ սակայն, որ ի՛նչպէս Ան – դարայի կառավարութիւնը երկու լարի վրայ կը խաղայ չահագործելով նաեւ Մոսկուան : Ու վտանգի պահուն կրնայ անմիջապէս ճակատ փոխել, առանց խղճահարութեան :

ՀՐԱՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍ

ՀԱՅԿ. ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

ՄԻՋԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

—o—

Պուէնոս Այրէսէն , վերջին պահուն ըս-տացանք հետեւեալ հեռագիրը·

« Հայկ· Հարցի յուշագիրը ներկայաց-ուեցաւ Պուէնոս – Այրէսի Միջամերիկեան Ժողովին : Հ· Հ· Պատուիրակութեան ներ-կայացուցիչները տեսակցեցան քանի վար-չապետներու հետ եւ թելադրեցին որ յու-շագրերը տարուին ՄԱԿի մէջ, զանոնք դրուելու համար աշխարհի չորս կողմէն եկած հազարաւոր լրագրողներու » :

ԱՐՄԵՆԻԱ

կան չէշտով : Քրոնիկագիրը կը պատմէ թէ արաբ հարկահաւաքները չատ յաճախ դոհ կ'ներթային այս բախտումներուն :

Արաբական տիրապետութեան ժամա – նակ, երկու ընդհանուր ըմբոստութիւն – ներ արիւնով ներկեցին Հայաստանը : Անչուշտ, Արաբները քշտեցան երկրէն , բայց «հաւատացեալներու կայսրութեան» ուժերը այնքան մեծ թիւ մը կը կազմէին, որ ամէն անդամ, արաբ պատերազմիկ – ներ, այնքան չատ որքան անապատին ա – ւազի հատիկները, սուրով եւ դրակով վերահաստատեցին Փաթս Առապիտան (արաբական խաղաղութիւն) : Այս նուա-ճումներուն վերջինը, որ ոչնչացուց Մու – շեղ Մամլիկնանեան ապստամբութիւնը , ծանրակչիռ եղաւ ոչ միայն չարդերով՝ որոնք կատարուեցան այս առթիւ, այլեւ մանաւանդ որովհետեւ այս դպրումը ծը-նունդ տուաւ բոնի սեմականացման քա – դաքականութեան մը· — Արաբ էմիրներ, մահմետական ամբոխի մը դլուխն ան – ցած, հաստատուեցան քրիստոնեայ հողի վրայ :

Հայկական աւատապետութեան դէմ հանելով հակաքրիստոնէական բուռն ըղ – դացումներով առդորուած արաբական ա-ւատապետութիւն մը, Սամառայի (այ – սօր՝ Իրաքի մէջ) խալիֆները կը յաւա-չին իրենց իշխանութիւնը պահել Հայաս-տանի վրայ, երկար տարիներ :

Տառապանքի, պայքարներու եւ հա – ւատքի այս Հայաստանին պատկերը պար-զելու համար, լաւ է որ խօսքը տամ «Հայ հին պատմագրութեան » · « ··· Կապրէին սեպ ամրոցներու մէջ, ժայռերու եւ լեռ-ներու վրայ զետեղուած, արծիւներու իս-կական բոյներ, ուր իրենց անճնական կեանքը, դանձերը եւ զինուորական պատ-րաստութիւնները ծածուկ կը պահեն ա – րար էմիրներու աչքէն եւ հարուածներէն : Այս բերդերէն ոմանք պատրաստուած էին երկար պաշարման մը ընթացքին , ըն – դունելու եւ ապրեցնելու համար չրջապա-տի բնակչութիւնը » :

Մէկ խօսքով, Հայաստան տարածուն բերդ մըն էր կազմուած բազմաթիւ լերես-ներէ : Անոնց հետ զլուխ ելլելը դժուար դործ էր, որու մէջ Արաբները, ինչպէս իրենց նախորդները լ խնդիր երկրին տի-րապետութեան, ձախողած էին : Հայերը հաչուի առնուելիք ճարտար պատերազ – միկներ էին, այլապէս չէին յաջողեր պահպանել իրենց ազգային հողամասին ամէնէն փոքր մասնիկն անգամ : Անոնք յաջողած են չնորհիւ քաջութեան եւ ճար-պիկութեան : Անոնք իրենց կեանքը կ'ան-ցընէին լեռ – ձոր վազելով , հասնելու համար հոն ուր վտանգ մը կը սպառնար, կամ միշտ պիտելով ու լրտեսելով հորի – զոնը արծիւներու իրենց բոյներէն, որ – պէսզի առիթը զոնեն կրկին տիրանալու իրենցմէ գրաւուած հողերուն :

(2 Շար·)

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Հին եւ միջնադարեան Հայաստանի մէջ թատրոնը եղած է ժողովրդային բոլոր խաւերուն կենցաղին եւ հոգեբանութեան մէջ մուտք գործած երեւոյթ մը: Այս մասին կը վկայեն միջնադարու մեր գրեթէ բոլոր գրիչները: Աղուաբեւ, հարիւրամեակներ չարունակ գրուած եւ արտագրուած ձեռագիր մատեաններուն, մանրանկար գարդերուն մէջ յաճախ կ'ենթրեւին պարողներու, նուագածուներու, դիմակաւոր եւ անդիմակ կատակերգակներու պատկերներ, իսկ «ողբերգակ», «կատակերգակ», «գուսան», «կատակերգուսան», «կաքաւիչ» (պարող), «վարձակ» (պարուհի) բառերը թերեւս աւելի հին են, քան Տիգրանակերտի կամ Գառնիի հեթանոսական տաճարները:

Հայ հին թատրոնի մասին գրող առաջին հեղինակը յոյն պատմագիր Պղուտարքոսն է, որ ապրած է Ք. Ա. 1–2րդ դարերուն: Իր «Համեմատական վարքագրութիւնները» կամ «Զուգակշիռք» պատմա – բարոյախօսական երկին մէջ ան պատահական առիթներով կը խօսի նաեւ հին Հայաստանի թատրոնին մասին՝ երեւոյթ մը, որուն չի տար յատուկ կարեւորութիւն, քանի որ անիկա չատ սովորական էր իր երկրին եւ իր դարաշրջանին համար: Պղուտարքոսէն յայտնի կը դառնայ նաեւ, որ Ա. դարուն (Ն. Ք.) Հայաստանի մէջ դոյութիւն ունեցած է թատրոն եւ Հայերը սերտ կապ ունեցած են Յունաստանի դասական թատերական մշակոյթին հետ: Ասիկա այն դարաշրջանն էր, երբ Աղեքսանդր Մակեդոնացիի արշաւանքները (4րդ դար Ք. Ա.) յունական քաղաքակրթութեան ոլորտին մէջ էին առած Հին Արեւելքին երկիրները, ուր տեղական մշակոյթներուն եւ յունական – նին միաձուլումով կը ստեղծուէր նոր որակ մը, որ յետագային կոչուեցաւ հելլենական:

Տիգրան Բ.ի գահակալութեամբ, Ք. Ա. 95 – 55 թուականներուն, Հայաստան կը գառնայ հելլենական արեւելքի հզօրագոյն տէրութիւններէն մէկը, իսկ անոր մայրաքաղաքը՝ Տիգրանակերտ, հելլենական ձեւի քաղաք մը՝ իր ճարտարապետութեամբ, յունական աստուածներու արձաններով եւ բազմալեզու բնակչութեամբ: Պատմութեան ծանօթ է, որ հելլենական մշակոյթի բոլոր կեդրոններուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Պերգամ, Անտիոք, Եղեսիա, Տարսոն, եղած են թատրոններ: Առնուազն չատերուն աւերակները պահպանուած են մինչեւ այսօր եւ իրենց ձեւերով կը յիշեցնեն Յունաստանի ամփի – թատրոնները:

Ի՞նչ տեսք ունէր Տիգրանակերտի թատրոնը: Պղուտարքոս կը գրէ միայն, որ այդ թատրոնին չինութիւնը աւարտած է 69ին, Ք. Ա., որ Տիգրան իր նուաճած փոքրասիական յունական քաղաքներէն Տիգրանակերտ բերած է յոյն դերասաններ: Այդ չէնքին աւերակները չեն պահպանուած կամ յայտնաբերուած:

Պղուտարքոս կ'ըսէ նաեւ, որ Տիգրանին դաւակին Արտաւազդ Բ.ի օրով, Ք. Ա. 53ին, Հայաստանի հիւսիսային մայրաքաղաք Արտաշատի մէջ խաղացած են յոյն ողբերգակ Էւրիպիդէսի «Բաքոսուհիները» ողբերգութիւնը: Արտաւազդ Բ. իր հիմնած թատրոնին մէջ բեմադրած է յոյն հեղինակներու գործեր, հաւանաբար նաեւ իր գրած ողբերգութիւնները, որոնք Բ. դարուն յայտնի էին Պղուտարքոսին եւ իր ժամանակակիցներուն:

Քրիստոնէութիւնը կենդանի բնութեան եւ մարդուն մարմնին հակադրեց հոգիի եւ անոր յաւիտենական կեանքին գաղափարը, բայց մարդուն մէջ չէրցաւ ըսպանել աշխարհիկ ոգին, ապրելու տենչը, կեանքի հրճուանքը: Այդ կեանքի հրճուանքին արտայայտութիւնն էին հեթանոսական պարերը եւ երգերը, ղեկոյցները եւ առասպելները: Թատրոնը, որ էութեամբ հեթանոսական մշակոյթի երեւոյթ մըն էր, նոյնպէս չդիմացաւ: Ժողովուրդը կրցաւ պահել գայն պարին եւ երգին, դիմիին եւ աշխարհիկ վայելքնե – րուն հետ:

Թատերական ներկայացումին նախատիպը բոլոր հին ժողովուրդներուն համար եղած է հեթանոսական կրօնա – պաշտամունքի արարողութիւնը: Հին Հայաստանի մէջ այդ արարողութիւնը անմիջական կերպով կապ ունեցած է բնութեան զարթօնքին եւ պտղաբերու – թեան պաշտամունքին հետ: Մեռնող եւ յարութիւն առնող բնութեան, կեանքին յաւիտենականութեան գաղափարն է մարմնաւորուած պաշտամունքի բնոյթ ունեցող երգերուն եւ պարերուն մէջ: Արարողութիւնը փիլիսոփայական եւ հոգեկան հաճոյք պատճառած է մարդուն, քանի որ ան կազմած է անոր կենցաղին անբաժանելի մասը, անոր ապրելակերպին իբրեւ յատուկ հաստատումը:

Հին Հայաստանի ղեկոյցները եւ առասպելները, որ հարիւրամեակներ չարունակ պատմուած եւ ցուցադրուած են, մեզի հասած են միջնադարեան պատմագիրներու՝ Ագաթանգեղոսի, Փաւստոս Բիւզանդի եւ Մովսէս Խորենացիի միջոցաւ: Այդ ղեկոյցները անմիջական կապի մէջ են թատերական արուեստին հին ձեւերուն հետ: Ասիկա իրականութիւն է այնքանով, որքանով թատրոնը իր նախնական վիճակին մէջ բանաւոր ղեկականութիւն է: Իր այդ առանձնայատկութիւնը թատրոնը պահած է մինչեւ այսօր: Արուեստ մըն է, ուր գրաւոր խօսքը կը վերածուի ուրիշ արտայայտութեան ձեւի մը՝ դործողութեան եւ ցուցադրութեան: Թատրոնը դրական երկը կ'արտայայտէ իր լեզուով, դոր կ'անուանենք դործողութեան եւ ցուցադրութեան լեզու: Հին Հայաստանի մէջ այդ լեզուով ստեղծուած է ժողովրդական բանաւոր ստեղծագործութիւնը, որ փոխարինելով դրականութիւնը՝ ունեցած է երգ, պար եւ «ցուցք»: «Ցուցք»ը բառացի թարգմանութեամբ «ցոյց» բառին յոգնակին է, այսինքն՝ ցոյցեր, որ հին հայերէնին մէջ՝ դրարարին, նշանակած է խաղացուող՝ եւ ցուցադրուող պատմութիւն: «Ցուցքը» ունեցած է բովանդակութիւն, նիւթ, դոր դուսանը (հին եւ միջին դարերուն այսպէս կը կոչէին հայ դերասաններուն) հանդիսատեսին կը հրամցնէ մնջախաղով, այսինքն աչքերու, ձեռքերու, ոտքերու եւ մարմնի շարժումներով: Ծանօթ է Հայկի եւ Բելի առասպելը, Վահագնի երգը, Տիգրանին եւ Աժտահակին պատմութիւնը եւ հայկական միւս հին երգերը, գրոյցներն ու առասպելները, որոնք ցուցադրուած, պատմուած են պարով, երգով եւ փանդիռին կոչուած երաժշտական գործիքին ընկերակցութեամբ: Վիպասաններէն՝ գրոյցներու, առասպելներու եւ աւանդութիւններու հեղինակներէն զատ, եղած են նաեւ այդ պատմութիւնները տարածող – ներ՝ «ողբերգու դուսաններ», «ձայնարկու դուսաններ»: Փաւստոս Բիւզանդի պատմութեան որոշ հատուածները դրած են ձայնարկու դուսաններու եւ ողբերգու դուսաններու «ցուցքերուն» հիման վրայ:

Ինչպէս կը տեսնուի, միջնադարեան թատրոնը նման չէ այսօրուան թատրոնին: Նման չէ նաեւ Տիգրանի եւ Արտաւազդի ժամանակներու հելլենական տիպի թատրոններուն, թէեւ անոնցմէ աւելի հին է:

Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ռ. ԶՕՅԱՆ
ՓԻՒՆԻԿԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Ե.

Լիբանանի դեղատեսիլ լեռները ոչ միայն ներկայիս, այլեւ անցեալին մէջ իրենց քաշած է մեծ ու պզտիկ իշխանաւորները, իրենց արտասովոր բնական դեղեցկութիւններով: Հարիւր քիլոմեթր անդին սիրուղ անապատային կլիմային ճնշումը մղած է արաբական թերակղզին լեռնաշխարհները ունենալ Լիբանանի զովասուն մայրիներու անտառներուն խորերը իրենց մասնաւոր պալատները իբրեւ ամառնային հովոց: Անոնցմէ մէկը կարելի է նկատել Պէյթէդտինի միջնաբերդը, որ կառուցուած է սքանչելի բարձունքի մը վրայ, իրեն չորանակ ունենալով կանանչաւուն ձորեր եւ պտղատու պարտէզներ, Բերդը այսօր վերածուած է թանդարանի մը: Այդեղ ուները կը հիանան մանաւանդ սեն – եակէ սենեակ, որոնք զարդարուած են արաբական արուեստի նրբութիւններով, քանի մը դարեր առաջ գործածուող սուրեր, զէնքեր եւ իշխանուհիներու փայփայուն տարազներ, չքեղօրէն չարուած են միջանցքներու ու դարակներու մէջ: Արեւելեան գոյզ բաղնիքներու մարմարակերտ դեղեցկութիւնները նոյնութեամբ պահպանուած են իրենց ամբողջական կազմածներով: Իշխանուհիներուն յատկացուած մասնաբաժինները չորջագայելով, կարելի է հասատատել թէ ինչպիսի բծախնդրութեամբ չինուած են անոնք, դուներուն մարմարները կարծես տակաւին կը պահեն անոնց թաւչային ոտքերուն եւ մարմիններուն հետքերը:

Պէյթէդտինի դուրս ելլելէն առաջ, վերադարձի ճամբուն վրայ, այս անգամ կը հիանաս չորս կողմը տարածուող բնութեան հիանալի ստեղծագործութիւններուն վրայ: Պահ մը կանդ կ'առնեն Ային Սաֆա գիւղին առջեւ, դիտելու համար, մեծ սքանչացումով, սրճարանի մը խորքին ժայթքող ջուրի մը ծիրանային գոյներով չողչողուն տեսարանը: Հոս արեւի տակերուն դէմ պայքարող ջուրը կը ստանայ իր յաղթանակը, երբ կը մօտենաս անոր: Կը զգաս զովացուցիչ ալիքներու չփումը մարմնոյդ հետ: Սրճարանապետը լատինոյն միջոցը դտած է տաքերէն փախչող յաճախորդներ որսալու համար:

Ամրան մէկ կիրակին Պէյրութի Հայութեան համար խրախճանքի օր մըն է: Այդ օրը կը տեսնես դէպի զբօսավայր սուրացող կառքերու չարանը, երբ անհնգանելի կը դառնայ Այնճարի, Սուէտահայերու նորակերտ հայրենիքի ճամբան: Մեր կառքն ալ կը խառնուի անոնց երթեւեկին: Հայ թերթերու էջերէն իմացած էի հայկական կեանքի եռուզեռին մասին: Եւ սիրտի բաբախումով կը մօտենայի հերոսական Սուէտոյ Հայութեան անխոնջ ջանքերու պտուղ՝ Այնճարին: Առաջին ընդհանուր տեսութեամբ անպաճոյճ գիւղի մը տպաւորութիւնը կը թողու: Ան բաղմած է խաղաղօրէն երկու անջրդի բլուրներուն կողքին: Բայց քանի կը խորանաս, ականատես կ'ըլլաս խնճորիններու հայլ պտղատու ծառերու կանանչութեան մէջ թաղուած, պարզ բայց ձեւաւոր տուներու ներկայութեան: Ուշաճուղիղ ճամբաները կը թելադրեն չրջադայելու դէպի ներսերը: Այս փոքրիկ պտոյտը անհունօրէն կը յուզեն քեղ եւ կը ստեղծեն քակելու անցեալի քարայրները: Կը զգաս թէ չորս կողմդ Հայութիւնը կը խայտայ, իրենց տուներուն դուռը նստած հայ մամիկները կը յիշեցնեն հին հին օրերուն հայրենի գիւղերու երազային քաղցրութիւնը: Անհուն տխրութիւն մը կը պատէ հոգիդ, մտածելով որ եթէ մինչեւ այսօր մնացած ըլլայինք մեր ծննդավայրերուն մէջ, արտակարգ օրէն նորութիւններ ստեղծող այս պարուն, դէպի լոյս վազող հայ ժողովուրդը ինչե՛ր պիտի չհնարէր կեանքի բարօրութեան համար: Քառասուն տարին բաւական եղած է որ հայ չինարար ձեռքերը անմշակ հողերը գովասուն պարտէզներու վերածեն, կառուցանելով գեղատեսիլ Այնճար մը:

Տաքերէն ազատելու համար Այնճարցի-

ՎԱՀԱՆ ՈՒՆՃԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Մեր գինական պատրաստութիւններուն անմիջական նպատակն էր, ուրեմն, ամբանդել Օսմանեան Սահմանադրութիւնը, «Իթթիհատ վէ Թէրաղգը ֆըրքասը»յի հետ ձեռք ձեռքի:

Այս կուսակցութիւնը, թէեւ հարուստ, նիւթապէս չօդնեց մեզի: Իր օդնութիւնն ալ չհայցեցինք: Մեր ռազմամթերքին մեծ մասը կը հայթայթուէր Արեւմտեան Բիւրոյի կողմէ: Տեղական մեր միջոցներով պակասը կը լրացնէինք, ընթացիկ դէնքեր եւ փամփուշտներ կը դնէինք յաճախ մաքսատունէն: Նաեւ հրանիւթի պիտոյք, ուր որ դտնէինք: Այսպէս, թուրքերը անպիտակ կը մնային գինամթերքի մեր քանակին, գաղափար ալ չունէին մարտական մեր ուժերու մասին:

Գինական մեր գործունէութեան Դաշնակցական ամէն ընկեր չէր մասնակցեր անխտիր: Մարտական խումբին գլխաւոր անդամներն էին Մաղնիսացի Մարտիկ Սաղաթելեան (Յենթ Մարտիկ), Գրքա – գաճցի Յովհաննէս Պոյաճեան (Վարպետ), Էօսէմիչցի Պետրոս Տէր – Պետրոսեան (Խլզախ), Մխրան Պոյաճեան (գինուոր): Այս չորսը ուժանակներու մասնագէտ էին:

Ասոնցմէ զատ յիշեմ եւ յիշատակեմ նաեւ քանի մը անուններ.— Իզմիրցի Եուանդ Ադամեան, Էօսէմիչցի Յովհաննէս Յովհաննէսեան, եղբայրը՝ Տոքթ. Յակոբ Յովհաննէսեան, Մաղնիսացի Սահակ Ա. – ճէմեան, գոր մօտէն ճանչցած եմ: Յանկը ամբողջական չէ անշուշտ:

Մեր գլխաւորը Մարտիկ Սաղաթելեանն էր: «Յենթ Մարտիկը», հին սերունդէն, գիեանս բանտարկութեան դատապարտուած՝ համիտեան չրջանին: Մաքրամատ – քուր Դաշնակցական: Օրինակելի յեղափոխական՝ անահ, անվախ: Աւա՛ղ, Օսմ. բանակի գինուոր եղաւ: Հայրենասիրութիւն էր ասիկա, ինչպէս կը քարոզէին մերոնք: Զոհը եղաւ այդ անհեատեսութեան: Սպաննուեցաւ Պալքանեան պատերազմին, իբրեւ սէր «վաթան»ին:

Երբ գահէն տապալեցաւ Համիտ եւ դադրեցան «Շէրիաթճի»ներու խլրտում – ները, մեր գինամթերքին մէկ մասը փոխադրուեցաւ այլուր: Ստոյդ չեմ գիտեր ուր: Յարմար տեսնուեցաւ մնացեալը ի պահ դնել ապահով վայր մը: Ամէնէն ապահով վայրն էր, անշուշտ, Մոսա փոդի «Թողովուրդի Տունը»՝ Դաշնակցութեան ակումբը: Այդ տան մառանին մէջ հողը փորեցինք, փոսեր բացինք: Տախտակի տաշեղներ գրինք փոսերուն յատակըն ու չուրջը, խոնաւութենէ զերծ պահելու համար ուժանակներն ու զէնքերը, զորս զետեղեցինք այդ «դերեզման»ին մէջ: «Թաղում»ի այս արարողութիւնը կատարուեցաւ սահմանափակ ընկերներու մասնակցութեամբ եւ գիտակցութեամբ: Ցետագային, երբ ակումբը զետեղերքի թաղը փոխադրուեցաւ, «դերեզմանը», թողուցինք նոյն տունը, որուն նոր վարձակալն էր փաստաբան Բարսեղ Կիւլպէնկեան:

1913ի՞ն էր թէ 1914ին, է. Ակնունի իմիր եկաւ: Մեր դանձապահը՝ Պետրոս Տէր – Պետրոսեան, առիթէն օգտուելով, անոր կը յանձնէ մեր գործառնութեանց հաչուետուութիւնը: Նամակի ձեւով գրուած էր եւ «նամակ» կոչուեցաւ այդ հաշիւը: է. Ակնունի չի կրնար երկար մնալ Իզմիր: Կը կանչուի Պոլսէն, կը մեկնի հապճեպ: Մեկնելէ առաջ, այդ նամակը կը յանձնէ կոմիտէին: Ջեմ հետաքրքրուած, ուստի եւ չեմ դիտեր, թէ կոմիտէն Տէր – Պետրոսեանը կանչե՞ց, հարցուփորձե՞ց, իր հաշիւը կշռեց ստուգե՞ց: Սա միայն դիտեմ, որ նամակը եղաւ մեր ողբերգութեան աղբերակը: Ջեմ ուզեր ըսել սակայն թէ մեր դանձապահը սխալ էրաւ զայն գրելով: Գանձապահի մը աւագ պարտականութիւնն է հաշիւ ներկայացնել, այդ հաշիւը իրմէ պահանջուի թէ ոչ:

1914ի վերջին ամիսներուն, երբ հակահայ հալածանքը չէր սկսած տակաւին, կուսակալ Բահմի իր մօտ կը հրաւիրէ իմիրի Իթթիհատական երեսփոխան Օննիկ Իհսանը եւ կը թելադրէ, որ Հայերը իրենց զէնքերը կառավարութեան յանձնեն: Օննիկ Իհսան այս թելադրանքին վերահասու կ'ընէ մեր ընկերները, որոնք կը յայտարարեն կարուկ.

— Գացէք ապահովացուցէք Վալին, որ ո՛չ զէնք, ոչ ալ պայթուցիկ ունինք:

Ցետագային, երբ զէնք ալ, պայթուցիկ ալ դտնուեցան, լսած եմ, քանիցս իր սրտանեղութիւնը յայտներ է Բահմի, որ չենք հետեւած իր «բարեկամական» թելադրանքին:

Մեր ուժանակները թաղուած կին: Նոյնպէս մեր զէնքերուն մեծ մասը: Երկրորդ՝ մէկ կողմ թողունք թուրքերը, քիչո՞ւ նոյն հրաւէրը չէր ըրած նաեւ Յոյներուն, որոնք տասը հազարէ աւելի որոշ ունէին Իզմիրի մէջ, ամէնքն ալ հրացաններու տէր: Ցամենայն դէպս, բաժնի յորդորը ծուղակ նկատեցինք եւ ընթացք չտուինք: Ընթացք տուած ըլլայինք, թերեւս կը չքանար իրաւական պարբուակը մեր մահապարտութեան: Պիտի չստեղծէի՞ն, չստեղծեցի՞ն իրաւ անիրաւ ուրիշ պատրուակներ:

Գրի առաւ Լ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(3 Շար.)

ԱՄԱՆՈՐ

ՀԱՅՈՑԱԿԱՆ ԳՈՒՅՆԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ

ԹԻ ՈՐ ԱՂՏՈՒ ՀԻ ԼՍՏՈՒ

— Եթե, ախպոր ընկեր դուխտուրդ, ես ասում եմ՝ ինձ վախ մի՛ տուր, ես ասում եմ՝ ինձ ոչ մի բան չի պատահի, ես ասում եմ՝ ինձ ոչ մի բան չի պատահի... Ես, ես, ես... Ասում ես՝ ինձ ոչ մի բան չի պատահի, ես ասում եմ՝ ինձ ոչ մի բան չի պատահի... Ինչ, ինչ ես ասում, ախպեր ջան, ինչ ես ասում, որ ինձ ոչ մի բան չի պատահի... Ինչ ես ասում

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր· Տքնիզ Ասաթ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ մօր՝ Տիկին Շուշանիկ Հացագործեանի (Մարսէյլ)։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Զ· Գազազեան նուրբ Ռուբէն Գուլումճեանի մահուան քառասունքին առթիւ յիսուն ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեգործման ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25ԻՆ

Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ

Առնուվիլի, Սարսէլի, Սեվրանի, Կուպվուազէնվիլի եւ Անկէնի հաւատացեալներու ուշադրութեան։ Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս, Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ այս Շաբաթ օր ժամը 18·30ին կը կատարուի հոկտեմբի արարողութիւն։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Տէր Վահան Վարդապետ Թօփալեանի ։

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Բարգէն Սիւնի խումբին ։

Շաբաթ (25 Փետրուար) երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին ,

SALLE DE CONFERENCES
DES MUTILES DU TRAVAIL
(3ème étage)
Ave. Emile Loubet

Դասախօսութիւն (հայերէն եւ ֆրանսերէն)։ Երգ, արտասանութիւն , խմբերգ , (հայերէն եւ ֆրանսերէն)։

Մուտքը ազատ է

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

(94)

ճիշդ կեդրոնը

6, Rue Roger Mordrel

փոքր *Ռեզիտանսիէլ* շէնքի մը մէջ
LOCAUX PROFESSIONNELS
OU COMMERCIAUX
(53 et 133 m2)
Prix 1.050 F. le m2 T.T.C.
LOCAUX D'HABITATION
— TOUT CONFORT —

St. à 4 pièces, possibilité 5 à 7 pièces — garage — parkings — garantie de bonne fin, prêt 2 à 14 ans.
Groupe Fin. SOVAC. Possibilité d'investissement du 1 % patronal à env. 85 %.
— PRIME — Livraison : été 1967
A. KANDJIAN, arch. DETP.
16, Rue Euler, PARIS (8e)

Renseignements :

Immobilière Alfortville Roger
Mordrel 6

19, Bd. Victor Hugo
NEUILLY/SEINE Tél. : 722-71-98

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

AMBASSADEURS

3, Ave. Gabriel

Այս կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։—

Կը մասնակցին երգչուհի՝
ՎԵՐԱ. ՀԱՅՈՒՆԻ

Տիկին Քիւթնէրեանի ՍՕՍԻ պարախումբը ։

ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ նուագախումբը

Վիճակահանութիւն , ճոխ պուֆէ , Մուտք 10 ֆր· (ուսանողներու կէս գին)

Տոմսերը եւ սեղանները ապահովել Ս· Խաչ ընկերակցութեան մօտ, 10պիս, Րիւ Թուէն ։

Հեռաձայն՝ 033 – 02 – 12

C. C. P. Paris 8391-30

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՑԹԸ ԿԸ ՑՍՏԿԱՑՈՒԻ Ս· ՂԱԶԱՐԻ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ· Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մենակատարութեամբ Օր· Անժէլ Կարապետեանի ։

Ապրիլ 2ին , Լիոնի Մօլիէր սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւններ յառաջիկայ ։

×

Մարսէյլի Ազգ· վարչութեան նախաձեռնութեամբ ։—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ ։

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէս ։

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, Փալէ տէ Ֆոնկրէ սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն
Արմենուհի Գետունեանի կողմէ

Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

×

Փարիզի Ս· Ցոմհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի զեղուեստական ցերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ Ժան Կուժոն ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ ։— Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· վարչութիւնս կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի հերոսամարտի յաղթանակի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ ։ Կիրակի Մայիս 14ին ։

×

Մայիս 20 եւ 21 , Շաբաթ եւ Կիրակի
Վերապահուած

ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զեղուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, Կիրակի ։

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն, ընկե րական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ չրջանի բոլոր ընկերները , Երկուշաբթի (Փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ ։

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

կիրակի , Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն , հայկական պարեր , սկաուտներուն , արենոյշներուն եւ զայլի կներու կողմէ ։

Սկաուտական ներկայացումներ , մարզանք , արտասանութիւններ հայերէն ։

Հայ Աբինեռու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր , ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը , նոր երգեր եւ եղանակներ , մեծ պատրաստութեամբ ։

Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

Պիւֆէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիր· Փետր· 26 առաւօտ հեռատեսիլի Ա· կայանէն ժամը 9·30ին ։— Ժերար Սթե – ֆանէօքոյի էմիսիոնը ։—

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Փետրուար 26ին Տճտեսի , Մարտ 5ին Դատաւորի , 12ին՝ Գալատեան հինգ կիրակիներուն , առաւօտեան ժամերգութիւնները կը սկսին ուշին , պատարագը 9·45ին , քարոզը 11·15ին ։

Վերոյիշեալ պատարագներու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ , եւ ապա Աբեւաղալի արարողութիւն ։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

Հիւանդապահուհի մը ։
Խոհարար մը ։
Հանդերձապահուհի մը ։

Սնունդ եւ բնակարան ապահովուած են։ Մտիպողարար եւ չուտով դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ· 770–77–73։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Լիոնի «Վարաւդեան» կոմիտէի , մասնակցութեամբ Լիոնի Հ· Յ· Դ· «Նոր Սերունդ»ի։

Այս կիրակի ժամը 15ին Ազգ· Տան սրահին մէջ ։

Ուր հանդէսը կը չարունակուի խրախճանքով մինչեւ ժամը 22։

Երգեր, արտասանութիւններ եւ պարեր Նոր Սերնդականներու եւ երիտ· Դաշնակցականներու կողմէ ։

Ճոխ եւ առատ պուֆէ , դիւրամատչելի դիներ ։ Հայկական մթնոլորտ ։

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ ։— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւոր ներկայութիւն ։

ԻՍԻ ։— Հ· Յ· Դ· «Զաւարեան» կոմիտէն ընկ· ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիր· կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Պ· Զ· Զաւրիկեանի սրճարանի վերի յարկը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ, կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, ընկերուհի Հէլփմեանի բնակարանը, 144 Ավընիւ Արիթիտ Պրիան (Պանեէօ)։ *Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորիս ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։*

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԵՐԵՒԱՆ

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՈՒ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Առաջին ճամբորդութիւն՝

ՋԱՏԻԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մեկնում Մարտ 22ին (երքուդարձ օդանաւ)

Այս բացառիկ ճամբորդութեան գինն է միայն 1800 ֆրանք։
ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՏ 22, ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԱՊՐԻԼ 5

Երկրորդ ճամբորդութիւն՝ Յուլիս 30ին (երքուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 30 ՅՈՒԼԻՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ ։ ԳԻՆ 1900 ՖՐԱՆՔ

Երրորդ ճամբորդութիւն՝ Օգոստոս 4ին (երքուդարձ օդանաւով)։
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ ։ ԳԻՆ՝ 1900 ՖՐԱՆՔ

Չորրորդ ճամբորդութիւն՝ Սեպտեմբեր 2ին (երքուդարձ օդանաւով)
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ։ ԳԻՆ 1900 ՖՐԱՆՔ

Եւ բացառիկ հինգերորդ ճամբորդութիւն մը, Մարսէյլէն – Մարսէյլ երթուդարձ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՐՕՍԱՆԱՒՈՎ ՄԸ

Մեկնում 1 Օգոստոսին, 8 Օգոստոսին՝ Օտեսա, նոյն օրը մեկնում Երեւան։ 14 Օգոստոսին՝ Երեւան – Սոչի ։ 22 Օգոստոսին՝ Մարսէյլ ։

TRANSTOURS
22, Rue du 4-Septembre, Paris — Tél. RIC. 77-40 — C. C. P. 5974-66 Paris.
Ընդունելութիւն՝ Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18

Թղթակցութիւն՝ ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆի անուան, վերոյիշեալ հասցէով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ դիմել Ճարութիւն Ստեփանեանի, 13 Րիւ տը լա Ֆաո, *ժամը* 15էն 18, *(այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝* 48 – 94 – 75)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30

ԿԻՐԱԿԻ
26
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
26 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 Fr.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10848 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — Nº 10.848

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

—o—

Քանի՛ տարիները կը սահին, օտարու – թեան մէջ, հեռու հայրենիքէն, ա՛նքան կը պակսի հայերէն գիրք ու թերթ կար – դացողներու թիւը :

Ընդհանուր երեւոյթ է, որ յօրմէհետէ չարժանկարը, ձայնասփիւռն ու հեռատե– սիլը ստեղծուեցան , աշխարհի ամէն կողմը մարդիկ սկսան աւելի դիւրին ու հաճելի գտնել օրուան լուրերուն ու նո – րութիւններուն հետեւիլ անոնց միջոցաւ , քան թէ աչք ու միտք յոգնեցնել ընթերը – ցանութեամբ :

Մեր պարագային խնդիրը աւելի ծան – րակիր հանգամանք կը ներկայացնէ : Ընդհանուր երեւոյթէն զատ Սփիւռքի Հայութիւնը ներկայիս մեծամասնու – թեամբ հայերէն չի կարդար , որովհետեւ հին սերունդը կ'անհետանայ հետզհետէ , իսկ հիւրընկալ երկիրներու մէջ ծնած մեր զաւակները զրկուած են մայրենի լեզուն սորվելու միջոցներէն ու

Արեւմտեան երկիրներուն մէջ հայկա – կան դպրոցներ չկան մեր ըմբռնած ձե – ւով, այսինքն մանկապարտէզէն սկսեալ մինչեւ բարձրագոյն նախակրթարան :

Հարաւային Ամերիկայի մէջ է միայն, որ մեր հայրենակիցները օգտուելով տե – ղական օրէնքներէն ամէնօրեայ դպրոցներ ունին : Օրուան կէսը կը յատկացնեն տե– ղական ծրագրին , միւս կէսը՝ հայկա – կանին :

Սակայն այս դպրոցները մտահ վրայ համբուելիք բացառութիւններ են : Ա. – րեւմուտքի մնացեալ երկիրներուն մէջ մանկապարտէզն սկսեալ հայկական վարժարաններ չունինք :

Նոյնիսկ Փարիզի մեր զոյգ դպրոցները — Ս· Մուրատեանն ու Դպրոցասիրացը — մանկապարտէզի բաժին չունին : Ինը տարեկանէն վար տղաք կամ աղջիկներ չեն ընդունուիր այնտեղ :

Հետեւանքը կ'ըլլայ այն՝ որ աշակերտ– ներն ու աշակերտուհիները յիշեալ դպրո – ցոցները մտած առեն, արդէն իսկ տեղա– կան մանկապարտէզներու եւ նախակրը – թարաններու մէջ Ֆրանսերէնը մայրենի լեզուի պէս սորված ըլլալով, աւելի դիւ– րին ու հաճելի կը դառնայ իրարու հետ այդ լեզուով խօսելու :

Ուսուցիչ – ուսուցչուհիներն ու հսկիչ – ները ի զուր չունին կը հատցնեն ամէն վայրկեան աղմկարարելու համար անոնց, որ հայերէն խօսին :

Ծնողքները զովելի հայրենասիրութենէ մղուած՝ նիւթական մեծ զոհողութիւններ յանձն կ'առնեն հայկական դպրոց զրկե – լով իրենց զաւակները, որպէսզի հայերէի կրթութիւն առնան անոնք, սորվին մայ– րենի լեզուն եւ սիրեն Հայոց պատմու – թիւնն ու ղրկականութիւնը : Որպէսզի հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը զգան :

Հայերէնի դասընթացքները, որոնք հոս ու հոն կազմակերպուած են առաւել կամ նուազ կանոնաւորութեամբ , կիսամէ – ջոցներ են միայն, առանց յաւակնու – թեան:

Կազմակերպիչ Միութիւնները ու հա – մայնքները իրենք ալ պիտեն թէ չար – քաւան մէջ մէկ օր, ու յաճախ այդ մէկ օրուան մէջ քանի մը ժամ յատկացնելով մայրենի լեզուի ուսուցման, մեր փոքրիկ– ները չեն կրնար հայերէն սորվիլ :

Այս դասընթացքներու միակ առաւելու – թիւնը ա՛յն է , որ անոնց հետեւող մա – տաղաւ տղաքն ու աղջիկները կը զգան իրենց Հայութիւնը ու կը ներշնչուին հայրենասիրական զգացումներով :

Քիչեր միայն ինքնաչխատութեամբ եւ հետեւողական կերպով հետամուտ կ'ըլ – լան խորացնելու հայրենի իրենց պիտե – լիքները, սահուն կերպով կարենալ կար –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՈՒ-ԷՆ-ԼԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Զինաստանի վարչապետը բառերը չէ ծամծմած երբ խօսած է կարմիր պահակ– ներուն եւ յայտնած թէ չատեր որոնք մա– րտահրաւիրած էին, կրկին պատուի պիտի արժանանան : « Գիտեմ , չեչտած է Շու Էն Լայ որ ածխային ճարտարարուեստի նա – խարարը մեռած է չարչարանքներու հե – տեւանքով : Այդ մահուան պատասխա – նատուները չնորհաւորելու հարկ չկայ : ... Արտաքին նախարարութեան մէջ, ար– տաքին առեւտուրի ակադեմիայի ուսա – նողները սխալ մը գործեցին եւ ամիս մը յանձնախումբի տնօրէնը քաշքշեցին «ինք– նաքննադատութեան » նիստերու, արդելք հանդիսանալով որ իր գործով զբաղի : Հրահանգեցի որ ընկերը քիչ մը հանգըս– տանայ » :

Շու Էն Լայի ամբողջ ճառը ընդհանուր յետ – քայլ մըն է եւ խիստ աղդարարու – թիւն մը կարմիր պահակներուն :

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀՍԿՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«Գործակցութեան հանրային յանձնա – խումբը» կազմուած են Խորհ· Միու – թեան բոլոր շրջաններուն մէջ, որոնց պաշտօնն է հսկել ծխակատարութեան օ– րէնսդրութեան գործադրութեան վրայ : Այս է գլխաւոր տեղեկութիւնը զոր կա – րելի է գտնել շրջաբերական – նամակին մէջ ուղղուած կուսակցական գործադիր մարմիններու նախագահներուն : Այդ շր– ջաբերական – նամակին մէկ օրինակն է որ հասած է Փարիզ, ուր կը գտնուի այն մարմինը որ կը զբաղի քրիստոնեաներու վիճակով Խորհ· Միութեան մէջ :

Այս նորակազմ մարմինները, որու կ'ակնարկէ շրջաբերականը, բաղկացած են կուսակցութեան չարքային անդամնե – րէն եւ իրրեւ պաշտօն ունին հսկել հաւա– տացեալներուն վրայ, ուսումնասիրել ըն – կերային դիրքը անոնց որոնք եկեղեցի կը յաճախեն եւ խորհուրդ կ'ընդունին : Ի–

դալու եւ նուազագոյն տառասխալներով գրելու ատիճան :

Մի՛նչդեռ վարժարաններու աչա – կերտներէն չատ քիչեր միայն պահպանե – լի քննութեանց համար հայերէնը կ'ընտ– րեն իրրեւ երկրորդ լեզու :

Ներկայ նիւթապաշտ աշխարհի մէջ մե– ծամասնութիւն կը կազմեն անոնք, որ չհ մը չեն տեսներ հայերէն սորվելու մէջ՝ իրենց ապագան ապահովելու հա – մար :

« Ինչի՞ պիտի ծառայէ հայերէնը», կ'ը– սեն անոնք: Դժբախտաբար կան անտար – բեր ծնողքներ ալ, որ կը քաջալերեն ի – րենց զաւակներուն այս սխալ մտայնու – թիւնը :

Խոր ցաւով կը մատնանշենք այս դառն իրականութիւնը :

Դառն՝ բայց ոչ անդարմանելի :

Դարմանը կապուած է նիւթական ան – հուն զոհողութեանց եւ հետեւողական ու յամառ աշխատանքի հետ :

Հայաշատ բոլոր կեդրոններու մէջ հայ– կական դպրոցներ բանալ, մանկապարտէ– զէն սկսեալ եւ տեղական պարտաւորիչ ծրագրի կողքին գործադրել հայկականը, եթէ ոչ Հարաւային Ամերիկայի , գոնէ Թուրքիոյ եւ Իրաքի պէս :

Ընդունա՞կ ենք այդ զոհողութեանց : Ա՛յդ իսկ է խնդիրը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Գ.

«ՔԵԶԻ ԹԱԳ ԿՂ ՂՐԿԵՄ
ՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿՂ ԿԱՐԴԵՄ» ···

880ի տեսիլները, հայ աւատապետ մը յաջողած էր իր իշխանութեան ներքեւ համախմբել նախնեաց հողերուն մէկ մեծ մասը : Այս աւատապետը, Բագրատուն – եաց տոհմէն արքայական թագը ստացաւ եւ զահ բարձրացաւ Աշոտ Ա· անունով : Ասիկա վկայութիւնն էր խալիֆային կա՛մ վարպետ դիւանագիտութեան, կամ քա – ղաքական ակարութեան : Հայկ· հողերը իր տիրապետութեան տակ առնողը տեսաւ սակայն որ իր գործը սպառնալիքի տակ է անկախ իշխանապետութեան մը դոյու – թեամբ : Վասպուրականի իշխանապե – տութեան (Վանայ լիճէն Ուրմիա , Վանն ալ իրրեւ գլխաւոր քաղաք) ու նաեւ արա– բական իշխանապետութեանց դոյու – թեամբ, հաստատուած արաբական ծա – ւալուն զսպումներու առթիւ : Բայց եթէ Վասպուրականի Պետութեան դոյութեան յարատեւումը ի վերջոյ ձախո – ղեցուց Բագրատունեաց թագաւորնե –

րուն մի՛ութենական աշխատանքը , անոր պատմութիւնը մեծ փայլ տուաւ այս գործօն քրիստոնէութեան կեանքին : Վասպուրականի պատմութիւնը, ամէն բանէ առաջ, պատմութիւնն է Արծրունի– ներու տոհմին, որ դարերու ընթացքին , յաջողեցաւ դիմադրել օտարներու փոթո– րիկին եւ արմատ ձգել Վանայ լճի այս դեղեցիկ չրջանը : Այս տոհմը, որ կրցաւ «տոկալ» իր կործուին պատճառաւ, կոչ – ուեցաւ բարձրադոյն ճակատագիրներուն : 772էն սկսեալ, էլ Մանսուր խալիֆային օրով, Արծրունիները կը նկատուին Վաս– պուրականի իշխանները , բազմաթիւ նա– խարարներով՝ իրենց հրամանին ներքեւ :

Այս խռովեալ չրջանին, իշխանները արեան դին կը վճարէին , ինչպէս իրենց հպատակները : Աւանդութիւնը պահած եւ դեղեցկացուցած է Արծրունեանց երկու իշխաններու , Սահակի եւ Համազասպի դեղեցիկ պատմութիւնը, որոնք ամենայն անձնուրացութեամբ ընդդիմացան արաբ պատերազմիկներու ուժեղ խումբի մը, ո– րոնք աւար կը փնտռէին : Վասպուրակա– նի իշխանները պաշտպանեցին իրենց դի– դացիները եւ հողերը, դէնքի մարտու նը– ման, եւ այնպիսի հերոսութեամբ մը , որ հանապազորդ հաց դարձած էր : Գաւառի այս աղնուականները կրնային անչուշտ դիմադրել աւարի եւ աւազակութեան յարձակումներուն, բայց չէին կրնար յաղթել արաբ հսկայ բանակներուն, չէ՞ որ ինչպէս կը պատմէ մատենագրութիւ – նը, 785ին Վասպուրականի երեք իշխան – ները, չորեքհազար զրկուեցան Սամարա, ուր կը մնար խալիֆան : Երկու մեծերը սարսափելի չարչարանքներ կրեցին հա – ւատարիմ մնալու համար իրենց նախնեաց հաւատքին : Երրորդը, աւելի երիտա – սարդ, հաւատափոխ եղաւ, այնպէս ձե – ւացուց թէ իսլամութիւնը կ'ընդունի , եւ իր իշխանապետութեան գլուխը դըր – ուեցաւ : Աւերակներէն հանելէ ետք իր իշխանապետութիւնը, վերադարձաւ ճըշ– մարիտ հաւատքին :

785ի արաբական պատժական արշա – ւանքէն ետք, սեմականացման բռնի քա – ղաքականութիւն մը գործադրուեցաւ : Վանայ լճին հիւսիսային ափին հողամա – սերը այլեւս արաբ էմիրի մը պիտի պատ– կանին : Պահ մը երեւակայենք Հայաստա– նի այս սահմանային գաւառին վիճակը , հարաւէն եւ արեւելքէն արաբական ար – շաւանքներու առջեւ բաց , հիւսիսէն սահ– մանափակուած մահմետական իշխանա – պետութեամբ մը : Հոս է հաւանաբար Վասպուրականի իշխաններուն վերապրո – ւած արաբասիրութեան բացատրութիւ – նը : Արդարեւ ուրիշ որեւէ ելք չունէին, եթէ ըմբոստանային արաբական իշխա – նութեան դէմ, պիտի արտրուէին, իրենք եւ իրենց ժողովուրդը, չրջապատող արա– բական զանգուածներուն կողմէ :

Քրիստոնեայ լեռնականներու անհնա – զանդութիւնը կը ստիպէր Արաբները, որ սուղի նստող չարունակական արշաւանք– ներ կատարեն: 852ին, խալիֆայական բանակ մը, որու հրամանատարն էր Պօղոս անունով Թուրք էմիր մը, խուժեց Վաս – պուրական : Արշաւանքին պաշտօնական պատրուակն էր հարկերու դանձումը , որ քսանեւերկու տարիներու յապաղու – մով, առասպելական դումարներու կը հասնէր, այն ատենուան համար : Դասա – կան դարձած բեմադրութեամբ մը, իշ – խանական ընտանիքը կը դրկուի խալիֆա– յին բանակը: Իշխանութեան գլուխը դըր – ուեցաւ իշխանը՝ Աշոտ Արծրունի, համբա– ւաւոր պատերազմիկ իր ուժին եւ քաջու– թեան համար, խալիֆային համակրանքը կը վայելէր, այն ատենն որ Խալիֆան ուղեց անոր յանձնել բանակները: Բայց , ատոր համար պէտք է դաւանափոխ ըլլար եւ մահմետական կրօնքն ընդունէր :

(3 Շար·)

ՋԱՀՆԻ

Այս բառը, արդի ուղղագրութեամբ՝ ձօնի, քաղուած է հայերէն Աստուածա – շունչ Մատեանէն, ուր գործածուած է երկու անգամ : Կիլիկիա պարբերաթերթը – թին մէջ (Դեկտ. 1966) աշխատակից մը դիտեր է որ երբայերէն, յունարէն, լա – տիներէն ու նաեւ նոր լեզուներով թարգ – մանութեանց մէջ, համապատասխան տե – ղը, հայերէն բառին ոչ համապատասխա – նը կայ, ոչ ալ նոյն բառը պարփակող նախադասութիւնը (*) : Ու կը հարցնէ. « Հայ թարմանիչը ուրկէ՞ առեր է զայն, անծանօթ կը մնայ» :

Պատասխանելէ առաջ, բառը դնենք իր տեղը (Բ. Օր. ԺԶ. 22) .—

«Մի՛ անկեսցես քեզ անտառ զամենայն փայտի առ սեղանով Տեառն Աստուծոյ քո :

« Եւ մի՛ արասցես քեզ ձօնի :

« Եւ մի՛ կանգնեսցես քեզ արձան զորատեաց Տէր Աստուած քո» :

Այս յաջորդական երեք միերուն մէջ երկրորդը կը թուի թէ... իր տեղը չէ : Կամ դէթ ոչինչ կ'ըսէ :

Երկրորդ վկայութիւնը (Բ. Օր. ԻԹ. 17) .—

« Մի՛ լինիցի բոզ ի դստերաց Իսրայէլի, եւ մի՛ պոռնիկ յուստերաց Իսրայէլի :

« Մի՛ լինիցի ձօնի ի դստերաց Իսրայէլի, եւ մի՛ նուիրեալ ոք յուստերաց Իսրայէլի » :

Բանասիրական աղուո՜ր, աղուո՜ր որս մըն է այս երկրորդ վկայութիւնը : Երկ – անգամ պարբերութիւն մը, որ կը կրկ – նուի նոյն ձեւով, արձագանգի նման : Կրկնութեան մէջ բառ մըն է միայն փոխ – ուած, — վերը՝ բոզ, վարը՝ ձօնի : Իսկ պոռնիկ բառին արուած արձագանգը, « նուիրեալ ոք», պարզապէս թելադրուած է ձօնի բառէն :

Բանիմաց ընթերցողը մեքենաբար, ա – ռանց նոյնիսկ քննադատական ճիգի, պի – տի հետեւցնէ անշուշտ թէ էնքէոփոլա – սիոն մըն է բա՛ռն ալ, ձօնի, նախադա – սութիւնն ալ :

Ո՛վ չի դիտեր թէ նման միջամտու – թիւններ կրած են բոլոր ձեռագիրները : Երբայերէն եւ յունարէն Աստուածաշունչ Մատեաններու մէջ կատարուած յաւե – լումներու, յապաւումներու մասին գրե – ուած ուսումնասիրութիւններ չատ կան :

Այս տեղ ներկայացուած որսը մէկն է առանցմէ :

Վերջերս, Աստուածաշունչ Մատեանի տպագրութեան 300ամեակին առթիւ, չատ գովաբանեցին Ոսկան վարդապետը : Եւ լաւ ըրին : Հրաւիրեցէք Հայը որ գովք հիւսէ, այլեւս չես կրնար գոցել բերանը, կը գովէ՛ ու կը գովէ՝ մանաւանդ եթէ մեռած է ննթական, — մեռել գովող ժո – ղովուրդ է Հայը : Ահա թէ ինչո՛ւ ամէն մարդ գովեց, բայց ոչ ոք փորձեց քննա – կան, ակադեմական ուսումնասիրութիւն մը կատարել այն մասին թէ հրատարա – կութիւնը, զոր Ոսկան կ'ընծայէր մեզի, չէ՞ր նուիրագործեր արդեօք լեզուական վրկպներ : Եթէ ողջ ըլլար Նորայր Բիւ – զանդացի, դիտեմ թէ պիտի կրկնէր ծա – նօթ մեղադրանքը, զոր բանաձեւած է ժամանակին, ևախ՝ « Հայկական Բառա – քննութիւն » խորագրեալ իր արժէքաւոր գործին մէջ. « ... Ոչ սակաւ մթութիւնք եւ աղաւաղութիւնք պտնուին ի դիրս եւ ի թարգմանութիւնս մեր հին մատենագր – րաց, սկսեալ յեղնկայ, ի Խորենացւոյ, յԱստուածաշունչ գրոց, յԱգաթանգեղէ եւ յՈսկեբերանէ մինչեւ ի մատենագիրս խոնարհագոյն դարուց, եւ այս՝ երկու պատճառաւ.— կամ յանհմտութենէ գա – ղափարողաց գձեռագիրս, եւ կամ յոչ ու – դիղ իմանալոյ նոցին իսկ նախնեաց զո – տարալեզու բնագիրս » : Յետոյ, մեկնելով այս վերջին պատճառաբանութենէն, պի – տի առաջարկէր ձեռագիրներու ակադե – մական քննութիւն՝ նախ քան հրատարա – կութիւն :

Հայերէն Աստուածաշունչ Մատեանի ա – կադեմական հրատարակութեան մը պա – հանջով՝ քանիցս ձայներ լսեցինք վանա – կան հանդուսաւայրերէ, բայց ... լսե – ցինք միայն, բան չտեսանք սակայն :

Ջեմ կարծեր որ բարեմիտ ընթերցողը յաւակնութիւն վերապրէ ինծի կամ հերո – սութիւն՝ անհատական միջոցներով փոր – ձելու ամէն աշխատանք որ վանականնե – րու ընծայուած կարելիութիւններով մի – այն կրնայ կատարուիլ : «Որքան կարեմ՝ դայն առնեմ» կ'ըսեմ, ինչպէս կ'ըսէր դառնօրէն Նորայր Բիւզանդացի, որ ոչ միայն մեկենաս մը չունեցաւ, այլ եւ հա – յապետական քննութեանց եւ պրպտում – ներու նուիրուած իր պարբերաթերթին համար՝ ոչ իսկ... հարիւր բաժանորդ : « Հայ լեզուի աշխարհակալը », ինչպէս կ'անուանէր ինքզինք, Ն. Բիւզանդացի չկրցաւ, ե՞ս պիտի յաւակնէի ամուր կանգնած մնալ ... Տարպեան ժայռին պլուխը : Ցօրի նեղութեանց մատնուած եւ քոսոտ պայմաններով՝ եթէ կը փորձեմ կարելիս, պատճառն այն է որ կ'ուզեմ էլ մը դիր աւելի թողուլ՝ քանի դեռ Սեւ Պատին եռեւ չէ ինկած արեւը կամ գը – լուխս :

Վերադառնանք մեր... ոչխարներուն մօտ :

Էնքէոփոլասիոն համարելէ եւոք «ձօնի» բառը, կարծես թէ կը լսեմ հարցում մը . — Ո՞ր ժամանակներու մէջ դնել այդ մի – ջամտութիւնը, եւ ի՞նչ է «ձօնի» բառին նշանակութիւնը :

« Ձօնի » ոսկեդարեան բառ է, եթէ հիշդ է երից Վարդապետաց վկայութիւնը թէ գործածուած է Եւսեբիոսի Քրոնիկո – նին մէջ : Աճառեան եւս կը կրկնէ այդ վը – կայութիւնը, բայց կը թուի թէ չէ ստու – գած ինք իր աչքերով, այլ առած եւ ար – ձանագրած է Նոր Հայկազեան Բառարա – նին վկայութիւնը, մեղքնալով իր աչքե – րուն : Արդ, ես չմեղքցայ աչքերուս եւ բառ առ բառ աչքէ անցուցի Քրոնիկոնի Բ. հատորը, ուր «ձօնի» գրուած է կ'ը – սեն երեք սիտանեան վարդապետները, նաեւ Աճառեան : Բայց ես... չգտայ բա – ոը, վասնզի չկա՛յ : Ընդհակառակն, ամէն անգամ յունարէն կամ լատիներէն՝ թէյոս կամ թէլէթա բառերուն դէմ, իբրեւ հա – մապատասխան, գտայ միայն «նուէր» , այլ ոչ «ձօնի» : Մի՛ մոռնաք որ «ձօնի» եւ «նուէր» կամ «նուիրեալ» հոմանիշ կը համարին նոյն այդ Մխիթարեանները, — այդ սխալին մասին՝ քիչ անդին :

« Ձօնի » բառը կը գտնենք միայն մեր միջնադարեան մատենագիրներուն մօտ, — Ոսկեդարէն ո՛րքան հեռու, սակայն :

Բառին մասին կը խօսի, առաջին ան – գամ, Մխիթար աբբահայր, որ երեք սահ – մանում կուտայ.

1.— « Պատկեր կամ դրօշեալ, որ յա – նուն չաստուածոյ կամ կռոց ձօնեալ է, ո – րոց եւ յաճախ ձօնեալ լինէին խունկք եւ այլք նմանք, որոց վասն խակ կոչեցաւ ձօնի » :

2.— « Նշանակէ գանձն զայն, որ ձօն – եալ եւ նուիրեալ է ընդ չաստուածոյ ի – միք, եւ ըստ այմ ձօնի կոչեցեալ լինէին դստերքն կռապաշտից, որք ձօնէին, այ – սինքն նուիրէին զանձինս իւրեանց Ափրո – դիտեայ պիղծ չաստուածուհւոյն այսու դաշամբ, դի զհետ դնալով պղծալից դեղ – խութեանց նորա՝ յաճախ պոռնկեսցին, եւ զոր ինչ չահեսցին ի պղծութենէ անտի՝ զտաստանորդն այնց նմա՝ որպէս զառաւել հաճոյական ընծայ ձօնեսցեն» :

3.— « Նշանակէ ընծայ կամ նուէր կամ ձիրք եւ կամ պարգեւ » :

Բոլոր այս սահմանումները մեկնաբա – նական են, այսինքն ներշնչուած կամ թե – լադրուած են հայերէն Աստուածաշունչ Մատեանի այն նախադասութենէն, զոր կը համարձմ էնքէոփոլասիոն : Ներշչն – ջուած կամ թելադրուած են միջնադար – եան մեր այն մատենագիրներէն, որոնք գործածած են այս բառը : Ներշնչուած կամ թելադրուած են, վերջապէս, հայե – րէն ձօնել բայէն, որու հետ կապ չունի ձօնի բառը, որ.... օտար է :

Այդ է որ պիտի հաստատենք :

Կիլիկիա պարբերաթերթին աշխատա – կիցը կը կարծէ թէ «կրկնութենէ խուսա – փելու» համար՝ առաջին երկանդամ պարբերութեան մէջ նախ «բոզ» գրուած է, յետոյ «պոռնիկ», ինչպէս արձագանգ պարբերութեան մէջ՝ նախ «ձօնի», յետոյ « նուիրեալ » :

Սխա՜լ,— երբայերէն բնագրին մէջ նո՛յն բառն է որ գործածուած է յաջոր – դաբար երկու անգամ, այն տարբերու – թեամբ միայն որ մին արական ձեւ ունի, միւս իգական : Այդ բառը կը գրուի երեք տառերով, — ֆոֆ, տալէթ, շին, որոնց ընթերցումը բազմաձեւ է, նշանակու – թիւնները եւս բազմազան, (տմմտ. գա – տնս արաբերէն բառը, որ կը գրուի զաֆ, տալ, սին տառերով, ընթերցումը այլ – պան) .—

1.— Գատաշ, ըստ խոնարհման ձեւ – րուն՝ կը նշանակէ սրբանալ, նուիրական դառնալ, իբրեւ սուրբ պաշտուիլ (Յովել. Ա. 14) :

2.— Գոտէշ, սրբութիւն, նոյնիսկ սրբ – բավայր (Սաղ. ԻԸ. 2) : Սուրբ հրեշտակ – ներ (Բ. Օր. ԼԳ. 3) : Ըստ ոմանց՝ Գոտէշ լահովահ, որ հայերէնի մէջ թարգման – ուած է «սրբութիւն Տեառն», պէտք է թարգմանուի «լա սէնթըթէ ա լ'էհէյ – նէյ», փոխանակ թարգմանելու « լա սէն – թըթէ ա լ'էհէյանէյ», ինչպէս թարգմա – նած են ոմանք : Այդպէս գրուած կը գ'ը – սեն, պատարագիչին ճակատը զարդարող ոսկեայ տախտակին վրայ՝ Աարեսեան – ցւոց կամ Սամարացւոց լեզուով : Նոյն բա – ռով՝ Գոտէշ Գոտշիմ, թարգմանի՝ սրբու – թիւն սրբոց :

3.— Գատէշ՝ արական, Գատէշահ՝ իգա – կան, արմատական իմաստով՝ Գրան – սերէն սաֆռէ կամ Գռնսաֆռէ, այլ ոմանք կը թարգմանեն սոդոմական, յիշեցնելով Սոդոմ քաղաքին բնակչութեան բարքերը (Ծննդ. ԺԹ. 4 – 9) : Այս բառին մասին կարդալ Զոհար (ՀՀ 352) : Նաեւ Հերոնի – մոս, որ կը նկարագրէ Գատէշները :

Բայց այդ մասին՝ յաջորդ անգամ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Կ'ուզենք կիլիկիա պարբերաթեր – թին տպագրական վրիպակները.— Իսրա – յէլի (հոլովական կանոնով), եւ ոչ Իսրա – յէլի : Գրահամար՝ ԻԳ, եւ ոչ ԹԳ : Թուա – համար՝ 17, եւ ոչ 179 :

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Ա.

ԽՄԲ.— Կոմիտասի տաղանդաւոր աշա – կերտներէն վարդան Սարգսեան խնդրած է Տոքթ. Հրանդ Թէրզեանէն պատմել իր յուշերը, ինչ որ գիտէ հայ հանճարեղ երաժիշտին մասին : Այդ յուշերը գրկած են Հայաստան : Այս առթիւ՝ նա – մակներ փոխանակած են Վ. Սարգսեան եւ Տոքթ. Թէրզեան : Այս վերջնոյն նամա – կը հետաքրքրական է իրբեւ յուշ, զոր կուտանք .—

Գահիրէ, 15 Յունիս 1966

Սիրելի եւ Թանկագին երաժշտագէտ, Պ. Վ. Սարգիսեան

Ստացած եմ ձեր չորս Յունիսի սիրելի նամակը ու շատ ուրախութեամբ կարդա – ցած զայն :

Կը գրէք թէ Կոմիտասի մասին գրած « Յուշերս » երեւան, Ռոբերտ Ամերեա – նին գրկած էք : Երանի թէ քիչ մը ուշի խնամքով պատրաստած ըլլայի զոնոնք, որպէսզի ներկայանալի ըլլային : Բայց հոգ չէ անոնք դիտեն ոսկեփոշին աւազին զատելու լաւագոյն կերպը :

Կոմիտասի մասին առաջին տպաւորու – թիւնները եւս բազմազան, (տմմտ. գա – տնս արաբերէն բառը, որ կը գրուի զաֆ, տալ, սին տառերով, ընթերցումը այլ – պան) .—

1.— Գատաշ, ըստ խոնարհման ձեւ – րուն՝ կը նշանակէ սրբանալ, նուիրական դառնալ, իբրեւ սուրբ պաշտուիլ (Յովել. Ա. 14) :

2.— Գոտէշ, սրբութիւն, նոյնիսկ սրբ – բավայր (Սաղ. ԻԸ. 2) : Սուրբ հրեշտակ – ներ (Բ. Օր. ԼԳ. 3) : Ըստ ոմանց՝ Գոտէշ լահովահ, որ հայերէնի մէջ թարգման – ուած է «սրբութիւն Տեառն», պէտք է թարգմանուի «լա սէնթըթէ ա լ'էհէյ – նէյ», փոխանակ թարգմանելու « լա սէն – թըթէ ա լ'էհէյանէյ», ինչպէս թարգմա – նած են ոմանք : Այդպէս գրուած կը գ'ը – սեն, պատարագիչին ճակատը զարդարող ոսկեայ տախտակին վրայ՝ Աարեսեան – ցւոց կամ Սամարացւոց լեզուով : Նոյն բա – ռով՝ Գոտէշ Գոտշիմ, թարգմանի՝ սրբու – թիւն սրբոց :

3.— Գատէշ՝ արական, Գատէշահ՝ իգա – կան, արմատական իմաստով՝ Գրան – սերէն սաֆռէ կամ Գռնսաֆռէ, այլ ոմանք կը թարգմանեն սոդոմական, յիշեցնելով Սոդոմ քաղաքին բնակչութեան բարքերը (Ծննդ. ԺԹ. 4 – 9) : Այս բառին մասին կարդալ Զոհար (ՀՀ 352) : Նաեւ Հերոնի – մոս, որ կը նկարագրէ Գատէշները :

Բայց այդ մասին՝ յաջորդ անգամ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԷՆ

ՎԱՀԱՆ ՈՒՆՃԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

1915ի առաջին ամիսներուն, զործատէ – րըս Միհրան Աղնաւուրեան օր մը ղիս կան – չեց եւ ըսաւ .

— Ստոյգ ապբիւրէ լսացած եմ, որ մօ – տերս խուզարկութիւններ տեղի պիտի ու – նենան : Գնա զդուշացուր ընկերներդ, որպէսզի ապահով վայրեր փոխադրեն կամ փճացնեն դէնք ու թուղթ :

Այս որ լսեցի, բան–զործ ձգելով, չու – կայի եւ Հայնոցի ընկերներուս տեղեկա – ցուցի Մ. Աղնաւուրեանի զգաստասացու – թիւնը, խնդրելով որ ուրիշներ ալ վերա – հասու ընեն : Մեր ակումբը փակուած էր արդէն, առ ի զգուշութիւն :

1915ի Ապրիլի աղէտը յանկարծահոդմի պէս չփչեց Իզմիրի մէջ : Երեք հոգի ձեր – բակալուեցան ի սկզբան, երեքն ալ Դաշ – նակցական, Արշակ Արզուեան, Վահան Պալասանեան եւ Սեդրակ Թոքաճեան : Առաջին երկուքը ճանչցուած էին իրբեւ Դաշնակցութեան պաշտօնական ներկայա – ցուցիչները, կառավարութեան եւ Իթթի – հատի մօտ : Ս. Թոքաճեանն ալ, արհես – տով գրավաճառ, Դաշնակցական «Աչխա – տանք» չաբաթաթերթին տէր – տնօրէնն էր :

Օր ցերեկով տեղի ունեցան ասոնց ձեր – բակալութիւնները : Գաղտնի ոստիկան մը կ'ներթայ երեկոյ առտուն, ոստիկանա – տուն կը հրաւիրէ պիրենք ամենայն քա – ղաքավարութեամբ : Այսօրինակ հրաւէր – ներ սովորական էին ասոնց համար : Կ'ներթային, պաշտօնական հաղորդա – գրութիւն կը լսէին, կը խօսակցէին կամ կը բանակցէին պաշտօնական անձնաւո – րութիւններու հետ, եւ յետոյ տուն կը վերադառնային : Այս անգամ տուն չվե – րադարձան : Դուրսը չափէն աւելի չյուղ – ուեցանք սակայն մենք : Արդէօք չատ կա – րեւոր, կենսական հա՞րց մը կը ծեծէին ներսը, օրերով, պիչերներով :

Պատերազմի մէջ էր Թուրքիա : Շոգե – նաւերը չէին բաներ : Նամակները գրա – քննութենէ կ'անցնէին : Լուր չկար Պոլ – սէն : Կար տարաձայնութիւն մը թէ բուռ մը Հայեր ձերբակալուեր են հոն : Սո՞ւտ է, իրա՞ւ է : Իրաւ բան մը որ կար, այն էր թէ «Ազատամարտ» չէինք ստանար : Ցուռեեոնները կը յիշէին թուրքերէն «Իզ – տամ » թերթին ամիսներ առաջ հրատա – րակած մէկ լուրը, ուսական մամուլէն քաղուած : Լուր չէր ստիկա, այլ Իթթի – հատի «ծրագիրը» մեզ ազգովին անապատ փոխադրելու : Կը յիշէին, կը մտահոդ – ուէին : Լաւատեսները կը տրամադրանէին թէ Ռուսի հնարք է : Եթէ երօք զօրութիւն ունեցած ըլլար Թուրքերու հայացնջ ծը – րագիրը, Թուրքերէն թէ՞րթ մը պիտի հր – րապարակէր զայն :

Այսպէս կամ այնպէս, ընդհանրապէս սեւ չէինք տեսներ ամէն բան, երբ քանի մը օր ետք խուզարկութիւնները սկսան : Երեք ձերբակալուածներու ներկայու – թեան, ոստիկաններ պրպտեցին ասոնց տուները եւ խանութները : Զէնք չգտան : Աոին տարին ինչ որ գտան, դէզերով թուղթ, թղթակցութիւն, հաշիւ, գիրք ու գրքոյկ :

Սիրտս հանդարտ էր, երեքն ալ իմ կողմէս վերահասու եղած էին Մ. Աղնա – ւորեանի թելադրանքին : Զէնքեր, վտան – գաւոր կամ կասկած ներշնչող ամէն բան ոչնչացուցած կամ ապահով վայր փոխա – դրած են անպայման, կը խորհէի ես : Ջեմ յիշեր ճիշդ, մէ՞կ չաբաթ թէ երկու չա – բաթ անցաւ : Տարածուեցաւ տարաձայ – նութիւն մը թէ խիստ վտանգաւոր վաւե – րաթուղթ մը գտեր են Թոքաճեանի խա – նութը :

Ի՞նչ կրնայ ըլլալ այդ «վաւերաթուղ – թը» : Գաղափար չունէինք, հետեւաբար փախուստ չտուինք, չդարժեցանք մեր տե – ղէն : Ձերբակալութիւնները չուշացան : Առաջին հերթին ձերբակալուեցանք մենք՝ Պետրոս Տէր – Պետրոսեան եւ ես : Եր – կուքս ալ միեւնոյն վաճառատունը կը պաշտօնավարէինք : Փէշտիմալճըլար – պաշը կոչուած թաղամասին պահեստոցն ենք հիմա : Քանի մը վայրկեան մնացինք հոն : Պետրոսը գտաւ ինձմէ, ուրիշ տեղ տարին : Ձերբակալութեան լուրը չտարածուած, չուտով խուզարկութիւն – ներ՝ իմ բնակարանս :

Կէսօր – Թէփէ կը բնակէի, կէս ժամ մը հեռու Իզմիրէն : Մանաւոր կառքով պա – տինք հոն, քովս՝ ոստիկանապետ Բէչատ, դիմացս՝ ոստիկան մը : Տուն հասանք : Ոստիկանը պրպտեց ամէն կողմ. ամէն սենեակ, հսկողութեանը տակ Բէչատի : Գտան դասագիրքեր ու դասագիրքեր : Նաեւ՝ թուսկիկ մը, որ ... բարեզոր – ծականի կանոնագիրն էր :

Անտարբերութիւն ցոյց կուտար Բէ – չատ : Այն աստիճան, որ մաքէն չանցաւ վրաս խուզարկել : Վեց – հարուածեան մը ունէի մէջքս : Անբաժան ընկերս էր : Այնքան վարժուած էի անոր բեռին, որ ես ալ խելք չէի ըրած զայն մէկ կողմ դնել : Պաշտօնիս բերմամբ՝ պէտք ունէի պիտի դէնքին, վաճառատունէն դրամատուն դր – րամ փոխադրելու առին հաւանական յար – ձակումի դիմադրելու պիտի ծառայէր :

Գրի առաւ Լ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(4 Շար.)

ՎԱՏԿ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒԿԱՏՈՊԸ

—o—

Ան ոչինչը այնքան տարօրինակ չէին գտնում իրենց ամբողջ ընթացքում եւ ոչ էլ այնքան անհասկանալի, որքան իրենց հետ կատարվածը։ Ամենից վատն այն էր, որ ոչինչ չէին հասկանում։ Ոչինչ չէին հասկանում այն ահռելի ուժերից, որոնք ամեն կողմից ճնշում էին նրանց

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայրեան ննթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Փետրուար 18ի տարեդարձը կը տօնուի Այս Կիրակի, ժամը 15ին, Ռիւ Ժէի Սէն – Լուի սրահը :

Ընկերահամակրական խնջոյքով :

Կը հրաւիրուին Լանսէյի եւ Բընաժի մեր բոլոր ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները :

Ամէն աշխատանք տարուած է որպէսզի ճոխ սեղաններու չուրջ, ընկերական ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ դոհացում պտնեն բոլորը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՈՒՈՑ ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Հ· Ե· ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հայ եկեղեցւոյ Երիտ· Միութեան 1967ի պատուոյ անդամագրաւոները հրապարակ եւած են զեղեցիկ ոսպագրութեամբ : Ձոն – խատած է եկեղեցական խորհրդանշանով կը պարունակէ Վ· Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայկական» բանաստեղծութենէն ընտրը – ուած տողեր :

Նախորդ տարուան պատուոյ անդամնեբէն եւ անդամուհիներէն մաս մը արդէն վճարած են իրենց տուրքերը կամաւոր կերպով : Ասոնց անունները կուտանք ստորեւ : Տէր եւ Տիկին Գազազալեան հարիւր Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Աբգար – եան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Սամուէլեան 200, Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան հարիւր, Տիկիններ՝ Վառնաճեան, Թէրզիսպաշեան, Յակոբեան հարիւրական Ֆրանք :

Կը խնդրուի միւս անդամներէն ալ որ վճարեն իրենց 1967ի տուրքերը :

Կոչ կ'ընենք նաեւ ուրիշ պատուական աղգայիններու, որպէսզի իրենք եւս արձանագրուին կամաւորապէս, ու վայելեն Միութեանս կողմէ կազմակերպուած բազմաթիւ ձեռնարկներուն ձրի ներկայ ըլլալու իրաւունք եւ այլ առիթներով պատուոյ անդամներուն վերապահուած նուէրներ :

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

Հիւանդապահուհի մը :
Խոհարար մը :
Հանդերձապահուհի մը :

Սնունդ եւ բնակարան ապահովուած են :

Սոխակողաբար եւ չուտով դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ· 770-77-73 :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՐԻՒՆՈՑ ԷՋԵՐ

Հեղ· ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ-ԿՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ականատեսի վկայութիւններ

կը պտնուի

Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
եւ ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ
77, Rue Robert Dupont — 92 - Asnières
Tél. : 733-11-00

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ· — Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Եղիա Միհրանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի : Պ. Պ. Ա. Զրբաչեան, Ա. Մելքոնեան եւ Յ. Աֆարեան 50ական ֆրանք, Ժ. Զավզավաթճեան երեսուն, Այրի Տիկին Թադէոսեան քսան եւ Գալուստեան եղբարք տասը ֆր· եկեղեցիին : Պ. Փալամուտեան քսան ծրանոցին, Պ. Մելքոնեանի ձեռամբ կապ· Խաչին յիսուն եւ Աղքատախնամին 50, Պ. Մ. Պօղոսեանէ 15 Աղքատախնամին :

Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր խոր գաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Միհրանեանի եւ զաւակներուն :

(Աւանդ դումարները ստանալ քարտուղարութիւնէն) :

'ԻՄԵՑԷՔ

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

Նախ քան որեւէ գնում, հարցուցէ'ք,

ԽԸՏԸՐԵԱՆԻՆ

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն, ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, Երկուշաբթի (Փետրուար 27) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. Հ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides

Սկաուտական գունաւոր ֆիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր, սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ զայլիկներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումները, մարզանք, արտասանութիւնները հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը, նոր երգեր եւ եղանակներ, մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ

Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ· Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մեծակատարութեամբ Օր· Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին, Լիոնի Մօլիէր սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Մարսէյլի Ազգ· վարչութեան նախաձեռնութեամբ :—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Զատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան Եղեռնի Սգահանդէս :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահանդէսը

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· « Ս· Թկլիրեան» խումբի ընկերական ընդհ· ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան «Օնպաշեան» սրահին մէջ :

դէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, փակ տէ Քոնկրէ սրահին մէջ:

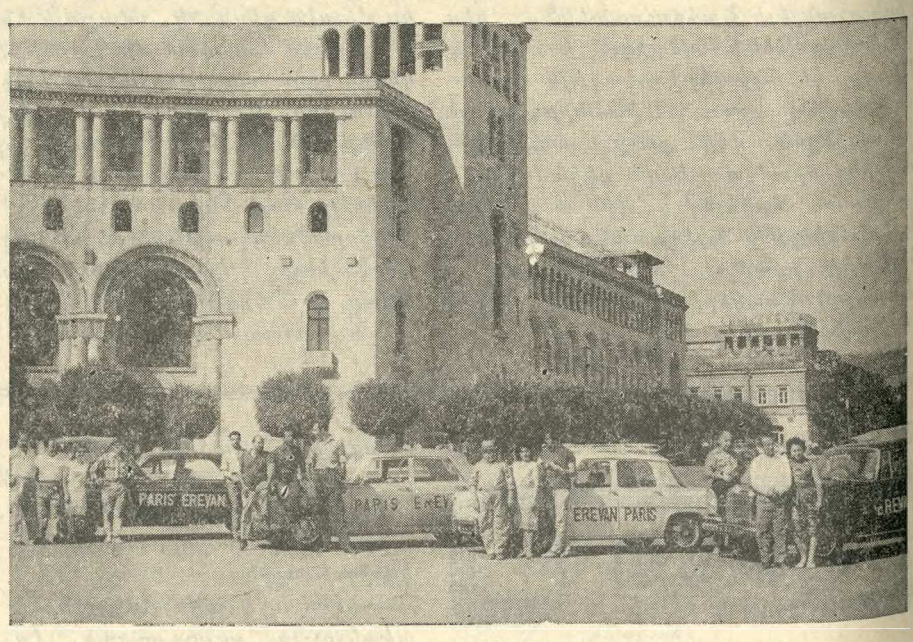
Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն
Արմենուհի Գեւոնեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Գոհացում տալու համար Ֆրանսահայերու վախաքին եւ խնդրանքին, Միութիւնս կը կազմակերպէ հինգ երթուդարձ դէպի Ցոյսի եւ Լոյսի աշխարհ Հայոց մայրաքաղաք

Ա· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԶԱՏԿԻ ԱՒԹԻՒ

Մեկնում 21 Մարտ, 3 օր Մոսկուա եւ 14 օր Երեւան
երթուդարձ միշտ օդանաւով

Բ· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՎ, ՄԵԿՆՈՒՄ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ
վերադարձ Օգոստ· 23ին: երթալ փափաքողները պէտք է դիմեն 2 ամիս առաջ:
Տեղերը սահմանափակ են եւ ձեւակերպութիւնները՝ երկար :

Գ· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՕԳՈՍՏ· 10ԻՆ: ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ
Շատ մեծ աւակնկալ մը պիտի ըլլայ ճամբորդներուն:

Դ· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ ՄՆԱԼՈՎ, 2. ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ
ՄՆԱՑԵԱԼԸ ԵՐԵՒԱՆ

Ե· ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Այս տարի 50րդ տարեդարձի առթիւ շատ մեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլան ձմրան համար: Երթուդարձը օդանաւով, որպէսզի փափաքողները օգտուին արժանավայել մեծ հանդիսութիւններէ:

ՄԵԿՆՈՒՄ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ: 3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ 12 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Անոնք որ կը փափաքին բացառիկ ճամբորդութիւններ ընել, կրնան փոքր խումբերով՝ Երեւանէն Թիֆլիս, Սոչում, Սուչի եւ Հայաստանի գանազան քաղաքները, միայն ճամբու ծախքերու յաւելումով :

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել
ANDONIAN, 17 Avenue des Acacias, CLAMART — Téléphone : MIC. 58-39
MARSEILLE — ALEXANIAN, 18 Rue d'Aix, MARSEILLE — Tél. : 20-63-43

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէ'ք

« ՅԱՌԱՋ » Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
28 FEVRIER
1967

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10849

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — Nº 10.849

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ԽՕՍԻ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Կը կարծուէր թէ պիտի չհաստատուէր այն լուրը, ըստ որուն Հանրապետութեան նախագահը անգամ մըն ալ պիտի խօսի ընտրապայքարի ընթացքին : Այս իսկ պատճառաւ, ընդդիմութիւնը ալ աւելի վրդոված է իմանալով որ նախագահ տը Կոլ ոչ միայն պիտի խօսի, այլեւ պիտի խօսի Շաբաթ իրիկուն ժամը 20ին, այլ խօսքով ընտրապայքարի փակումէն եւք :

Այս պարագան է մանաւանդ որ իրար անցուցած է ընդդիմադիր բոլոր չորս – նակները, ծայրայեղ ձախէն ծայրայեղ աջ :

Գլխաւոր առարկութիւնն այն է թէ տը Կոլի միջամտութիւնը դէմ է Սահմանադրութեան 6· յօդուածին, որ կը չեշտէ· — « Կ'ապահովէ (իմա՛ Հանրապետու – թեան նախագահը), իրաւարարի իր հան – դամանքով, հանրային իշխանութիւննե – րու կանոնաւոր գործունէութիւնը եւ Պե – տութեան տեւականացումը » :

Ֆիկարօ ներկայացնելէ առաջ զանազան հոսանքներու հակազդեցութիւնը կը գրէ· — « Այս ճառը, այն չափով որ հրաւէր մըն է քուէարկելու 6· Հանրապետութեան թեկնածուներուն, անուշտ բուռն հակազ – դեցութիւններ կը ստեղծէ միւս հոսանք – ներու ղեկավարներուն մօտ : Ամէն պա – րագայի մէջ, կը հաստատէ Պետութեան ղեկավարին կամքը, այլեւս միայն իրա – ւարար մը չըլլալու առանց կարծիքի, այլ մարմնաւորումը՝ քաղաքական որոշ դիծի մը » :

Այսպէս հակազդեցութիւնները բազմա – թիւ են : Նախագահ տը Կոլին կողմնակից – ները արդար եւ բնական կը դտնեն տը Կոլի միջամտութիւնը : Զօր· Պիւօթ կ'ըսէ այս առթիւ · — « Անբնական կ'ըլլար որ Զօր· տը Կոլ իր կարծիքը չտար ընտրա – պայքարէն դուրս, որուն չի կրնար մաս – նակցել : Զօր· տը Կոլ ուրիշ մէկուն չի նմանիր : Բացառիկ անձնաւորութիւն մըն է, ընտրուած ազգին : Սահմանադրու – թեան 6· յօդուածով իր իրաւարարու – թեամբ կ'ապահովէ հանրային իշխանու – թեանց կանոնաւոր ընթացքը ինչպէս նա – եւ Պետութեան չարունակականութիւնը » : Նախարար Խոկար Ֆօռ իր կարգին, կը չեշտէ · — « Արդարացնել ինչ որ կը մը – տածէ, ընտրութեանց նախօրեակին Ֆը – րանսացիներու տրամադրութեան տակ դնելով ինքզինքը, այս է որ մեծամասնու – թիւն պրոտէ կուտայ ոմանց : Բայց ըսե – նպէտք չի խօսիր, այլ կը հրահանգէ : Կրնա՞ք տեսնել Հիթլէրը, Մուսոլինին կամ Սթալինը յանձնարարել — եւ ոչ պարտադրել — ընտրութիւն մը իր հայ – րենակիցներուն քուէներուն» :

Ընդդիմութեան ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Իշխանութիւնը իր մտահոգու – թիւնը կը խոստովանի այս ճառով : Թեր – թերու խորագիրները յատկանշական են : Քոմպա չի վարանիր խորագրելու՝ «տը Կոլ կը խարդախէ» եւ խմբագրականով մը չատ ծանր յարձակում մը կ'ընէ : Համայ – նավար պաշտօնաթերթը՝ Իւմանիթէ կը խորագրէ · — « Տը Կոլ կը վախնայ» ա – ւելցնելով թէ ամէն կողմէ «անհաւատա – լի, անընդունելի, ապօրինի» կ'որակուի այս միջամտութիւնը : Օռռո կը մատնա – նշէ թէ նախագահը պիտի խօսի այն ա – տեն երբ այլեւս ոչ ոք խօսելու իրաւունք ունի :

Ընդդիմութեան պարագլուխներու կար – ծիքն յիշենք հետեւեալ բազմաքները ·— Մենդէս – Ֆրանս (Փէ ԷՄ ԻՒ)՝ «անբա – պասելի եւ ապօրինի որոշում մըն է : Ա – ռաջին անգամն է որ Զօր· տը Կոլ մինչեւ հոս կ'երթայ : Մէկ բացատրութիւն կը տեսնեմ՝ առաջին անգամ ըլլալով, կը վախնայ՝ կը զգայ թէ մեծամասնութիւնը ձեռքէն կ'երթայ » :

Դեմոկրատ կեդրոնի պարագլուխը՝ Ժան Լըքանիւէ կը յայտարարէ ·— « Ան – պատշաճ կը դտնեմ այս ձեւը : Նախ որով – հետեւ պատասխանելու կարելիութիւն չունինք : Ապա, կը խորհիմ թէ ի՞նչ բո – պառնալիքներ պիտի ըլլան այս օրերս քուէարկողներուն վրայ» :

Կասթոն Տէֆէռ ·— « Հարկ է յիշեցնել թէ դործելու այս կերպը կրնայ վնասել իրեն : Ներացումի նշան է մարդու մը քով, որ վարժուած է սխալ չդործել : Լաւագոյն պատասխանը կ'ըլլայ Ազգ· ժո – ղով ղրկել անկեղծ ու զանգուածային մե – ծամասնութիւն մը՝ մերը : Ինք որ միայն ուժերու համեմատութիւնը կը դնահատէ ստիպուած կ'ըլլայ ենթարկուիլ :»

Թիքսիէ – Վինեանքուռ կ'ուզէ որ ձայն – պատկերասփիւռի պաշտօնէութիւնը դոր – ծադուլ ընէ Շաբաթ իրիկուն, որպէսզի նախագահը չկարենայ խօսիլ : Այս առթիւ կ'ըսէ ·— « Ընտրապայքարը կը վերջանայ Ուրբաթ կէս գիշերին : Արդ մեծամասնու – թեան ղեկավարը կը պատրաստուի խօսք առնելու ճնշելու համար հանրաքուէին ո – րոշումին վրայ , հակառակ օրէնքին » :

Համայնավար կուսակցութեան պարա – գլուխը՝ Վալտէք – Ռոշէ կը չեշտէ թէ « նման միջամտութիւն մը ալ աւելի կը ցուցաբերէ անհատական իշխանութեան վարչակարգին հակադեմոկրատ բնոյթը» :

Կիրակի ամբողջ օրը, թեկնածուները չարունակեցին խօսք առնել ամէն կողմ : Փոմփիտու խօսած է Քանթալի զանազան վայրերը, Միթերան՝ Ամիէն, Լըքանիւէ՝ Մոռլէ, Էտկար Ֆօռ՝ Լիոն եւն· եւն· :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի մէջ քաղաքական մթնո – լորտը բաւական ձգտուած է : Աթէնքի ընդհանուր դատախազին դիմումը Մոր – հըղարանին, որպէսզի Ջնջուի Անդրէաս Փափանտրէուի (նախկին վարչապետին տղան) եւ Վարտինիանիսի երեսփոխանա – կան անձեռնմխելիութիւնը կրնայ կառա – վարական տագնապի մը դուռ բանալ :

ԻՐԱՒՔի քարիւղի ընկերվարութեան (ԱՁ փի Սի) տնօրէնը Դամասկոս հասած է : Թէեւ ոչ մէկ բացատրութիւն կը տրուի այս այցելութեան առթիւ, բայց կը կար – ծուի որ բանակցութիւնները կրնան վեր – սկիլ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆի մէջ լուծուած են կարգ մը «ըմբոստ յեղափոխական » կազմակեր – պութիւններ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹի առաւօտ վերջ դտաւ Ֆը – րանսայի երկաթուղիի գործադուլը : Վախ կայ սակայն թէ վերսկսի Զատիկին :

ՄԵԾՆ – ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Ուիլսըն Լա Հէ հասաւ առջի օր : Այս այ – ցելութիւնով կը վերջացնէ եւրոպական իր շրջապտոյտը :

ՍՊԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը վաւերա –ցուց օրինագիծը որ կրօնական ազատու – թիւն կը շնորհէ սպանացի երեսուն հազար բողոքականներուն ինչպէս նաեւ ոչ – կա – թոլիկ այլ կրօնքներու :

ԱՄՄԱՆԷՆ կը հաղորդէն թէ հաւանա – բար, ի մօտոյ, Յորդանան եւ դաշնակ – ցային Գերմանիա յայտնեն թէ վերահաս – տատուած են իրենց դիւանագիտական յա – րաբերութիւնները, որոնք խզուած էին 1965ին, երբ Գերմանիա յարաբերութիւն սահմանեց Իսրայէլի հետ :

ՎԻԵԹՆԱՄի պատերազմը կը սաստկա – նայ : Ամերիկեան օդուժը կը չարունակէ իր ռմբակոծութիւնները մինչ ականներ ալ կը գետեղուին հիւսիսային Վիէթնամի

ԹՈՒԽ ԱՐԱՄԱԶԴԸ

(Ա· ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ՄՄԲ·— Այս տարի կը տօնուի Ա· Ահա – րոնեանի ծննդեան հարիւրամեակը : Այս առթիւ, Ֆրանսայի հայ գաղութին մէջ կատարուելիք հանդիսութիւններէն ա – ռաջ, արծարծելու համար մեծանուն Հա – յուն յիշատակը՝ նախ կուտանք Զապէլ Եսայեանի այս գրութիւնը ·—

Արարատը չենք տեսած, սակայն անոր ալեւոր եւ վեհաչուք բարձրութեան դա – գումը ունինք, անոր պատկերը մեր հոդ – ւոյն մէջ կը ծնինք դրեթէ : Մեր նախա – հայրերը տեսած են զայն, ու անոր ազ – դած տպաւորութեան յուշմունքը փո – խանցուած է մեզի, մեր անդիտակից օ – րերէն :

Արարատը չենք տեսած, բայց երբ օր մը զայն մեր աչքերուն առջեը ունե – նանք, վստահ եմ, անծանօթ լերան մը տպաւորութիւնը պիտի չընէ մեր վրայ, անոր զազափարը դրոշմուած է մեր էու – թեան մէջ, եւ այդ զազափարին ընտանե – ցած ու անոյ ապրած ենք :

Ահարոնեանը չէր տեսած, ու երբ դինքը տեսայ, անծանօթ եւ նոր ներկայացուած մէկու մը տպաւորութիւնը չըրաւ իմ վը – րաս : Այսպէս սրբազան տեղեր կան ու այսպէս մարդիկ կան : Ահարոնեանը կը ճանչնայի իր գործերէն, իր հոյակապ արձակին դիքմը իր պատկերը գծած էր մտքիս մէջ ու իր ձայնին ոսկի չեչտը ըն – տանի դարձուցած, իրեն հանդիպումս անակնկալի մը յուզմունքը չպատճառեց, այլ՝ չատոնց ի վեր կարօտով սպասուած մէկու մը հանդարտ գոհունակութիւնը : Եւ այսպէս եղած ըլլալու է բոլոր անոնց համար, որոնք դինքը իր գործերէն կը ճանչնային մինակ :

Քիչ անգամ կը պատահի, որ հեղինակ մը իր տաղանդին մարմնացումը ըլլայ : Ահարոնեանը տեսնելէ եաք, չես զարմա – նար իր անօրինակ տաղանդին վրայ, ինչ – պէս դինքը կարդալէ եաքը, բնական կը դտնես իր Արամազդի թուխ ճակատը, իր խոր եւ սեւ աչքերը, որոնց մթին հուրքէն կարծես կոպերը այրած են : Իր չարժում – ներուն, իր ձայնին մէջ կը վերապտնես իր տառապանքով օծուած արուեստին ազնուականութիւնը, դաչն եւ հզօր եղա – նակը մրրիկներուն, որոնցմով աւերուած Հայրենիքին սուգը իր դլխաւոր ցաւն ու տիրական տագնապը կազմած են :

Արարատին սառոյրը ծնած է անիկա : Իր առաջին կրօնքը այդ հսկայ լեռը եղած է· լեռները իրենց բարձրութեան մէջ – ռանդութիւնը կը ներչնչեն : Ահարոնեանի հոդին սկիզբէն դէպի այդ ալեւոր լեռն ի վեր սլացած է : Բնութիւնը դինքը չէ չը – փացուցած, դինքը չէ փայփայած իր գե – ղեցկադոյն գարուններով, իր գագր եւ

Ջուրերուն մէջ Ամերիկացիներուն կողմէ :

ԼՈՆՏՈՆի մամուլը կը պահանջէ որ արքայական յատուկ զեկոյց մը հրատա – րակուի հերքելու համար իշխանուհի Մարկարէթի ամուսնալուծման լուրը, որ կը չրջի վերջերս :

ՄԱՐԹԻՆ ՔՈՐՈՒԻի ամուսինը յայտա – րարեց թէ դերասանուհիին հետ թաղուած գոհարեղէնները իսկական էին (մօտ 60 մի – լիոն հին ֆրանք) եւ թէ դտնուելու պա – րագային պիտի ծախուին բարեսիրական միութեանց ի նպաստ :

ՎԵՆԵՏԻԿի թագապետութիւնը իր հա – ւանութիւնը տուած է հիւանդանոցի մը չինութեան ծրագրին զոր պատրաստած էր Ֆրանսայի ողբացեալ ճարտարապետը՝ Լը Քորպիւզիէ :

բուրումնաւէտ զեփիւռներով : Մ'չանջենա – կան ձիւնը, ահաւոր ձմեռը մեր երկիրնե – րուն զարբնած են իր խառնուածքը· «Ալ – բիւրներդը անգամ սեւ չուրեր ունէին », կ'ըսէր ինծի՝ պատմելով իր մանկութիւ – նը, ու այդ մարած հրաբուխը, որ կը մը – րընչէ առանց բոց ժայթքելու , օձերը , սեւ օձերը , որ կը սողան ոլոր – ոլոր լե – րան կողերուն վրայ, օրօրած են իր երե – ւակայութիւնը : Ու օր մըն ալ, դինքը ուխտի են տարեր : Ծնողքը մտահոգ էր հանճարեղ տղու անսովոր եւ վաղահաս խելացութենէն, դինքը հիւանդ են կարծեր ու տարեր են Արարատին կողն ի վեր՝ Սուրբ Յակոբին· « Մաստիկ քամի կար այն օրը, կ'ըսէր Ահարոնեան, ու ես մտիկ կ'ընէի քամիին ու անդիկա կը թափանցէր հոդւոյս մէջ : Անոր ոիքմն է, որ պահած եմ մինչեւ հիմա, որուն չափովը զրած եմ ընդհանրապէս » :

Մեր մթամած եւ անդիտակից հոդիներ – րուն մէջ, ուր գարերէ ի վեր ցեղային ա – ւանդութիւնները պղտորած ու ժառանգա – կան ընդունակութիւնները քնացած են՝ Ահարոնեան իր արուեստին չունչովը կոչ – ուած է մեծ ու տիրական դեր մը կատա – րելու :

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՕՐՄԱՆԵԱՆ Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷՐ Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Պոլսոյ մէջ, 1918ին, Ահարոնեան եւ Օրմանեան հանդիպում մը կ'ունենան : Ահարոնեան Օսմ· Կայսրութեան մայրա – քաղաքը գացած էր բանակցութիւններ վարելու Թալէաթի գլխաւորած դահլիճին հետ, յանուն Հայաստանի Հանրապետու – թեան :

Օրմանեան ուշի ուշով մտիկ ընելէ եաք Ահարոնեանի տուած տեղեկութիւնները, բացատրութիւններն ու տեսութիւնները , կ'ըսէ :

« Ազգի մը պատմութեան մէջ, յեղա – փոխութիւնները յանցանք են՝ երբ կը ձա – խողին, պարծանք են՝ երբ կը յաջողին : Դուք յաջողեցաք, ուստի՝ պարծանք էք ազգին : Մեր զոհերը սրբազան տուրքն էին այդ յաջողութեան : Դժբախտաբար, տուրքը չատ սուղ արժեց Հայութեան : Իցի՛ւ թէ արդիւնքը համեմատական ըլ – լար :

« Դուք կորիզը դրիք ազատ Հայաստա – նի մը, ապրիք, օրհնեալ ըլլաք : Հիմա ա – զօթենք եւ մաղթենք , որ այդ կորիզը, մեր զոհերուն արիւնովը արդասաւորեալ, փթթի, արմատանայ, ուռճանայ , ամուր եւ կայուն մնայ : Այնպիսի մեծատարած եւ պատկառելի կաղնի մը դառնայ , ո – րուն հովանիին տակ կարենայ պատսպա – րուիլ ամբողջ Հայութիւնը :

«Բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ ապագային՝ միջազգային ներկայ իրադարձութեանց հետեւանքը : Երբ կայսրութիւններ տա – պալելու վրայ են, ի՞նչ բախտի պիտի ար – ժանանան փոքր ազգերը : Ոչ ոք կրնայ մարդարէանալ :

« Դուք ձեր կարելին ըրիք, հիմա սպա – սենք եւ յուսանք կատարելութեան , չը – նորհիւ բարձրեալին » :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԳՐԱԳԻՐԸ

× Իմ զրական զպրոցը հայ ժողովուր – դը եղած է :

× Հայրենի տուն ու Հայրենիք անցած ու զալիք բոլոր սերունդների հոդու ոսկէ կաղապարն է :

× Վա՛յ այն ազգին որ մեռնիլ եւ մեռ – ցնել չդիտէ մի վսեմ զաղափարի հա – մար :

× Քաղաքակրթութիւնն առանց հերո – սութեան մեղկութիւն է , հերոսութիւ – նն առանց քաղաքակրթութեան վայ – րենութիւն է : Կատարեալ ազգը քա – ղաքակիրթ պիտի լինի եւ հերոսական միաժամանակ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԽՈՐՀ. ՆՈՐ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

—o—

Ա.

Մոսկուայի մէջ ծրագրուած է ռուսե-
րէն լեզուով հրատարակել 22 հատորներէ
բաղկացած համայնագիտարան մը՝ նը-
ւիրուած Խորհ. Միութեան մաս կազմող
ազգերուն եւ ժողովուրդներուն պատմու-
թեան, մշակոյթին, երկրին տնտեսա-
կան պատկերին եւայլն։

Առաջին հատորը, որ կը բովանդակէ
նաեւ Հայաստանի նուիրուած դլուխը,
լոյս տեսած է վերջերս։ «Հայրենիքի
Ձայն» չարաթաթերթը թարգմանարար
քաղուածքներ կատարած է։ Ստորեւ՝
արեւմտահայերէնով։—

ՀՐԱՇՔՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐԸ

Փոքր երկիր է Խորհ. Հայաստանը։
Բայց իր բնութեան բազմազանութեամբ,
տնտեսութեան եւ մշակութային կեանքի
իր ճոխութեամբ՝ ոչ մէկ ձեւով ետ կը
մնայ ընդարձակ տարածութիւն ունեցող
չատ երկիրներէ։

Խորհ. Միութեան մաս կազմող Խորհ.
Հայաստանի տնտեսութիւնը սերտ կեր-
պով կապուած է ամբողջ երկրին տնտե-
սութեան հետ եւ մխիթարական որոշակի
տարանցիկ արժէք ունի Խորհ. Միութիւ-
նը Միջին Արեւելքին հետ տնտեսական
կապելու համար։ Հայաստանէն կ'անցնին
այն ուղիները, որոնք Խորհ. Միութիւնը
կը կապեն Պարսից ծոցին եւ Միջերկրա-
կանի հետ։

Խորհ. Հայաստան կը դտնուի Սպա-
նիոյ, Իտալիոյ եւ Ցունաստանի աշխար-
հագրական լայնութեան վրայ։ Բնու-
թեան չեչտուած հակադրութիւններու
երկիր է Հայաստանը՝ բարձր մշակոյթի
ամենահին օրրաններէն մէկը աշխարհի
մէջ։ Հայերը, այսպէս ըսուած, «Նոյի
ժամանակներէն» սկսած են մշակել հողը։
Հին քարէդներու մէջ Հայաստան կոս-
պից ծովէն կը տարածուէր մինչեւ Սեւ
եւ Միջերկրական ծովերը։ Բայց հայ ժո-
ղովուրդին հիմնական բնօրրանը եղած է
հայկական լեռնաշխարհը։ Փոքր Ասիոյ
մաս կազմող այս լեռնաշխարհը մարդկա-
յին քաղաքակրթութեան ծնունդի համաշ-
խարհային օջախներէն է։

Պետականութիւնը կորնչնելէն վեց
հարիւր տարի ետք, 1920ին հայ ժողո-
վուրդը ձեռք ձգեց իր ինքնուրոյն պե-
տութիւնը։ Ստեղծուեցաւ Խորհ. Հայաս-
տանը, որ Խորհ. Միութեան կազմին մէջ
հինգերորդ ինքնուրոյն խորհրդային հան-
րապետութիւնն է։

Հայաստան միութենական հանրապե-
տութիւններուն մէջ ամէնէն փոքրն է։
Անոր տարածութիւնը կը հասնի երեսուն
հազար քառ. քիլոմեթրի։ Աւելի մօտա-
ւորապէս Պելժիոյ եւ Ալպանիոյ չափ է։
Հայաստանի մէջ կ'ապրի երկու միլիոն
երկու հարիւր հազար հոգի (1966ի տո-
ւեալներով), այսինքն Խորհ. Միութեան
ընդհանուր թիւին մէկ տոկոսէն աւ պա-
կաս։ Սակայն այս թիւով չէ, որ կը բը-
նորոշուի Հայաստանի նշանակութիւնը եւ
դերը Խորհ. Միութեան տնտեսութեան
մէջ։ Շատ տեսակներու պիծով Հայաս-
տանի արտադրութեան բաժինը Խորհ.
Միութեան մէջ տասնեակ եւ հարիւրաւոր
անգամ մեծ է, քան իր տարածութեան
չափերով կամ բնակչութեան թիւով անոր
դրաւած տեղը։

Բարձր զարգացած արդիւնաբերական
երկիր է Հայաստանը, որ արտասահման-
եան 70 երկիրներ կը ղրկէ աւելի քան 150
տեսակ ապրանք։

Խորհ. Հայաստանը դիտութեան, բա-
նասեղծութեան եւ երաժշտութեան եր-
կիր է։ Հայկական դիտութիւնը միջազ-
գային հռչակի տիրացած է։ Հազար ան-
ձի այստեղ տասնեակ անգամ աւելի չատ
ուսանող եւ հարիւրաւոր անգամ աւելի
չատ գիրք բաժին կ'իյնայ, քան Միջին
Արեւելքի երկիրներուն մէջ։

Ամերիկացի անուանի նկարիչ Ռոքուէլ
Քենթ դրած է,— «Եթէ ինծի հարցնէին,
թէ մեր մոլորակին վրայ, ո՞ւր կարելի է
աւելի չատ հրաչքներու հանդիպիլ, ես
ամէնէն առաջ կուտայի Հայաստանի ա-
նունը։ Ակամայ կը զարմանաս, որ աչ-
խարհի այս փոքրիկ անկիւնին մէջ կա-
րելի է հանդիպիլ այնպիսի յուշարձաննե-
րու եւ այնպիսի մարդոց, որոնք կրնան
դառնալ ամբողջ աշխարհին զարդն ու հը-
պարտութիւնը։ Երկրս կեցցես դուն, հոդ
հայկական, տաղանդներու օրրան, հրա-
շագործութիւններու օրրան»։

«ՆՈՅԻ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷՆ»

Հայկական լեռնաշխարհը, որուն ընդ-
հանուր տարածութիւնը 300,000 քառ.
քիլոմեթր է, կը կոչուի «Լեռներու կըղ-
զի»։ Այս լեռնաշխարհին միջին բարձրու-
թիւնը ծովի մակերեսէն 1700 մեթր է։
Հայկական լեռնաշխարհին ամէնէն բարձր
կատարը Մեծ Մասիսն է (5156 մեթր)։

Հայաստան յանդած հրաբուխներու եր-
կիր է։ Ան հարուստ է բազմատեսակ հա-
նածոներով եւ հինաքարերով։ Անդլիացի
հնագէտ Կորտըն Ջայլըդ եւ ուրիշ հետա-
զօտողներ հաստատած են, որ Հայերու
նախնիքները առաջինը եղած են, որ ըս-
կըսած են մետաղի մշակումը, յայտնաբե-
րած են երկաթը եւ հիմնած երկաթի դա-
րը։ Հայկական լեռնաշխարհը եղած է
«երկաթի դարուն մայր կեդրոնը»։

Խորհ. Հայաստան կը դրաւէ հայկական
լեռնաշխարհին ամէնէն լեռնոտ մասերէն
մէկը։ Անոր տարածութեան 90 տոկոսէն
աւելին ծովի մակերեսէն բարձր է հազար
մեթրով։ Հանրապետութեան ամէնէն
ցած մասը Արաքսի հովիտն է (մօտ 400
մեթր), իսկ ամէնէն սարձրը՝ Արագածը
(4090 մեթր)։

Հայաստան լեռնակազմութեան քանի մը
փուլեր արձանագրած է։ Բայց անոնցմէ
ամէնէն զօրաւորը տեղի ունեցած է «վեր-
ջերս», վաթսուն միլիոն տարի առաջ։
Հայաստանի տարածութիւնը «երկրաբա-
նական թանգարան է», ուր կարելի է
հանդիպիլ դրեթէ բոլոր այն լեռնատե-
սակներուն, որոնք կը կազմեն մեր մոլո-
րակին կեղեւը։ Հայաստան ունի մոլիբ-
դէնի, ոսկիի եւ պղինձի մեծ պաշարներ։

Հռչակաւոր է հայկական վարդագոյն
տուֆը, որուն պաշարները Խորհ. Հայաս-
տանի մէջ կը հասնի երեք միլիառ խո-
րանարդ մեթրի։ Հայաստանի մէջ յայտ-
նաբերուած են երկաթի քանի մը հանքեր,
որոնց ընդհանուր պաշարը կ'անցնի մէկ
միլիար թոնը։

Հայաստանի մէջ դտնւած են տարուան
չորս եղանակները։ Ռուս հետազօտող
Իվան Շոպէն ԺԹ. դարուն սկիզբը դրած
է. «Ձմեռը հայկական մարդին մէջ
մէկ օրուան մէջ կրնայ բեւեռային սառ-
նամանիքէն անցնիլ արեւադարձային տա-
քին, այսինքն՝ հողագունդին դրեթէ մէկ
քառորդը»։

Արեւի երկիրը է Հայաստանը։ Մէկ
տարուան մէջ արեւոտ ժամերուն թիւը
միջին հաշուով կը հասնի 2500ի, իսկ Սե-
ւանի աւազանին մէջ՝ 2700ի։ Ամէնէն
բարձր ջերմաստիճանը կ'արձանագրուի
Արաքսի հովիտին մէջ (42 աստիճան),

Հայաստանի մէջ ամէնէն լաւ ժամանա-
կը աշունն է։ Ամբողջ երկրին մէջ աւելի
երկար կը տեւէ, քան գարունը։

Հայաստանի իւրաքանչիւր հազար քա-
ռակուսի քիլոմեթրին կ'իյնայ աւելի քան
հարիւր տեսակ բոյս, մինչդեռ Խորհ.
Միութեան մէջ միջին հաշուով նոյն տա-
րածութեան կ'իյնայ ընդամէնը մէկ տե-
սակ բոյս։ Գիտութիւնը փաստած է, որ
Հայաստան կը հանդիսանայ ցորենի հայ-
րենիքը։ Հայկական լեռնաշխարհը եւ ամ-
բողջ Փոքր Ասիան խաղողի, տանձի,
սերկեւիլի, նուշի, թուզի հայրենիքն են։
Վանի չրջանը նշանաւոր կանոնաւոր տե-
սակի սեխին ծննդավայրն է։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Դ.

Մերժեց ու մնաց Սամարայի բանտը,
Թուրք վարձկաններու հսկողութեան
տակ։ Հինգ տարի ետք, Խալիֆան ազատ
արձակեց Աչոտ իշխանին դեռ փոքր տը-
ղան։ Ուրացող հօրեղբայրը նշանակեց
իրրեւ հոգատար, որ հազիւ քրիստոնեայ
հոդ հասած՝ մեռաւ, իր դաւանափոխու-
թեան խղճահարութենէն։ Երիտասարդ
իշխանը Գրիգոր – Դերենիկ մնաց ուրեմն
իր իշխանապետութեան դլուխը, բայց
կացութիւնը փայլուն չէր։ Վանէն քանի
մը քիլոմեթր անդին, լճին եզերքը, անա-
րիւ ժայռի մը վրայ, արաբ աւազակա-
խումբ մը հաստատուած էր։ Գրաւած էին
նոյնիսկ Սուրբ – Խաչի հարուստ վանքը,
իշխանական ընտանիքին դերեզմաններուն։

Իշխանը մի առ մի վերապրեցաւ իր իշ-
խանապետութեան վայրերը։ Այս էր հե-
րոս Հայերու հաւաքական ճակատագիրը
ամէն անգամ, երբ Պարսիկներու քիչ մը չատ
բռնութիւն յարձակում ըլլար։ Իշխան Դերենիկ
այսպէս կը վերահաստատէր իր կալուած-
ները, իրրեւ առաստելին ասպետը,
երբ զոհ գնաց թակարդի մը, չրջանի մը
մէջ որ այսօր Խոշապ անունը կը կրէ։
Երեք մանչ կը ձդէր, որու անդրանիկը՝
հազիւ ինը տարեկան էր։

Աւծրունեաց վարիկը այլեւս այս երեք
երիտասարդ իշխաններու ուսին դրուած
էր, բայց հասած էր յափշտակիչ մը որ
դիրենք արդելափակեց իրարմէ հեռու
ամրոցներու մէջ եւ նոյնիսկ հակակշռե-
լու համար տղոցմէ հարկատու – մնալ-
քին հանդէպ, դաշնակցեցաւ Ադրբէյջանի
թուրք կառավարիչ՝ Էմիր Աֆշինի հետ։

Իշխաններու տարիքով երկրորդը — որ
Գագիկ կը կոչուէր — յաջողեցաւ սպան-
նել յափշտակիչը եւ ազատել իր երկու
եղբայրները։ Բայց Էմիր Աֆշինի բար-
կութիւնը սարսափելի եղաւ եւ անդամ մը
եւս, քրիստոնեայ հողը անպտղութեան
տրուեցաւ։ Այսուհանդերձ հայկական
քաջութիւնը անհաւասարելի էր ... «Ջեր-
մեռ էր, երեք քաջարի եղբայրները հա-
սած էին, քանի մը հետեւորդներով։ Ար-
չալոյսին կապտորակ լոյսին, հետեւեցան
թշնամիներու հետքերուն եւ բասկան
թիւով սպաննեցին։ Սակայն իրենց ձիերը
յոգնած էին երկար ատեն քալած ըլլալով
ձիւնին մէջ։ Թշնամին, որու ուժերը
թարմ էին, յարձակեցաւ իրենց մարդոց
վրայ բազմաթիւ աղեղնաւորներով ու նիզ-
ակաւորներով, սպաննեց մաս մը, մաս
մըն ալ դերի բռնեց, դլուխները կտրեց եւ
դրաւ ցից ցերու վրայ։ Անոնք որ դերի ին-
կած էին, Պարտաւ (Ադրբէյջան) դրկուե-
ցան, ապա Էմիրը կտոր կտոր բրաւ ա-
նոնց մարմինը, որպէսզի իրրեւ օրինակ
ծառայեն»։

Թուրք մարդասպանին մահն էր միայն
— ժանտախտէ — որ փրկեց Վասպուրա-
կանը։ Հիւանդութիւնը խլեց նաեւ Ար-
ծրունեաց իշխաններուն անդրանիկը եւ
Գագիկի գահակալութեամբ է որ կը բա-
ուի ամէնէն փառաւոր չրջանը այս քր-
իստոնեայ իշխանապետութեան, այսօր
բոլորովին մոռացութեան տրուած։

ՓԻԼԻՊ ՎԻԼՄԱՐ

(4 Շար.)

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԷՆ

ՎԱՀԱՆ ՈՒՆՃԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

«Մեղքերուս» վրայ մեղք մը եւս չբար-
դելու մտահոգութեամբ, նետեցի դէն
արտաքնոցին մէջ «Քեմերը»ի պահականո-
ցին, ուր արդելափակեր էին զիս։

Օրը իրիկուն եղաւ։ Գիչերը ժամը 10-
ին, ոստիկանութեան տնօրէնին դրասեն-
եակը տարին։ Հարցաքննութիւնները ըս-
կըսան։ Հարցաքննիչը էր տնօրէն Հաճիմ
պէյը անձամբ։ Քարտուղար մըն ալ դրի
կ'առնէր հարց ու պատասխանը։ Աւելորդ
է տարածուիլ մարդ խօսեցնելու, դայ-
նիք կորզելու, ճմարտութիւնը երեւան
հանելու թրքական եղանակներուն չուրջ։
Շատ ու չատ լսած կարդացած ենք այդ
մասին։ Ըսեմ միայն, որ Թուրքը եւ Թըր-
քութիւնը չեն ճանչնար անոնք, որ Թուր-
քի ճիրաններուն տակ չինկան։

Կարճ տեւեց յառաջաբանը,— անունս,
մականունս, ինքնութիւնս հաստատող
ձեւակերպութիւններ եւ կենսագրութիւ-
նըս։

Անմիջապէս աչքիս առջեւ դրին Պետրոս
Տէր – Պետրոսեանի հռչակաւոր նամակը՝
է. Ակնունիին ուղղեալ։ Այս է եղեր Թո-
քաճեանի խռովութիւը դնուած «վտանգա-
ւոր վաւերաթուղթը»։ Առաջին անդամ
ըլլալով դայն վերէն վար կարդացի,
չչմեայ։ Գրաւոր՝ մանրամասն խոստո-
վանութիւնն էր մեր դինական գործունէ-
ութեան։ Մուտք, ելք, պահեստի դրամ,
թուականներ, ստացանք առչափ դէնք,
հրանիթ, փամփուչտ, քանակ, տեսակ
եւայլն։ Թաղեցինք Ք. վայրը։ Եւ ի հաս-
տատումն, վկայութեան կրնաք կանչել
մեր ընկերներէն Սահակ Ադէմեան, Վա-
հան Ունճեան ... Միտքս չմնաց լիակա-
տար ցանկը։ Ուրիչ անուններ ալ կային։

Այս հաչուետու տեղեկագրութեան եւ
իսկական անուններուն տակ ստորագրու-
թիւն մը՝ կեղծանուն։ Կեղծանունը Ռի-
զան։

Քարտուղարը՝ հայրական ձայնով մը.

— Ո՞վ է Ռիզանը։

= Ձեմ ճանչնար։ Չա՞յ է։ Հայոց մէջ
չունինք այդպիսի անուն։

— Տղաս, «քոմիթաճի»ն երկու անուն
կ'ունենայ։

Մկրտութեան անուն եւ յեղափոխական
անուն։

Տնօրէնը քարտուղարին դարձաւ բար-
կաճայթ, եւ պոռաց անոր երեսին.

— Դուն անո՞ր կը սորվեցնես։ Կը կար-
ծես, որ չի՞ գիտեր, տղէ՞ն է այս «քո-
միթաճի»ն։

Ինծի դարձաւ եւ չառաչուն ապտակ մը
փակցուց երեսիս։ Թուրքի առաջին ապ-
տակն էր, չեմ մոռնար։ Ֆիղիքական ցաւ
չղղացի։ Զրոդոքեցի։ Լռեցի։ Ալ բերնէս
բառ չելաւ։

Այս որ տեսաւ Հաճիմ, ադամախաղը
փոխեց, անուչցաւ.

— Հին զործ է, մոռցուած, թաղուած։
Մեր նպատակն է, այս առթիւ, «ֆէ-
սատ»ները միայն մէջտեղ հանել։ Յայտնի
կ'երեւի որ դուն անոնցմէ չես։ Մի սոս-
կար։ Քանի որ կը լռես, առ քեղի դրիչ,
թուղթ։ Մտածէ, մտքդ անցածը դրէ եւ
ինծի յանձնէ։ Անձնապէս չես տուժեր
դուն։

Իմ առաջին հարցաքննութիւնս վեր-
ջացաւ դայլի այս աւետարանով։ Վերջա-
կըսաւ յաջորդ օրը։ Ծեծ։ Աքցաններ՝
կողերուս։ Բռունցքի հարուածներ՝ դըլ-
խուս, երեսիս։ Ոսկի ակռաս կոտրեցաւ,
բերանս արիւնով լեցուեցաւ։ Հարցաքն-
նիչն էր նոյն հրէշը՝ տնօրէն Հաճիմը։
Վայրենութիւնը կը պոռար իր դէմքին
վրայ։ Ներկայ էր նաեւ Հիլմի, Հաճիմի
փոխանորդը։ Ցետապային ոստիկանու-
թեան տնօրէն կարդուեցաւ։ «Ուղեղա-
յին» էր այս մարդը, թէեւ «Թիւրք օղլու
Թիւրք», Թուրքի ժահրոտ գոյնով, ուղղի
միասով սնած։

Մինչ այդ լռակեաց, անտարբեր, Հա-
ճիմին դարձաւ եւ միջամտեց.

— Մաղնիսայէն եմ ես։ Ունճեանները
լաւ կը ճանչնամ, պատուաւոր ընտանիք
են։ Ձեմ կարծեր, որ այդ ընտանիքէն
մէկը իսկապէս «ֆէսատ» եղած ըլլայ։
Այս տղան, ինծի յանձնեցէք, ես կը հա-
մոզեմ դինք անուչութիւնով, հօր մը պէս
յորդորելով ...

Ձեռքէս բռնեց, քովնատ սենեակը տա-
րաւ։ Հոն դետեղուած՝ դիղուած էին մեր
ուժանակները, դեռ հողը վրան։ Մեկնա-
նոյշ լեզուով, զազանասպանութիւն մը ը-
նելու ձեւով փսփսաց.

— Կը տեսնե՞ս այս դժոխային տասը-
կանները։ Թաղուած տեղէն հանեցինք, հո-
բերինք։ Ալ ի՞նչ հարկ ուրանալու։ Ամէն
դաղտնիք յայտնի է արդէն մեդի։ Տղաս,
խօսքը մեր մէջ, դործդ բուրդ է։ Այս
մարդիկը ծեծի տակ կը սպաննեն քեզ, ի-
րաւ կ'ըսեմ։ Խիղճ չունին։ Կը խղճան-
քու վրադ, ծնողդ ճանչնալուս համար։
Փրկութեան մէկ ելք միայն ունիս, խոս-
տովանիլ ամէն ինչ, օձիքդ ազատէ։

— Քանի որ ամէն բան դաեր էք եւ ա-
մէն բան դիտէք, ալ ի՞նչ կ'ուղէք։ Ինչո՞ւ
կը տանջէք զիս։ Ես ըսի եւ կը կրկնեմ,
որ լուր չունիմ այս դործերէն։

— Դուն դիտես, տղաս։ Անմեղ թեր-
դութիւն մը ըրի, մերժեցիր։ Ձեռքէս
ուրիչ բան չի դար։ Պինդ դլուխութիւնդ
սուդի պիտի նստի քեղի։

Գրի առաւ Լ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(5 Շար.)

ՀՅՈՒՍ

ՓԱՆՈՍՅԱՆԻ ՂՈՒԿԱՍՈՎԻՑ

—o—

Ֆանի մը օր էաք, առաջ կուգայ ու կ՚ըսէ, որ նորէն կեցնէ ձիերը, նորէն մը չտա։ Մեր մարդը պատասխանեց, որ չենք կրնար կեցնել։ Ես ձայնս չհանեցի։ Ետքը ինծի ալ ըսին, որ ես ալ ձիերուն վրայ գոռամ, որ չկենան։ Ես ալ ըսի, որ ես ինչո՞ւ պիտի գոռամ, ես ձիերը չեմ կեցներ։ Ինչո՞ւ ձիերը կեցնելու համար ուրիշ մարդ չկայ։ Ես ձիերը չեմ կեցներ։

Ես չեմ հասկնար, թէ

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Զ. Գազազեան Քնար Ռուբէն Գուլումճեանի (ծնեալ Կոթիկեան) մահուան քառասունքին առթիւ յիսուն ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարեգործութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Պաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Նէրվիս Կարապետեանէ յիսուն ֆրանք իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ : Յիսուն ֆրանք ալ Այրի Տիկին Տիգրանուհի Դաւիթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի :

×

Սէն Փեռոմի թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի : Ողբ. Կարապետ Էմմաեանի մահուան առթիւ Գրիգոր Էմմաեան քսան ֆրանք եկեղեցւոյ, քսան դպրոցին : Ա. Տէօվլէթեան տասը եկեղեցիին, տասը դպրոցին, Յ. Ժամկոչեան, Ա. Սիրուն-եան, Ե. Զիչէքեան եւ Ս. Տօնիկեան 10ական եկեղեցւոյ : Ողբ. Թադէոս Սարգիս-եանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Անուշ Գասազասեան տասը ֆր. եկեղեցիին, տասը դպրոցին, Ժ. Գասազասեան եւ Մ. Կապրաեեան տասնական եկեղեցւոյ :

Թաղականութիւնս յաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալներու պարագաններուն եւ շնորհակալութիւններ նուիրատուներուն :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Փետրուար 18ի տարեդարձը կը տօնուի Այս Կիրակի, ժամը 15ին, Ռիւ Թէի Սէն-Լուի սրահը :

Ընկերահամակրական խնջոյքով :

Կը հրաւիրուին Լանսէյի եւ Բրնաժի մեր բոլոր ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները :

Ամէն աշխատանք տարուած է որպէսզի ճոխ սեղաններու չուրջ, ընկերական ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ գոհացում գտնեն բոլորը :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան, հոգաբարձութեան երկամեայ գործունէութեան ՀԸՀանը լրացած ըլլալով, ընդհ. ընտրողական ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի Լուսաւորչական համայնքի բոլոր անդամները անխտիր այս Երկուշաբթի (Մարտ 6) երեկոյեան ժամը 8·30ին, պետական թատրոնի ֆուայէ սրահը, լսելու իր բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը եւ նշանակելու ընտրողական յանձնախումբ մը, որ իր կարգին կ'ընտրէ հոգաբարձութիւնը : ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

(կնիք)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

Հեղ. ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ականատեսի վկայութիւններ

կը դտնուի

Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

եւ ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ
77, Rue Robert Dupont — 92 - Asnières
Tél. : 733-11-00

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. « Ս. Թէհլիրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան «Օնպաշեան» սրահին մէջ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կ'ուզէ՝

Հիւանդապահուհի մը :
Խոհարար մը :
Հանդերձապահուհի մը :

Մնունդ եւ բնակարան ապահովուած են :

Մտիպողաբար եւ չուտով դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ. 770-77-73 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան ՀԱՄԵՐԳ, մեծակատարութեամբ Օր. Անժէլ Կարապետեանի :

Ապրիլ 2ին, Լիոնի Մօլիէր սրահին մէջ : Մանրամասնութիւններ յետագային :

×

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան նախաձեռնութեամբ .—

Կիրակի, Մարտ 19, ճաշ Ջատկուան առթիւ :

Կիրակի Ապրիլ 23, Ապրիլեան եղեռնի Սգահանդէս :

×

Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ «կոմիտաս» երգչախումբի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 11ին, Շաբաթ երեկոյ, փալէ տէ Ֆոնկրէ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երգչախումբի 25ամեակը կը տօնուի զեղարուեստական ցերեկոյթով մը Կիրակի, Ապրիլ 2ին Սալ ժան Կուժոն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի հերոսամարտի 52րդ տարեդարձը, մեծ պատրաստութեամբ : Կիրակի Մայիս 14ին :

×

Մայիս 20 եւ 21, Շաբաթ եւ Կիրակի
վերապահուած
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ ՕՇԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զեղարուեստական հանդէսը Ապրիլ 9ին, կիրակի :

36-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Կիրակի, Մարտ 5, կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St-Dominique — PARIS (7e) — Métro : Invalides
Սկաուտական գունաւոր փիլմ բանակումի կեանքէն

Թատերական ներկայացում հայերէն եւ ֆրանսերէն, հայկական պարեր, սկաուտներուն, արենոյշներուն եւ զայլի կներու կողմէ :

Սկաուտական ներկայացումներ, մարզանք, արտասանութիւններ հայերէն :

Հայ Արիներու երգչախումբը պիտի երգէ հայերէն երգեր, ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը, նոր երգեր եւ եղանակներ, մեծ պատրաստութեամբ :

Պիւֆէ Մուտք 10 եւ 5 ֆրանք

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ԵՐԵՒՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ, Մարտ 18, ժամը 9էն առաւօտ
SALLE VOLTAIRE — ALFORTVILLE

Կը մասնակցին.—

ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆ

Ալֆորվիլի ֆոլկլորիճ ԿՈՎԿԱՍ խումբը
Երգիչ՝ Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Orchestre LES BLAZER'S
AVEC SON ANIMATEUR ARAKEL

Մուտք 10 ֆրանք : (*Պատշաճ հագուստ— փողկապը պարտաւորիչ*)

ՊԻՒՖԷ — ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ —

B A R RESERVATION DES TABLES ENT. 61-35

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Տարօնի երգչախումբ ուսկնդրուքիւն
Արմենուհի Գետունեանի կողմէ
Մայիս 20ին, Շաբաթ օր ժամը 21ին
Սալ Տըպիւսի (Փլէյէլ)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Ապրիլ 16ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ ԱԶԳ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷԿ ԳԵՂԵՑԻԿ ԵՐԳԱՊՆԱԿԸ

Թիւ 20181 — VOGUE

« ARMENIE LEGENDAIRE »

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ**

Երգչախումբ, մեներգ եւ խմբերգ (45 վայրկեան) 30 cm
ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՇՐԹԵՂ ԿՈՂՔՈՎ

Բովանդակութիւն.— ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ *դիւցազներգութենէն երկու պատկեր*

1· Առիւծ Մհերը, 2· Դաւիթ Ջիւռո, 3· Հայաստան երկիր դրախտավայր, 4· Անդրանիկ (*իրրեւ արծիւ*), 5· Վասպուրական, 6· Ջէյթուն, 7· Արարատեան հովիտը, 8· Քեամանչա, 9· Պլպուլի հիդ (*Սայաթ Նովա*). 10· Դաշտային պար, 11· Գեղչկուհին, 12· Շուշիկ

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
14, Rue Petit Paris (19e), Tél. : BOT. 99-22 ou 15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
Գինն՝ 30 Ֆր. (*գաւառներու համար առաքում Contre Remboursement*

Նախկին երգապնակները.— Թիւ 20103 *ժող. երաժշտութիւն*) 20136 (Arménie) 20157 (Reflets d'Arménie), 20162 (Arménie Immortelle), 20167 (Promenade en Arménie), 20172 Soirée Arménienne, 10016 (*Իրիս Պիւլպիւլեան*) 20176 *Սէնֆոնիք մեծ երաժշտութիւն :*

Կրօնական.— 20114 *Եկմալեան Պատարագ*, 20150 *Կոմիտասեան Պատարագ*, 20169 *եւ* 20175 *եկեղեցական երգեր (երգչախումբ եւ երգեհոն)*

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ